नालन्दा - देवनागरी - पालि - गन्थमालाय

विनयपिटके

महावग्गपालि

पधानसंसोधको

भिक्खु जगदीसकस्सपो

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन

पकासिता

बु० २५००   वि० २०१३

१९५६

संवच्छरे सुभे पुञ्ञे अड्ढतेय्यसहस्सिमे ।
बुद्धनिब्बानपूजाय अय पालि पकासिता ॥

Nālandā-Devanāgarī-Pāli-Series

THE

MAHĀVAGGA

General Editor

BHIKKHU J. KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2500 1956 V. E. 2013

Published on the occasion of the 2500th anniversary of the Mahāparinirvāṇa of the Buddha

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of tṛṣṇā or taṇhā. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffering. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *tat tvam asi,* it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few

are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇīs or prohibitions or abstinences called *daśaśīla* or *dàśaśikṣāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words: "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pañcaśīla*.

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
Kāmesu micchācārā veramṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
Musāvādā veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
Surā-merayamajja-pamādaṭṭhānā
veramaṇī sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's pañcaśīla we will develop patience, courage, love and unselfishness. The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇaṃ paramaṃ sukham: Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṃsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows:

"When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know: "Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no

further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself." Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versions in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

INTRODUCTION

§ 1. THE COUNCILS: TIPIṬAKA COMPILED

At Kusinārā, after the Mahāparinibbāna, the disciples had assembled to pay their last homage to the Master. Venerable Mahākassapa, the chief of the congregation, was reminding them of the declaration of the Lord: "It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them, leave them, and sever ourselves from them." At this, Bhikkhu Subhadda, who had joined the Order in his old age, and hence had no training in the Discipline, attempted to console the monks thus: "Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Master lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules: but, now we are at liberty to do as we please; therefore, do not grieve." These shocking words of Subhadda, just after the demise of the Lord, gave rise to the apprehension that there might also be other heretics in the Saṅgha, who would misinterpret and distort the Doctrine. The Venerable Mahākassapa, therefore, addressed the Bhikkhus thus:

Come, sirs, let us chant together the Dhamma and the Vinaya, before what is not-Dhamma is spread abroad, and what is Dhamma is put aside; before what is not-Vinaya is spread abroad and what is Vinaya is put aside; before those who argue against the Dhamma become powerful, and those who hold to the Dhamma become weak!

(a) The First Council

The Venerable chose five hundred Arhat Monks to hold a Great Council, to collect and preserve the Word of the Master in pristine purity. Rājagaha, the capital city of Magadha, was selected as the venue for the meeting. It is recorded that King Ajātasattu, a devout patron of the Buddha, made all arrangements for the significant convention, at the Sattapaṇṇī Cave, on the Vebhāra hill. According to the Tibetan tradition, however, it is supposed to have taken place at the Nigrodha Cave. The account of Aśvaghoṣa locates it at the Indraśāla Cave, on the Mount Gijjhakūṭa. None the less, there is no dispute about the fact that it was at Rājagaha that the First Council met.

Venerable Mahākassapa, the General President of the Council, with the permission of the Saṅgha, asked questions on Vinaya to Upāli. These questions related to the different offences; the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules, the amendments to rules and all other details about them. Thus, the Vinaya text was agreed upon and settled.

Then, again, with the permission of the Saṅgha, he put questions on the Dhamma to Ānanda. These questions followed the lines adopted for Vinaya—the occasion of the sermons and the person or persons with reference to whom they were preached.

The Commentary, of a much later date, asserts that the Abhidhamma Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma. It gives a full list of the names of the books of Pāli Tipiṭaka that is available to us today.

Prof. Oldenberg, however, does not accept the historical authenticity of this Council, on the ground that no reference to it has been made in the Mahāparinibbāna Sutta, though it does mention the remark made by Subhadda. This objection has been amply disproved by scholars, both Eastern and Western.

(b) The Second Council

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Saṅgha concerning the interpretation of some Vinaya rules. This necessitated the convention of the Second Council. Leading monks, from distant parts of India, assembled to take part in the Council, held at Vesālī. According to the Dīpavaṃsa and Samantapāsādikā, this Council was held in the reign of King Kālāsoka, a descendant of Ajātasattu. Buddhaghoṣa writes that seven hundred Bhikkhus took part in this Council, and that they drew up a new edition, divided in the Piṭakas, Nikāyas, Aṅgas and Dhammakkhandhas.

(c) The Third Council

The Third Council was held at Pāṭaliputta, under the patronage of the celebrated Buddhist monarch, Asoka the Great. The necessity of this Council was to expose and refute the various heretical views that had crept into the Saṅgha, as a result of members of other sects joining the Buddhist Order, attracted by the royal patronage it had been receiving. The Venerable Moggaliputta Tissa, the presiding Elder, restored the true Doctrine, by propounding the Abhidhamma treatise, the Kathāvatthu, which was accepted as a Pakaraṇa of the third Piṭaka. After the Council, Asoka despatched missionaries to the different countries of the world for the propagation of the Noble Doctrine. Mahinda, the son of Asoka, and Saṅghamittā, his daughter, were sent to Ceylon, where their mission was a great success. Ceylon became a stronghold of Buddhism; and, even to this day, the tradition of the Pāli Tipiṭaka has been maintained there with all religious zeal.

(d) The Fourth Council

Up till then, the Tipiṭaka was principally handed down orally from teachers to pupils. There did exist the practice of writing amongst the members of the Saṅgha; but, most probably, the Scripture was not compiled systematically in the form of books. This was done, for the first time, in Ceylon in 29 B.C., during the reign of King Vaṭṭagāmani Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in the Pāli Tipiṭaka of the Theravāda School. This is often regarded as the Fourth Council.

(e) The Fifth Council

The Fifth Council, according to orthodox Theravāda tradition, was held at Mandalay, upper Burma, in 1871, under the patronage of King Mindon. At this Council the whole Pāli Tipiṭaka was revised, re-edited and finally engraved on 729 marble slabs, as follows:

Vinaya	111 slabs
Sutta	410 slabs
Abhidhamma	208 slabs

(f) The Sixth Council

Now, in this present age, the necessity was felt of bringing out an up-to-date edition of the Tipiṭaka, thoroughly revised and systematically edited, and printed on the most modern machines. This task was taken up by the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana, in Rangoon, which opened on the 17th May, 1954, in the artificially built Rock Cave, specially constructed for the purpose, at some distance from Rangoon. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, took part in chanting the Tipiṭaka. A modern printing press was also installed in a separate building, and there the approved texts were printed as soon as they had received the sanction of the Saṅgāyana. The Saṅgāyana concluded on the full-moon day of May, 1956.

§ 2. NEED FOR TIPIṬAKA IN DEVANĀGARĪ

In Ceylon and Burma, the Tipiṭaka is available in their own scripts. In Thailand and Cambodia, likewise, several editions of the Tipiṭaka, in Siamese and Cambodian scripts, were prepared and published from time to time. The Pāli Text Society, London, has completed the publication of a major portion of the Tipiṭaka in Roman character. But, the entire Tipiṭaka is still not available in any script of India.

Pāli, the language of the Tipiṭaka, originally called Magadhī, was the common spoken language of India more than two thousand years ago, in the same areas where Hindi is spoken at present. It is, therefore, more easily accessible to the Indian scholar than to any one else. If the Tipiṭaka is made available in Devanāgarī, it would open a vast field of cultural studies to our readers. So far, our difficulty with Pāli had been more of script than of language.

It is with a view to meeting this need that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pāli Tipiṭaka in Devanāgarī script, which will be completed, it is calculated, in 40 volumes, each of 400 pages. This memorable task has been entrusted to the Devanāgarī Tipiṭaka Publication Department, Nalanda. It aims at presenting a co-ordinated text of the books of the Tipiṭaka, based on the printed editions, in Roman, Sinhalese, Burmese, and Siamese characters.

The distribution of the books of the Pāli Tipiṭaka may be understood from the following chart:

Tipiṭaka

Vinaya Piṭaka	Sutta Piṭaka	Abhidhamma Piṭaka
1. Mahāvagga	1. Dīghanikāya	1. Dhammasaṅgaṇi
2. Cullavagga	2. Majjhimanikāya	2. Vibhaṅga
3. Pācittiya	3. Saṃyuttanikāya	3. Dhātukathā
4. Pārājika	4. Aṅguttaranikāya	4. Puggalapaññatti
5. Parivāra	5. Khuddakanikāya	5. Kathāvatthu
	Khuddakapāṭha	6. Yamaka
	Dhammapada	7. Paṭṭhāna
	Udāna	
	Itivuttaka	
	Suttanipāta	
	Vimānavatthu	
	Petavatthu	
	Theragāthā	
	Therīgāthā	
	Jātaka	
	Niddesa	
	Paṭisambhidāmagga	
	Apadāna	
	Buddhavaṃsa, and	
	Cariyāpiṭaka	

The Vinayapiṭaka deals with the rules and regulations for the life of the Bhikkhus and for the discipline of the monastery. The Suttapiṭaka is a collection of the sermons delivered by the Buddha, and also by his Chief Disciples, duly approved by Him. The Abhidhammapiṭaka expounds technically the psycho-ethical Philosophy of Buddhism.

§ 3. PRESENT EDITION

In the preparation and production of the present Devanāgarī edition of the Mahāvagga, we had the co-operation of two learned Pāli scholars, Dr. P. V. Bapat and Dr. P. L. Vaidya, and the following editions have been used.

(i) Roman, by Hermann Oldenberg, 1879, (ii) Sinhalese, by Bentota Saddhātissa Thera, 1922, (iii) Siamese, Mahāmakuṭa Government Publication, 1926, and (iv) Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana Edition, 1954.

Punctuation

We have used the following punctuations :—comma (,), semi-colon (;), full stop of Nāgarī (।), inverted commas ("") to indicate quotations only when preceded by a reporting verb, and single inverted comma (') when there is a quotation within a quotation. Inverted commas have been preceded by a dash. Small similes, occurring in a big sentence, have been, sometimes, put as a parenthesis, between two dashes, as: "*Atha kho Brahmā sahampati—seyyathāpi nāma balavā puriso sammiñjitaṃ vā bāhaṃ pasāreyya, pasāritaṃ vā bāhaṃ sammiñjeyya evameva—brahmaloke antarahito bhagavato purato pāturahosi.*" Note of interrogation (?) has been used to indicate that a question is asked. Three dots (...) indicate that this is a case of Peyyālaṃ. Comma has been used both before and after a noun in the vocative case, as: "*Kiṃ nu kho so, Ānanda, dārakassa saddo?*" A phrase expressing the purpose of an action is preceded by a dash, as: "*Upajjhāyena ussukkaṃ kātabbaṃ—kinti nu kho saddhivihārikassa cīvaraṃ uppajjeyyātha.*"

Abbreviation

In the foot-notes, the abbreviation रो० stands for the Roman edition, सी० stands for the Sinhalese edition, स्या० for the Siamese edition, and म० for the Burmese edition.

In the margin, the abbreviation 'R' stands for the Roman, and 'B' for the Burmese editions. They indicate that the page number put by its side begins from the line. Reference to the page numbers of the Roman edition will facilitate the identification of references given in the P. T. S. Pāli-English Dictionary, as well as other modern publications of or on Pāli, in which references are made to the books of the Roman edition. Reference to the Burmese Chaṭṭha Saṅgāyana edition was also considered essential, since this is the most up-to-date edition prepared by the holders of the orthodox tradition.

Corner-reference

On odd pages of the book, the corner numbers refer to the Chapter, article and paragraph occurring at the end of the page; and on even pages they refer to those occurring at the beginning of the page.

Spelling

About the mode of our spelling, it is necessary to note that we have treated the indeclinable particles *va*, *pi*, and *ti* as independent words, as the initial vowels of *eva*, *api* and *iti* are very often dropped in Pāli.

The Parasavarṇa-combination has been observed when occurring in the same word, as Saṅgha, Kiñci, Pañca, etc. At other places, this combination has been generally avoided, as: *evaṃ pi*, *kammaṃ ti*, etc. To show that the other forms are also grammatically valid, we have occasionally used this form also—*evampi*, *kammanti*, etc.

Some Western editors have accepted the same method of spelling; but, in cases where *ti* is preceded by *i* or *pi* by *a*, they have applied the rule of अकः सवर्णे दीर्घः and have spelt the indeclinable particles together with the preceding words, as: *desesīti* and *tassāpi*. But, in such cases also, we have spelt them separately, as: *desesī ti* and *tassā pi*. The lengthening of the preceding vowels before *ti* and *pi* may well be explained by the rule *vyañjane dīgharassā* (Moggallāna 1.33), which allows the lengthening of a short vowel, if it precedes a consonant, as: *-muni+care=munī care*, *khanti+paramaṃ=khantī paramaṃ*, *jāyati+soko=jīyatī soko*, *Gotama+ti=gotamā ti*, *hoti+ti=hotī ti*.

Alternative Reading

In a case where a reading, put in the foot-note, is equally valid and right, we have used it in the text at a different place, putting the previous form in the foot-notes. Here, selection of one form does not mean rejection of the other.

§ 4. PRESENT VOLUME: THE MAHĀVAGGA

The Mahāvagga opens with an account of the days in the life of the Buddha immediately after realising the Great Enlightenment under the Bodhi tree, when He sat in the same posture for seven days, enjoying the bliss of deliverance. It gives a full history of the all-sided organisation of the Saṅgha; and concludes with the Buddha, teaching Upāli, what the 'Unanimity in an Order' (Saṅghasāmaggī) is. Let us have a bird's eye-view of these ten chapters;

Chapter I

(Mahākhandhaka)

The Blessed One was sitting in one posture for a week under the Rājāyatana tree, in the bliss of deliverance. Then, two merchants—Tapassu and Bhallika—from Ukkala, approached and offered him gruel and sweets. They became the first two lay-disciples, taking refuge only in two—the Buddha and the Dhamma.

From Rājāyatana, the Blessed One went to the foot of the Ajapāla Banyan tree and took his seat. There, it occurred to him: "The Doctrine that I have found out is deep and difficult to comprehend. Would it be of use if I preach it to others?" Then, Brahmā Sahampati appeared before him, and, with folded hands, entreated him to take compassion on the world and preach the Dhamma.

The Blessed One accepted the prayer of Brahmā and set out for Isipatana Migadāya, Bārāṇasī, to preach his Dhamma to the five monks, who were dwelling there at that time. On the way, an Ājīvaka monk, Upaka, approached him and asked who he was and under whom he led the holy life. To this, the Blessed One replied:

"For me there is no teacher,
One like me does not exist,
In the world with its devas
No one equals me.
To turn the Dhamma-wheel
I go to Kasi's city,
Beating the drum of Deathlessness
In a world that's blind become."

To the five monks, at Isipatana, the Blessed One preached: "Monks, seekers after truth must avoid the two extremes—that of the path of self-indulgence and that of self-mortification. Having avoided these two extremes, the Tathāgata has found out the Middle Way, the Noble Eight-Fold Path of Right View, Right Resolution, Right Speech, Right Action, Right Livelihood, Right Efforts, Right Mindfulness, and Right Concentration.

"Monks, life is a chain of miseries; attachment is the origin of all miseries; complete freedom from attachment is bliss, Nibbāna; and the eight-fold Noble Path is the way to that freedom."

The five monks were converted and were established in sainthood.

Yasa, the son of a merchant of Banaras, saw the void nature of pleasures, renounced home, approached the Buddha and became a Bhikkhu. Four friends of Yasa—Vimala, Subāhu, Puṇṇaji, and Gavampati—as also fifty other companions of his came out and joined him.

Then, the Blessed One addressed the sixty Arhat monks thus: "Go ye, O Bhikkhus, and wander forth for the gain of the many, for the welfare of the many, in compassion for the world, for the good, for the gain, for the welfare of gods and men. Proclaim, O Bhikkhus, the Doctrine glorious; preach ye a life of holiness, perfect and pure."

From Banaras, the Blessed One started for Uruvela. He sat under a tree in a small jungle. There, thirty friends, called the Bhaddavaggiya, were searching all round the jungle a harlot who had run away with the ornaments of their wives. They saw the Blessed One sitting under the tree and enquired if he had seen a woman pass that way. The Blessed One preached to them that it was better to search one's own self than to search a harlot. They listened to him and became his followers.

At Uruvela, there lived three great Yogī hermits, having knotted hairs, called the Jaṭilas, Uruvela Kassapa, Nadī Kassapa and Gayā Kassapa. They tried to hold a contest with the Blessed One in Yogic powers, but were defeated and became his followers.

On the Gayāsīsa Hill (present Brahmayoni), the Blessed One was dwelling with one thousand follower-monks. He preached the Ādittapariyāya Sutta to them, and they were established in sainthood.

From Gayāsīsa, the Blessed One came to Rājagaha and was dwelling at Laṭṭhivana.. King Bimbisāra heard about it, and, with great royal grandeur and with a large retinue, went to him. He offered the Bamboo-Grove Monastery for the use of the Order.

At Rājagaha, the mendicant Sāriputta came across Bhikkhu Assaji, a disciple of the Buddha, and asked him what his Master taught. Assaji said in brief:

"Those things which proceed from a cause, of these the

Truth-finder has told the cause,

And that which is their stopping—the great recluse has such a doctrine."

This opened the eyes of Sāriputta. He rushed up to his friend Moggallāna and informed him about the appearance of the Great Master. They approached Him with devotion and listened to his Doctrine, and were established in sainthood.

The number of candidates coming for Ordination increased day after day. The Blessed One had to lay down the procedure for conferring Pabbajjā and Upasampadā. A Bhikkhu had to bring a formal resolution before the Saṅgha that such and such person was willing to get Ordination under such and such Teacher. It was declared thrice, and the Saṅgha was asked if it was acceptable to every one. If there was no objection, it was declared that the applicant was admitted into the Order.

At the time, Jīvaka Komārabhacca, the famous royal physician of king Bimbisāra, was a great devotee of the Buddha. He was the attending physician of the monks staying in the Veluvana Monastery. It so happened that five diseases became prevalent in Magadha—leprosy, boils, eczema, consumption and epilepsy—and those afflicted approached the royal physician for treatment. But, being busy, he could not accept the cases. Then, they got themselves ordained as monks and lived in the Bamboo-Grove Monastery, and got treatment from the physician, Jīvaka. When they were well, they left the Order and went about. This caused annoyance to the physician, and he requested the Master not to let patients, suffering from those diseases, join the Saṅgha. The Blessed One, therefore, enjoined upon the Bhikkhus to ascertain first if a candidate for Pabbajjā and Upasampadā was suffering from any of the five ailments.

At that time there arose some political disturbances on the frontiers and the king had ordered a battalion to go and meet the insurgents. Some of the soldiers broke away and got themselves ordained. This was brought to the notice of the king, who made a complaint about it to the Buddha. It was, therefore, made a rule to check before-hand if the applicant was a runaway from the army.

The father of the Blessed One, king Suddhodana, the Chief of the Sākyas, had sent invitation to him to visit Kapilavatthu. He accepted the invitation and set out for Kapilavatthu. There, princess Yasodharā spoke thus to her son: "Rāhula, this is your father, go and ask him for your inheritance." Then, the child Rāhula approached the Lord and said: "Pleasant is your shadow, recluse, give me my inheritance." The Blessed One caught Rāhula by his finger and took him to the place where he was staying and ordered Sāriputta to admit him into the Order. Then, king Suddhodana approached the Blessed One and said: "Lord, when the Lord renounced home, it had been a great sorrow to us, likewise when Nanda did the same, and it reached its acme when Rāhula did it. It were well, Lord, if the Bhikkhus did not let a child go forth without the parent's consent." The Blessed One accepted this prayer and said: "Bhikkhus, a child who has not his parent's consent should not be ordained."

*

Chapter II

(Uposatha)

At that time, the Blessed One dwelt on the Mount Gijjhakūṭa, at Rājagaha. Then, king Bimbisāra approached the Lord and said: "Lord, the monks of different sects assemble together on the fourteenth, fifteenth, and eighth days of the month and preach their doctrine. They, thus, become popular and strong. It would be nice if the Bhikkhus too were to do the same."

The Blessed One accepted the suggestion of the royal devotee and ordered the Bhikkhus to assemble on those days and perform Uposatha ceremony. He framed the detailed rules for the procedure of the ceremony. A particular Chapter-House, Sīmā, was to be legally fixed for holding the Uposatha, in which the monks living within the settled boundaries had to assemble and recite the Pātimokkha rules, 227 in all. Rules were made for the selection of the monk who should lead the recitation of the Pātimokkha. At the end of the recitation he made a general enquiry if any one of the assembly had committed the transgression. If there was one such, he was expected to make a confession of it, after which, he was considered to be pure.

It was made compulsory that the attendance of the monks, living in that particular area, must be cent per cent. Attendance by proxy was allowed, under certain conditions. The attendance of a lunatic Bhikkhu, however, was not compulsory. But, a legal procedure in the Saṅgha had to be followed to get the Bhikkhu declared a lunatic. Recitation of the Pātimokkha was allowed in an assembly of at least four. If the number was less, they had simply to make a confession of their transgressions amongst themselves and pronounce themselves pure. If there was only one Bhikkhu present, he had to clean and arrange the place where Uposatha was held and wait for the arrival of other Bhikkhus. And, if no one turned up, he had to resolve himself that this was a day of Uposatha for him.

Chapter III

(Vassūpanāyikā)

At that time, the Blessed One dwelt in the Bamboo-Grove Monastery, at Rājagaha. He heard the people complaining: "How bad it is for the Bhikkhus to wander about even in the rainy season, trampling upon the crops and grasses, injuring life that is one-facultied, and bringing destruction to many small creatures." He, then, enjoined upon the Bhikkhus to observe the Vassāvāsa, to stay at one place during the rainy months,

The Vassāvāsa began after the full-moon day of the Āsāḷha month, or a month later. A Bhikkhu was not allowed to leave the place and go away elsewhere during this period. Some urgent conditions, however, were recognised, under which, going out was allowed for a period of one week. If he was away for more than a week, it was regarded as a transgression.

In case of there being a danger from wild animals, or reptiles, or thieves, flood, etc., the Bhikkhu was allowed to break the Vassāvāsa and go away to some other place.

If there was an apprehension of a schism taking place in the order, the Bhikkhu was allowed to break the Vassāvāsa and go to restore goodwill.

Vassāvāsa was not allowed in the hollow of a tree, or in the forks of a tree, or in open place, or in funeral house, or under an umbrella, or in a big jar.

Chapter IV

(Pavāraṇā)

At that time, the Blessed One dwelt in the Jetavana Monastery, at Sāvatthi. Then, a number of Bhikkhus were observing Vassāvāsa in a monastery in Kosala. They settled amongst themselves: "Let us keep a vow of strict silence in the rainy season and manage somehow to carry on without talking to one another, so that there might be no occasion for mutual discord and misunderstanding." And they actually lived like that.

At the end of the rains, they went to Sāvatthi to pay their homage to the Lord. The Blessed One heard from them how they had spent the whole Vassāvāsa, keeping vow of silence, and expressed his disapproval of it. He disallowed the Bhikkhus to observe the vow of silence and lead a dumb life, like animals. He said: "Monks, at the end of rains, you should request the Order to point out if they have seen, heard, or even suspected an offence in you; so that, you may be aware of it and try to get rid of it."

The last day of the Vassāvāsa was fixed to perform the ceremony of Pavāraṇā. Each Bhikkhu, one by one, had to invite the Saṅgha to point out to him if an offence was seen, heard, or even suspected in him, so that he might be aware of it and try to make amends for it.

It was made compulsory that the attendance of the monks, living in the area, must be cent per cent. If a Bhikkhu was ill, he was allowed to send his Pavāraṇā by proxy. Or, if the Bhikkhu was very ill, the Saṅgha had to come to the bed of the

Bhikkhu and perform the Pavāraṇā ceremony. Ordinarily, the quorum of an assembly, for the Pavāraṇā ceremony, was five; but, in special circumstances the Pavāranā was permissible for even two Bhikkhus. If there happend to be only one Bhikkhu present, he had to clean and arrange the place where the Saṅgha usually met and wait for another to come; and if no one turned up, he had to make a resolution for himself that it was a Pavāraṇā day for him.

Chapter V

Camma (Hides)

In Champā, there lived a merchant's son, named Soṇa Koṭivīsa, who was delicate and who had hairs grown in the soles of his feet. He went to Rājagaha and listened to a sermon of the Lord at Mount Gijjhakūṭa and took Pabbajjā and Upasampadā. He went to a solitary place at Sītavana and devoted himself very ardently to the practice of meditation, walking up and down all the while; so much so, that his feet began to bleed profusely.

The Blessed One knew of it and went to the place. He asked Soṇa: "What do you think of this, Soṇa? Were you clever at the music of a stringed lute when formerly you were a householder?"

"Yes, Lord."

"What do you think about this, Soṇa? When the strings of your lute were too taut, was your lute at that time tuneful and fit for playing upon?"

"No, indeed, Lord."

"What do you think about this, Soṇa? When the strings of your lute were too slack, was your lute at that time tuneful and fit for playing upon?"

"No, indeed, Lord."

"What do you think about this, Soṇa? When the strings of your lute were neither too taut nor too slack, but were keyed to an even pitch, was your lute at that time tuneful and fit for playing upon?"

"Yes, Lord."

"Even so, Soṇa, too much output of energy conduces to restlessness; and, too feeble energy conduces to slothfulness. Therefore, Soṇa, determine upon evenness in energy and evenness of faculties."

Venerable Soṇa fulfilled the Path and attained to sainthood.

As the Venerable Soṇa was so delicate, the Blessed One was pleased to allow him to use sandals with one lining. But, Soṇa was hesitant to use sandals himself, when the other members of the Order went barefooted. The Lord was, then, pleased to allow the Bhikkhus the use of sandals with one lining.

A Bhikkhu was not allowed to use sandals when elder Bhikkhus were walking barefooted. The use of wooden sandals was disallowed, as it was disturbing and noisy in a peaceful monastery.

The use of cart was allowed to a sick monk. The use of decorative and luxurious beds was disallowed to a Bhikkhu.

Chapter VI

(Bhesajja)

At that time, the Blessed One dwelt in the Jetavana Monastery, at Sāvatthi. There, the Bhikkhus had recovered from illness; and, were very weak. The Blessed One thought that he would allow them to take some nourishment, which was not regarded as their normal food. He saw that ghee, butter, oil, honey and molasses, these five were such nourishments; and, therefore, allowed the Bhikkhus to take them even after midday.

The following things were allowed to be used for medicine: tallow from bears, tallow from fish, tallow from alligators, tallow from swine, tallow from donkeys; roots, turmeric, ginger, orris, garlic, black hellebore, khus-khus, nut-grass, astringent decoctions from the nimb tree, from the kuṭaja, from the pakkava, from nattamāla, nimb leaves, kuṭaja leaves, cucumber leaves, basil leaves, cotton-tree leaves, vilaṅga fruits, pepper, black pepper, yellow myrobalan, beleric, emblic, goṭha-fruit, resins hiṅgu, hiṅgu-resin, hiṅgu-gum, gum, sea-salt, black salt, rock-salt, culinary-salt, red salt, etc.

Raw flesh and raw blood were allowed as medicine.

The following medicines were allowed for one suffering from troubles in the eyes: ointments, black collyrium, rasa-ointment, sota-ointment, yellow-ochre, lamp-black.

Oil, prepared with a mixture of wine, was also allowed for medicine. Steam-bath was allowed for rheumatic troubles.

At that time, a certain monk was bitten by a snake. The Lord said: "I allow you to give him stool, urine, ashes and mud."

A monk was constipated. "I allow you, monks, to make him drink raw lye."

A certain monk had jaundice. "I allow you, monks, to make him drink a compound of cow's urine and yellow myrobalan."

A monk had a boil. "I allow the monk a compress, a piece of cloth for tying over the sore, to sprinkle it with mustard-powder, to make a fumigation, oil for the sore, a linen bandage, etc."

At Banaras, a lady lay-devotee, Suppiyā, wanted to prepare meat for a monk; and, that day, it was not available in the market. She, therefore, out of her great devotion, cut off a portion of flesh from her thigh and prepared it for the ailing monk. The Lord heard about it, and disallowed taking human flesh, and also the flesh of elephant, horse, snake, lion, tiger and hyena.

From Banaras, the Blessed One went to Andhakavinda; and from there, back to Rājagaha. From Rājagaha, he went to the village Pāṭaligāma, on the bank of the Ganges. At that time, the city of Pāṭaliputta was under construction. A sermon was preached to the people on the duties of a house-holder. Sunidha and Vassakāra, two chief ministers of Magadha, were in charge of the construction of the city. The gate, by which the lord departed, came to be called Gotama Dvāra.

The Blessed One crossed the Ganges and reached Koṭigāma. The courtesan Ambapālī extended him an invitation for a meal at her house. The Lord accepted the invitation.

The Licchavis of Vesāli came to see the Lord. They were very beautiful. The Lord said that they were like the devas.

In Vesāli, the famous general Sīha, a disciple of Nigaṇṭhanātaputta, came to the Blessed One, and was converted.

From Vesāli, the Blessed One went to Bhaddiya, Āpaṇa, Kusinārā, Ātumā, and Sāvatthi.

Chapter VII

(Kaṭhina)

At that time, the Blessed One dwelt in the monastery of Anāthapiṇḍika, at Sāvatthi. At the end of the rains, some Bhikkhus from Sāketa came to see him.

"I allow you, Bhikkhus, to make up Kaṭhina robe after the completion of Vassāvāsa. Five things will be allowed to you when the Kaṭhina robes have been made up: going to families for alms without having asked for permission, walking for alms though one may not have the three robes, a group-meal, as many robes as you require, and whatever robe-material accrues there, that will be for you."

The Kaṭhina robe was offered to a Bhikkhu after due procedure in the Saṅgha.

Chapter VIII

Cīvara (Robes)

Jīvaka Komārabhacca was a child, born of the harlot Sālavatī of Rājagaha, thrown away on the rubbish just after birth, picked up and bred and brought up by prince Abhaya. He went to Taxila and learnt medicine. He cured the chronic headache of the wife of a merchant by only one dose of medicine. He cured the king Bimbisāra of fistula. He executed successful operations on brain and intestines.

Once, Jīvaka offered the Lord a pair of costly sheets of clothes, which he had received as a present from the king of Kosala. The Lord accepted the offer and allowed the Bhikkhus to use robes offered by lay devotees. Similarly, the use of blankets was allowed.

Rules regarding proper receipt and distribution of robes were made.

"I allow you, Bhikkhus, six kinds of dyes: dye from roots, dye from stems, dye from bark, dye from leaves, dye from flowers and dye from fruits."

The Lord saw the rice-field of Magadha, laid out in strips, laid out in lines, laid out in embankments, laid out in squares; and, asked Ānanda that the Bhikkhus should follow the same design in preparing the robes.

A Bhikkhu was allowed to keep only three robes: a double outer cloak, a single upper robe, and a single inner robe.

Sheet, towel, strainer, and some such pieces were allowed.

Naked bath, in the open, was disallowed.

Chapter IX

Campeyya

The chapter deals with the different legal procedures against an offending Bhikkhu, such as—Ukkhepanīya, Tajjanīya, Niyassa, Pabbājanīya, Paṭisāraṇīya.

Chapter X

Kosambaka

At that time, the Blessed One dwelt in the Ghositārāma Monastery, at Kosambi. There, the Bhikkhus had a knotty quarrel amongst themselves. The Lord tried his best to end the differences, and preached the Dīghāvu Jātaka to them. But, they did not listen to him. He, therefore, left the monastery and retired to the Pārileyyaka forest. A king of elephants, being tired

of crowded company, had also retired and come to that forest; he saw the Buddha and waited upon him like an attendant.

The Lord preached on the Unanimity of Order (Saṅgha-sāmaggī) to Upāli.

§ 5. PARALLEL VINAYAS

(a) The Vinaya of the Mahāyānists

(i) *Vinaya Sūtras*

In the Scripture of the Mahāyānists, there does not exist a distinctly codified Vinaya, as that of the Theravāda. I-tsing has remarked that the Mahāyānists had no Vinaya of their own and that they adopted the same as that of the Hīnayānists (I-tsing-Takakusu's translation. pp. xix, xxii). They have some Sūtras that deal with the Vinaya rules; and, Bunyiu Nanjio supplies a long list of them. The important among them are:

i. Sūtra, preached by the Buddha on the internal Śīla of the Bodhisattva.

ii. Sūtra, on the manners concerning the five Śīlas of the Bodhisattva Upāsaka.

iii. Buddhabhāṣita-mañjuśrī-śuddhavinaya-sūtra.

iv. Bodhisattvacaryānirdeśa.

v. Bodhisattvabhūmidhara-sūtra.

vi. Upāsakaśīla-sūtra.

vii. Munivinayeśvara-paripṛcchā-sūtra.

viii. Buddhabhāṣita-karmāvaraṇa-viśuddhi-sūtra.

ix. Bodhisattva-prātimokṣa-sūtra.

x. Śuddhavinaya-vaipulya-sūtra.

xi. Samantabhadra-bodhisattva-sūtra.

The Sanskrit versions of these books are lost, but they have been preserved to this day, in their Tibetan and Chinese translations.

Besides these, the Sikṣāsamuccaya and the Bodhicaryâvatāra furnish us with many such names. Some of them are:

i. Bodhisattvacaryānirdeśa, dealing with the duties of a Bodhisattva.

ii. Bodhisattvaprātimokṣa, containing many rules of the Prātimokṣa type, mixed up with admonitions, characteristic of the Mahāyāna text. It also contains rules regarding the duties of a disciple towards his Ācārya, Upādhyāya and Sahadharmika. In this, there are sermons on Dāna, Kṣamā and the duties of a 'lay' Bodhisattva.

iii. Bhikṣuvinaya contains regulations governing the conduct of a monk, e. g., rules regarding going out to collect alms, regarding the use of medicines, etc.

iv. Ākāśagarbha-sūtra concerns with āpatti and mūlāpatti.

It is important to note that, in Mahāyāna, the Vinaya kept in view the conduct not only of the monk but also of the 'lay' Bodhisattva, towards the development of Bodhicitta and fulfilment of the Pāramitās. Much stress was laid on perfecting Karuṇā and Maitrī. It was, perhaps, for this reason that a proper Bhikkhu Vinaya could not get an important place in Mahāyāna, as in the Theravāda.

In Mahāyāna Vinaya, there is a place even for a 'royal laity', living in all kingly grandeur. After acquiring firm faith, an adept is to take refuge (Śaraṇagamana) by uttering Triśaraṇa Formulae and making a confession of his sins (pāpadeśanā). Then, he has to perform Puṇyānumodanā, and then Adhyeṣaṇā, or Yācanā, i. e., to entreat the Buddha not to attain Parinirvāṇa, but to be a light unto innumerable beings.

(ii) Kriyāsaṅgrahapañjikā

The Kriyāsaṅgrahapañjikā furnishes an account of the procedure of Mahāyānic Ordination. It follows the Theravāda procedure so closely that it seems that, at least in this important ceremony, there had been no deviation. It runs roughly as follows:

The Pravrajyā and Upasampadā are to be effected by an Ācārya and Upādhyāya. Before the ceremony, he must be asked questions about the restrictions (antarāyikān dharmān). Then he is to take Triśaraṇa, five Śikṣāpadas, and the Upāsaka-saṃvaras by uttering the formulae thrice, almost the same as in the Theravāda. Then, he formally entreats the Ācārya and Upādhyāya for Ordination, etc.

(iii) Mūlasarvāstivāda

In Chinese, the following books bear similarity to our Pāli Mahāvagga:

i. Dharmaguptavinaya—deals with Pravrajyā, Upasampadā, Vassāvāsa, Pavāraṇā, Camma, Cīvara, Bhesajja, Kaṭhina.

ii. Mahīśāsakavinaya—deals with the ordination ceremony, Uposatha, Pavāraṇā, etc. This book contains the stories of the origin of Sākya, of Kisāgotamī, of the 5 vows of Bimbisāra, Pañcavaggiya, Yasa, Jaṭilas, Ādityapariyāya and others.

iii. Mahāsāṅghikavinaya.
iv. Dasādhyāya-sarvāstivādavinaya.
v. Mūlasarvāstivāda-nikāya-vinaya.

In Tibetan translation, the Vinaya of the Mūlasarvāstivāda is preserved intact. And, it is very much parallel to the Pāli Vinaya. In Pāli, the Vinayapiṭaka has been divided as follows:

1.	VIBHAṄGA	i.	Bhikkhu-Vibhaṅga
		ii.	Bhikkhunī-Vibhaṅga
2.	KHANDHAKA	i.	Mahāvagga
		ii.	Cullavagga

The corresponding division of the Mūlasarvāstivāda Vinaya is as follows:

1.	VIBHAṄGA	i.	Bhikṣu-Vibhaṅga
		ii.	Bhikṣuṇī-Vibhaṅga
2.	VINAYA-VASTU	i.	Mahāvastu
		ii.	Kṣudrakavastu

From this, it is clear that both the collections are exactly similar, as far as VIBHAṄGA is concerned. And, from the point of view of subject-matters and their treatment, the books of the Khandhaka are very much similar to those of Vinayavastu. The word 'vastu' is not new to the Pāli reader. In Pāli, 'vatthu' is freely used in the sense of 'stories'; as, Vimānavatthu, Petavatthu, etc. The chapters of the Pāli Mahāvagga may be compared with those of the Tibetan Mahāvastu thus:

	MAHĀVAGGA		MAHĀVASTU
1.	Mahākhandhaka	1.	Pravrajyāvastu
2.	Uposathakkhandhaka	2.	Uposathavastu
3.	Vassūpanāyikākhandhaka	4.	Varṣāvastu
4.	Pavāraṇākkhandhaka	3.	Pravāraṇāvastu
5.	Cammakkhandhaka	5.	Carmavastu
6.	Bhesajjakkhandhaka	6.	Bhaiṣajyavastu
7.	Kaṭhinakkhandhaka	8.	Kaṭhina-āsthāna-vastu
8.	Cīvarakkhandhaka	7.	Cīvaravastu
9.	Campeyyakkhandhaka	10.	Karmavastu.
10.	Kosambakakkhandhaka	9.	Kauśambakavastu

The text of the Mūlasarvāstivada Vinaya, found in Sanskrit, at Gilgit, also testifies to the same close similarity with the Pāli Vinaya.

(b) Jain Vinaya

In the religious history of India, Jainism comes very close to Buddhism in its general cultural outlook, organising a four-fold Saṅgha: the Bhikkhu-saṅgha, Bhikkhunī-saṅgha, Upāsaka-saṅgha and Upāsikā-saṅgha. Jain monachism has a long history of glorious periods as well as days of adversity.

Even during the life-time of the Buddha, the Jains had their well-organised Order of monks and well-established monasteries, Upāśrayas. The Pāli canon records occasional clashes between the monks of Jain and Buddhist Orders. We have also reference to the cordial relations between them, and their going together in the city to collect alms.

The language and general atmosphere of self-denial and renunciation of the Buddhist Pāli Tipiṭaka are very much akin to those of the Jain Ardhamāgadhī Āgamas. The Jains do have definite rules and regulations for the guidance of the life of the monks and for the discipline of their monasteries; but, they have not got a separate organised Code of Vinaya, as the Theravāda Buddhists have. The Jain monastic rules are found in texts like Cheda-Sūtras, Niryuktis, Cūrṇīs, etc.

For us, the following points in the Jain Vinaya are of importance:

1. Unlike the Pāli Vinaya, the Jain Vinaya texts fail, in many cases, to provide us with the background of the formation of a particular rule.

2. Though the Ṭhānaṅga and other Jain texts make mention of ten different types of Thera, the qualifications of an Āyariya (Pāli–ācariya), the privileges of an Āyariyauvajjhāya (Pāli–ācariyupajjhāya), various types of Āyariya and the Gaṇāvacchedaka, nowhere do we get details regarding their church-duties and the legal position they held in church-disputes.

3. Regarding the persons disqualified to enter the monastic Order, it is to be noted that the Ṭhānaṅga gives but three persons; but, the commentary adds seventeen more to the list. It is interesting to compare it with the 'terasa antarāyikā dhammā' of the Pāli Vinaya.

4. In the Jain texts, we get references to various church-units, such as Gaṇa, Kula, Sambhoga, etc. It is stated that Āyariyauvajjhāya could leave his Gaṇa for five reasons, to wit, if he was unable to maintain moral discipline of the Group, could not wield control over the members of the Gaṇa, was unable to recollect and preach sacred lore in a proper manner and at the proper time; if he was attached to a nun, and lastly if he was unable to continue owing to his friends or relatives leaving the Gaṇa. In this case, the text does not give the actual process of the dismissal of the officer of the Church. The texts of the sūtras and mūlasūtras are not very informative regarding the relation of these church-units.

5. About the commission of transgression by the monks, the Bhagavatī Sūtra says that it is done either because of pride, or

carelessness, or of bodily pains (āure), or under calamities, or in a place which had a mixed group of heretics, etc.

6. The Bhagavatī Sūtra and the Ṭhānaṅga mention the various Pācittiya Dhammas, or atonements that an offender monk has to make.

7. The picture changes and assumes a fullness when we come to the Cheda Sūtras. They come very much close to the style and treatment of the Pāli Vinaya. They represent an organised Jain Church, with a codified manual of rules of monastic jurisprudence. For instance, a monk of sixty years was called Jāti Thera, one well versed in the Ṭhānaṅga and the Samavāyaṅga was treated as Suya Thera, and he who had twenty years of monkhood was designated as Pariyāya Thera. An Upādhyāya had to be a monk of at least three years standing besides having other academic and moral qualifications.

(8) The Āyariyauvajjhāya was of at least 5 years standing, and had the knowledge of the Cheda Sūtras, like, Dāsa, Kappa and Vavahāra. He was expected to show good conduct and earn the confidence of the Order. Similarly, various other rules regarding his misbehaviour and suspension, or even dismissal are to be found for the first time in the Vavahāra Sūtra. Similar details are found regarding Gaṇāvacchedaka.

(9) The Ācārya was allowed to appoint his successor if the former was seriously ill. But, if the nominee was found unfit, the Saṅgha could ask him to leave the office.

(10) Those who wanted re-entry or those who had come from different sects had to undergo some trial and atonement, something like the Parivāsadāna of the Pāli Vinaya.

As a rule, children below eight years were not allowed to join the Order. But, the Nisīha Cuṇṇi permits admission to a child, if all the members of a family wanted him to join the Order, or if all the relatives of a monk were dead and only a child was left over, or he was an orphan-child, etc.

Eunuchs were not normally allowed entry into the Order.

(c) Vinaya for the Recluse in Hinduism

The structure of Buddhist and Jain religious life was principally based on an organised Order of Monks. This was not the case with Hinduism, in which the guide and preceptor of the religious life was the Brahmin Priest, leading the life of a householder. Retirement and renunciation was allowed to one, only in the latter half of one's life. But, it was not 'joining an organised Order'. It was, on the other hand, to sever all relations from the boligations of society and to lead a sequestered life, depending

on alms, and engaged in religious contemplation. Thus, in Hinduism, there did not exist a codified Vinaya for the recluse.

There were, however, in earliest times, Vaikhānasa Sūtras, by which the life of the hermits was regulated. Members of all Varṇas, except the Śūdra, could legally become a hermit. Śaṅkarāchārya, on Vedānta Sūtra III, 4.20, speaks of the third Āśrama as Vaikhānasa. The rules of these are given in the Manusmṛti, Gautamadharmasūtra and Baudhāyana Dharmasūtra. The hermit has to observe celibacy and the restraint of the senses, has to avoid unsuitable food, and has to contemplate on the passages of the Upaniṣads and strive for the knowledge of Brahman.

Gautama, Āpastamba, Baudhāyana, Vaśiṣṭha, Manu, Yājñavalkya, Agnipurāṇa, Śaṅkhasmṛti, and others dilate upon the characteristics and duties of the ascetic—Yatidharma. The salient features of them are:

(i) In order to qualify himself for Sannyāsa, a person has to perform a sacrifice to Prajāpati.

(ii) After leaving home, wife, children and possessions, he should dwell outside the village, should be homeless and stay under a tree or in an uninhabited house.

(iii) He should always wander alone without a companion; as, by so doing, he will be free from attachment and the pangs of separation.

(iv) He should be pure in character and always devoted to contemplation.

(v) He should move about avoiding all injury to creatures, practising loving kindness.

(vi) He should avoid kindling all kinds of fire—śrauta, gṛhya or ordinary.

(vii) He may enter a village for begging food only once a day. He should not, ordinarily, stay in a village at night.

(viii) He should beg alms from seven houses, without selecting them beforehand.

(ix) He should not eat food to satiety, but should eat only as much as is necessary to keep body and soul together.

(x) He should not hoard or amass possessions.

(xi) He should wear garment just to cover his private parts and to protect himself from the rigours of the weather.

(xii) The begging bowl and plate of the ascetic should be made of clay, wood, gourd, or bamboo. (Manusmṛti).

(xiii) He should have his head and beard clean-shaven, and nails cut,

(xiv) He should sleep on a raised ground.

(xv) He should observe silence, except when he chants the Mantras of the Vedas.

In the Sannyāsasaṅgrahapaddhati, the marks of an ideal Sannyāsī are said to be the following:

Kapālaṃ vṛkṣamūlāni kucailamasahāyatā.

Samatā caiva sarvasmin etanmuktasya lakṣaṇam.

Or, the signs of a free hermit are: begging bowl, dwelling under trees, robe of rags, solitary living, and having an even eye towards all.

* * * * *

Institutions of hermits and monks have existed in all ages and countries, their guiding principles being: renunciation, self-culture, and dedication to a mission. Their rules and regulations have been framed towards the same ends. Whenever organised on proper lines and patronised on wholesome grounds, they have shown great achievements. It is in view of these considerations that studies in the history of their Vinayas will be fruitful.

Bhikkhu J. Kashyap
Lakshmi Narayan Tiwari

महावग्गपालि

१. महाखन्धकं

७. कठिनक्खन्धकं

८. चीवरक्खन्धकं

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a   आ ā   इ i   ई ī   उ u   ऊ ū   ए e   ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ na
च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña
ट ta	ठ tha	ड da	ढ dha	ण na
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ la	अं am

VOWELS IN COMBINATION

क ka	का kā	कि ki	की kī	कु ku	कू kū	के ke	को ko
ख kha	खा khā	खि khi	खी khī	खु khu	खू khū	खे khe	खो kho

CONJUNCT—CONSONANTS

क्क kka	ञ्च ñca	द्व dva	म्ब mba
क्ख kkha	ञ्छ ñcha	ध्य dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज ñja	ध्व dhva	म्म mma
कृ kṛ	ञ्झ ñjha	न्त nta	म्य mya
क्ल kla	ट्ट ṭṭa	न्त्व ntva	म्ह mha
क्व kva	ट्ठ ṭṭha	न्थ ntha	य्य yya
ख्य khya	ड्ड ḍḍa	न्द nda	य्ह yha
ख्व khva	ड्ढ ḍḍha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग्ग gga	ण्ट ṇṭa	न्ध ndha	ल्य lya
ग्घ ggha	ण्ठ ṇṭha	न्न nna	ल्ह lha
ग्य gya	ण्ड ṇḍa	न्य nya	व्ह vha
ग्र gra	ण्ण ṇṇa	न्ह nha	स्त sta
ङ्क ṅka	ण्ह ṇha	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख ṅkha	त्त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग ṅga	त्थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ ṅgha	त्व tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्य tya	ब्ब bba	स्म sma
च्छ ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द्द dda	ब्य bya	ह्म hma
ज्झ jjha	द्ध ddha	ब्र bra	ह्व hva
ञ्ञ ñña	द्य dya	म्प mpa	ळ्ह ḷha
ञ्ह ñha	द्र dra	म्फ mpha	

ा = ā, ि = i, ी = ī, ु = u, ू = ū, े = e, ो = o

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

महावग्गपालि

१. महाखन्धकं

§ १ बोधिकथा

१ तेन समयेन बुद्धो भगवा उरुवेलाय विहरति नज्जा नेरञ्जराय तीरे बोधिरुक्खमूले पठमाभिसम्बुद्धो। अथ खो भगवा बोधिरुक्खमूले सत्ताह एकपल्लङ्केन निसीदि विमुत्तिसुखपटिसवेदी। अथ खो भगवा रत्तिया पठम याम पटिच्चसमुप्पाद अनुलोमपटिलोम मनसाकासि — “अविज्जापच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विञ्ञाणं, विञ्ञाणपच्चया नामरूप, नामरूपपच्चया सळायतन, सळायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादान, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरण सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा सम्भवन्ति — एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति।

“अविज्जाय त्वेव असेसविरागनिरोधा सङ्खारनिरोधो, सङ्खारनिरोधा विञ्ञाणनिरोधो, विञ्ञाणनिरोधा नामरूपनिरोधो, नामरूपनिरोधा सळायतननिरोधो, सळायतननिरोधा फस्सनिरोधो, फस्सनिरोधा वेदनानिरोधो, वेदनानिरोधा तण्हानिरोधो, तण्हानिरोधा उपादाननिरोधो, उपादाननिरोधा भवनिरोधो, भवनिरोधा जातिनिरोधो, जातिनिरोधा जरामरण सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा निरुज्झन्ति — एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स निरोधो होती” ति।

अथ खो भगवा एतमत्थ विदित्वा ताय वेलाय इम उदान उदानेसि—

“यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा
आतापिनो झायतो ब्राह्मणस्स।
अथस्स कङ्खा वपयन्ति सब्बा
यतो पजानाति सहेतुधम्म” ति॥

२ अथ खो भगवा रत्तिया मज्झिम याम पटिच्चसमुप्पाद अनुलोमपटिलोम मनसाकासि—“अविज्जापच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विञ्ञाण, विञ्ञाणपच्चया नामरूप···पे॰ · एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति। ·पे॰ निरोधो होती” ति।

अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

"यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा
आतापिनो झायतो ब्राह्मणस्स ।
अथस्स कङ्खा वपयन्ति सब्बा
यतो खयं पच्चयानं अवेदी" ति ॥

३. अथ खो भगवा रत्तिया पच्छिमं यामं पटिच्चसमुप्पादं अनुलोमपटिलोमं मनसाकासि—"अविज्जापच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विञ्ञाणं, विञ्ञाणपच्चया नामरूपं···पे०··· एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति । पे० ··निरोधो होती" ति ।

अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

"यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा
आतापिनो झायतो ब्राह्मणस्स ।
विधूपयं तिट्ठति मारसेनं
सुरियो[1] व ओभासयमन्तलिक्ख" ति ॥

बोधिकथा निट्ठिता ।

§ २. अजपालकथा

B 3 ४. अथ खो भगवा सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समाधिम्हा वुट्ठहित्वा बोधिरुक्खमूला येन अजपालनिग्रोधो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा अजपालनिग्रोधमूले[2] सत्ताहं एकपल्लङ्केन निसीदि विमुत्तिसुखपटिसंवेदी । अथ खो अञ्ञतरो हुहुङ्कजातिको[3] ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं[4] वीतिसारेत्वा
R 3 एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच

"कित्तावता नु खो, भो गोतम, ब्राह्मणो होति, कतमे च पन ब्राह्मणकारका[5] धम्मा" ति ? अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं उदानेसि—

"यो ब्राह्मणो बाहितपापधम्मो
निहुहुङ्को[6] निक्कसावो[7] यतत्तो ।
वेदन्तगू वुसितब्रह्मचरियो[8]
धम्मेन सो[9] ब्रह्मवादं वदेय्य ।
यस्सुस्सदा नत्थि कुहिञ्चि लोके" ति ॥

अजपालकथा निट्ठिता ।

१ सूरियो–म० । २ अजपालनिग्रोधरुक्खमूले–स्या०, रो० । ३ हुहुङ्कजातिको–सी०, रो० । ४ साराणीयं–सी०, स्या० । ५ ब्राह्मणकरणा–सी०, स्या०, रो० । ६ निहुहुङ्को–सी०, निहुहुङ्को–रो०, नीहुहुको–स्या० । ७ निक्कसावो–रो० । ८ वूसितब्रह्मचरियो–सी०, स्या० । ९ सो ब्राह्मणो–रो० ।

§ ३. मुचलिन्दकथा

५ अथ खो भगवा सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समाधिम्हा वुट्ठहित्वा अजपालनिग्रोधमूला येन मुचलिन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मुचलिन्दमूले सत्ताह एकपल्लङ्केन निसीदि विमुत्तिसुखपटिसवेदी । तेन खो पन समयेन महा अकालमेघो उदपादि, सत्ताहवद्दलिका सीतवातदुद्दिनी । अथ खो मुचलिन्दो नागराजा सकभवना निक्खमित्वा भगवतो काय सत्तक्खत्तु भोगेहि परिक्खिपित्वा उपरिमुद्धनि महन्त फण करित्वा अट्ठासि—"मा भगवन्त सीत, मा भगवन्त उण्ह, मा भगवन्त डसमकसवातातपसरीसपसम्फस्सो" ति[1] । अथ खो मुच- B 4
लिन्दो नागराजा सत्ताहस्स अच्चयेन विद्ध विगतवलाहक देव विदित्वा भगवतो काया भोगे विनिवेठेत्वा[2] सकवण्ण पटिसहरित्वा माणवकवण्ण अभिनिम्मिनित्वा भगवतो पुरतो अट्ठासि पञ्जलिको[3] भगवन्त नमस्समानो । अथ खो भगवा एतमत्थ विदित्वा ताय वेलाय इम उदान उदानेसि—

"सुखो विवेको तुट्ठस्स सुतधम्मस्स पस्सतो ।
अब्यापज्ज[4] सुख लोके पाणभूतेसु सयमो[5] ॥
सुखा विरागता लोके कामान समतिक्कमो ।
अस्मिमानस्स यो विनयो एत वे परम सुख" ति ॥

मुचलिन्दकथा निट्ठिता ।

§ ४. राजायतनकथा

६ अथ खो भगवा सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समाधिम्हा वुट्ठहित्वा मुचलिन्दमूला येन राजायतन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजायतनमूले सत्ताह एकपल्लङ्केन निसीदि विमुत्तिसुखपटिसवेदी । तेन खो पन समयेन तपुस्सभल्लिका[6] वाणिजा उक्कला त देस R 4
अद्धानमग्गप्पटिपन्ना[7] होन्ति । अथ खो तपुस्सभल्लिकान वाणिजान ञातिसालोहिता देवता तपुस्सभल्लिके वाणिजे एतदवोच—"अय, मारिसा, भगवा राजायतनमूले विहरति पठमाभिसम्बुद्धो, गच्छथ त भगवन्त मन्थेन च मधुपिण्डिकाय च पतिमानेथ[8], त वो भविस्सति दीघरत्त हिताय सुखाया" ति । अथ खो तपुस्सभल्लिका वाणिजा मन्थ च मधुपिण्डिक च आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठसु । एकमन्त ठिता खो तपुस्सभल्लिका वाणिजा भगवन्त एतदवोचु—"पटिग्गण्हातु[9] नो, भन्ते, भगवा मन्थ च मधुपिण्डिक च, य अम्हाक अस्स दीघरत्त हिताय सुखाया" ति । अथ खो

१ सिरिंसपसम्फस्सो ति–सी०, स्या०, रो० । २ विनीवेठेत्वा–स्या० । ३ अञ्जलिको–स्या०, रो० । ४ अव्यापज्झ–रो०, अब्यापज्झ–स्या० । ५ सञ्ञमो–स्या० । ६ तपस्सुभल्लुका–सी० । ७ अद्धानमग्गपटिपन्ना–सी०, स्या०, रो० । ८. पटिमानेथ–स्या०, रो० । ९. पतिगण्हातु–सी०, पटिगण्हातु–रो० ।

भगवतो एतदहोसि—"न खो तथागता हत्थेसु पटिग्गण्हन्ति । किम्हि नु खो अहं पटि-
B 5 ग्गण्हेय्यं मन्थं च मधुपिण्डिकं चा" ति । अथ खो चत्तारो महाराजानो[1] भगवतो चेतसा
चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय चतुद्दिसा चत्तारो सेलमये पत्ते भगवतो उपनामेसु "इध, भन्ते,
भगवा पटिग्गण्हातु मन्थं च मधुपिण्डिकं चा" ति । पटिग्गहेसि भगवा पच्चग्घे सेलमये पत्ते
मन्थं च मधुपिण्डिकं च, पटिग्गहेत्वा च[2] परिभुञ्जि । अथ खो तपुस्सभल्लिका वाणिजा
भगवन्तं (ओनीतपत्तपाणिं विदित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं)[3] एत-
दवोचुं—"एते मयं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छाम धम्मं च, उपासके नो भगवा धारेतु
अज्जतग्गे पाणुपेते सरणं गते" ति ।

ते च[4] लोके पठमं उपासका अहेसुं द्वेवाचिका ।

राजायतनकथा निट्ठिता ।

§ ५. ब्रह्मयाचनकथा

७ अथ खो भगवा सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समाधिम्हा वुट्ठहित्वा राजायतनमूला
येन अजपालनिग्रोधो तेनुपसङ्कमि । तत्र[5] सुदं भगवा अजपालनिग्रोधमूले विहरति । अथ खो
भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि "अधिगतो खो म्यायं
धम्मो गम्भीरो दुद्दसो दुरनुबोधो सन्तो पणीतो अतक्कावचरो निपुणो पण्डितवेदनीयो ।
आलयरामा खो पनायं पजा आलयरता आलयसम्मुदिता । आलयरामाय खो पन पजाय
R 5 आलयरताय आलयसम्मुदिताय दुद्दसं इदं ठानं यदिदं इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पादो,
इदं पि खो ठानं सुदुद्दसं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो[6] तण्हक्खयो[7]
विरागो निरोधो निब्बानं । अहं चेव खो पन धम्मं देसेय्यं, परे च मे न आजानेय्युं, सो
ममस्स किलमथो, सा ममस्स विहेसा" ति । अपिस्सु भगवन्तं इमा अनच्छरिया गाथायो
पटिभंसु पुब्बे अस्सुतपुब्बा—

"किच्छेन मे अधिगतं हलं दानि पकासितुं ।
रागदोसपरेतेहि नायं धम्मो सुसम्बुधो ॥
पटिसोतगामिं निपुणं गम्भीरं दुद्दसं अणुं ।
रागरत्ता न दक्खन्ति[8] तमोखन्धेन आवुटा"ति[9] ॥

इति ह भगवतो पटिसञ्चिक्खतो अप्पोस्सुक्कताय चित्तं नमति, नो धम्मदेसनाय ।

८ अथ खो ब्रह्मुनो सहम्पतिस्स भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय एतदहोसि "नस्सति वत भो लोको, विनस्सति वत भो लोको, यत्र हि नाम तथागतस्स अरहतो

---

१ महाराजा–सी०, स्या० । २ मरम्मपोत्थके नत्थि । ३ ( ) सी० स्या० पोत्थकेसु नत्थि
४ व–रो० । ५ उपसङ्कमित्वा तत्र–रो० । ६ सब्बुपधिपटिनिस्सग्गो–स्या० । ७ तण्हाक्खयो–म० ।
८ दक्खिन्ति–सी० । ९ आवटा–सी० ।

सम्मासम्बुद्धस्स अप्पोस्सुक्कताय चित्त नमति, नो धम्मदेसनाया" ति। अथ खो ब्रह्मा सहम्पति – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाह पसारेय्य, पसारित वा बाह सम्मिञ्जेय्य एवमेव[1] – ब्रह्मलोके अन्तरहितो भगवतो पुरतो पातुरहोसि। अथ खो ब्रह्मा सहम्पति एकस उत्तरासङ्ग करित्वा दक्खिणजाणुमण्डल[2] पठविय[3] निहन्त्वा येन भगवा तेनञ्जलि पणामेत्वा भगवन्त एतदवोच – "देसेतु, भन्ते, भगवा धम्म, देसेतु सुगतो धम्म। सन्ति सत्ता अप्परजक्खजातिका, अस्सवनता धम्मस्स परिहायन्ति, भविस्सन्ति धम्मस्स अञ्ञातारो" ति। इदमवोच ब्रह्मा सहम्पति, इद वत्वान[4] अथापर एतदवोच—

"पातुरहोसि मगधेसु पुब्बे
धम्मो असुद्धो समलेहि चिन्तितो।
अपापुरेत[5] अमतस्स द्वारं
सुणन्तु धम्म विमलेनानुबुद्ध॥

"सेले यथा पब्बतमुद्धनिट्ठितो
यथापि पस्से जनत समन्ततो।
तथूपम धम्ममय सुमेध
पासादमारुय्ह समन्तचक्खु॥

"सोकावतिण्ण जनतमपेतसोको R 6
अवेक्खस्सु जातिजराभिभूत।
उट्ठेहि वीर विजितसङ्गाम B 7
सत्थवाह अनण[6] विचर लोके।
देसस्सु[7] भगवा धम्म
अञ्ञातारो भविस्सन्ती" ति॥

एव वुत्ते भगवा ब्रह्मान सहम्पति एतदवोच – "मय्ह पि खो, ब्रह्मे, एतदहोसि – 'अधिगतो खो म्याय धम्मो गम्भीरो दुद्दसो दुरनुबोधो सन्तो पणीतो अतक्कावचरो निपुणो पण्डितवेदनीयो। आलयरामा खो पनाय पजा आलयरता आलयसम्मुदिता। आलयरामाय खो पन पजाय आलयरताय आलयसम्मुदिताय दुद्दस इद ठान यदिद इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पादो, इद पि खो ठान सुदुद्दसं यदिद सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हक्खयो विरागो निरोधो निब्बान। अह चेव खो पन धम्म देसेय्य, परे च मे न आजानेय्यु, सो ममस्स किलमथो, सा ममस्स विहेसा' ति। अपिस्सु म, ब्रह्मे, इमा अनच्छरिया गाथायो पटिभसु पुब्बे अस्सुतपुब्बा—

---

१ एवमेव सी०। २ दक्खिण जानुमण्डल-रो०। ३ पथविय-म०, पुथुविय-सी०। ४ वत्वा-सी०, रो०, स्या०। ५ अवापुरेत-सी०। ६ अणण-म०। ७ देसेतु-रो०।

'किच्छेन मे अधिगत हल दानि पकासितु ।
रागदोसपरेतेहि नाय धम्मो सुसम्बुधो ॥
पटिसोतगामि निपुण गम्भीरं दुद्दस अणु ।
रागरत्ता न दक्खन्ति तमोखन्धेन आवुटा' ति ॥

इति ह मे, ब्रह्मे, पटिसञ्चिक्खतो अप्पोस्सुक्कताय चित्त नमति नो धम्मदेसनाया" ति ।

दुतिय पि खो ब्रह्मा सहम्पति भगवन्त एतदवोच - "देसेतु, भन्ते, भगवा धम्मं, देसेतु सुगतो धम्म, सन्ति सत्ता अप्परजक्खजातिका, अस्सवनता धम्मस्स परिहायन्ति, भविस्सन्ति धम्मस्स अञ्ञातारो" ति । इदमवोच ब्रह्मा सहम्पति, इद वत्वान अथापर एतदवोच

B ८ "पातुरहोसि मगधेसु पुब्बे
धम्मो असुद्धो समलेहि चिन्तितो ।
अपापुरेत अमतस्स द्वारं
सुणन्तु धम्म विमलेनानुबुद्ध ॥
"सेले यथा पब्बतमुद्धनिट्ठितो
यथापि पस्से जनत समन्ततो ।
तथूपमं धम्ममय सुमेध
पासादमारुय्ह समन्तचक्खु ॥
"सोकावतिण्ण जनतमपेतसोको
अवेक्खस्सु जातिजराभिभूत ।
उट्ठेहि वीर विजितसङ्गाम
सत्थवाह अनण विचर लोके ॥
देसस्सु भगवा धम्म
अञ्ञातारो भविस्सन्ती" ति ॥

दुतियं पि खो भगवा ब्रह्मान सहम्पति एतदवोच - "मय्हं पि खो, ब्रह्मे, एतदहोसि— 'अधिगतो खो म्यायं धम्मो गम्भीरो दुद्दसो दुरनुबोधो सन्तो पणीतो अतक्कावचरो निपुणो पण्डितवेदनीयो । आलयरामा खो पनायं पजा आलयरता आलयसम्मुदिता । आलयरामाय खो पन पजाय आलयरताय आलयसम्मुदिताय दुद्दस इदं ठान यदिद इदप्पच्चयतापटिच्चसमुप्पादो, इद पि खो ठानं सुदुद्दसं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हक्खयो विरागो निरोधो निब्बान । अह चेव खो पन धम्म देसेय्य, परे च मे न आजानेय्युं, सो ममस्स किलमथो, सा ममस्स विहेसा' ति । अपिस्सु मं, ब्रह्मे, इमा अनच्छरिया गाथायो पटिभंसु पुब्बे अस्सुतपुब्बा—

'किच्छेन मे अधिगत हल दानि पकासितु ।
रागदोसपरेतेहि नाय धम्मो सुसम्बुधो ॥
पटिसोतगामि निपुण गम्भीर दुद्दस अणु ।
रागरत्ता न दक्खन्ति तमोखन्धेन आवुटा' ति ॥

इति ह मे, ब्रह्मे, पटिमञ्चिक्खतो अप्पोस्सुकताय चित्त नमति, नो धम्मदेसनाया" ति । B 9

ततिय पि खो ब्रह्मा सहम्पति भगवन्त एतदवोच – "देसेतु, भन्ते, भगवा धम्म, देसेतु सुगतो धम्म । सन्ति सत्ता अप्परजक्खजातिका, अस्सवनता धम्मस्स परिहायन्ति, भविस्सन्ति धम्मस्स अञ्ञातारो" ति । इदमवोच ब्रह्मा सहम्पति, इद वत्वान अथापर एतदवोच—

"पातुरहोसि मगधेसु पुब्बे
धम्मो असुद्धो समलेहि चिन्तितो ।
अपापुरेत अमतस्स द्वार
सुणन्तु धम्म विमलेनानुबुद्ध ॥

"सेले यथा पब्बतमुद्धनिट्ठितो
यथापि पस्से जनत समन्ततो ।
तथूपम धम्ममय सुमेध
पासादमारुय्ह समन्तचक्खु ॥

"सोकावतिण्ण जनतमपेतसोको
अवेक्खस्सु जातिजराभिभूत ।
उट्ठेहि वीर विजितसङ्गाम
सत्थवाह अनण विचर लोके ॥

देसस्सु भगवा धम्म
अञ्ञातारो भविस्सन्ती" ति[1] ॥

९ अथ खो भगवा ब्रह्मुनो च अज्झेसन विदित्वा सत्तेसु च कारुञ्ञत पटिच्च बुद्धचक्खुना लोक वोलोकेसि[2] । अद्दसा[3] खो भगवा बुद्धचक्खुना लोक वोलोकेन्तो सत्ते अप्परजक्खे महारजक्खे तिक्खिन्द्रिये मुदिन्द्रिये स्वाकारे द्वाकारे सुविञ्ञापये दुविञ्ञापये, अप्पेकच्चे परलोकवज्जभयदस्साविनो[4] विहरन्ते, अप्पेकच्चे न परलोकवज्जभयदस्साविनो विहरन्ते । सेय्यथापि नाम उप्पलिनिय वा पदुमिनिय वा पुण्डरीकिनिय वा अप्पेकच्चानि उप्पलानि वा पदुमानि वा पुण्डरीकानि वा उदके जातानि उदके सवड्ढानि[5] उदकानुग्गतानि अन्तोनिमुग्ग- B 10
पोसीनि, अप्पेकच्चानि उप्पलानि वा पदुमानि वा पुण्डरीकानि वा उदके जातानि उदके सव-

१ सी० स्या० पोत्थकेसु इमा गाथायो न दिस्सन्ति । २ ओलोकेसि–सी० । ३ अद्दस–रो० ।
४ दस्साविने–म० । ५ सवद्धानि–सी० ।

ड्ढानि समोदकं ठितानि, अप्पेकच्चानि उप्पलानि वा पदुमानि वा पुण्डरीकानि वा उदके जातानि उदके संवड्ढानि उदका अच्चुग्गम्म ठितानि[1] अनुपलित्तानि उदकेन, एवमेव भगवा बुद्धचक्खुना
R 7 लोकं वोलोकेन्तो अद्दस सत्ते अप्परजक्खे महारजक्खे तिक्खिन्द्रिये मुदिन्द्रिये स्वाकारे द्वाकारे सुविञ्ञापये दुविञ्ञापये, अप्पेकच्चे परलोकवज्जभयदस्साविनो विहरन्ते, अप्पेकच्चे न परलोकवज्जभयदस्साविनो विहरन्ते, दिस्वान ब्रह्मानं सहम्पतिं गाथाय अज्झभासि[2]—

"अपारुता तेसं[3] अमतस्स द्वारा
ये सोतवन्तो पमुञ्चन्तु सद्धं ।
विहिंससञ्ञी पगुणं न भासिं
धम्मं पणीतं मनुजेसु ब्रह्मे" ति ॥

अथ खो ब्रह्मा सहम्पति "कतावकासो खोम्हि भगवता धम्मदेसनाया" ति भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा तत्थेवन्तरधायि ।

ब्रह्मयाचनकथा निट्ठिता ।

§ ६. पञ्चवग्गियकथा

१० अथ खो भगवतो एतदहोसि – "कस्स नु खो अहं पठमं धम्मं देसेय्यं ? को इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती" ति ? अथ खो भगवतो एतदहोसि – "अयं खो आळारो कालामो पण्डितो ब्यत्तो[4] मेधावी दीघरत्तं अप्परजक्खजातिको, यंनूनाहं आळारस्स कालामस्स पठमं धम्मं देसेय्यं, सो इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती" ति । अथ खो अन्तरहिता देवता भगवतो आरोचेसि – "सत्ताहकालङ्कतो, भन्ते, आळारो कालामो" ति । भगवतो पि
B 11 खो ञाणं उदपादि – "सत्ताहकालङ्कतो आळारो कालामो" ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "महाजानियो खो आळारो कालामो, सचे हि सो इमं धम्मं सुणेय्य, खिप्पमेव आजानेय्या" ति ।

अथ खो भगवतो एतदहोसि – "कस्स नु खो अहं पठमं धम्मं देसेय्यं ? को इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती" ति ? अथ खो भगवतो एतदहोसि – "अयं खो उद्दको[5] रामपुत्तो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी दीघरत्तं अप्परजक्खजातिको, यंनूनाहं उद्दकस्स रामपुत्तस्स पठमं धम्मं देसेय्यं, सो इमं धम्मं खिप्पमेव आजानिस्सती" ति । अथ खो अन्तरहिता देवता भगवतो आरोचेसि – "अभिदोसकालङ्कतो, भन्ते, उद्दको रामपुत्तो" ति । भगवतो पि खो ञाणं उदपादि – "अभिदोसकालङ्कतो उद्दको रामपुत्तो" ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "महाजानियो खो उद्दको रामपुत्तो, सचे हि सो इमं धम्मं सुणेय्य, खिप्पमेव आजानेय्या" ति

१. उदका अच्चुग्गम्म तिट्ठन्ति- सी०, स्या० । २. पच्चभासि–सी०, म० । ३. ते–स्या० । ४. व्यत्तो सी०, रो० । ५. उद्दको–म० ।

अथ खो भगवतो एतदहोसि – "कस्स नु खो अह पठम धम्म देसेय्य ? को इम धम्म खिप्पमेव आजानिस्सती" ति ? अथ खो भगवतो एतदहोसि – "बहूपकारा[1] खो मे पञ्चवग्गिया भिक्खू, ये म पधानपहितत्त उपट्ठहिसु, यन्नूनाह पञ्चवग्गियान भिक्खून पठम धम्म देसेय्य" ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "कह नु खो एतरहि पञ्चवग्गिया भिक्खू विहरन्ती" ति ? अद्दसा खो भगवा दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन पञ्चवग्गिये भिक्खू बाराणसिय विहरन्ते इसिपतने मिगदाये । अथ खो भगवा उरुवेलाय यथाभिरन्त विहरित्वा येन बाराणसी तेन चारिक पक्कामि । R 8

११ अद्दसा खो उपको आजीवको[2] भगवन्त अन्तरा च गय अन्तरा च बोधि अद्धानमग्गप्पटिपन्न, दिस्वान भगवन्त एतदवोच – "विप्पसन्नानि खो ते, आवुसो, इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । कसि त्व, आवुसो, उद्दिस्स पब्बजितो ? को वा ते सत्था ? कस्स वा त्व धम्म रोचेसी" ति ? एव वुत्ते भगवा उपक आजीवक गाथाहि अज्झभासि—

"सब्बाभिभू सब्बविदूहमस्मि सब्बेसु धम्मेसु अनूपलित्तो । B 12
सब्बञ्जहो तण्हक्खये विमुत्तो सय अभिञ्ञाय कमुद्दिसेय्य ॥
न मे आचरियो अत्थि सदिसो मे न विज्जति ।
सदेवकस्मि लोकस्मि नत्थि मे पटिपुग्गलो ॥
अह हि अरहा लोके अह सत्था अनुत्तरो ।
एकोम्हि सम्मासम्बुद्धो सीतिभूतोस्मि निब्बुतो ॥
धम्मचक्क पवत्तेतु गच्छामि कासिन पुरं ।
अन्धभूतस्मि[3] लोकस्मि आहञ्छु[4] अमतदुन्दुभि" ति[5] ॥

यथा खो त्व, आवुसो, पटिजानासि, अरहसि अनन्तजिनो ति ।

"मादिसा वे जिना होन्ति ये पत्ता आसवक्खय ।
जिता मे पापका धम्मा तस्माहमुपक[6] जिनो" ति ॥

एव वुत्ते उपको आजीवको हुवेय्यावुसो[7] ति वत्वा सीस ओकम्पेत्वा उम्मग्ग गहेत्वा पक्कामि ।

१२ अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन बाराणसी इसिपतन मिगदायो, येन पञ्चवग्गिया भिक्खू तेनुपसङ्कमि । अद्दसु खो पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवन्त दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान अञ्ञमञ्ञ कतिक[8] सण्ठपेसु – "अयं, आवुसो, समणो गोतमो आगच्छति, बाहुल्लिको[9] पधानविब्भन्तो आवत्तो बाहुल्लाय । सो नेव अभिवादेतब्बो, न R 9

१ बहुकारा-सी०, म० । २ आजीविको-रो० । ३ अन्धीभूतस्मि-म० । ४ अहञ्चि-स्या०, आहञ्हि-रो० । ५ अमतदुद्रभिं ति-रो० । ६ उपका-सी० । ७ हुवेय्यपावुसो-सी०, हुपेय्यपावुसो-म०, हुपेय्यावुसो-रो० । ८ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु एत पद न दिस्सति । ९ बाहुलिको-सी० ।

पच्चुट्ठातब्बो, नास्स पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, अपि च खो आसनं ठपेतब्बं, सचे सो
आकङ्खिस्सति निसीदिस्सती" ति । यथा यथा खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू उपसङ्कमति,
B 13 तथा तथा ते पञ्चवग्गिया भिक्खू नासक्खिंसु सकाय कतिकाय सण्ठातुं । असण्ठहन्ता भगवन्तं
पच्चुग्गन्त्वा एको भगवतो पत्तचीवरं पटिग्गहेसि, एको आसनं पञ्ञापेसि[1], एको पादोदकं,
एको पादपीठं, एको पादकठलिकं उपनिक्खिपि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने, निसज्ज
खो भगवा पादे पक्खालेसि । अपिस्सु भगवन्तं नामेन च आवुसोवादेन च समुदाचरन्ति ।
एवं वुत्ते भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू एतदवोच – "मा, भिक्खवे, तथागतं नामेन च आवुसो-
वादेन च समुदाचरथ । अरहं, भिक्खवे, तथागतो सम्मासम्बुद्धो, ओदहथ, भिक्खवे, सोतं,
अमतमधिगतं, अहमनुसासामि, अहं धम्मं देसेमि । यथानुसिट्ठं तथा पटिपज्जमाना न चिर-
स्सेव–यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं पब्बजन्ति तदनुत्तरं ब्रह्मचरियपरि-
योसानं दिट्ठे व धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सथा" ति । एवं वुत्ते पञ्च-
वग्गिया भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं[2]– "तायपि खो त्वं, आवुसो गोतम, चरियाय,[3] ताय पटि-
पदाय, ताय दुक्करकारिकाय नेवज्झगा उत्तरिमनुस्सधम्मं अलमरियञाणदस्सनविसेसं, किं पन
त्वं एतरहि, बाहुलिको पधानविब्भन्तो आवत्तो बाहुल्लाय, अधिगमिस्ससि उत्तरिमनुस्सधम्मं
अलमरियञाणदस्सनविसेसं" ति ? एवं वुत्ते भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू एतदवोच "न, भिक्खवे,
तथागतो बाहुलिको, न पधानविब्भन्तो, न आवत्तो बाहुल्लाय, अरहं, भिक्खवे, तथागतो सम्मा-
सम्बुद्धो । ओदहथ, भिक्खवे, सोतं, अमतमधिगतं, अहमनुसासामि, अहं धम्मं देसेमि । यथा-
नुसिट्ठं तथा पटिपज्जमाना नचिरस्सेव–यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं
पब्बजन्ति तदनुत्तरं – ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठे व धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज
विहरिस्सथा" ति ।

दुतियं पि खो पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं ... पे० ... । दुतियं पि खो
भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू एतदवोच ... पे० ... । ततियं पि खो पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवन्तं
R 10 एतदवोचुं–"ताय पि खो त्वं, आवुसो गोतम, चरियाय, ताय पटिपदाय, ताय दुक्कर-
कारिकाय नेवज्झगा उत्तरिमनुस्सधम्मं अलमरियञाणदस्सनविसेसं, किं पन त्वं एतरहि,
B 14 बाहुलिको पधानविब्भन्तो आवत्तो बाहुल्लाय, अधिगमिस्ससि उत्तरिमनुस्सधम्मं अलमरिय-
ञाणदस्सनविसेसं" ति ? एवं वुत्ते भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू एतदवोच "अभिजानाथ मे
नो तुम्हे, भिक्खवे, इतो पुब्बे एवरूपं भासितमेतं" ति ? नो हेतं, भन्ते, ति । अरहं, भिक्खवे,
तथागतो सम्मासम्बुद्धो, ओदहथ भिक्खवे सोतं, अमतमधिगतं, अहमनुसासामि, अहं धम्मं
देसेमि । यथानुसिट्ठं तथा पटिपज्जमाना नचिरस्सेव–यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा
अनगारियं पब्बजन्ति तदनुत्तरं–ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठे व धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा

१ पञ्ञपेसि–म० । २ एतदवोच–सी०, स्या० । ३ इरियाय–सी०, म० ।

उपसम्पज्ज विहरिस्सथा ति । असक्खि खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू सञ्ञापेतुं । अथ खो पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवन्त सुस्सूसिसु, सोत ओदहिसु, अञ्ञाय[1] चित्त उपट्ठापेसु ।

§ ७. धम्मचक्कप्पवत्तनं

१३ अथ खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू आमन्तेसि – "द्वेमे, भिक्खवे, अन्ता पब्बजितेन न सेवितब्बा । कतमे द्वे[2]? यो चय कामेसु कामसुखल्लिकानुयोगो हीनो गम्मो पोथुज्जनिको अनरियो अनत्थसहितो, यो चाय अत्तकिलमथानुयोगो दुक्खो अनरियो अनत्थसहितो । एते खो[3], भिक्खवे, उभो अन्ते अनुपगम्म, मज्झिमा पटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा, चक्खुकरणी ञाणकरणी उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बानाय सवत्तति । कतमा च सा, भिक्खवे, मज्झिमा पटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा, चक्खुकरणी ञाणकरणी उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बानाय सवत्तति? अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यथीद[4] – सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि । अय खो सा, भिक्खवे, मज्झिमा पटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा, चक्खुकरणी ञाणकरणी उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बानाय सवत्तति ।

१४ "इद खो पन, भिक्खवे, दुक्ख अरियसच्च । जाति पि दुक्खा, जरा पि दुक्खा, व्याधि पि[5] दुक्खो, मरण पि दुक्ख, अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो, पियेहि विप्पयोगो दुक्खो, य पिच्छ न लभति त पि दुक्ख । सखित्तेन, पञ्चुपादानक्खन्धा दुक्खा । B 15

"इद खो पन, भिक्खवे, दुक्खसमुदय[6] अरियसच्च – याय तण्हा पोनोब्भविका[7] नन्दिरागसहगता[8] तत्रतत्राभिनन्दिनी, सेय्यथीद – कामतण्हा, भवतण्हा, विभवतण्हा ।

"इद खो पन, भिक्खवे, दुक्खनिरोध[9] अरियसच्च – यो तस्सा येव तण्हाय असेसविरागनिरोधो, चागो, पटिनिस्सग्गो, मुत्ति, अनालयो ।

"इद खो पन, भिक्खवे, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्च – अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यथीद – सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

१५ "इद दुक्ख अरियसच्च ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खु R 11
उदपादि, ञाण उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । त खो पनिद दुक्ख अरियसच्च परिञ्ञेय्य ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खु उदपादि, ञाण उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि । त खो पनिद दुक्ख

---

१ अञ्ञा–म०, रो० । २ इद पदद्वय सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ३ ते–सी०, स्या० । ४ सेय्यथिद–म० । ५ ब्याधीपि–स्या०, व्याधिपि–सी०, रो० । ६ समुदयो–स्या० । ७ पोनोभविका–सी । ८ नन्दीरागसहगता–म० । ९ निरोधो–स्या० ।

अरियसच्चं परिञ्ञातं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि।

"इदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि। तं खो पनिदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चं पहातब्बं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि। तं खो पनिदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चं पहीनं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि।

"इदं दुक्खनिरोधं अरियसच्चं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं
B 16 उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि। तं खो पनिदं दुक्खनिरोधं अरियसच्चं सच्छिकातब्बं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि। तं खो पनिदं दुक्खनिरोधं अरियसच्चं सच्छिकतं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि।

"इदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि। तं खो पनिदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं भावेतब्बं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि। तं खो पनिदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं भावितं ति मे, भिक्खवे, पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेसु चक्खुं उदपादि, ञाणं उदपादि, पञ्ञा उदपादि, विज्जा उदपादि, आलोको उदपादि।

१६ "यावकीवं च मे, भिक्खवे, इमेसु चतूसु[1] अरियसच्चेसु एवं तिपरिवट्टं द्वादसाकारं यथाभूतं ञाणदस्सनं न सुविसुद्धं अहोसि, नेव तावाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो ति पच्चञ्ञासिं। यतो च खो मे, भिक्खवे, इमेसु चतूसु अरियसच्चेसु एवं तिपरिवट्टं द्वादसाकारं यथाभूतं ञाणदस्सनं सुविसुद्धं अहोसि, अथाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धो ति पच्चञ्ञासिं। ञाणं च पन मे दस्सनं उदपादि – अकुप्पा मे विमुत्ति[2], अयमन्तिमा जाति, नत्थि दानि पुनब्भवो" ति। इदमवोच भगवा, अत्तमना पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवतो भासितं अभिनन्दुं ति।

---

१ चतुसु–सी०, रो०। २ चेतोविमुत्ति–रो०।

इमस्मि च पन वेय्याकरणस्मि भञ्ञमाने आयस्मतो कोण्डञ्ञस्स विरज वीतमल धम्मचक्खु उदपादि—य किञ्चि समुदयधम्म सब्ब त निरोधधम्म ति ।

१७ पवत्तिते च पन भगवता धम्मचक्के, भुम्मा देवा सद्दमनुस्सावेसु – "एत[१] भगवता B 17
बाराणसिय इसिपतने मिगदाये अनुत्तर धम्मचक्क पवत्तित, अप्पटिवत्तिय समणेन वा ब्राह्मणेन R 12
वा देवेन व मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मि" ति । भुम्मान देवान सद्द सुत्वा चातुम्महाराजिका[२] देवा सद्दमनुस्सावेसु पे० । चातुम्महाराजिकान देवान सद्द सुत्वा तावतिसा देवा पे० । यामा देवा पे० । तुसिता देवा पे० । निम्मानरती देवा . पे । परनिम्मितवसवत्ती देवा पे० । ब्रह्मकायिका देवा सद्दमनुस्सावेसु – "एत भगवता बाराणसिय इसिपतने मिगदाये अनुत्तर धम्मचक्क पवत्तित अप्पटिवत्तिय समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मि" ति । इति ह, तेन खणेन, तेन लयेन[३], तेन मुहुत्तेन याव ब्रह्मलोका सद्दो अब्भुग्गच्छि[४] । अय च दससहस्सी लोकधातु सकम्पि सम्पकम्पि सम्पवेधि, अप्पमाणो च उळारो ओभासो लोके पातुरहोसि, अतिक्कम्म देवान देवानुभाव । अथ खो भगवा इम उदान उदानेसि – "अञ्ञासि वत, भो कोण्डञ्ञो, अञ्ञासि वत भो कोण्डञ्ञो" ति । इति हिद आयस्मतो कोण्डञ्ञस्स 'अञ्ञाकोण्डञ्ञो'[५] त्वेव नाम अहोसि ।

१८ अथ खो आयस्मा अञ्ञाकोण्डञ्ञो दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाळ्हधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जप्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्त एतदवोच – "लभेय्याहं, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्य उपसम्पद" ति । "एहि भिक्खू" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चर ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तस्स आयस्मतो उपसम्पदा अहोसि ।

१९ अथ खो भगवा तदवसेसे भिक्खू धम्मिया कथाय ओवदि अनुसासि । अथ खो आयस्मतो च वप्पस्स आयस्मतो च भद्दियस्स भगवता धम्मिया कथाय ओवदियमानान अनुसासियमानान विरज वीतमल धम्मचक्खु उदपादि – य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति ।

ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथ- B 18
ङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्त एतदवोचु – "लभेय्याम मय, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्याम उपसम्पद" ति । "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच –

१ एव–रो० । २ चातुमहाराजिका–म०, रो० । ३ तेन लयेना ति पदद्वय सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ४ अब्भुग्गञ्छि–सी० । ५ अञ्ञासि कोण्डञ्ञो–म०, अञ्ञातकोण्डञ्ञो–रो० ।

R 13 "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तेसं आयस्मन्तान उपसम्पदा अहोसि ।

अथ खो भगवा तदवसेसे भिक्खू नीहारभत्तो धम्मिया कथाय ओवदि अनुसासि । य तयो भिक्खू पिण्डाय चरित्वा आहरन्ति, तेन छब्बग्गो यापेति । अथ खो आयस्मतो च महानामस्स आयस्मतो च अस्सजिस्स भगवता धम्मिया कथाय ओवदियमानान अनुसासियमानान विरज वीतमल धम्मचक्खु उदपादि – य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति । ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्त एतदवोचु "लभेय्याम मय, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्याम उपसम्पद" ति । "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तेसं आयस्मन्तान उपसम्पदा अहोसि ।

§ ८. अनत्तपरियायो

२० अथ खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू आमन्तेसि "रूप, भिक्खवे, अनत्ता । रूप च हिद, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिद रूप आबाधाय सवत्तेय्य, लब्भेथ च रूपे – एवं मे रूप होतु, एव मे रूप मा अहोसी ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, रूप अनत्ता, तस्मा रूप आबाधाय सवत्तति, न च लब्भति रूपे – एव मे रूप होतु, एव मे रूप मा अहोसी ति । वेदना, भिक्खवे, अनत्ता । वेदना च हिद, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिद वेदना आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च वेदनाय – एव मे वेदना होतु, एव मे वेदना मा अहोसी ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, वेदना अनत्ता, तस्मा वेदना आबाधाय सवत्तति, न च लब्भति वेदनाय – एव मे वेदना होतु, एव मे वेदना मा अहोसी ति । सञ्ञा, भिक्खवे, अनत्ता । सञ्ञा च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिद सञ्ञा आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च सञ्ञाय – एव मे सञ्ञा होतु,
B 19 एव मे सञ्ञा मा अहोसी ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, सञ्ञा अनत्ता, तस्मा सञ्ञा आबाधाय सवत्तति, न च लब्भति सञ्ञाय – एव मे सञ्ञा होतु, एव मे सञ्ञा मा अहोसी ति । सङ्खारा, भिक्खवे, अनत्ता । सङ्खारा च हिद, भिक्खवे, अत्ता अभविस्ससु[१], नयिद सङ्खारा आबाधाय संवत्तेय्यु, लब्भेथ च सङ्खारेसु – एव मे सङ्खारा होन्तु, एव मे सङ्खारा मा अहेसु ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, सङ्खारा अनत्ता, तस्मा सङ्खारा आबाधाय सवत्तन्ति, न च लब्भति सङ्खारेसु – एव मे सङ्खारा होन्तु, एव मे सङ्खारा मा अहेसु ति । विञ्ञाणं, भिक्खवे, अनत्ता ।
R 14 विञ्ञाण च हिद, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिद विञ्ञाणं आबाधाय सवत्तेय्य, लब्भेथ च विञ्ञाणे – एव मे विञ्ञाण होतु, एवं मे विञ्ञाणं मा अहोसी ति । यस्मा च खो

१ अभविस्संसु–सी० ।

भिक्खवे, विञ्ञाण अनत्ता, तस्मा विञ्ञाण आबाधाय सवत्तति, न च लब्भति विञ्ञाणे — एव मे विञ्ञाण होतु, एव मे विञ्ञाण मा अहोसी ति ।

२१ त कि मञ्ञथ, भिक्खवे, रूप निच्च वा अनिच्च वा ति ? अनिच्च भन्ते । य पनानिच्च दुक्ख वा त सुख वा ति ? दुक्ख भन्ते । य पनानिच्च दुक्ख विपरिणामधम्म, कल्ल नु त समनुपस्सितु — एत मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेत भन्ते । वेदना निच्चा वा अनिच्चा वा ति ? अनिच्चा भन्ते । य पनानिच्च दुक्ख वा त सुख वा ति ? दुक्ख भन्ते । य पनानिच्च दुक्ख विपरिणामधम्म, कल्ल नु त समनुपस्सितु — एत मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेत भन्ते । सञ्ञा निच्चा वा अनिच्चा वा ति ? अनिच्चा भन्ते । य पनानिच्च दुक्ख वा त सुख वा ति ? दुक्ख भन्ते । य पनानिच्च दुक्ख विपरिणामधम्म, कल्ल नु त समनुपस्सितु — एत मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेत भन्ते । सङ्खारा निच्चा वा अनिच्चा वा ति ? अनिच्चा भन्ते । य पनानिच्च, दुक्ख वा त सुख वा ति ? दुक्ख भन्ते । य पनानिच्च दुक्ख विपरिणामधम्म, कल्ल नु त समनुपस्सितु — एत मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेत भन्ते । विञ्ञाण निच्च वा अनिच्च वा ति ? अनिच्च भन्ते । य पनानिच्च, दुक्ख वा त सुख वा ति ? दुक्ख भन्ते । य पनानिच्च दुक्ख विपरिणामधम्म, कल्ल नु त समनुपस्सितु — एत मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता ति ? नो हेत भन्ते ।

२२ तस्मातिह, भिक्खवे, य किञ्चि रूप अतीतानागतपच्चुप्पन्न अज्झत्त वा बहिद्धा B 20
वा ओळारिक वा सुखुम वा हीन वा पणीत वा य दूरे वा सन्तिके वा, सब्ब रूप — नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति — एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्ब । या काचि वेदना अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता[१] वा बहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके वा, सब्बा वेदना — नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति — एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्ब । या काचि सञ्ञा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके वा, सब्बा सञ्ञा — नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति — एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्ब । ये केचि सङ्खारा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्धा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा ये दूरे सन्तिके वा, सब्बे सङ्खारा — नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति — एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्ब । य किञ्चि विञ्ञाण अतीतानागतपच्चुप्पन्न अज्झत्त वा बहिद्धा वा ओळारिक वा सुखुम वा हीन वा पणीत वा य दूरे सन्तिके वा, सब्ब विञ्ञाण — नेत मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति — एवमेत यथाभूत सम्मप्पञ्ञाय दट्ठब्ब ।

२३ एव पस्स, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको रूपस्मि पि निब्बिन्दति, वेदनाय पि

---

१ अज्झत्त-म० ।

निब्बिन्दति, सञ्ञाय पि निब्बिन्दति, सङ्खारेसु पि निब्बिन्दति, विञ्ञाणस्मि पि निब्बिन्दति, निब्बिन्द विरज्जति, विरागा विमुच्चति, विमुत्तस्मि विमुत्तमिती ति[1] ञाण होति, खीणा जाति, वुसित ब्रह्मचरिय, कत करणीय, नापर इत्थत्ताया ति पजानाती ति ।

२४ इदमवोच भगवा । अत्तमना पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवतो भासित अभिनन्दु । इमस्मि च पन वेय्याकरणस्मि भञ्ञमाने पञ्चवग्गियान भिक्खून अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिसु ।

तेन खो पन समयेन छ लोके अरहन्तो होन्ति ।

पञ्चवग्गियकथा निट्ठिता ।

पठमभाणवार[2]

———o———

§ ९. पब्बज्जाकथा

B 21, R 15 २५ तेन खो पन समयेन बाराणसिय यसो नाम कुलपुत्तो सेट्ठिपुत्तो सुखुमालो होति । तस्स तयो पासादा होन्ति – एको हेमन्तिको, एको गिम्हिको, एको वस्सिको । सो वस्सिके पासादे वस्सिके चत्तारो मासे निप्पुरिसेहि तुरियेहि परिचारियमानो न हेट्ठापासाद[3] ओरोहति । अथ खो यसस्स कुलपुत्तस्स पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितस्स समङ्गीभूतस्स[4] परिचारियमानस्स[5] पटिगच्चेव[6] निद्दा ओक्कमि, परिजनस्सा पि पच्छा निद्दा ओक्कमि, सब्बरत्तियो च तेलप्पदीपो झायति । अथ खो यसो कुलपुत्तो पटिगच्चेव पबुज्झित्वा[7] अद्दस सक परिजन सुपन्त – अञ्ञिस्सा कच्छे वीण, अञ्ञिस्सा कण्ठे मुदिङ्ग[8], अञ्ञिस्सा कच्छे[9] आळम्बर[10], अञ्ञ विकेसिक, अञ्ञ विक्खेळिक, अञ्ञा विप्पलपन्तियो, हत्थप्पत्त सुसान मञ्ञे । दिस्वानस्स आदीनवो पातुरहोसि, निब्बिदाय चित्त सण्ठासि । अथ खो यसो कुलपुत्तो उदान उदानेसि – "उपद्दुत वत भो, उपस्सट्ठ वत भो" ति ।

अथ खो यसो कुलपुत्तो सुवण्णपादुकायो आरोहित्वा येन निवेसनद्वार तेनुपसङ्कमि । अमनुस्सा द्वार विवरिंसु – मा यसस्स कुलपुत्तस्स कोचि अन्तराय अकासि अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया ति । अथ खो यसो कुलपुत्तो येन नगरद्वारं तेनुपसङ्कमि । अमनुस्सा द्वारं विवरिंसु – मा यसस्स कुलपुत्तस्स कोचि अन्तराय अकासि अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया ति । अथ खो यसो कुलपुत्तो येन इसिपतनं मिगदायो तेनुपसङ्कमि ।

२६ तेन खो पन समयेन भगवा रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय अज्झोकासे चङ्कमति । अद्दसा खो भगवा यस कुलपुत्त दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान चङ्कमा ओरोहित्वा पञ्ञत्ते

---

१ विमुत्तमिति–सी०, स्या०, म० । २ पठमभाणवारो–म०, पठमकभाणवारं–सी० । ३ हेट्ठा पासादा–रो० । ४ समङ्गिभूतस्स–सी०, स्या०, रो० । ५ परिचारयमानस्स–सी०, स्या०, म० । ६ पटिकच्चेव–स्या० म० । ७ पटिबुज्झित्वा–रो० । ८ मुतिङ्ग–रो० । ९ उरे–स्या० । १०. आलम्बरं–स्या०, रो० ।

आसने निसीदि । अथ खो यसो कुलपुत्तो भगवतो अविदूरे उदान उदानेसि – "उपद्दुत वत भो, उपस्सट्ठ वत भो" ति । अथ खो भगवा यस कुलपुत्त एतदवोच – "इद खो, यस, अनुपद्दुत, इद अनुपस्सट्ठ । एहि यस, निसीद, धम्म ते देसेस्सामी" ति । अथ खो यसो कुलपुत्तो – इद किर अनुपद्दुत, इद अनुपस्सट्ठ ति हट्ठो उदग्गो सुवण्णपादुकाहि ओरोहित्वा B 22
येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नस्स खो यसस्स कुलपुत्तस्स भगवा अनुपुब्बि[1] कथ कथेसि, सेय्यथीद – दानकथ सीलकथ सग्गकथ, कामान आदीनव ओकारं सङ्किलेस, नेक्खम्मे आनिसस पकासेसि । यदा भगवा अञ्ञासि यस कुलपुत्त कल्लचित्त, मुदुचित्त, विनीवरणचित्त, उदग्गचित्त, पसन्नचित्त, R 16
अथ या बुद्धान सामुक्कसिका धम्मदेसना त पकासेसि – दुक्ख, समुदय, निरोध, मग्ग । सेय्यथापि नाम सुद्ध वत्थ अपगतकाळक सम्मदेव रजन पटिग्गण्हेय्य, एवमेव यसस्स कुलपुत्तस्स तस्मि येव आसने विरज वीतमल धम्मचक्खु उदपादि – य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति ।

२७ अथ खो यसस्स कुलपुत्तस्स माता पासाद अभिरुहित्वा[2] यस कुलपुत्त अपस्सन्ती येन सेट्ठी[3] गहपति तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठि गहपति एतदवोच – "पुत्तो ते, गहपति, यसो न दिस्सती" ति । अथ खो सेट्ठी गहपति चतुद्दिसा अस्सदूते उय्योजेत्वा साम येव येन इसिपतन मिगदायो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो सेट्ठी गहपति सुवण्णपादुकान निक्खेप, दिस्वान त येव[4] अनुगमासि[5] । अद्दसा खो भगवा सेट्ठि गहपति दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान भगवतो एतदहोसि – "यन्नूनाह तथारूप इद्धाभिसङ्खार अभिसङ्खरेय्य[6] यथा सेट्ठी गहपति इध निसिन्नो इध निसिन्न यस कुलपुत्त न पस्सेय्या" ति । अथ खो भगवा तथारूप इद्धाभिसङ्खारं अभिसङ्खरेसि[7] । अथ खो सेट्ठी गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच – "अपि, भन्ते, भगवा यस कुलपुत्त पस्सेय्या" ति ?

तेन हि, गहपति, निसीद, अप्पेव नाम इध निसिन्नो इध निसिन्न यस कुलपुत्त पस्सेय्यासी ति । अथ खो सेट्ठी गहपति – इधेव किराह निसिन्नो इध निसिन्न यस कुलपुत्त पस्सिस्सामी ति हट्ठो उदग्गो भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नस्स खो सेट्ठिस्स गहपतिस्स भगवा अनुपुब्बि कथ कथेसि, सेय्यथीद – दानकथ सीलकथ सग्गकथ, कामान आदीनव ओकार सङ्किलेस, नेक्खम्मे आनिसस पकासेसि । यदा भगवा B 23
अञ्ञासि सेट्ठि गहपति कल्लचित्त, मुदुचित्त, विनीवरणचित्त, उदग्गचित्त, पसन्नचित्त, अथ या बुद्धान सामुक्कसिका धम्मदेसना, त पकासेसि – दुक्ख, समुदय, निरोध, मग्ग । सेय्यथापि नाम सुद्ध वत्थ अपगतकाळक सम्मदेव रजन पटिग्गण्हेय्य एवमेव सेट्ठिस्स गहपतिस्स

---

१ आनुपुब्बीकथ–सी०, अनुपुब्बिकथ–रो० । २ अभिरूहित्वा–रो० । ३ सेट्ठि–सी०, रो०, म० । ४ तञ्ञेव–सी०, स्या० । ५ अनुगमा–सी०, स्या० । ६ अभिसङ्खारेय्य–रो० । ७ अभिसङ्खासि–सी०, अभिसङ्खारेसि रो० ।

तस्मिं येव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं, सब्बं तं निरोधधम्मं ति । अथ खो सेट्ठी गहपति दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाळ्हधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जप्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – "अभिक्कन्तं, भन्ते, अभिक्कन्तं, भन्ते, सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य – चक्खुमन्तो रूपानि दक्खिन्ती[1] ति – एवमेवं भगवता अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाहं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छामि, धम्मं च, भिक्खुसङ्घं च । उपासकं मं भगवा धारेतु अज्जतग्गे
R 17 पाणुपेतं सरणं गतं" ति । सो व लोके पठमं उपासको अहोसि तेवाचिको ।

२८. अथ खो यसस्स कुलपुत्तस्स पितुनो धम्मे देसियमाने यथादिट्ठं यथाविदितं भूमिं पच्चवेक्खन्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चि । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "यसस्स खो कुलपुत्तस्स पितुनो धम्मे देसियमाने यथादिट्ठं यथाविदितं भूमिं पच्चवेक्खन्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं । अभब्बो खो यसो कुलपुत्तो हीनायावत्तित्वा कामे परिभुञ्जितुं, सेय्यथापि पुब्बे आगारिकभूतो[2], यन्नूनाहं तं इद्धाभिसङ्खारं पटिप्पस्सम्भेय्यं" ति । अथ खो भगवा तं इद्धाभिसङ्खारं पटिप्पस्सम्भेसि । अद्दसा खो सेट्ठी गहपति यसं कुलपुत्तं निसिन्नं, दिस्वान यसं कुलपुत्तं एतदवोच – "माता ते, तात, यस, परिदेवसोकसमापन्ना[3], देहि मातुया जीवितं" ति ।

अथ खो यसो कुलपुत्तो भगवन्तं उल्लोकेसि । अथ खो भगवा सेट्ठिं गहपतिं एतदवोच – "तं किं मञ्ञसि, गहपति, यसस्स[4] कुलपुत्तस्स[5] सेखेन[6] ञाणेन सेखेन दस्सनेन धम्मो
B 24 दिट्ठो विदितो[7] सेय्यथापि तया ? तस्स यथादिट्ठं यथाविदितं भूमिं पच्चवेक्खन्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं । भब्बो नु खो यसो[8], गहपति, हीनायावत्तित्वा कामे परिभुञ्जितुं सेय्यथापि पुब्बे आगारिकभूतो" ति ? "नो हेतं, भन्ते" । "यसस्स खो, गहपति, कुलपुत्तस्स सेखेन ञाणेन सेखेन दस्सनेन धम्मो दिट्ठो विदितो सेय्यथापि तया । तस्स यथादिट्ठं यथाविदितं भूमिं पच्चवेक्खन्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं । अभब्बो खो, गहपति, यसो कुलपुत्तो हीनायावत्तित्वा कामे परिभुञ्जितुं सेय्यथापि पुब्बे आगारिकभूतो" ति । "लाभा, भन्ते, यसस्स कुलपुत्तस्स, सुलद्धं, भन्ते, यसस्स कुलपुत्तस्स, यथा यसस्स कुलपुत्तस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तं विमुत्तं । अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा अज्जतनाय भत्तं यसेन कुलपुत्तेन पच्छासमणेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[9] । अथ खो सेट्ठी गहपति भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अथ खो यसो

---

१ दक्खन्ती ति – स्या०, म० । २ अगारिकभूतो – सी०, रो०, म० । ३ परिदेवसोकसमापन्ना – स्या०, परिदेवसोकसम्पन्ना – रो० । ४ यस्स – म० । ५ सी०, म०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ६ सेक्खेन – म० । ७ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ८ सो – म०, सी० । ९ तुण्हिभावेन – रो० ।

कुलपुत्तो अचिरपक्कन्ते[1] सेट्ठिम्हि गहपतिम्हि भगवन्त एतदवोच – "लभेय्याहं, भन्ते, भगवतो
सन्तिके पब्बज्जं, लभेय्य उपसम्पदं" ति । "एहि भिक्खू" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो R 18
धम्मो, चर ब्रह्मचरियं सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तस्स आयस्मतो उपसम्पदा
अहोसि । तेन खो पन समयेन सत्त लोके अरहन्तो होन्ति ।

यसपब्बज्जा निट्ठिता ।

२९. अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय आयस्मता यसेन
पच्छासमणेन येन सेट्ठिस्स गहपतिस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने
निसीदि । अथ खो आयस्मतो यसस्स माता च पुराणदुतियिका च येन भगवा तेनुपसङ्क-
मिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु । तासं भगवा अनुपुब्बिं कथं
कथेसि, सेय्यथीदं – दानकथं सीलकथं सग्गकथं, कामानं आदीनवं ओकारं सङ्किलेसं, नेक्खम्मे
आनिसंसं पकासेसि । यदा ता भगवा अञ्ञासि कल्लचित्ता, मुदुचित्ता, विनीवरणचित्ता,
उदग्गचित्ता, पसन्नचित्ता, अथ या बुद्धानं सामुक्कंसिका धम्मदेसना तं पकासेसि – दुक्खं,
समुदयं, निरोधं, मग्गं । सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थं अपगतकाळकं सम्मदेव रजनं पटिग्गण्हेय्य, B 25
एवमेव तासं तस्मिं येव आसने विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं,
सब्बं तं निरोधधम्मं ति । ता दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्ण-
विचिकिच्छा विगतकथंकथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोचुं –
"अभिक्कन्तं, भन्ते, अभिक्कन्तं, भन्ते, पे० धम्मो पकासितो । एता मयं, भन्ते, भग-
वन्तं सरणं गच्छाम, धम्मं च, भिक्खुसङ्घं च । उपासिकायो नो भगवा धारेतु अज्जतग्गे
पाणुपेता सरणं गता" ति । ता व लोके पठमं उपासिका अहेसुं तेवाचिका ।

अथ खो आयस्मतो यसस्स माता च पिता च पुराणदुतियिका च भगवन्तं च आयस्मन्तं
च यसं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन[2] सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा, भगवन्तं भुत्ταविं ओनीत-
पत्तपाणिं, एकमन्तं निसीदिंसु । अथ खो भगवा आयस्मतो यसस्स मातरं च पितरं च पुराण-
दुतियिकं च धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

३०. अस्सोसुं खो आयस्मतो यसस्स चत्तारो गिहिसहायका बाराणसियं सेट्ठानुसेट्ठीनं
कुलानं पुत्ता – विमलो, सुबाहु, पुण्णजि, गवम्पति – यसो किर कुलपुत्तो केसमस्सुं ओहारेत्वा R 19
कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो ति । सुत्वान नेसं एतदहोसि –
"न हि नून सो ओरको धम्मविनयो, न सा ओरका पब्बज्जा, यत्थ यसो कुलपुत्तो केसमस्सुं
ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो" ति । ते चत्तारो
जना[3] येनायस्मा यसो तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं यसं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु ।

---

१ अचिरप्पक्कन्ते–रो०, स्या० । २ खादनियेन भोजनियेन–रो० । ३ सी०, स्या०, म० पोत्थकेसु नत्थि ।

अथ खो आयस्मा यसो ते चत्तारो गिहिसहायके आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा यसो भगवन्त एतदवोच – "इमे मे, भन्ते, चत्तारो गिहिसहायका बाराणसिय सेट्ठानुसेट्ठीन कुलान
B 26 पुत्ता – विमलो, सुबाहु, पुण्णजि, गवम्पति । इमे चत्तारो भगवा ओवदतु अनुसासतू" ति । तेस भगवा अनुपुब्बि कथ कथेसि, सेय्यथीद – दानकथ सीलकथ ·पे०· य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति । ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्त एतदवोचु – "लभेय्याम मय, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्याम उपसम्पद" ति । "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तेस आयस्मन्तान उपसम्पदा अहोसि । अथ खो भगवा ते भिक्खू धम्मिया कथाय ओवदि अनुसासि । तेस भगवता धम्मिया कथाय ओवदियमानान अनुसासियमानान अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिसु । तेन खो पन समयेन एकादस लोके अरहन्तो होन्ति ।

चतुगिहिसहायकपब्बज्जा निट्ठिता ।

R 20 ३१ अस्सोसु खो आयस्मतो यसस्स पञ्ञासमत्ता गिहिसहायका जानपदा[1] पुब्बानुपुब्बकान कुलान पुत्ता – यसो किर कुलपुत्तो केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितो ति । सुत्वान नेस एतदहोसि – "न हि[2] नून सो ओरको धम्मविनयो, न सा ओरका पब्बज्जा, यत्थ यसो कुलपुत्तो केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितो" ति । ते येनायस्मा यसो तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त यस अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठसु । अथ खो आयस्मा
B 27 यसो ते पञ्ञासमत्ते गिहिसहायके आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा यसो भगवन्त एतदवोच "इमे मे, भन्ते, पञ्ञासमत्ता गिहिसहायका जानपदा पुब्बानुपुब्बकान कुलान पुत्ता । इमे भगवा ओवदतु अनुसासतू" ति । तेस भगवा अनुपुब्बि कथ कथेसि, सेय्यथीद – दानकथ ·पे० य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति । ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्त एतदवोचु – "लभेय्याम मय, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्याम उपसम्पद" ति । "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तेस आयस्मन्तान उपसम्पदा अहोसि । अथ खो भगवा ते भिक्खू धम्मिया कथाय ओवदि अनुसासि । तेसं भगवता धम्मिया

१ जनपदा–रो० । २ नह–सी० ।

कथाय ओवदियमानान अनुसासियमानान अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिंसु । तेन खो पन समयेन एकसट्ठि लोके अरहन्तो होन्ति ।

पञ्ञासगिहिसहायकपब्बज्जा निट्ठिता ।

§ १०. मारकथा

३२ अथ खो भगवा ते भिक्खू आमन्तेसि – "मुत्ताह, भिक्खवे, सब्बपासेहि, ये दिब्बा ये च मानुसा । तुम्हे पि, भिक्खवे, मुत्ता सब्बपासेहि, ये दिब्बा ये च मानुसा । R 21
चरथ, भिक्खवे, चारिक बहुजनहिताय बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान । मा एकेन द्वे अगमित्थ । देसेथ, भिक्खवे, धम्म आदिकल्याण मज्झेकल्याण परियोसानकल्याण सात्थ सब्यञ्जन केवलपरिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय पकासेथ । सन्ति सत्ता अप्परजक्खजातिका, अस्सवनता धम्मस्स परिहायन्ति, भविस्सन्ति धम्मस्स अञ्ञातारो । B 28
अह पि, भिक्खवे, येन उरुवेला सेनानिगमो[1] तेनुपसङ्कमिस्सामि धम्मदेसनाया" ति ।

३३. अथ खो मारो पापिमा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त गाथाय अज्झभासि—

"बद्धोसि सब्बपासेहि ये दिब्बा ये च मानुसा ।
महाबन्धनबद्धोसि न मे समणमोक्खसी" ति ॥
मुत्ताह[2] सब्बपासेहि ये दिब्बा ये च मानुसा ।
महाबन्धनमुत्तोम्हि निहतो त्वमसि अन्तका ति ॥
अन्तलिक्खचरो[3] पासो य्वाय चरति मानसो ।
तेन त बाधयिस्सामि[4] न मे समण मोक्खसी ति ॥
रूपा सद्दा रसा गन्धा फोट्ठब्बा च मनोरमा ।
एत्थ मे विगतो छन्दो निहतो त्वमसि अन्तका ति ॥

अथ खो मारो पापिमा – जानाति म भगवा, जानाति म सुगतो ति दुक्खी दुम्मनो तत्थेवन्तरधायी ति ।

मारकथा निट्ठिता ।

§ ११. पब्बज्जूपसम्पदाकथा

३४ तेन खो पन समयेन भिक्खू नानादिसा नानाजनपदा पब्बज्जापेक्खे[5] च उपसम्पदापेक्खे च आनेन्ति – भगवा ने पब्बाजेस्सति उपसम्पादेस्सती ति । तत्थ भिक्खू चेव किलमन्ति पब्बज्जापेक्खा च उपसम्पदापेक्खा च । अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स

---

१ सेनानिनिगमो–सी० । २ मुत्तोह–सी०, स्या० । ३ अन्तळिक्खचरो–सी० । ४ बन्धयिस्सामि–स्या० । ५. पब्बजापेखे–सी० ।

एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – "एतरहि खो भिक्खू नानादिसा नानाजनपदा पब्बज्जापेक्खे
B 29 च उपसम्पदापेक्खे च आनेन्ति – भगवा ते पब्बाजेस्सति उपसम्पादेस्सती ति। तत्थ भिक्खू चेव किलमन्ति पब्बज्जापेक्खा च उपसम्पदापेक्खा च। यन्नूनाह भिक्खून अनुजानेय्य – तुम्हे व दानि, भिक्खवे, तासु तासु दिसासु तेसु तेसु जनपदेसु पब्बाजेथ उपसम्पादेथा" ति। अथ खो भगवा सायण्हसमय पटिसल्लाना वुट्ठितो एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ
R 22 सन्निपातापेत्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "इध मय्ह, भिक्खवे रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – 'एतरहि खो भिक्खू… पे॰ … तुम्हे व दानि, भिक्खवे, तासु तासु दिसासु तेसु तेसु जनपदेसु पब्बाजेथ उपसम्पादेथा' ति।

"अनुजानामि, भिक्खवे, तुम्हे व दानि तासु तासु दिसासु तेसु तेसु जनपदेसु पब्बाजेथ उपसम्पादेथा ति। एव च पन, भिक्खवे, पब्बाजेतब्बो उपसम्पादेतब्बो पठम केसमस्सु ओहारापेत्वा, कासायानि वत्थानि अच्छादापेत्वा, एकस उत्तरासङ्ग कारापेत्वा भिक्खून पादे वन्दापेत्वा, उक्कुटिक निसीदापेत्वा, अञ्जलि पग्गण्हापेत्वा, एव वदेही ति वत्तब्बो बुद्ध सरण गच्छामि, धम्म सरण गच्छामि, सङ्घ सरण गच्छामि, दुतिय पि बुद्ध सरण गच्छामि, दुतिय पि धम्म सरण गच्छामि, दुतिय पि सङ्घ सरण गच्छामि, ततिय पि बुद्ध सरण गच्छामि, ततिय पि धम्म सरण गच्छामि, ततिय पि सङ्घ सरण गच्छामी" ति।

"अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि तीहि सरणगमनेहि[1] पब्बज्ज उपसम्पद" ति।

तीहि सरणगमनेहि उपसम्पदाकथा निट्ठिता।

§ १२. दुतियमारकथा

३५. अथ खो भगवा वस्संवुट्ठो[2] भिक्खू आमन्तेसि – "मय्ह खो, भिक्खवे, योनिसो मनसिकारा योनिसो सम्मप्पधाना अनुत्तरा विमुत्ति अनुप्पत्ता, अनुत्तरा विमुत्ति सच्छिकता।
B 30 तुम्हे पि, भिक्खवे, योनिसो मनसिकारा योनिसो सम्मप्पधाना अनुत्तर विमुत्ति अनुपापुणाथ, अनुत्तरं विमुत्ति सच्छिकरोथा" ति। अथ खो मारो पापिमा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त गाथाय अज्झभासि—

"बद्धोसि मारपासेहि ये दिब्बा ये च मानुसा।
महाबन्धनबद्धोसि[3] न मे समण मोक्खसी" ति॥
मुत्ताह मारपासेहि ये दिब्बा ये च मानुसा।
महाबन्धनमुत्तोम्हि निहतो त्वमसि अन्तका ति॥

अथ खो मारो पापिमा – जानाति म भगवा, जानाति मं सुगतो ति दुक्खी दुम्मनो तत्थेवन्तरधायि।

दुतियमारकथा निट्ठिता।

1 सरणागमनेहि—सी०। २. वस्स वुत्थो—सी०, स्या०, रो०। ३. मारबन्धनबद्धोसि—सी०, स्या०।

§ १३ भद्दवग्गियवत्थु

३६ अथ खो भगवा बाराणसिय यथाभिरन्त[1] विहरित्वा येन उरुवेला तेन चारिक R 23
पक्कामि। अथ खो भगवा मग्गा ओक्कम्म येन अञ्ञतरो वनसण्डो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त वनसण्ड अज्झोगाहेत्वा अञ्ञतरस्मि रुक्खमूले निसीदि। तेन खो पन समयेन तिसमत्ता भद्दवग्गिया सहायका सपजापतिका तस्मि येव वनसण्डे परिचारेन्ति। एकस्स पजापति नाहोसि, तस्सत्थाय वेसी आनीता अहोसि। अथ खो सा वेसी तेसु पमत्तेसु परिचारेन्तेसु भण्ड आदाय पलायित्थ। अथ खो ते सहायका सहायकस्स वेय्यावच्च करोन्ता, त इत्थि गवेसन्ता, त वनसण्ड आहिण्डन्ता अद्दससु भगवन्त अञ्ञतरस्मि रुक्खमूले निसिन्न। दिस्वान येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोचु—"अपि, भन्ते, भगवा एक इत्थि पस्सेय्या" ति? "कि पन वो, कुमारा, इत्थिया" ति? "इध मय, भन्ते, तिसमत्ता भद्दवग्गिया सहायका सपजापतिका इमस्मि वनसण्डे परिचारिम्हा[2]। एकस्स पजापति नाहोसि, तस्सत्थाय
वेसी आनीता अहोसि। अथ खो सा, भन्ते, वेसी अम्हेसु पमत्तेसु परिचारेन्तेसु भण्ड B 31
आदाय पलायित्थ। ते[3] मय, भन्ते, सहायका सहायकस्स वेय्यावच्च करोन्ता, त इत्थि गवेसन्ता, इम वनसण्ड आहिण्डामा" ति। "त कि मञ्ञथ वो, कुमारा, कतम नु खो तुम्हाक वरं—य वा तुम्हे इत्थि गवेसेय्याथ, य वा अत्तान गवेसेय्याथा" ति? "एतदेव, भन्ते, अम्हाक वरं य मय अत्तान गवेसेय्यामा" ति। "तेन हि वो, कुमारा, निसीदथ, धम्म वो देसेस्सामी"[4] ति। "एव भन्ते" ति खो ते भद्दवग्गिया सहायका भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु। तेस भगवा अनुपुब्बि कथ कथेसि, सेय्यथीद—दानकथ सीलकथ पे० य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति। ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा
तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्त एत- R 24
दवोचु—"लभेय्याम मय, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्याम उपसम्पद" ति। "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच—"स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति। सा व तेस आयस्मन्तान उपसम्पदा अहोसि।

भद्दवग्गियसहायकान वत्थु निट्ठितं।

दुतियभाणवार[5]

---

§ १४. उरुवेलपाटिहारियकथा

३७ अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन उरुवेला तदवसरि। तेन खो पन समयेन उरुवेलाय तयो जटिला पटिवसन्ति—उरुवेलकस्सपो, नदीकस्सपो, गया-

---

१ यथाभिरत्त–सी०। २ परिचारयिम्हा–स्या०, रो०। ३ तेन–स्या०, रो०। ४ देसिस्सामी ते–सी०। ५ दुतियकभाणवारं–रो०, सी०।

B 32 कस्सपो ति । तेसु उरुवेलकस्सपो जटिलो पञ्चन्नं जटिलसतानं नायको होति, विनायको अग्गो पमुखो पामोक्खो । नदीकस्सपो जटिलो तिण्णं जटिलसतानं नायको होति, विनायको अग्गो पमुखो पामोक्खो । गयाकस्सपो जटिलो द्विन्नं जटिलसतानं नायको होति विनायको अग्गो पमुखो पामोक्खो । अथ खो भगवा येन उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स अस्समो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "सचे ते, कस्सप, अगरु, वसेय्याम एकरत्तं[1] अग्यागारे" ति । न खो मे, महासमण, गरु, अपि च खो[2] चण्डेत्थ नागराजा इद्धिमा आसिविसो[3] घोरविसो, सो तं मा विहेठेसी ति । दुतियं पि खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "सचे ते, कस्सप, अगरु, वसेय्याम एकरत्तं अग्यागारे" ति । न खो मे महासमण, गरु · पे० विहेठेसी ति । ततियं पि खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच – "सचे ते, कस्सप, अगरु पे० अग्यागारे" ति । न खो मे, महासमण, गरु पे० विहेठेसी ति । अप्पेव मं न विहेठेय्य, इङ्घ त्वं, कस्सप, अनुजानाहि अग्यागारं ति । विहर, महासमण, यथासुखं ति । अथ खो भगवा अग्यागारं पविसित्वा तिणसन्थारकं पञ्ञापेत्वा निसीदि पल्लङ्कं आभुजित्वा उजुं कायं पणिधाय परिमुखं सतिं उपट्ठपेत्वा[4] । अद्दसा खो सो नागो भगवन्तं पविट्ठं, दिस्वान दुक्खी दुम्मनो पधूपासि[5] ।

P 25 ३८ अथ खो भगवतो एतदहोसि "यन्नूनाहं इमस्स नागस्स अनुपहच्च छविं च चम्मं च मंसं च न्हारुं[6] च अट्ठिं च अट्ठिमिञ्जं च तेजसा तेजं परियादियेय्यं[7]" ति । अथ खो भगवा तथारूपं इद्धाभिसङ्खारं अभिसङ्खरित्वा पधूपासि । अथ खो सो नागो मक्खं असहमानो पज्जलि । भगवा पि तेजोधातुं समापज्जित्वा पज्जलि । उभिन्नं सजोतिभूतानं अग्यागारं आदित्तं विय होति सम्पज्जलितं सजोतिभूतं । अथ खो ते जटिला अग्यागारं परिवारेत्वा एवं आहंसु "अभिरूपो वत भो महासमणो नागेन विहेठियती[8]" ति । अथ खो B 33 भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन तस्स नागस्स अनुपहच्च छविं च चम्मं च मंसं च न्हारुं च अट्ठिं च अट्ठिमिञ्जं च तेजसा तेजं परियादियित्वा पत्ते पक्खिपित्वा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स दस्सेसि – अयं ते, कस्सप, नागो परियादिन्नो अस्स तेजसा तेजो ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम चण्डस्स नागराजस्स इद्धिमतो आसिविसस्स घोरविसस्स तेजसा तेजं परियादियिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति ।

३९ नेरञ्जराय भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं अवोच ।
सचे ते कस्सप अगरु विहरेमु अज्जुण्हो[9] अग्गिसालम्ही[10] ति ॥

---

१ एकरत्तिं–सी०, स्या० । २ म०, सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३ आसीविसो–स्या० । ४ उपट्ठापेत्वा–रो० । ५ पधूपायि–सी०, म० । ६ नहारुं–सी० । ७ परियादेय्यं–स्या० । ८. विहेठिस्सती ति–रो० । ९. अज्जण्हो म० । १० अग्गिसरणम्ही ति–सी०, स्या० ।

न खो मे महासमण गरु फासुकामो व त निवारेमि ।
चण्डेत्थ नागराजा इद्धिमा आसिविसो घोरविसो सो त मा विहेठेसी ति ॥
अप्पेव म न विहेठेय्य इङ्घ त्व कस्सप अनुजानाहि अग्यागार ति ।
दिन्न ति न विदित्वा अभीतो[१] पाविसि भयमतीतो ॥
दिस्वा इसि पविट्ठ अहिनागो दुम्मनो पधूपासि ।
सुमनमनसो[२] अधिमनो[३] मनुस्सनागो पि तत्थ पधूपासि ॥
मक्ख च असहमानो अहिनागो पावको व पज्जलि ।
तेजोधातुसु कुसलो[४] मनुस्सनागो पि तत्थ पज्जलि ॥
उभिन्न सजोतिभूतान[५] अग्यागारं[६] उदिच्चरे[७] जटिला ।
अभिरूपो वत भो महासमणो नागेन विहेठियती ति[८] भणन्ति ॥
अथ रत्तिया[९] अच्चयेन अहिनागस्स अच्चियो न होन्ति[१०] । B 34
इद्धिमतो पन ठिता[११] अनेकवण्णा अच्चियो होन्ति ॥
नीला[१२] अथ लोहितिका[१३] मञ्जेट्ठा[१४] पीतका[१५] फलिकवण्णायो ।
अङ्गीरसस्स[१६] काये अनेकवण्णा अच्चियो होन्ति ॥
पत्तम्हि ओदहित्वा अहिनाग ब्राह्मणस्स दस्सेसि ।
अय ते कस्सप नागो परियादिन्नो[१७] अस्स तेजसा तेजो ति ॥

अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवतो इमिना इद्धिपाटिहारियेन अभिप्पसन्नो R 26
गवन्त एतदवोच – "इधेव, महासमण, विहर, अह ते उपट्ठामि धुवभत्तेना" ति ।

पठम पाटिहारिय ।

४० अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स अस्समस्स अविदूरे अञ्ञतरस्मि
नसण्डे विहासि । अथ खो चत्तारो महाराजानो अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा
वलकप्प वनसण्डं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा
तुद्दिसा अट्ठसु सेय्यथापि महन्ता अग्गिक्खन्धा । अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा
त्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच – "कालो, महा-
मण, निट्ठित भत्त । के नु खो ते, महासमण, अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवल-
प्प वनसण्ड ओभासेत्वा येन त्व तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा त अभिवादेत्वा चतुद्दिसा B 35

१ असम्भीतो–सी०, रो० । २ सुमनमानसो–स्या०, सुमानसो–रो० । ३ न विमनो–स्या०, वेमनो–रो० । ४ तेजोधातुकुसलो–स्या० । ५ सज्जोतिभूतान–स्या० । ६ अग्यागार आदित्त होति पज्जलित सजोतिभूत–म० । ७ उदिच्छरे—म० । ८ नागे न विहेठिस्सती ति–रो० । ९ अथ खो सा रत्तिया–रो०, अथ तस्सा रत्तिया–म० । १० हता नागस्स अच्चियो होन्ति–रो०, म० । ११ पनु-ता–सी० । १२ नीलका–सी० । १३ लोहितका–स्या० । १४ मञ्जिट्ठा–म० । १५ पीतिका–सी० । १६ अङ्गिरसस्स–स्या०, रो० । १७ परियादिण्णो–सी० ।

अट्ठसु सेय्यथापि महन्ता अग्गिक्खन्धा” ति । एते खो, कस्सप, चत्तारो महाराजानो येनाहं तेनुपसङ्कमिंसु धम्मस्सवनाया[1] ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम चत्तारो पि महाराजानो उपसङ्कमिस्सन्ति धम्मस्सवनाय, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं” ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

दुतियं पाटिहारियं[2] ।

४१ अथ खो सक्को देवानमिन्दो अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो[3] केवलकप्पं वनसण्डं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि सेय्यथापि महाअग्गिक्खन्धो, पुरिमाहि वण्णनिभाहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – “कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं । को नु खो सो, महासमण, अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो केवलकप्पं वनसण्डं ओभासेत्वा येन त्वं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि सेय्यथापि महाअग्गिक्खन्धो, पुरिमाहि वण्णनिभाहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा” ति । एसो खो, कस्सप, सक्को देवानमिन्दो येनाहं तेनुपसङ्कमि धम्मस्सवनाया ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “महिद्धिको खो R 27 महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम सक्को पि देवानमिन्दो उपसङ्कमिस्सति धम्मस्सवनाय, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं” ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

ततियं पाटिहारियं[4] ।

४२ अथ खो ब्रह्मा सहम्पति अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो केवलकप्पं B 36 वनसण्डं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि सेय्यथापि महाअग्गिक्खन्धो, पुरिमाहि वण्णनिभाहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच – “कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं । को नु खो सो, महासमण, अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णो केवलकप्पं वनसण्डं ओभासेत्वा येन त्वं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि सेय्यथापि महाअग्गिक्खन्धो, पुरिमाहि वण्णनिभाहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा” ति । एसो खो, कस्सप, ब्रह्मा सहम्पति येनाहं तेनुपसङ्कमि धम्मस्सवनाया ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि “महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम ब्रह्मा पि सहम्पति उपसङ्कमिस्सति धम्मस्सवनाय,

---

१ धम्मसवनाया-सी०, रो० । २ दुतियकपाटिहारियं-रो० । ३ अभिक्कन्तवण्णा सी०, रो० । ४ ततियकपाटिहारियं-रो० ।

न त्वेव च खो अरहा यथा अहं” ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

चतुत्थं पाटिहारियं ।

४३. तेन खो पन समयेन उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स महायञ्ञो पच्चुपट्ठितो होति, केवलकप्पा च अङ्गमगधा पहूतं खादनीयं भोजनीयं[1] आदाय अभिक्कमितुकामा होन्ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “एतरहि खो मे महायञ्ञो पच्चुपट्ठितो, केवलकप्पा च अङ्गमगधा पहूतं खादनीयं भोजनीयं आदाय अभिक्कमिस्सन्ति । सचे महासमणो महाजनकाये इद्धिपाटिहारियं करिस्सति, महासमणस्स लाभसक्कारो अभिवड्ढिस्सति, मम लाभसक्कारो परिहायिस्सति । अहो नून महासमणो स्वातनाय नागच्छेय्या” ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय उत्तरकुरुं गन्त्वा ततो R 28 पिण्डपातं आहरित्वा अनोतत्तदहे परिभुञ्जित्वा तत्थेव दिवाविहारं अकासि । अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं B 37 एतदवोच – “कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं । किं नु खो, महासमण, हिय्यो[2] नागमासि ? अपि च मयं तं सराम – किं नु खो महासमणो नागच्छती ति ? खादनीयस्स च भोजनीयस्स च ते पटिविसो[3] ठपितो” ति । ननु ते, कस्सप, एतदहोसि – “एतरहि खो मे महायञ्ञो पच्चुपट्ठितो ... पे० ... स्वातनाय नागच्छेय्या” ति । सो खो अहं, कस्सप, तव चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय उत्तरकुरुं गन्त्वा ततो पिण्डपातं आहरित्वा अनोतत्तदहे परिभुञ्जित्वा तत्थेव दिवाविहारं अकासिं ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – “महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम चेतसा पि चित्तं पजानिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं” ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा[4] तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

पञ्चमं पाटिहारियं ।

४४. तेन खो पन समयेन भगवतो पंसुकूलं उप्पन्नं होति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – “कत्थ नु खो अहं पंसुकूलं धोवेय्यं” ति ? अथ खो सक्को देवानमिन्दो भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय पाणिना पोक्खरणिं खणित्वा[5] भगवन्तं एतदवोच – “इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं धोवतू” ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – “किम्हि नु खो अहं पंसुकूलं परिमद्देय्यं” ति ? अथ खो सक्को देवानमिन्दो भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय महतिं सिलं उपनिक्खिपि – इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं परिमद्दतू ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – “किम्हि नु खो अहं आलम्बित्वा उत्तरेय्यं” ति ? अथ खो ककुधे अधिवत्था

---

१. खादनियं भोजनियं – रो० । २. हीय्यो – सी० । ३. पटिविसो – स्या०, रो०, पटिवीसो – म० ।
४. परिभुञ्जित्वा – रो० । ५. खणित्वा – म० ।

B 38 R 29 देवता भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय साखं ओनामेसि – इध, भन्ते, भगवा आलम्बित्वा उत्तरतू ति । अथ खो भगवतो एतदहोसि "किम्हि नु खो अहं पंसुकूलं विस्सज्जेय्य" ति ? अथ खो सक्को देवानमिन्दो भगवतो चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय महतिं सिलं उपनिक्खिपि – इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं विस्सज्जेतू ति । अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं एतदवोच "कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं । किं नु खो, महासमण, नायं पुब्बे इध पोक्खरणी, सायं इध पोक्खरणी । नयिमा सिला पुब्बे उपनिक्खित्ता । केनिमा सिला उपनिक्खित्ता ? नयिमस्स ककुधस्स पुब्बे साखा ओनता, सायं साखा ओनता" ति । इध मे, कस्सप, पंसुकूलं उप्पन्नं अहोसि । तस्स मय्हं, कस्सप, एतदहोसि – "कत्थ नु खो अहं पंसुकूलं धोवेय्य" ति ? अथ खो, कस्सप, सक्को देवानमिन्दो मम चेतसा चेतोपरिवितक्कं पे० पंसुकूलं धोवतू ति । सायं अमनुस्सेन पाणिना खनिता[1] पोक्खरणी । तस्स मय्हं, कस्सप, एतदहोसि "किम्हि नु खो अहं पंसुकूलं परिमद्देय्य" ति ? अथ खो, कस्सप, सक्को देवानमिन्दो मम चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय महतिं सिलं उपनिक्खिपि – इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं परिमद्दतू ति । सायं अमनुस्सेन उपनिक्खित्ता[2] सिला । तस्स मय्हं, कस्सप, एतदहोसि "किम्हि नु खो अहं आलम्बित्वा उत्तरेय्य" ति ? अथ खो, कस्सप, ककुधे अधिवत्था देवता मम चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय साखं ओनामेसि – इध, भन्ते, भगवा आलम्बित्वा उत्तरतू ति । स्वायं आहरहत्थो ककुधो । तस्स मय्हं, कस्सप, एतदहोसि "किम्हि नु खो अहं पंसुकूलं विस्सज्जेय्य" ति ? अथ खो, कस्सप, सक्को देवानमिन्दो मम चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय महतिं सिलं उपनिक्खिपि – इध, भन्ते, भगवा पंसुकूलं विस्सज्जेतू ति । सायं अमनुस्सेन उपनिक्खित्ता सिला ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम सक्को पि देवानमिन्दो वेय्यावच्चं करिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्तं भुञ्जित्वा तस्मिं येव वनसण्डे विहासि ।

B 39 R 30 अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवतो कालं आरोचेसि – "कालो, महासमण, निट्ठितं भत्तं" ति । गच्छ त्वं, कस्सप, आयामहं ति उरुवेलकस्सपं जटिलं उय्योजेत्वा याय जम्बुया 'जम्बुदीपो' पञ्ञायति, ततो फलं गहेत्वा पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसीदि । अद्दसा खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवन्तं अग्यागारे निसिन्नं, दिस्वान भगवन्तं एतदवोच "कतमेन त्वं, महासमण, मग्गेन आगतो ? अहं तया पठमतरं पक्कन्तो, सो त्वं पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसिन्नो" ति । इधाहं, कस्सप, तं उय्योजेत्वा याय जम्बुया[3] 'जम्बुदीपो' पञ्ञायति, ततो फलं गहेत्वा पठमतरं आगन्त्वा अग्यागारे निसिन्नो । इदं खो, कस्सप, जम्बुफलं वण्णसम्पन्नं गन्धसम्पन्नं

---

१ खणिता-म०, खता-सी० । २ निक्खित्ता-स्या०, रो० । ३ जम्बुयाय-रो० ।

रससम्पन्न। सचे आकङ्खसि परिभुञ्जा ति। अल, महासमण, त्व येवेत अरहसि[1], त्व येवेत परिभुञ्जाही ति। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम म पठमतर उय्योजेत्वा याय जम्बुया 'जम्बुदीपो' पञ्ञायति, ततो फल गहेत्वा पठमतर आगन्त्वा अग्यागारे निसीदिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अह" ति। अथो खो भगवा उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स भत्त भुञ्जित्वा तस्मि येव वनसण्डे विहासि।

४५ अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवतो काल आरोचेसि – "कालो, महासमण, निट्ठित भत्त" ति। गच्छ त्व, कस्सप, आयामह ति उरुवेलकस्सप जटिल उय्योजेत्वा याय जम्बुया 'जम्बुदीपो' पञ्ञायति, तस्सा अविदूरे अम्बो पे० तस्सा अविदूरे आमलकी पे० तस्सा अविदूरे हरीतकी[2] पे० तावतिस गन्त्वा पारिच्छत्तकपुप्फ गहेत्वा पठमतर आगन्त्वा अग्यागारे निसीदि। अद्दसा खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवन्त अग्यागारे निसिन्न, दिस्वान भगवन्त एतदवोच – "कतमेन त्व, महासमण, मग्गेन आगतो? अह तया पठमतर पक्कन्तो, सो त्व पठमतर आगन्त्वा अग्यागारे निसिन्नो" ति। इधाह, कस्सप, त उय्योजेत्वा तावतिस गन्त्वा पारिच्छत्तकपुप्फ B 40 गहेत्वा पठमतर आगन्त्वा अग्यागारे निसिन्नो। इद खो, कस्सप, पारिच्छत्तकपुप्फ वण्णसम्पन्न गन्धसम्पन्न ति। सचे आकङ्खसि गण्हा ति। अल, महासमण, त्व येवेत अरहसि, त्व येवेत गण्हा ति[3]। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो R 31 महानुभावो, यत्र हि नाम म पठमतर उय्योजेत्वा तावतिस गन्त्वा पारिच्छत्तकपुप्फ गहेत्वा पठमतर आगन्त्वा अग्यागारे निसीदिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अह" ति।

४६ तेन खो पन समयेन ते जटिला अग्गि परिचरितुकामा न सक्कोन्ति कट्ठानि फालेतु[4]। अथ खो तेस जटिलान एतदहोसि – "निस्ससय खो महासमणस्स इद्धानुभावो, यथा मय न सक्कोम कट्ठानि फालेतु" ति। अथ खो भगवा उरुवेलकस्सप जटिल एतदवोच – "फालियन्तु, कस्सप, कट्ठानी" ति। फालियन्तु, महासमणा ति। सकिदेव पञ्चकट्ठसतानि फालियिसु। अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम कट्ठानि पि फालियिस्सन्ति[5], न त्वेव च खो अरहा यथा अह" ति।

४७ तेन खो पन समयेन ते जटिला अग्गि परिचरितुकामा न सक्कोन्ति अग्गि उज्जलेतु[6]। अथ खो तेस जटिलान एतदहोसि – "निस्ससय खो महासमणस्स इद्धानुभावो, यथा मय न सक्कोम अग्गि उज्जलेतु" ति। अथ खो भगवा उरुवेलकस्सप जटिल एतदवोच – "उज्जलियन्तु[7], कस्सप, अग्गी" ति। उज्जलियन्तु, महासमणा ति। सकिदेव पञ्च अग्गिसतानि

---

१ आहरसि–सी०, स्या०, त्व येव त अरहसि–म०। २ हरीटकी–सी०। ३ 'सचे आकङ्खसि येवेत गण्हा' ति पाठो सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि। ४ फाळेतु–सी०। ५ न फालियिस्सन्ति–सी०। ६ जालेतु–सी०। ७ उज्जालीयन्तु–सी०।

उज्जलिंसु[1] । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम अग्गी पि उज्जलियिस्सन्ति[2], न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति ।

४८ तेन खो पन समयेन ते जटिला अग्गि परिचरित्वा न सक्कोन्ति अग्गि विज्झा-
पेतुं । अथ खो तेसं जटिलानं एतदहोसि – "निस्संसयं खो महासमणस्स इद्धानुभावो, यथा
41 मयं न सक्कोम अग्गि विज्झापेतुं" ति । अथ खो भगवा उरुवेलकस्सपं जटिलं एतदवोच –
"विज्झायन्तु, कस्सप, अग्गी" ति । विज्झायन्तु, महासमणा ति । सकिदेव पञ्च अग्गिसतानि
विज्झायिंसु । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो
महानुभावो, यत्र हि नाम अग्गी पि विज्झायिस्सन्ति[3], न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति ।

४९ तेन खो पन समयेन ते जटिला सीतासु हेमन्तिकासु रत्तीसु अन्तरट्ठकासु
हिमपातसमये नज्जा नेरञ्जराय उम्मुज्जन्ति पि, निम्मुज्जन्ति पि, उम्मुज्जननिम्मुज्जनं[4] पि करोन्ति ।
अथ खो भगवा पञ्चमत्तानि मन्दामुखिसतानि अभिनिम्मिनि, यत्थ ते जटिला उत्तरित्वा
32 विसिब्बेसुं[5] । अथ खो तेसं जटिलानं एतदहोसि – "निस्संसयं खो महासमणस्स इद्धानुभावो,
यथयिमा[6] मन्दामुखियो निम्मिता" ति । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि –
'महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम ताव बहू मन्दामुखियो पि अभि-
निम्मिनिस्सति, न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति ।

५० तेन खो पन समयेन महाअकालमेघो पावस्सि, महाउदकवाहको सञ्जायि । यस्मिं पदेसे भगवा विहरति, सो पदेसो उदकेन ओत्थटो[7] होति । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "यन्नूनाहं समन्ता उदकं उस्सारेत्वा[8] मज्झे रेणुहताय भूमिया चङ्कमेय्यं" ति । अथ खो भगवा समन्ता उदकं उस्सारेत्वा मज्झे रेणुहताय भूमिया चङ्कमि । अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो – मा हेव खो महासमणो उदकेन वूळ्हो[9] अहोसी ति नावाय सम्बहुलेहि जटिलेहि सद्धिं यस्मिं पदेसे भगवा विहरति तं पदेसं अगमासि । अद्दसा खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवन्तं समन्ता उदकं उस्सारेत्वा मज्झे रेणुहताय भूमिया चङ्कमन्तं, दिस्वान भगवन्तं एतदवोच – "इदं[10] नु त्वं, महासमणा" ति ? अयमहमस्मि[11], कस्सपा ति भगवा वेहासं अब्भुग्गन्त्वा नावाय पच्चुट्ठासि । अथ खो उरुवेलकस्सपस्स जटिलस्स एतदहोसि – "महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, यत्र हि नाम उदकं पि न पवाहिस्सति[12], न त्वेव च खो अरहा यथा अहं" ति ।

42 ५१ अथ खो भगवतो एतदहोसि – "चिरं पि खो इमस्स मोघपुरिसस्स एवं

१ उज्जलिंयिसु–म० । २ न उज्जलियिस्सन्ति–सी० । ३ न विज्झायिस्सन्ति–सी० । ४ उम्मुज्जनिमुज्जं पि सी०, स्या०, रो० । ५ विसिब्बेसु–स्या०, रो०, म० । ६ यथा यिमा–सी०, यथा हिमा–रो० । ७ न ओत्थटो–म०, ओत्थतो–स्या०, अनुओत्थटो–रो० । ८ उस्सादेत्वा–स्या०, सी० । ९ वुळ्हो–स्या०, रो० । १० इध–स्या०, रो० । ११ आम अहमस्मि–स्या० । १२ नप्पवाहिस्सति–स्या०, न पवहिस्सति–रो०, नप्पसहिस्सति–सी० ।

भविस्सति – 'महिद्धिको खो महासमणो महानुभावो, न त्वेव च खो अरहा यथा अह' ति, यन्नूनाह इम जटिल सवेजेय्य" ति। अथ खो भगवा उरुवेलकस्सप जटिल एतदवोच – "नेव च खो त्व, कस्सप, अरहा, ना पि अरहत्तमग्गसमापन्नो। सा पि ते पटिपदा नत्थि, याय त्व अरहा वा अस्ससि, अरहत्तमग्ग वा समापन्नो" ति। अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्त एतदवोच – "लभेय्याह, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्य उपसम्पद" ति। त्व खोसि, कस्सप, पञ्चन्न जटिलसतान नायको विनायको अग्गो पमुखो पामोक्खो। ते पि ताव अपलोकेहि, यथा ते मञ्ञिस्सन्ति तथा करिस्सन्ती ति। अथ खो उरुवेलकस्सपो जटिलो येन ते जटिला तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते जटिले एतदवोच – "इच्छामह, भो, महासमणे ब्रह्मचरिय चरितु, यथा भवन्तो मञ्ञन्ति तथा करोन्तू" ति। R 3
चिरपटिका मय, भो, महासमणे अभिप्पसन्ना, सचे भव महासमणे ब्रह्मचरिय चरिस्सति, सब्बेव मय महासमणे ब्रह्मचरिय चरिस्सामा ति। अथ खो ते जटिला केसमिस्स जटामिस्स खारिकाजमिस्स अग्गिहुत्तमिस्स[1] उदके पवाहेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्त एतदवोचु – "लभेय्याम मय, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्याम उपसम्पद" ति। "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति। सा व तेस आयस्मन्तान उपसम्पदा अहोसि।

५२ अद्दसा खो नदीकस्सपो जटिलो केसमिस्स जटामिस्स खारिकाजमिस्स अग्गिहुत्तमिस्स उदके वुय्हमाने, दिस्वानस्स एतदहोसि – "मा हेव मे भातुनो उपसग्गो[2] अहोसी" ति। जटिले पाहेसि – गच्छथ मे भातर जानाथा ति। साम च तीहि जटिलसतेहि सद्धि येनायस्मा उरुवेलकस्सपो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उरुवेलकस्सप एतदवोच – "इद नु खो, कस्सप, सेय्यो" ति? आमावुसो, इद सेय्यो ति। अथ खो ते जटिला केसमिस्स जटामिस्स खारिकाजमिस्स अग्गिहुत्तमिस्स उदके पवाहेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, B 4
उपसङ्कमित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्त एतदवोचु – "लभेय्याम मय, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्याम उपसम्पद" ति। "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति। सा व तेस आयस्मन्तान उपसम्पदा अहोसि।

५३ अद्दसा खो गयाकस्सपो जटिलो केसमिस्स जटामिस्स खारिकाजमिस्स अग्गिहुत्तमिस्स उदके वुय्हमाने, दिस्वानस्स एतदहोसि – "मा हेव मे भातून उपसग्गो अहोसी" ति। जटिले पाहेसि – गच्छथ मे भातरो जानाथा ति। साम च द्वीहि जटिलसतेहि सद्धि येनायस्मा उरुवेलकस्सपो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त उरुवेलकस्सप एतदवोच –

"इद नु खो, कस्सप, सेय्यो" ति ? आमावुसो, इद सेय्यो ति । अथ खो ते जटिला केस-
34 मिस्स पे० सा व तेस आयसन्तान उपसम्पदा अहोसि ।

भगवतो अधिट्ठानेन पञ्च कट्ठसतानि न फालियिसु, फालियिसु, अग्गी न उज्जलिसु, उज्जलिसु, न विज्झायिसु, विज्झायिसु, पञ्चमन्दामुखिसतानि अभिनिम्मिनि । एतेन नयेन अड्ढुड्ढपाटिहारियसहस्सानि होन्ति ।

§ १५ आदित्तपरियायो

५४ अथ खो भगवा उरुवेलाय यथाभिरन्त विहरित्वा येन गयासीस तेन चारिक[1] पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि भिक्खुसहस्सेन सब्बेहेव पुराणजटिलेहि । तत्र सुद भगवा
44 गयाय विहरति गयासीसे सद्धि भिक्खुसहस्सेन । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सब्ब, भिक्खवे, आदित्त । कि च, भिक्खवे, सब्ब आदित्त ? चक्खु आदित्त, रूपा आदित्ता, चक्खुविञ्ञाण आदित्त, चक्खुसम्फस्सो आदित्तो, यदिद[2] चक्खुसम्फस्सपच्चया उप्पज्जति वेदयित सुख वा दुक्ख वा अदुक्खमसुख वा त पि आदित्त । केन आदित्त ? रागग्गिना दोसग्गिना मोहग्गिना आदित्त, जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि आदित्त ति वदामि । सोत आदित्त, सद्दा आदित्ता, सोतविञ्ञाण आदित्त पे० उपायासेहि आदित्त ति वदामि । घान आदित्त, गन्धा आदित्ता, घानविञ्ञाण आदित्त पे० उपायासेहि आदित्त ति वदामि । जिव्हा आदित्ता, रसा आदित्ता, जिव्हाविञ्ञाण आदित्त पे० उपायासेहि आदित्त ति वदामि । कायो आदित्तो, फोट्ठब्बा आदित्ता, कायविञ्ञाण आदित्त पे० उपायासेहि आदित्त ति वदामि । मनो आदित्तो, धम्मा आदित्ता, मनोविञ्ञाण आदित्त पे० उपायासेहि आदित्त ति वदामि ।

45 एव पस्स, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको चक्खुस्मि पि निब्बिन्दति, रूपेसु पि निब्बिन्दति, चक्खुविञ्ञाणे पि निब्बिन्दति, चक्खुसम्फस्से पि निब्बिन्दति, यदिद चक्खुसम्फस्सपच्चया उप्पज्जति वेदयित सुख वा दुक्ख वा अदुक्खमसुख वा, तस्मि पि निब्बिन्दति ।
35 सोतस्मि पि निब्बिन्दति, सद्देसु पि निब्बिन्दति पे० घानस्मि पि निब्बिन्दति, गन्धेसु पि निब्बिन्दति पे० जिव्हाय पि निब्बिन्दति, रसेसु पि निब्बिन्दति पे० कायस्मि पि निब्बिन्दति, फोट्ठब्बेसु पि निब्बिन्दति पे० मनस्मि पि निब्बिन्दति, धम्मेसु पि निब्बिन्दति, मनोविञ्ञाणे पि निब्बिन्दति, मनोसम्फस्से पि निब्बिन्दति, यदिद मनोसम्फस्सपच्चया उप्पज्जति वेदयित सुख वा दुक्ख वा अदुक्खमसुख वा तस्मि पि निब्बिन्दति, निब्बिन्द विरज्जति, विरागा विमुच्चति, विमुत्तस्मि विमुत्तम्ही[3] ति ञाण होति । खीणा

१ सी०, म० पोत्थकेसु नत्थि । २ यम्पिद–सी०, स्या०, यमिदं–म० । ३ विमुत्तमिति–सी०, स्या०, म० ।

जाति, वुसित ब्रह्मचरिय, कत करणीय, नापर इत्थत्ताया ति पजानाती ति । इमस्मि च पन वेय्याकरणस्मि भञ्ञमाने तस्स भिक्खुसहस्सस्स अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिसु ।

आदित्तपरियायो निट्ठितो ।

उरुवेलपाटिहारिय, ततियभाणवार[1] *निट्ठित ।*

---

§ १६ बिम्बिसारसमागमकथा

५५ अथ खो भगवा गयासीसे यथाभिरन्त विहरित्वा येन राजगह तेन चारिक पक्कामि, महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि भिक्खुसहस्सेन सब्बेहेव पुराणजटिलेहि । अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन राजगह तदवसरि । तत्र सुद भगवा राजगहे विहरति लट्ठिवनुय्याने[2] सुप्पतिट्ठे चेतिये । अस्सोसि खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो – समणो खलु भो गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो राजगह अनुप्पत्तो राजगहे विहरति लट्ठिवनुय्याने सुप्पतिट्ठे चेतिये । त खो पन भगवन्त गोतम एव कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो–

इति पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि[3] सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा ति ।

सो इम लोक सदेवक समारक सब्रह्मक सस्समणब्राह्मणि पज सदेवमनुस्स सय अभिञ्ञा B 46
सच्छिकत्वा पवेदेति । सो धम्म देसेति आदिकल्याण मज्झेकल्याण परियोसानकल्याण सात्थ सब्यञ्जन[4] केवलपरिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय पकासेति । साधु खो पन तथारूपान अरहत दस्सन होती ति ।

अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो द्वादसनहुतेहि मागधिकेहि ब्राह्मणगहपतिकेहि परिवुतो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । ते पि खो द्वादसनहुता मागधिका ब्राह्मणगहपतिका अप्पेकच्चे भगवन्त अभिवादेत्वा R 36
एकमन्त निसीदिसु, अप्पेकच्चे भगवता सद्धि सम्मोदिसु, सम्मोदनीय कथ सारणीय[5] वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीदिसु, अप्पेकच्चे येन भगवा तेनञ्जलि पणामेत्वा एकमन्त निसीदिसु, अप्पेकच्चे भगवतो सन्तिके नामगोत्त सावेत्वा एकमन्त निसीदिसु, अप्पेकच्चे तुण्हीभूता[6] एकमन्त निसीदिसु । अथ खो तेस द्वादसनहुतान मागधिकान ब्राह्मणगहपतिकान एतदहोसि – "कि नु खो महासमणो उरुवेलकस्सपे ब्रह्मचरिय चरति, उदाहु उरुवेलकस्सपो महासमणे ब्रह्मचरिय चरती" ति ? अथ खो भगवा तेस द्वादसनहुतान मागधिकान ब्राह्मणगहपतिकान चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय आयस्मन्त उरुवेलकस्सप गाथाय अज्झभासि–

---

१ ततियकभाणवारं–रो०, सी० । २ लट्ठिवने–म०, सी० । ३ पुरिसदम्मसारथी–सी० । ४ सव्यञ्जन–रो०, सी० । ५ साराणीय–सी०, स्या० । ६ तुण्हिभूता–रो० ।

"किमेव दिस्वा उरुवेलवासि[१]
पहासि अग्गि किसको वदानो ।
पुच्छामि त, कस्सप, एतमत्थ
कथ पहीन तव अग्गिहुत्त ति [२]" ॥
रूपे च सद्दे च अथो रसे च
कामित्थियो चाभिवदन्ति यञ्ञा ।
एत मल ति उपधीसु ञत्वा
तस्मा न यिट्ठे न हुते अरञ्जि ति ॥
एत्थेव[२] ते मनो न रमित्थ (कस्सपा ति – भगवा)
रूपेसु सद्देसु अथो रसेसु ।
अथ को चरहि देवमनुस्सलोके
रतो मनो, कस्सप, ब्रूहि मेत ति ॥
B 47 दिस्वा पद सन्तमनूपधीक
अकिञ्चन कामभवे असत्त ।
अनञ्ञथाभाविमनञ्ञनेय्य
तस्मा न यिट्ठे न हुते अरञ्जि ति ॥

५६ अथ खो आयस्मा उरुवेलकस्सपो उट्ठायासना एकंस उत्तरासङ्ग करित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्त एतदवोच – "सत्था मे, भन्ते, भगवा, सावकोहमस्मि, सत्था मे, भन्ते, भगवा, सावकोहमस्मी" ति । अथ खो तेस द्वादसनहुतान मागधिकान ब्राह्मणगहपतिकान एतदहोसि – "उरुवेलकस्सपो महासमणे ब्रह्मचरिय चरती" ति । अथ खो
R 37 भगवा तेस द्वादसनहुतान मागधिकान ब्राह्मणगहपतिकान चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय अनुपुब्बि कथ कथेसि, सेय्यथीद[३] – दानकथ सीलकथ सग्गकथ पे० सामुक्कसिका धम्मदेसना, त पकासेसि – दुक्ख, समुदय, निरोध, मग्ग । सेय्यथापि नाम सुद्धं वत्थ अपगतकाळक सम्मदेव रजन पटिग्गण्हेय्य, एवमेव एकादसनहुतान मागधिकान ब्राह्मणगहपतिकान बिम्बिसारप्पमुखान तस्मि येव आसने विरज वीतमल धम्मचक्खु उदपादि – य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब तं निरोधधम्मं ति । एकनहुत उपासकत्त पटिवेदेसि ।

५७ अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाळ्हधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जप्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्त एतदवोच – "पुब्बे मे, भन्ते, कुमारस्स सतो पञ्च अस्सासका अहेसु, ते मे एतरहि समिद्धा । पुब्बे मे, भन्ते, कुमारस्स सतो एतदहोसि – 'अहो वत म रज्जे अभिसिञ्चेय्युं' ति,

१ उरुवेलवासी-सी० । २ एत्थच-सी०, स्या०, रो० । ३. सेय्यथिदं-म० ।

अय खो मे, भन्ते, पठमो अस्सासको अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो। 'तस्स च मे विजित अरह सम्मासम्बुद्धो ओक्कमेय्या' ति, अय खो मे, भन्ते, दुतियो अस्सासको अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो। 'त चाह भगवन्त पयिरुपासेय्य' ति, अय खो मे, भन्ते, ततियो अस्सासको B 48 अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो। 'सो च मे भगवा धम्म देसेय्या' ति, अय खो मे, भन्ते, चतुत्थो अस्सासको अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो। 'तस्स चाह भगवतो धम्म आजानेय्य' ति, अय खो मे, भन्ते, पञ्चमो अस्सासको अहोसि, सो मे एतरहि समिद्धो। पुब्बे मे, भन्ते, कुमारस्स सतो इमे पञ्च अस्सासका अहेसु, ते मे एतरहि समिद्धा। अभिक्कन्त, भन्ते, अभिक्कन्त, भन्ते, सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुज्जित वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्न वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्ग आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोत धारेय्य चक्खुमन्तो रूपानि दक्खिन्ती ति[1] – एवमेव भगवता अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो। एसाह, भन्ते, भगवन्त सरण गच्छामि, धम्म च, भिक्खुसङ्घ च। उपासक म, भन्ते, भगवा धारेतु पे० स्वातनाय भत्त R 38 सद्धि भिक्खुसङ्घेना ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन। अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवतो अधिवासन विदित्वा उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि। अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीत खादनीय[2] भोजनीय[3] पटियादापेत्वा भगवतो काल आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति।

५८ अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगह पाविसि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि भिक्खुसहस्सेन सब्बेहेव पुराणजटिलेहि। तेन खो पन समयेन सक्को देवानमिन्दो माणवकवण्ण अभिनिम्मिनित्वा बुद्धप्पमुखस्स[4] भिक्खुसङ्घस्स पुरतो पुरतो गच्छति इमा गाथायो गायमानो[5]—

दन्तो दन्तेहि सह पुराणजटिलेहि विप्पमुत्तो विप्पमुत्तेहि।
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो[6] राजगह पाविसि भगवा॥
मुत्तो मुत्तेहि सह[7] पुराणजटिलेहि विप्पमुत्तो विप्पमुत्तेहि।
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो राजगह पाविसि भगवा॥
तिण्णो तिण्णेहि[8] सह पुराणजटिलेहि विप्पमुत्तो विप्पमुत्तेहि। B 49
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो राजगह पाविसि भगवा॥
सन्तो सन्तेहि[9] सह पुराणजटिलेहि विप्पमुत्तो विप्पमुत्तेहि।
सिङ्गीनिक्खसुवण्णो राजगह पाविसि भगवा[10]॥

---

१ दक्खन्ती ति–स्या०, म०। २ खादनिय–रो०। ३ भोजनिय–रो०। ४ बुद्धपमुखस्स–सी०, रो०। ५ गीयमानो–रो०। ६ सिङ्गिनिक्खसवण्णो–म०, सी०। ७ सन्तो सन्तेहि सह–सी०। ८ मुत्तो मुत्तेहि–सी०। ९ तिण्णो तिण्णेहि–सी०। १० 'सन्तो पाविसि भगवा' ति पाठो रो० पोत्थके नत्थि।

दसवासो दसबलो दसधम्मविदू दसभि चुपेतो ।
सो दससतपरिवारो राजगह पाविसि भगवा ति ॥

मनुस्सा सक्क देवानमिन्द पस्सित्वा एव आहंसु – "अभिरूपो वताय माणवको, दस्सनीयो वताय माणवको, पासादिको वताय माणवको । कस्स नु खो अय माणवको" ति ? एव वुत्ते सक्को देवानमिन्दो ते मनुस्से गाथाय अज्झभासि —

"यो धीरो सब्बधि दन्तो सुद्धो[1] अप्पटिपुग्गलो ।
अरह सुगतो लोके तस्साह परिचारको" ति ॥

५९ अथ खो भगवा येन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा
R 39 सम्पवारेत्वा भगवन्त भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नस्स खो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतदहोसि – "कत्थ नु खो भगवा विहरेय्य ? य अस्स गामतो नेव अविदूरे[2] न च अच्चासन्ने, गमनागमनसम्पन्न, अत्थिकान[3] अत्थिकान मनुस्सान अभिक्कमनीय, दिवा अप्पाकिण्ण[4], रत्तिं अप्पसद्द अप्पनिग्घोसं विजनवात, मनुस्सराहस्सेय्यक, पटिसल्लानसारुप्प" ति । अथ खो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतद-
B 50 होसि – "इद खो अम्हाक वेळुवन उय्यान गामतो नेव अविदूरे पे० पटिसल्लानसारुप्प । यन्नूनाह वेळुवन उय्यान बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स ददेय्य" ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो सोवण्णमय भिङ्कार[5] गहेत्वा भगवतो ओणोजेसि[6] – "एताह, भन्ते, वेळुवन उय्यान बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स दम्मी" ति । पटिग्गहेसि भगवा आराम । अथ खो भगवा राजान मागध सेनिय बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, आराम" ति ।

बिम्बिसारसमागमकथा निट्ठिता ।

§ १७. सारिपुत्तमोग्गल्लानपब्बज्जाकथा

६० तेन खो पन समयेन सञ्जयो[7] परिब्बाजको राजगहे पटिवसति महतिया परिब्बाजकपरिसाय सद्धिं अड्ढतेय्येहि परिब्बाजकसतेहि । तेन खो पन समयेन सारिपुत्तमोग्गल्लाना सञ्जये परिब्बाजके ब्रह्मचरिय चरन्ति । तेहि कतिका कता होति – यो पठमं अमत अधिगच्छति, सो इतरस्स[8] आरोचेतू ति । अथ खो आयस्मा अस्सजि पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगह पिण्डाय पाविसि पासादिकेन अभिक्कन्तेन पटिक्कन्तेन आलोकितेन

१ बुद्धो–रो० । २ अतिदूरे–सी०, स्या०, म० । ३ अट्ठिकान–सी० । ४ अप्पकिण्णं–सी०, स्या० । ५ भिङ्गार–स्या० । ६ ओनोजेसि–रो० । ७. सञ्चयो–म० । ८ रो० पोत्थके नत्थि ।

विलोकितेन सम्मिञ्जितेन[1] पसारितेन, ओक्खित्तचक्खु इरियापथसम्पन्नो । अद्दसा खो सारिपुत्तो परिब्बाजको आयसन्त अस्सजि राजगहे पिण्डाय चरन्त पासादिकेन अभिक्कन्तेन पे० ओक्खित्तचक्खु इरियापथसम्पन्न। दिस्वानस्स एतदहोसि – "ये वत लोके अरहन्तो वा अरहत्त-मग्ग वा समापन्ना, अय तेस भिक्खु[2] अञ्ञतरो। यन्नूनाह इम भिक्खु उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्य – R 41 'कसि त्व, आवुसो, उद्दिस्स पब्बजितो, को वा ते सत्था, कस्स वा त्व धम्म रोचेसी'" ति ? B 5 अथ खो सारिपुत्तस्स परिब्बाजकस्स एतदहोसि – "अकालो खो इम भिक्खु पुच्छितु, अन्तरघर पविट्ठो पिण्डाय चरति । यन्नूनाह इम भिक्खु पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धेय्य, अत्थिकेहि उपञ्ञात मग्ग" ति । अथ खो आयस्मा अस्सजि राजगहे पिण्डाय चरित्वा पिण्डपात आदाय पटिक्कमि । अथ खो सारिपुत्तो पि परिब्बाजको येनायस्मा अस्सजि तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मता अस्सजिना सद्धि सम्मोदि, सम्मोदनीय कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठितो खो सारिपुत्तो परिब्बाजको आयसन्त अस्सजि एतदवोच – "विप्पसन्नानि खो ते, आवुसो, इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । कसि त्व, आवुसो, उद्दिस्स पब्बजितो, को वा ते सत्था, कस्स वा त्व धम्म रोचेसी" ति ? अत्थावुसो, महासमणो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो, ताह भगवन्त उद्दिस्स पब्बजितो, सो च मे भगवा सत्था, तस्स चाह भगवतो धम्म रोचेमी ति । किंवादी पनायस्मतो सत्था, किमक्खायी ति ? अह खो, आवुसो, नवो अचिरपब्बजितो, अधुनागतो इम धम्मविनय, न ताह सक्कोमि वित्थारेन धम्म देसेतु, अपि च ते सङ्खित्तेन अत्थ वक्खामी ति । अथ खो सारिपुत्तो परिब्बाजको आयसन्त अस्सजिं एतदवोच – "होतु आवुसो—

"अप्प वा बहु वा भासस्सु अत्थ येव मे ब्रूहि ।
अत्थेनेव मे अत्थो कि काहसि ब्यञ्जन[3] बहु" ति ॥

अथ खो आयस्मा अस्सजि सारिपुत्तस्स परिब्बाजकस्स इम धम्मपरियाय अभासि –

"ये धम्मा हेतुप्पभवा तेस हेतु तथागतो आह ।
तेस च यो निरोधो एववादी[4] महासमणो" ति ॥

अथ खो सारिपुत्तस्स परिब्बाजकस्स इम धम्मपरियाय सुत्वा विरज वीतमल धम्मचक्खु उदपादि – य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति ।

एसेव धम्मो यदि तावदेव पच्चब्यत्थ[5] पदमसोक ।
अदिट्ठ अब्भतीत[6] बहुकेहि कप्पनहुतेही ति ॥

६१ अथ खो सारिपुत्तो परिब्बाजको येन मोग्गल्लानो परिब्बाजको तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो मोग्गल्लानो परिब्बाजको सारिपुत्त परिब्बाजक दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान

१ समिञ्जितेन-म० । २ भिक्खून-रो० । ३ ब्यञ्जन-सी०, रो० । ४ एव वादी-सी० ।
५ पच्चव्यथा-रो०, पच्चब्यथा-सी०, स्या० । ६ अब्भतितं-रो० ।

R 41 सारिपुत्त परिब्बाजक एतदवोच – "विप्पसन्नानि खो ते, आवुसो, इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । कच्चि नु[1] त्व, आवुसो, अमत अधिगतो" ति ? आमावुसो, अमत अधिगतो ति । यथा कथ पन त्व, आवुसो, अमत अधिगतो ति ? इधाह, आवुसो, अद्दस अस्सजि भिक्खु राजगहे पिण्डाय चरन्त पासादिकेन अभिक्कन्तेन पे० इरियापथसम्पन्न । दिस्वान मे एतदहोसि – "ये वत लोके अरहन्तो वा अरहत्तमग्ग वा समापन्ना, अय तेस भिक्खु अञ्ञतरो । यन्नूनाह इम भिक्खु उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्य – 'कसि त्व, आवुसो पे० धम्म रोचेसी'" ति । तस्स मय्ह, आवुसो, एतदहोसि – "अकालो खो इम भिक्खु पुच्छितु पे० अत्थिकेहि उपञ्ञात मग्ग" ति । अथ खो, आवुसो, अस्सजि भिक्खु राजगहे पिण्डाय चरित्वा पिण्डपात आदाय पटिक्कमि । अथ ख्वाह, आवुसो, येन अस्सजि भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा अस्सजिना भिक्खुना सद्धिं सम्मोदिं, सम्मोदनीय कथ सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठितो खो अह, आवुसो, अस्सजि भिक्खु एतदवोच – "विप्पसन्नानि खो ते, आवुसो, इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । कसि त्व, आवुसो, पे० धम्म रोचेसी'" ति ? अत्थावुसो, महासमणो
B 53 सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो, ताह भगवन्त उद्दिस्स पब्बजितो पे० कि काहसि ब्यञ्जन बहु ति । अथ खो, आवुसो, अस्सजि भिक्खु इम धम्मपरियाय अभासि –

"ये धम्मा हेतुप्पभवा तेस हेतु तथागतो आह ।
तेस च यो निरोधो एववादी महासमणो" 'ति ॥

R 42 अथ खो मोग्गल्लानस्स परिब्बाजकस्स इम धम्मपरियाय सुत्वा विरज वीतमल धम्मचक्खु उदपादि – य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति ।

एसेव धम्मो यदि तावदेव पच्चब्यत्थ पदमसोक ।
अदिट्ठ अब्भतीत बहुकेहि कप्पनहुतेही ति ॥

६२ अथ खो मोग्गल्लानो परिब्बाजको सारिपुत्त परिब्बाजक एतदवोच – "गच्छाम मय, आवुसो, भगवतो सन्तिके, सो नो भगवा सत्था" ति । इमानि खो, आवुसो, अड्ढतेय्यानि परिब्बाजकसतानि अम्हे निस्साय अम्हे सम्पस्सन्ता इध विहरन्ति, ते पि ताव अपलोकेम[2] । यथा ते मञ्ञिस्सन्ति, तथा करिस्सन्ती ति । अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना येन ते परिब्बाजका तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा ते परिब्बाजके एतदवोचु – "गच्छाम मय, आवुसो, भगवतो सन्तिके, सो नो भगवा सत्था" ति । मय आयस्मन्ते निस्साय आयस्मन्ते सम्पस्सन्ता इध विहराम, सचे आयस्मन्ता महासमणे ब्रह्मचरिय चरिस्सन्ति, सब्बेव मय महासमणे ब्रह्मचरियं चरिस्सामा ति । अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना येन सञ्जयो परिब्बाजको तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा सञ्जय परिब्बाजक एतदवोचु – "गच्छाम मय, आवुसो, भगवतो सन्तिके, सो नो भगवा

१ नो–सी०, म० । २ अपलोकाम–रो० ।

सत्था" ति । अल, आवुसो, मा अगमित्थ, सब्बेव तयो इम गण परिहरिस्सामा ति । दुतिय पि खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना पे० परिहरिस्सामा ति । ततिय पि खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना B 54
सञ्जय परिब्बाजक एतदवोचु – "गच्छाम मय, आवुसो· पे०· सब्बेव तयो इम गण परिहरिस्सामा" ति । अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना तानि अड्ढतेय्यानि परिब्बाजकसतानि आदाय येन वेळुवन तेनुपसङ्कमिसु । सञ्जयस्स पन परिब्बाजकस्स तत्थेव उण्ह लोहित मुखतो उग्गञ्छि[१] ।

अद्दसा खो भगवा सारिपुत्तमोग्गल्लाने दूरतो व आगच्छन्ते, दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – "एते, भिक्खवे, द्वे सहायका[२] आगच्छन्ति, कोलितो उपतिस्सो च । एत मे सावकयुग भविस्सति अग्ग भद्दयुग" ति ।

> गम्भीरे ञाणविसये अनुत्तरे उपधिसङ्खये ।
> विमुत्ते अप्पत्ते[३] वेळुवन अथ ने सत्था ब्याकासि ॥
> एते द्वे सहायका आगच्छन्ति कोलितो उपतिस्सो च ।
> एत मे सावकयुग भविस्सति अग्ग भद्दयुग ति ॥

अथ खो सारिपुत्तमोग्गल्लाना येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवतो R 43
पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्त एतदवोचु – "लभेय्याम मय, भन्ते, भगवतो सन्तिके पब्बज्ज, लभेय्याम उपसम्पद" ति । "एथ भिक्खवो" ति भगवा अवोच – "स्वाक्खातो धम्मो, चरथ ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । सा व तेस आयस्मन्तान उपसम्पदा अहोसि ।

अभिञ्ञातानं पब्बज्जा

६३ तेन खो पन समयेन अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता मागधिका[४] कुलपुत्ता भगवति ब्रह्मचरिय चरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[५] विपाचेन्ति – अपुत्तकताय पटिपन्नो समणो गोतमो, वेधब्याय[६] पटिपन्नो समणो गोतमो, कुलुपच्छेदाय[७] पटिपन्नो समणो गोतमो, इदानि अनेन[८] जटिलसहस्स पब्बाजित, इमानि च अड्ढतेय्यानि परिब्बाजकसतानि सञ्जेय्यानि[९]
पब्बाजितानि । इमे च अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता मागधिका कुलपुत्ता समणे गोतमे ब्रह्म- B 55
चरिय चरन्ती ति । अपिस्सु भिक्खू दिस्वा इमाय गाथाय चोदेन्ति—

> "आगतो खो महासमणो मागधान[१०] गिरिब्बज ।
> सब्बे सञ्जये[११] नेत्वान कसु दानि नयिस्सती" ति ॥

अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सो सद्दो चिरं भविस्सति, सत्ताह-

---

१ उग्गच्छि–स्या०, रो० । २ सहाया–सी०, स्या० । ३ अनुप्पत्ते–रो० । ४ मागधका–सी० । ५ खीयन्ति—सी०, स्या०, रो० । ६ वेधव्याय–रो० । ७ कुलूपच्छेदाय–सी० । ८ तेन–सी०, स्या० । ९ सञ्जयानि—स्या०, रो०, सञ्चयानि–म० । १०. मगधान–रो० । ११ सञ्जेय्यके नेत्वा–सी० ।

मेव भविस्सति, सत्ताहस्स अच्चयेन अन्तरधायिस्सति। तेन हि, भिक्खवे, ये तुम्हे इमाय गाथाय चोदेन्ति—

"आगतो खो महासमणो मागधानं गिरिब्बजं।
सब्बे सञ्जये नेत्वान कंसु दानि नयिस्सती" ति॥

ते तुम्हे इमाय गाथाय पटिचोदेथ—

"नयन्ति वे महावीरा सद्धम्मेन तथागता।
धम्मेन नीयमानानं[1] का उसूया[2] विजानतं" ति॥

तेन खो पन समयेन मनुस्सा भिक्खू दिस्वा इमाय गाथाय चोदेन्ति—

"आगतो खो महासमणो मागधानं गिरिब्बजं।
सब्बे सञ्जये नेत्वान कंसु दानि नयिस्सती" ति॥

भिक्खू ते मनुस्से इमाय गाथाय पटिचोदेन्ति—

"नयन्ति वे महावीरा सद्धम्मेन तथागता।
धम्मेन नीयमानानं का उसूया विजानतं" ति॥

R 44 मनुस्सा[3] धम्मेन किर समणा सक्यपुत्तिया नेन्ति नो अधम्मेना ति सत्ताहमेव सो सद्दो अहोसि, सत्ताहस्स अच्चयेन अन्तरधायि।

सारिपुत्तमोग्गल्लानपब्बज्जाकथा निट्ठिता।

चतुत्थभाणवारं[4] निट्ठितं।

---

§ १८. उपज्झायवत्तकथा

B 56 ६४ तेन खो पन समयेन भिक्खू अनुपज्झायका अनाचरियका[5] अनोवदियमाना अननुसासियमाना दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरन्ति, मनुस्सानं[6] भुञ्जमानानं, उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति, उपरिखादनीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति, उपरिसायनीये[7] पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति, उपरिपानीये[8] पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेन्ति, सामं सूपं पि ओदनं पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जन्ति, भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरिस्सन्ति, मनुस्सानं भुञ्जमानानं, उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति, उपरिखादनीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति, उपरिसायनीये पि उत्तिट्ठपत्तं उपनामेस्सन्ति,

---

१ नयमानानं—सी०, रो०, म०। २ उसुय्या—सी०, स्या०, रो०। ३ मनुस्सा एवमाहंसु—स्या०। ४ चतुत्थकभाणवारं—रो०, सी०, चतुत्थभाणवारो—म०। ५ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ६ ते मनुस्सानं—रो०। ७ उपरि सायनिये—रो०। ८ उपरि पानिये—रो०।

उपरिपानीये पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेस्सन्ति, साम सूप पि ओदन पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जिस्सन्ति, भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरिस्सन्ति सेय्यथापि ब्राह्मणा ब्राह्मणभोजने ति ।

अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा सन्तुट्ठा लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथ हि नाम भिक्खू दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरिस्सन्ति, मनुस्सान भुञ्जमानान, उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेस्सन्ति, उपरिखादनीये पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेस्सन्ति, उपरिसायनीये पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेस्सन्ति, उपरिपानीये पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेस्सन्ति, साम सूप पि ओदन पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जिस्सन्ति, भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरिस्सन्ती ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू दुन्निवत्था पे० उच्चासद्दा महासद्दा विहरन्ती" R 45,
ति ? सच्च भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविक[1], भिक्खवे, तेस मोघपुरिसान B 57
अननुलोमिक अप्पटिरूप[2] अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा दुन्निवत्था पे०… उच्चासद्दा महासद्दा विहरिस्सन्ति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय, पसन्नान वा भिय्योभावाय । अथ ख्वेत,[3] भिक्खवे, अप्पसन्नान चेव अप्पसादाय, पसन्नान च एकच्चान अञ्ञथत्ताया" ति । अथ खो भगवा ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा दुब्भरताय[4] दुप्पोसताय महिच्छताय असन्तुट्ठिताय[5] सङ्गणिकाय कोसज्जस्स अवण्ण भासित्वा अनेकपरियायेन सुभरताय सुपोसताय[6] अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स[7] पासादिकस्स अपचयस्स[8] वीरियारम्भस्स वण्ण भासित्वा भिक्खून तदनुच्छविक तदनुलोमिक धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि—

६५ "अनुजानामि, भिक्खवे, उपज्झाय । उपज्झायो, भिक्खवे, सद्धिविहारिकम्हि पुत्तचित्त उपट्ठपेस्सति,[9] सद्धिविहारिको उपज्झायम्हि पितुचित्त उपट्ठपेस्सति । एव ते अञ्ञमञ्ञ सगारवा सप्पतिस्सा[10] सभागवुत्तिनो[11] विहरन्ता इमस्मि धम्मविनये वुड्ढि[12] विरुळ्हि[13] वेपुल्ल आपज्जिस्सन्ति । एव च पन, भिक्खवे, उपज्झायो गहेतब्बो – एकस उत्तरासङ्ग करित्वा पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – 'उपज्झायो मे, भन्ते, होहि, उपज्झायो मे, भन्ते, होहि, उपज्झायो मे, भन्ते, होही' ति । साहू ति वा लहू ति वा ओपायिक ति वा पतिरूप[14] ति वा पासादिकेन सम्पादेही ति वा कायेन विञ्ञापेति, वाचाय

१ अननुच्छविय-रो०, सी० । २ अप्पतिरूप-सी०, म० । ३ खो त-रो० । ४ दुभरताय-सी० । ५ असन्तुट्ठिया-सी०, रो०, असन्तुट्ठताय-स्या० । ६ सुप्पोसताय-सी० । ७ धूतस्स-स्या० । ८ अप्पच्चयस्स-स्या० । ९ उपट्ठापेस्सति-सी०, रो० । १० सप्पतिस्सवा-सी० । ११ सभागवुत्तिका-स्या० । १२ बुद्धि-सी० । १३ विरूळ्हि-स्या०, सी०, रो० । १४ पटिरूप-रो०, स्या० ।

विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, गहितो होति उपज्झायो, न कायेन विञ्ञापेति,
R 46, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न गहितो होति उपज्झायो।

B 58 ६६ "सद्धिविहारिकेन, भिक्खवे, उपज्झायम्हि सम्मा वत्तितब्ब। तत्राय सम्मावत्तना–

"कालस्सेव वुट्ठाय[1] उपाहना ओमुञ्चित्वा एकंस उत्तरासङ्ग करित्वा दन्तकट्ठ दातब्ब, मुखोदक दातब्ब, आसन पञ्ञापेतब्ब[2]। सचे यागु होति, भाजन धोवित्वा यागु उपनामेतब्बा। यागु पीतस्स[3] उदक दत्वा भाजन पटिग्गहेत्वा नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन[4] धोवित्वा पटिसामेतब्ब। उपज्झायम्हि वुट्ठिते आसन उद्धरितब्ब। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे उपज्झायो गाम पविसितुकामो होति, निवासन दातब्ब, पटिनिवासन पटिग्गहेतब्ब, कायबन्धन दातब्ब, सगुण कत्वा सङ्घाटियो दातब्बा, धोवित्वा पत्तो सउदको दातब्बो। सचे उपज्झायो पच्छासमण आकङ्खति, तिमण्डल पटिच्छादेन्तेन परिमण्डल निवासेत्वा कायबन्धन बन्धित्वा सगुण कत्वा सङ्घाटियो पारुपित्वा गण्ठिक पटिमुञ्चित्वा धोवित्वा पत्त गहेत्वा उपज्झायस्स पच्छासमणेन होतब्ब। नातिदूरे गन्तब्ब, नाच्चासन्ने गन्तब्ब, पत्तपरियापन्न पटिग्गहेतब्ब। न उपज्झायस्स भणमानस्स अन्तरन्तरा कथा ओपातेतब्बा। उपज्झायो आपत्तिसामन्ता भणमानो निवारेतब्बो।

"निवत्तन्तेन पठमतर आगन्त्वा आसन पञ्ञापेतब्ब, पादोदक पादपीठ पादकथलिक[5] उपनिक्खिपितब्ब, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवर पटिग्गहेतब्ब, पटिनिवासन दातब्ब, निवासनं पटिग्गहेतब्ब। सचे चीवर सिन्न होति, मुहुत्त उण्हे ओतापेतब्ब, न च उण्हे चीवरं निदहितब्ब[6], चीवर सङ्घरितब्ब,[7] चीवर सङ्घरन्तेन चतुरङ्गुल कण्ण उस्सादेत्वा[8] चीवर सङ्घरितब्ब – मा मज्झे भङ्गो अहोसी ति। ओभोगे कायबन्धन कातब्ब।

"सचे पिण्डपातो होति, उपज्झायो च भुञ्जितुकामो होति, उदक दत्वा पिण्डपातो उपनामेतब्बो। उपज्झायो पानीयेन[9] पुच्छितब्बो। भुत्ताविस्स उदक दत्वा पत्त पटिग्गहेत्वा
B 59 नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन धोवित्वा वोदक कत्वा मुहुत्त उण्हे ओतापेतब्बो, न च उण्हे पत्तो निदहितब्बो। पत्तचीवर निक्खिपितब्ब। पत्त निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्त
R 47 गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्च वा हेट्ठापीठ वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवस वा चीवररज्जु वा पमज्जित्वा पारतो अन्त ओरतो भोग कत्वा चीवरं

१ उट्ठाय-स्या०, रो०। २ पञ्ञपेतब्ब–म०। ३ यागुपीतस्स–सी०। ४ अपरिघंसन्तेन–सी०, स्या०, रो०। ५ पादकठलिक–सी०। ६ निट्ठहितब्बं–सी०। ७ सहरितब्ब–स्या०, रो०। ८ उस्सारेत्वा–रो०, म०। ९ पानियेन–रो०।

निक्खिपितब्ब । उपज्झायम्हि वुट्ठिते आसन उद्धरितब्ब, पादोदक पादपीठ पादकथलिक पटिसामेतब्ब । सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो ।

"सचे उपज्झायो नहायितुकामो[1] होति, नहान पटियादेतब्ब । सचे सीतेन अत्थो होति, सीत पटियादेतब्ब । सचे उण्हेन अत्थो होति, उण्ह पटियादेतब्ब ।

"सचे उपज्झायो जन्ताघरं पविसितुकामो होति, चुण्ण सन्नेतब्ब, मत्तिका तेमेतब्बा, जन्ताघरपीठ आदाय उपज्झायस्स पिट्ठितो पिट्ठितो गन्त्वा जन्ताघरपीठ दत्वा चीवर पटिग्गहेत्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, चुण्ण दातब्ब, मत्तिका दातब्बा । सचे उस्सहति, जन्ताघर पविसितब्ब । जन्ताघर पविसन्तेन मत्तिकाय मुख मक्खेत्वा पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरं पविसितब्ब । न थेरे भिक्खू अनुपखज्ज निसीदितब्ब । न नवा भिक्खू आसनेन पटिबाहेतब्बा[2] । जन्ताघरे उपज्झायस्स परिकम्म कातब्ब । जन्ताघरा निक्खमन्तेन जन्ताघरपीठ आदाय पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरा निक्खमितब्ब ।

"उदके पि उपज्झायस्स परिकम्म कातब्ब । नहातेन पठमतर उत्तरित्वा अत्तनो गत्त वोदक कत्वा निवासेत्वा उपज्झायस्स गत्ततो उदक पमज्जितब्ब, निवासन दातब्ब, सङ्घाटि दातब्बा, जन्ताघरपीठ आदाय पठमतर आगन्त्वा आसन पञ्ञापेतब्ब[3], पादोदक पादपीठ पादकथलिक उपनिक्खिपितब्ब, उपज्झायो पानीयेन पुच्छितब्बो । सचे उद्दिसापेतुकामो होति, उद्दिसापेतब्बो[4] । सचे परिपुच्छितुकामो होति, परिपुच्छितब्बो ।

"यस्मि विहारे उपज्झायो विहरति, सचे सो विहारो उक्लापो होति, सचे उस्सहति, सोधेतब्बो । विहार सोधेन्तेन पठम पत्तचीवर नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब । निसीदन- B 60
पच्चत्थरण नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब । भिसिबिम्बोहन[5] नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब । मञ्चो नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन, असघट्टन्तेन[6] कवाटपिट्ठ[7], नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्बो । पीठ नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन, असघट्टन्तेन कवाटपिट्ठ, नीहरित्वा R 48
एकमन्त निक्खिपितब्ब । मञ्चपटिपादका नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्बा । खेळमल्लको नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्बो । अपस्सेनफलक नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब । भुम्मत्थरण[8] यथापञ्ञत्त सल्लक्खेत्वा नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब । सचे विहारे सन्तानक होति, उल्लोका पठम ओहारेतब्ब, आलोकसन्धिकण्णभागा पमज्जितब्बा । सचे गेरुकपरिकम्मकता भित्ति कण्णकिता होति, चोळक तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा । सचे काळवण्णकता भूमि कण्णकिता होति, चोळक तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा । सचे अकता होति भूमि, उदकेन परिप्फोसित्वा[9] सम्मज्जितब्बा – मा विहारो रजेन ऊहञ्ञी[10]ति । सङ्कार विचिनित्वा एकमन्त छड्डेतब्ब ।

---

१ नहायितूकामो–रो० । २ पटिबाहितब्बा–म० । ३ पञ्ञपेतब्ब–म० । ४ उद्दिसितब्बो–म० । ५ भिसिबिब्बोहन–म० । ६ असघट्टेन्तेन–म० । ७ कवाटपीठ–सी० । ८ भूमत्थरण–म० । ९ परिप्फोसेत्वा–स्या०, सी०, परिप्पोसित्वा–रो० । १० उहञ्ञी–म० ।

"भुम्मत्थरण ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा[1] अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्ब । मञ्चपटिपादका ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने[2] ठपेतब्बा । मञ्चो ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन, असघट्टन्तेन कवाटपिट्ठ, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्बो । पीठ ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन, असघट्टन्तेन कवाटपिट्ठ, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्ब । भिसिबिम्बोहन ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्ब । निसीदनपच्चत्थरण ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्ब । खेळमल्लको ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बो । अपस्सेनफलक ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्ब । पत्तचीवर निक्खिपितब्ब । पत्त निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्त गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्च वा हेट्ठापीठ वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो । न च अनन्तरहिताय भूमिया
B 61 पत्तो निक्खिपितब्बो । चीवर निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवर गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवस वा चीवररज्जु वा पमज्जित्वा पारतो अन्त ओरतो भोग कत्वा चीवर निक्खिपितब्ब ।

"सचे पुरत्थिमा सरजा वाता वायन्ति, पुरत्थिमा वातपाना थकेतब्बा । सचे पच्छिमा सरजा वाता वायन्ति, पच्छिमा वातपाना थकेतब्बा । सचे उत्तरा सरजा वाता वायन्ति,
R 49 उत्तरा वातपाना थकेतब्बा । सचे दक्खिणा सरजा वाता वायन्ति, दक्खिणा वातपाना थकेतब्बा । सचे सीतकालो होति, दिवा वातपाना विवरितब्बा, रत्ति थकेतब्बा । सचे उण्हकालो होति, दिवा वातपाना थकेतब्बा, रत्ति विवरितब्बा ।

"सचे परिवेण उक्लाप होति, परिवेण सम्मज्जितब्ब । सचे कोट्ठको उक्लापो होति, कोट्ठको सम्मज्जितब्बो । सचे उपट्ठानसाला उक्लापा होति, उपट्ठानसाला सम्मज्जितब्बा । सचे अग्गिसाला उक्लापा होति, अग्गिसाला सम्मज्जितब्बा । सचे वच्चकुटी[3] उक्लापा होति, वच्चकुटी सम्मज्जितब्बा । सचे पानीय न होति, पानीय उपट्ठापेतब्ब । सचे परिभोजनीय न होति, परिभोजनीय उपट्ठापेतब्ब । सचे आचमनकुम्भिया उदक न होति, आचमनकुम्भिया उदक आसिञ्चितब्ब ।

"सचे उपज्झायस्स अनभिरति उप्पन्ना होति, सद्धिविहारिकेन वूपकासेतब्बा[4], वूपकासापेतब्बा[5], धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे उपज्झायस्स कुक्कुच्च उप्पन्न होति, सद्धिविहारिकेन विनोदेतब्ब, विनोदापेतब्ब, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे उपज्झायस्स दिट्ठिगत उप्पन्न होति, सद्धिविहारिकेन विवेचेतब्ब, विवेचापेतब्ब, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे उपज्झायो गरुधम्म अज्झापन्नो होति परिवासारहो, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्क कातब्ब –

---

१ पप्पोटेत्वा–स्या०, पप्पोठेत्वा–रो० । २ यथाट्ठाने–रो० । ३ वच्चकुटि–सी०, म० । ४ वूपकासेतब्बो–सी०, स्या०, म० । ५ वूपकासापेतब्बो–सी०, स्या०, म० ।

किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झायस्स परिवास ददेय्या ति । सचे उपज्झायो मूलाय पटिकस्सनारहो होति, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झाय मूलाय पटिकस्सेय्या ति । सचे उपज्झायो मानत्तारहो होति, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झायस्स मानत्त ददेय्या ति । सचे उपज्झायो अब्भानारहो होति, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झाय अब्भेय्या ति । सचे सङ्घो उपज्झायस्स कम्म कत्तुकामो होति तज्जनीय वा नियस्स[1] वा पब्बाजनीय वा B 62 पटिसारणीय वा उक्खेपनीय वा, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सङ्घो उपज्झायस्स कम्म न करेय्य लहुकाय वा परिणामेय्या ति । कत वा पनस्स होति सङ्घेन कम्म तज्जनीय वा नियस्स वा पब्बाजनीय वा पटिसारणीय वा उक्खेपनीय वा, सद्धिविहारिकेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो उपज्झायो सम्मा वत्तेय्य, लोम पातेय्य, नेत्थार वत्तेय्य, सङ्घो त कम्म पटिप्पस्सम्भेय्या ति ।

"सचे उपज्झायस्स चीवर धोवितब्ब होति, सद्धिविहारिकेन धोवितब्ब, उस्सुक्क वा कातब्ब – किन्ति नु खो उपज्झायस्स चीवर धोवियेथा[2] ति । सचे उपज्झायस्स चीवर R 50 कातब्ब होति, सद्धिविहारिकेन कातब्ब, उस्सुक्क वा कातब्ब – किन्ति नु खो उपज्झायस्स चीवर करियेथा[3] ति । सचे उपज्झायस्स रजन पचितब्ब होति, सद्धिविहारिकेन पचितब्ब, उस्सुक्क वा कातब्ब – किन्ति नु खो उपज्झायस्स रजन पचियेथा[4] ति । सचे उपज्झायस्स चीवर रजितब्ब[5] होति, सद्धिविहारिकेन रजितब्ब, उस्सुक्क वा कातब्ब – किन्ति नु खो उपज्झायस्स चीवर रजियेथा[6] ति । चीवर रजन्तेन[7] साधुक सम्परिवत्तक सम्परिवत्तक रजितब्ब, न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितब्ब ।

"न उपज्झाय अनापुच्छा एकच्चस्स पत्तो दातब्बो, न एकच्चस्स पत्तो पटिग्गहेतब्बो, न एकच्चस्स चीवर दातब्ब, न एकच्चस्स चीवरं पटिग्गहेतब्ब, न एकच्चस्स परिक्खारो दातब्बो, न एकच्चस्स परिक्खारो पटिग्गहेतब्बो, न एकच्चस्स केसा छेदेतब्बा[8], न एकच्चेन केसा छेदापेतब्बा, न एकच्चस्स परिकम्म कातब्ब, न एकच्चेन परिकम्म कारापेतब्ब, न एकच्चस्स वेय्यावच्चो कातब्बो, न एकच्चेन वेय्यावच्चो कारापेतब्बो, न एकच्चस्स पच्छासमणेन होतब्ब, न एकच्चो पच्छासमणो आदातब्बो, न एकच्चस्स पिण्डपातो नीहरितब्बो, न एकच्चेन पिण्डपातो नीहरापेतब्बो, न उपज्झाय अनापुच्छा गामो पविसितब्बो, न सुसान गन्तब्ब, B 63 न दिसा पक्कमितब्बा । सचे उपज्झायो गिलानो होति, यावजीव उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स[9] आगमेतब्ब ति ।

उपज्झायवत्त निट्ठित ।

---

१ निस्सय–रो० । २ धोवीयेथा–सी० । ३ करीयेथा–सी० । ४ पचीयेथा–सी० । ५ रजेतब्ब–सी०, स्या० । ६ रजीयेथा–सी० । ७ रजेन्तेन–सी०, स्या० । ८ छेदातब्बा–रो०, छेत्तब्बा–सी० । ९ वुट्ठानस्स–रो०, स्या० ।

§ १९. सद्धिविहारिकवत्तकथा

६७. "उपज्झायेन, भिक्खवे, सद्धिविहारिकम्हि सम्मा वत्तितब्बं। तत्रायं सम्मावत्तना –

"उपज्झायेन, भिक्खवे, सद्धिविहारिको सङ्गहेतब्बो अनुग्गहेतब्बो उद्देसेन परिपुच्छाय ओवादेन अनुसासनिया। सचे उपज्झायस्स पत्तो होति, सद्धिविहारिकस्स पत्तो न होति, उपज्झायेन सद्धिविहारिकस्स पत्तो दातब्बो, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स पत्तो उप्पज्जियेथा[1] ति। सचे उपज्झायस्स चीवरं होति, सद्धिविहारिकस्स चीवरं न होति, उपज्झायेन सद्धिविहारिकस्स चीवरं दातब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स चीवरं उप्पज्जियेथा ति। सचे उपज्झायस्स परिक्खारो होति, सद्धिविहारिकस्स
R 51 परिक्खारो न होति, उपज्झायेन सद्धिविहारिकस्स परिक्खारो दातब्बो, उस्सुक्कं वा कातब्बं – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स परिक्खारो उप्पज्जियेथा ति।

"सचे सद्धिविहारिको गिलानो होति, कालस्सेव उट्ठाय[2] दन्तकट्ठं दातब्बं, मुखोदकं दातब्बं, आसनं पञ्ञापेतब्बं। सचे यागु होति, भाजनं धोवित्वा यागु उपनामेतब्बा। यागुं पीतस्स उदकं दत्वा भाजनं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा पटिसामेतब्बं। सद्धिविहारिकम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे सद्धिविहारिको गामं पविसितुकामो होति, निवासनं दातब्बं, पटिनिवासनं पटिग्गहेतब्बं, कायबन्धनं दातब्बं, सगुणं कत्वा सङ्घाटियो दातब्बा, धोवित्वा पत्तो सउदको
B 64 दातब्बो। एत्तावता निवत्तिस्सती ति आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, पटिनिवासनं दातब्बं, निवासनं पटिग्गहेतब्बं। सचे चीवरं सिन्नं होति, मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बं, न च उण्हे चीवरं निदहितब्बं, चीवरं सङ्घरितब्बं, चीवरं सङ्घरन्तेन चतुरङ्गुलं कण्णं उस्सादेत्वा चीवरं सङ्घरितब्बं – मा मज्झे भङ्गो अहोसी ति। ओभोगे कायबन्धनं कातब्बं।

"सचे पिण्डपातो होति, सद्धिविहारिको च भुञ्जितुकामो होति, उदकं दत्वा पिण्डपातो उपनामेतब्बो। सद्धिविहारिको पानीयेन पुच्छितब्बो। भुत्ताविस्स उदकं दत्वा पत्तं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा वोदकं कत्वा मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बो, न च उण्हे पत्तो निदहितब्बो। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खि-

---

१. उप्पज्जीयेथा–सी०। २. वुट्ठाय–सी०।

पितब्ब । सद्धिविहारिकम्हि वुट्ठिते आसन उद्धरितब्ब, पादोदक पादपीठ पादकथलिक पटिसामेतब्ब । सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो ।

"सचे सद्धिविहारिको नहायितुकामो होति, नहान पटियादेतब्ब । सचे सीतेन अत्थो होति, सीत पटियादेतब्ब । सचे उण्हेन अत्थो होति, उण्ह पटियादेतब्ब । R 52

"सचे सद्धिविहारिको जन्ताघरं पविसितुकामो होति, चुण्ण सन्नेतब्ब, मत्तिका तेमेतब्बा, जन्ताघरपीठ आदाय गन्त्वा जन्ताघरपीठ दत्वा चीवरं पटिग्गहेत्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, चुण्ण दातब्ब, मत्तिका दातब्बा । सचे उस्सहति, जन्ताघर पविसितब्ब । जन्ताघर पविसन्तेन मत्तिकाय मुख मक्खेत्वा पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघर पविसितब्ब । न थेरे भिक्खू अनुपखज्ज निसीदितब्ब । न नवा भिक्खू आसनेन पटिबाहेतब्बा[१] । जन्ताघरे सद्धिविहारिकस्स परिकम्म कातब्ब । जन्ताघरा निक्खमन्तेन जन्ताघरपीठ आदाय पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरा निक्खमितब्ब ।

"उदके पि सद्धिविहारिकस्स परिकम्म कातब्ब । नहातेन पठमतर उत्तरित्वा अत्तनो B 65
गत्त वोदक कत्वा निवासेत्वा सद्धिविहारिकस्स गत्ततो उदक पमज्जितब्ब, निवासन दातब्ब, सङ्घाटि दातब्बा । जन्ताघरपीठ आदाय पठमतर आगन्त्वा आसन पञ्ञापेतब्ब, पादोदक पादपीठ पादकथलिक उपनिक्खिपितब्ब । सद्धिविहारिको पानीयेन पुच्छितब्बो ।

"यस्मि विहारे सद्धिविहारिको विहरति, सचे सो विहारो उक्लापो होति, सचे उस्सहति, सोधेतब्बो । विहार सोधेन्तेन पठम पत्तचीवरं नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, निसीदनपच्चत्थरण नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, भिसिबिम्बोहन नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, मञ्चो नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठ, नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्बो, मञ्चपटिपादका नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्बा, खेळमल्लको नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्बो, अपस्सेनफलक नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, भुम्मत्थरण यथापञ्ञत्त सल्लक्खेत्वा नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब । सचे विहारे सन्तानक होति, उल्लोका पठम ओहारेतब्ब, आलोकसन्धिकण्णभागा पमज्जितब्बा । सचे गेरुकपरिकम्मकता भित्ति कण्णकिता होति, चोळक तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा । सचे काळवण्णकता भूमि कण्णकिता होति, चोळक तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा । सचे अकता होति भूमि, उदकेन परिप्फोसित्वा सम्मज्जितब्बा – मा विहारो रजेन ऊहञ्ञी ति । सङ्कारं विचिनित्वा एकमन्त छड्डेतब्ब ।

"भुम्मत्थरण ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्ब । मञ्चपटिपादका ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बा । मञ्चो ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठ, अति-

१ पटिबाहितब्बा–म० ।

हरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्बो। पीठ ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठ, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्ब। भिसिबिम्बो-
B 66 हनं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्ब। निसीदनपच्चत्थ-रण ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्त पञ्ञापेतब्ब। खेळमल्लको ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बो। अपस्सेनफलक ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्ब। पत्तचीवरं निक्खिपितब्ब। पत्त निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्त गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्च वा हेट्ठापीठ वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवर गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवस वा चीवररज्जु वा पमज्जित्वा पारतो अन्त ओरतो भोग कत्वा चीवरं निक्खिपितब्ब।

"सचे पुरत्थिमा सरजा वाता वायन्ति, पुरत्थिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे पच्छिमा सरजा वाता वायन्ति, पच्छिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे उत्तरा सरजा वाता वायन्ति, उत्तरा वातपाना थकेतब्बा। सचे दक्खिणा सरजा वाता वायन्ति, दक्खिणा वातपाना थकेतब्बा। सचे सीतकालो होति, दिवा वातपाना विवरितब्बा, रत्ति थकेतब्बा। सचे उण्हकालो होति, दिवा वातपाना थकेतब्बा, रत्ति विवरितब्बा।

"सचे परिवेण उक्लाप होति, परिवेण सम्मज्जितब्ब। सचे कोट्ठको उक्लापो होति, कोट्ठको सम्मज्जितब्बो। सचे उपट्ठानसाला उक्लापा होति, उपट्ठानसाला सम्मज्जितब्बा। सचे अग्गिसाला उक्लापा होति, अग्गिसाला सम्मज्जितब्बा। सचे वच्चकुटी उक्लापा होति, वच्चकुटी सम्मज्जितब्बा। सचे पानीय न होति, पानीय उपट्ठापेतब्ब। सचे परिभोजनीय न होति, परिभोजनीय उपट्ठापेतब्ब। सचे आचमनकुम्भिया उदक न होति, आचमनकुम्भिया उदक आसिञ्चितब्बं।

"सचे सद्धिविहारिकस्स अनभिरति उप्पन्ना होति, उपज्झायेन वूपकासेतब्बा,[१] वूपकासापेतब्बा, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे सद्धिविहारिकस्स कुक्कुच्च उप्पन्न होति, उपज्झायेन विनोदेतब्ब, विनोदापेतब्ब, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे सद्धिविहारिकस्स दिट्ठिगत उप्पन्न होति, उपज्झायेन विवेचेतब्ब, विवेचापेतब्ब, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे सद्धिविहारिको गरुधम्म अज्झापन्नो होति परिवासारहो, उपज्झायेन उस्सुक्क कातब्ब –
B 67 किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिकस्स परिवास ददेय्या ति। सचे सद्धिविहारिको मूलाय पटिकस्सनारहो होति, उपज्झायेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिक मूलाय पटिकस्सेय्या ति। सचे सद्धिविहारिको मानत्तारहो होति, उपज्झायेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिकस्स मानत्त ददेय्या ति। सचे सद्धिविहारिको

१ वूपकासेतब्बो–सी०, स्या०, म०।

अब्भानारहो होति, उपज्झायेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिक अब्भेय्या ति । सचे सङ्घो सद्धिविहारिकस्स कम्म कत्तुकामो होति, तज्जनीय वा नियस्स[1] वा पब्बाजनीय[2] वा पटिसारणीय[3] वा उक्खेपनीय[4] वा, उपज्झायेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सङ्घो सद्धिविहारिकस्स कम्म न करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । कत वा पनस्स होति सङ्घेन कम्म, तज्जनीय वा नियस्स वा पब्बाजनीय वा पटिसारणीयं वा उक्खेपनीय वा, उपज्झायेन उस्सुक्क कातब्ब – किन्ति नु खो सद्धिविहारिको सम्मा वत्तेय्य, लोम पातेय्य, नेत्थार वत्तेय्य, सङ्घो त कम्म पटिप्पस्सम्भेय्या ति । R 53

"सचे सद्धिविहारिकस्स चीवर धोवितब्ब होति, उपज्झायेन आचिक्खितब्ब एव धोवेय्यासी ति, उस्सुक्क वा कातब्ब – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स चीवरं धोवियेथा ति । सचे सद्धिविहारिकस्स चीवर कातब्ब होति, उपज्झायेन आचिक्खितब्ब एव करेय्यासी ति, उस्सुक्क वा कातब्ब – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स चीवर करियेथा[5] ति । सचे सद्धिविहारिकस्स रजन पचितब्ब होति, उपज्झायेन आचिक्खितब्ब एव पचेय्यासी ति, उस्सुक्क वा कातब्ब – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स रजन पचियेथा[6] ति । सचे सद्धिविहारिकस्स चीवरं रजितब्ब[7] होति, उपज्झायेन आचिक्खितब्ब, एव रजेय्यासी ति, उस्सुक्क वा कातब्ब – किन्ति नु खो सद्धिविहारिकस्स चीवर रजियेथा ति । चीवर रजन्तेन[8] साधुक सम्परिवत्तक सम्परिवत्तक रजितब्ब । न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितब्ब । सचे सद्धिविहारिको गिलानो होति, यावजीव उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स[9] आगमेतब्ब" ति ।

सद्धिविहारिकवत्त निट्ठित ।

§ २०. पणामितकथा

६८ तेन खो पन समयेन सद्धिविहारिका उपज्झायेसु न सम्मा वत्तन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथ हि नाम सद्धिविहारिका उपज्झायेसु न सम्मा वत्तिस्सन्ती ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर, भिक्खवे, सद्धिविहारिका उपज्झायेसु न सम्मा वत्तन्ती ति ? सच्च भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम, भिक्खवे, सद्धिविहारिका उपज्झायेसु न सम्मा वत्तिस्सन्ती ति । विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, सद्धिविहारिकेन उपज्झायम्हि न सम्मा वत्तितब्ब । यो न सम्मा वत्तेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति । नेव सम्मा वत्तन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, असम्मावत्तन्त पणामेतु । एव च पन, भिक्खवे, पणामेतब्बो – पणामेमि B 68 R 54

१ निस्सय–रो० । २ पब्बाजनिय–रो० । ३ पटिसारणिय–रो० । ४ उक्खेपनिय–रो० । ५ करीयेथा–सी० । ६ पचीयेथा–सी० । ७ रजेतब्ब–सी०, स्या० । ८ रजेन्तेन–स्या० । ९ वुट्ठानस्स–स्या०, रो० ।

त ति वा, मायिध पटिक्कमी ति वा, नीहर ते पत्तचीवर ति वा, नाह तया उपट्ठातब्बो ति वा, कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, पणामितो होति सद्धिविहारिको, न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न पणामितो होति सद्धिविहारिको ति ।

तेन खो पन समयेन सद्धिविहारिका पणामिता न खमापेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, खमापेतु ति । नेव खमापेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, पणामितेन न खमापेतब्बो । यो न खमापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन उपज्झाया खमापियमाना न खमन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, खमितु ति । नेव खमन्ति । सद्धिविहारिका पक्कमन्ति पि विब्भमन्ति पि तित्थियेसु पि सङ्कमन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, खमापियमानेन न खमितब्ब । यो न खमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन उपज्झाया सम्मावत्तन्त पणामेन्ति, असम्मावत्तन्त न पणामेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सम्मावत्तन्तो पणामेतब्बो । यो पणामेय्य,
B 69 आपत्ति दुक्कटस्स । न च, भिक्खवे, असम्मावत्तन्तो न पणामेतब्बो । यो न पणामेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको पणामेतब्बो । उपज्झायम्हि नाधिमत्त पेम होति, नाधिमत्तो पसादो होति, नाधिमत्ता हिरी[1] होति, नाधिमत्तो गारवो होति, नाधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको पणामेतब्बो ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको न पणामेतब्बो । उपज्झायम्हि अधिमत्त पेम होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको न पणामेतब्बो ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको अल पणामेतु । उपज्झायम्हि
R 55 नाधिमत्त पेम होति पे० नाधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको अल पणामेतु ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको नाल पणामेतु । उपज्झायम्हि अधिमत्त पेम होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो सद्धिविहारिको नाल पणामेतु ।

---

१. हिरि–सी० ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागत सद्धिविहारिक अप्पणामेन्तो[1] उपज्झायो सातिसारो होति, पणामेन्तो अनतिसारो होति । उपज्झायम्हि नाधिमत्त पेम होति पे० नाधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागत सद्धिविहारिक अप्प- B 70
णामेन्तो उपज्झायो सातिसारो होति, पणामेन्तो अनतिसारो होति ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागत सद्धिविहारिक पणामेन्तो उपज्झायो सातिसारो होति, अप्पणामेन्तो अनतिसारो होति । उपज्झायम्हि अधिमत्त पेम होति · पे०··· अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागत सद्धिविहारिक पणामेन्तो उपज्झायो सातिसारो होति, अप्पणामेन्तो अनतिसारो होती ति ।

§ २१ ञत्तिचतुत्थककम्मउपसम्पदा

६९ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो ब्राह्मणो (राधो नाम)[2] भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचि । त भिक्खू न इच्छिसु पब्बाजेतु । सो भिक्खूसु पब्बज्ज अलभमानो किसो अहोसि लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो । अद्दसा[3] खो भगवा त ब्राह्मण किस लूख दुब्बण्ण उप्पण्डुप्पण्डुकजात धमनिसन्थतगत्त, दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – "कि नु खो सो, भिक्खवे, ब्राह्मणो किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो" ति ? एसो, भन्ते, ब्राह्मणो भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचि । त भिक्खू न इच्छिसु पब्बाजेतु । सो भिक्खूसु पब्बज्ज अलभमानो किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो ति । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "को नु खो, भिक्खवे, तस्स ब्राह्मणस्स अधिकार सरती" ति ? एव वुत्ते आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्त एतदवोच – "अह खो, भन्ते, तस्स ब्राह्मणस्स अधिकारं सरामी" ति । कि पन त्व, सारिपुत्त, तस्स ब्राह्मणस्स अधिकार सरसी ति ? इध मे, भन्ते, सो ब्राह्मणो राजगहे पिण्डाय चरन्तस्स कटच्छुभिक्ख[4] दापेसि । इम[5] खो अह, भन्ते, तस्स ब्राह्मणस्स अधिकार सरामी R 56
ति । साधु साधु, सारिपुत्त, कतञ्ञुनो हि, सारिपुत्त, सप्पुरिसा कतवेदिनो । तेन हि त्व, सारिपुत्त, त ब्राह्मण पब्बाजेहि उपसम्पादेही ति । कथाह, भन्ते, त ब्राह्मण पब्बाजेमि उपसम्पादेमी ति ? अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "या सा, भिक्खवे, मया तीहि सरणगमनेहि उपसम्पदा अनुञ्ञाता, ताह अज्जतग्गे पटिक्खिपामि । अनुजानामि, भिक्खवे, ञत्तिचतुत्थेन कम्मेन उपसम्पादेतु[6] । एव B 71
च पन, भिक्खवे, उपसम्पादेतब्बो । ब्यत्तेन[7] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

७० "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उप-

---

१ अपणामेन्तो-सी०, रो० । २ सी० पोत्थके येव अत्थि । ३ अद्दस-रो० । ४ एक कटच्छुभिक्ख-स्या० । ५ इद-स्या० । ६ उपसम्पद-सी०, स्या० । ७ व्यत्तेन-सी०, रो० ।

सम्पदापेक्खो[1] । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेय्य इत्थन्नामेन उपज्झायेन । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"दुतिय पि एतमत्थ वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"ततिय पि एतमत्थ वदामि - सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"उपसम्पन्नो सङ्घेन इत्थन्नामो इत्थन्नामेन उपज्झायेन । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति ।

७१ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उपसम्पन्नसमनन्तरा अनाचारं आचरति । भिक्खू एवमाहंसु – "मा, आवुसो, एवरूप अकासि, नेत कप्पती" ति । सो एव आह – "नेवाहं आयस्मन्ते याचि उपसम्पादेथ म ति । किस्स म तुम्हे अयाचिता उपसम्पादित्था" ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, अयाचितेन उपसम्पादेतब्बो ।
B 72, R 57 यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, याचितेन उपसम्पादेतु । एव च पन, भिक्खवे, याचितब्बो । तेन उपसम्पदापेक्खेन सङ्घ उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा भिक्खून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो - "सङ्घ, भन्ते, उपसम्पदं याचामि, उल्लुम्पतु म, भन्ते, सङ्घो अनुकम्प उपादाया" ति । दुतियं पि याचितब्बो । ततिय पि याचितब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो—

७२ "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । इत्थन्नामो सङ्घ उपसम्पदं याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेय्य इत्थन्नामेन उपज्झायेन । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । इत्थन्नामो सङ्घ उपसम्पद याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेति

१ उपसम्पदापेखो–सी० ।

इत्थन्नामेन उपज्झायेन। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। दुतिय पि एतमत्थ वदामि पे० ततिय पि एतमत्थ वदामि पे० • ।

“उपसम्पन्नो सङ्घेन इत्थन्नामो इत्थन्नामेन उपज्झायेन। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति।

§ २२ चत्तारो निस्सया

७३ तेन खो पन समयेन राजगहे पणीतान भत्तान भत्तपटिपाटि अट्ठिता[1] होति। अथ खो अञ्ञतरस्स ब्राह्मणस्स एतदहोसि – “इमे खो समणा सक्यपुत्तिया सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु[2] सयनेसु सयन्ति। यन्नूनाह समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्य” ति। अथ खो सो ब्राह्मणो भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचि। त भिक्खू पब्बाजेसु उपसम्पादेसु। तस्मि पब्बजिते भत्तपटिपाटि खीयित्थ। भिक्खू एव आहसु – “एहि दानि, आवुसो, पिण्डाय चरिस्सामा” ति। सो एव आह – “नाह, आवुसो, एतङ्कारणा पब्बजितो पिण्डाय चरिस्सामी ति। सचे मे दस्सथ भुञ्जिस्सामि, नो चे मे दस्सथ B. 73 विब्भमिस्सामी” ति। कि पन त्व, आवुसो, उदरस्स कारणा पब्बजितो ति? एव, आवुसो, R 58 ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथ हि नाम भिक्खु एव स्वाक्खाते धम्मविनये उदरस्स कारणा पब्बजिस्सती ति। ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। सच्च किर त्व, भिक्खु, उदरस्स कारणा पब्बजितो ति? सच्च भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा – “कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, एव स्वाक्खाते धम्मविनये उदरस्स कारणा पब्बजिस्ससि। नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पसन्नान वा भिय्योभावाय” • पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, उपसम्पादेन्तेन चत्तारो निस्सये आचिक्खितु – पिण्डियालोपभोजन निस्साय पब्बज्जा, तत्थ ते यावजीव उस्साहो करणीयो, अतिरेकलाभो – सङ्घभत्त, उद्देसभत्त, निमन्तन, सलाकभत्त, पक्खिक, उपोसथिक, पाटिपदिक। पंसुकूलचीवर निस्साय पब्बज्जा, तत्थ ते यावजीव उस्साहो करणीयो, अतिरेकलाभो – खोम, कप्पासिक, कोसेय्य, कम्बल, साण, भङ्ग। रुक्खमूलसेनासन निस्साय पब्बज्जा, तत्थ ते यावजीव उस्साहो करणीयो, अतिरेकलाभो – विहारो, अड्ढयोगो, पासादो, हम्मिय, गुहा। पूतिमुत्तभेसज्ज निस्साय पब्बज्जा, तत्थ ते यावजीव उस्साहो करणीयो, अतिरेकलाभो – सप्पि, नवनीत, तेल, मधु, फाणित ति।

उपज्झायवत्तभाणवार निट्ठित पञ्चम।

---

१ अधिट्ठिता—रो०। २ नीवातेसु–स्या०।

§ २३. आचरियवत्तकथा

७४ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो माणवको भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचि ।
तस्स भिक्खू पटिकच्चेव[१] निस्सये आचिक्खिसु । सो एव आह – "सचे मे, भन्ते, पब्बजिते
निस्सये आचिक्खेय्याथ, अभिरमेय्यामह[२] । न दानाह, भन्ते, पब्बजिस्सामि, जेगुच्छा मे
B 74 निस्सया पटिकूला" ति । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, पटिकच्चेव
निस्सया आचिक्खितब्बा । यो आचिक्खेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे,
उपसम्पन्नसमनन्तरा निस्सये आचिक्खितु ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू दुवग्गेन पि तिवग्गेन पि[३] गणेन उपसम्पादेन्ति ।
भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, ऊनदसवग्गेन गणेन उपसम्पादेतब्बो । यो उप-
सम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, दसवग्गेन वा अतिरेकदसवग्गेन वा
R 59 गणेन उपसम्पादेतु ति ।

७५ तेन खो पन समयेन भिक्खू एकवस्सा पि दुवस्सा पि सद्धिविहारिक उप-
सम्पादेन्ति । आयस्मा पि उपसेनो वङ्गन्तपुत्तो एकवस्सो सद्धिविहारिक उपसम्पादेसि[४] । सो
वस्सवुट्ठो[५] दुवस्सो एकवस्स सद्धिविहारिक आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । आचिण्ण खो पनेत बुद्धान भगवन्तान आगन्तु-
केहि भिक्खूहि सद्धि पटिसम्मोदितु । अथ खो भगवा आयस्मन्त उपसेन वङ्गन्तपुत्त एत-
दवोच – "कच्चि, भिक्खु[६], खमनीय, कच्चि यापनीय, कच्चि त्व[७] अप्पकिलमथेन अद्धान आग-
तो"ति ? खमनीय, भगवा, यापनीय, भगवा । अप्पकिलमथेन मय, भन्ते, अद्धान आगता ति ।
जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि न पुच्छन्ति, काल विदित्वा पुच्छन्ति, काल
विदित्वा न पुच्छन्ति, अत्थसहित तथागता पुच्छन्ति, नो अनत्थसहित । अनत्थसहिते सेतु-
घातो तथागतान । द्वीहि आकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति – धम्म वा देसे-
स्साम, सावकान वा सिक्खापद पञ्ञापेस्सामा ति । अथ खो भगवा आयस्मन्त उपसेन
वङ्गन्तपुत्त एतदवोच – "कति वस्सोसि त्व, भिक्खू" ति ? दुवस्सोह, भगवा, ति । अय पन
भिक्खु कतिवस्सो ति ? एकवस्सो, भगवा, ति । कि ताय भिक्खु होती ति ? सद्धिविहारिको
मे, भगवा, ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविक[८], मोघपुरिस, अननुलोमिक अप्पटि-
रूप[९] अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, अञ्ञेहि ओवदियो
अनुसासियो अञ्ञ ओवदितु अनुसासितु मञ्ञिस्ससि । अतिलहु खो त्व, मोघपुरिस, बाहु-
B 75 ल्लाय आवत्तो, यदिद गणबन्धिक । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पसन्नान वा

१ पटिगच्चेव–सी०, रो० । २ अभिरमेग्य स्वाह–रो०, अभिरमेग्यञ्चाह–सी० । ३ तिवग्गेन पि चतुवग्गेन पि–स्या० । ४ उपसम्पादेति–म० । ५ वस्स वुत्थो–सी०, स्या०, रो० । ६ भिक्खवे–स्या० । ७ कच्चित्थ–सी०, स्या०, रो० । ८ अननुच्छविय–सी०, रो० । ९ अप्पतिरूप–सी०, स्या०, म० ।

भिय्योभावाय" पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, ऊनदसवस्सेन उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, दसवस्सेन वा अतिरेकदसवस्सेन वा उपसम्पादेतु" ति ।

७६ तेन खो पन समयेन भिक्खू – दसवस्सम्ह[1] दसवस्सम्हा ति – बाला अब्यत्ता उपसम्पादेन्ति । दिस्सन्ति उपज्झाया बाला, सद्धिविहारिका पण्डिता । दिस्सन्ति उपज्झाया अब्यत्ता, सद्धिविहारिका ब्यत्ता । दिस्सन्ति उपज्झाया अप्पस्सुता, सद्धिविहारिका बहुस्सुता । दिस्सन्ति उपज्झाया दुप्पञ्ञा, सद्धिविहारिका पञ्ञवन्तो । अञ्ञतरो पि अञ्ञ- R 60 तित्थियपुब्बो उपज्झायेन सहधम्मिक वुच्चमानो उपज्झायस्स वाद आरोपेत्वा त येव तित्थायतन सङ्कमि । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथ हि नाम भिक्खू – दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति – बाला अब्यत्ता उपसम्पादेस्सन्ति[2] । दिस्सन्ति उपज्झाया बाला पे० सद्धिविहारिका पञ्ञवन्तो ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू – दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति – बाला अब्यत्ता उपसम्पादेन्ति । दिस्सन्ति उपज्झाया बाला पे० सद्धिविहारिका पञ्ञवन्तो ति ? सच्च भगवा । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा – दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति – बाला अब्यत्ता उपसम्पादेस्सन्ति । दिस्सन्ति उपज्झाया बाला ··पे० सद्धिविहारिका पञ्ञवन्तो । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय · पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, बालेन अब्यत्तेन उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन दसवस्सेन वा अतिरेकदसवस्सेन वा उपसम्पादेतु" ति ।

७७ तेन खो पन समयेन भिक्खू उपज्झायेसु पक्कन्तेसु पि विब्भन्तेसु पि[3] काल- B 76 ङ्कतेसु[4] पि पक्खसङ्कन्तेसु पि अनाचरियका अनोवदियमाना अननुसासियमाना दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरन्ति, मनुस्सान भुञ्जमानान उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेन्ति, उपरिखादनीये पि – उपरिसायनीये पि – उपरिपानीये पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेन्ति, साम सूप पि ओदन पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जन्ति, भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया दुन्निवत्था दुप्पारुता अनाकप्पसम्पन्ना पिण्डाय चरिस्सन्ति, मनुस्सान भुञ्जमानान उपरिभोजने पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेस्सन्ति, उपरिखादनीये पि – उपरिसायनीये पि - उपरिपानीये पि उत्तिट्ठपत्त उपनामेस्सन्ति, साम सूप पि ओदन पि विञ्ञापेत्वा भुञ्जिस्सन्ति, भत्तग्गे पि उच्चासद्दा महासद्दा विहरिस्सन्ति, सेय्यथापि ब्राह्मणा ब्राह्मणभोजने ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस

१ दसवस्सम्हा–म०, रो० । २ उपसम्पादेन्ति–स्या० । ३ पक्कमन्तेसु पि विब्भमन्तेसु पि–स्या० । ४ कालकतेसु–सी०, स्या० ।

मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान[1] विपाचेन्तान । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । सच्च किर, भिक्खवे पे० सच्च, भगवा, ति पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि —

"अनुजानामि, भिक्खवे, आचरिय । आचरियो, भिक्खवे, अन्तेवासिकम्हि पुत्तचित्त उपट्ठापेस्सति, अन्तेवासिको आचरियम्हि पितुचित्त उपट्ठापेस्सति । एव ते अञ्ञमञ्ञ सगारवा सप्पतिस्सा[2] सभागवुत्तिनो[3] विहरन्ता इमस्मि धम्मविनये वुद्धि विरूळ्हि वेपुल्ल आपज्जिस्सन्ति । अनुजानामि, भिक्खवे, दसवस्सानि[4] निस्साय वत्थु, दसवस्सेन निस्सय दातु । एव च पन, भिक्खवे, आचरियो गहेतब्बो । एकस उत्तरासङ्ग करित्वा पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – 'आचरियो मे, भन्ते, होहि, आयस्मतो निस्साय वच्छामि, आचरियो मे, भन्ते, होहि, आयस्मतो निस्साय वच्छामि, आचरियो R 61 मे, भन्ते, होहि, आयस्मतो निस्साय वच्छामी' ति । साहू ति वा लहू ति वा ओपायिक ति वा पतिरूप ति वा पासादिकेन सम्पादेही ति वा कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, गहितो होति आचरियो, न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न गहितो होति आचरियो ।

B 77 ७८ "अन्तेवासिकेन, भिक्खवे, आचरियम्हि सम्मा वत्तितब्ब । तत्राय सम्मावत्तना–

"कालस्सेव वुट्ठाय उपाहना[5] ओमुञ्चित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा दन्तकट्ठ दातब्ब, मुखोदक दातब्ब, आसन पञ्ञापेतब्ब । सचे यागु होति, भाजन धोवित्वा यागु उपनामेतब्बा । यागु पीतस्स उदक दत्वा भाजन पटिग्गहेत्वा नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन धोवित्वा पटिसामेतब्ब । आचरियम्हि वुट्ठिते आसन उद्धरितब्ब । सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो ।

"सचे आचरियो गाम पविसितुकामो होति, निवासन दातब्ब, पटिनिवासन पटिग्गहेतब्ब, कायबन्धन दातब्ब, सगुण कत्वा सङ्घाटियो दातब्बा, धोवित्वा पत्तो सउदको दातब्बो । सचे आचरियो पच्छासमण आकङ्खति, तिमण्डल पटिच्छादेन्तेन परिमण्डल निवासेत्वा कायबन्धन बन्धित्वा सगुण कत्वा सङ्घाटियो पारुपित्वा गण्ठिक पटिमुञ्चित्वा धोवित्वा पत्त गहेत्वा आचरियस्स पच्छासमणेन होतब्ब । नातिदूरे गन्तब्ब, नाच्चासन्ने गन्तब्ब, पत्तपरियापन्न पटिग्गहेतब्बं । न आचरियस्स भणमानस्स अन्तरन्तरा कथा ओपातेतब्बा । आचरियो आपत्तिसामन्ता भणमानो निवारेतब्बो ।

"निवत्तन्तेन पठमतरं आगन्त्वा आसनं पञ्ञापेतब्ब, पादोदक पादपीठ पादकथलिक[6] उपनिक्खिपितब्ब, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवर पटिग्गहेतब्ब, पटिनिवासन दातब्ब, निवासनं

१ खीयन्तान–सी०, स्या०, रो० । २ सप्पतिस्सवा–सी० । ३ सभागवुत्तिका–स्या० । ४ दसवस्स–सी०, स्या०, म० । ५ उपाहन–म० । ६ पादकठलिक–सी० ।

पटिग्गहेतब्ब। सचे चीवरं सिन्न होति, मुहुत्त उण्हे ओतापेतब्ब, न च उण्हे चीवरं निदहितब्ब[१]। चीवरं सङ्घरितब्ब[२]। चीवर सङ्घरन्तेन चतुरङ्गुल कण्ण उस्सादेत्वा चीवरं सङ्घरितब्ब – मा मज्झे भङ्गो अहोसी ति। ओभोगे कायबन्धन कातब्ब।

"सचे पिण्डपातो होति, आचरियो च भुञ्जितुकामो होति, उदक दत्वा पिण्डपातो उपनामेतब्बो। आचरियो पानीयेन पुच्छितब्बो। भुत्ताविस्स उदक दत्वा पत्त पटिग्गहेत्वा नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन धोवित्वा वोदक कत्वा मुहुत्त उण्हे ओतापेतब्बो, न च उण्हे पत्तो निदहितब्बो। पत्तचीवरं निक्खिपितब्ब। पत्त निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्त गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्च वा हेट्ठापीठ वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवर निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा B. 78
एकेन हत्थेन चीवरवस वा चीवररज्जु वा पमज्जित्वा पारतो अन्त ओरतो भोग कत्वा चीवरं निक्खिपितब्ब। आचरियम्हि वुट्ठिते आसन उद्धरितब्ब, पादोदक पादपीठ पादकथलिक पटिसामेतब्ब। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे आचरियो नहायितुकामो होति, नहान पटियादेतब्ब। सचे सीतेन अत्थो होति, सीत पटियादेतब्ब। सचे उण्हेन अत्थो होति, उण्ह पटियादेतब्ब।

"सचे आचरियो जन्ताघर पविसितुकामो होति, चुण्ण सन्नेतब्ब, मत्तिका तेमेतब्बा, जन्ताघरपीठ आदाय आचरियस्स पिट्ठितो पिट्ठितो गन्त्वा जन्ताघरपीठ दत्वा चीवरं पटिग्गहेत्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, चुण्ण दातब्ब, मत्तिका दातब्बा। सचे उस्सहति, जन्ताघर पविसितब्ब। जन्ताघर पविसन्तेन मत्तिकाय मुख मक्खेत्वा पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघर पविसितब्ब। न थेरे भिक्खू अनुपखज्ज[३] निसीदितब्ब। न नवा भिक्खू आसनेन पटिबाहेतब्बा[४]। जन्ताघरे आचरियस्स परिकम्म कातब्ब। जन्ताघरा निक्खमन्तेन जन्ताघरपीठ आदाय पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरा निक्खमितब्ब।

"उदके पि आचरियस्स परिकम्म कातब्ब। नहातेन पठमतर उत्तरित्वा अत्तनो गत्त वोदक कत्वा निवासेत्वा आचरियस्स गत्ततो उदक पमज्जितब्ब, निवासन दातब्ब, सङ्घाटि दातब्बा, जन्ताघरपीठ आदाय पठमतर आगन्त्वा आसन पञ्ञापेतब्ब, पादोदक पादपीठ पादकथलिक उपनिक्खिपितब्ब। आचरियो पानीयेन पुच्छितब्बो। सचे उद्दिसापेतुकामो होति, उद्दिसापेतब्बो। सचे परिपुच्छितुकामो होति, परिपुच्छितब्बो।

"यस्मि विहारे आचरियो विहरति, सचे सो विहारो उक्लापो होति, सचे उस्सहति, सोधेतब्बो। विहार सोधेन्तेन पठम पत्तचीवरं नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, निसीदनपच्चत्थरण नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, भिसिबिम्बोहन नीहरित्वा एकमन्त निक्खिपितब्ब, मञ्चो नीच कत्वा साधुक अप्पटिघसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठ, नीहरित्वा

१ निद्दहितब्ब–सी०। २ सहरितब्ब–स्या०, रो०। ३ अनूपखज्ज–स्या०। ४ पटिबाहितब्बा–म०।

B 79 एकमन्तं निक्खिपितब्बो, पीठं नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, मञ्चपटिपादका नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बा, खेळमल्लको नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो, अपस्सेनफलकं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, भुम्मत्थरणं यथापञ्ञत्तं सल्लक्खेत्वा नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। सचे विहारे सन्तानकं होति, उल्लोका पठमं ओहारेतब्बं, आलोकसन्धिकण्णभागा पमज्जितब्बा। सचे गेरुकपरिकम्मकता भित्ति कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा। सचे काळवण्णकता भूमि कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा। सचे अकता होति भूमि, उदकेन परिप्फोसित्वा सम्मज्जितब्बा—मा विहारो रजेन उहञ्ञी ति। सङ्कारं विचिनित्वा एकमन्तं छड्डेतब्बं।

"भुम्मत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। मञ्चपटिपादका ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बा। मञ्चो ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बो। पीठं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। भिसिबिम्बोहनं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। निसीदनपच्चत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। खेळमल्लको ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बो। अपस्सेनफलकं ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बं। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं।

"सचे पुरत्थिमा सरजा वाता वायन्ति, पुरत्थिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे पच्छिमा सरजा वाता वायन्ति, पच्छिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे उत्तरा सरजा वाता वायन्ति, B 80 उत्तरा वातपाना थकेतब्बा। सचे दक्खिणा सरजा वाता वायन्ति, दक्खिणा वातपाना थकेतब्बा। सचे सीतकालो होति, दिवा वातपाना विवरितब्बा, रत्तिं थकेतब्बा। सचे उण्हकालो होति, दिवा वातपाना थकेतब्बा, रत्तिं विवरितब्बा।

"सचे परिवेणं उक्लापं होति, परिवेणं सम्मज्जितब्बं। सचे कोट्ठको उक्लापो होति, कोट्ठको सम्मज्जितब्बो। सचे उपट्ठानसाला उक्लापा होति, उपट्ठानसाला सम्मज्जितब्बा। सचे अग्गिसाला उक्लापा होति, अग्गिसाला सम्मज्जितब्बा। सचे वच्चकुटी उक्लापा होति, वच्चकुटी सम्मज्जितब्बा। सचे पानीयं न होति, पानीयं उपट्ठापेतब्बं। सचे परिभोजनीयं न होति,

परिभोजनीय उपट्ठापेतब्ब । सचे आचमनकुम्भिया उदक न होति, आचमनकुम्भिया उदक आसिञ्चितब्ब ।

"सचे आचरियस्स अनभिरति उप्पन्ना होति, अन्तेवासिकेन वूपकासेतब्बा, वूपकासापेतब्बा, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे आचरियस्स कुक्कुच्च उप्पन्न होति, अन्तेवासिकेन विनोदेतब्ब, विनोदापेतब्ब, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे आचरियस्स दिट्ठिगत उप्पन्न होति, अन्तेवासिकेन विवेचेतब्ब, विवेचापेतब्ब, धम्मकथा वास्स कातब्बा । सचे आचरियो गरुधम्म अज्झापन्नो होति परिवासारहो, अन्तेवासिकेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो सङ्घो आचरियस्स परिवास ददेय्या ति । सचे आचरियो मूलाय पटिकस्सनारहो होति, अन्तेवासिकेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो सङ्घो आचरिय मूलाय पटिकस्सेय्या ति । सचे आचरियो मानत्तारहो होति, अन्तेवासिकेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो सङ्घो आचरियस्स मानत्त ददेय्या ति । सचे आचरियो अब्भानारहो होति, अन्तेवासिकेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो सङ्घो आचरिय अब्भेय्या ति । सचे सङ्घो आचरियस्स कम्म कत्तुकामो होति, तज्जनीय वा नियस्स वा पब्बाजनीय वा पटिसारणीय वा उक्खेपनीय वा, अन्तेवासिकेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो सङ्घो आचरियस्स कम्म न करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । कत वा पनस्स होति सङ्घेन कम्म, तज्जनीय वा नियस्स वा पब्बाजनीय वा पटिसारणीय वा उक्खेपनीय वा, अन्तेवासिकेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो B 81
आचरियो सम्मा वत्तेय्य, लोम पातेय्य, नेत्थारं वत्तेय्य, सङ्घो त कम्म पटिप्पस्सम्भेय्या ति ।

"सचे आचरियस्स चीवर धोवितब्ब होति, अन्तेवासिकेन धोवितब्ब, उस्सुक्क वा कातब्ब – कि ति नु खो आचरियस्स चीवर धोवियेथा ति । सचे आचरियस्स चीवरं कातब्ब होति, अन्तेवासिकेन कातब्ब, उस्सुक्क वा कातब्ब – कि ति नु खो आचरियस्स चीवरं करियेथा[1] ति । सचे आचरियस्स रजन पचितब्ब होति, अन्तेवासिकेन पचितब्ब, उस्सुक्क वा कातब्ब – कि ति नु खो आचरियस्स रजन पचियेथा ति । सचे आचरियस्स चीवर रजितब्ब[2] होति, अन्तेवासिकेन रजितब्ब, उस्सुक्कं वा कातब्ब – कि ति नु खो आचरियस्स चीवर रजियेथा ति । चीवरं रजन्तेन[3] साधुक सम्परिवत्तक सम्परिवत्तक रजितब्ब, न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितब्ब ।

"न आचरिय अनापुच्छा एकच्चस्स पत्तो दातब्बो, न एकच्चस्स पत्तो पटिग्गहेतब्बो, न एकच्चस्स चीवर दातब्ब, न एकच्चस्स चीवर पटिग्गहेतब्ब, न एकच्चस्स परिक्खारो दातब्बो, न एकच्चस्स परिक्खारो पटिग्गहेतब्बो, न एकच्चस्स केसा छेदेतब्बा[4], न एकच्चेन केसा छेदापेतब्बा, न एकच्चस्स परिकम्म कातब्ब, न एकच्चेन परिकम्म कारापेतब्ब, न एकच्चस्स वेय्यावच्चो कातब्बो, न एकच्चेन वेय्यावच्चो कारापेतब्बो, न एकच्चस्स पच्छासमणेन

१. करीयेथा–सी० । २ रजेतब्ब–स्या०, सी० । ३ रजेन्तेन–स्या० । ४ छेत्तब्बा–सी० ।

होतब्बं, न एकच्चो पच्छासमणो आदातब्बो, न एकच्चस्स पिण्डपातो नीहरितब्बो, न एकच्चेन पिण्डपातो नीहरापेतब्बो। न आचरियं अनापुच्छा गामो पविसितब्बो, न सुसानं गन्तब्बं, न दिसा पक्कमितब्बा। सचे आचरियो गिलानो होति, यावजीवं उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्बं ति।

आचरियवत्तं निट्ठितं।

§ २४. अन्तेवासिकवत्तकथा

७९. "आचरियेन, भिक्खवे, अन्तेवासिकम्हि सम्मा वत्तितब्बं। तत्रायं सम्मावत्तना—

B 82 "आचरियेन, भिक्खवे, अन्तेवासिको सङ्गहेतब्बो अनुग्गहेतब्बो उद्देसेन परिपुच्छाय ओवादेन अनुसासनिया। सचे आचरियस्स पत्तो होति, अन्तेवासिकस्स पत्तो न होति, आचरियेन अन्तेवासिकस्स पत्तो दातब्बो, उस्सुक्कं वा कातब्बं — किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स पत्तो उप्पज्जियेथा ति। सचे आचरियस्स चीवरं होति, अन्तेवासिकस्स चीवरं न होति, आचरियेन अन्तेवासिकस्स चीवरं दातब्बं, उस्सुक्कं वा कातब्बं — किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स चीवरं उप्पज्जियेथा ति। सचे आचरियस्स परिक्खारो होति, अन्तेवासिकस्स परिक्खारो न होति, आचरियेन अन्तेवासिकस्स परिक्खारो दातब्बो, उस्सुक्कं वा कातब्बं — किं ति नु खो अन्तेवासिकस्स परिक्खारो उप्पज्जियेथा ति।

"सचे अन्तेवासिको गिलानो होति, कालस्सेव वुट्ठाय दन्तकट्ठं दातब्बं, मुखोदकं दातब्बं, आसनं पञ्ञापेतब्बं। सचे यागु होति, भाजनं धोवित्वा यागु उपनामेतब्बा। यागुं पीतस्स उदकं दत्वा भाजनं पटिग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा पटिसामेतब्बं। अन्तेवासिकम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे अन्तेवासिको गामं पविसितुकामो होति, निवासनं दातब्बं, पटिनिवासनं पटिग्गहेतब्बं, कायबन्धनं दातब्बं, सगुणं कत्वा सङ्घाटियो दातब्बा, धोवित्वा पत्तो सउदको दातब्बो। एत्तावता निवत्तिस्सती ति आसनं पञ्ञापेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, पटिनिवासनं दातब्बं, निवासनं पटिग्गहेतब्बं। सचे चीवरं सिन्नं होति, मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बं, न च उण्हे चीवरं निदहितब्बं। चीवरं सङ्घरितब्बं। चीवरं सङ्घरन्तेन चतुरङ्गुलं कण्णं उस्सादेत्वा चीवरं सङ्घरितब्बं — मा मज्झे भङ्गो अहोसी ति। ओभोगे कायबन्धनं कातब्बं।

"सचे पिण्डपातो होति, अन्तेवासिको च भुञ्जितुकामो होति, उदकं दत्वा पिण्डपातो उपनामेतब्बो। अन्तेवासिको पानीयेन पुच्छितब्बो। भुत्ताविस्स उदकं दत्वा पत्तं पटि-
B. 83 ग्गहेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन धोवित्वा वोदकं कत्वा मुहुत्तं उण्हे ओतापेतब्बो, न च उण्हे पत्तो निदहितब्बो। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन

पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं। अन्तेवासिकम्हि वुट्ठिते आसनं उद्धरितब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेतब्बं। सचे सो देसो उक्लापो होति, सो देसो सम्मज्जितब्बो।

"सचे अन्तेवासिको नहायितुकामो होति, नहानं पटियादेतब्बं। सचे सीतेन अत्थो होति, सीतं पटियादेतब्बं। सचे उण्हेन अत्थो होति, उण्हं पटियादेतब्बं।

"सचे अन्तेवासिको जन्ताघरं पविसितुकामो होति, चुण्णं सन्नेतब्बं, मत्तिका तेमेतब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय गन्त्वा जन्ताघरपीठं दत्वा चीवरं पटिग्गहेत्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, चुण्णं दातब्बं, मत्तिका दातब्बा। सचे उस्सहति, जन्ताघरं पविसितब्बं। जन्ताघरं पविसन्तेन मत्तिकाय मुखं मक्खेत्वा पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरं पविसितब्बं। न च थेरे भिक्खू अनुपखज्ज निसीदितब्बं, न नवा भिक्खू आसनेन पटिबाहेतब्बा। जन्ताघरे अन्तेवासिकस्स परिकम्मं कातब्बं। जन्ताघरा निक्खमन्तेन जन्ताघरपीठं आदाय पुरतो च पच्छतो च पटिच्छादेत्वा जन्ताघरा निक्खमितब्बं।

"उदके पि अन्तेवासिकस्स परिकम्मं कातब्बं। नहातेन पठमतरं उत्तरित्वा अत्तनो गत्तं वोदकं कत्वा निवासेत्वा अन्तेवासिकस्स गत्ततो उदकं पमज्जितब्बं, निवासनं दातब्बं, सङ्घाटि दातब्बा, जन्ताघरपीठं आदाय पठमतरं आगन्त्वा आसनं पञ्ञपेतब्बं, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपितब्बं। अन्तेवासिको पानीयेन पुच्छितब्बो।

"यस्मिं विहारे अन्तेवासिको विहरति, सचे सो विहारो उक्लापो होति, सचे उस्सहति, सोधेतब्बो। विहारं सोधेन्तेन पठमं पत्तचीवरं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, निसीदनपच्चत्थरणं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, भिसिबिम्बोहनं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, B 84
मञ्चो नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो, पीठं नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, मञ्चपटिपादका नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बा, खेळमल्लको नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बो, अपस्सेनफलकं नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं, भुम्मत्थरणं यथापञ्ञत्तं सल्लक्खेत्वा नीहरित्वा एकमन्तं निक्खिपितब्बं। सचे विहारे सन्तानकं होति, उल्लोका पठमं ओहारेतब्बं[1], आलोकसन्धिकण्णभागा पमज्जितब्बा। सचे गेरुकपरिकम्मकता भित्ति कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा। सचे काळवण्णकता भूमि कण्णकिता होति, चोळकं तेमेत्वा पीळेत्वा पमज्जितब्बा। सचे अकता होति भूमि, उदकेन परिप्फोसित्वा सम्मज्जितब्बा — मा विहारो रजेन ऊहञ्ञी[2] ति। सङ्कारं विचिनित्वा एकमन्तं छड्डेतब्बं।

१ ओतारेतब्बं–म०। २ उहञ्ञी–म०।

"भुम्मत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। मञ्चपटिपादका ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बा। मञ्चो ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बो। पीठं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा नीचं कत्वा साधुकं अप्पटिघंसन्तेन, असङ्घट्टन्तेन कवाटपिट्ठं, अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। भिसिबिम्बोहनं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। निसीदनपच्चत्थरणं ओतापेत्वा सोधेत्वा पप्फोटेत्वा अतिहरित्वा यथापञ्ञत्तं पञ्ञापेतब्बं। खेळमल्लको ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बो। अपस्सेनफलकं ओतापेत्वा पमज्जित्वा अतिहरित्वा यथाठाने ठपेतब्बं। पत्तचीवरं निक्खिपितब्बं। पत्तं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन पत्तं गहेत्वा एकेन हत्थेन हेट्ठामञ्चं वा हेट्ठापीठं वा परामसित्वा पत्तो निक्खिपितब्बो। न च अनन्तरहिताय भूमिया पत्तो निक्खिपितब्बो। चीवरं निक्खिपन्तेन एकेन हत्थेन चीवरं गहेत्वा एकेन हत्थेन चीवरवंसं वा चीवररज्जुं वा पमज्जित्वा पारतो अन्तं ओरतो भोगं कत्वा चीवरं निक्खिपितब्बं।

B 85 "सचे पुरत्थिमा सरजा वाता वायन्ति, पुरत्थिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे पच्छिमा सरजा वाता वायन्ति, पच्छिमा वातपाना थकेतब्बा। सचे उत्तरा सरजा वाता वायन्ति, उत्तरा वातपाना थकेतब्बा। सचे दक्खिणा सरजा वाता वायन्ति, दक्खिणा वातपाना थकेतब्बा। सचे सीतकालो होति, दिवा वातपाना विवरितब्बा, रत्तिं थकेतब्बा। सचे उण्हकालो होति, दिवा वातपाना थकेतब्बा, रत्तिं विवरितब्बा।

"सचे परिवेणं उक्लापं होति, परिवेणं सम्मज्जितब्बं। सचे कोट्ठको उक्लापो होति, कोट्ठको सम्मज्जितब्बो। सचे उपट्ठानसाला उक्लापा होति, उपट्ठानसाला सम्मज्जितब्बा। सचे अग्गिसाला उक्लापा होति, अग्गिसाला सम्मज्जितब्बा। सचे वच्चकुटी उक्लापा होति, वच्चकुटी सम्मज्जितब्बा। सचे पानीयं न होति, पानीयं उपट्ठापेतब्बं। सचे परिभोजनीयं न होति, परिभोजनीयं उपट्ठापेतब्बं। सचे आचमनकुम्भिया उदकं न होति, आचमनकुम्भिया उदकं आसिञ्चितब्बं।

"सचे अन्तेवासिकस्स अनभिरति उप्पन्ना होति, आचरियेन वूपकासेतब्बा, वूपकासापेतब्बा, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे अन्तेवासिकस्स कुक्कुच्चं उप्पन्नं होति, आचरियेन विनोदेतब्बं, विनोदापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे अन्तेवासिकस्स दिट्ठिगतं उप्पन्नं होति, आचरियेन विवेचेतब्बं, विवेचापेतब्बं, धम्मकथा वास्स कातब्बा। सचे अन्तेवासिको गरुधम्मं अज्झापन्नो होति परिवासारहो, आचरियेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो, अन्तेवासिकस्स परिवासं ददेय्या ति। सचे अन्तेवासिको मूलाय पटिकस्सनारहो होति, आचरियेन उस्सुक्कं कातब्बं – किं ति नु खो सङ्घो अन्तेवासिकं मूलाय पटि-

कस्सेय्या ति । सचे अन्तेवासिको मानत्तारहो होति, आचरियेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो सङ्घो अन्तेवासिकस्स मानत्त ददेय्या ति । सचे अन्तेवासिको अब्भानारहो होति, आचरियेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो सङ्घो अन्तेवासिक अब्भेय्या ति । सचे सङ्घो अन्तेवासिकस्स कम्म कत्तुकामो होति, तज्जनीय वा नियस्स वा पब्बाजनीय वा पटिसारणीय वा उक्खेपनीय वा, आचरियेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो सङ्घो अन्तेवासिकस्स B 86
कम्म न करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । कत वा पनस्स होति सङ्घेन कम्म, तज्जनीय वा नियस्स वा पब्बाजनीय वा पटिसारणीय वा उक्खेपनीय वा, आचरियेन उस्सुक्क कातब्ब – कि ति नु खो अन्तेवासिको सम्मा वत्तेय्य, लोम पातेय्य, नेत्थार वत्तेय्य, सङ्घो त कम्म पटिप्पस्सम्भेय्या ति ।

"सचे अन्तेवासिकस्स चीवरं धोवितब्ब होति, आचरियेन आचिक्खितब्ब – 'एव धोवेय्यासी' ति, उस्सुक्क वा कातब्ब – कि ति नु खो अन्तेवासिकस्स चीवर धोवियेथा ति । सचे अन्तेवासिकस्स चीवर कातब्ब होति, आचरियेन आचिक्खितब्ब – 'एव करेय्यासी' ति, उस्सुक्क वा कातब्ब – कि ति नु खो अन्तेवासिकस्स चीवर करियेथा ति । सचे अन्तेवासिकस्स रजन पचितब्ब होति, आचरियेन आचिक्खितब्ब – 'एव पचेय्यासी' ति, उस्सुक्क वा कातब्ब – कि ति नु खो अन्तेवासिकस्स रजन पचियेथा[1] ति । सचे अन्तेवासिकस्स चीवरं रजितब्ब[2] होति, आचरियेन आचिक्खितब्ब – 'एव रजेय्यासी' ति, उस्सुक्क वा कातब्ब – कि ति नु खो अन्तेवासिकस्स चीवर रजियेथा ति । चीवर रजन्तेन[3] साधुक सम्परिवत्तक सम्परिवत्तक रजितब्ब, न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितब्ब । सचे अन्तेवासिको गिलानो होति, यावजीवं उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्ब" ति ।

अन्तेवासिकवत्त निट्ठित ।

छट्ठभाणवार ।

---

§ २५. पणामना – खमापना

८० तेन खो पन समयेन अन्तेवासिका आचरियेसु न सम्मा वत्तन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ... पे० ... न, भिक्खवे, अन्तेवासिकेन आचरियम्हि न सम्मा वत्तितब्ब । यो न सम्मा वत्तेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । नेव सम्मा वत्तन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ... पे० ... अनुजानामि, भिक्खवे, असम्मावत्तन्त पणामेतु । एव च पन, भिक्खवे, पणामेतब्बो – पणामेमि त ति वा, मायिध पटिक्कमी ति वा, नीहर ते पत्तचीवरं ति वा, नाह B 87
तया उपट्ठातब्बो ति वा । कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, पणामितो होति अन्तेवासिको, न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न पणामितो होति अन्तेवासिको ति ।

---

१. पचीयेथा–सी० । २ रजेतब्ब–सी०, स्या० । ३ रजेन्तेन–स्या० ।

तेन खो पन समयेन अन्तेवासिका पणामिता न खमापेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, खमापेतुं ति। नेव खमापेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, पणामितेन न खमापेतब्बो। यो न खमापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन आचरिया खमापियमाना न खमन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, खमितुं ति। नेव खमन्ति। अन्तेवासिका पक्कमन्ति पि विब्भमन्ति पि तित्थियेसु पि सङ्कमन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, खमापियमानेन न खमितब्बं। यो न खमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन आचरिया सम्मावत्तन्तं पणामेन्ति, असम्मावत्तन्तं न पणामेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सम्मावत्तन्तो पणामेतब्बो। यो पणामेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न च, भिक्खवे, असम्मावत्तन्तो न पणामेतब्बो। यो न पणामेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

८१ पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको पणामेतब्बो। आचरियम्हि नाधिमत्तं पेमं होति, नाधिमत्तो पसादो होति, नाधिमत्ता हिरी[1] होति, नाधिमत्तो गारवो होति, नाधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको पणामेतब्बो।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको न पणामेतब्बो। आचरियम्हि अधिमत्तं पेमं होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको न पणामेतब्बो।

B 88 पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको अलं पणामेतुं। आचरियम्हि नाधिमत्तं पेमं होति, नाधिमत्तो पसादो होति, नाधिमत्ता हिरी होति, नाधिमत्तो गारवो होति, नाधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको अलं पणामेतुं।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको नालं पणामेतुं। आचरियम्हि अधिमत्तं पेमं होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो अन्तेवासिको नालं पणामेतुं।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतं अन्तेवासिकं अप्पणामेन्तो[2] आचरियो सातिसारो होति, पणामेन्तो अनतिसारो होति। आचरियम्हि नाधिमत्तं पेमं होति, नाधिमत्तो पसादो होति, नाधिमत्ता हिरी होति, नाधिमत्तो गारवो होति, नाधिमत्ता भावना होति–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं अन्तेवासिकं अप्पणामेन्तो आचरियो सातिसारो होति, पणामेन्तो अनतिसारो होति।

---

१ हिरि–सी०। २ अपणामेन्तो–सी०।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागत अन्तेवासिक पणामेन्तो आचरियो सातिसारो होति, अप्पणामेन्तो अनतिसारो होति। आचरियम्हि अधिमत्त पेम होति, अधिमत्तो पसादो होति, अधिमत्ता हिरी होति, अधिमत्तो गारवो होति, अधिमत्ता भावना होति– इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागत अन्तेवासिक पणामेन्तो आचरियो सातिसारो होति, अप्पणामेन्तो अनतिसारो होती ति।

§ २६. बालअब्यत्तवत्थु

८२ तेन खो पन समयेन भिक्खू, दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति, बाला अब्यत्ता निस्सय देन्ति। दिस्सन्ति आचरिया बाला, अन्तेवासिका पण्डिता। दिस्सन्ति आचरिया B 89
अब्यत्ता, अन्तेवासिका ब्यत्ता। दिस्सन्ति आचरिया अप्पस्सुता, अन्तेवासिका बहुस्सुता। दिस्सन्ति आचरिया दुप्पञ्ञा, अन्तेवासिका पञ्ञवन्तो। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति R 62
खिय्यन्ति विपाचेन्ति– "कथ हि नाम भिक्खू, दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति, बाला अब्यत्ता निस्सय दस्सन्ति। दिस्सन्ति आचरिया बाला पे० • अन्तेवासिका पञ्ञवन्तो" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू, दसवस्सम्ह दसवस्सम्हा ति, बाला अब्यत्ता निस्सय देन्ति पे० पञ्ञवन्तो ति? सच्च भगवा। विगरहि बुद्धो भगवा पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि– "न, भिक्खवे, बालेन अब्यत्तेन निस्सयो दातब्बो। यो ददेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन दसवस्सेन वा अतिरेकदसवस्सेन वा निस्सय दातु" ति।

§ २७ निस्सयपटिप्पस्सद्धिकथा

८३ तेन खो पन समयेन भिक्खू आचरियुपज्झायेसु पक्कन्तेसु पि विब्भन्तेसु[१] पि कालङ्कतेसु[२] पि पक्खसङ्कन्तेसु पि निस्सयपटिप्पस्सद्धियो न जानन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु।

पञ्चिमा, भिक्खवे, निस्सयपटिप्पस्सद्धियो उपज्झायम्हा– उपज्झायो पक्कन्तो वा होति, विब्भन्तो वा, कालङ्कतो वा, पक्खसङ्कन्तो वा, आणत्ति येव पञ्चमी। इमा खो, भिक्खवे, पञ्च निस्सयपटिप्पस्सद्धियो उपज्झायम्हा। छयिमा, भिक्खवे, निस्सयपटिप्पस्सद्धियो आचरियम्हा– आचरियो पक्कन्तो वा होति, विब्भन्तो वा, कालङ्कतो वा, पक्खसङ्कन्तो वा, आणत्ति येव पञ्चमी, उपज्झायेन वा समोधानगतो[३] होति। इमा खो, भिक्खवे, छनिस्सयपटिप्पस्सद्धियो आचरियम्हा।

§ २८. उपसम्पादेतब्बपञ्चकं

८४ (१) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न B 90
निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न असेखेन[४] सीलक्खन्धेन समन्नागतो

१ विब्भमन्तेसु–रो०। २ कालकतेसु–स्या०। ३ समोधान गतो–रो०। ४ असेक्खेन–म०।

होति, न असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(२) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति–
P 63 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(३) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। अत्तना न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, न पर असेखे सीलक्खन्धे समादपेता, अत्तना न असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे समाधिक्खन्धे समादपेता, अत्तना न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे पञ्ञाक्खन्धे समादपेता, अत्तना न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे विमुत्तिक्खन्धे समादपेता, अत्तना न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धे समादपेता– इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

B 91 (४) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। अत्तना असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, पर असेखे सीलक्खन्धे समादपेता, अत्तना असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, पर असेखे समाधिक्खन्धे समादपेता, अत्तना असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, पर असेखे पञ्ञाक्खन्धे समादपेता, अत्तना असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे विमुत्तिक्खन्धे समादपेता, अत्तना असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धे समादपेता–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(५) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी[1] होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति– इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

---

१ अनोत्तापी–सी०, स्या०।

(६) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धविरियो होति, उपट्ठितसति होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(७) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। अधिसीले सीलविपन्नो होति, अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, अप्पस्सुतो होति, दुप्पञ्ञो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(८) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो R 64,
दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न अधिसीले सीलविपन्नो होति, न अज्झाचारे आचार- B 92
विपन्नो होति, न अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, बहुस्सुतो होति, पञ्ञवा होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(९) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न पटिबलो होति अन्तेवासि वा सद्धिविहारि वा गिलान उपट्ठातु वा उपट्ठापेतु वा, उप्पन्न अनभिरति वूपकासेतु वा वूपकासापेतु वा, उप्पन्न कुक्कुच्च धम्मतो विनोदेतु वा विनोदापेतु वा, आपत्ति न जानाति, आपत्तिया वुट्ठान न जानाति–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(१०) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। पटिबलो होति अन्तेवासि वा सद्धिविहारि वा गिलान उपट्ठातु वा उपट्ठापेतु वा, उप्पन्न अनभिरति वूपकासेतु वा वूपकासापेतु वा, उप्पन्न कुक्कुच्च धम्मतो विनोदेतु वा विनोदापेतु वा, आपत्ति जानाति, आपत्तिया वुट्ठान जानाति–इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(११) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। न पटिबलो होति अन्तेवासि वा सद्धिविहारि वा अभिसमाचारिकाय[1] सिक्खाय सिक्खापेतु, आदिब्रह्मचरियकाय[2] सिक्खाय विनेतु, अभिधम्मे विनेतु, अभिविनये विनेतु, उप्पन्न दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतु[3] – इमेहि खो,

१ आभिसमाचारिकाय–सी०। २ आदिब्रह्मचरियिकाय–रो०, सी०। ३ विवेचेतु विवेचापेतु–स्या०, रो०।

भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

B 93 (१२) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। पटिबलो होति अन्तेवासि वा सद्धिविहारि वा अभिसमाचारिकाय सिक्खाय सिक्खापेतु, आदिब्रह्मचरियिकाय सिक्खाय विनेतु, अभिधम्मे विनेतु,
R 65 अभिविनये विनेतु, उप्पन्न दिट्ठिगत धम्मतो विवेचेतु – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(१३) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। आपत्ति न जानाति, अनापत्ति न जानाति, लहुक आपत्ति न जानाति, गरुक आपत्ति न जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन न स्वागतानि होन्ति न सुविभत्तानि न सुप्पवत्तीनि न सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(१४) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। आपत्ति जानाति, अनापत्ति जानाति, लहुक आपत्ति जानाति, गरुक आपत्ति जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(१५) अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। आपत्ति न जानाति, अनापत्ति न जानाति, लहुक आपत्ति न जानाति, गरुक आपत्ति न जानाति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो।

(१६) पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो
B 94 दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो। आपत्ति जानाति, अनापत्ति जानाति, लहुक आपत्ति जानाति, गरुक आपत्ति जानाति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ति।

उपसम्पादेतब्बपञ्चकसोळसवारं निट्ठितं।

§ २९. उपसम्पादेतब्बछक्कं

८५ (१) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(२) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(३) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । अत्तना न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे सीलक्खन्धे समादपेता, अत्तना न असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे समाधिक्खन्धे समादपेता, अत्तना न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे पञ्ञाक्खन्धे समादपेता, अत्तना न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे विमुत्तिक्खन्धे समादपेता, अत्तना न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, न परं असेखे विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धे समादपेता, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(४) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । अत्तना असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, परं असेखे सीलक्खन्धे समादपेता पे० परं असेखे विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धे समादपेता, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(५) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

R 67 (६) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्ध- B 96 विरियो होति, उपट्ठितस्सति[1] होति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(७) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । अधिसीले सीलविपन्नो होति, अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, अप्पस्सुतो होति, दुप्पञ्ञो होति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(८) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । न अधिसीले सीलविपन्नो होति, न अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, न अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, बहुस्सुतो होति, पञ्ञवा होति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(९) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्बं, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । न पटिबलो होति अन्तेवासि वा सद्धिविहारि वा गिलान उपट्ठातु वा उपट्ठापेतु वा, उप्पन्न अनभिरति वूपकासेतु वा वूपकासापेतु वा, उप्पन्न कुक्कुच्च धम्मतो विनोदेतु,[2] आपत्ति न जानाति, आपत्तिया वुट्ठान न जानाति, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१०) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । पटिबलो होति अन्तेवासि वा सद्धिविहारि वा गिलान उपट्ठातु वा उपट्ठापेतु वा, उप्पन्न अनभिरति वूपकासेतु वा वूपकासापेतु वा, उप्पन्न B 97 कुक्कुच्च धम्मतो विनोदेतु, आपत्ति जानाति, आपत्तिया वुट्ठान जानाति, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

R 68 (११) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । न पटिबलो होति अन्तेवासि वा सद्धिविहारि वा अभिसमाचारिकाय सिक्खाय सिक्खापेतु, आदिब्रह्मचरियकाय सिक्खाय विनेतु, अभिधम्मे

१. उपट्ठित सति–सी०, रो० । २. विनोदापेतु–इति पि सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु लब्भति ।

विनेतु, अभिविनये विनेतु, उप्पन्न दिट्ठिगत धम्मतो विवेचेतु, ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१२) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । पटिबलो होति अन्तेवासि वा सद्धिविहारि वा अभिसमाचारिकाय सिक्खाय सिक्खापेतु पे० उप्पन्न दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतु, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१३) अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । आपत्ति न जानाति, अनापत्ति न जानाति, लहुक आपत्ति न जानाति, गरुक आपत्ति न जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन न स्वागतानि होन्ति न सुविभत्तानि न सुप्पवत्तीनि न सुविनिच्छितानि सुत्तसो[1] अनुब्यञ्जनसो[2], ऊनदसवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न उपसम्पादेतब्ब, न निस्सयो दातब्बो, न सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ।

(१४) छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो । आपत्ति जानाति, अनापत्ति जानाति, लहुक आपत्ति जानाति, गरुक आपत्ति जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो, दसवस्सो वा होति अतिरेकदसवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्ब, निस्सयो दातब्बो, सामणेरो उपट्ठापेतब्बो ति ।

उपसम्पादेतब्बछक्कचुद्दसवार निट्ठित । —

§ ३०. अञ्ञतित्थियपुब्बकथा

८६ तेन खो पन समयेन यो सो अञ्ञतित्थियपुब्बो उपज्झायेन सहधम्मिकं वुच्चमानो उपज्झायस्स वाद आरोपेत्वा त येव तित्थायतन सङ्कमि । सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पद याचि । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । यो सो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो उपज्झायेन सहधम्मिक वुच्चमानो उपज्झायस्स वाद आरोपेत्वा त येव तित्थायतनं सङ्कन्तो, सो आगतो न उपसम्पादेतब्बो । यो, भिक्खवे, अञ्ञो पि अञ्ञतित्थियपुब्बो इमस्मि धम्मविनये आकङ्खति पब्बज्ज, आकङ्खति उपसम्पद, तस्स चत्तारो मासे परिवासो दातब्बो । एव च पन, भिक्खवे, दातब्बो – पठम केसमस्सु ओहारापेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादापेत्वा एकस उत्तरासङ्ग कारापेत्वा भिक्खून पादे वन्दापेत्वा

१ सुत्ततो–रो० । २ अनुव्यञ्जनसो–रो० ।

उक्कुटिक निसीदापेत्वा अञ्जलि पग्गण्हापेत्वा एव वदेही ति वत्तब्बो – "बुद्ध सरण गच्छामि, धम्म सरण गच्छामि, सङ्घ सरण गच्छामि, दुतिय पि बुद्ध सरण गच्छामि, दुतिय पि धम्म सरण गच्छामि, दुतिय पि सङ्घ सरण गच्छामि, ततिय पि बुद्ध सरण गच्छामि, ततिय पि धम्म सरण गच्छामि, ततिय पि सङ्घ सरण गच्छामी" ति ।

तेन, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बेन सङ्घ उपसङ्कमित्वा एकंस उत्तरासङ्ग करित्वा भिक्खून पादे वन्दित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो "अह,
B 99 भन्ते, इत्थन्नामो अञ्ञतित्थियपुब्बो इमस्मि धम्मविनये आकङ्खामि उपसम्पद । सोह, भन्ते, सङ्घ चत्तारो मासे परिवास याचामी" ति । दुतिय पि याचितब्बो । ततिय पि याचितब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो अञ्ञतित्थियपुब्बो इमस्मि धम्मविनये आकङ्खति उपसम्पद । सो सङ्घ चत्तारो मासे परिवास याचति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल सङ्घो इत्थन्नामस्स अञ्ञतित्थियपुब्बस्स चत्तारो मासे परिवास ददेय्य । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो अञ्ञतित्थियपुब्बो इमस्मि धम्मविनये आकङ्खति उपसम्पद । सो सङ्घ चत्तारो मासे परिवास याचति । सङ्घो इत्थन्नामस्स अञ्ञतित्थियपुब्बस्स चत्तारो मासे परिवास देति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स अञ्ञतित्थियपुब्बस्स चत्तारो मासे परिवासस्स दान, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

R 70 "दिन्नो सङ्घेन इत्थन्नामस्स अञ्ञतित्थियपुब्बस्स चत्तारो मासे परिवासो । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति ।

८७ एव खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति, एव अनाराधको । कथ च, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ? इध, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अतिकालेन गाम पविसति, अतिदिवा पटिक्कमति । एव पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ।

पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो वेसियागोचरो[1] वा होति, विधवागोचरो[2] वा होति, थुल्लकुमारिकागोचरो[3] वा होति, पण्डकगोचरो वा होति, भिक्खुनीगोचरो वा होति । एव पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ।

पुन च पर, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो यानि तानि सब्रह्मचारीन उच्चावचानि करणीयानि[4], तत्थ न दक्खो होति, न अनलसो, न तत्रुपायाय वीमंसाय समन्नागतो, न अल कातु, न अल सविधातु । एव पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति ।

B 100 पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो न तिब्बच्छन्दो होति उद्देसे, परि-

१ वेसियगोचरो–स्या० । २ विधवगोचरो–सी०, स्या० । ३ थुल्लकुमारिकगोचरो–सी०, स्या०, रो० । ४ किङ्करणीयानि–सी०, स्या० ।

पुच्छाय, अधिसीले, अधिचित्ते, अधिपञ्ञाय। एव पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति।

पुन च पर, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो यस्स तित्थायतना सङ्कन्तो होति, तस्स सत्थुनो तस्स दिट्ठिया तस्स खन्तिया तस्स रुचिया तस्स आदायस्स अवण्णे भञ्ञमाने कुपितो होति अनत्तमनो अनभिरद्धो, बुद्धस्स वा धम्मस्स वा सङ्घस्स वा अवण्णे भञ्ञमाने अत्तमनो होति उदग्गो अभिरद्धो। यस्स वा पन तित्थायतना सङ्कन्तो होति, तस्स सत्थुनो तस्स दिट्ठिया तस्स खन्तिया तस्स रुचिया तस्स आदायस्स वण्णे भञ्ञमाने अत्तमनो होति उदग्गो अभिरद्धो, बुद्धस्स वा धम्मस्स वा सङ्घस्स वा वण्णे भञ्ञमाने कुपितो होति अनत्तमनो अनभिरद्धो। इद, भिक्खवे, सङ्घातनिक अञ्ञतित्थियपुब्बस्स अनाराधनीयस्मि। एव पि खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो अनाराधको होति। एव अनाराधको खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आगतो न उपसम्पादेतब्बो।

कथ च, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति? इध, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो नातिकालेन गाम पविसति नातिदिवा पटिक्कमति। एव पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति।

पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो न वेसियागोचरो होति, न विधवागोचरो होति, न थुल्लकुमारिकागोचरो होति, न पण्डकगोचरो होति, न भिक्खुनीगोचरो होति। एव पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति।

पुन च पर, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो यानि तानि सब्रह्मचारीन उच्चावचानि करणीयानि, तत्थ दक्खो होति, अनलसो, तत्रुपायाय वीमसाय समन्नागतो, अल कातु, अल सविधातु। एव पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति।

पुन च पर, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो तिब्बच्छन्दो होति उद्देसे, परिपुच्छाय, अधिसीले, अधिचित्ते, अधिपञ्ञाय। एव पि, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति।

पुन च परं, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो यस्स तित्थायतना सङ्कन्तो होति, तस्स सत्थुनो तस्स दिट्ठिया तस्स खन्तिया तस्स रुचिया तस्स आदायस्स अवण्णे भञ्ञमाने अत्तमनो होति उदग्गो अभिरद्धो, बुद्धस्स वा धम्मस्स वा सङ्घस्स वा अवण्णे भञ्ञमाने कुपितो होति अनत्तमनो अनभिरद्धो। यस्स वा पन तित्थायतना सङ्कन्तो होति, तस्स सत्थुनो तस्स दिट्ठिया तस्स खन्तिया तस्स रुचिया तस्स आदायस्स वण्णे भञ्ञमाने कुपितो होति अनत्तमनो अनभिरद्धो, बुद्धस्स वा धम्मस्स वा सङ्घस्स वा वण्णे भञ्ञमाने अत्तमनो होति उदग्गो अभिरद्धो। इद, भिक्खवे, सङ्घातनिक अञ्ञतित्थियपुब्बस्स आराधनीयस्मि। एव खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आराधको होति। एव आराधको खो, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो आगतो

उपसम्पादेतब्बो। सचे, भिक्खवे, अञ्ञतित्थियपुब्बो नग्गो आगच्छति, उपज्झायमूलकं चीवरं परियेसितब्बं। सचे अच्छिन्नकेसो आगच्छति, सङ्घो अपलोकेतब्बो भण्डुकम्माय। ये ते, भिक्खवे, अग्गिका जटिलका, ते आगता उपसम्पादेतब्बा, न तेसं परिवासो दातब्बो। तं किस्स हेतु? कम्मवादिनो एते, भिक्खवे, किरियवादिनो। सचे, भिक्खवे, जातिया साकियो अञ्ञतित्थियपुब्बो आगच्छति, सो आगतो उपसम्पादेतब्बो, न तस्स परिवासो दातब्बो। इमाहं, भिक्खवे, ञातीनं आवेणिकं[1] परिहारं दम्मी ति।

अञ्ञतित्थियपुब्बकथा निट्ठिता।

सत्तमभाणवारं।

§ ३१. पञ्चाबाधवत्थु

८८ तेन खो पन समयेन मगधेसु पञ्च आबाधा उस्सन्ना होन्ति कुट्ठं, गण्डो, किलासो, सोसो, अपमारो। मनुस्सा पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठा जीवकं कोमारभच्चं उपसङ्कमित्वा एवं वदन्ति – "साधु नो, आचरिय, तिकिच्छाही" ति। अहं ख्वय्या[2], बहुकिच्चो बहुकरणीयो,
R 72, राजा च मे मागधो सेनियो बिम्बिसारो उपट्ठातब्बो इत्थागारञ्च बुद्धपमुखो च भिक्खुसङ्घो,
B 102 नाहं सक्कोमि तिकिच्छितु ति। सब्बं सापतेय्यञ्च ते, आचरिय, होतु, मयञ्च ते दासा, साधु, नो, आचरिय, तिकिच्छाही ति। अहं ख्वय्या, बहुकिच्चो बहुकरणीयो पे० भिक्खुसङ्घो, नाहं सक्कोमि तिकिच्छितु ति। अथ खो तेसं मनुस्सानं एतदहोसि "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु[3] सयनेसु सयन्ति। यन्नून मयं समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्याम। तत्थ भिक्खू चेव उपट्ठहिस्सन्ति, जीवको च कोमारभच्चो तिकिच्छिस्सती ति। अथ खो ते मनुस्सा भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचिंसु। ते भिक्खू पब्बाजेसुं, उपसम्पादेसुं। ते भिक्खू चेव उपट्ठहिंसु जीवको च कोमारभच्चो तिकिच्छि। तेन खो पन समयेन भिक्खू बहू गिलाने भिक्खू उपट्ठहन्ता याचनबहुला विञ्ञत्तिबहुला विहरन्ति – गिलानभत्तं देथ, गिलानुपट्ठाकभत्तं देथ, गिलानभेसज्जं देथा ति। जीवको पि कोमारभच्चो बहू गिलाने भिक्खू तिकिच्छन्तो अञ्ञतरं राजकिच्चं परिहापेसि।

८९ अञ्ञतरो पि पुरिसो पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठो जीवकं कोमारभच्चं उपसङ्कमित्वा एतदवोच – "साधु मं, आचरिय, तिकिच्छाही" ति। अहं ख्वय्य[4], बहुकिच्चो पे० भिक्खुसङ्घो, नाहं सक्कोमि तिकिच्छितु ति। सब्बं सापतेय्यञ्च ते, आचरिय, होतु, अहं च ते दासो, साधु मं, आचरिय, तिकिच्छाही ति। अहं ख्वय्य, बहुकिच्चो पे० नाहं सक्कोमि तिकिच्छितु ति। अथ खो तस्स पुरिसस्स एतदहोसि – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया

---

१ आवेणियं–रो०। २ ख्वय्यो–म०, खोय्यो–रो०। ३. नीवातेसु–स्या०। ४. ख्वय्यो–म०, सी०, रो०।

सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु सयनेसु सयन्ति । यन्नूनाह समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्य । तत्थ भिक्खू चेव उपट्ठहिस्सन्ति, जीवको च कोमारभच्चो तिकिच्छिस्सति । सोह अरोगो विब्भमिस्सामी" ति । अथ खो सो पुरिसो भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचि । त भिक्खू पब्बाजेसु, उपसम्पादेसु । त भिक्खू चेव उपट्ठहिसु, जीवको च कोमारभच्चो तिकिच्छि । सो अरोगो विब्भमि । अद्दसा खो जीवको कोमारभच्चो त पुरिस विब्भन्त[1], दिस्वान त पुरिस एतदवोच – "ननु त्व, अय्य, भिक्खूसु पब्बजितो अहोसी" ति ? एव, आचरिया, ति । किस्स पन त्व, अय्य, एवरूप अकासी ति ? अथ खो सो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतमत्थ आरोचेसि । जीवको कोमारभच्चो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथ हि नाम भदन्ता[2] पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठ पब्बाजेस्सन्ती" ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्त एतदवोच – "साधु, भन्ते, अय्या पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठ न पब्बाजेय्यु" ति । अथ खो भगवा जीवक कोमारभच्च धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, पञ्चहि आबाधेहि फुट्ठो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ ३२. राजभटवत्थु

९० तेन खो पन समयेन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चन्तो कुपितो होति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो सेनानायके महामत्ते आणापेसि – "गच्छथ, भणे, पच्चन्त उच्चिनथा" ति । एव, देवा, ति खो सेनानायका महामत्ता रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चस्सोसु । अथ खो अभिञ्ञातान अभिञ्ञातान योधान एतदहोसि – "मय खो युद्धाभिनन्दिनो गच्छन्ता पाप च कम्म करोम, बहु च अपुञ्ञ पसवाम । केन नु खो मय उपायेन पापा च विरमेय्याम कल्याण च करेय्यामा" ति ? अथ खो तेस योधान एतदहोसि – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा । सचे खो मय समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्याम, एव मय पापा च विरमेय्याम कल्याण च करेय्यामा" ति । अथ खो ते योधा भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचिसु । ते भिक्खू पब्बाजेसु, उपसम्पादेसु । सेनानायका महामत्ता राजभटे पुच्छिसु – "कि नु खो, भणे, इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च योधा न दिस्सन्ती" ति ? इत्थन्नामो च इत्थन्नामो च, सामि, योधा भिक्खूसु पब्बजिता ति । सेनानायका महामत्ता उज्झायन्ति खिय्यन्ति

---

१ विब्भमन्त–रो० । २ भद्दन्ता–रो० ।

विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया राजभट पब्बाजेस्सन्ती" ति । सेनानायका महामत्ता रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतमत्थ आरोचेसु । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो वोहारिके महामत्ते पुच्छि – "यो, भणे, राजभट पब्बाजेति, किं सो पसवती" ति ? उपज्झायस्स, देव, सीस छेत्तब्ब, अनुस्सावकस्स[1] जिव्हा उद्धरितब्बा, गणस्स उपड्ढफासुका भञ्जितब्बा ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवन्त एतदवोच – "सन्ति, भन्ते, राजानो अस्सद्धा अप्पसन्ना । ते अप्पमत्तकेन पि भिक्खू विहेठेय्यु । साधु, भन्ते, अय्या राजभट न पब्बाजेय्यु" ति । अथ खो भगवा राजान मागध सेनिय बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, राजभटो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ ३३. अङ्गुलिमालचोरवत्थु

९१ तेन खो पन समयेन चोरो अङ्गुलिमालो भिक्खूसु पब्बजितो होति । मनुस्सा पस्सित्वा उब्बिज्जन्ति पि, उत्तसन्ति पि, पलायन्ति पि, अञ्ञेन पि गच्छन्ति, अञ्ञेन पि मुख
B 105 करोन्ति, द्वार पि थकेन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया धजबन्ध[2] चोर पब्बाजेस्सन्ती" ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, धजबन्धो चोरो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ३४. कारभेदकचोरवत्थु

R 75 ९२ तेन खो पन समयेन रञ्ञा मागधेन सेनियेन बिम्बिसारेन अनुञ्ञात होति – "ये समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजन्ति, न ते लब्भा किञ्चि कातु, स्वाक्खातो धम्मो, चरन्तु ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया" ति । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो चोरिक कत्वा काराय बद्धो होति । सो कार भिन्दित्वा पलायित्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति । मनुस्सा पस्सित्वा एव आहसु – "अय सो कारभेदको चोरो । हन्द, न नेमा" ति । एकच्चे एव आहसु – "माय्या[3], एव अवचुत्थ । अनुञ्ञात रञ्ञा मागधेन सेनियेन बिम्बिसारेन – ये समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजन्ति, न ते लब्भा किञ्चि कातु, स्वाक्खातो धम्मो, चरन्तु ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अभयूवरा इमे समणा सक्यपुत्तिया, न यिमे लब्भा किञ्चि कातु । कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया कार-

---

१ अनुसासकस्स–सी० । २ धजबद्ध–रो० । ३ माय्यो–रो०, म० ।

भेदक चोरं पब्बाजेस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, कारभेदको चोरो पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ३५. लिखितकचोरवत्थु

९३ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो चोरिक कत्वा पलायित्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति। सो च रञ्ञो अन्तेपुरे लिखितो होति – यत्थ पस्सितब्बो[1] तत्थ हन्तब्बो ति। मनुस्सा पस्सित्वा एव आहसु – "अय सो लिखितको चोरो। हन्द, न हनामा" ति। एकच्चे एव आहसु – "माय्या, एव अवचुत्थ। अनुञ्ञात रञ्ञा· पे० ·अन्तकिरियाया" ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अभयूवरा इमे समणा सक्यपुत्तिया, न यिमे लब्भा किञ्चि कातु। कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया लिखितक चोर पब्बाजेस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, लिखितको चोरो पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ३६. कसाहतवत्थु

९४ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो कसाहतो कतदण्डकम्मो भिक्खूसु पब्बजितो होति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया कसाहत कतदण्डकम्म पब्बाजेस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, कसाहतो कतदण्डकम्मो पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ३७. लक्खणाहतवत्थु

९५ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो लक्खणाहतो कतदण्डकम्मो भिक्खूसु पब्बजितो होति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया लक्खणाहत कतदण्डकम्म पब्बाजेस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, लक्खणाहतो कतदण्डकम्मो पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ३८. इणायिकवत्थु

९६ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुरिसो इणायिको पलायित्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति। धनिया पस्सित्वा एव आहसु – "अय सो अम्हाक इणायिको। हन्द, न नेमा" ति। एकच्चे एव आहसु – "माय्या, एव अवचुत्थ। अनुञ्ञात रञ्ञा मागधेन सेनियेन बिम्बिसारेन – ये समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजन्ति, न ते लब्भा किञ्चि कातु, स्वाक्खातो धम्मो, चरन्तु ब्रह्मचरिय सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अभयूवरा इमे समणा सक्यपुत्तिया। न यिमे लब्भा किञ्चि कातु। कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया इणायिक पब्बाजेस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, इणायिको पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

---

1 पस्सति–म०।

§ ३९. दासवत्थु

९७ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो दासो पलायित्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति। अय्यका[१] पस्सित्वा एव आहसु – "अय सो अम्हाक दासो। हन्द, न नेमा" ति। एकच्चे एव आहसु – "माय्या, एव पे० · अन्तकिरियाया" ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अभयूवरा इमे समणा सक्यपुत्तिया, न यिमे लब्भा किञ्चि कातु। कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया दास पब्बाजेस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, दासो पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ४०. कम्मारभण्डुवत्थु

९८ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो कम्मारभण्डु मातापितूहि सद्धि भण्डित्वा आराम गन्त्वा भिक्खूसु पब्बजितो होति। अथ खो तस्स कम्मारभण्डुस्स मातापितरो त कम्मारभण्डु विचिनन्ता आराम गन्त्वा भिक्खू पुच्छिसु – "अपि, भन्ते, एवरूप दारक पस्सेय्याथा" ति? भिक्खू अजानन्ता येव[२] आहसु – "न जानामा" ति, अपस्सन्ता येव आहसु – "न पस्सामा" ति। अथ खो तस्स कम्मारभण्डुस्स मातापितरो त कम्मारभण्डु विचिनन्ता भिक्खूसु पब्बजित दिस्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अलज्जिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया, दुस्सीला मुसावादिनो। जानन्ता येव[३] आहसु – न जानामा ति, पस्सन्ता येव[४] आहसु – न पस्सामा ति। अय दारको भिक्खूसु पब्बजितो" ति। अस्सोसु खो भिक्खू तस्स कम्मारभण्डुस्स मातापितुन्न[५] उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घ अपलोकेतु भण्डुकम्माया ति।

B 77

§ ४१. उपालिदारकवत्थु

B 108

९९ तेन खो पन समयेन राजगहे सत्तरसवग्गिया दारका सहायका होन्ति। उपालि दारको तेस पामोक्खो होति। अथ खो उपालिस्स मातापितुन्न एतदहोसि – "केन नु खो उपायेन उपालि अम्हाक अच्चयेन सुख च जीवेय्य, न च किलमेय्या" ति? अथ खो उपालिस्स मातापितुन्न एतदहोसि – "सचे खो उपालि लेख सिक्खेय्य, एव खो उपालि अम्हाक अच्चयेन सुख च जीवेय्य, न च किलमेय्या" ति। अथ खो उपालिस्स मातापितुन्न एतदहोसि – "सचे खो उपालि लेख सिक्खिस्सति, अङ्गुलियो दुक्खा भविस्सन्ति। सचे खो उपालि गणन सिक्खेय्य, एव खो उपालि अम्हाक अच्चयेन सुख च जीवेय्य, न च किलमेय्या" ति। अथ खो उपालिस्स मातापितुन्न एतदहोसि – "सचे खो उपालि गणन सिक्खिस्सति, उरस्स दुक्खो भविस्सति। सचे खो उपालि रूप सिक्खेय्य, एव खो उपालि अम्हाकं अच्चयेन सुख च जीवेय्य, न च किलमेय्या" ति। अथ खो उपालिस्स मातापितुन्न एतद-

---

१ अय्यिका–रो०, स्या०, अयिरका–सी०। २ अजानयेव–सी०, रो०, म०। ३ जानंयेव–सी०, रो०, म०। ४ पस्सयेव–सी०, रो०, म०। ५ मातापितून–म०, स्या०।

होसि – "सचे खो उपालि रूप सिक्खिस्सति, अक्खीनि दुक्खानि[1] भविस्सन्ति । इमे खो समणा सक्यपुत्तिया सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु सयनेसु सयन्ति । सचे खो उपालि समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्य, एव खो उपालि अम्हाक अच्चयेन सुख च जीवेय्य, न च किलमेय्या"ति ।

अस्सोसि खो उपालि दारको मातापितुन्न इम कथासल्लाप । अथ खो उपालि दारको येन ते दारका तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते दारके एतदवोच – "एथ मय, अय्या, समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजिस्सामा" ति । सचे खो त्व, अय्य, पब्बजिस्ससि, एव मय पि पब्बजिस्साम ति । अथ खो ते दारका एकमेकस्स मातापितरो उपसङ्कमित्वा एतदवोचु – "अनुजानाथ म अगारस्मा अनगारिय पब्बज्जाया" ति ।

अथ खो तेस दारकानं मातपितरो – सब्बे पिमे दारका समानच्छन्दा कल्याणाधिप्पाया ति – अनुजानिसु । ते भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचिसु । ते भिक्खू पब्बाजेसु उपसम्पादेसु । ते रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय रोदन्ति – "यागु देथ, भत्त देथ, खादनीय देथा" ति । भिक्खू एव आहसु – "आगमेथ, आवुसो, याव रत्ति[2] विभायति । सचे यागु भविस्सति पिविस्सथ, सचे भत्त भविस्सति भुञ्जिस्सथ, सचे खादनीय भविस्सति खादिस्सथ, नो चे भविस्सति यागु[3] वा भत्त वा खादनीय वा, पिण्डाय चरित्वा भुञ्जिस्सथा" ति । एव पि खो ते भिक्खू भिक्खूहि वुच्चमाना रोदन्तेव[4] "यागु देथ, भत्त देथ, खादनीय देथा" ति, सेनासन ऊहदन्ति पि[5] उम्मिहन्ति पि ।

अस्सोसि खो भगवा रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय दारकसद्द । सुत्वान आयसन्त आनन्द आमन्तेसि – "कि नु खो सो, आनन्द, दारकस्स सद्दो" ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू जान ऊनवीसतिवस्स पुग्गल उपसम्पादेन्ती ति ? सच्च, भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा जान ऊनवीसतिवस्स पुग्गल उपसम्पादेस्सन्ति । ऊनवीसतिवस्सो, भिक्खवे, पुग्गलो अक्खमो होति सीतस्स उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय डसमकसवातातपसिरिसपसम्फस्सान[6] दुरुत्तान दुरागतान वचनपथान उप्पन्नान सारीरिकान वेदनान दुक्खान तिब्बान खरान कटुकान असातान अमनापान पाणहरान अनधिवासकजातिको होति । वीसतिवस्सो व[7] खो, भिक्खवे, पुग्गलो खमो होति सीतस्स उण्हस्स पे० पाणहरान अधिवासकजातिको होति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय, पसन्नान वा भिय्योभावाय पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, जान ऊनवीसतिवस्सो पुग्गलो उपसम्पादेतब्बो । यो उपसम्पादेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति ।

---

१ दुक्खा–सी०, म०, रो० । २ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३ यागु–म० ।
४ रोदन्तियेव–म० । ५ ऊहनन्ति पि–रो० । ६ °सरीसप°–म० । ७ च–स्या०, रो० पोत्थके नत्थि ।

§ ४२. अहिवातकरोगवत्थु

१०० तेन खो पन समयेन अञ्ञतर कुल अहिवातकरोगेन कालङ्कत होति। तस्स पितापुत्तका सेसा होन्ति। ते भिक्खूसु पब्बजित्वा एकतो व पिण्डाय चरन्ति। अथ खो सो दारको पितुनो भिक्खाय दिन्नाय उपधावित्वा एतदवोच – "मय्ह पि, तात, देहि, मय्ह पि, R 79 तात, देही" ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अब्रह्मचारिनो इमे समणा सक्यपुत्तिया। अय पि दारको भिक्खुनिया जातो" ति। अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान B 110 उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, ऊनपन्नरसवस्सो दारको पब्बाजेतब्बो। यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स उपट्ठाककुल सद्ध पसन्न अहिवातकरोगेन कालङ्कत होति, द्वे च दारका सेसा होन्ति। ते पोराणकेन आचिण्णकप्पेन भिक्खू पस्सित्वा उपधावन्ति। भिक्खू अपसादेन्ति। ते भिक्खूहि अपसादियमाना रोदन्ति। अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'न ऊनपन्नरसवस्सो दारको पब्बाजेतब्बो' ति। इमे च दारका ऊनपन्नरसवस्सा। केन नु खो उपायेन इमे दारका न विनस्सेय्यु" ति? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थ आरोचेसि। उस्सहन्ति पन ते, आनन्द, दारका काके उड्डापेतु ति[1]? उस्सहन्ति, भगवा ति। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, ऊनपन्नरसवस्स दारक काकुड्डेपक[2] पब्बाजेतु" ति।

§ ४३. कण्डकवत्थु

१०१ तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स द्वे सामणेरा होन्ति – कण्डको च महको च। ते अञ्ञमञ्ञ दूसेसु। भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम सामणेरा एवरूप अनाचार आचरिस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, एकेन द्वे सामणेरा उपट्ठापेतब्बा। यो उपट्ठापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ४४. आहुन्दरिकवत्थु

१०२ तेन खो पन समयेन भगवा तत्थेव राजगहे वस्स वसि, तत्थ हेमन्त, तत्थ गिम्ह। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "आहुन्दरिका समणान सक्यपुत्तियान दिसा अन्धकारा, न इमेस दिसा पक्खायन्ती" ति। अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसु। B 111 अथ खो भगवा आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "गच्छानन्द, अवापुरण[3] आदाय अनुपरिवेणिय भिक्खून आरोचेहि – "इच्छतावुसो भगवा दक्खिणागिरिं चारिक पक्कमितु। यस्साय-

१ उड्डेपेतुन्ति–स्या०, उट्टेपेतुन्ति–रो०। २ काकुट्टेपक–रो०। ३ अपापुरण–रो०।

स्सतो अत्थो, सो आगच्छतू” ति । एवं, भन्ते, ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुत्वा[१] अवापुरणं आदाय अनुपरिवेणियं भिक्खून आरोचेसि – “इच्छतावुसो भगवा दक्खिणागिरिं R 80 चारिकं पक्कमितुं । यस्सायस्मतो अत्थो, सो आगच्छतू” ति । भिक्खू एवं आहंसु – “भगवता, आवुसो आनन्द, पञ्ञत्तं दस वस्सानि निस्साय वत्थुं, दसवस्सेन निस्सयं दातुं । तत्थ च नो गन्तब्बं भविस्सति, निस्सयो च गहेतब्बो भविस्सति, इत्तरो च वासो भविस्सति, पुन च पच्चागन्तब्बं भविस्सति, पुन च निस्सयो गहेतब्बो भविस्सति । सचे अम्हाकं आचरियुपज्झाया गमिस्सन्ति, मयं पि गमिस्साम, नो चे अम्हाकं आचरियुपज्झाया गमिस्सन्ति, मयं पि न गमिस्साम । लहुचित्तकता नो, आवुसो आनन्द, पञ्ञायिस्सती” ति । अथ खो भगवा ओगणेन भिक्खुसङ्घेन दक्खिणागिरिं चारिकं पक्कामि ।

§ ४९. निस्सयमुच्चनककथा

१०३ अथ खो भगवा दक्खिणागिरिस्मिं यथाभिरन्तं विहरित्वा पुनदेव राजगहं पच्चागच्छि । अथ खो भगवा आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – “किं नु खो, आनन्द, तथागतो ओगणेन भिक्खुसङ्घेन दक्खिणागिरिं चारिकं पक्कन्तो” ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थं आरोचेसि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – “अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन पञ्च वस्सानि निस्साय वत्थुं, अब्यत्तेन यावजीवं ।

(१) “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं । न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति　पे०　न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(२) “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । B 112 असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति　पे०　असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(३) “अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं । अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी[२] होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

(४) “पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धवीरियो होति, उपट्ठितस्सति होति – R 81 इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं ।

---

१ पटिस्सुणित्वा–म० । २ अनोत्तापी–स्या०, सी० ।

(५) "अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब । अधिसीले सीलविपन्नो होति, अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, अप्पस्सुतो होति, दुप्पञ्ञो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(६) "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब । न अधिसीले सीलविपन्नो होति, न अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, न अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, बहुस्सुतो होति, पञ्ञवा होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(७) "अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब । आपत्ति न जानाति, अनापत्ति न जानाति, लहुक आपत्ति न जानाति, गरुक आपत्ति न जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन न स्वागतानि होन्ति न सुविभत्तानि न सुप्पवत्तीनि न सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

B 113 (८) "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब । आपत्ति जानाति, अनापत्ति जानाति, लहुक आपत्ति जानाति, गरुक आपत्ति जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(९) "अपरेहि पि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब । आपत्ति न जानाति, अनापत्ति न जानाति, लहुक आपत्ति न जानाति, गरुक आपत्ति न जानाति, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(१०) "पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्बं । आपत्ति जानाति, अनापत्ति जानाति, लहुक आपत्ति जानाति, गरुक आपत्ति जानाति, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

पञ्चकदसवार निट्ठित ।

१०४ (१) "छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब । न असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, न असेखेन समाधिक्खन्धेन, न असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन, न असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन, न असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन

समन्नागतो होति, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(२) "छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब । असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन, असेखेन पञ्ञाक्खन्धेन, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन, असेखेन विमुत्तिञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(३) "अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन B 114
वत्थब्ब । अस्सद्धो होति, अहिरिको होति, अनोत्तप्पी होति, कुसीतो होति, मुट्ठस्सति होति, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(४) "छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब । सद्धो होति, हिरिमा होति, ओत्तप्पी होति, आरद्धवीरियो होति, उपट्ठितस्सति होति, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(५) "अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब । अधिसीले सीलविपन्नो होति, अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, अप्पस्सुतो होति, दुप्पञ्ञो होति, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(६) "छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब । न अधिसीले सीलविपन्नो होति, न अज्झाचारे आचारविपन्नो होति, न अतिदिट्ठिया दिट्ठिविपन्नो होति, बहुस्सुतो होति, पञ्ञवा होति, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(७) "अपरेहि पि, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब । आपत्ति न जानाति, अनापत्ति न जानाति, लहुक आपत्ति न जानाति, गरुक आपत्ति न जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन न स्वागतानि होन्ति न सुविभत्तानि न सुप्पवत्तीनि न सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो, ऊनपञ्चवस्सो होति – इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना न अनिस्सितेन वत्थब्ब ।

(८) "छहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब । आपत्ति जानाति, अनापत्ति जानाति, लहुक आपत्ति जानाति, गरुक आपत्ति जानाति, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि

B 115 सुविनिच्छितानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो, पञ्चवस्सो वा होति अतिरेकपञ्चवस्सो वा - इमेहि खो, भिक्खवे, छहङ्गेहि समन्नागतेन भिक्खुना अनिस्सितेन वत्थब्ब" ति ।

अभयूवरभाणवार निट्ठित अट्ठम ।

---o---

§ ४६. राहुलवत्थु

R 82 १०५. अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्त विहरित्वा येन कपिलवत्थु तेन चारिक पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन कपिलवत्थु तदवसरि । तत्र सुद भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि निग्रोधारामे । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरं आदाय येन सुद्धोदनस्स सक्कस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो राहुलमाता देवी राहुल कुमार एतदवोच – "एसो ते, राहुल, पिता । गच्छस्सु[1], दायज्ज याचाही" ति । अथ खो राहुलो कुमारो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवतो पुरतो अट्ठासि – सुखा ते, समण, छाया ति । अथ खो भगवा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो राहुलो कुमारो भगवन्त पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि – दायज्ज मे, समण, देहि, दायज्ज मे, समण, देही ति । अथ खो भगवा आयस्मन्त सारिपुत्त आमन्तेसि – "तेन हि त्व, सारिपुत्त, राहुल कुमारं पब्बाजेही" ति । कथाह, भन्ते, राहुल कुमार पब्बाजेमी ति ? अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, तीहि सरणगमनेहि सामणेरपब्बज्ज । एव च पन, भिक्खवे, पब्बाजेतब्बो —

पठम केसमस्सु ओहारापेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादापेत्वा एकस उत्तरासङ्ग कारापेत्वा भिक्खून पादे वन्दापेत्वा उक्कुटिक निसीदापेत्वा अञ्जलि पग्गण्हापेत्वा एव वदेही ति वत्तब्बो – बुद्ध सरण गच्छामि, धम्म सरण गच्छामि, सङ्घ सरण गच्छामि, दुतियं पि बुद्ध सरण गच्छामि, दुतिय पि धम्म सरण गच्छामि, दुतिय पि सङ्घ सरण गच्छामि, B 116 ततिय पि बुद्ध सरण गच्छामि, ततिय पि धम्म सरण गच्छामि, ततिय पि सङ्घ सरण गच्छामी ति । अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि तीहि सरणगमनेहि सामणेरपब्बज्ज ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो राहुल कुमार पब्बाजेसि ।

अथ खो सुद्धोदनो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सुद्धोदनो सक्को भगवन्तं एतदवोच – "एकाहं, भन्ते, भगवन्त वरं याचामी" ति । अतिक्कन्तवरा खो, गोतम, तथागता ति । यं च, भन्ते, कप्पति, य च अनवज्ज ति । त वदेहि, गोतमा, ति । भगवति मे, भन्ते, पब्बजिते R 83 अनप्पक दुक्ख अहोसि, तथा नन्दे, अधिमत्त राहुले । पुत्तपेम, भन्ते, छवि छिन्दति, छवि छेत्वा चम्म छिन्दति, चम्म छेत्वा मस छिन्दति, मस छेत्वा न्हारु छिन्दति, न्हारु छेत्वा

---

१ गच्छस्स–स्या० ।

अट्ठि छिन्दति, अट्ठि छेत्वा अट्ठिमिञ्ज आहच्च तिट्ठति । साधु, भन्ते, अय्या अननुञ्ञात मातापितूहि पुत्त न पब्बाजेय्यु ति । अथ खो भगवा सुद्धोदन सक्क धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो सुद्धोदनो सक्को भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अननुञ्ञातो मातापितूहि पुत्तो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

अथ खो भगवा कपिलवत्थुस्मि यथाभिरन्त विहरित्वा येन सावत्थि[1] तेन चारिक पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन सावत्थि तदवसरि । तत्र सुद भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मतो सारिपुत्तस्स उपट्ठाककुल आयस्मतो सारिपुत्तस्स सन्तिके दारक पाहेसि – इम दारक थेरो पब्बाजेतू ति । अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'न एकेन द्वे सामणेरा उपट्ठापेतब्बा' ति । अय च मे राहुलो सामणेरो । कथ नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन एकेन द्वे सामणेरे उपट्ठापेतु, यावतके वा पन उस्सहति ओवदितु अनुसासितु तावतके उपट्ठापेतु ति । B 117

§ ४७. सिक्खापदकथा

१०६ अथ खो सामणेरान एतदहोसि – "कति नु खो अम्हाक सिक्खापदानि, कत्थ च अम्हेहि सिक्खितब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सामणेरान दस सिक्खापदानि, तेसु च सामणेरेहि सिक्खितु —

पाणातिपाता वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी, अब्रह्मचरिया वेरमणी, मुसावादा वेरमणी, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणी, विकालभोजना वेरमणी, नच्चगीतवादितविसूकदस्सना वेरमणी, मालागन्धविलेपनधारणमण्डनविभूसनट्ठाना वेरमणी, उच्चासयनमहासयना वेरमणी, R 84 जातरूपरजतपटिग्गहणा वेरमणी । अनुजानामि, भिक्खवे, सामणेरान इमानि दस सिक्खापदानि, इमेसु च सामणेरेहि सिक्खितु ति ।

§ ४८. दण्डकम्मवत्थु

१०७ तेन खो पन समयेन सामणेरा भिक्खूसु अगारवा अप्पतिस्सा[2] असभागवुत्तिका[3] विहरन्ति । भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम सामणेरा भिक्खूसु अगारवा अप्पतिस्सा असभागवुत्तिका[3] विहरिस्सन्ती" ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतस्स सामणेरस्स दण्डकम्म कातु । भिक्खून

१ सावत्थी–स्या० । २ अप्पतिस्सवा–सी० । ३ असभागवुत्तिनो–रो० ।

अलाभाय परिसक्कति, भिक्खून अनत्थाय परिसक्कति, भिक्खून अनावासाय[1] परिसक्कति, भिक्खू अक्कोसति परिभासति, भिक्खू भिक्खूहि भेदेति – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि पञ्चहङ्गेहि समन्नागतस्स सामणेरस्स दण्डकम्म कातु ति ।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कि नु खो दण्डकम्म कातब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, आवरण कातु ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू सामणेरान सब्ब सङ्घाराम आवरण करोन्ति । सामणेरा B 118 आराम पविसितु अलभमाना पक्कमन्ति पि, विब्भमन्ति पि, तित्थियेसु पि सङ्कमन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सब्बो सङ्घारामो आवरण कातब्बो । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, यत्थ वा वसति, यत्थ वा पटिक्कमति, तत्थ आवरण कातु ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू सामणेरान मुखद्वारिक[2] आहारं आवरण करोन्ति । मनुस्सा यागुपान पि सङ्घभत्त पि करोन्ता सामणेरे एव वदेन्ति – "एथ, भन्ते, यागु पिवथ, एथ, भन्ते, भत्त भुञ्जथा" ति । सामणेरा एव वदेन्ति[3] – "नावुसो, लब्भा । भिक्खूहि आवरण कत" ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम भदन्ता[4] सामणेरान मुखद्वारिक आहारं आवरण करिस्सन्ती" ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, मुखद्वारिको आहारो आवरण कातब्बो । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

दण्डकम्मवत्थु निट्ठित ।

§ ४९. अनापुच्छावरणवत्थु

R. 85 १०८ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उपज्झाये अनापुच्छा सामणेरान आवरण करोन्ति । उपज्झाया गवेसन्ति – कथ नु खो अम्हाक सामणेरा न दिस्सन्ती ति । भिक्खू एवमाहसु – "छब्बग्गियेहि, आवुसो, भिक्खूहि आवरण कत" ति । उपज्झाया उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू अम्हे अनापुच्छा अम्हाक सामणेरान आवरण करिस्सन्ती" ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, उपज्झाये अनापुच्छा आवरण कातब्ब । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ५०. अपलाळनवत्थु

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू थेरान भिक्खून सामणेरे अपलाळेन्ति । थेरा B 119 साम दन्तकट्ठ पि मुखोदक पि गण्हन्ता किलमन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, अञ्ञस्स परिसा अपलाळेतब्बा । यो अपलाळेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

---

१ अवासाय-म०, सी०, रो० । २ मुखद्वारक-रो० । ३ वदन्ति-रो० । ४ भद्दन्ता-रो० ।

§ ५१. कण्डकसामणेरवत्थु

तेन खो पन समयेन आयसतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स कण्डको नाम सामणेरो कण्डकि नाम भिक्खुनि दूसेसि । भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम सामणेरो एवरूप अनाचार आचरिस्सती" ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, दसहङ्गेहि समन्नागत सामणेर नासेतु । पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, अब्रह्मचारी होति, मुसावादी होति, मज्जपायी होति, बुद्धस्स अवण्ण भासति, धम्मस्स अवण्ण भासति, सङ्घस्स अवण्ण भासति, मिच्छादिट्ठिको होति, भिक्खूनीदूसको[१] होति – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि दसहङ्गेहि समन्नागत सामणेर नासेतु ति ।

§ ५२. पण्डकवत्थु

१०९ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पण्डको भिक्खूसु पब्बजितो होति । सो दहरे दहरे भिक्खू उपसङ्कमित्वा एव वदेति – "एथ, म आयसन्तो दूसेथा" ति । भिक्खू अपसादेन्ति – "नस्स, पण्डक, विनस्स, पण्डक, को तया अत्थो" ति । सो भिक्खूहि अपसादितो महन्ते महन्ते मोळिगल्ले[२] सामणेरे उपसङ्कमित्वा एव वदेति – "एथ, म आयसन्तो[३] दूसेथा" ति । सामणेरा अपसादेन्ति – "नस्स, पण्डक, विनस्स, पण्डक, को तया अत्थो" ति । सो सामणेरेहि अपसादितो हत्थिभण्डे अस्सभण्डे उपसङ्कमित्वा एव वदेति – "एथ, म, आवुसो, R 86
दूसेथा" ति । हत्थिभण्डा अस्सभण्डा दूसेसु । ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "पण्डका इमे समणा सक्यपुत्तिया । ये पि इमेस न पण्डका, ते पि इमे पण्डके दूसेन्ति । एव इमे सब्बे व अब्रह्मचारिनो" ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस हत्थिभण्डान अस्सभण्डान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । पण्डको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वार १)

§ ५३. थेय्यसंवासकवत्थु

११० तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो पुराणकुलपुत्तो खीणकोलञ्ञो सुखुमालो B 12
होति । अथ खो तस्स पुराणकुलपुत्तस्स खीणकोलञ्ञस्स एतदहोसि – "अह खो सुखुमालो, न पटिबलो अनधिगत वा भोग अधिगन्तु, अधिगत वा भोग फाति कातु[४] । केन नु खो अह उपायेन सुख च जीवेय्य, न च किलमेय्य" ति ? अथ खो तस्स पुराणकुलपुत्तस्स खीणकोलञ्ञस्स एतदहोसि – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया सुखसीला सुखसमाचारा, सुभोजनानि भुञ्जित्वा निवातेसु सयनेसु सयन्ति । यन्नूनाह साम पत्तचीवरं पटियादेत्वा केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा आराम गन्त्वा भिक्खूहि सद्धि सवसेय्य" ति । अथ

---

१ भिक्खुनिदूसको–म० । २ मोलिगल्ले–स्या०, रो०, मुनिगल्ले–सी० । ३ आवुसो–म०, रो० ।
४ फातिकातु–सी०, रो०, धातिं कातुं–स्या० ।

खो सो पुराणकुलपुत्तो खीणकोलञ्ञो साम पत्तचीवर पटियादेत्वा केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा आराम गन्त्वा भिक्खू अभिवादेति। भिक्खू एवमाहसु – "कतिवस्सो सि त्व, आवुसो" ति ? कि एत, आवुसो, कतिवस्सो नामा ति ? को पन ते, आवुसो, उपज्झायो ति ? कि एत, आवुसो, उपज्झायो नामा ति ? भिक्खू आयस्मन्त उपालि एतदवोचु – "इङ्घावुसो उपालि, इम पब्बजित अनुयुञ्जाही" ति। अथ खो सो पुराणकुलपुत्तो खीणकोलञ्ञो आयस्मता उपालिना अनुयुञ्जियमानो[1] एतमत्थ आरोचेसि। आयस्मा उपालि भिक्खून एतमत्थ आरोचेसि। भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। थेय्यसवासको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति। तित्थियपक्कन्तको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वार २-३)

§ ५४. तिरच्छानगतवत्थु

R 87 १११ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो नागो नागयोनिया अट्टीयति[2] हरायति जिगुच्छति। अथ खो तस्स नागस्स एतदहोसि – "केन नु खो अह उपायेन नागयोनिया च परिमुच्चेय्य खिप्प च मनुस्सत्तं पटिलभेय्य" ति। अथ खो तस्स नागस्स एतदहोसि – "इमे B 121 खो समणा सक्यपुत्तिया धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा। सचे खो अह समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्य, एवाह नागयोनिया च परिमुच्चेय्य, खिप्प च मनुस्सत्त पटिलभेय्य" ति। अथ खो सो नागो माणवकवण्णेन भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचि। तं भिक्खू पब्बाजेसु, उपसम्पादेसु।

तेन खो पन समयेन सो नागो अञ्ञतरेन भिक्खुना सद्धि पच्चन्तिमे विहारे पटिवसति। अथ खो सो भिक्खु रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय अज्झोकासे चङ्कमति। अथ खो सो नागो तस्स भिक्खुनो निक्खन्ते विस्सट्ठो निद्द ओक्कमि। सब्बो विहारो अहिना पुण्णो, वातपानेहि भोगा निक्खन्ता होन्ति। अथ खो सो भिक्खु विहार पविसिस्सामी ति कवाटं पणामेन्तो अद्दस सब्ब विहार अहिना पुण्ण, वातपानेहि भोगे निक्खन्ते, दिस्वान भीतो विस्सर अकासि। भिक्खू उपधावित्वा त भिक्खु एतदवोचु – "किस्स त्व, आवुसो, विस्सर अकासी" ति ? अय, आवुसो, सब्बो विहारो अहिना पुण्णो, वातपानेहि भोगा निक्खन्ता ति। अथ खो सो नागो तेन सद्देन पटिबुज्झित्वा सके आसने निसीदि। भिक्खू एव आहसु – "कोसि त्व, आवुसो" ति ? अह, भन्ते, नागो ति। किस्स पन त्वं, आवुसो, एवरूपं अकासी ति ? अथ खो सो नागो भिक्खून एतमत्थ आरोचेसि। भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा तं नाग एतदवोच – "तुम्हे ख्वत्थ नागा अविरुळ्हिधम्मा इमस्मि धम्मविनये। गच्छ त्व, नाग, तत्थेव चातुद्दसे

१. अनुयुञ्जीयमानो–म० । २ अट्टियति–स्या०, रो० ।

पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स उपोसथ उपवस, एव त्व नागयोनिया च परिमुच्चिस्ससि, खिप्प च मनुस्सत्त पटिलभिस्ससी" ति । अथ खो सो नागो अविरुव्हिधम्मो किराह इमस्मि धम्म-विनये ति दुक्खी दुम्मनो अस्सूनि पवत्तयमानो विस्सरं करित्वा[1] पक्कामि । अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "द्वेमे, भिक्खवे, पच्चया नागस्स सभावपातुकम्माय । यदा च सजातिया मेथुन धम्म पटिसेवति, यदा च विस्सट्ठो निद्द ओक्कमति – इमे खो, भिक्खवे, द्वे पच्चया नागस्स सभावपातुकम्माय । तिरच्छानगतो, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, R 88 उपसम्पन्नो नासेतब्बो" ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वार ४)

§ ५५. मातुघातकवत्थु

११२ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो माणवको मातर जीविता वोरोपेसि । सो तेन पापकेन कम्मेन अट्टीयति हरायति जिगुच्छति । अथ खो तस्स माणवकस्स एतदहोसि – B 122 "केन नु खो अह उपायेन इमस्स पापकस्स कम्मस्स निक्खन्ति करेय्य" ति ? अथ खो तस्स माणवकस्स एतदहोसि – "इमे खो समणा सक्यपुत्तिया धम्मचारिनो समचारिनो ब्रह्मचारिनो सच्चवादिनो सीलवन्तो कल्याणधम्मा । सचे खो अह समणेसु सक्यपुत्तियेसु पब्बजेय्य, एवाह इमस्स पापकस्स कम्मस्स निक्खन्ति करेय्य" ति । अथ खो सो माणवको भिक्खू उपसङ्कमित्वा पब्बज्ज याचि । भिक्खू आयस्मन्त उपालि एतदवोचु – "पुब्बे पि खो, आवुसो उपालि, नागो माणवकवण्णेन भिक्खूसु पब्बजितो । इङ्घावुसो उपालि, इम माणवक अनुयुञ्जाही" ति । अथ खो सो माणवको आयस्मता उपालिना अनुयुञ्जियमानो एतमत्थ आरोचेसि । आयस्मा उपालि भिक्खून एतमत्थ आरोचेसि । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । मातुघातको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वार ५)

§ ५६. पितुघातकवत्थु

११३ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो माणवको पितर जीविता वोरोपेसि । सो तेन पापकेन कम्मेन अट्टीयति हरायति जिगुच्छति　पे०　भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । पितुघातको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति ।

(न उपसम्पादेतब्ब-वार ६)

§ ५७. अरहन्तघातकवत्थु

११४ तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू साकेता सावत्थि अद्धानमग्गपटिपन्ना B 123 होन्ति । अन्तरामग्गे चोरा निक्खमित्वा एकच्चे भिक्खू अच्छिन्दिसु, एकच्चे भिक्खू हनिसु ।

---

१ कत्वा–म० ।

सावत्थिया राजभटा निक्खमित्वा एकच्चे चोरे अग्गहेसु, एकच्चे चोरा पलायिंसु। ये ते पलायिंसु ते भिक्खूसु पब्बजिंसु, ये ते गहिता ते वधाय ओनीयन्ति[1]। अद्दसंसु खो ते पब्बजिता[2] ते चोरे वधाय ओनीयमाने, दिस्वान एवमाहंसु – "साधु खो मय पलायिम्हा, सचज्ज[3]
R 89 मय गहेय्याम[4], मय पि एवमेव हञ्ञेय्यामा" ति। भिक्खू एवमाहंसु "किं पन तुम्हे, आवुसो, अकत्था" ति? अथ खो ते पब्बजिता भिक्खून एतमत्थं आरोचेसुं। भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अरहन्तो एते, भिक्खवे, भिक्खू। अरहन्तघातको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वार ७)

§ ५८. भिक्खुनीदूसकादिवत्थूनि

११५ तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खुनियो साकेता सावत्थिं अद्धानमग्गपटिपन्ना होन्ति। अन्तरामग्गे चोरा निक्खमित्वा एकच्चा भिक्खुनियो अच्छिन्दिंसु, एकच्चा भिक्खुनियो दूसेसुं। सावत्थिया राजभटा निक्खमित्वा एकच्चे चोरे अग्गहेसुं ..पे०
भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। भिक्खुनीदूसको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति।

सङ्घभेदको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति। लोहितुप्पादको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वार ८-१०)

§ ५९. उभतोब्यञ्जनकवत्थु

B 124 ११६ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो उभतोब्यञ्जनको भिक्खूसु पब्बजितो होति। सो करोति पि कारापेति पि। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। उभतोब्यञ्जनको, भिक्खवे, अनुपसम्पन्नो न उपसम्पादेतब्बो, उपसम्पन्नो नासेतब्बो ति।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वार ११)

§ ६०. अनुपज्झायकादिवत्थूनि

११७ तेन खो पन समयेन भिक्खू अनुपज्झायकं उपसम्पादेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अनुपज्झायको उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू सङ्घेन उपज्झायेन उपसम्पादेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सङ्घेन उपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

---

१ ओनिय्यन्ति–म०। २ पलायित्वा पब्बजिता–म०। ३ सचा च–रो०। ४ गण्हेय्याम–सी०, गण्हेय्याम–म०।

तेन खो पन समयेन भिक्खू गणेन उपज्झायेन उपसम्पादेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, गणेन उपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू पण्डकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० थेय्यसवासकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० तित्थियपक्कन्तकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० तिरच्छानगतुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० मातुघातकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० पितुघातकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० अरहन्तघातकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० भिक्खुनीदूसकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति · पे० सङ्घभेदकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० लोहितुप्पादकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० ·· उभतोब्यञ्जनकुपज्झायेन उपसम्पादेन्ति पे० भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, पण्डकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ···पे० · न, भिक्खवे, थेय्यसवासकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो ·· पे० न, भिक्खवे, तित्थियपक्कन्तकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो पे० न, भिक्खवे, तिरच्छानगतुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो पे० न, भिक्खवे, मातुघातकुपज्झायेन उप- R 90
सम्पादेतब्बो पे० न, भिक्खवे, पितुघातकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो पे० न, भिक्खवे, अरहन्तघातकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो पे० न, भिक्खवे, भिक्खुनीदूसकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो · पे० न, भिक्खवे, सङ्घभेदकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो B 125
पे० न, भिक्खवे, लोहितुप्पादकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो पे० न, भिक्खवे, उभतोब्यञ्जनकुपज्झायेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वार १२-१५)

§ ६१. अपत्तकादिवत्थु

११८ तेन खो पन समयेन भिक्खू अपत्तक उपसम्पादेन्ति। हत्थेसु पिण्डाय चरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि तित्थिया ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, अपत्तको उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अचीवरक उपसम्पादेन्ति। नग्गा पिण्डाय चरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि तित्थिया ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, अचीवरको उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्साति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अपत्तचीवरकं उपसम्पादेन्ति। नग्गा हत्थेसु पिण्डाय चरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि तित्थिया ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, अपत्तचीवरको उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू याचितकेन पत्तेन उपसम्पादेन्ति। उपसम्पन्ने पत्त पटि-

हरन्ति। हत्थेसु पिण्डाय चरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि तित्थिया ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, याचितकेन पत्तेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू याचितकेन चीवरेन उपसम्पादेन्ति। उपसम्पन्ने चीवरं पटिहरन्ति। नग्गा पिण्डाय चरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति सेय्यथापि तित्थिया ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, याचितकेन चीवरेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

B 126 तेन खो पन समयेन भिक्खू याचितकेन पत्तचीवरेन उपसम्पादेन्ति। उपसम्पन्ने पत्त-
R 91 चीवरं पटिहरन्ति। नग्गा हत्थेसु पिण्डाय चरन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि तित्थिया ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, याचितकेन पत्तचीवरेन उपसम्पादेतब्बो। यो उपसम्पादेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

(न-उपसम्पादेतब्ब-वारं १६-२१)

न-उपसम्पादेतब्बेकवीसति-वारं निट्ठितं।

———o———

§ ६२. न-पब्बाजेतब्ब-द्वत्तिंसवारं

११९ तेन खो पन समयेन भिक्खू हत्थच्छिन्नं पब्बाजेन्ति पे०… पादच्छिन्नं पब्बाजेन्ति पे० हत्थपादच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ·पे० कण्णच्छिन्नं पब्बाजेन्ति ·पे०· नासच्छिन्नं पब्बाजेन्ति पे० कण्णनासच्छिन्नं पब्बाजेन्ति पे०· अङ्गुलिच्छिन्नं पब्बाजेन्ति पे० अळच्छिन्नं पब्बाजेन्ति पे०· कण्डरच्छिन्नं पब्बाजेन्ति पे० फणहत्थकं पब्बाजेन्ति पे० खुज्जं पब्बाजेन्ति पे० वामनं पब्बाजेन्ति पे० गलगण्डिं पब्बाजेन्ति पे० लक्खणाहतं पब्बाजेन्ति ·पे० कसाहतं पब्बाजेन्ति पे० लिखितकं पब्बाजेन्ति पे०·· सीपदिं पब्बाजेन्ति पे० पापरोगिं पब्बाजेन्ति· पे० परिसदूसकं पब्बाजेन्ति ·पे० काणं पब्बाजेन्ति पे०· कुणिं पब्बाजेन्ति पे० खञ्जं पब्बाजेन्ति ·पे०· पक्खहतं पब्बाजेन्ति पे० छिन्निरियापथं पब्बाजेन्ति पे० · जरादुब्बलं पब्बाजेन्ति पे० अन्धं पब्बाजेन्ति पे०· मूगं पब्बाजेन्ति पे० बधिरं पब्बाजेन्ति ·पे० अन्धमूगं पब्बाजेन्ति पे० अन्धबधिरं पब्बाजेन्ति ·पे०· मूगबधिरं पब्बाजेन्ति ·पे० अन्धमूगबधिरं पब्बाजेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, हत्थच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, पादच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो पे० ·· न, भिक्खवे, हत्थपादच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो · पे० · न, भिक्खवे, कण्णच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ·· पे०·· न, भिक्खवे, नासच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो ···पे०· · न,

भिक्खवे, कण्णनासच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, अङ्गुलिच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, अळच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, कण्डरच्छिन्नो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, फणहत्थको पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, खुज्जो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, वामनो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, गलगण्डी पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, लक्खणाहतो पब्बाजेतब्बो पे० B 127 न, भिक्खवे, कसाहतो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, लिखितको पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, सीपदी पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, पापरोगी पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, परिसदूसको पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, काणो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, कुणी पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, खञ्जो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, पक्खहतो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, छिन्निरियापथो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, जरादुब्बलो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, अन्धो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, मूगो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, बधिरो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, अन्धमूगो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, अन्धबधिरो पब्बाजेतब्बो पे० न, भिक्खवे, मूगबधिरो पब्बाजेतब्बो पे०... न, भिक्खवे, अन्धमूगबधिरो पब्बाजेतब्बो । यो पब्बाजेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

न-पब्बाजेतब्ब-द्वत्तिसवार निट्ठित ।

दायज्जभाणवार निट्ठित नवम ।

---

§ ६३. अलज्जीनिस्सयवत्थूनि

१२० तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू अलज्जीन निस्सय देन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, अलज्जीन निस्सयो दातब्बो । यो ददेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अलज्जीन[1] निस्साय वसन्ति । ते पि न चिरस्सेव अलज्जिनो होन्ति पापभिक्खू[2] । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, अलज्जीन निस्साय वत्थब्ब । यो वसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'न अलज्जीन निस्सयो दातब्बो, न अलज्जीन निस्साय वत्थब्ब' ति । कथ नु खो मय जानेय्याम लज्जि वा अलज्जि वा" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, चतूहपञ्चाह आगमेतु याव भिक्खुसभागत जानामी ति ।

---

१ अलज्जिन–सी० । २ पापका भिक्खू–म० ।

§ ६४. गमिकादिनिस्सयवत्थूनि

B 128, R 92 १२१ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कोसलेसु जनपदे[1] अद्धानमग्गपटिपन्नो होति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न अनिस्सितेन वत्थब्ब' ति। अहं चम्हि निस्सयकरणीयो अद्धानमग्गपटिपन्नो, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अद्धानमग्गपटिपन्नेन भिक्खुना निस्सयं अलभमानेन अनिस्सितेन वत्थुं ति।

तेन खो पन समयेन द्वे भिक्खू कोसलेसु जनपदे अद्धानमग्गपटिपन्ना होन्ति। ते अञ्ञतरं आवासं उपगच्छिंसु। तत्थ एको भिक्खु गिलानो होति। अथ खो तस्स गिलानस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न अनिस्सितेन वत्थब्ब' ति। अहं चम्हि निस्सयकरणीयो गिलानो, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना निस्सयं अलभमानेन अनिस्सितेन वत्थुं ति।

अथ खो तस्स गिलानुपट्ठाकस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न अनिस्सितेन वत्थब्ब' ति। अहं चम्हि निस्सयकरणीयो, अयं च भिक्खु गिलानो, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकेन भिक्खुना निस्सयं अलभमानेन याचियमानेन अनिस्सितेन वत्थुं ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अरञ्ञे विहरति। तस्स च तस्मिं सेनासने फासु होति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न अनिस्सितेन वत्थब्ब' ति। अहं चम्हि निस्सयकरणीयो अरञ्ञे विहरामि, मय्हं च इमस्मिं सेनासने फासु होति, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, आरञ्ञिकेन भिक्खुना फासुविहारं सल्लक्खेन्तेन निस्सयं अलभमानेन अनिस्सितेन वत्थुं – यदा पटिरूपो[2] निस्सयदायको आगच्छिस्सति, तदा तस्स निस्साय वसिस्सामी ति।

§ ६५. गोत्तेन अनुस्सावनानुजानना

B 129 १२२ तेन खो पन समयेन आयस्मतो महाकस्सपस्स उपसम्पदापेक्खो होति। अथ खो आयस्मा महाकस्सपो आयस्मतो आनन्दस्स सन्तिके दूतं पाहेसि – आगच्छतु आनन्दो इमं अनुस्सावेस्सतू ति[3]। आयस्मा आनन्दो एवमाह – "नाहं उस्सहामि थेरस्स नामं गहेतुं, R 93 गरु मे थेरो" ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गोत्तेन पि अनुस्सावेतुं ति।

§ ६६. द्वेउपसम्पदापेक्खादिवत्थु

१२३ तेन खो पन समयेन आयस्मतो महाकस्सपस्स द्वे उपसम्पदापेक्खा होन्ति।

---

१ जनपदेसु–सी०, स्या०, रो०। २ पतिरूपो–म०, सी०। ३ अनुस्सावेस्सती ति–स्या०, रो०।

ते विवदन्ति – अहं पठमं उपसम्पज्जिस्सामि, अहं पठमं उपसम्पज्जिस्सामी ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वे एकानुस्सावने कातुं ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुलानं थेरानं उपसम्पदापेक्खा होन्ति । ते विवदन्ति – अहं पठमं उपसम्पज्जिस्सामि, अहं पठमं उपसम्पज्जिस्सामी ति । थेरा एवं आहंसु – "हन्द, मयं, आवुसो, सब्बेव एकानुस्सावने करोमा" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वे तयो एकानुस्सावने कातुं, तं च खो एकेन उपज्झायेन, न त्वेव नानुपज्झायेना ति ।

§ ६७. गब्भवीसूपसम्पदानुजानना

१२४ तेन खो पन समयेन आयस्मा कुमारकस्सपो गब्भवीसो उपसम्पन्नो अहोसि । अथ खो आयस्मतो कुमारकस्सपस्स एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'न ऊनवीसतिवस्सो पुग्गलो उपसम्पादेतब्बो' ति । अहं चम्हि गब्भवीसो उपसम्पन्नो । उपसम्पन्नो नु खोम्हि, ननु खो उपसम्पन्नो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । यं, भिक्खवे, मातुकुच्छिस्मिं पठमं चित्तं उप्पन्नं, पठमं विञ्ञाणं पातुभूतं, तदुपादाय सा वस्स जाति । अनुजानामि, भिक्खवे, गब्भवीसं उपसम्पादेतुं ति ।

§ ६८. उपसम्पदाविधि

१२५ तेन खो पन समयेन उपसम्पन्ना दिस्सन्ति कुट्ठिका पि गण्डिका पि किला- B 130
सिका पि सोसिका पि अपमारिका पि । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उपसम्पादेन्तेन तेरस[1] अन्तरायिके धम्मे पुच्छितुं । एवं च पन, भिक्खवे, पुच्छितब्बो –

"सन्ति ते एवरूपा आबाधा – कुट्ठं, गण्डो, किलासो, सोसो, अपमारो ? मनुस्सोसि ? पुरिसोसि ? भुजिस्सोसि ? अनणोसि[2] ? नसि राजभटो ? अनुञ्ञातोसि मातापितूहि ? परिपुण्णवीसतिवस्सोसि ? परिपुण्णं ते पत्तचीवरं ? किन्नामोसि ? कोनामो ते उपज्झायो" ति ?

तेन खो पन समयेन भिक्खू अननुसिट्ठे उपसम्पदापेक्खे अन्तरायिके धम्मे पुच्छन्ति । उपसम्पदापेक्खा वित्थायन्ति, मङ्कू होन्ति, न सक्कोन्ति विस्सज्जेतुं । भगवतो एतमत्थं आरो-
चेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पठमं अनुसासित्वा पच्छा अन्तरायिके धम्मे पुच्छितुं ति । R 94

तत्थेव सङ्घमज्झे अनुसासन्ति । उपसम्पदापेक्खा तथेव वित्थायन्ति, मङ्कू होन्ति, न सक्कोन्ति विस्सज्जेतुं । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, एकमन्तं अनुसासित्वा सङ्घमज्झे अन्तरायिके धम्मे पुच्छितुं । एवं च पन, भिक्खवे, अनुसासितब्बो –

१२६ पठमं उपज्झं गाहापेतब्बो । उपज्झं गाहापेत्वा पत्तचीवरं आचिक्खितब्बं –

---

१ तस्स–रो० । २ अणणोसि–म० ।

अय ते पत्तो, अय सङ्घाटि, अय उत्तरासङ्गो, अय अन्तरवासको। गच्छ, अमुम्हि ओकासे तिट्ठाही ति।

बाला अब्यत्ता[1] अनुसासन्ति। दुरनुसिट्ठा[2] उपसम्पदापेक्खा वित्थायन्ति, मङ्कू होन्ति, न सक्कोन्ति विस्सज्जेतु। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, बालेन अब्यत्तेन अनुसासितब्बो। यो अनुसासेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति। अनुजानामि, भिक्खवे, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन अनुसासितु ति।

असम्मता अनुसासन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, असम्मतेन अनु-
B 131 सासितब्बो। यो अनुसासेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति। अनुजानामि, भिक्खवे, सम्मतेन अनुसासितु। एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो – अत्तना व[3] अत्तानं सम्मन्नितब्ब, परेन वा परो सम्मन्नितब्बो।

कथ च अत्तना व अत्तान सम्मन्नितब्ब? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, अहं इत्थन्नाम अनुसासेय्य" ति। एव अत्तना व अत्तान सम्मन्नितब्ब।

कथ च पन परेन परो सम्मन्नितब्बो? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, इत्थन्नामो इत्थन्नाम अनुसासेय्या" ति। एव परेन परो सम्मन्नितब्बो।

तेन सम्मतेन भिक्खुना उपसम्पदापेक्खो उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – "सुणसि, इत्थन्नाम, अय ते सच्चकालो भूतकालो। य जात त सङ्घमज्झे पुच्छन्ते सन्त अत्थीति वत्तब्बं, असन्त नत्थीति वत्तब्ब। मा खो वित्थासि[4], मा खो मङ्कू अहोसि। एव त पुच्छिस्सन्ति –

"सन्ति ते एवरूपा आबाधा – कुट्ठ, गण्डो, किलासो, सोसो, अपमारो? मनुस्सोसि? पुरिसोसि? भुजिस्सोसि? अनणोसि? नसि राजभटो? अनुञ्ञातोसि मातापितूहि? परिपुण्णवीसतिवस्सोसि? परिपुण्णं ते पत्तचीवरं? किन्नामोसि? कोनामो ते उपज्झायो" ति?

एकतो आगच्छन्ति। न, भिक्खवे, एकतो आगन्तब्ब। अनुसासकेन पठमतरं आगन्त्वा सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदा-
R 95 पेक्खो। अनुसिट्ठो सो मया। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, इत्थन्नामो आगच्छेय्या" ति। आगच्छाही ति वत्तब्बो।

एकंसं उत्तरासङ्ग कारापेत्वा भिक्खून पादे वन्दापेत्वा उक्कुटिक निसीदापेत्वा अञ्जलिं पग्गण्हापेत्वा उपसम्पद याचापेतब्बो – "सङ्घं, भन्ते, उपसम्पद याचामि। उल्लुम्पतु म, भन्ते, सङ्घो अनुकम्प उपादाय। दुतियं पि, भन्ते, सङ्घं उपसम्पद याचामि। उल्लुम्पतु म, भन्ते, सङ्घो

१ अव्यत्ता–रो०। २ अनुसिट्ठा–रो०। ३. अत्तना वा–सी०, म०। ४ वित्थायि–म०।

अनुकम्प उपादाय । ततिय पि, भन्ते, सङ्घ उपसम्पद याचामि । उल्लुम्पतु म, भन्ते, सङ्घो B 132
अनुकम्प उपादाया"ति । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, अह इत्थन्नाम अन्तरायिके धम्मे पुच्छेय्य" ति ? सुणसि, इत्थन्नाम, अय ते सच्चकालो भूतकालो । य जात त पुच्छामि । सन्त अत्थीति वत्तब्ब, असन्त नत्थी ति वत्तब्ब । सन्ति ते एवरूपा आबाधा – कुट्ठ, गण्डो, पे० कोनामो ते उपज्झायो ति ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१२७ "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो, परिसुद्धो अन्तरायिकेहि धम्मेहि, परिपुण्णस्स पत्तचीवर । इत्थन्नामो सङ्घ उपसम्पद याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेय्य इत्थन्नामेन उपज्झायेन । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो, परिसुद्धो अन्तरायिकेहि धम्मेहि, परिपुण्णस्स पत्तचीवरं । इत्थन्नामो सङ्घ उपसम्पद याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"दुतिय पि एतमत्थ वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो, परिसुद्धो अन्तरायिकेहि धम्मेहि, परिपुण्णस्स पत्तचीवरं । इत्थन्नामो सङ्घ उपसम्पद याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"ततिय पि एतमत्थ वदामि – सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय इत्थन्नामो इत्थन्नामस्स B 133
आयस्मतो उपसम्पदापेक्खो, परिसुद्धो अन्तरायिकेहि धम्मेहि, परिपुण्णस्स पत्तचीवर । इत्थन्नामो सङ्घ उपसम्पद याचति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । सङ्घो इत्थन्नाम उपसम्पादेति इत्थन्नामेन उपज्झायेन । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपसम्पदा इत्थन्नामेन उपज्झायेन, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"उपसम्पन्नो सङ्घेन इत्थन्नामो इत्थन्नामेन उपज्झायेन । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति ।

उपसम्पदाकम्म निट्ठितं ।

§ ६९. चत्तारो निस्सया

१२८ तावदेव छाया मेतब्बा, उतुपमाण आचिक्खितब्ब, दिवसभागो आचिक्खि- R 96 तब्बो, सङ्गीति आचिक्खितब्बा, चत्तारो निस्सया आचिक्खितब्बा –

"पिण्डियालोपभोजन निस्साय पब्बज्जा । तत्थ ते यावजीव उस्साहो करणीयो । अतिरेकलाभो – सङ्घभत्त, उद्देसभत्त, निमन्तन, सलाकभत्त, पक्खिक, उपोसथिक, पाटिपदिक ।

"पसुकूलचीवर निस्साय पब्बज्जा । तत्थ ते यावजीव उस्साहो करणीयो । अतिरेकलाभो – खोम, कप्पासिक, कोसेय्य, कम्बल, साण, भङ्ग ।

"रुक्खमूलसेनासन निस्साय पब्बज्जा । तत्थ ते यावजीव उस्साहो करणीयो । अतिरेकलाभो – विहारो, अड्ढयोगो, पासादो, हम्मिय, गुहा ।

"पूतिमुत्तभेसज्ज निस्साय पब्बज्जा । तत्थ ते यावजीव उस्साहो करणीयो । अतिरेकलाभो – सप्पि[१], नवनीत, तेल, मधु, फाणित" ति ।

चत्तारो निस्सया निट्ठिता ।

§ ७०. चत्तारि अकरणीयानि

B 134 १२९ तेन खो पन समयेन भिक्खू अञ्ञतरं भिक्खु उपसम्पादेत्वा एकक ओहाय पक्कमिसु । सो पच्छा एकको व आगच्छन्तो अन्तरामग्गे पुराणदुतियिकाय समागच्छि[२] । सा एव आह – "कि दानि पब्बजितोसी" ति ? आम, पब्बजितोम्ही ति । दुल्लभो खो पब्बजितान मेथुनो धम्मो, एहि, मेथुन धम्म पटिसेवा ति । सो तस्सा मेथुन धम्म पटिसेवित्वा चिरेन अगमासि[३] । भिक्खू एव आहसु – "किस्स त्व, आवुसो, एव चिर अकासी" ति ? अथ खो सो भिक्खु भिक्खून एतमत्थ आरोचेसि । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, उपसम्पादेत्वा दुतिय दातु, चत्तारि च अकरणीयानि आचिक्खितु –

१ "उपसम्पन्नेन भिक्खुना मेथुनो धम्मो न पटिसेवितब्बो, अन्तमसो तिरच्छानगताय पि । यो भिक्खु मेथुन धम्म पटिसेवति, अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । सेय्यथापि नाम पुरिसो सीसच्छिन्नो अभब्बो तेन सरीरबन्धनेन जीवितु, एवमेव भिक्खु मेथुन धम्म पटिसेवित्वा अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । त ते यावजीव अकरणीय ।

"उपसम्पन्नेन भिक्खुना अदिन्न थेय्यसङ्खात न आदातब्ब, अन्तमसो तिणसलाक उपादाय । यो भिक्खु पाद वा पादारह वा अतिरेकपाद वा अदिन्न थेय्यसङ्खातं आदियति, अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । सेय्यथापि नाम पण्डुपलासो बन्धना पमुत्तो[४] अभब्बो हरितत्ताय, एवमेव भिक्खु पाद वा पादारह वा अतिरेकपाद वा अदिन्न थेय्यसङ्खात आदियित्वा R 97 अस्समणो होति असक्यपुत्तियो । त ते यावजीव अकरणीय ।

---

१ सप्पी–स्या० । २. समागच्छि–सी०, म० । ३ आगमासि–रो० । ४ पवुत्तो–म० ।

"उपसम्पन्नेन भिक्खुना सञ्चिच्च पाणो जीविता न वोरोपेतब्बो, अन्तमसो कुन्थकिपिल्लिक उपादाय। यो भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गह जीविता वोरोपेति, अन्तमसो गब्भपातन उपादाय, अस्समणो होति असक्यपुत्तियो। सेय्यथापि नाम पुथुसिला द्वेधा भिन्ना अप्पटिसन्धिका होति, एवमेव भिक्खु सञ्चिच्च मनुस्सविग्गह जीविता वोरोपेत्वा अस्समणो होति असक्यपुत्तियो। त ते यावजीव अकरणीय।

"उपसम्पन्नेन भिक्खुना उत्तरिमनुस्सधम्मो न उल्लपितब्बो, अन्तमसो 'सुञ्ञागारे अभिरमामी' ति। B 135 यो भिक्खु पापिच्छो इच्छापकतो असन्त अभूत उत्तरिमनुस्सधम्म उल्लपति झान वा विमोक्ख वा समाधि वा समापत्ति वा मग्ग वा फल वा, अस्समणो होति असक्यपुत्तियो। सेय्यथापि नाम तालो मत्थकच्छिन्नो अभब्बो पुन विरुळ्हिया[1], एवमेव भिक्खु पापिच्छो इच्छापकतो असन्त अभूत उत्तरिमनुस्सधम्म उल्लपित्वा अस्समणो होति असक्यपुत्तियो। त ते यावजीव अकरणीय" ति।

चत्तारि अकरणीयानि निट्ठितानि।

§ ७१. आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकवत्थूनि

१३० तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको विब्भमि। सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पद याचि। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको विब्भमति। सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पद याचति। सो एवमस्स वचनीयो – "पस्सिस्ससि त आपत्ति" ति? सचाह पस्सिस्सामी ति, पब्बाजेतब्बो। सचाह न पस्सिस्सामी ति, न पब्बाजेतब्बो। पब्बाजेत्वा वत्तब्बो – "पस्सिस्ससि त आपत्ति" ति? सचाह पस्सिस्सामी ति, उपसम्पादेतब्बो। सचाह न पस्सिस्सामी ति, न उपसम्पादेतब्बो। उपसम्पादेत्वा वत्तब्बो – "पस्सिस्ससि त आपत्ति" ति? सचाह पस्सिस्सामी ति, ओसारेतब्बो। सचाह न पस्सिस्सामी ति, न ओसारेतब्बो। ओसारेत्वा वत्तब्बो – "पस्ससि त आपत्ति" ति? सचे पस्सति, इच्चेत कुसल। नो चे पस्सति, लब्भमानाय सामग्गिया पुन उक्खिपितब्बो। अलब्भमानाय सामग्गिया अनापत्ति सम्भोगे संवासे।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको विब्भमति। सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पद याचति। सो एवमस्स वचनीयो – "पटिकरिस्ससि त आपत्ति" ति? सचाह पटिकरिस्सामी ति, पब्बाजेतब्बो। सचाह न पटिकरिस्सामी ति, न पब्बाजेतब्बो। R 98 पब्बाजेत्वा वत्तब्बो – "पटिकरिस्ससि त आपत्ति" ति? सचाह पटिकरिस्सामी ति, उपसम्पादेतब्बो। B 136 सचाह न पटिकरिस्सामी ति, न उपसम्पादेतब्बो। उपसम्पादेत्वा वत्तब्बो – "पटिकरिस्ससि त आपत्ति" ति? सचाह पटिकरिस्सामी ति, ओसारेतब्बो। सचाह न पटिकरिस्सामी ति, न ओसारेतब्बो। ओसारेत्वा वत्तब्बो – "पटिकरोही त आपत्ति" ति। सचे पटिकरोति,

---

१ विरूळ्हिया-रो०।

इच्चेत कुसल। नो चे पटिकरोति लब्भमानाय सामग्गिया पुन उक्खिपितब्बो। अलब्भमानाय सामग्गिया अनापत्ति सम्भोगे सवासे।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको विब्भमति। सो पुन पच्चागन्त्वा भिक्खू उपसम्पद याचति। सो एवमस्स वचनीयो – "पटिनिस्सज्जिस्ससि त पापिक दिट्ठि" ति ? सचाह पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, पब्बाजेतब्बो। सचाह न पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, न पब्बाजेतब्बो। पब्बाजेत्वा वत्तब्बो – "पटिनिस्सज्जिस्ससि त पापिक दिट्ठि" ति ? सचाह पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, उपसम्पादेतब्बो। सचाह न पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, न उपसम्पादेतब्बो। उपसम्पादेत्वा वत्तब्बो – "पटिनिस्सज्जिस्ससि त पापिक दिट्ठि" ति ? सचाह पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, ओसारेतब्बो। सचाह न पटिनिस्सज्जिस्सामी ति, न ओसारेतब्बो। ओसारेत्वा वत्तब्बो – "पटिनिस्सज्जेहि[1] त पापिक दिट्ठि" ति। सचे पटिनिस्सज्जति, इच्चेत कुसल। नो चे पटिनिस्सज्जति, लब्भमानाय सामग्गिया पुन उक्खिपितब्बो। अलब्भमानाय सामग्गिया अनापत्ति सम्भोगे सवासे ति।

महाखन्धको पठमो।

§ ७२. तस्सुद्दानं

१३१ विनयम्हि महत्थेसु पेसलान सुखावहे।
निग्गहान च पापिच्छे[2] लज्जीन पग्गहेसु च॥
सासनाधारणे चेव सब्बञ्ञुजिनगोचरे।
अनञ्ञविसये खेमे सुपञ्ञत्ते अससये॥
खन्धके विनये चेव परिवारे च मातिके।
यथत्थकारी[3] कुसलो पटिपज्जति योनिसो॥
B 137 यो गव न विजानाति न सो रक्खति गोगण।
एव सील अजानन्तो कि सो रक्खेय्य सवरं॥
R 99 पमुट्ठम्हि च सुत्तन्ते अभिधम्मे च तावदे।
विनये अविनट्ठम्हि पुन तिट्ठति सासन॥
तस्मा सङ्गाहणाहेतु[4] उद्दान अनुपुब्बसो।
पवक्खामि यथाञाय[5] सुणाथ मम भासतो॥
वत्थु निदान आपत्ति नया पेय्यालमेव च।
दुक्करं त असेसेतु नयतो त विजानथा ति[6]॥

१ पटिनिस्सज्जाहि–रो०, स्या०। २ निग्गहे च पापिच्छान–रो०। ३ यथात्थकारी–सी०, म०, स्या०। ४ सङ्गहणहेतु–[illegible]। ५ यथाञाण–रो०, स्या०। ६ विजानाथाति–रो०।

बोधि राजायतन च अजपालो सहम्पति ।
ब्रह्मा आळारो उदको[1] भिक्खु च उपको इसि ॥
कोण्डञ्ञो वप्पो भद्दियो महानामो च अस्सजि ।
यसो चत्तारो[2] पञ्ञास[3] सब्बे पेसेसि सो दिसा ॥
वत्थु[4] मारेहि तिसा च उरुवेल तयो जटी ।
अग्यागार महाराजा सक्को ब्रह्मा च केवला ॥
पसुकूल पोक्खरणी सिला च ककुधो सिला ।
जम्बु अम्बो च आमलो[5] पारिपुप्फ च[6] आहरि ॥
फालियन्तु उज्जलन्तु विज्झायन्तु च कस्सप ।
निमुज्जन्ति मुखी मेघो गया लट्ठि च मागधो ॥
उपतिस्सो कोलितो च अभिञ्ञाता च पब्बजु ।
दुन्निवत्था पणामना किसो लूखो च ब्राह्मणो ॥
अनाचार आचरति उदरं माणवो गणो ।
वस्स बालेहि पक्कन्तो दस वस्सानि निस्सयो ॥
न वत्तन्ति पणामेतु बाला पस्सद्धि पञ्च छ ।
यो सो अञ्ञो च नग्गो च अच्छिन्नजटिलसाकियो[7] ॥
मगधेसु पञ्चाबाधा एको राजा[8] च अङ्गुलि ।
मागधो च अनुञ्ञासि कारा लिखि कसाहतो ॥
लक्खणा इणा दासो च भण्डुको उपालि अहि । B 138
सद्धं कुल कण्डको च आहुन्दरिकमेव च ॥
वत्थुम्हि दारको सिक्खा विहरन्ति च किं नु खो ।
सब्ब मुख उपज्झाये अपलाळन कण्डको ॥
पण्डको थेय्यपक्कन्तो अहि च मातरी पिता ।
अरहन्तभिक्खुनीभेदा रुहिरेन च ब्यञ्जन ॥
अनुपज्झाय सङ्घेन गणपण्डकपत्तको[9] ।
अचीवरं तदुभय याचितेन पि ये तयो ॥
हत्था पादा हत्थपादा कण्णा नासा तदूभय ।
अङ्गुलि अळकण्डरं फण खुज्ज च वामन ॥

१ उद्दको–रो०, स्या०, उद्दो–सी० । २ चत्तारि–सी०, स्या० । ३ पञ्ञास–रो० । ४ वत्थु–रो० । ५ आमलको–रो०, आमण्डो–स्या० । ६ पारिच्छत्तपुप्फ–रो० । ७ अच्छिन्न, जटि, साकियो–रो०, स्या० । ८ चोरो–रो०, स्या० । ९ गणपण्डकापत्तको–रो० ।

गलगण्डी[1] लक्खणा चेव कसा लिखितसीपदी[2] ।
पापपरिसदूसी[3] च काण कुणि[4] तथेव च ॥
R 100 खञ्ज पक्खहत चेव सच्छिन्नइरियापथ ।
जरान्धमूगबधिर अन्धमूग च य तहि ॥
अन्धबधिर य वुत्त मूगबधिरमेव च ।
अन्धमूगबधिर च अलज्जीन च निस्सय ॥
वत्थब्ब च तथाद्धान[5] याचमानेन पेक्खना[6] ।
आगच्छतु[7] विवदन्ति[8] एकुपज्झायेन कस्सपो ॥
दिस्सन्ति उपसम्पन्ना आबाधेहि च पीळिता ।
अननुसिट्ठा वित्थेन्ति[9] तत्थेव अनुसासना ॥
सङ्घे पि च अथो बाला[10] असम्मता[11] च एकतो ।
उल्लुम्पतुपसम्पदा निस्सयो एकको[12] तयो ति ॥
इमम्हि खन्धके वत्थूनि[13] एकसत च द्वासत्तति ।[14]

महाखन्धक निट्ठित ।[15]

---

१ गलगण्डि–रो० । २ सीपदि–रो० । ३ पापपरिसदूसञ्च–रो० । ४ कुणिं–रो०, स्या० । ५ कतद्धान–रो० । ६ लक्खणा–म० । ७ आगच्छन्त–रो० । ८ विवदेन्ति–रो०, विवादेन्ति–सी०, स्या० । ९ वित्थन्ति–सी०, स्या०, वित्थायन्ति–रो० । १० बालो–सी०, स्या०, रो० । ११ असम्मतो–सी०, स्या०, रो० । १२ एकतो–सी०, स्या० । १३ वत्थू–रो०, सी०, स्या० । १४ एकसत बासत्तति–रो० । १५ महाक्खन्धके उद्दान निट्ठित पठम–रो०, महाक्खन्धके उद्दानं निट्ठित–सी० ।

२. उपोसथक्खन्धकं

§ १. सन्निपातानुजानना

१ तेन खो पन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पब्बते । तेन [B 139, R 101] खो पन समयेन अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका चातुद्दसे पन्नरसे[1] अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा धम्म भासन्ति । ते मनुस्सा उपसङ्कमन्ति धम्मस्सवनाय । ते लभन्ति अञ्ञतित्थियेसु परिब्बाजकेसु पेम, लभन्ति पसाद, लभन्ति अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका पक्ख ।

अथ खो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – "एतरहि खो अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा धम्म भासन्ति । ते मनुस्सा उपसङ्कमन्ति धम्मस्सवनाय । ते लभन्ति अञ्ञतित्थियेसु परिब्बाजकेसु पेम, लभन्ति पसाद, लभन्ति अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका पक्ख । यन्नून अय्या पि चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतेय्यु" ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवन्त एतदवोच – "इध मय्ह, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि 'एतरहि खो अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा धम्म भासन्ति । ते मनुस्सा उपसङ्कमन्ति धम्मस्सवनाय । ते लभन्ति अञ्ञतित्थियेसु परिब्बाजकेसु पेम, लभन्ति पसाद, लभन्ति अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका पक्ख । यन्नून अय्या पि चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतेय्यु' ति । साधु, भन्ते, अय्या पि चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतेय्यु" ति ।

अथ खो भगवा राजान मागध सेनिय बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा [R 102] पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स [B 140] सन्निपतितु" ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू – भगवता अनुञ्ञात[2] चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतितु ति – चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा तुण्ही निसीदन्ति । ते मनुस्सा उपसङ्कमन्ति धम्मस्सवनाय । ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा तुण्ही

---

१ पण्णरसे – सी०, स्या० । २ अनुञ्ञाता – म० ।

निसीदिस्सन्ति, सेय्यथापि मूगसूकरा। ननु नाम सन्निपतितेहि धम्मो भासितब्बो" ति। अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि–"अनुजानामि, भिक्खवे, चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स सन्निपतित्वा धम्म भासितु" ति।

§ २ पातिमोक्खुद्देसानुजानना

२ अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि– "यन्नूनाह यानि मया भिक्खून पञ्ञत्तानि सिक्खापदानि, तानि नेस पातिमोक्खुद्देस अनुजानेय्य। सो नेस भविस्सति उपोसथकम्म" ति। अथ खो भगवा सायण्हसमय[1] पटिसल्लाना वुट्ठितो एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि- "इध मय्ह, भिक्खवे, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि 'यन्नूनाह यानि मया भिक्खून पञ्ञत्तानि सिक्खापदानि, तानि नेस पातिमोक्खुद्देस अनुजानेय्य। सो नेस भविस्सति उपोसथकम्म' ति। अनुजानामि, भिक्खवे, पातिमोक्ख उद्दिसितु। एव च पन, भिक्खवे, उद्दिसितब्ब।

३ "ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो[2]। यदि R 103 सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो उपोसथ करेय्य, पातिमोक्ख उद्दिसेय्य। कि सङ्घस्स पुब्बकिच्च B 141 पारिसुद्धि आयस्मन्तो आरोचेथ। पातिमोक्ख उद्दिसिस्सामि। त सब्बेव सन्ता साधुक सुणोम मनसि करोम। यस्स सिया आपत्ति, सो आविकरेय्य। असन्तिया आपत्तिया तुण्ही भवितब्ब। तुण्हीभावेन खो पनायस्मन्ते परिसुद्धा ति वेदिस्सामि। यथा खो पन पच्चेकपुट्ठस्स वेय्याकरण होति, एवमेव एवरूपाय परिसाय यावततिय अनुस्सावित होति। यो पन भिक्खु यावततिय अनुस्सावियमाने सरमानो सन्ति आपत्ति नाविकरेय्य, सम्पजानमुसावादस्स होति। सम्पजानमुसावादो खो पनायस्मन्तो अन्तरायिको धम्मो वुत्तो भगवता। तस्मा, सरमानेन भिक्खुना आपन्नेन विसुद्धापेक्खेन सन्ती आपत्ति आविकातब्बा, आविकता हिस्स फासु होती" ति।

४ **पातिमोक्खं** ति आदिमेत मुखमेत पमुखमेत कुसलानं धम्मान। तेन वुच्चति पातिमोक्ख ति। **आयस्मन्तो** ति पियवचनमेत गरुवचनमेत सगारवसप्पतिस्साधिवचनमेत आयस्मन्तो ति। **उद्दिसिस्सामी** ति आचिक्खिस्सामि देसेस्सामि पञ्ञापेस्सामि पट्ठपेस्सामि विवरिस्सामि विभजिस्सामि उत्तानीकरिस्सामि[3] पकासेस्सामि। **तं** ति पातिमोक्ख वुच्चति। **सब्बेव सन्ता** ति यावतिका तस्सा परिसाय थेरा च नवा च मज्झिमा च, एते वुच्चन्ति सब्बेव सन्ता ति। **साधुकं सुणोमा** ति अट्ठि कत्वा मनसिकत्वा सब्बं चेतसा समन्नाहराम।

१ सायन्हसमय–म०। २ अज्जुपोसथो पन्नरसो ति–रो० पोत्थके दिस्सति। ३ उत्तानिकरिस्सामी–रो०, म०।

मनसिकरोमा ति एकग्गचित्ता अविक्खित्तचित्ता अविसाहटचित्ता निसामेम। **यस्स सिया आपत्ती** ति थेरस्स वा नवस्स वा मज्झिमस्स वा, पञ्चन्न वा आपत्तिक्खन्धान अञ्ञतरा आपत्ति, सत्तन्न वा आपत्तिक्खन्धान अञ्ञतरा आपत्ति। **सो आविकरेय्या** ति सो देसेय्य, सो विवरेय्य, सो उत्तानीकरेय्य, सो पकासेय्य सङ्घमज्झे वा गणमज्झे वा एकपुग्गले वा। **असन्ती** नाम **आपत्ति** अनज्झापन्ना वा होति, आपज्जित्वा वा वुट्ठिता। **तुण्ही भवितब्बं** ति अधिवासेतब्ब न ब्याहरितब्ब[1]। **परिसुद्धा ति वेदिस्सामी** ति जानिस्सामि धारेस्सामि। **यथा खो पन पच्चेकपुट्ठस्स वेय्याकरणं होती** ति यथा एकेन एको पुट्ठो ब्याकरेय्य, एवमेव तस्सा परिसाय जानितब्ब म पुच्छती ति। **एवरूपा** नाम **परिसा** भिक्खुपरिसा वुच्चति। **यावततियं अनुस्सावितं होती** ति सकि पि अनुस्सावित होति, दुतिय पि अनुस्सावित होति, ततिय पि अनुस्सावित होति। **सरमानो** ति जानमानो सञ्जानमानो। **सन्ती** नाम B 142 **आपत्ति** अज्झापन्ना वा होति, आपज्जित्वा वा अवुट्ठिता। **नाविकरेय्या** ति न देसेय्य, न विवरेय्य, न उत्तानीकरेय्य, न पकासेय्य सङ्घमज्झे वा गणमज्झे वा एकपुग्गले वा। R 104 **सम्पजानमुसावादस्स होती** ति। सम्पजानमुसावादे[2] किं होति? दुक्कट होति। **अन्तरायिको धम्मो वुत्तो भगवता** ति। किस्स अन्तरायिको? पठमस्स झानस्स अधिगमाय अन्तरायिको, दुतियस्स झानस्स अधिगमाय अन्तरायिको, ततियस्स झानस्स अधिगमाय अन्तरायिको, चतुत्थस्स झानस्स अधिगमाय अन्तरायिको, झानान विमोक्खान समाधीन समापत्तीन नेक्खम्मान निस्सरणान पविवेकान कुसलान धम्मान अधिगमाय अन्तरायिको। **तस्मा** ति तङ्कारणा। **सरमानेना** ति जानमानेन सञ्जानमानेन। **विसुद्धापेक्खेना** ति वुट्ठातुकामेन विसुज्झितुकामेन। **सन्ती** नाम **आपत्ति** अज्झापन्ना वा होति, आपज्जित्वा वा अवुट्ठिता। **आविकातब्बा** ति आविकातब्बा सङ्घमज्झे वा गणमज्झे वा एकपुग्गले वा। **आविकता हिस्स फासु होती** ति। किस्स फासु होति? पठमस्स झानस्स अधिगमाय फासु होति, दुतियस्स झानस्स अधिगमाय फासु होति, ततियस्स झानस्स अधिगमाय फासु होति, चतुत्थस्स झानस्स अधिगमाय फासु होति, झानान विमोक्खान समाधीन समापत्तीन नेक्खम्मान निस्सरणान पविवेकान कुसलान धम्मान अधिगमाय फासु होती ति।

५ तेन खो पन समयेन भिक्खू – भगवता पातिमोक्खुद्देसो अनुञ्ञातो ति – देवसिक पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, देवसिक पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथे पातिमोक्ख उद्दिसितु ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू – भगवता उपोसथे पातिमोक्खुद्देसो अनुञ्ञातो ति – पक्खस्स तिक्खत्तु पातिमोक्ख उद्दिसन्ति, चातुद्दसे पन्नरसे अट्ठमिया च पक्खस्स। भगवतो

---

१ ब्याहातब्ब–रो०। २ सम्पजानमुसावादो–रो०।

एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, पक्खस्स तिक्खत्तु पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सकि पक्खस्स चातुद्दसे वा पन्नरसे वा पातिमोक्ख उद्दिसितु ति ।

B 143 R 105 तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू यथापरिसाय पातिमोक्ख उद्दिसन्ति सकाय सकाय परिसाय । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, यथापरिसाय पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब सकाय सकाय परिसाय । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, समग्गान उपोसथकम्म ति ।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि–"भगवता पञ्ञत्त 'समग्गान उपोसथकम्म' ति । कित्तावता नु खो सामग्गी होति, यावता एकावासो, उदाहु सब्बा पठवी[1]" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, एत्तावता सामग्गी यावता एकावासो ति ।

§ ३ महाकप्पिनवत्थु

६ तेन खो पन समयेन आयस्मा महाकप्पिनो राजगहे विहरति मद्दकुच्छिम्हि[2] मिगदाये । अथ खो आयस्मतो महाकप्पिनस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि–"गच्छेय्य वाह उपोसथ न वा गच्छेय्य, गच्छेय्य वाह सङ्घकम्म न वा गच्छेय्य, अथ ख्वाह विसुद्धो परमाय विसुद्धिया"ति ?

अथ खो भगवा आयस्मतो महाकप्पिनस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो समिञ्जित[3] वा बाह पसारेय्य, पसारित वा बाह समिञ्जेय्य, एवमेव – गिज्झकूटे पब्बते अन्तरहितो मद्दकुच्छिम्हि मिगदाये आयस्मतो महाकप्पिनस्स पमुखे[4] पातुरहोसि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने । आयस्मा पि खो महाकप्पिनो भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो आयस्मन्त महाकप्पिन भगवा एतदवोच – "ननु ते, कप्पिन, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – गच्छेय्य वाह उपोसथ न वा गच्छेय्य, गच्छेय्य वाह सङ्घकम्म न वा गच्छेय्य, अथ ख्वाह विसुद्धो परमाय विसुद्धिया"ति ? एव, भन्ते । तुम्हे चे ब्राह्मणा उपोसथं न सक्करिस्सथ न गरुकरिस्सथ न मानेस्सथ न पूजेस्सथ, अथ को चरहि उपोसथ सक्करिस्सति गरुकरिस्सति मानेस्सति पूजेस्सति ? गच्छ त्व, ब्राह्मण, उपोसथ, मा नो अगमासि । गच्छेव[5] सङ्घकम्म, मा नो अगमासी ति । एव, भन्ते, ति खो आयस्मा महाकप्पिनो भगवतो पच्चस्सोसि । B 144

अथ खो भगवा आयस्मन्त महाकप्पिन धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो समिञ्जित वा बाह पसारेय्य, पसारित

---

१ पुथुवी–सी० । २ मद्दकुच्छिस्मिं–स्या०, रो०, सी० । ३ सम्मिञ्जित–सी०, स्या०, रो० । ४ सम्मुखे–म० । ५ गच्छ त्व–म० ।

वा बाहं समिञ्जेय्य, एवमेव – मद्दकुच्छिम्हि मिगदाये आयस्मतो महाकप्पिनस्स पमुखे अन्तरहितो गिज्झकूटे पब्बते पातुरहोसि ।

§ ४. सीमानुजानना

७ अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्तं 'एत्तावता सामग्गी यावता एकावासो' ति, कित्तावता नु खो एकावासो होती" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । R 106
अनुजानामि, भिक्खवे, सीमं सम्मन्नितुं । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा –

पठमं निमित्ता कित्तेतब्बा – पब्बतनिमित्तं, पासाणनिमित्तं, वननिमित्तं, रुक्खनिमित्तं, मग्गनिमित्तं, वम्मिकनिमित्तं, नदीनिमित्तं, उदकनिमित्तं । निमित्ते कित्तेत्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

८ "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यावता समन्ता निमित्ता कित्तिता । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो एतेहि निमित्तेहि सीमं सम्मन्नेय्य समानसंवासं एकूपोसथं । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यावता समन्ता निमित्ता कित्तिता । सङ्घो एतेहि निमित्तेहि सीमं सम्मन्नति समानसंवासं एकूपोसथं । यस्सायस्मतो खमति एतेहि निमित्तेहि सीमाय सम्मुति[१] समानसंवासाय एकूपोसथाय, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मता सीमा सङ्घेन एतेहि निमित्तेहि समानसंवासा एकूपोसथा । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी"ति ।

९ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता सीमासम्मुति अनुञ्ञाता ति – अतिमहतियो सीमायो सम्मन्नन्ति, चतुयोजनिका पि पञ्चयोजनिका पि छयोजनिका पि । भिक्खू उपोसथं आगच्छन्ता उद्दिस्समाने पि पातिमोक्खे आगच्छन्ति, उद्दिट्ठमत्ते पि आगच्छन्ति, अन्तरा पि परिवसन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, अति महती B 145
सीमा सम्मन्नितब्बा, चतुयोजनिका वा पञ्चयोजनिका वा छयोजनिका वा । यो सम्मन्नेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, तियोजनपरमं सीमं सम्मन्नितुं ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू नदीपारं सीमं सम्मन्नन्ति । उपोसथं आगच्छन्ता भिक्खू पि वुय्हन्ति, पत्ता पि वुय्हन्ति, चीवरानि पि वुय्हन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । न, भिक्खवे, नदीपारसीमा सम्मन्नितब्बा । यो सम्मन्नेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, यत्थस्स धुवनावा वा धुवसेतु वा, एवरूपं नदीपारं सीमं सम्मन्नितुं ति ।

§ ५. उपोसथागारकथा

१० तेन खो पन समयेन भिक्खू अनुपरिवेणियं पातिमोक्खं उद्दिस्सन्ति असङ्केतेन । R 107

१ सम्मति–स्या० ।

आगन्तुका भिक्खू न जानन्ति कत्थ वा अज्जुपोसथो करीयिस्सती ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, अनुपरिवेणिय पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब असङ्केतेन। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथागार सम्मन्नित्वा उपोसथ कातु, य सङ्घो आकङ्खति विहारं वा अड्ढयोग वा पासाद वा हम्मिय वा गुह वा। एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्ब। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो -

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम विहार उपोसथागार सम्मन्नेय्य। एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। सङ्घो इत्थन्नाम विहार उपोसथागार सम्मन्नति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स विहारस्स उपोसथागारस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो विहारो उपोसथागार। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे द्वे उपोसथागारानि सम्मतानि होन्ति। भिक्खू उभयत्थ सन्निपतन्ति – इध उपोसथो करीयिस्सति, इध उपोसथो करीयिस्सती ति। B 146 भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, एकस्मिं आवासे द्वे उपोसथागारानि सम्मन्नितब्बानि। यो सम्मन्नेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, एकं समूहनित्वा एकत्थ उपोसथ कातु। एव च पन, भिक्खवे, समूहन्तब्ब। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम उपोसथागारं समूहनेय्य। एसा ञत्ति। सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। सङ्घो इत्थन्नाम उपोसथागारं समूहनति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स उपोसथागारस्स समुग्घातो, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। समूहत सङ्घेन इत्थन्नाम उपोसथागार। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति।

§ ६. उपोसथप्पमुखानुजानना

११ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे अतिखुद्दक उपोसथागारं सम्मत होति। तदहुपोसथे महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो होति। भिक्खु असम्मताय भूमिया निसिन्ना पातिमोक्ख अस्सोसु। अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'उपोसथागार R 108 सम्मन्नित्वा उपोसथो कातब्बो' ति। मय चम्हा असम्मताय भूमिया निसिन्ना पातिमोक्ख अस्सुम्हा। कतो नु खो अम्हाक उपोसथो, अकतो नु खो" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। सम्मताय वा, भिक्खवे, भूमिया निसिन्नो[1] असम्मताय वा, यतो पातिमोक्ख सुणाति कतो वस्स उपोसथो। तेन हि, भिक्खवे, सङ्घो यावमहन्त[2] उपोसथप्पमुख[3] आकङ्खति तावमहन्तं[4]

---

१ निसिन्ना–म०, रो०। २ याव महन्त–म०, सी०। ३ उपोसथमुख–स्या०। ४. ताव महन्त–म०, सी०।

उपोसथप्पमुख सम्मन्नतु । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्ब । पठम निमित्ता कित्तेतब्बा । निमित्ते कित्तेत्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यावता समन्ता निमित्ता कित्तिता । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो एतेहि निमित्तेहि उपोसथप्पमुख सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यावता समन्ता निमित्ता कित्तिता । सङ्घो एतेहि निमित्तेहि उपोसथप्पमुख सम्मन्नति । यस्सा- B 147
यस्मतो खमति एतेहि निमित्तेहि उपोसथप्पमुखस्स सम्मुत्ति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मत सङ्घेन एतेहि निमित्तेहि उपोसथप्पमुख । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी"ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे नवका भिक्खू पठमतरं सन्निपतित्वा – न ताव थेरा आगच्छन्ती ति – पक्कमिसु । उपोसथो विकाले[1] अहोसि । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, तदहुपोसथे थेरेहि भिक्खूहि पठमतरं सन्निपतितु ति ।

तेन खो पन समयेन राजगहे सम्बहुला आवासा समानसीमा होन्ति । तत्थ भिक्खू विवदन्ति – अम्हाक आवासे उपोसथो करीयतु[2], अम्हाक आवासे उपोसथो करीयतू ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । इध पन, भिक्खवे, सम्बहुला आवासा समानसीमा होन्ति । तत्थ भिक्खू विवदन्ति – अम्हाक आवासे उपोसथो करीयतु, अम्हाक आवासे उपोसथो करीयतू ति । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि सब्बेहेव एकज्झ सन्निपतित्वा उपोसथो कातब्बो । यत्थ वा पन थेरो भिक्खु विहरति, तत्थ सन्निपतित्वा उपोसथो कातब्बो, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन उपोसथो कातब्बो । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ७. अविप्पवाससीमानुजानना

१२ तेन खो पन समयेन आयस्मा महाकस्सपो अन्धकविन्दा राजगह उपोसथ R 109
आगच्छन्तो अन्तरामग्गे नदि तरन्तो मन वूळ्हो[3] अहोसि, चीवरानिस्स अल्लानि । भिक्खू आयस्मन्त महाकस्सप एतदवोचु – "किस्स ते, आवुसो, चीवरानि अल्लानी"ति ? इधाह, आवुसो, अन्धकविन्दा राजगह उपोसथ आगच्छन्तो अन्तरामग्गे नदि तरन्तो मनम्हि वूळ्हो । तेन मे चीवरानि अल्लानी ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । या सा, भिक्खवे, सङ्घेन सीमा सम्मता समानसवासा एकुपोसथा, सङ्घो त सीम तिचीवरेन अविप्पवास सम्मन्नतु । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसवासा एकुपोसथा, B 148
यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल सङ्घो त सीम तिचीवरेन अविप्पवास सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसवासा एकुपोसथा, सङ्घो त सीमं

१ विकालो–सी०, स्या० । २ करियतु–स्या०, रो० । ३ वुळ्हो–स्या०, रो० ।

तिचीवरेन अविप्पवास सम्मन्नति। यस्सायस्मतो खमति एतिस्सा सीमाय तिचीवरेन अविप्पवासाय[1] सम्मुति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। सम्मता सा सीमा सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासा[2]। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी"ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू भगवता तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुति अनुञ्ञाता ति अन्तरघरे चीवरानि निक्खिपन्ति। तानि चीवरानि नस्सन्ति पि डय्हन्ति पि[3] उन्दुरेहि पि खज्जन्ति। भिक्खू दुच्चोळा होन्ति लूखचीवरा। भिक्खू एवमाहंसु – "किस्स तुम्हे, आवुसो, दुच्चोळा लूखचीवरा"ति? इध मय, आवुसो, भगवता तिचीवरेन अविप्पवाससम्मुति अनुञ्ञाता ति अन्तरघरे चीवरानि निक्खिपिम्हा। तानि चीवरानि नट्ठानि पि दड्ढानि पि, उन्दुरेहि पि खायितानि, तेन मय दुच्चोळा लूखचीवरा ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। या सा, भिक्खवे, सङ्घेन सीमा सम्मता समानसवासा एकुपोसथा, सङ्घो त सीम तिचीवरेन अविप्पवास सम्मन्नतु, ठपेत्वा गाम च गामूपचार च। एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

१३ "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसवासा एकुपोसथा, यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो त सीम तिचीवरेन अविप्पवास सम्मन्नेय्य, ठपेत्वा
R 110 गाम च गामूपचार च। एसा ञत्ति। सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसवासा एकुपोसथा, सङ्घो त सीम तिचीवरेन अविप्पवास सम्मन्नति, ठपेत्वा गाम च गामूपचारं च। यस्सायस्मतो खमति एतिस्सा सीमाय तिचीवरेन अविप्पवासाय सम्मुति,
B 149 ठपेत्वा गाम च गामूपचार च, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। सम्मता सा सीमा सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासा, ठपेत्वा गाम च गामूपचारं च। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति।

§ ८. सीमासमूहननं

१४ सीम, भिक्खवे, सम्मन्नन्तेन पठम समानसवाससीमा सम्मन्नितब्बा, पच्छा तिचीवरेन अविप्पवासो सम्मन्नितब्बो। सीम, भिक्खवे, समूहनन्तेन पठम तिचीवरेन अविप्पवासो समूहन्तब्बो, पच्छा समानसवाससीमा समूहन्तब्बा। एव च पन, भिक्खवे, तिचीवरेन अविप्पवासो समूहन्तब्बो।

ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यो सो सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासो सम्मतो, यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो त तिचीवरेन अविप्पवास समूहनेय्य। एसा ञत्ति। सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यो सो सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासो सम्मतो, सङ्घो त तिचीवरेन अविप्पवास समूहनति[4]। यस्सायस्मतो खमति एतस्स तिचीवरेन अविप्पवासस्स समुग्घातो, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य। समूहतो सो सङ्घेन तिचीवरेन अविप्पवासो। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति।

---

१ अविप्पवासस्स–स्या०। २ अविप्पवासो–स्या०। ३ दय्हन्ति पि–स्या०। ४ समूहन्ति–सी०।

१५. एव च पन, भिक्खवे, सीमा समूहन्तब्बा ।

ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसवासा[1] एकुपोसथा, यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो त सीम समूहनेय्य समानसवास एकुपोसथ । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । या सा सङ्घेन सीमा सम्मता समानसवासा एकुपोसथा, सङ्घो त सीम समूहनति समानसवास एकुपोसथ । यस्सायस्मतो खमति एतिस्सा सीमाय समानसवासाय एकुपोसथाय समुग्घातो, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । समूहता सा सीमा सङ्घेन समानसवासा एकुपोसथा । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति ।

§ ९. गामसीमादि

१६ असम्मताय, भिक्खवे, सीमाय अट्ठपिताय, य गाम वा निगम वा उपनिस्साय विहरति, या तस्स वा गामस्स गामसीमा, निगमस्स वा निगमसीमा, अय तत्थ समानसवासा एकुपोसथा । अगामके चे, भिक्खवे, अरञ्ञे समन्ता सत्तब्भन्तरा, अय तत्थ समानसवासा एकुपोसथा । सब्बा, भिक्खवे, नदी असीमा, सब्बो समुद्दो असीमो, सब्बो जातस्सरो असीमो । नदिया वा, भिक्खवे, समुद्दे वा जातस्सरे वा य मज्झिमस्स पुरिसस्स समन्ता उदकुक्खेपा, अय तत्थ समानसवासा एकुपोसथा ति ।

१७ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सीमाय सीम सम्भिन्दन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । येस, भिक्खवे, सीमा पठम सम्मता तेस त कम्म धम्मिक अकुप्प ठानारह । येस, भिक्खवे, सीमा पच्छा सम्मता तेस त कम्म अधम्मिक कुप्प अट्ठानारह । न, भिक्खवे, सीमाय सीमा सम्भिन्दितब्बा । यो सम्भिन्देय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सीमाय सीम अज्झोत्थरन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । येस, भिक्खवे, सीमा पठम सम्मता तेस त कम्म धम्मिक अकुप्प ठानारह । येस, भिक्खवे, सीमा पच्छा सम्मता तेस त कम्म अधम्मिक कुप्प अट्ठानारह । न, भिक्खवे, सीमाय सीमा अज्झोत्थरितब्बा । यो अज्झोत्थरेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । अनुजानामि, भिक्खवे, सीम सम्मन्नन्तेन सीमन्तरिक ठपेत्वा सीम सम्मन्नितु ति ।

§ १०. उपोसथभेदादि

१८ अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कति नु खो उपोसथा" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । द्वेमे, भिक्खवे, उपोसथा – चातुद्दसिको च पन्नरसिको च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे उपोसथा ति ।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कति नु खो उपोसथकम्मानी" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । चत्तारिमानि, भिक्खवे, उपोसथकम्मानि – अधम्मेन वग्ग उपोसथकम्म,

१ समानसवासा सीमा–सी०, स्या० ।

अधम्मेन समग्ग उपोसथकम्म, धम्मेन वग्ग उपोसथकम्म, धम्मेन समग्ग उपोसथकम्म ति । B 151 तत्र, भिक्खवे, यदिद[1] अधम्मेन वग्ग उपोसथकम्म, न, भिक्खवे, एवरूप उपोसथकम्म, कातब्ब । न च मया एवरूप उपोसथकम्म अनुञ्ञात । तत्र, भिक्खवे, यदिद अधम्मेन R 112 समग्ग उपोसथकम्म, न, भिक्खवे, एवरूप उपोसथकम्म कातब्ब । न च मया एवरूप उपोसथकम्म अनुञ्ञात । तत्र, भिक्खवे, यदिद धम्मेन वग्ग उपोसथकम्म, न, भिक्खवे, एवरूप उपोसथकम्म कातब्ब । न च मया एवरूप उपोसथकम्म अनुञ्ञात । तत्र, भिक्खवे, यदिद धम्मेन समग्ग उपोसथकम्म, एवरूप, भिक्खवे, उपोसथकम्म कातब्ब, एवरूप च मया उपोसथकम्म अनुञ्ञात । तस्मातिह, भिक्खवे, एवरूप उपोसथकम्म करिस्साम यदिद धम्मेन समग्ग ति–एवञ्हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्ब ति ।

§ ११. संखित्तेन पातिमोक्खुद्देसादि

१९ अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कति नु खो पातिमोक्खुद्देसा" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । पञ्चिमे, भिक्खवे, पातिमोक्खुद्देसा – निदान उद्दिसित्वा अवसेस सुतेन सावेतब्ब । अय पठमो पातिमोक्खुद्देसो । निदान उद्दिसित्वा चत्तारि पाराजिकानि उद्दिसित्वा अवसेस सुतेन सावेतब्ब । अय दुतियो पातिमोक्खुद्देसो । निदान उद्दिसित्वा चत्तारि पाराजिकानि उद्दिसित्वा तेरस सङ्घादिसेसे उद्दिसित्वा अवसेस सुतेन सावेतब्ब । अय ततियो पातिमोक्खुद्देसो । निदान उद्दिसित्वा चत्तारि पाराजिकानि उद्दिसित्वा तेरस सङ्घादिसेसे उद्दिसित्वा द्वे अनियते उद्दिसित्वा अवसेस सुतेन सावेतब्ब । अय चतुत्थो पातिमोक्खुद्देसो । वित्थारेनेव पञ्चमो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पातिमोक्खुद्देसा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू – भगवता सङ्खित्तेन पातिमोक्खुद्देसो अनुञ्ञातो ति– सब्बकाल सङ्खित्तेन पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सङ्खित्तेन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

B 152 तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे[2] अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सवरभय[3] अहोसि । भिक्खू नासक्खिसु वित्थारेन पातिमोक्ख उद्दिसितु । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सति अन्तराये सङ्खित्तेन पातिमोक्ख उद्दिसितु ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू असति पि अन्तराये सङ्खित्तेन पातिमोक्खं उद्दिसन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, असति अन्तराये सङ्खित्तेन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सति अन्तराये सङ्खित्तेन पातिमोक्ख उद्दिसितु । तत्रिमे अन्तराया – राजन्तरायो, चोरन्तरायो, अग्यन्तरायो, R 113 उदकन्तरायो, मनुस्सन्तरायो, अमनुस्सन्तरायो, वाळन्तरायो, सरीसपन्तरायो, जीवितन्तरायो,

---

१ यमिद–सी०, रो० । २ जनपदेसु–सी०, स्या०, रो० । ३ सञ्चरभय–स्या० ।

ब्रह्मचरियन्तरायो ति । अनुजानामि, भिक्खवे, एवरूपेसु अन्तरायेसु सङ्खित्तेन पातिमोक्ख उद्दिसितु, असति अन्तराये वित्थारेना ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे अनज्झिट्ठा धम्म भासन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे अनज्झिट्ठेन धम्मो भासितब्बो । यो भासेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना साम वा धम्म भासितु पर वा अज्झेसितु ति ।

§ १२. विनयपुच्छनकथा

२० तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे असम्मता विनय पुच्छन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे असम्मतेन विनयो पुच्छितब्बो । यो पुच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घमज्झे सम्मतेन विनय पुच्छितु । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो – अत्तना व[1] अत्तान सम्मन्नितब्ब, परेन वा परो सम्मन्नितब्बो ।

कथ च अत्तना व अत्तान सम्मन्नितब्ब ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, अह इत्थन्नाम विनय पुच्छेय्य" B 153
ति । एव अत्तना व अत्तान सम्मन्नितब्ब ।

कथ च परेन परो[2] सम्मन्नितब्बो ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, इत्थन्नामो इत्थन्नाम विनय पुच्छेय्या" ति । एव परेन परो सम्मन्नितब्बो ति ।

तेन खो पन समयेन पेसला भिक्खू सङ्घमज्झे सम्मता विनयं पुच्छन्ति । छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघातं, लभन्ति अप्पच्चयं, वधेन तज्जेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घमज्झे सम्मतेन पि परिस ओलोकेत्वा पुग्गल तुलयित्वा विनय पुच्छितु ति ।

§ १३. विनयविस्सज्जनकथा

२१ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे असम्मता विनय विस्सज्जेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे असम्मतेन विनयो विस्सज्जेतब्बो । यो विस्सज्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घमज्झे सम्मतेन विनय विस्सज्जेतु । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो[3] । अत्तना व अत्तान सम्मन्नितब्ब, परेन वा परो सम्मन्नितब्बो ।

कथ च अत्तना व अत्तान सम्मन्नितब्ब ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, अह इत्थन्नामेन विनय पुट्ठो विस्सज्जेय्य" ति । एव अत्तना व अत्तान सम्मन्नितब्ब । R 114

१ अत्तना वा–म० । २ परेन वा परो–सी० । ३ सम्मन्नितब्ब–म० ।

कथ च परेन परो सम्मन्नितब्बो ? ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो –

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, इत्थन्नामो इत्थन्नामेन विनय पुट्ठो विस्सज्जेय्या”ति। एव परेन परो सम्मन्नितब्बो ति।

B 154 तेन खो पन समयेन पेसला भिक्खू सङ्घमज्झे सम्मता विनय विस्सज्जेन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघात, लभन्ति अप्पच्चय, वधेन तज्जेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घमज्झे सम्मतेन पि परिस ओलोकेत्वा पुग्गल तुलयित्वा विनय विस्सज्जेतु ति।

§ १४. चोदनाकथा

२२ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू अनोकासकत भिक्खु आपत्तिया चोदेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, अनोकासकतो भिक्खु आपत्तिया चोदेतब्बो। यो चोदेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, ओकास कारापेत्वा आपत्तिया चोदेतु – करोतु आयस्मा ओकास, अह त वत्तुकामो ति।

तेन खो पन समयेन पेसला भिक्खू छब्बग्गिये भिक्खू ओकास कारापेत्वा आपत्तिया चोदेन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघात, लभन्ति अप्पच्चय, वधेन तज्जेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, कते पि ओकासे पुग्गलं तुलयित्वा आपत्तिया चोदेतु ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – पुरम्हाक पेसला भिक्खू ओकास कारापेन्ती ति – पटिकच्चेव[1] सुद्धान भिक्खून अनापत्तिकान अवत्थुस्मि अकारणे ओकास कारापेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, सुद्धान भिक्खून अनापत्तिकान अवत्थुस्मिं अकारणे ओकासो कारापेतब्बो। यो कारापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, पुग्गलं तुलयित्वा ओकास कारापेतु ति[2]।

§ १५. अधम्मकम्मपटिक्कोसनादि

२३. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे अधम्मकम्मं करोन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे[3] अधम्मकम्मं कातब्ब। यो करेय्य,
R. 115 आपत्ति दुक्कटस्सा ति। करोन्ति येव अधम्मकम्म। भगवतो एतमत्थ आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अधम्मकम्मे कयिरमाने पटिक्कोसितु ति।

B 155 तेन खो पन समयेन पेसला भिक्खू छब्बग्गियेहि भिक्खूहि अधम्मकम्मे कयिरमाने पटिक्कोसन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघात, लभन्ति अप्पच्चय, वधेन तज्जेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, दिट्ठिं पि आविकातु ति। तेसं येव

१. पटिगच्चेव–सी०, रो०। २ कातुं ति–सी०, म०। ३ म० पोत्थके न दिस्सति।

सन्तिके दिट्ठि आविकरोन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू लभन्ति आघात, लभन्ति अप्पच्चय, वधेन तज्जेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, चतूहि पञ्चहि पटिक्कोसितु, द्वीहि तीहि दिट्ठि आविकातु, एकेन अधिट्ठातु – 'न मेत खमती' ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे पातिमोक्ख उद्दिसमाना सञ्चिच्च न सावेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, पातिमोक्खुद्देसकेन सञ्चिच्च न सावेतब्ब। यो न सावेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मा उदायी सङ्घस्स पातिमोक्खुद्देसको होति काकस्सरको। अथ खो आयस्मतो उदायिस्स एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'पातिमोक्खुद्देसकेन सावेतब्ब' ति, अह चम्हि काकस्सरको, कथ नु खो मया पटिपज्जितब्ब"ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, पातिमोक्खुद्देसकेन वायमितु – 'कथ सावेय्य' ति। वायमन्तस्स अनापत्ती ति।

तेन खो पन समयेन देवदत्तो सगहट्ठाय परिसाय पातिमोक्ख उद्दिसति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, सगहट्ठाय परिसाय पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सङ्घमज्झे अनज्झिट्ठा पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, सङ्घमज्झे अनज्झिट्ठेन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब। यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, थेराधिक पातिमोक्ख ति।

अञ्ञतित्थिय (एकादसम) भाणवार निट्ठित।

---

§ १६. पातिमोक्खुद्देसकअज्झेसनादि

२४ अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्त विहरित्वा येन चोदनावत्थु तेन चारिक B 156
पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन चोदनावत्थु तदवसरि। तेन खो पन समयेन
अञ्ञतरस्मि आवासे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति। तत्थ थेरो भिक्खु बालो होति अब्यत्तो। R 116
सो न जानाति उपोसथ वा उपोसथकम्म वा, पातिमोक्ख वा पातिमोक्खुद्देस वा। अथ खो तेसं भिक्खून एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'थेराधिक पातिमोक्ख' ति, अय च अम्हाक थेरो बालो अब्यत्तो, न जानाति उपोसथ वा उपोसथकम्म वा, पातिमोक्ख वा पातिमोक्खुद्देस वा। कथ नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्ब"ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, यो तत्थ भिक्खु ब्यत्तो पटिबलो तस्साधेय्य पातिमोक्ख ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति बाला अब्यत्ता। ते न जानन्ति उपोसथ वा उपोसथकम्म वा, पातिमोक्ख वा पातिमोक्खुद्देस वा। ते थेर अज्झेसिसु – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्ख"ति। सो एवमाह – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति। दुतिय थेरं अज्झेसिसु – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्ख"ति।

सो पि एवमाह – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति । ततिय थेर अज्झेसिसु – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्ख"ति । सो पि एवमाह – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति । एतेनेव उपायेन याव सङ्घनवक अज्झेसिसु – "उद्दिसतु आयस्मा पातिमोक्ख"ति । सो पि एवमाह – "न मे, भन्ते, वत्तती"ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति बाला अब्यत्ता । ते न जानन्ति उपोसथं वा उपोसथकम्म वा, पातिमोक्ख वा पातिमोक्खुद्देस वा । ते थेरं अज्झेसन्ति – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्ख"ति । सो एवं वदेति – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति । दुतिय थेर अज्झेसन्ति – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्ख" ति ।
B 157 सो पि एव वदेति – "न मे, आवुसो, वत्तती" ति । ततिय थेर अज्झेसन्ति – "उद्दिसतु, भन्ते, थेरो पातिमोक्ख"ति । सो पि एव वदेति – "न मे, आवुसो, वत्तती"ति । एतेनेव उपायेन याव सङ्घनवक अज्झेसन्ति – "उद्दिसतु आयस्मा पातिमोक्ख"ति । सो पि एव वदेति – "न मे, भन्ते, वत्तती" ति । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुक पाहेतब्बो – गच्छावुसो, सङ्खित्तेन वा वित्थारेन वा पातिमोक्ख परियापुणित्वान आगच्छाही ति ।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "केन नु खो पाहेतब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नव[1] भिक्खु आणापेतु ति । थेरेन
R 117 आणत्ता नवा भिक्खू न गच्छन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न गन्तब्ब । यो न गच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ १७. पक्खगणनादिउग्गहणानुजानना

२५ अथ खो भगवा चोदनावत्थुस्मि यथाभिरन्त विहरित्वा पुनदेव राजगहं पच्चागञ्छि ।

तेन खो पन समयेन मनुस्सा भिक्खू पिण्डाय चरन्ते पुच्छन्ति – "कतिमी, भन्ते, पक्खस्सा" ति ? भिक्खू एवमाहसु – "न खो मय, आवुसो, जानामा" ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "पक्खगणनमत्तमपिमे समणा सक्यपुत्तिया न जानन्ति, कि पनिमे अञ्ञ किञ्चि कल्याण जानिस्सन्ती" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, पक्खगणन उग्गहेतु ति । अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो पक्खगणना उग्गहेतब्बा" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बेहेव पक्खगणनं उग्गहेतु ति ।

२६. तेन खो पन समयेन मनुस्सा भिक्खू पिण्डाय चरन्ते पुच्छन्ति – "कीवतिका, भन्ते, भिक्खू" ति ? भिक्खू एवमाहसु – "न खो मय, आवुसो, जानामा" ति । मनुस्सा

---

१ नवक-सी०, स्या० ।

उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "अञ्ञमञ्ञ पिमे समणा सक्यपुत्तिया न जानन्ति, किं पनिमे अञ्ञं किञ्चि कल्याणं जानिस्सन्ती" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, भिक्खू गणेतुं ति।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कदा नु खो भिक्खू गणेतब्बा" ति ? भगवतो B 158 एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, तदहुपोसथे नामग्गेन[1] वा गणेतुं, सलाकं वा गाहेतुं ति।

२७ तेन खो पन समयेन भिक्खू अजानन्ता अज्जुपोसथो ति दूरं गामं पिण्डाय चरन्ति। ते उद्दिस्समाने पि पातिमोक्खे आगच्छन्ति, उद्दिट्ठमत्ते पि आगच्छन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, आरोचेतुं 'अज्जुपोसथो' ति।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो आरोचेतब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना कालवतो आरोचेतुं ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो थेरो कालवतो नस्सरति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, भत्तकाले पि आरोचेतुं।

भत्तकाले पि नस्सरति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, यं कालं सरति, तं कालं आरोचेतुं ति।

§ १८. पुब्बकरणानुजानना

२८ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे उपोसथागारं उक्लापं होति। R 118 आगन्तुका भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम भिक्खू उपोसथागारं न सम्मज्जिस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथागारं सम्मज्जितुं ति।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो उपोसथागारं सम्मज्जितब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नवं भिक्खुं आणापेतुं ति।

थेरेन आणत्ता नवा भिक्खू न सम्मज्जन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न सम्मज्जितब्बं। यो न सम्मज्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

२९ तेन खो पन समयेन उपोसथागारे आसनं अपञ्ञत्तं होति। भिक्खू छमायं B 159 निसीदन्ति, गत्तानि पि चीवरानि पि पंसुकितानि होन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथागारे आसनं पञ्ञापेतुं ति।

अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो उपोसथागारे आसनं पञ्ञापेतब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नवं भिक्खुं आणापेतुं ति।

---

१ नाममग्गेन – स्या०, गणमग्गेन – रो०।

थेरेन आणत्ता नवा भिक्खू न आसन पञ्ञापेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न पञ्ञापेतब्ब। यो न पञ्ञापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

३० तेन खो पन समयेन उपोसथागारे पदीपो न होति। भिक्खू अन्धकारे काय पि चीवर पि अक्कमन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, उपोसथागारे पदीप कातु ति।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "केन नु खो उपोसथागारे पदीपो कातब्बो" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नव भिक्खु आणापेतु ति।

थेरेन आणत्ता नवा भिक्खू न पदीपेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसु। न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न पदीपेतब्बो। यो न पदीपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

३१ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे आवासिका भिक्खू नेव पानीय उपट्ठापेन्ति, न परिभोजनीय उपट्ठापेन्ति। आगुन्तका भिक्खू उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम आवासिका भिक्खू नेव पानीय उपट्ठापेस्सन्ति, न परिभोजनीय
R 119 उपट्ठापेस्सन्ती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेतु ति।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "केन नु खो पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेतब्ब" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, थेरेन भिक्खुना नव भिक्खु आणापेतु ति।

B 160 थेरेन आणत्ता नवा भिक्खू न उपट्ठापेन्ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसु। न, भिक्खवे, थेरेन आणत्तेन अगिलानेन न उपट्ठापेतब्ब। यो न उपट्ठापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ १९. दिसङ्गमिकादिवत्थु

३२ तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू बाला अब्यत्ता दिसङ्गमिका आचरियुपज्झाये न आपुच्छिसु। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। इध पन, भिक्खवे, सम्बहुला भिक्खू बाला अब्यत्ता दिसङ्गमिका आचरियुपज्झाये न आपुच्छन्ति। तेहि, भिक्खवे, आचरियुपज्झायेहि पुच्छितब्बा – "कह गमिस्सथ, केन सद्धि गमिस्सथा" ति? ते चे, भिक्खवे, बाला अब्यत्ता अञ्ञे बाले अब्यत्ते अपदिसेय्यु, न, भिक्खवे, आचरियुपज्झायेहि अनुजानितब्बा। अनुजानेय्युं चे, आपत्ति दुक्कटस्स। ते च, भिक्खवे, बाला अब्यत्ता अननुञ्ञाता आचरियुपज्झायेहि गच्छेय्यु चे, आपत्ति दुक्कटस्स।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति बाला अब्यत्ता। ते न जानन्ति उपोसथ वा उपोसथकम्म वा, पातिमोक्खं वा पातिमोक्खुद्देस वा। तत्थ अञ्ञो भिक्खु आगच्छति बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि सो भिक्खु सङ्गहेतब्बो

अनुग्गहेतब्बो उपलापेतब्बो उपट्ठापेतब्बो चुण्णेन मत्तिकाय दन्तकट्ठेन मुखोदकेन। नो चे सङ्गण्हेय्यु अनुग्गण्हेय्यु उपलापेय्यु उपट्ठापेय्यु चुण्णेन मत्तिकाय दन्तकट्ठेन मुखोदकेन, आपत्ति दुक्कटस्स।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला भिक्खू विहरन्ति बाला अब्यत्ता। ते न जानन्ति उपोसथ वा उपोसथकम्म वा, पातिमोक्ख वा पातिमोक्खुद्देस वा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुक पाहेतब्बो – गच्छावुसो, सङ्खित्तेन वा वित्थारेन वा पातिमोक्ख परियापुणित्वा आगच्छा ति। एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि सब्बेहेव यत्थ जानन्ति उपोसथ वा B 161
उपोसथकम्म वा पातिमोक्ख वा पातिमोक्खुद्देस वा, सो आवासो गन्तब्बो। नो चे R 120
गच्छेय्यु, आपत्ति दुक्कटस्स।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे सम्बहुला भिक्खू वस्स वसन्ति बाला अब्यत्ता। ते न जानन्ति उपोसथ वा उपोसथकम्म वा पातिमोक्ख वा पातिमोक्खुद्देस वा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुक पाहेतब्बो – गच्छावुसो, सङ्खित्तेन वा वित्थारेन वा पातिमोक्ख परियापुणित्वा आगच्छा ति। एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, एको भिक्खु सत्ताहकालिक पाहेतब्बो – गच्छावुसो, सङ्खित्तेन वा वित्थारेन वा पातिमोक्ख परियापुणित्वा आगच्छा ति। एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, न, भिक्खवे, तेहि भिक्खूहि तस्मि आवासे वस्स वसितब्ब। वसेय्यु चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ २०. पारिसुद्धिदानकथा

३३ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्निपतथ, भिक्खवे, सङ्घो उपोसथ करिस्सती"ति। एव वुत्ते अञ्ञतरो भिक्खु भगवन्त एतदवोच – "अत्थि, भन्ते, भिक्खु गिलानो, सो अनागतो" ति। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना पारिसुद्धि दातु। एव च पन, भिक्खवे, दातब्बा – तेन गिलानेन भिक्खुना एकं भिक्खु उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "पारिसुद्धि दम्मि, पारिसुद्धि मे हर, पारिसुद्धि मे आरोचेही" ति। कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, दिन्ना होति पारिसुद्धि। न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न दिन्ना होति पारिसुद्धि। एवं चेत लभेथ, इच्चेतं कुसल। नो चे लभेथ, सो, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु मञ्चेन वा पीठेन वा सङ्घमज्झे आनेत्वा उपोसथो कातब्बो। सचे, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकान भिक्खून एव होति – "सचे खो मय गिलान ठाना चावेस्साम, आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति कालङ्किरिया[1] वा भविस्सती" ति,

१ कालकिरिया-सी०, स्या०।

B 162 न, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु ठाना चावेतब्बो । सङ्घेन तत्थ गन्त्वा उपोसथो कातब्बो । न त्वेव वग्गेन सङ्घेन उपोसथो कातब्बो । करेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया तत्थेव पक्कमति, अञ्ञस्स दातब्बा पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया तत्थेव विब्भमति, ··पे॰ R 121 काल करोति – सामणेरो पटिजानाति – सिक्ख पच्चक्खातको पटिजानाति – अन्तिमवत्थु अज्झापन्नको पटिजानाति – उम्मत्तको पटिजानाति – खित्तचित्तो पटिजानाति – वेदनट्टो पटिजानाति – आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति – आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति – पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति – पण्डको पटिजानाति – थेय्यसवासको पटिजानाति – तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति तिरच्छानगतो पटिजानाति – मातुघातको पटिजानाति – पितुघातको पटिजानाति – अरहन्तघातको पटिजानाति – भिक्खुनीदूसको पटिजानाति – सङ्घभेदको पटिजानाति लोहितुप्पादको पटिजानाति – उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अञ्ञस्स दातब्बा पारिसुद्धि ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया अन्तरामग्गे पक्कमति, अनाहटा होति पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया अन्तरामग्गे विब्भमति, ··पे॰ उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अनाहटा होति पारिसुद्धि ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया सङ्घप्पत्तो पक्कमति, आहटा होति पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया सङ्घप्पत्तो विब्भमति, ···पे॰··· उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, आहटा होति पारिसुद्धि ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया सङ्घप्पत्तो सुत्तो न आरोचेति, पमत्तो न आरोचेति, समापन्नो न आरोचेति, आहटा होति पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारकस्स अनापत्ति ।

पारिसुद्धिहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पारिसुद्धिया सङ्घप्पत्तो सञ्चिच्च न आरोचेति, आहटा होति पारिसुद्धि । पारिसुद्धिहारकस्स आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ २१. छन्ददानकथा

B 163 ३४ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्निपतथ, भिक्खवे, सङ्घो कम्म करिस्सती" ति । एव वुत्ते अञ्ञतरो भिक्खु भगवन्त एतदवोच – "अत्थि, भन्ते, भिक्खु गिलानो, सो अनागतो" ति । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना छन्द दातु । एव च पन, भिक्खवे, दातब्बो । तेन गिलानेन भिक्खुना एक भिक्खुं उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "छन्द दम्मि, छन्द मे हर, छन्दं मे आरोचेही" ति । कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, दिन्नो होति छन्दो । न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न

कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न दिन्नो होति छन्दो। एवं चेतं लभेथ, इच्चेतं कुसलं। नो चे लभेथ, सो, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु मञ्चेन वा पीठेन वा सङ्घमज्झे आनेत्वा कम्मं कातब्बं। R 122
सचे, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकानं भिक्खूनं एवं होति – "सचे खो मयं गिलानं ठाना चावेस्साम, आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति कालङ्किरिया वा भविस्सती" ति, न, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु ठाना चावेतब्बो। सङ्घेन तत्थ गन्त्वा कम्मं कातब्बं। न त्वेव वग्गेन सङ्घेन कम्मं कातब्बं। करेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे तत्थेव पक्कमति, अञ्ञस्स दातब्बो छन्दो। छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे तत्थेव विब्भमति, पे० कालं करोति – सामणेरो पटिजानाति – सिक्खं पच्चक्खातको पटिजानाति – अन्तिमवत्थुं अज्झापन्नको पटिजानाति – उम्मत्तको पटिजानाति – खित्तचित्तो पटिजानाति – वेदनट्टो पटिजानाति – आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति – आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति – पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति – पण्डको पटिजानाति – थेय्यसंवासको पटिजानाति – तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति – तिरच्छानगतो पटिजानाति – मातुघातको पटिजानाति – पितुघातको पटिजानाति – अरहन्तघातको पटिजानाति – भिक्खुनीदूसको पटिजानाति – सङ्घभेदको पटिजानाति – लोहितुप्पादको पटिजानाति – उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अञ्ञस्स दातब्बो छन्दो।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे अन्तरामग्गे पक्कमति, अनाहटो होति छन्दो। B 164
छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे अन्तरामग्गे विब्भमति पे० उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अनाहटो होति छन्दो।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे सङ्घप्पत्तो पक्कमति, आहटो होति छन्दो। छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे सङ्घप्पत्तो विब्भमति पे० उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, आहटो होति छन्दो।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे सङ्घप्पत्तो सुत्तो न आरोचेति, पमत्तो न आरोचेति, समापन्नो न आरोचेति, आहटो होति छन्दो। छन्दहारकस्स अनापत्ति।

छन्दहारको चे, भिक्खवे, दिन्ने छन्दे सङ्घप्पत्तो सञ्चिच्च न आरोचेति, आहटो होति छन्दो। छन्दहारकस्स आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, तदहुपोसथे पारिसुद्धिं देन्तेन छन्दं पि दातुं, सन्ति सङ्घस्स करणीयं ति।

§ २२. ञातकादिग्गहणकथा

३५ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरं भिक्खुं तदहुपोसथे ञातका गण्हिंसु। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपोसथे ञातका गण्हन्ति । ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इम भिक्खु मुहुत्त मुञ्चथ, यावाय भिक्खु उपोसथ करोती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो मुहुत्त एकमन्त होथ, यावाय भिक्खु पारिसुद्धि देती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इम भिक्खु मुहुत्त निस्सीम नेथ, याव सङ्घो उपोसथ करोती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन उपोसथो कातब्बो । करेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स ।

B 165 इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपोसथे राजानो गण्हन्ति, पे० चोरा गण्हन्ति - धुत्ता गण्हन्ति – भिक्खुपच्चत्थिका गण्हन्ति, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इम भिक्खु मुहुत्त मुञ्चथ, यावाय भिक्खु उपोसथ करोती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो मुहुत्त एकमन्त होथ, यावाय भिक्खु पारिसुद्धि देती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इम भिक्खु मुहुत्त निस्सीम नेथ, याव सङ्घो उपोसथ करोती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन उपोसथो कातब्बो । करेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ २३. उम्मत्तकसम्मुति

R. 123 ३६ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्निपतथ, भिक्खवे, अत्थि सङ्घस्स करणीय" ति । एव वुत्ते अञ्ञतरो भिक्खु भगवन्त एतदवोच – "अत्थि, भन्ते, गग्गो नाम भिक्खु उम्मत्तको, सो अनागतो" ति ।

द्वेमे, भिक्खवे, उम्मत्तका – अत्थि, भिक्खवे, भिक्खु उम्मत्तको सरति पि उपोसथं न पि सरति, सरति पि सङ्घकम्म न पि सरति, अत्थि नेव सरति, आगच्छति पि उपोसथ न पि आगच्छति, आगच्छति पि सङ्घकम्म न पि आगच्छति, अत्थि नेव आगच्छति । तत्र, भिक्खवे, य्वाय उम्मत्तको सरति पि उपोसथ न पि सरति, सरति पि सङ्घकम्म न पि सरति, आगच्छति पि उपोसथ न पि आगच्छति, आगच्छति पि सङ्घकम्म न पि आगच्छति, अनुजानामि, भिक्खवे, एवरूपस्स उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुति दातु । एव च पन, भिक्खवे, दातब्बा । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । गग्गो भिक्खु उम्मत्तको – सरति पि उपोसथं न पि सरति, सरति पि सङ्घकम्म· ·पे०···सङ्घकम्म न पि आगच्छति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल,
B. 166 सङ्घो गग्गस्स भिक्खुनो उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुतिं ददेय्य । सरेय्य वा गग्गो भिक्खु उपोसथं

न वा सरेय्य, सरेय्य वा सङ्घकम्म न वा सरेय्य, आगच्छेय्य वा उपोसथ न वा आगच्छेय्य, आगच्छेय्य वा सङ्घकम्म न वा आगच्छेय्य, सङ्घो सह वा गग्गेन विना वा गग्गेन, उपोसथ करेय्य, सङ्घकम्म करेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । गग्गो भिक्खु उम्मत्तको – सरति पि उपोसथ ·पे० ना पि आगच्छति । सङ्घो गग्गस्स भिक्खुनो उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुतिं देति । सरेय्य वा गग्गो पे० सङ्घो सह वा गग्गेन, विना वा गग्गेन उपोसथ करिस्सति, सङ्घकम्म करिस्सति । यस्सायस्मतो खमति गग्गस्स भिक्खुनो उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुतिया दान – सरेय्य वा गग्गो भिक्खु पे० सङ्घो सह वा गग्गेन, विना वा गग्गेन उपोसथ करिस्सति, सङ्घकम्म करिस्सति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । दिन्ना सङ्घेन गग्गस्स भिक्खुनो उम्मत्तकस्स उम्मत्तकसम्मुति । सरेय्य वा गग्गो भिक्खु उपोसथ न वा सरेय्य, सरेय्य वा सङ्घकम्म · पे० सङ्घकम्म करिस्सति । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति ।

§२४. सङ्घुपोसथादिप्पभेदो

३७ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे चत्तारो भिक्खू R 124
विहरन्ति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'उपोसथो कातब्बो' ति, मय चम्हा[1] चत्तारो जना, कथ नु खो अम्हेहि उपोसथो कातब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थ B 167
आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, चतुन्न पातिमोक्ख उद्दिसितु ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे तयो भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता अनुञ्ञात चतुन्न पातिमोक्ख उद्दिसितु, मय चम्हा तयो जना, कथ नु खो अम्हेहि उपोसथो कातब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, तिण्ण[2] अञ्ञमञ्ञ[3] पारिसुद्धिउपोसथ कातु । एव च पन, भिक्खवे, कातब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन ते भिक्खू ञापेतब्बा —

"सुणन्तु मे आयस्मन्ता । अज्जुपोसथो पन्नरसो । यदायस्मन्तान पत्तकल्ल, मय अञ्ञमञ्ञ पारिसुद्धिउपोसथ करेय्यामा" ति ।

थेरेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – "परिसुद्धो अह, आवुसो, परिसुद्धो ति म धारेथ । परिसुद्धो अह, आवुसो, परिसुद्धो ति म धारेथ । परिसुद्धो अह, आवुसो, परिसुद्धो ति म धारेथा" ति ।

नवकेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – "परिसुद्धो अह, भन्ते, परिसुद्धो ति म धारेथ । परिसुद्धो अहं, भन्ते, परिसुद्धो ति म धारेथ । परिसुद्धो अह, भन्ते, परिसुद्धो ति म धारेथा" ति ।

---

१. मयञ्चम्ह–सी०, स्या० । २ तिण्णन्न–स्या० । ३ सी०, म०, रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे द्वे भिक्खू विहरन्ति। अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि–"भगवता अनुञ्ञात चतुन्न पातिमोक्ख उद्दिसितु, तिण्णन्न अञ्ञमञ्ञ पारिसुद्धिउपोसथ कातु। मय चम्हा द्वे जना। कथ नु खो अम्हेहि उपोसथो कातब्बो" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, द्विन्न पारिसुद्धिउपोसथ कातु। एव च पन, भिक्खवे, कातब्बो। थेरेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा नवो भिक्खु एवमस्स वचनीयो–"परिसुद्धो अह, आवुसो,
R 125 परिसुद्धो ति म धारेहि। परिसुद्धो अह, आवुसो, परिसुद्धो ति म धारेहि। परिसुद्धो अह, आवुसो, परिसुद्धो ति म धारेही" ति।

B 168 नवकेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा थेरो भिक्खु एवमस्स वचनीयो–"परिसुद्धो अह, भन्ते, परिसुद्धो ति म धारेथ। परिसुद्धो अह, भन्ते, परिसुद्धो ति म धारेथ। परिसुद्धो अह, भन्ते, परिसुद्धो ति म धारेथा" ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे एको भिक्खु विहरति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि–"भगवता अनुञ्ञात चतुन्न पातिमोक्ख उद्दिसितु, तिण्णन्न अञ्ञमञ्ञ पारिसुद्धिउपोसथ कातु, द्विन्न पारिसुद्धिउपोसथ कातु। अह चम्हि एकको। कथ नु खो मया उपोसथो कातब्बो" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे एको भिक्खु विहरति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना यत्थ भिक्खू पटिक्कमन्ति उपट्ठानसालाय वा, मण्डपे वा, रुक्खमूले वा, सो देसो सम्मज्जित्वा पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेत्वा आसन पञ्ञापेत्वा पदीप कत्वा निसीदितब्ब। सचे अञ्ञे भिक्खू आगच्छन्ति, तेहि सद्धि उपोसथो कातब्बो। नो चे आगच्छन्ति, अज्ज मे उपोसथो ति अधिट्ठातब्ब[1]। नो चे अधिट्ठहेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

तत्र, भिक्खवे, यत्थ चत्तारो भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पारिसुद्धि आहरित्वा तीहि पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब। उद्दिसेय्यु चे, आपत्ति दुक्कटस्स। तत्र, भिक्खवे, यत्थ तयो भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पारिसुद्धि आहरित्वा द्वीहि पारिसुद्धिउपोसथो कातब्बो। करेय्यु चे, आपत्ति दुक्कटस्स। तत्र, भिक्खवे, यत्थ द्वे भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पारिसुद्धि आहरित्वा एकेन अधिट्ठातब्ब। अधिट्ठहेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ २५. आपत्तिपटिकम्मविधि

३८ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु तदहुपोसथे आपत्ति आपन्नो होति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि–"भगवता पञ्ञत्त 'न सापत्तिकेन उपोसथो कातब्बो' ति। अह चम्हि आपत्ति आपन्नो। कथ नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपोसथे आपत्ति आपन्नो होति। तेन, भिक्खवे,

१ अधिट्ठातब्बो–सी०, स्या०, म०।

भिक्खुना एक भिक्खु उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि R 126
पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, इत्थन्नाम आपत्ति आपन्नो, त पटिदेसेमी" B 169
ति । तेन वत्तब्बो – "पस्ससी" ति । आम पस्सामी ति । आयति सवरेय्यासी ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपोसथे आपत्तिया वेमतिको होति । तेन, भिक्खवे, भिक्खुना एक भिक्खु उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, इत्थन्नामाय आपत्तिया वेमतिको, यदा निब्बेमतिको भविस्सामि, तदा त आपत्ति पटिकरिस्सामी" ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्ख सोतब्ब, न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सभाग आपत्ति देसेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सभागा आपत्ति देसेतब्बा । यो देसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सभाग आपत्ति पटिग्गण्हन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सभागा आपत्ति पटिग्गहेतब्बा । यो पटिग्गण्हेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ २६. आपत्तिआविकरणविधि

३९ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पातिमोक्खे उद्दिस्समाने आपत्ति सरति । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'न सापत्तिकेन उपोसथो कातब्बो' ति । अह चम्हि आपत्ति आपन्नो । कथ नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पातिमोक्खे उद्दिस्समाने आपत्ति सरति । तेन, भिक्खवे, भिक्खुना सामन्तो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, इत्थन्नाम आपत्ति आपन्नो । इतो वुट्ठहित्वा त आपत्ति पटिकरिस्सामी" ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्ख सोतब्ब, न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पातिमोक्खे उद्दिस्समाने आपत्तिया वेमतिको होति । तेन,
भिक्खवे, भिक्खुना सामन्तो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, इत्थन्नामाय B 170
आपत्तिया वेमतिको । यदा निब्बेमतिको भविस्सामि, तदा त आपत्ति पटिकरिस्सामी" ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्ख सोतब्ब, न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो ति ।

§ २७. सभागापत्तिपटिकम्मविधि

४० तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो होति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'न सभागा
आपत्ति देसेतब्बा, न सभागा आपत्ति पटिग्गहेतब्बा' ति । अय च सब्बो सङ्घो सभाग R 127
आपत्ति आपन्नो । कथ नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो होति। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुक पाहेतब्बो – गच्छावुसो, त आपत्ति पटिकरित्वा आगच्छ, मय ते सन्तिके आपत्ति पटिकरिस्सामा ति। एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अय सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो। यदा अञ्ञ भिक्खु सुद्ध अनापत्तिक पस्सिस्सति, तदा तस्स सन्तिके त आपत्ति पटिकरिस्सती" ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब, न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सब्बो सङ्घो सभागाय आपत्तिया वेमतिको होति। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अय सब्बो सङ्घो सभागाय आपत्तिया वेमतिको। यदा निब्बेमतिको भविस्सति, तदा त आपत्ति पटिकरिस्सती" ति वत्वा उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब, न त्वेव तप्पच्चया उपोसथस्स अन्तरायो कातब्बो।

B 171 इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे वस्सूपगतो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो होति। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुक पाहेतब्बो – गच्छावुसो, त आपत्ति पटिकरित्वा आगच्छ, मय ते सन्तिके त आपत्ति पटिकरिस्सामा ति।

एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, एको भिक्खु सत्ताहकालिक पाहेतब्बो – गच्छावुसो, त आपत्ति पटिकरित्वा आगच्छ, मय ते सन्तिके त आपत्ति पटिकरिस्सामा ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो होति। सो न जानाति तस्सा आपत्तिया नामगोत्त। तत्थ अञ्ञो भिक्खु आगच्छति बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो। तमेन अञ्ञतरो भिक्खु येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त भिक्खु एतदवोच – "यो नु खो, आवुसो, एव चेव च करोति, कि नाम सो आपत्ति आपज्जती" ति? सो एव आह – "यो खो, आवुसो, एव चेव च करोति, इम नाम सो आपत्ति आपज्जति। इम नाम त्व, आवुसो, आपत्ति आपन्नो, पटिकरोहि त आपत्ति" ति। सो एव
R 128 आह – "न खो अह, आवुसो, एको व इम आपत्ति आपन्नो, अय सब्बो सङ्घो इम आपत्ति आपन्नो" ति। सो एव आह – "कि ते, आवुसो, करिस्सति परो आपन्नो वा अनापन्नो वा। इङ्घ, त्व, आवुसो, सकाय आपत्तिया वुट्ठाही" ति[1]। अथ खो सो भिक्खु तस्स भिक्खुनो वचनेन त आपत्ति पटिकरित्वा येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – "यो किर, आवुसो, एव चेव च करोति, इम नाम सो आपत्ति आपज्जति।

---

१ वुट्ठाहाति-स्या०, सी०, रो०।

इम नाम तुम्हे, आवुसो, आपत्ति आपन्ना, पटिकरोथ त आपत्ति" ति । अथ खो ते भिक्खू न इच्छिसु तस्स भिक्खुनो वचनेन त आपत्ति पटिकातु । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो होति । सो न जानाति तस्सा आपत्तिया नामगोत्त । तत्थ अञ्ञो भिक्खु आगच्छति बहुस्सुतो पे० सिक्खाकामो । तमेन अञ्ञतरो भिक्खु येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा B 172
त भिक्खु एव वदेति – "यो नु खो, आवुसो, एव चेव च करोति, कि नाम सो आपत्ति आपज्जती" ति ? सो एव वदेति – "यो खो, आवुसो, एव चेव च करोति, इम नाम सो आपत्ति आपज्जति । इम नाम त्व, आवुसो, आपत्ति आपन्नो, पटिकरोहि त आपत्ति" ति । सो एव वदेति – "न खो अह, आवुसो, एको व इम आपत्ति आपन्नो । अय सब्बो सङ्घो इम आपत्ति आपन्नो" ति । सो एव वदेति – "कि ते, आवुसो, करिस्सति परो आपन्नो वा अनापन्नो वा । इङ्घ, त्व, आवुसो, सकाय आपत्तिया वुट्ठाही" ति । सो चे, भिक्खवे, भिक्खु तस्स भिक्खुनो वचनेन त आपत्ति पटिकरित्वा येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एव वदेति – "यो किर, आवुसो, एव चेव च करोति पे०…पटिकरोथ त आपत्ति" ति । ते चे, भिक्खवे, भिक्खू तस्स भिक्खुनो वचनेन त आपत्ति पटिकरेय्यु, इच्चेत कुसल । नो चे पटिकरेय्यु, न ते, भिक्खवे, भिक्खू तेन भिक्खुना अकामा वचनीया ति ।

चोदनावत्थु(बारसम)भाणवार निट्ठितं ।

---

§ २८ अनापत्तिपन्नरसकं

४१ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका
भिक्खू सन्निपतिसु चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानिसु अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू R 129
अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो उपोसथ अकसु, पातिमोक्ख उद्दिसिसु । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छिसु बहुतरा । भगवतो एतमत्थ आरोचेसुं ।

(१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका
भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू B 173
अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । उद्देसकान अनापत्ति ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो उपोसथ करोन्ति, पाति-

मोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति

तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति B 175 थोकतरा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान अनापत्ति ।

(१०) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति पे० पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । उद्देसकान अनापत्ति ।

(११) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति • पे० ••पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान अनापत्ति ।

(१२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति पे० पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकानं अनापत्ति ।

(१३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति पे०•• पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । उद्देसकानं अनापत्ति ।

(१४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका B. 176 भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति पे०•• पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान अनापत्ति ।

(१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति•• पे० • पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान अनापत्ति ।

अनापत्तिपन्नरसक निट्ठित ।

§ २९. वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं[1]

४२ (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो[2] उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब। उद्देसकान आपत्ति दुक्कटस्स।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति· पे०···पातिमोक्ख उद्दिसन्ति।
B 177 तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, अवसेस सोतब्ब। उद्देसकान आपत्ति दुक्कटस्स।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति पे० पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, अवसेस सोतब्ब। उद्देसकान आपत्ति दुक्कटस्स।

(४–१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे पे० अवुट्ठिताय परिसाय पे० ·
R 131 एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय पे० सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा पे० समसमा पे० थोकतरा। उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकान आपत्ति दुक्कटस्स।

वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं निट्ठित।

§ ३० वेमतिकपन्नरसकं

४३ (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते, कप्पति नु खो अम्हाक उपोसथो कातु ननु खो कप्पती ति, वेमतिका उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब। उद्देसकान आपत्ति दुक्कटस्स।

---

१. वग्गावग्गसञ्ञीपन्नरसक-म०, वग्गावग्गसञ्ञिनोपन्नरसक-रो०। २ समग्गसञ्ञिनो-स्या०।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका B 178 भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति पे० पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति पे० पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

(४ – १५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते, कप्पति नु खो अम्हाकं उपोसथो कातुं ननु खो कप्पती ति, वेमतिका उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, पे० अवुट्ठिताय परिसाय ·· पे०·· एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय पे० सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा पे० समसमा पे० थोकतरा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, तेसं सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

वेमतिकपन्नरसकं[१] निट्ठितं।

§ ३१. कुक्कुच्चपकतपन्नरसकं

४४ (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते, कप्पतेव अम्हाकं उपोसथो कातुं नाम्हाकं न कप्पती ति, B 179 कुक्कुच्चपकता उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते, कप्पतेव अम्हाकं उपोसथो कातुं नाम्हाकं न कप्पती ति, कुक्कुच्चपकता उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्खं उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठं सुउद्दिट्ठं, अवसेसं सोतब्बं। उद्देसकानं आपत्ति दुक्कटस्स।

---

१ वेमतिकापन्नरसकं–रो०।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति पे० पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, अवसेस सोतब्ब। उद्देसकान आपत्ति दुक्कटस्स।

(४–१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते, कप्पतेव अम्हाक उपोसथो कातु नाम्हाकं न कप्पती ति, कुक्कुच्चपकता उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, पे० अवुट्ठिताय परिसाय·· पे० एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय पे० सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा पे० समसमा पे० थोकतरा। उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा। उद्देसकान आपत्ति दुक्कटस्स।

कुक्कुच्चपकतपन्नरसक[1] *निट्ठित।*

§ ३२. भेदपुरेक्खारपन्नरसकं

B 180 ४५ (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब।
R 132 उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, अवसेस सोतब्ब। उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते–नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति–भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति। तेहि उद्दिस्समाने पातिमोक्खे, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, अवसेस सोतब्ब। उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

---

१ कुक्कुच्चपकतापन्नरसक–रो०।

(४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका B 181
भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति पे० भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(६) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(७) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(८) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(९) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका B 182
भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू

अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१०) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(११) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, B 183 अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पातिमोक्ख उद्दिसितब्ब । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ

करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

(१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते—नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति—भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति, पातिमोक्ख उद्दिसन्ति । तेहि उद्दिट्ठमत्ते पातिमोक्खे, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । उद्दिट्ठ सुउद्दिट्ठ, तेस सन्तिके पारिसुद्धि आरोचेतब्बा । उद्देसकान आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

भेदपुरेक्खारपन्नरसक[1] निट्ठित । पञ्चवीसतिका[2] निट्ठिता ।

§ ३३. सीमोक्कन्तिकपेय्यालं

४६ इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपोसथे सम्बहुला आवासिका B 184 भिक्खू सन्निपतन्ति चत्तारो वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति[3] अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीम ओक्कमन्ती ति पे०· ते न जानन्ति अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीम ओक्कन्ता ति पे० ते न पस्सन्ति[4] अञ्ञे आवासिके भिक्खू अन्तोसीम ओक्कमन्ते पे० ते न पस्सन्ति अञ्ञे आवासिके भिक्खू अन्तोसीम ओक्कन्ते · पे० ते न सुणन्ति[5] अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीम ओक्कमन्ती ति पे० ते न सुणन्ति अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीम ओक्कन्ता ति पे० ।

आवासिकेन आवासिका एकसतपञ्चसत्तति तिकनयतो, आवासिकेन आगन्तुका, आगन्तुकेन आवासिका, आगन्तुकेन आगन्तुका पेय्यालमुखेन सत्ततिकसतानि होन्ति ।

४७ इध पन, भिक्खवे, आवासिकान भिक्खून चातुद्दसो होति, आगन्तुकान पन्नरसो । सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकान अनुवत्तितब्ब । सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकान अनुवत्तितब्ब । सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकान अनुवत्तितब्ब ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकान भिक्खून पन्नरसो होति, आगन्तुकान चातुद्दसो । सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकान अनुवत्तितब्ब । सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकान अनुवत्तितब्ब । सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकान अनुवत्तितब्ब ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकान भिक्खून पाटिपदो होति, आगन्तुकान पन्नरसो ।

---

१ भेदपुरेक्खारापन्नरसक–रो० । २ पञ्चवीसतितिक–स्या०, पञ्चसत्ततिक–रो० । ३ ते जानन्ति–रो० । ४ ते पस्सन्ति– रो० । ५ ते सुणन्ति–रो० ।

सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकान नाकामा दातब्बा सामग्गी। आगन्तुकेहि निस्सीम गन्त्वा उपोसथो कातब्बो। सचे समसमा होन्ति, आवासिकेहि B 185 आगन्तुकान नाकामा दातब्बा सामग्गी। आगन्तुकेहि निस्सीम गन्त्वा उपोसथो कातब्बो। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकान सामग्गी वा दातब्बा निस्सीम वा गन्तब्बं।

R 133 इध पन, भिक्खवे, आवासिकान भिक्खून पन्नरसो होति, आगन्तुकान पाटिपदो। सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकान सामग्गी वा दातब्बा निस्सीम वा गन्तब्बं। सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकान सामग्गी वा दातब्बा निस्सीम वा गन्तब्बं। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकान नाकामा दातब्बा सामग्गी। आवासिकेहि निस्सीम गन्त्वा उपोसथो कातब्बो।

§ ३४. लिङ्गादिदस्सनं

४८ इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिकान भिक्खून आवासिकाकारं, आवासिकलिङ्गं, आवासिकनिमित्तं, आवासिकुद्देसं, सुपञ्ञत्तं मञ्चपीठं, भिसिबिम्बोहनं, पानीयं परिभोजनीयं सुपट्ठितं, परिवेणं सुसम्मट्ठं; पस्सित्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आवासिका भिक्खू नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति। आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू सुणन्ति आवासिकान भिक्खून आवासिकाकारं, आवासिकलिङ्गं, आवासिकनिमित्तं, आवासिकुद्देसं, चङ्कमन्तान पदसद्दं, सज्झायसद्दं, उक्कासितसद्दं, खिपितसद्दं, सुत्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आवासिका भिक्खू नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका B 186 विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो उपोसथं करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं उपोसथं करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथं करोन्ति। आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुकान भिक्खून आगन्तुका-

कारं, आगन्तुकलिङ्ग, आगन्तुकनिमित्त, आगन्तुकुद्देस, अञ्ञातक पत्त, अञ्ञातक चीवरं, अञ्ञातक निसीदन, पादान धोत, उदकनिस्सेक, पस्सित्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आगन्तुका भिक्खू नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा उपोसथ करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा उपोसथ करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्क उपोसथ करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति। आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू सुणन्ति आगन्तुकान भिक्खून आगन्तुकाकार, आगन्तुकलिङ्ग, आगन्तुकनिमित्त, आगन्तुकुद्देस, आगच्छन्तान पदसद्द, उपाहनपप्फोटनसद्द, उक्कासितसद्द, खिपितसद्द, सुत्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आगन्तुका भिक्खू नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा उपोसथ करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा उपोसथ करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्क उपोसथ करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा उपोसथ करोन्ति। आपत्ति थुल्लच्चयस्स। R 134

§ ३५. नानासंवासकादीहि उपोसथकरणं

४९ इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिके भिक्खू नानासवासके। ते समानसवासकदिट्ठि पटिलभन्ति, समानसवासकदिट्ठि पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति। अनापत्ति। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा पाटेक्क उपोसथ करोन्ति। अनापत्ति। B 187

इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिके भिक्खू समानसवासके। ते नानासवासकदिट्ठि पटिलभन्ति, नानासवासकदिट्ठि पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा पाटेक्क उपोसथ करोन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति। अनापत्ति।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुके भिक्खू नानासवासके। ते समानसवासकदिट्ठि पटिलभन्ति, समानसवासकदिट्ठि पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा

एकतो उपोसथ करोन्ति । अनापत्ति । ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा पाटेक्कं उपोसथ करोन्ति । अनापत्ति ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुके भिक्खू समानसंवासके । ते नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा पाटेक्कं उपोसथ करोन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा एकतो उपोसथ करोन्ति । अनापत्ति ।

§ ३६. नगन्तब्बवारं –

५० न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको आवासो
B. 188 गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया ।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया ।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको आवासो
R 135 गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया ।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासंवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया ।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो,

यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको B 189 आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया।

न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया। न, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा आनावासा वा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन अञ्ञत्र अन्तराया।

§ ३७. गन्तब्बवारं

५१ गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो, यत्थस्सु भिक्खू समानसवासका, य जञ्ञा – सक्कोमि अज्जेव गन्तु ति। गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको अनावासो पे० सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसवासका, य जञ्ञा – सक्कोमि अज्जेव गन्तु ति।

गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो पे०... सभिक्खुको अनावासो... पे०... सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसवासका, य जञ्ञा – सक्कोमि अज्जेव गन्तु ति।

गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपोसथे सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो पे० सभिक्खुको अनावासो पे०... सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसवासका, य जञ्ञा – सक्कोमि अज्जेव गन्तु ति।

·· पे० ··न पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकस्स निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । यो उद्दिसेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो ।

न पण्डकस्स निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति R 136 दुक्कटस्स । न थेय्यसंवासकस्स पे० न तित्थियपक्कन्तकस्स पे० न तिरच्छानगतस्स पे० न मातुघातकस्स पे० न पितुघातकस्स पे० न अरहन्तघातकस्स पे० न भिक्खुनीदूसकस्स[1] पे०·· न सङ्घभेदकस्स पे० न लोहितुप्पादकस्स पे० न उभतोब्यञ्जनकस्स निसिन्नपरिसाय पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं । यो उद्दिसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

न, भिक्खवे, पारिवासिकपारिसुद्धिदानेन उपोसथो कातब्बो, अञ्ञत्र अवुट्ठिताय परिसाय ।

न च, भिक्खवे, अनुपोसथे उपोसथो कातब्बो, अञ्ञत्र सङ्घसामग्गिया ति ।

ततियभाणवारं निट्ठितं ।

उपोसथक्खन्धकं दुतियं ।

§ ३९. तस्सुद्दानं

तित्थिया बिम्बिसारो च सन्निपतितुं[2] तुण्हिका ।
धम्मं रहो पातिमोक्खं देवसिकं तदा सकिं ॥
यथापरिसा[3] समग्गं[4] सामग्गी मद्दकुच्छि च ।
सीमा महती नदिया अनु द्वे खुद्दकानि च ॥
नवा राजगहे चेव सीमा अविप्पवासना ।
सम्मन्ने पठमं सीमं पच्छा सीमं समूहने ॥
B 191 असम्मता गामसीमा नदिया समुद्दे सरे ।
उदकुक्खेपो भिन्दन्ति तथेवज्झोत्थरन्ति च ॥
कति कम्मानि उद्देसो सवरा[5] असती पि च ।
धम्मं विनयं तज्जेन्ति पुन विनयतज्जना ॥
चोदना कते ओकासे अधम्मपटिक्कोसना ।
चतुपञ्चपरा आविं[6] सञ्चिच्च चे पि वायमे[7] ॥
सगहट्ठा अनज्झिट्ठा चोदनम्हि न जानति ।
सम्बहुला न जानन्ति सज्जुकं न च गच्छरे ॥

---

१ भिक्खुनिदूसकस्स–म० । २ सन्निपतितु–स्या०, सन्निपतन्ति–रो० । ३ यथा परिसाय–स्या०, यथापरिसाय–रो० । ४ सामग्ग–सी० । ५ सञ्चरा–स्या० । ६ चतुपञ्चपराआवि–स्या० । ७ सञ्चिच्चापि च वायमे–स्या० ।

कतिमी कीवतिका दूरे आरोचेतुञ्च नस्सरि ।
उक्काप आसन दीपो[१] दिसा अञ्ञो बहुस्सुतो ॥
सज्जुक वस्सुपोसथो सुद्धिकम्मञ्च आतका ।
गग्गो चतुतयो द्वेको आपत्तिसभागा सरि[२] ॥
सब्बो सङ्घो वेमतिको न जानन्ति बहुस्सुतो ।
बहू समसमा थोका परिसा अवुट्ठिताय च[३] ॥
एकच्चा वुट्ठिता सब्बा जानन्ति च वेमतिका[४] ।
कप्पतेवा ति कुक्कुच्चा जान पस्सं सुणन्ति च ॥
आवासिकेन आगन्तु[५] चातुपन्नरसो पुन ।
पाटिपदो पन्नरसो लिङ्गसवासका उभो ॥
पारिवासानुपोसथो अञ्ञत्र सङ्घसामग्गिया ।
एते विभत्ता उद्दाना वत्थुविभूतकारणा ति ॥

इमस्मिं खन्धके वत्थूनि छ असीति ।

उपोसथक्खन्धक निट्ठित ।

१ पदीपो–रो० । २ आपत्ति सभागा सरि–सी०, स्या०, रो० । ३ परिसावुट्ठिताय च–स्या०, परिसाय अवुट्ठिताय च–रो० । ४ विमतिका–स्या० । ५ आगन्तुका–स्या० ।

३. वस्सूपनायिकक्खन्धकं

§ १. वस्सूपनायिकानुजानना

B 192, R 137 १ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तेन खो पन समयेन भगवता भिक्खून वस्सावासो अपञ्ञत्तो होति । ते इध[1] भिक्खू हेमन्त पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[2] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया हेमन्त पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरिस्सन्ति, हरितानि तिणानि सम्मद्दन्ता, एकिन्द्रियं जीवं विहेठेन्ता, बहू खुद्दके पाणे सङ्घातं आपादेन्ता । इमे हि नाम अञ्ञतित्थिया[3] दुरक्खातधम्मा वस्सावासं अल्लीयिस्सन्ति[4] सङ्कसायिस्सन्ति[5] । इमे हि नाम सकुन्तका रुक्खग्गेसु कुलावकानि करित्वा वस्सावासं अल्लीयिस्सन्ति सङ्कसायिस्सन्ति । इमे पन समणा सक्यपुत्तिया हेमन्त पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरन्ति, हरितानि तिणानि सम्मद्दन्ता, एकिन्द्रियं जीवं विहेठेन्ता, बहू खुद्दके पाणे सङ्घातं आपादेन्ता" ति ।

अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, वस्सं उपगन्तुं" ति । अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कदा नु खो वस्सं उपगन्तब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, वस्साने वस्सं उपगन्तुं ति ।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कति नु खो वस्सूपनायिका"ति[6] ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । द्वेमा, भिक्खवे, वस्सूपनायिका – पुरिमिका, पच्छिमिका ति । अपरज्जुगताय आसाळ्हिया पुरिमिका उपगन्तब्बा, मासगताय आसाळ्हिया पच्छिमिका उपगन्तब्बा – इमा खो, भिक्खवे, द्वे वस्सूपनायिका ति ।

§ २. वस्साने चारिकापटिक्खेपादि

२ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू वस्सं उपगन्त्वा अन्तरावस्सं चारिकं चरन्ति । मनुस्सा तथेव उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया हेमन्त पि गिम्हं पि वस्सं पि चारिकं चरिस्सन्ति, हरितानि तिणानि सम्मद्दन्ता, एकिन्द्रियं जीवं विहेठेन्ता, बहू खुद्दके पाणे सङ्घातं आपादेन्ता । इमे हि नाम अञ्ञतित्थिया दुरक्खातधम्मा वस्सावासं अल्लीयिस्सन्ति सङ्कसायिस्सन्ति । इमे हि नाम सकुन्तका रुक्खग्गेसु कुलावकानि करित्वा वस्सावासं अल्लीयिस्सन्ति सङ्कसायिस्सन्ति । इमे पन समणा सक्यपुत्तिया

---

१ तेध–सी०, स्या०, रो० । २ खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० । ३ अञ्ञतित्थिया परिब्बाजका–स्या० । ४ अल्लियिस्सन्ति–स्या०, रो० । ५ सङ्कासयिस्सन्ति–स्या०, सी०, सङ्कापयिस्सन्ति–रो० । ६ वस्सुपनायिकाति–रो० ।

हेमन्त पि गिम्ह पि वस्स पि चारिक चरन्ति, हरितानि तिणानि सम्मद्दन्ता, एकिन्द्रिय जीव विहेठेन्ता, बहू खुद्दके पाणे सङ्घात आपादेन्ता" ति ।

अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू वस्स उपगन्त्वा अन्तरावस्स[1] चारिक चरिस्सन्ती" ति ? अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, वस्स उपगन्त्वा पुरिम वा तेमास पच्छिम वा तेमास अवसित्वा चारिका पक्कमितब्बा । यो पक्कमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

३ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू न इच्छन्ति वस्स उपगन्तु । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, वस्स न उपगन्तब्ब । यो न उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू तदहुवस्सूपनायिकाय[2] वस्स अनुपगन्तुकामा सञ्चिच्च आवास अतिक्कमन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, तदहुवस्सूपनायिकाय वस्स अनुपगन्तुकामेन सञ्चिच्च आवासो अतिक्कमितब्बो । यो अतिक्कमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो वस्स उक्कड्ढितुकामो भिक्खून सन्तिके दूत पाहेसि – यदि पनाय्या[3] आगमे जुण्हे वस्स उपगच्छेय्यु ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, राजून अनुवत्तितु ति ।

§ ३. सत्ताहकरणीयानुजानना

४ अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्त विहरित्वा येन सावत्थि[4] तेन चारिक R 139
पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन सावत्थि तदवसरि । तत्र सुद भगवा सावत्थिय B 194
विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे ।

तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे उदेनेन उपासकेन सङ्घ उद्दिस्स विहारो कारापितो होति । सो भिक्खून सन्तिके दूत पाहेसि – आगच्छन्तु भदन्ता,[5] इच्छामि दान च दातु, धम्म च सोतु, भिक्खू च पस्सितु ति । भिक्खू एवमाहसु – "भगवता, आवुसो, पञ्ञत्त 'न वस्स उपगन्त्वा पुरिम वा तेमास पच्छिम वा तेमास अवसित्वा चारिका पक्कमितब्बा' ति । आगमेतु उदेनो उपासको, याव भिक्खू वस्स वसन्ति । वस्स वुत्था आगमिस्सन्ति । सचे पनस्स अच्चायिक करणीय, तत्थेव आवासिकान भिक्खून सन्तिके विहारं पतिट्ठापेतू" ति । उदेनो उपासको उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथ हि नाम भदन्ता मया पहिते न आगच्छिस्सन्ति । अह हि दायको कारको सङ्घुपट्ठाको" ति । अस्सोसु खो भिक्खू उदेनस्स उपासकस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । अथ खो ते भिक्खू

१ अन्तरा वस्स–रो० । २ तदहु वस्सुपनायिकाय–रो०, तदहु वस्सूपनायिकाय–सी० । ३ पनय्या–सी०, स्या०, रो० । ४ सावत्थी–स्या० । ५ भद्दन्ता–रो० ।

भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे[1] धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, सत्तन्न सत्ताहकरणीयेन पहिते गन्तु, न त्वेव अप्पहिते । भिक्खुस्स, भिक्खुनिया, सिक्खमानाय, सामणेरस्स, सामणेरिया, उपासकस्स, उपासिकाय – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेस सत्तन्न सत्ताहकरणीयेन पहिते गन्तु, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो" ।

५ इध पन, भिक्खवे, उपासकेन सङ्घ उद्दिस्स विहारो कारापितो होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दान च दातु, धम्म च सोतु, भिक्खू च पस्सितु ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताह सन्निवत्तो[2] कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, उपासकेन सङ्घ उद्दिस्स अड्ढयोगो कारापितो होति । पे०··· पासादो कारापितो होति हम्मिय कारापित होति गुहा कारापिता होति · परिवेण कारापित होति कोट्ठको कारापितो होति·· उपट्ठानसाला कारापिता होति अग्गिसाला कारापिता होति कप्पियकुटि कारापिता होति वच्चकुटि कारापिता होति चङ्कमो कारापितो होति चङ्कमनसाला कारापिता होति·· उदपानो कारापितो होति · उदपानसाला

B 195

R 140 कारापिता होति जन्ताघरं कारापित होति जन्ताघरसाला कारापिता होति·· पोक्खरणी कारापिता होति मण्डपो कारापितो होति आरामो कारापितो होति आरामवत्थु[3] कारापित होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दान च दातु, धम्म च सोतु, भिक्खू च पस्सितु ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, उपासकेन सम्बहुले भिक्खू उद्दिस्स · पे० एक भिक्खु उद्दिस्स विहारो कारापितो होति अड्ढयोगो करापितो होति पासादो कारापितो होति · हम्मिय कारापित होति गुहा कारापिता होति· परिवेण कारापित होति · कोट्ठको कारापितो होति उपट्ठानसाला कारापिता होति···अग्गिसाला कारापिता होति कप्पियकुटि कारापिता होति वच्चकुटि कारापिता होति·· चङ्कमो कारापितो होति चङ्कमनसाला कारापिता होति उदपानो कारापितो होति उदपानसाला कारापिता होति जन्ताघर कारापित होति जन्ताघरसाला कारापिता होति पोक्खरणी कारापिता होति · मण्डपो कारापितो होति आरामो कारापितो होति · आरामवत्थु कारापित होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दान च दातु, धम्म च सोतु, भिक्खू च पस्सितु ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

---

१ एतस्मिं पकरणे सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २ सन्निवट्टो–स्या०, रो० । ३. आरामवत्थु–स्या०, रो० ।

इध पन, भिक्खवे, उपासकेन भिक्खुनीसङ्घ[1] उद्दिस्स[2] पे० · सम्बहुला भिक्खुनियो उद्दिस्स पे० · एक भिक्खुनि उद्दिस्स पे० सम्बहुला सिक्खमानायो उद्दिस्स पे० एक सिक्खमान उद्दिस्स· पे० सम्बहुले सामणेरे उद्दिस्स पे०··· एक सामणेर उद्दिस्स पे० सम्बहुला सामणेरियो उद्दिस्स पे० एक सामणेरि उद्दिस्स विहारो कारापितो होति पे० अड्ढयोगो कारापितो होति पासादो कारापितो होति हम्मिय कारापित होति गुहा कारापिता होति परिवेण कारापित होति B 196 कोट्ठको कारापितो होति उपट्ठानसाला कारापिता होति अग्गिसाला कारापिता होति · कप्पियकुटि कारापिता होति[3] चङ्कमो कारापितो होति चङ्कमनसाला कारापिता होति उदपानो कारापितो होति उदपानसाला कारापिता होति पोक्खरणी कारापिता होति मण्डपो कारापितो होति आरामो कारापितो होति आरामवत्थु कारापित होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दान च दातु, धम्म च सोतु, भिक्खू च पस्सितु ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

६ इध पन, भिक्खवे, उपासकेन अत्तनो अत्थाय निवेसनं कारापित होति पे० सयनिघरं कारापित होति उदोसितो[4] कारापितो होति अट्टो कारापितो होति माळो कारापितो होति आपणो कारापितो होति·· आपणसाला कारापिता होति पासादो कारापितो होति· हम्मिय कारापित होति · गुहा कारापिता होति परिवेण कारापित होति·· कोट्ठको कारापितो होति उपट्ठानसाला कारापिता होति · अग्गिसाला कारापिता होति रसवती कारापिता होति[5] चङ्कमो कारापितो होति· चङ्कमनसाला कारापिता होति · उदपानो कारापितो होति उदपानसाला कारापिता होति[6] पोक्खरणी कारापिता होति मण्डपो कारापितो होति आरामो कारापितो होति आरामवत्थु कारापित होति पुत्तस्स वा वारेय्य होति धीतुया वा वारेय्य होति गिलानो वा होति·· अभिञ्ञात वा सुत्तन्त भणति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इम सुत्तन्त परियापुणिस्सन्ति, पुराय सुत्तन्तो न पलुज्जती ति[7] । अञ्ञतर वा पनस्स किच्च होति – करणीय R 141 वा, सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि दान च दातु, धम्म च सोतु, भिक्खू च पस्सितु ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

---

१ भिक्खुनिसङ्घ–म० । २ सत्ताहकरणीयेसु-भिक्खुणीसङ्घ उद्दिस्सा ति इतो पट्ठाय वच्चकुटी जन्ताघर जन्ताघरसाला ति इमानि तीणि परिहीनानी ति समन्तपासादिकाय दिस्सति । ३ एत्थ स्या० पोत्थके 'वच्चकुटी कारापिता होती'ति पाठो दिस्सति । ४ उद्दोसितो–सी०, स्या० रो० । ५ एत्थ स्या०, सी०, रो० पोत्थकेसु 'वच्चकुटी कारापिता होती' ति पाठो दिस्सति । ६ एत्थ स्या०, सी०, रो० पोत्थकेसु 'जन्ताघरं कारापित होति जन्ताघरसाला कारापिता होती' ति पाठो दिस्सति । ७ पलुज्जती ति–सी०, म०, रो० ।

B 197 ७ इध पन, भिक्खवे, उपासिकाय सङ्घं उद्दिस्स विहारो कारापितो होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, उपासिकाय सङ्घं उद्दिस्स अड्ढयोगो कारापितो होति पे० पासादो कारापितो होति हम्मियं कारापितं होति गुहा कारापिता होति परिवेणं कारापितं होति कोट्ठको कारापितो होति उपट्ठानसाला कारापिता होति अग्गिसाला कारापिता होति कप्पियकुटि कारापिता होति·· वच्चकुटि कारापिता होति चङ्कमो कारापितो होति चङ्कमनसाला कारापिता होति उदपानो कारापितो होति उदपानसाला कारापिता होति · जन्ताघरं कारापितं होति···जन्ताघरसाला कारापिता होति···पोक्खरणी कारापिता होति मण्डपो कारापितो होति आरामो कारापितो होति · आरामवत्थु कारापितं होति। सा चे भिक्खून सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, उपासिकाय सम्बहुले भिक्खू उद्दिस्स· पे० एकं भिक्खुं उद्दिस्स पे० भिक्खुनीसङ्घं उद्दिस्स पे० सम्बहुला भिक्खुनियो उद्दिस्स ·· पे० एकं भिक्खुनिं उद्दिस्स पे०··· सम्बहुला सिक्खमानायो उद्दिस्स ···पे० · एकं सिक्खमानं उद्दिस्स · पे०·· सम्बहुले सामणेरे उद्दिस्स· पे० · एकं सामणेरं उद्दिस्स पे० सम्बहुला सामणेरियो उद्दिस्स पे० · एकं सामणेरिं उद्दिस्स पे० ··।

८ इध पन, भिक्खवे, उपासिकाय अत्तनो अत्थाय निवेसनं कारापितं होति पे० सयनिघरं कारापितं होति उदोसितो कारापितो होति···अट्टो कारापितो होति ··माळो कारापितो होति आपणो कारापितो होति · आपणसाला कारापिता होति पासादो कारा-
B 198 पितो होति · हम्मियं कारापितं होति गुहा कारापिता होति···परिवेणं कारापितं होति कोट्ठको कारापितो होति उपट्ठानसाला कारापिता होति अग्गिसाला कारापिता होति रसवती कारापिता होति[१] चङ्कमो कारापितो होति चङ्कमनसाला कारापिता होति उदपानो कारापितो होति उदपानसाला कारापिता होति[२] पोक्खरणी कारापिता होति मण्डपो कारापितो होति आरामो कारापितो होति आरामवत्थु कारापितं होति · पुत्तस्स वा वारेय्यं होति धीतुया वा वारेय्यं होति गिलाना वा होति अभिञ्ञातं वा सुत्तन्तं भणति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु अय्या, इमं सुत्तन्तं

१ एत्थ स्या०, सी०, पोत्थकेसु 'वच्चकुटी कारापिता होती ति पाठो दिस्सति । २ एत्थ सी० पोत्थके 'जन्ताघरं कारापितं होति जन्ताघरसाला कारापिता होती' ति पाठो दिस्सति ।

परियापुणिस्सन्ति, पुराय सुत्तन्तो न पलुज्जती ति । अञ्ञतरं वा पनस्सा किच्चं होति करणीयं वा, सा चे भिक्खून सन्तिके दूतं पहिणेय्य – आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

९ इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना सङ्घं उद्दिस्स· पे० · भिक्खुनिया सङ्घं उद्दिस्स·· सिक्खमानाय सङ्घं उद्दिस्स सामणेरेन सङ्घं उद्दिस्स सामणेरिया सङ्घं उद्दिस्स·· सम्बहुले भिक्खू उद्दिस्स एकं भिक्खुं उद्दिस्स भिक्खुनीसङ्घं उद्दिस्स · सम्बहुला भिक्खुनियो उद्दिस्स · एकं भिक्खुनिं उद्दिस्स सम्बहुला सिक्खमानायो उद्दिस्स एकं सिक्खमानं उद्दिस्स सम्बहुले सामणेरे उद्दिस्स ·एकं सामणेरं उद्दिस्स R 142 सम्बहुला सामणेरियो उद्दिस्स एकं सामणेरिं उद्दिस्स अत्तनो अत्थाय विहारो कारापितो होति पे०···अड्ढयोगो कारापितो होति· पासादो कारापितो होति · हम्मियं कारापितं होति गुहा कारापिता होति·· परिवेणं कारापितं होति कोट्ठको कारापितो होति···उपट्ठानसाला कारापिता होति अग्गिसाला कारापिता होति कप्पियकुटि कारापिता होति[१] चङ्कमो कारापितो होति चङ्कमनसाला कारापिता होति उदपानो कारापितो होति उदपानसाला कारापिता होति ·पोक्खरणी कारापिता होति · मण्डपो कारापितो होति आरामो कारापितो होति आरामवत्थु कारापितं होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूतं पहिणेय्य· आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि दानं च दातुं, धम्मं B 199 च सोतुं, भिक्खू च पस्सितुं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ति ।

§ ४. पञ्चन्नं अप्पहिते पि अनुजानना

१० तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । सो भिक्खून सन्तिके दूतं पाहेसि – अहं हि गिलानो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगतं ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते । भिक्खुस्स, भिक्खुनिया, सिक्खमानाय, सामणेरस्स, सामणेरिया – अनुजानामि, भिक्खवे, इमेसं पञ्चन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु गिलानो होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूतं पहिणेय्य – अहं हि गिलानो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो ।

---

१ एत्थ स्या० पोत्थके 'वच्चकुटी कारापिता होतीति' पाठो दिस्सति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स अनभिरति उप्पन्ना होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अनभिरति मे उप्पन्ना, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – अनभिरत वूपकासेस्सामि वा, वूपकासापेस्सामि वा, धम्मकथ वास्स करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स कुक्कुच्च उप्पन्न होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – कुक्कुच्च मे उप्पन्न, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – कुक्कुच्च विनोदेस्सामि वा,
B 200, विनोदापेस्सामि वा, धम्मकथ वास्स करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

R 143 इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स दिट्ठिगत उप्पन्नं होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – दिट्ठिगत मे उप्पन्न, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – दिट्ठिगत विवेचेस्सामि वा, विवेचापेस्सामि वा, धम्मकथ वास्स करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु गरुधम्म अज्झापन्नो होति परिवासारहो । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि गरुधम्म अज्झापन्नो परिवासारहो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – परिवासदान उस्सुक्क करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु मूलाय पटिकस्सनारहो होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि मूलाय पटिकस्सनारहो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – मूलाय पटिकस्सन उस्सुक्क करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु मानत्तारहो होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि मानत्तारहो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – मानत्तदान उस्सुक्क करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु अब्भानारहो होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि अब्भानारहो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – अब्भान उस्सुक्क करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

B 201 इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स सङ्घो कम्म कत्तुकामो होति तज्जनीय वा, नियस्स वा,

पब्बाजनीय वा, पटिसारणीय वा, उक्खेपनीय वा। सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – सङ्घो मे कम्म कत्तुकामो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – कि ति नु खो सङ्घो कम्म न R 144 करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

कत वा पनस्स होति सङ्घेन कम्म तज्जनीय वा नियस्स[1] वा पब्बाजनीय वा पटिसारणीय वा उक्खेपनीय वा । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – सङ्घो मे कम्म अकासि, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – कि ति नु खो सम्मा वत्तेय्य, लोम पातेय्य, नेत्थार वत्तेय्य, सङ्घो त कम्म पटिप्पस्सम्भेय्या ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

११ इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनी गिलाना होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि गिलाना, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्त वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्त वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्ज वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनिया अनभिरति उप्पन्ना होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अनभिरति मे उप्पन्ना, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – अनभिरत वूपकासेस्सामि वा, वूपकासापेस्सामि वा, धम्मकथ वास्सा करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनिया कुक्कुच्च उप्पन्न होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – कुक्कुच्च मे उप्पन्न, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – कुक्कुच्च विनोदेस्सामि वा, विनोदा- B 202 पेस्सामि वा, धम्मकथ वास्सा करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनिया दिट्ठिगत उप्पन्न होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – दिट्ठिगत मे उप्पन्न, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – दिट्ठिगत विवेचेस्सामि वा, विवेचापेस्सामि वा, धम्मकथ वास्सा करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनी गरुधम्म अज्झापन्ना होति मानत्तारहा । सा चे भिक्खून R 145 सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि गरुधम्म अज्झापन्ना मानत्तारहा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – मानत्तदान उस्सुक्क करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

---

१ निस्सय- रो० ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनी मूलाय पटिकस्सनारहा होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अहं हि मूलाय पटिकस्सनारहा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – मूलाय पटिकस्सन उस्सुक्क करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनी अब्भानारहा होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अहं हि अब्भानारहा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – अब्भान उस्सुक्क करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुनिया सङ्घो कम्म कत्तुकामो होति – तज्जनीय वा, नियस्स वा, पब्बाजनीय वा, पटिसारणीय वा, उक्खेपनीय वा । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – सङ्घो मे कम्म कत्तुकामो, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – किं ति नु खो सङ्घो कम्म न करेय्य, लहुकाय वा परिणामेय्या ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

B 203 कत वा पनस्सा होति सङ्घेन कम्म – तज्जनीय वा, नियस्स वा, पब्बाजनीय वा, पटिसारणीय वा, उक्खेपनीय वा । सा चे भिक्खूनं सन्तिके दूत पहिणेय्य – सङ्घो मे कम्म अकासि, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – किं ति नु खो सम्मा वत्तेय्य, लोम पातेय्य, नेत्थारं वत्तेय्य, सङ्घो त कम्म पटिप्पस्सम्भेय्या ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

१२ इध पन, भिक्खवे, सिक्खमाना गिलाना होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अहं हि गिलाना, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति – गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्त वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्त वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्ज वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

R 146 इध पन, भिक्खवे, सिक्खमानाय अनभिरति उप्पन्ना होति पे० सिक्खमानाय कुक्कुच्च उप्पन्न होति सिक्खमानाय दिट्ठिगत उप्पन्न होति ‥सिक्खमानाय सिक्खा कुपिता होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – सिक्खा मे कुपिता, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – सिक्खासमादान उस्सुक्क करिस्सामी ति । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

इध पन, भिक्खवे, सिक्खमाना उपसम्पज्जितुकामा होति । सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अहं हि उपसम्पज्जितुकामा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत

ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – उपसम्पद उस्सुक्क करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति। सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो।

१३ इध पन, भिक्खवे, सामणेरो गिलानो होति। सो चे भिक्खून सन्तिके दूत
पहिणेय्य – अह हि गिलानो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, B 204
भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्त वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्त वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्ज वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति। सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, सामणेरस्स अनभिरति उप्पन्ना होति पे० सामणेरस्स कुक्कुच्च उप्पन्न होति·· सामणेरस्स दिट्ठिगत उप्पन्न होति सामणेरो वस्स पुच्छितुकामो होति। सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि वस्स पुच्छितुकामो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – पुच्छिस्सामि वा, आचिक्खिस्सामि वा ति। सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, सामणेरो उपसम्पज्जितुकामो होति। सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि उपसम्पज्जितुकामो, आगच्छन्तु भिक्खू, इच्छामि भिक्खून आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – उपसम्पद उस्सुक्क करिस्सामि वा, अनुस्सावेस्सामि वा, गणपूरको वा भविस्सामी ति। सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो।

१४ इध पन, भिक्खवे, सामणेरी[१] गिलाना होति। सा चे भिक्खून सन्तिके दूत
पहिणेय्य – अह हि गिलाना, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, R 147
भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – गिलानभत्त वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्त वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्ज वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति। सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, सामणेरिया[२] अनभिरति उप्पन्ना होति पे० सामणेरिया कुक्कुच्च उप्पन्न होति सामणेरिया दिट्ठिगत उप्पन्न होति सामणेरी वस्स पुच्छितुकामा होति। सा चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि वस्स पुच्छितुकामा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – पुच्छिस्सामि वा, आचिक्खिस्सामि वा ति। सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, सामणेरी सिक्ख समादियितुकामा होति। सा चे भिक्खून B 205
सन्तिके दूत पहिणेय्य – अह हि सिक्ख समादियितुकामा, आगच्छन्तु अय्या, इच्छामि अय्यान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते – सिक्खासमादान उस्सुक्क करिस्सामी ति। सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ति।

१ सामणेरा–सी०। २ सामणेराय–सी०।

§ ५. सत्तन्नं अप्पहिते पि अनुजानना

१५ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो माता गिलाना होति। सा पुत्तस्स सन्तिके दूतं पाहेसि–अहं हि गिलाना, आगच्छतु मे पुत्तो, इच्छामि पुत्तस्स आगतं ति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि–"भगवता पञ्ञत्तं सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन पहिते गन्तुं, न त्वेव अप्पहिते, पञ्चन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते ति। अयं च मे माता गिलाना, सा च अनुपासिका, कथं नु खो मया पटिपज्जितब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते। भिक्खुस्स, भिक्खुनिया, सिक्खमानाय, सामणेरस्स, सामणेरिया, मातुया च पितुस्स च–अनुजानामि, भिक्खवे, इमेसं सत्तन्नं सत्ताहकरणीयेन अप्पहिते पि गन्तुं, पगेव पहिते। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स माता गिलाना होति। सा चे पुत्तस्स सन्तिके दूतं पहिणेय्य–अहं हि गिलाना, आगच्छतु मे पुत्तो, इच्छामि पुत्तस्स आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते–गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो।

R 148 इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स पिता गिलानो होति। सो चे पुत्तस्स सन्तिके दूतं पहिणेय्य–अहं हि गिलानो, आगच्छतु मे पुत्तो, इच्छामि पुत्तस्स आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, अप्पहिते पि, पगेव पहिते–गिलानभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानुपट्ठाकभत्तं वा परियेसिस्सामि, गिलानभेसज्जं वा परियेसिस्सामि, पुच्छिस्सामि वा, उपट्ठहिस्सामि वा ति। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो।

§ ६ पहितेयेव अनुजानना

B 206 १६ इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स भाता गिलानो होति। सो चे भातुनो सन्तिके दूतं पहिणेय्य–अहं हि गिलानो, आगच्छतु मे भाता, इच्छामि भातुनो आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स भगिनी गिलाना होति। सा चे भातुनो सन्तिके दूतं पहिणेय्य–अहं हि गिलाना, आगच्छतु मे भाता, इच्छामि भातुनो आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स ञातको गिलानो होति। सो चे भिक्खुस्स सन्तिके दूतं पहिणेय्य–अहं हि गिलानो, आगच्छतु भदन्तो, इच्छामि भदन्तस्स आगतं ति, गन्तब्बं, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते। सत्ताहं सन्निवत्तो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुगतिको[1] गिलानो होति । सो चे भिक्खून सन्तिके दूत पहिणेय्य – अहं हि गिलानो, आगच्छन्तु भदन्ता, इच्छामि भदन्तान आगत ति, गन्तब्ब, भिक्खवे, सत्ताहकरणीयेन, पहिते, न त्वेव अप्पहिते । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ।

तेन खो पन समयेन सङ्घस्स विहारो[2] उन्द्रियति[3] । अञ्ञतरेन उपासकेन अरञ्ञे भण्ड छेदापित होति । सो भिक्खून सन्तिके दूत पाहेसि – सचे भदन्ता त भण्ड आवहापेय्यु[4], दज्जाह त भण्ड ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घकरणीयेन गन्तु । सत्ताह सन्निवत्तो कातब्बो ति ।

वस्सावासभाणवार निट्ठित ।

---

§ ७. अन्तराये अनापत्तिवस्सच्छेदवारं

१७ तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मि आवासे वस्सूपगता भिक्खू वाळेहि उब्बाळ्हा होन्ति । गण्हिसु पि परिपातिसु पि । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू वाळेहि उब्बाळ्हा होन्ति । गण्हन्ति पि परिपातेन्ति पि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । आनापत्ति वस्सच्छेदस्स । B 207

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू सरीसपेहि उब्बाळ्हा होन्ति । डसन्ति पि परिपातेन्ति पि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू चोरेहि उब्बाळ्हा होन्ति । विलुम्पन्ति पि आकोटेन्ति पि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स । R 149

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू पिसाचेहि उब्बाळ्हा होन्ति । आविसन्ति पि हनन्ति पि[5] । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतान भिक्खून गामो अग्गिना दड्ढो होति । भिक्खू पिण्डकेन किलमन्ति । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतान भिक्खून सेनासन अग्गिना दड्ढ होति । भिक्खू सेनासनेन किलमन्ति । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतान भिक्खून गामो उदकेन वुळ्हो होति । भिक्खू पिण्डकेन किलमन्ति । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतान भिक्खून सेनासन उदकेन वुळ्ह होति । भिक्खू सेनासनेन किलमन्ति । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्सा ति ।

---

१ भिक्खुमतिको–सी०, स्या० । २ महाविहारो सी०, स्या० । ३ उद्रीयति–सी०, उद्रियति–स्या०, रो० । ४ अवहापेय्यु–सी०, स्या०, अवहरेय्यु–रो० । ५ ओज पि हरन्ति–सी०, रो०, हरन्ति पि–स्या० ।

१८ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे वस्सूपगतान भिक्खून गामो चोरेहि वुट्ठासि । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, येन गामो तेन गन्तु ति ।

B 208 गामो द्वेधा भिज्जित्थ । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, येन[1] बहुतरा तेन गन्तु ति ।

बहुतरा अस्सद्धा होन्ति अप्पसन्ना । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, येन सद्धा पसन्ना तेन गन्तु ति ।

तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मि आवासे वस्सूपगता भिक्खू न लभिसु लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू न लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि, न लभन्ति सप्पायानि भोजनानि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि, लभन्ति सप्पायानि भोजनानि, न लभन्ति सप्पायानि भेसज्जानि । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । आनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगता भिक्खू लभन्ति लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स
R 150 यावदत्थ पारिपूरि, लभन्ति सप्पायानि भोजनानि, लभन्ति सप्पायानि भेसज्जानि, न लभन्ति पतिरूप उपट्ठाक । एसेव अन्तरायो ति पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगत भिक्खु इत्थी[2] निमन्तेति – "एहि, भन्ते, हिरञ्ञ वा ते देमि, सुवण्ण वा ते देमि, खेत्त वा ते देमि, वत्थु वा ते देमि, गावु वा ते देमि, गावि वा ते देमि, दास वा ते देमि, दासि वा ते देमि, धीतर वा ते देमि भरियत्थाय, अह वा ते भरिया होमि, अञ्ञ वा ते भरिय आनेमी" ति । तत्र चे भिक्खुनो एव होति, 'लहुपरिवत्त खो चित्त वुत्त भगवता, सिया पि मे ब्रह्मचरियस्स अन्तरायो' ति, पक्कमितब्ब । अनापत्ति वस्सच्छेदस्स ।

B 209 इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगत भिक्खु वेसी निमन्तेति · पे० थुल्लकुमारी निमन्तेति पण्डको निमन्तेति ··ञातका निमन्तेन्ति · राजानो निमन्तेन्ति चोरा निमन्तेन्ति धुत्ता निमन्तेन्ति – "एहि, भन्ते, हिरञ्ञ वा ते देम, सुवण्ण वा ते देम, खेत्त वा ते देम, वत्थु वा ते देम, गावु वा ते देम, गावि वा ते देम, दास वा ते देम, दासि वा

१ येन गामा–स्या० । २ इत्थि–रो० ।

ते देम, धीतरं वा ते देम भरियत्थाय, अञ्ञं वा ते भरियं आनेमा" ति[1]। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'लहुपरिवत्तं खो चित्तं वुत्तं भगवता, सिया पि मे ब्रह्मचरियस्स अन्तरायो' ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु अस्सामिकं निधिं पस्सति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'लहुपरिवत्तं खो चित्तं वुत्तं भगवता, सिया पि मे ब्रह्मचरियस्स अन्तरायो' ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

§ ८. सङ्घभेदे अनापत्तिवस्सच्छेदवारं

१९ इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु पस्सति सम्बहुले भिक्खू सङ्घभेदाय परक्कमन्ते। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'गरुको खो सङ्घभेदो वुत्तो भगवता, मा मयि सम्मुखीभूते सङ्घो भिज्जी' ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति—"असुकस्मिं किर आवासे[2] सम्बहुला भिक्खू सङ्घभेदाय परक्कमन्ती" ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति, 'गरुको खो सङ्घभेदो वुत्तो भगवता, मा मयि सम्मुखीभूते सङ्घो भिज्जी' ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति—"असुकस्मिं[3] किर आवासे सम्बहुला भिक्खू सङ्घभेदाय परक्कमन्ती" ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति—"ते खो मे भिक्खू मित्ता। त्याहं वक्खामि 'गरुको खो, आवुसो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता, मायस्मन्तानं सङ्घभेदो रुच्चित्था' ति। करिस्सन्ति मे वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती" ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति—"असुकस्मिं किर आवासे सम्बहुला भिक्खू सङ्घभेदाय परक्कमन्ती" ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति—"ते खो मे भिक्खू न मित्ता, अपि च ये तेसं मित्ता, ते मे मित्ता। त्याहं वक्खामि। ते वुत्ता ते वक्खन्ति 'गरुको खो, आवुसो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता, मायस्मन्तानं सङ्घभेदो रुच्चित्था' ति। करिस्सन्ति तेसं[1] वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती" ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति—"असुकस्मिं किर आवासे सम्बहुलेहि भिक्खूहि सङ्घो भिन्नो" ति। तत्र चे भिक्खुनो एवं होति—"ते खो मे[4] भिक्खू मित्ता। त्याहं वक्खामि 'गरुको खो, आवुसो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता, मायस्मन्तानं सङ्घभेदो रुच्चित्था' ति। करिस्सन्ति मे वचनं, सुस्सूसिस्सन्ति, सोतं ओदहिस्सन्ती" ति, पक्कमितब्बं। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति—"असुकस्मिं किर आवासे सम्बहुलेहि

१ आनेस्सामा ति–रो०। २ असुकस्मिं किर आवासे ति पाठो रो० स्या० पोत्थकेसु न दिस्सति। ३ असुकस्मिं–स्या०, रो०। ४ मे–सी०, स्या०।

भिक्खूहि सङ्घो भिन्नो” ति। तत्र चे भिक्खुनो एव होति – “ते खो मे भिक्खू न मित्ता, अपि च, ये तेस मित्ता ते मे मित्ता। त्याह वक्खामि। ते वुत्ता ते वक्खन्ति ‘गरुको खो, आवुसो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता, मायस्मन्तान सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति तेसु वचन, सुस्सूसिस्सन्ति, सोत ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्ब। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – “अमुकस्मि किर आवासे सम्बहुला भिक्खुनियो सङ्घभेदाय परक्कमन्ती” ति। तत्र चे भिक्खुनो एव होति – “ता खो मे भिक्खुनियो मित्ता। ताह वक्खामि ‘गरुको खो, भगिनियो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता, मा भगिनीन सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति मे वचन, सुस्सूसिस्सन्ति, सोत ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्ब। अनापत्ति वस्सच्छेदस्स।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – “अमुकस्मि किर आवासे सम्बहुला भिक्खुनियो सङ्घभेदाय परक्कमन्ती” ति। तत्र चे भिक्खुनो एव होति – “ता खो मे भिक्खुनियो न मित्ता। अपि च, या तास मित्ता, ता मे मित्ता। ताह वक्खामि। ता वुत्ता ता वक्खन्ति
P 211 ‘गरुको खो, भगिनियो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता। मा भगिनीन सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति तास[1] वचन, सुस्सूसिस्सन्ति, सोत ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्ब। अनापत्ति वस्सच्छेदस्सा ति।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – “अमुकस्मि किर आवासे सम्बहुलाहि भिक्खुनीहि सङ्घो भिन्नो” ति। तत्र चे भिक्खुनो एव होति – “ता खो मे भिक्खुनियो मित्ता। ताह वक्खामि ‘गरुको खो, भगिनियो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता। मा भगिनीन सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति मे वचन, सुस्सूसिस्सन्ति, सोत ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्ब। अनापत्ति वस्सच्छेदस्सा ति।

इध पन, भिक्खवे, वस्सूपगतो भिक्खु सुणाति – “अमुकस्मि किर आवासे सम्बहुलाहि भिक्खुनीहि सङ्घो भिन्नो” ति। तत्र चे भिक्खुनो एव होति – “ता खो मे भिक्खुनियो न मित्ता। अपि च, या तास मित्ता ता मे मित्ता। ताह वक्खामि। ता वुत्ता ता वक्खन्ति ‘गरुको खो, भगिनियो, सङ्घभेदो वुत्तो भगवता, मा भगिनीन सङ्घभेदो रुच्चित्था’ ति। करिस्सन्ति तास वचन, सुस्सूसिस्सन्ति, सोत ओदहिस्सन्ती” ति, पक्कमितब्ब। अनापत्ति वस्सच्छेदस्सा ति।

§ ९. वजादीसु वस्सूपगमनं

R 152 २० तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु वजे वस्स उपगन्तुकामो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, वजे वस्स उपगन्तु ति। वजो वुट्ठासि। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, येन वजो तेन गन्तु ति।

---

१ मे–सी०, स्या०।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उपकट्ठाय वस्सूपनायिकाय सत्थेन गन्तुकामो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सत्थे वस्स उपगन्तु ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उपकट्ठाय वस्सूपनायिकाय नावाय गन्तुकामो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, नावाय वस्स उपगन्तु ति ।

§ १०. वस्सं अनुपगन्तब्बट्ठानानि

२१ तेन खो पन समयेन भिक्खू रुक्खसुसिरे वस्स उपगच्छन्ति । मनुस्सा B 212 उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि पिसाचिल्लिका ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, रुक्खसुसिरे वस्स उपगन्तब्ब । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू रुक्खविटभिया वस्स उपगच्छन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि मिगलुद्दका ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, रुक्खविटभिया वस्स उपगन्तब्ब । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अज्झोकासे वस्स उपगच्छन्ति । देवे वस्सन्ते रुक्खमूल पि निब्बकोस पि उपधावन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, अज्झोकासे वस्स उपगन्तब्ब । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू असेनासनिका वस्स उपगच्छन्ति । सीतेन पि किलमन्ति, उण्हेन पि किलमन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, असेनासनिकेन वस्स उपगन्तब्ब । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू छवकुटिकाय वस्स उपगच्छन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि छवडाहका[1] ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, छवकुटिकाय वस्स उपगन्तब्ब । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू छत्ते वस्स उपगच्छन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति R 153 विपाचेन्ति – सेय्यथापि गोपालका ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, छत्ते वस्स उपगन्तब्ब । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू चाटिया वस्स उपगच्छन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि तित्थिया ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, चाटिया वस्स उपगन्तब्ब । यो उपगच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ११. अधम्मिककतिका

२२ तेन खो पन समयेन सावत्थिया सङ्घेन एवरूपा कतिका कता होति – B 213 अन्तरावस्स न पब्बाजेतब्ब ति । विसाखाय मिगारमातुया नत्ता भिक्खू उपसङ्कमित्वा

---

१ छवदाहका–स्या० ।

पब्बज्ज याचि । भिक्खू एवमाहंसु – "सङ्घेन खो, आवुसो, एवरूपा कतिका कता 'अन्तरावस्स न पब्बाजेतब्ब' ति । आगमेहि, आवुसो, याव भिक्खू वस्स वसन्ति । वस्संवुट्ठा[1] पब्बाजेस्सन्ती" ति । अथ खो ते भिक्खू वस्संवुट्ठा विसाखाय मिगारमातुया नत्तार एतदवोचुं – "एहि, दानि, आवुसो, पब्बजाही" ति । सो एवमाह – "सचाहं, भन्ते, पब्बजितो अस्स, अभिरमेय्यामहं । न दानाहं, भन्ते, पब्बजिस्सामी" ति । विसाखा मिगारमाता उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथ हि नाम अय्या एवरूप कतिक करिस्सन्ति 'न अन्तरावस्स पब्बाजेतब्ब' ति । क काल धम्मो न चरितब्बो" ति ? अस्सोसुं खो भिक्खू विसाखाय मिगारमातुया उज्झायन्तिया खिय्यन्तिया विपाचेन्तिया । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसुं । न, भिक्खवे, एवरूपा कतिका कातब्बा – 'न अन्तरावस्स पब्बाजेतब्ब' ति । यो करेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ १२. पटिस्सवदुक्कटापत्ति

२३ तेन खो पन समयेन आयस्मता उपनन्देन सक्यपुत्तेन रञ्ञो पसेनदिस्स कोसलस्स वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो अद्दस अन्तरामग्गे द्वे आवासे बहुचीवरके । तस्स एतदहोसि – "यन्नूनाहं इमेसु द्वीसु आवासेसु वस्स वसेय्य । एव मे बहुचीवर उप्पज्जिस्सती" ति । सो तेसु द्वीसु आवासेसु वस्स वसि । राजा पसेनदि कोसलो उज्झायति खिय्यति विपाचेति – "कथ हि नाम अय्यो उपनन्दो सक्यपुत्तो अम्हाक वस्सावास पटिस्सुणित्वा विसंवादेस्सति । ननु भगवता अनेकपरियायेन मुसावादो गरहितो, मुसावादा वेरमणी पसत्था" ति । अस्सोसुं खो भिक्खु रञ्ञो पसेनदिस्स कोसलस्स उज्झायन्तस्स खिय्यन्तस्स विपाचेन्तस्स । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति
R 154, खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो रञ्ञो पसेनदिस्स
B 214 कोसलस्स वस्सावास पटिस्सुणित्वा विसंवादेस्सति । ननु भगवता अनेकपरियायेन मुसावादो गरहितो, मुसावादा वेरमणी पसत्था" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसुं । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त उपनन्द सक्यपुत्त पटिपुच्छि – "सच्च किर त्व, उपनन्द, रञ्ञो पसेनदिस्स कोसलस्स वस्सावास पटिस्सुणित्वा विसंवादेसी" ति ? सच्च भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा ·पे० कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, रञ्ञो पसेनदिस्स कोसलस्स वस्सावास पटिस्सुणित्वा विसंवादेस्ससि । ननु मया, मोघपुरिस, अनेकपरियायेन मुसावादो गरहितो, मुसावादा वेरमणी पसत्था । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि—

२४ "इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो

१ वस्स वुत्था–सी०, स्या०, रो० ।

त आवास गच्छन्तो पस्सति अन्तरामग्गे द्वे आवासे बहुचीवरके । तस्स एव होति – "यन्नूनाह इमेसु द्वीसु आवासेसु वस्स वसेय्य । एव मे बहु चीवरं उप्पज्जिस्सती" ति । सो तेसु द्वीसु आवासेसु वस्स वसति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे B. 215 च आपत्ति दुक्कटस्स ।

(अ) इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति[1], पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो तदहेव अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो तदहेव सकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहार उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो द्वीहतीह वसित्वा अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो द्वीहतीह वसित्वा सकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो द्वीहतीह वसित्वा सत्ताहकरणीयेन B 216 पक्कमति । सो त सत्ताह बहिद्धा वीतिनामेति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो द्वीहतीह वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो त सत्ताह अन्तो सन्निवत्त[2] करोति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुना पुरिमिका च R 155 पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

---

१ पञ्ञपेति-म० । २ सन्निवट्ट-स्या०, रो० ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो सत्ताह अनागताय पवारणाय सकरणीयो पक्कमति । आगच्छेय्य वा सो, भिक्खवे, भिक्खु त आवास न वा आगच्छेय्य, तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

(आ) इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गन्त्वा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहार उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो तदहेव अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पुरिमिकाय । सो त आवास गन्त्वा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहार उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो तदहेव सकरणीयो पक्कमति पे० सो द्वीहतीह वसित्वा अकरणीयो पक्कमति पे० सो द्वीहतीह वसित्वा सकरणीयो पक्कमति पे० सो द्वीहतीह वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो त सत्ताह बहिद्धा वीतिनामेति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स पे० सो द्वीहतीह वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो त सत्ताह अन्तो सन्निवत्त करोति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति पे० सो सत्ताह अनागताय पवारणाय सकरणीयो पक्कमति । आगच्छेय्य वा सो, भिक्खवे, भिक्खु त आवास न वा आगच्छेय्य, तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पुरिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

२५ इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे[1] विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो तदहेव अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

B 217 (अ) इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहार उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो तदहेव सकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय

---

१ पाटिपदेन–रो० ।

परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो द्वीहतीह वसित्वा अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो द्वीहतीह वसित्वा सकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो द्वीहतीह वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो त सत्ताह बहिद्धा वीतिनामेति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहार उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो द्वीहतीह वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो त सत्ताह अन्तो सन्निवत्त करोति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त B 218
आवास गच्छन्तो बहिद्धा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो सत्ताह अनागताय कोमुदिया चातुमासिनिया सकरणीयो पक्कमति । आगच्छेय्य वा सो, भिक्खवे, भिक्खु त आवास न वा आगच्छेय्य, तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

(आ) इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त आवास गन्त्वा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहार उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो तदहेव अकरणीयो पक्कमति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय । सो त आवास गन्त्वा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति । सो तदहेव सकरणीयो पक्कमति पे० सो द्वीहतीह वसित्वा अकरणीयो पक्कमति पे० सो द्वीहतीह वसित्वा सकरणीयो पक्कमति पे० · सो द्वीहतीह वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो त सत्ताह बहिद्धा वीतिनामेति । तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च न पञ्ञायति, पटिस्सवे च आपत्ति दुक्कटस्स ·· पे० · सो द्वीहतीह वसित्वा सत्ताहकरणीयेन पक्कमति । सो त सत्ताह अन्तो सन्निवत्त करोति । तस्स भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुना वस्सावासो पटिस्सुतो होति पच्छिमिकाय। सो त आवास गन्त्वा उपोसथ करोति, पाटिपदे विहारं उपेति, सेनासन पञ्ञापेति, पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेति, परिवेण सम्मज्जति। सो सत्ताह अनागताय कोमुदिया चातुमासिनिया सकरणीयो पक्कमति। आगच्छेय्य वा सो, भिक्खवे, भिक्खु त आवास न वा आगच्छेय्य, तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्छिमिका च पञ्ञायति, पटिस्सवे च अनापत्ती ति।

वस्सूपनायिकक्खन्धकं ततिय।

§ १३. तस्सुद्दानं

B 219 उपगन्तु कदा चेव कति अन्तरावस्स[1] च।
न इच्छन्ति च सञ्चिच्च उक्कड्ढितु उपासको॥
R. 156 गिलानो माता च पिता भाता च अथ ञातको।
भिक्खुगतिको[2] विहारो वाळा चापि सरीसपा॥
चोरो चेव पिसाचो च दड्ढा तदुभयेन च।
वुळ्होदकेन[3] वुट्ठासि बहुतरा च दायका॥
लूखप्पणीतसप्पायभेसज्जुपट्ठकेन च।
इत्थी वेसी कुमारी च पण्डको ञातकेन च॥
राजा चोरा धुत्ता निधि भेदअट्ठविधेन च।
वजसत्था च नावा च सुसिरे विटभिया[4] च॥
अज्झोकासे वस्सावासो असेनासनिकेन च।
छवकुटिका छत्ते च चाटिया च उपेन्ति ते॥
कतिका पटिस्सुणित्वा बहिद्धा च उपोसथा।
पुरिमिका पच्छिमिका यथाञायेन[5] योजये॥
अकरणी[6] पक्कमति सकरणी[7] तथेव च।
द्वीहतीहा च पुन च[8] सत्ताहकरणीयेन च॥
सत्ताहनागता चेव आगच्छेय्य न एय्य वा[9]।
वत्थुद्दाने अन्तरिका तन्तिमग्ग निसामये ति॥

इमम्हि खन्धके वत्थूनि[10] द्वेपण्णास।

वस्सूपनायिकक्खन्धक निट्ठित।

---

१ अन्तरवस्स–सी०, स्या०। २ भतिको–सी०, स्या०। ३ वूळ्होदकेन–सी०। ४ विटभाय च–सी०, स्या०, रो०। ५ यथानयेन–रो०। ६ अकरणीयो–सी०, स्या०, रो०। ७ सकरणीयो–सी०, स्या०, रो०। ८ द्वीहतीह वसित्वान–सी०। ९ आगच्छेय्य एय्य वा–स्या०। १० वत्थु–सी०, स्या०, रो०।

४. पवारणाक्खन्धकं

§ १. अफासुकविहारो

१ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स B 220, आरामे। तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू कोसलेसु जनपदे[1] R 157 अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छिंसु। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "केन नु खो मयं उपायेन समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा" ति। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "सचे खो मयं अञ्ञमञ्ञं नेव आलपेय्याम न सल्लपेय्याम – यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमेय्य सो आसनं पञ्ञापेय्य[2], पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं[3] उपनिक्खिपेय्य, अवक्कारपातिं धोवित्वा उपट्ठापेय्य, पानीयं[4] परिभोजनीयं[5] उपट्ठापेय्य, यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमेय्य, सचस्स भुत्तावसेसो, सचे आकङ्खेय्य भुञ्जेय्य, नो चे आकङ्खेय्य अपहरिते[6] वा छड्डेय्य, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेय्य, सो आसनं उद्धरेय्य, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेय्य, अवक्कारपातिं धोवित्वा पटिसामेय्य, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेय्य, भत्तग्गं सम्मज्जेय्य, यो पस्सेय्य पानीयघटं वा परिभोजनीयघटं वा वच्चघटं वा रित्तं तुच्छं सो उपट्ठापेय्य, सचस्स होति अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेय्य, न त्वेव तप्पच्चया वाचं भिन्देय्य – एवं खो मयं समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा" ति। अथ खो ते भिक्खू अञ्ञमञ्ञं नेव आलपिंसु, न सल्लपिंसु। यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमति, सो आसनं पञ्ञापेति, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपति, अवक्कारपातिं धोवित्वा उपट्ठापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति। यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमति, सचे होति भुत्तावसेसो, सचे R 158 आकङ्खति भुञ्जति, नो चे आकङ्खति अपहरिते वा छड्डेति, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेति, सो आसनं उद्धरति, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेति, अवक्कारपातिं धोवित्वा पटिसामेति, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेति, भत्तग्गं सम्मज्जति। यो पस्सति B 221 पानीयघटं वा परिभोजनीयघटं वा वच्चघटं वा रित्तं तुच्छं सो उपट्ठापेति। सचस्स होति अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेति, न त्वेव तप्पच्चया वाचं भिन्दति।

२ आचिण्णं खो पनेतं वस्संवुट्ठानं[7] भिक्खूनं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमितुं। अथ खो ते भिक्खू वस्संवुट्ठा तेमासच्चयेन सेनासनं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सावत्थि[8] तेन

---

१ जनपदेसु–सी०, स्या०, रो०। २ पञ्ञपेय्य–म०। ३ पादकठलिकं–सी०। ४ पानियं–रो०। ५ परिभोजनियं–रो०। ६ अप्पहरिते–सी०, रो०, म०। ७ वस्सं वुट्ठानं–स्या०, रो० सी०। ८ सावत्थी–स्या०, रो०।

पक्कमिंसु। अनुपुब्बेन येन सावत्थि जेतवनं अनाथपिण्डिकस्स आरामो येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। आचिण्णं खो पनेतं बुद्धानं भगवन्तानं आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धिं पटिसम्मोदितुं। अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच– "कच्चि, भिक्खवे, खमनीयं, कच्चि यापनीयं, कच्चि समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसित्थ, न च पिण्डकेन किलमित्था"ति? खमनीयं भगवा, यापनीयं भगवा। समग्गा च मयं, भन्ते, सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसिम्हा, न च पिण्डकेन किलमिम्हा ति। जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि न पुच्छन्ति। कालं विदित्वा पुच्छन्ति, कालं विदित्वा न पुच्छन्ति। अत्थसहितं तथागता पुच्छन्ति, नो अनत्थसहितं। अनत्थसहिते सेतुघातो तथागतानं। द्वीहाकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति– धम्मं वा देसेस्साम, सावकानं वा सिक्खापदं पञ्ञापेस्सामा[1] ति। अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच– "यथाकथं पन तुम्हे, भिक्खवे, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसित्थ, न च पिण्डकेन किलमित्था" ति।

३ इध मयं, भन्ते, सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छिम्हा। तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि– "केन नु खो मयं
R 159 उपायेन समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा" ति। तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि– "सचे खो मयं अञ्ञमञ्ञं नेव आलपेय्याम न सल्लपेय्याम– यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमेय्य सो आसनं पञ्ञापेय्य, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपेय्य, अवक्कारपातिं धोवित्वा उपट्ठापेय्य, पानीयं
B 222 परिभोजनीयं उपट्ठापेय्य, यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमेय्य, सचस्स भुत्तावसेसो, सचे आकङ्खेय्य भुञ्जेय्य, नो चे आकङ्खेय्य अप्पहरिते वा छड्डेय्य, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेय्य, सो आसनं उद्धरेय्य, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं पटिसामेय्य, अवक्कारपातिं धोवित्वा पटिसामेय्य, पानीयं परिभोजनीयं पटिसामेय्य, भत्तग्गं सम्मज्जेय्य, यो पस्सेय्य पानीयघटं वा परिभोजनीयघटं वा वच्चघटं वा रित्तं तुच्छं सो उपट्ठापेय्य, सचस्स होति अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेय्य, न त्वेव तप्पच्चया वाचं भिन्देय्य– एवं खो मयं समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुकं वस्सं वसेय्याम, न च पिण्डकेन किलमेय्यामा" ति। अथ खो मयं, भन्ते, अञ्ञमञ्ञं नेव आलपिम्हा न सल्लपिम्हा। यो पठमं गामतो पिण्डाय पटिक्कमति सो आसनं पञ्ञापेति, पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं उपनिक्खिपति, अवक्कारपातिं धोवित्वा उपट्ठापेति, पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति। यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमति, सचे होति भुत्तावसेसो, सचे आकङ्खति भुञ्जति, नो चे आकङ्खति अप्पहरिते वा छड्डेति, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेति, सो

१ पञ्ञपेस्सामा-म०।

आसन उद्धरति, पादोदक पादपीठ पादकथलिक पटिसामेति, अवक्कारपाति धोवित्वा पटिसामेति, पानीय परिभोजनीय पटिसामेति, भत्तग्ग सम्मज्जति। यो पस्सति पानीयघट वा परिभोजनीयघट वा वच्चघट वा रित्त तुच्छ सो उपट्ठापेति। सचस्स होति अविसय्ह, हत्थविकारेन दुतिय आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेति, न त्वेव तप्पच्चया वाच भिन्दति। एव खो मय, भन्ते, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स वसिम्हा, न च पिण्डकेन किलमिम्हा ति।

४ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "अफासुञ्ञेव[1] किरमे, भिक्खवे, मोघपुरिसा वुट्ठा[2] समाना फासुम्हा[3] वुट्ठा ति पटिजानन्ति। पसुसवासञ्ञेव किरमे, भिक्खवे, मोघपुरिसा वुट्ठा समाना फासुम्हा वुट्ठा ति पटिजानन्ति। एळकसवासञ्ञेव किरमे, भिक्खवे, मोघपुरिसा वुट्ठा समाना फासुम्हा वुट्ठा ति पटिजानन्ति। सपत्तसवासञ्ञेव[4] किरमे, भिक्खवे, मोघपुरिसा वुट्ठा समाना फासुम्हा वुट्ठा ति पटिजानन्ति। कथ हि नाम[5], भिक्खवे, मोघपुरिसा मूगब्बत[6] तित्थियसमादान समादियिस्सन्ति। नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय, पसन्नान वा भिय्योभावाय, अथ ख्वेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान चेव अप्पसादाय, पसन्नान च एकच्चान अञ्ञथत्ताया" ति। अथ खो भगवा ते भिक्खू अनेकपरियायेन विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, मूगब्बत तित्थियसमादान B 223
समादियितब्ब। यो समादियेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, वस्सवुट्ठान भिक्खून तीहि ठानेहि पवारेतु – दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा। सा वो भविस्सति अञ्ञमञ्ञानुलोमता आपत्तिवुट्ठानता[7] विनयपुरेक्खारता। एव च पन, भिक्खवे, पवारेतब्ब। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

५ "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अज्ज पवारणा। यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो पवारेय्या" ति।

थेरेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "सङ्घ, आवुसो, पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा। वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय। पस्सन्तो पटिकरिस्सामि। दुतिय पि, आवुसो, सङ्घ पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा। वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय। पस्सन्तो पटिकरिस्सामि। ततिय पि, आवुसो, सङ्घ पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा। वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय। पस्सन्तो पटिकरिस्सामी" ति।

नवकेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा

१ अफासुकञ्ञेव–सी०। २ वुत्था–सी०, स्या०, रो०। ३ फासुकम्ह–सी०, फासुम्ह–स्या०, रो०। ४ पमत्तसवासञ्ञेव–स्या०, रो०। ५ नामिमे–सी०, स्या०, रो०। ६ मूगब्बत्त–स्या०। ७ आपत्तिवुत्थानता–सी०।

एवमस्स वचनीयो – "सङ्घ, भन्ते, पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतिय पि, भन्ते, सङ्घ पे० R 160 ततिय पि, भन्ते, सङ्घ पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी" ति ।

६ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिक निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[1] विपाचेन्ति – "कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिक निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छिस्सन्ती" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिक B 224 निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छन्ती ति ? सच्च भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा • पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिक निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छिस्सन्ति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय, पसन्नान वा भिय्योभावाय • पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, थेरेसु भिक्खूसु उक्कुटिक निसिन्नेसु पवारयमानेसु आसनेसु अच्छितब्ब । यो अच्छेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बेहेव उक्कुटिक निसिन्नेहि पवारेतु" ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो थेरो जरादुब्बलो याव सब्बे पवारेन्ती ति उक्कुटिक निसिन्नो आगमयमानो मुच्छितो पपति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, तदमन्तरा[2] उक्कुटिक निसीदितु याव पवारेति, पवारेत्वा आसने निसीदितु ति ।

§ २. पवारणाभेदा

७ अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कति नु खो पवारणा" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । द्वेमा, भिक्खवे, पवारणा – चातुद्दसिका च पन्नरसिका[3] च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे पवारणा ति ।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कति नु खो पवारणकम्मानी[4]" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसु । चत्तारिमानि, भिक्खवे, पवारणकम्मानि – अधम्मेन वग्ग पवारणकम्म, अधम्मेन समग्ग पवारणकम्म, धम्मेन वग्ग पवारणकम्म, धम्मेन समग्ग पवारणकम्म । तत्र, भिक्खवे, यदिद अधम्मेन वग्ग पवारणकम्म, न, भिक्खवे, एवरूप पवारणकम्म कातब्ब, न च मया एवरूप पवारणकम्म अनुञ्ञात । तत्र, भिक्खवे, यदिद अधम्मेन समग्ग पवारणकम्म, न, भिक्खवे, एवरूप पवारणकम्म कातब्ब, न च मया एवरूप पवारणकम्म अनुञ्ञात । तत्र, भिक्खवे, यदिद धम्मेन वग्ग पवारणकम्म, न, भिक्खवे, एवरूप पवारणकम्म कातब्ब,

१ खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० । २ तदन्तरा–रो०, तदनन्तरा–सी०, स्या० । ३ पण्णरसिका–सी० । ४ पवारणाकम्मानी–स्या० ।

न च मया एवरूप पवारणकम्म अनुञ्ञात। तत्र, भिक्खवे, यदिद धम्मेन समग्ग पवारणकम्म, एवरूप, भिक्खवे, पवारणकम्म कातब्ब, एवरूप च मया पवारणकम्म अनुञ्ञात। तस्मातिह, भिक्खवे, एवरूप पवारणकम्म करिस्साम यदिद धम्मेन समग्ग ति, एवञ्हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्ब ति।

§ ३. पवारणादानानुजानना

८ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्निपतथ, भिक्खवे। सङ्घो पवारेस्सती" B 225 ति। एव वुत्ते अञ्ञतरो भिक्खु भगवन्त एतदवोच – "अत्थि, भन्ते, भिक्खु गिलानो, सो अनागतो" ति। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना पवारण दातु। एव च पन, भिक्खवे, दातब्बा – तेन गिलानेन भिक्खुना एक भिक्खु उपसङ्कमित्वा एकस R 161 उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "पवारण दम्मि, पवारण मे हर, पवारण मे आरोचेहि[1], ममत्थाय पवारेही" ति कायेन विञ्ञापेति, वाचाय विञ्ञापेति, कायेन वाचाय विञ्ञापेति, दिन्ना होति पवारणा, न कायेन विञ्ञापेति, न वाचाय विञ्ञापेति, न कायेन वाचाय विञ्ञापेति, न दिन्ना होति पवारणा। एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, सो, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु मञ्चेन वा पीठेन वा सङ्घमज्झे आनेत्वा पवारेतब्ब। सचे, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकान भिक्खून एव होति[2] – "सचे खो मय गिलान ठाना चावेस्साम, आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति, कालकिरिया[3] वा भविस्सती" ति न, भिक्खवे, गिलानो भिक्खु ठाना चावेतब्बो। सङ्घेन तत्थ गन्त्वा पवारेतब्ब, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन पवारेतब्ब। पवारेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स।

पवारणाहारको[4] चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय तत्थेव पक्कमति, अञ्ञस्स दातब्बा पवारणा। पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय तत्थेव विब्भमति पे॰ काल करोति सामणेरो पटिजानाति सिक्ख पच्चक्खातको पटिजानाति अन्तिमवत्थु अज्झापन्नको पटिजानाति उम्मत्तको पटिजानाति खित्तचित्तो पटिजानाति वेदनट्टो[5] पटिजानाति आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति पण्डको पटिजानाति थेय्यसवासको पटिजानाति तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति तिरच्छानगतो पटिजानाति मातुघातको पटिजानाति पितुघातको पटिजानाति अरहन्तघातको पटिजानाति भिक्खुनिदूसको[6] पटिजानाति सङ्घभेदको पटिजानाति B 226 लोहितुप्पादको पटिजानाति उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अञ्ञस्स दातब्बा पवारणा।

पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय अन्तरामग्गे पक्कमति, अनाहटा होति

१ 'पवारण मे आरोचेहि' इति पाठो सी॰, स्या॰, रो॰ पोत्थकेसु नत्थि। २ एतदहोसि–म॰। ३ कालकिरिया–म॰, रो॰। ४ पवारणहारको–म॰। ५ वेदनाट्टो–म॰। ६ भिक्खुनीदूसको–सी॰।

पवारणा। पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय अन्तरामग्गे विब्भमति पे० काल करोति सामणेरो पटिजानाति • सिक्ख पच्चक्खातको पटिजानाति अन्तिमवत्थु अज्झापन्नको पटिजानाति उम्मत्तको पटिजानाति खित्तचित्तो पटिजानाति वेदनट्टो पटिजानाति • आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति पण्डको पटिजानाति' थेय्यसवासको पटिजानाति तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति तिरच्छानगतो पटिजानाति मातुघातको पटिजानाति पितुघातको पटिजानाति•• अरहन्तघातको पटिजानाति भिक्खुनिदूसको पटिजानाति सङ्घभेदको पटिजानाति•• लोहितुप्पादको पटिजानाति उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, अनाहटा होति पवारणा।

पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो पक्कमति आहटा होति पवारणा। पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो विब्भमति पे० काल करोति सामणेरो पटिजानाति सिक्ख पच्चक्खातको पटिजानाति अन्तिमवत्थु अज्झापन्नको पटिजानाति उम्मत्तको पटिजानाति खित्तचित्तो पटिजानाति वेदनट्टो पटिजानाति आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति पण्डको पटिजानाति थेय्यसवासको पटिजानाति तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति तिरच्छानगतो पटिजानाति मातुघातको पटिजानाति पितुघातको पटिजानाति अरहन्तघातको पटिजानाति भिक्खुनिदूसको पटिजानाति सङ्घभेदको पटिजानाति लोहितुप्पादको पटिजानाति उभतोब्यञ्जनको पटिजानाति, आहटा होति पवारणा।

पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो सुत्तो नारोचेति, आहटा
B 227 होति पवारणा। पवारणाहारकस्स अनापत्ति। पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो पमत्तो नारोचेति पे० समापन्नो नारोचेति, आहटा होति पवारणा। पवारणाहारकस्स अनापत्ति।

पवारणाहारको चे, भिक्खवे, दिन्नाय पवारणाय सङ्घप्पत्तो सञ्चिच्च नारोचेति, आहटा होति पवारणा। पवारणाहारकस्स आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, तदहुपवारणाय पवारण देन्तेन छन्द पि दातु, सन्ति सङ्घस्स करणीय ति।

§ ४. ञातकादिग्गहणकथा

९ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरं भिक्खु तदहुपवारणाय ञातका गण्हिंसु। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय ञातका गण्हन्ति। ते ञातका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयसन्तो इमं भिक्खुं मुहुत्त मुञ्चथ, यावाय भिक्खु पवारेती" ति। एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, ते ञातका

भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो मुहुत्त एकमन्त होथ, यावाय भिक्खु पवारण देती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, ते आतका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इम भिक्खु मुहुत्त निस्सीम नेथ, याव सङ्घो पवारेती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन पवारेतब्ब । पवारेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्स ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय राजानो गण्हन्ति पे० चोरा गण्हन्ति धुत्ता गण्हन्ति भिक्खुपच्चत्थिका गण्हन्ति । ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि R 162 एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इम भिक्खु मुहुत्त मुञ्चथ, यावाय भिक्खु पवारेती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो मुहुत्त एकमन्त होथ, यावाय भिक्खु पवारण देती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, ते भिक्खुपच्चत्थिका भिक्खूहि एवमस्सु वचनीया – "इङ्घ, तुम्हे आयस्मन्तो इम भिक्खु मुहुत्त निस्सीम नेथ, याव सङ्घो पवारेती" ति । एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल । नो चे लभेथ, न त्वेव वग्गेन सङ्घेन B 228 पवारेतब्ब । पवारेय्य चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ५. सङ्घपवारणादिप्पभेदा

१० तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय पञ्च भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'सङ्घेन पवारेतब्ब' ति । मयञ्चम्हा[1] पञ्च जना । कथ नु खो अम्हेहि पवारेतब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चन्न सङ्घे पवारेतु ति ।

११ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय चत्तारो भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता अनुञ्ञात पञ्चन्न सङ्घे पवारेतु ति । मयञ्चम्हा चत्तारो जना । कथ नु खो अम्हेहि पवारेतब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, चतुन्न अञ्ञमञ्ञ पवारेतु । एव च पन, भिक्खवे, पवारेतब्ब । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन ते भिक्खू आपेतब्बा —

"सुणन्तु मे आयस्मन्तो । अज्ज पवारणा । यदायस्मन्तान पत्तकल्ल, मय अञ्ञमञ्ञ पवारेय्यामा" ति ।

थेरेन भिक्खुना एकसं उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – "अह, आवुसो, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतिय

१ मयञ्चम्ह-सी०, स्या० ।

पि पे० ततिय पि अह, आवुसो, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी" ति ।

नवकेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – "अह, भन्ते, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा B 229 परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतिय पि पे० • ततिय पि अह, भन्ते, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्तो अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी"ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय तयो भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता अनुञ्ञात पञ्चन्न सङ्घे पवारेतु, चतुन्न अञ्ञमञ्ञ पवारेतु । मयञ्चम्हा तयो जना । कथ नु खो अम्हेहि पवारेतब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, तिण्ण अञ्ञमञ्ञ पवारेतु । एव च पन, R 163 भिक्खवे, पवारेतब्ब । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन ते भिक्खू ञापेतब्बा —

"सुणन्तु मे आयस्मन्ता । अज्ज पवारणा । यदायस्मन्तान पत्तकल्ल, मय अञ्ञमञ्ञ पवारेय्यामा" ति ।

थेरेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – "अह, आवुसो, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्ता अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतिय पि पे० ततिय पि अह, आवुसो, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्ता अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी" ति ।

नवकेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा ते भिक्खू एवमस्सु वचनीया – "अह, भन्ते, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्ता अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतिय पि पे०· ततिय पि अह, भन्ते, आयस्मन्ते पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदन्तु म आयस्मन्ता अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी" ति ।

१२ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय द्वे भिक्खू विहरन्ति । अथ खो तेसं भिक्खून एतदहोसि – "भगवता अनुञ्ञात पञ्चन्न सङ्घे पवारेतु, चतुन्न B 230 अञ्ञमञ्ञ पवारेतु, तिण्ण अञ्ञमञ्ञ पवारेतु । मयञ्चम्हा द्वे जना । कथ नु खो अम्हेहि पवारेतब्ब" ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, द्विन्न अञ्ञमञ्ञ पवारेतु । एव च पन, भिक्खवे, पवारेतब्ब । थेरेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा नवो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, आयस्मन्त पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदतु म आयस्मा अनुकम्प

उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतिय पि पे० ततिय पि अहं, आवुसो, आयस्मन्त पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदतु म आयस्मा अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी" ति ।

नवकेन भिक्खुना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा थेरो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अहं, भन्ते, आयस्मन्त पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदतु म आयस्मा अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामि । दुतिय पि पे० ततिय पि अहं, भन्ते, आयस्मन्त पवारेमि दिट्ठेन वा सुतेन वा परिसङ्काय वा । वदतु म आयस्मा अनुकम्प उपादाय । पस्सन्तो पटिकरिस्सामी" ति ।

१३ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय एको भिक्खु विहरति । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता अनुञ्ञात पञ्चन्न सङ्घे पवारेतु, चतुन्न अञ्ञमञ्ञ पवारेतु, तिण्ण[1] अञ्ञमञ्ञ पवारेतु, द्विन्न अञ्ञमञ्ञ पवारेतु । अहं चम्हि एकको । कथ नु खो मया पवारेतब्ब" ति [2] भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय एको भिक्खु विहरति । तेन, भिक्खवे, भिक्खुना यत्थ भिक्खू पटिक्कमन्ति उपट्ठानसालाय वा मण्डपे वा रुक्खमूले वा, सो देसो सम्मज्जित्वा पानीय परिभोजनीय उपट्ठापेत्वा आसन पञ्ञापेत्वा[2] पदीप कत्वा निसीदितब्ब । सचे अञ्ञे भिक्खू आगच्छन्ति, तेहि सद्धि पवारेतब्ब, नो चे आगच्छन्ति, 'अज्ज मे पवारणा' ति अधिट्ठातब्ब । नो चे अधिट्ठेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स ।

तत्र, भिक्खवे, यत्थ पञ्च भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पवारण आहरित्वा चतूहि B 231
सङ्घे पवारेतब्ब । पवारेय्यु चे, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्र, भिक्खवे, यत्थ चत्तारो भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पवारण आहरित्वा तीहि अञ्ञमञ्ञ पवारेतब्ब । पवारेय्यु चे, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्र, भिक्खवे, यत्थ तयो भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पवारण आहरित्वा R 164
द्वीहि अञ्ञमञ्ञ पवारेतब्ब । पवारेय्यु चे, आपत्ति दुक्कटस्स । तत्र, भिक्खवे, यत्थ द्वे भिक्खू विहरन्ति, न एकस्स पवारण आहरित्वा एकेन अधिट्ठातब्ब । अधिट्ठेय्य[3] चे, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ ६. आपत्तिपटिकम्मविधि

१४ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु तदहुपवारणाय आपत्ति आपन्नो होति । अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'न सापत्तिकेन पवारेतब्ब' ति । अहं चम्हि आपत्ति आपन्नो । कथ नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति [2] भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय आपत्ति आपन्नो होति । तेन भिक्खुना

---

१. तिण्णन्न–सी० । २. पञ्ञपेत्वा–म० । ३ अधिट्ठहेय्य–सी० ।

एक भिक्खु उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, इत्थन्नाम आपत्ति आपन्नो, त पटिदेसेमी" ति। तेन वत्तब्बो – "पस्ससी" ति। आम पस्सामी ति। आयति सवरेय्यासी ति।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय आपत्तिया वेमतिको होति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना एक भिक्खु उपसङ्कमित्वा एकस उत्तरासङ्ग करित्वा उक्कुटिक निसीदित्वा अञ्जलि पग्गहेत्वा एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, इत्थन्नामाय आपत्तिया वेमतिको, यदा निब्बेमतिको भविस्सामि तदा त आपत्ति पटिकरिस्सामी" ति वत्वा पवारेतब्ब, न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो ति।

§ ७. आपत्तिआविकरणविधि

B. 232 १५ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु पवारयमानो आपत्ति सरति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'न सापत्तिकेन पवारेतब्ब' ति। अह चम्हि आपत्ति आपन्नो। कथ नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पवारयमानो आपत्ति सरति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना सामन्तो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, इत्थन्नाम आपत्ति आपन्नो। इतो वुट्ठहित्वा त आपत्ति पटिकरिस्सामी" ति वत्वा पवारेतब्ब, न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु पवारयमानो आपत्तिया वेमतिको होति। तेन, भिक्खवे, भिक्खुना सामन्तो भिक्खु एवमस्स वचनीयो – "अह, आवुसो, इत्थन्नामाय आपत्तिया वेमतिको, यदा निब्बेमतिको भविस्सामि तदा त आपत्ति पटिकरिस्सामी" ति वत्वा पवारेतब्ब, न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो ति।

§ ८. सभागापत्तिपटिकम्मविधि

१६ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो होति। अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'न सभागा आपत्ति देसेतब्बा, न सभागा आपत्ति पटिग्गहेतब्बा' ति। अय च सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो। कथ नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो होति। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि एको भिक्खु सामन्ता आवासा सज्जुक पाहेतब्बो – गच्छावुसो, त आपत्ति पटिकरित्वा आगच्छ, मय ते सन्तिके त आपत्ति पटिकरिस्सामा ति। एव चेत लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

B 233 "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अय सब्बो सङ्घो सभाग आपत्ति आपन्नो। यदा अञ्ञ

भिक्खु सुद्धं अनापत्तिकं पस्सिस्सति तदा तस्स सन्तिके तं आपत्तिं पटिकरिस्सती" ति वत्वा पवारेतब्बं, न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सब्बो सङ्घो सभागाय आपत्तिया वेमतिको होति। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो—

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। अयं सब्बो सङ्घो सभागाय आपत्तिया वेमतिको। यदा निब्बेमतिको भविस्सति तदा तं आपत्तिं पटिकरिस्सती" ति वत्वा पवारेतब्बं, न त्वेव तप्पच्चया पवारणाय अन्तरायो कातब्बो ति।

पठमभाणवारं निट्ठितं।

---

§ ९. अनापत्तिपन्नरसकं

१७ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहु पवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतिंसु, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानिंसु अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेसुं। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छिंसु बहुतरा। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

(१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका R 165
भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। B 234
तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्बं। पवारितानं अनापत्ति।

(४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू

अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब । पवारितान अनापत्ति ।

(५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब । पवारितान अनापत्ति ।

(६) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब । पवारितान अनापत्ति ।

(७) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू
B 235 अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब । पवारितान अनापत्ति ।

(८) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब । पवारितान अनापत्ति ।

(९) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब । पवारितान अनापत्ति ।

(१०) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि

पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितान अनापत्ति।

(११) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितान अनापत्ति।

(१२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका B 236
भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितान अनापत्ति।

(१३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्बं। पवारितान अनापत्ति।

(१४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितान अनापत्ति।

(१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा समग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेसं सन्तिके पवारेतब्बं। पवारितान अनापत्ति।

अनापत्तिपन्नरसकं निट्ठितं।

§ १०. वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसकं

१८ (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला B 237
आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका

भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि
R 166 पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

(४ – १५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते धम्मसञ्ञिनो विनयसञ्ञिनो वग्गा वग्गसञ्ञिनो पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, ‥ पे० ‥ पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय · पे० पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय पे० पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा ‥ पे० समसमा पे० थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

वग्गावग्गसञ्ञिपन्नरसक[१] *निट्ठित ।*

§ ११. वेमतिकपन्नरसकं

B 238 १९ (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते – कप्पति नु खो अम्हाक पवारेतु, न नु खो कप्पती ति – वेमतिका पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू

१ वग्गावग्गसञ्ञिनोपन्नरसक–रो०, वग्गासमग्गसञ्ञिपण्णरसकं–स्या०, वग्गावग्गसञ्ञीपण्णरसक–सी० ।

अनागता ति । ते—कप्पति नु खो अम्हाक पवारेतु, न नु खो कप्पती ति—वेमतिका पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते—कप्पति नु खो अम्हाक पवारेतु, न नु खो कप्पती ति—वेमतिका पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

(४ – १५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते—कप्पति नु खो अम्हाक पवारेतु, न नु खो कप्पती ति—वेमतिका पवारेन्ति । तेहि पवारितमत्ते, ···पे० पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय· पे० पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय पे० पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, B 239
अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा पे० समसमा पे०··· थोकतरा । पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

वेमतिकपन्नरसक[1] निट्ठित ।

§ १२. कुक्कुच्चपकतपन्नरसकं

२० (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते—कप्पतेव अम्हाक पवारेतु, नम्हाक[2] न कप्पती ति—कुक्कुच्चपकता पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा । तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते—कप्पतेव अम्हाकं पवारेतु, नम्हाक न कप्पती ति—कुक्कुच्चपकता पवारेन्ति । तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा । पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब । पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स ।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा । ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति । ते—कप्पतेव अम्हाक पवारेतु, नम्हाक न कप्पती ति—कुक्कुच्चपकता

१ वेमतिकापन्नरसक-रो० । २ नाम्हाक-म०, सी० ।

पवारेन्ति। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स।

B 240 (४–१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – कप्पतेव अम्हाक पवारेतु, नम्हाक न कप्पती ति – कुकुच्चपकता पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, पे० पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय पे०··· पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय पे०· पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा ··पे०·· समसमा पे० · थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति दुक्कटस्स।

कुक्कुच्चपकतपन्नरसक[1] *निट्ठित।*

§ १३. भेदपुरेक्खारपन्नरसकं

R. 167 २१ (१) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू
B 241 अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारियमाने अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति।

---

१ कुकुच्चपकतापन्नरसक-रो०।

तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, अवसेसेहि पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(६) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते अथञ्ञे अवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(७) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। B 242
तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(८) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब[१]। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(९) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, अवुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१०) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति।

---

१ एत्थ 'अवसेसेहि पवारेतब्ब' इति पाठो सी० पोत्थके दिस्सति (?)

तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(११) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

B 243 (१२) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, एकच्चाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१३) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति बहुतरा। तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि पुन पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१४) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति समसमा। पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

(१५) इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते जानन्ति अत्थञ्ञे आवासिका भिक्खू अनागता ति। ते – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। तेहि पवारितमत्ते, सब्बाय वुट्ठिताय परिसाय, अथञ्ञे आवासिका भिक्खू आगच्छन्ति थोकतरा। पवारिता सुप्पवारिता, तेस सन्तिके पवारेतब्ब। पवारितान आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

भेदपुरेक्खारपन्नरसक[1] *निट्ठित।*

पञ्चवीसत्तिका[2] *निट्ठिता।*

---

१ भेदपुरेक्खारापन्नरसक-रो०, भेदपुरेक्खारपण्णरसक-सी०, स्या०। २ पञ्चवीसतिक-सी०, पञ्चसततिकं-रो०।

§ १४. सीमोक्कन्तिकपेय्यालं

२२ इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सम्बहुला आवासिका B 244 भिक्खू सन्निपतन्ति, पञ्च वा अतिरेका वा। ते न जानन्ति[1] अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीम ओक्कमन्ती ति　पे०　ते न जानन्ति अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीम ओक्कन्ता ति　पे०　ते न पस्सन्ति[2] अञ्ञे आवासिके भिक्खू अन्तोसीम ओक्कमन्ते　पे०　ते न पस्सन्ति अञ्ञे आवासिके भिक्खू अन्तोसीम ओक्कन्ते　पे०　ते न सुणन्ति[3] अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीम ओक्कमन्ती ति　पे०　ते न सुणन्ति अञ्ञे आवासिका भिक्खू अन्तोसीम ओक्कन्ता ति　पे०　।

आवासिकेन आवासिका एकसतपञ्चसत्तति तिकनयतो[4], आवासिकेन आगन्तुका, आगन्तुकेन आवासिका, आगन्तुकेन आगन्तुका, पेय्यालमुखेन सत्त तिकसतानि[5] होन्ति।

§ १५. दिवसनानत्तं

२३ इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं चातुद्दसो होति, आगन्तुकानं पन्नरसो। सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं। सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं अनुवत्तितब्बं।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पन्नरसो होति, आगन्तुकानं चातुद्दसो। सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं। सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं अनुवत्तितब्बं। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं अनुवत्तितब्बं।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पाटिपदो होति, आगन्तुकानं पन्नरसो। सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी, आगन्तुकेहि निस्सीमं गन्त्वा पवारेतब्बं। सचे समसमा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी, आगन्तुकेहि निस्सीमं गन्त्वा पवारेतब्बं। सचे आगन्तुका B. 245 बहुतरा होन्ति, आवासिकेहि आगन्तुकानं सामग्गी वा दातब्बा, निस्सीमं वा गन्तब्बं।

इध पन, भिक्खवे, आवासिकानं भिक्खूनं पन्नरसो होति, आगन्तुकानं पाटिपदो। सचे आवासिका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं सामग्गी वा दातब्बा, निस्सीमं वा गन्तब्बं। सचे समसमा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं सामग्गी वा दातब्बा, निस्सीमं वा गन्तब्बं। सचे आगन्तुका बहुतरा होन्ति, आगन्तुकेहि आवासिकानं नाकामा दातब्बा सामग्गी, आवासिकेहि निस्सीमं गन्त्वा पवारेतब्बं।

---

१ ते जानन्ति–रो०। २ ते पस्सन्ति–रो०। ३ ते सुणन्ति–रो०। ४ एकसतपञ्चसत्ततिका नयतो–सी०, एकसतपञ्चसत्ततितिकनयतो–स्या०। ५ सत्ततिकसतानि–सी०।

§ १६ लिङ्गादिदस्सनं

२४ इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिकान भिक्खूनं आवासिकाकारं, आवासिकलिङ्ग, आवासिकनिमित्त, आवासिकुद्देस, सुप्पञ्ञत्त मञ्चपीठ भिसिबिम्बोहन[१], पानीय परिभोजनीय सुपट्ठित[२], परिवेण सुसम्मट्ठ, पस्सित्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आवासिका भिक्खू, नत्थि नु खो ति । ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा पवारेन्ति। अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो पवारेन्ति । अनापत्ति । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू सुणन्ति आवासिकान भिक्खून आवासिकाकारं, आवासिकलिङ्ग, आवासिकनिमित्त, आवासिकुद्देस, चङ्कमन्तान पदसद्द, सज्झायसद्द, उक्कासितसद्द, खिपितसद्द, सुत्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आवासिका भिक्खू, नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा पवारेन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, B 246 विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स । ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुकान भिक्खून आगन्तुकाकारं, आगन्तुकलिङ्ग, आगन्तुकनिमित्त, आगन्तुकुद्देस, अञ्ञातक पत्त, अञ्ञातक चीवरं, अञ्ञातक निसीदन, पादान धोत, उदकनिस्सेक, पस्सित्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आगन्तुका भिक्खू, नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा पवारेन्ति । आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा पवारेन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो पवारेन्ति । अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति । आपत्ति थुल्लच्चयस्स ।

इध पन, भिक्खवे, अवासिका भिक्खू सुणन्ति आगन्तुकान भिक्खून आगन्तुकाकारं,

---

१ भिसिबिब्बोहन–म० । २ सूपट्ठित–म०, सी०, सुपतिट्ठित–रो० ।

आगन्तुकलिङ्ग, आगन्तुकनिमित्त, आगन्तुकुद्देस, आगच्छन्तान पदसद्द, उपाहनपप्फोटनसद्द, उक्कासितसद्द, खिपितसद्द, सुत्वा वेमतिका होन्ति – अत्थि नु खो आगन्तुका भिक्खू, नत्थि नु खो ति। ते वेमतिका न विचिनन्ति, अविचिनित्वा पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा न पस्सन्ति, अपस्सित्वा पवारेन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते वेमतिका विचिनन्ति, विचिनित्वा पस्सन्ति, पस्सित्वा – नस्सन्तेते, विनस्सन्तेते, को तेहि अत्थो ति – भेदपुरेक्खारा पवारेन्ति। आपत्ति थुल्लच्चयस्स।

§ १७. नानासंवासकादीहि पवारणा

२५ इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिके भिक्खू नानासंवासके। ते समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न B 247 पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा एकतो पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। अनापत्ति।

इध पन, भिक्खवे, आगन्तुका भिक्खू पस्सन्ति आवासिके भिक्खू समानसंवासके। ते नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुके भिक्खू नानासंवासके। ते समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, समानसंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा एकतो पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा नाभिवितरन्ति, अनभिवितरित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। अनापत्ति।

इध पन, भिक्खवे, आवासिका भिक्खू पस्सन्ति आगन्तुके भिक्खू समानसंवासके। ते नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभन्ति, नानासंवासकदिट्ठिं पटिलभित्वा न पुच्छन्ति, अपुच्छित्वा एकतो पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा पाटेक्कं पवारेन्ति। आपत्ति दुक्कटस्स। ते पुच्छन्ति, पुच्छित्वा अभिवितरन्ति, अभिवितरित्वा एकतो पवारेन्ति। अनापत्ति।

§ १८. न-गन्तब्बवारं

२६. न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको आवासो

गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया ।

B 248 न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया ।

न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा अभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया ।

न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया ।

न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया ।

B 249 न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको अनावासो गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया । न, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा गन्तब्बो, यत्थस्सु भिक्खू नानासवासका, अञ्ञत्र सङ्घेन, अञ्ञत्र अन्तराया ।

§ १९. गन्तब्बवारं

२७ गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको आवासो, यत्थस्सु भिक्खू समानसवासका, य जञ्ञा सक्कोमि अज्जेव गन्तु ति। गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा सभिक्खुको अनावासो पे० सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसवासका, य जञ्ञा सक्कोमि अज्जेव गन्तु ति।

गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका अनावासा सभिक्खुको आवासो ·· पे० सभिक्खुको अनावासो · पे० सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसवासका, य जञ्ञा सक्कोमि अज्जेव गन्तु ति।

गन्तब्बो, भिक्खवे, तदहुपवारणाय सभिक्खुका आवासा वा अनावासा वा सभिक्खुको आवासो पे० सभिक्खुको अनावासो पे० सभिक्खुको आवासो वा अनावासो वा, यत्थस्सु भिक्खू समानसवासका, य जञ्ञा सक्कोमि अज्जेव गन्तु ति।

§ २०. वज्जनीयपुग्गलसन्दस्सना

२८ न, भिक्खवे, भिक्खुनिया निसिन्नपरिसाय पवारेतब्ब। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न, भिक्खवे, सिक्खमानाय पे० न सामणेरस्स पे० न सामणेरिया[१] पे० न सिक्ख पच्चक्खातकस्स पे० न अन्तिमवत्थु अज्झापन्नकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्ब। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। R 168

न आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्ब। यो पवारेय्य, यथाधम्मो B 250 कारेतब्बो। न आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकस्स पे० न पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्ब। यो पवारेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो।

न पण्डकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्ब। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न थेय्यसवासकस्स पे० न तित्थियपक्कन्तकस्स पे० न तिरच्छानगतस्स पे० न मातुघातकस्स पे० न पितुघातकस्स पे० न अरहन्तघातकस्स पे० न भिक्खुनीदूसकस्स[२] पे० न सङ्घभेदकस्स ···पे० न लोहितुप्पादकस्स पे० न उभतोब्यञ्जनकस्स निसिन्नपरिसाय पवारेतब्ब। यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

न, भिक्खवे, पारिवासिकपवारणादानेन पवारेतब्ब, अञ्ञत्र अवुट्ठिताय परिसाय। न च, भिक्खवे, अप्पवारणाय पवारेतब्ब, अञ्ञत्र सङ्घसामग्गिया ति।

दुतियभाणवार निट्ठितं[३]।

———o———

१ सामणेराय–सी०। २ भिक्खुनिदूसकस्स–म०। ३ रो० पोत्थके न दिस्सति।

§ २१. द्वेवाचिकादिपवारणा

२९. तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे[1] अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय सवरभयं[2] अहोसि। भिक्खू नासक्खिंसु तेवाचिकं पवारेतुं। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।... अनुजानामि, भिक्खवे, द्वेवाचिकं पवारेतुं ति।

बाळ्हतरं सवरभयं अहोसि। भिक्खू नासक्खिंसु द्वेवाचिकं पवारेतुं। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, एकवाचिकं पवारेतुं ति।

बाळ्हतरं सवरभयं अहोसि। भिक्खू नासक्खिंसु एकवाचिकं पवारेतुं। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, समानवस्सिकं पवारेतुं ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय मनुस्सेहि दानं देन्तेहि B 251 येभुय्येन रत्ति खेपिता होति। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – "मनुस्सेहि दानं देन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सति। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय मनुस्सेहि दानं देन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता होति। तत्र चे, भिक्खवे, भिक्खूनं एवं होति – "मनुस्सेहि दानं देन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सती" ति, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

R 169 "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। मनुस्सेहि दानं देन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो द्वेवाचिकं, एकवाचिकं, समानवस्सिकं पवारेय्या" ति।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय भिक्खूहि धम्मं भणन्तेहि पे० सुत्तन्तिकेहि सुत्तन्तं सङ्गायन्तेहि विनयधरेहि विनयं विनिच्छिनन्तेहि धम्मकथिकेहि धम्मं साकच्छन्तेहि भिक्खूहि कलहं करोन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता होति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "भिक्खूहि कलहं करोन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सती" ति, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो—

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। भिक्खूहि कलहं करोन्तेहि येभुय्येन रत्ति खेपिता। सचे सङ्घो तेवाचिकं पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथायं रत्ति विभायिस्सति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो द्वेवाचिकं, एकवाचिकं, समानवस्सिकं पवारेय्या" ति।

तेन खो पन समयेन कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे तदहुपवारणाय B 252 महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो होति, परित्तञ्च अनोवस्सिकं होति, महा च मेघो उग्गतो

1 जनपदेसु-सी०, स्या०, रो०। 2 सवरभयक-रो०, सञ्चरभय-स्या०, सवरकभय-सी०।

होति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "अय खो महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो, परित्त च अनोवस्सिक, महा च मेघो उग्गतो । सचे सङ्घो तेवाचिक पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथाय मेघो पवस्सिस्सति । कथ नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो होति, परित्त च अनोवस्सिक होति, महा च मेघो उग्गतो होति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो, परित्त च अनोवस्सिक, महा च मेघो उग्गतो । सचे सङ्घो तेवाचिक पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथाय मेघो पवस्सिस्सती" ति । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो—

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय महाभिक्खुसङ्घो सन्निपतितो, परित्त च अनोवस्सिक, महा च मेघो उग्गतो । सचे सङ्घो तेवाचिक पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथाय मेघो पवस्सिस्सति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो द्वेवाचिक, एकवाचिक, समानवस्सिक पवारेय्या" ति ।

इध पन, भिक्खवे, अञ्ञतरस्मि आवासे तदहुपवारणाय राजन्तरायो होति पे० · चोरन्तरायो होति ·अग्यन्तरायो होति उदकन्तरायो होति·· मनुस्सन्तरायो होति···अमनुस्सन्तरायो होति वाळन्तरायो होति सरीसपन्तरायो[1] होति जीवितन्तरायो होति ब्रह्मचरियन्तरायो होति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, ब्रह्मचरियन्तरायो । सचे सङ्घो तेवाचिक पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, R. 170
अथाय ब्रह्मचरियन्तरायो भविस्सती" ति, ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो–

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय ब्रह्मचरियन्तरायो । सचे सङ्घो तेवाचिक पवारेस्सति, अप्पवारितो व सङ्घो भविस्सति, अथाय ब्रह्मचरियन्तरायो भविस्सति । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो द्वेवाचिक, एकवाचिक, समानवस्सिक पवारेय्या" ति । B 253

§ २२. पवारणाठपनं

३०. तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सापत्तिका पवारेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सापत्तिकेन पवारेतब्ब । यो पवारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, यो सापत्तिको पवारेति, तस्स ओकास कारापेत्वा आपत्तिया चोदेतु ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू ओकास कारापियमाना न इच्छन्ति ओकास कातु । भगवतो एतमत्थं आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, ओकास अकरोन्तस्स पवारण ठपेतु । एव च पन, भिक्खवे, ठपेतब्बा । तदहुपवारणाय चातुद्दसे वा पन्नरसे वा तस्मि पुग्गले सम्मुखीभूते सङ्घमज्झे उदाहरितब्ब – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो पुग्गलो सापत्तिको । तस्स पवारण ठपेमि । न तस्मि सम्मुखीभूते पवारेतब्बं" ति । ठपिता होति पवारणा ति ।

---

१ सिरिंसपअन्तरायो–सी० ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – पुरम्हाक पेसला भिक्खू पवारण ठपेन्ती ति – पटिकच्चेव[1] सुद्धान भिक्खून अनापत्तिकान अवत्थुस्मि अकारणे पवारण ठपेन्ति, पवारितान पि पवारण ठपेन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, सुद्धान भिक्खून अनापत्तिकान अवत्थुस्मि अकारणे पवारणा ठपेतब्बा। यो ठपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न, भिक्खवे, पवारितान पि पवारणा ठपेतब्बा। यो ठपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स।

३१ एव खो, भिक्खवे, ठपिता होति पवारणा, एव अट्ठपिता। कथ च, भिक्खवे, अट्ठपिता होति पवारणा? तेवाचिकाय चे, भिक्खवे, पवारणाय भासिताय लपिताय परियोसिताय पवारण ठपेति, अट्ठपिता होति पवारणा। द्वेवाचिकाय चे, भिक्खवे, एकवाचिकाय चे, भिक्खवे, समानवस्सिकाय चे, भिक्खवे, पवारणाय भासिताय लपिताय परियोसिताय
B 254, R 171 पवारण ठपेति, अट्ठपिता होति पवारणा। एव खो, भिक्खवे, अट्ठपिता होति पवारणा।

कथ च, भिक्खवे, ठपिता होति पवारणा? तेवाचिकाय, चे, भिक्खवे, पवारणाय भासिताय लपिताय अपरियोसिताय पवारण ठपेति, ठपिता होति पवारणा। द्वेवाचिकाय चे, भिक्खवे, एकवाचिकाय चे, भिक्खवे, समानवस्सिकाय चे, भिक्खवे, पवारणाय भासिताय लपिताय अपरियोसिताय पवारण ठपेति, ठपिता होति पवारणा। एव खो, भिक्खवे, ठपिता होति पवारणा।

३२ इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारण ठपेति। त चे भिक्खु अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अय खो आयस्मा अपरिसुद्धकायसमाचारो, अपरिसुद्धवचीसमाचारो, अपरिसुद्धाजीवो, बालो, अब्यत्तो,[2] न पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोग दातु ति – 'अल, भिक्खु, मा भण्डन, मा कलह, मा विग्गह, मा विवाद' ति ओमद्दित्वा सङ्घेन पवारेतब्ब।

इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारण ठपेति। त चे भिक्खु अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अय खो आयस्मा परिसुद्धकायसमाचारो, अपरिसुद्धवचीसमाचारो, अपरिसुद्धाजीवो, बालो, अब्यत्तो, न पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोग दातु ति – 'अल, भिक्खु, मा भण्डन, मा कलह, मा विग्गह, मा विवाद' ति ओमद्दित्वा सङ्घेन पवारेतब्ब।

इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारण ठपेति। त चे भिक्खुं अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अयं खो आयस्मा परिसुद्धकायसमाचारो, परिसुद्धवचीसमाचारो, अपरिसुद्धाजीवो, बालो, अब्यत्तो, न पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोग दातु ति – 'अल, भिक्खु, मा भण्डनं, मा कलह, मा विग्गह, मा विवाद' ति ओमद्दित्वा सङ्घेन पवारेतब्ब।

इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारण ठपेति। त चे भिक्खु

---

१ पटिगच्चेव-सी०। २ अव्यत्तो-रो०, सी०।

अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अयं खो आयस्मा परिसुद्धकायसमाचारो, परिसुद्धवचीसमाचारो,
परिसुद्धाजीवो, बालो, अब्यत्तो, न पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोगं दातुं ति – 'अलं, B 255
भिक्खु, मा भण्डनं, मा कलहं, मा विग्गहं, मा विवादं' ति ओमद्दित्वा सङ्घेन पवारेतब्बं।

इध पन, भिक्खवे, तदहुपवारणाय भिक्खु भिक्खुस्स पवारणं ठपेति। तं चे भिक्खुं
अञ्ञे भिक्खू जानन्ति – अयं खो आयस्मा परिसुद्धकायसमाचारो, परिसुद्धवचीसमाचारो,
परिसुद्धाजीवो, पण्डितो, ब्यत्तो,[1] पटिबलो अनुयुञ्जीयमानो अनुयोगं दातुं ति – सो एवमस्स
वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेसि, किम्हि नं ठपेसि,
सीलविपत्तिया वा[2] ठपेसि, आचारविपत्तिया वा ठपेसि, दिट्ठिविपत्तिया वा ठपेसी" ति ? R 172
सो चे एवं वदेय्य – "सीलविपत्तिया वा ठपेमि, आचारविपत्तिया वा ठपेमि, दिट्ठिविपत्तिया
वा ठपेमी" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "जानाति[3] पनायस्मा सीलविपत्तिं, जानाति
आचारविपत्तिं, जानाति दिट्ठिविपत्तिं" ति ? सो चे एवं वदेय्य – "जानामि खो अहं, आवुसो,
सीलविपत्तिं, जानामि आचारविपत्तिं, जानामि दिट्ठिविपत्तिं" ति, सो एवमस्स वचनीयो –
"कतमा पनावुसो, सीलविपत्ति, कतमा आचारविपत्ति, कतमा दिट्ठिविपत्ती" ति ? सो चे एवं
वदेय्य – "चत्तारि[4] पाराजिकानि, तेरस सङ्घादिसेसा, अयं सीलविपत्ति, थुल्लच्चयं, पाचित्तियं,
पाटिदेसनीयं, दुक्कटं, दुब्भासितं, अयं आचारविपत्ति, मिच्छादिट्ठि, अन्तग्गाहिकादिट्ठि,
अयं दिट्ठिविपत्ती" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो
पवारणं ठपेसि, दिट्ठेन वा[5] ठपेसि, सुतेन वा ठपेसि, परिसङ्काय वा ठपेसी" ति ? सो चे
एवं वदेय्य – "दिट्ठेन वा ठपेमि, सुतेन वा ठपेमि, परिसङ्काय वा ठपेमी" ति, सो एवमस्स
वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो दिट्ठेन पवारणं ठपेसि, किन्ते दिट्ठं,
किन्ति ते दिट्ठं, कदा ते दिट्ठं, कत्थ ते दिट्ठं, पाराजिकं अज्झापज्जन्तो दिट्ठो, सङ्घादिसेसं
अज्झापज्जन्तो दिट्ठो, थुल्लच्चयं पाचित्तियं पाटिदेसनीयं दुक्कटं दुब्भासितं अज्झा-
पज्जन्तो दिट्ठो, कत्थ च त्वं अहोसि, कत्थ चायं भिक्खु अहोसि, किं च त्वं करोसि, किञ्चायं
भिक्खु करोती" ति ? सो चे एवं वदेय्य – "न खो अहं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो दिट्ठेन
पवारणं ठपेमि, अपि च सुतेन पवारणं ठपेमी" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "यं खो त्वं,
आवुसो, इमस्स भिक्खुनो सुतेन पवारणं ठपेसि, किं ते सुतं, किं ति ते सुतं, कदा ते सुतं, B 256
कत्थ ते सुतं, पाराजिकं अज्झापन्नो ति सुतं, सङ्घादिसेसं अज्झापन्नो ति सुतं, थुल्लच्चयं
पाचित्तियं पाटिदेसनीयं दुक्कटं दुब्भासितं अज्झापन्नो ति सुतं, भिक्खुस्स सुतं,
भिक्खुनिया सुतं, सिक्खमानाय सुतं, सामणेरस्स सुतं, सामणेरिया सुतं, उपासकस्स सुतं,
उपासिकाय सुतं, राजून सुतं, राजमहामत्तानं सुतं, तित्थियानं सुतं, तित्थियसावकानं सुतं"

---

१ ब्यत्तो मेधावी – स्या०। २ 'वा' इति पाठो स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ३ जानासि – म०।
४ चत्तारि च – रो०। ५ 'वा' इति पाठो सी०, स्या०, रो०, पोत्थकेसु नत्थि।

ति? सो चे एवं वदेय्य – "न खो अहं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो सुतेन पवारणं ठपेमि,
अपि च परिसङ्काय पवारणं ठपेमी" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "यं खो त्वं, आवुसो, इमस्स
भिक्खुनो परिसङ्काय पवारणं ठपेसि, किं परिसङ्कसि, किं ति परिसङ्कसि, कदा परिसङ्कसि,
R 173 कत्थ परिसङ्कसि, पाराजिकं अज्झापन्नो ति परिसङ्कसि, सङ्घादिसेसं अज्झापन्नो ति परिसङ्कसि,
थुल्लच्चयं पाचित्तियं पाटिदेसनीयं दुक्कटं दुब्भासितं अज्झापन्नो ति परिसङ्कसि,
भिक्खुस्स सुत्वा परिसङ्कसि, भिक्खुनिया सुत्वा परिसङ्कसि, सिक्खमानाय सुत्वा परिसङ्कसि,
सामणेरस्स सुत्वा परिसङ्कसि, सामणेरिया सुत्वा परिसङ्कसि, उपासकस्स सुत्वा परिसङ्कसि,
उपासिकाय सुत्वा परिसङ्कसि, राजून सुत्वा परिसङ्कसि, राजमहामत्तानं सुत्वा परिसङ्कसि,
तित्थियानं सुत्वा परिसङ्कसि, तित्थियसावकानं सुत्वा परिसङ्कसी" ति? सो चे एवं वदेय्य –
"न खो अहं, आवुसो, इमस्स भिक्खुनो परिसङ्काय पवारणं ठपेमि, अपि च अहं पि[1] न
जानामि केन पनाहं[2] इमस्स भिक्खुनो पवारणं ठपेमी" ति। सो चे, भिक्खवे, चोदको
भिक्खु अनुयोगेन विञ्ञून सब्रह्मचारीनं चित्तं न आराधेति, अननुवादो चुदितो भिक्खू ति
अलं वचनाय। सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु अनुयोगेन विञ्ञून सब्रह्मचारीनं चित्तं
आराधेति, सानुवादो चुदितो भिक्खू ति अलं वचनाय। सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु
अमूलकेन पाराजिकेन अनुद्धंसितं पटिजानाति, सङ्घादिसेसं आरोपेत्वा[3] सङ्घेन पवारेतब्बं।
सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु अमूलकेन सङ्घादिसेसेन अनुद्धंसितं पटिजानाति, यथाधम्मं
B 257 कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं। सो चे, भिक्खवे, चोदको भिक्खु अमूलकेन थुल्लच्चयेन
पाचित्तियेन पाटिदेसनीयेन दुक्कटेन दुब्भासितेन अनुद्धंसितं पटिजानाति, यथाधम्मं
कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं। सो चे, भिक्खवे, चुदितो भिक्खु पाराजिकं अज्झापन्नो ति
पटिजानाति, नासेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं। सो चे, भिक्खवे, चुदितो भिक्खु सङ्घादिसेसं
अज्झापन्नो ति पटिजानाति, सङ्घादिसेसं आरोपेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं। सो चे, भिक्खवे,
चुदितो भिक्खु थुल्लच्चयं पाचित्तियं पाटिदेसनीयं दुक्कटं दुब्भासितं अज्झापन्नो ति
पटिजानाति, यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्बं।

§ २३. थुल्लच्चयवत्थुकादि

३३ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय थुल्लच्चयं अज्झापन्नो होति। एकच्चे भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू सङ्घादिसेसदिट्ठिनो होन्ति। ये ते, भिक्खवे, भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो, तेहि सो, भिक्खवे, भिक्खु एकमन्तं अपनेत्वा यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घं उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – "यं खो सो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो, सास्स यथाधम्मं पटिकता। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो पवारेय्या" ति।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय थुल्लच्चयं अज्झापन्नो होति। एकच्चे

---

१ 'पि' इति पाठो रो०, सी० पोत्थकेसु नत्थि। २ अहं–रो०, सी०, पाहं–स्या०।
३ रोपेत्वा–रो०।

भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू पाचित्तियदिट्ठिनो होन्ति पे० एकच्चे भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू पाटिदेसनीयदिट्ठिनो होन्ति एकच्चे भिक्खू R 174 थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू दुक्कटदिट्ठिनो होन्ति एकच्चे भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति । ये ते, भिक्खवे, भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो, तेहि सो, भिक्खवे, भिक्खु एकमन्त अपनेत्वा यथाधम्म कारापेत्वा सङ्घ उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – "य खो सो, आवुसो, भिक्खु आपत्ति आपन्नो, सास्स यथाधम्म पटिकता । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो पवारेय्या" ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय पाचित्तिय अज्झापन्नो होति · पे०·· पाटिदेसनीय अज्झापन्नो होति दुक्कट अज्झापन्नो होति दुब्भासित अज्झापन्नो होति । एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू सङ्घादिसेसदिट्ठिनो होन्ति । ये ते, भिक्खवे, भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो, तेहि सो, भिक्खवे, भिक्खु एकमन्त अपनेत्वा B 258 यथाधम्म कारापेत्वा सङ्घ उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – "य खो सो, आवुसो, भिक्खु आपत्ति आपन्नो, सास्स यथाधम्म पटिकता । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो पवारेय्या" ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय दुब्भासित अज्झापन्नो होति । एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू थुल्लच्चयदिट्ठिनो होन्ति पे० · एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू पाचित्तियदिट्ठिनो होन्ति एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू पाटिदेसनीयदिट्ठिनो होन्ति एकच्चे भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो होन्ति, एकच्चे भिक्खू दुक्कटदिट्ठिनो होन्ति । ये ते, भिक्खवे, भिक्खू दुब्भासितदिट्ठिनो, तेहि सो, भिक्खवे, भिक्खु एकमन्त अपनेत्वा यथाधम्मं कारापेत्वा सङ्घ उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – "य खो सो, आवुसो, भिक्खु आपत्ति आपन्नो, सास्स यथाधम्म पटिकता । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो पवारेय्या" ति ।

§ २४. वत्थुठपनादि

३४ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय सङ्घमज्झे उदाहरेय्य – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इद वत्थु[1] पञ्ञायति, न पुग्गलो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, वत्थु ठपेत्वा सङ्घो पवारेय्या" ति । सो एवमस्स वचनीयो – "भगवता खो, आवुसो, विसुद्धान पवारणा पञ्ञत्ता । सचे वत्थु पञ्ञायति, न पुग्गलो, इदानेव न वदेही" ति ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय सङ्घमज्झे उदाहरेय्य – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अय पुग्गलो पञ्ञायति, न वत्थु । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, पुग्गल ठपेत्वा सङ्घो पवारेय्या" ति । सो एवमस्स वचनीयो – "भगवता खो, आवुसो, समग्गान[2] पवारणा पञ्ञत्ता । सचे पुग्गलो पञ्ञायति, न वत्थु, इदानेव नं वदेही" ति ।

---

१ वत्थु–स्या०, रो० । २ विसुद्धान च समग्गानं च–सी० ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु तदहुपवारणाय सङ्घमज्झे उदाहरेय्य – "सुणातु मे, भन्ते, B 259 सङ्घो। इदं वत्थु च पुग्गलो च पञ्ञायति। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, वत्थुं च पुग्गलं च ठपेत्वा सङ्घो पवारेय्या" ति। सो एवमस्स वचनीयो – "भगवता खो, आवुसो, विसुद्धानं च समग्गानं च पवारणा पञ्ञत्ता। सचे वत्थु च पुग्गलो च पञ्ञायति, इदानेव नं वदेही" ति।

पुब्बे चे, भिक्खवे, पवारणाय वत्थु पञ्ञायति, पच्छा पुग्गलो, कल्लं वचनाय। R 175 पुब्बे चे, भिक्खवे, पवारणाय पुग्गलो पञ्ञायति, पच्छा वत्थु, कल्लं वचनाय। पुब्बे चे, भिक्खवे, पवारणाय वत्थु च पुग्गलो च पञ्ञायति, तं चे कताय पवारणाय उक्कोटेति, उक्कोटनकं पाचित्तियं ति।

§ २५. भण्डनकारकवत्थु

३५. तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छिंसु। तेसं सामन्ता[1] अञ्ञे भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका वस्सं उपगच्छिंसु – मयं तेसं भिक्खूनं वस्सवुट्ठानं[2] पवारणाय पवारणं ठपेस्सामा ति। अस्सोसुं खो ते भिक्खू – "अम्हाकं किर सामन्ता अञ्ञे भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका वस्सं उपगता – मयं तेसं भिक्खूनं वस्सवुट्ठानं पवारणाय पवारणं ठपेस्सामा" ति। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं।

इध पन, भिक्खवे, सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू अञ्ञतरस्मिं आवासे वस्सं उपगच्छन्ति। तेसं सामन्ता अञ्ञे भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका वस्सं उपगच्छन्ति – मयं तेसं भिक्खूनं वस्सवुट्ठानं पवारणाय पवारणं ठपेस्सामा ति। अनुजानामि, भिक्खवे, तेहि भिक्खूहि द्वे तयो उपोसथे चातुद्दसिके कातुं – कथं मयं तेहि भिक्खूहि पठमतरं पवारेय्यामा ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका तं[3] आवासं आगच्छन्ति, तेहि, भिक्खवे, आवासिकेहि भिक्खूहि लहुं लहुं सन्निपतित्वा पवारेतब्बं, B 260 पवारेत्वा वत्तब्बा – "पवारिता खो मयं, आवुसो, यथायस्मन्ता[4] मञ्ञन्ति तथा करोन्तू" ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका असंविहिता तं आवासं आगच्छन्ति, तेहि, भिक्खवे, आवासिकेहि भिक्खूहि आसनं पञ्ञापेतब्बं,[5] पादोदकं पादपीठं पादकथलिकं[6] उपनिक्खिपितब्बं, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेतब्बं, पानीयेन परिपुच्छितब्बा,[7] ते सविक्खित्वा निस्सीमं गन्त्वा पवारेतब्बं, पवारेत्वा

१ समन्ता–स्या०। २ वस्स वुत्थान–स्या०, सी०, रो०। ३ स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ४ यथा आयस्मन्तो–स्या०। ५ पञ्ञपेतब्बं–म०। ६ पादकठलिकं–सी०। ७ पुच्छितब्बा–स्या०, रो०, सी०।

वत्तब्बा – "पवारिता खो मय, आवुसो, यथायस्मन्ता मञ्ञन्ति तथा करोन्तू" ति। एव चेतं लभेथ, इच्चेत कुसल। नो चे लभेथ, आवासिकेन भिक्खुना ब्यत्तेन पटिबलेन आवासिका भिक्खू ञापेतब्बा —

"सुणन्तु मे, आयस्मन्तो,[1] आवासिका। यदायस्मन्तान पत्तकल्ल, इदानि उपोसथ करेय्याम, पातिमोक्ख उद्दिसेय्याम, आगमे काळे पवारेय्यामा" ति। ते चे, भिक्खवे, R 176
भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका ते भिक्खू एव वदेय्यु – "साधावुसो, इदानेव नो पवारेथा" ति, ते एवमस्सु वचनीया – "अनिस्सरा खो तुम्हे, आवुसो, अम्हाक पवारणाय, न ताव मय पवारेय्यामा" ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरण-कारका त काळ अनुवसेय्यु, आवासिकेन, भिक्खवे, भिक्खुना ब्यत्तेन पटिबलेन आवासिका भिक्खू ञापेतब्बा –

"सुणन्तु मे, आयस्मन्तो, आवासिका। यदायस्मन्तान पत्तकल्ल, इदानि उपोसथ करेय्याम, पातिमोक्ख उद्दिसेय्याम, आगमे जुण्हे पवारेय्यामा" ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका ते भिक्खू एव वदेय्यु – "साधावुसो, इदानेव नो पवारेय्याथा[2]" ति, ते एवमस्सु वचनीया – "अनिस्सरा खो तुम्हे, आवुसो, अम्हाक पवारणाय, न ताव मय पवारेय्यामा" ति। ते चे,
भिक्खवे, भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरण- B 261
कारका त पि जुण्ह अनुवसेय्यु, तेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि सब्बेहेव आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया अकामा पवारेतब्ब।

तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने गिलानो अगिलानस्स पवारण ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – "आयस्मा खो गिलानो। गिलानो च अननुयोगक्खमो वुत्तो भगवता। आगमेहि, आवुसो, याव अरोगो होसि। अरोगो आकङ्खमानो चोदेस्ससी" ति। एवं चे वुच्चमानो चोदेति, अनादरिये पाचित्तिय। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने अगिलानो गिलानस्स पवारण ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – "अय खो, आवुसो, भिक्खु गिलानो। गिलानो च अननुयोगक्खमो वुत्तो भगवता। आगमेहि, आवुसो, यावाय भिक्खु अरोगो होति। अरोग आकङ्खमानो चोदेस्ससी" ति। एव चे वुच्चमानो चोदेति, अनादरिये पाचित्तिय। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने गिलानो गिलानस्स पवारण ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – "आयस्मन्ता खो गिलाना। गिलानो च अननुयोगक्खमो वुत्तो भगवता। आगमेहि, आवुसो, याव अरोगा होथ। अरोगो अरोग आकङ्खमानो चोदेस्ससी" ति। एव चे वुच्चमानो चोदेति, अनादरिये पाचित्तिय। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने

१ आयस्मन्ता–सी०। २ पवारेथा–सी०, स्या०, रो०।

अगिलानो अगिलानस्स पवारण ठपेति, उभो सङ्घेन समनुयुञ्जित्वा समनुगाहित्वा[१] यथाधम्म कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्ब ति ।

§ २६. पवारणासङ्गहो

R 177 ३६ तेन खो पन समयेन सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू कोसलेसु जनपदे अञ्ञतरस्मि आवासे वस्स उपगच्छिसु । तेस समग्गान सम्मोदमानान अविवदमानान विहरत अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो होति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "अम्हाक खो समग्गान सम्मोदमानान अविवदमानान विहरत अञ्ञतरो फासुविहारो B. 262 अधिगतो । सचे मय इदानि पवारेस्साम, सिया पि भिक्खू पवारेत्वा चारिक पक्कमेय्यु । एव मय इमम्हा फासुविहारा परिबाहिरा भविस्साम । कथ नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्ब" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

इध पन, भिक्खवे, सम्बहुला सन्दिट्ठा सम्भत्ता भिक्खू अञ्ञतरस्मि आवासे वस्स उपगच्छन्ति । तेस समग्गान सम्मोदमानान अविवदमानान विहरत अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो होति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अम्हाक खो समग्गान सम्मोदमानान अविवदमानान विहरत अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो । सचे मय इदानि पवारेस्साम, सिया पि भिक्खू पवारेत्वा चारिक पक्कमेय्युं । एव मय इमम्हा फासुविहारा परिबाहिरा भविस्सामा" ति, अनुजानामि, भिक्खवे, तेहि भिक्खूहि पवारणासङ्गह कातु । एव च पन, भिक्खवे, कातब्बो । सब्बेहेव एकज्झ सन्निपतितब्ब – सन्निपतित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अम्हाक समग्गान सम्मोदमानान अविवदमानान विहरत अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो । सचे मय इदानि पवारेस्साम, सिया पि भिक्खू पवारेत्वा चारिक पक्कमेय्यु । एव मय इमम्हा फासुविहारा परिबाहिरा भविस्साम । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो पवारणासङ्गह करेय्य, इदानि उपोसथ करेय्य, पातिमोक्ख उद्दिसेय्य, आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया पवारेय्य । एसा ञत्ति ।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । अम्हाक समग्गान सम्मोदमानान अविवदमानान विहरत अञ्ञतरो फासुविहारो अधिगतो । सचे मय इदानि पवारेस्साम, सिया पि भिक्खू पवारेत्वा चारिक पक्कमेय्यु । एव मय इमम्हा फासुविहारा परिबाहिरा भविस्साम । सङ्घो पवारणासङ्गह करोति, इदानि उपोसथ करिस्सति, पातिमोक्ख उद्दिसिस्सति, आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया पवारेस्सति । यस्सायस्मतो खमति पवारणासङ्गहस्स करण, इदानि उपोसथ करिस्सति, पातिमोक्ख उद्दिसिस्सति, आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया पवारेस्सति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

---

१. समनुगाहित्वा समनुभासित्वा–सी० ।

"कतो सङ्घेन पवारणासङ्गहो, इदानि उपोसथ करिस्सति, पातिमोक्ख उद्दिसिस्सति, B 263
आगमे जुण्हे कोमुदिया चातुमासिनिया पवारेस्सति। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति।

तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि कते पवारणासङ्गहे अञ्ञतरो भिक्खु एव वदेय्य – "इच्छामह, आवुसो, जनपदचारिक पक्कमितु, अत्थि मे जनपदे करणीय" ति, सो एवमस्स वचनीयो – "साधावुसो, पवारेत्वा गच्छाही" ति। सो चे, भिक्खवे, भिक्खु पवारयमानो R 178
अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पवारण ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – "अनिस्सरो खो मे त्व, आवुसो, पवारणाय, न तावाह पवारेस्सामी" ति। तस्स चे, भिक्खवे, भिक्खुनो पवारयमानस्स अञ्ञतरो भिक्खु तस्स भिक्खुनो पवारण ठपेति, उभो सङ्घेन समनुयुञ्जित्वा समनुगाहित्वा[1] यथाधम्म कारापेतब्बा। सो चे, भिक्खवे, भिक्खु जनपदे त करणीय तीरेत्वा पुनदेव अन्तो कोमुदिया चातुमासिनिया त आवास आगच्छति, तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने अञ्ञतरो भिक्खु तस्स भिक्खुनो पवारण ठपेति, सो एवमस्स वचनीयो – "अनिस्सरो खो मे त्व, आवुसो, पवारणाय, पवारितो अह" ति। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि पवारियमाने सो भिक्खु अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पवारण ठपेति, उभो सङ्घेन समनुयुञ्जित्वा समनुगाहित्वा यथाधम्म कारापेत्वा सङ्घेन पवारेतब्ब ति।

पवारणाक्खन्धक निट्ठित[2] चतुत्थ।

§ २७. तस्सुद्दानं

वस्सवुट्ठा[3] कोसलेसु अगमु[4] सत्थुदस्सन।
अफासु पसुसवास[5] अञ्ञमञ्ञानुलोमता॥
पवारेन्ता पणामञ्च[6] कम्म गिलानञातका[7]।
राजा चोरा च धुत्ता च भिक्खुपच्चत्थिका तथा॥
पञ्च चतुतयो द्वेको आपन्नो वेमती[8] सरि[9]।
सब्बो सङ्घो वेमतिको बहू समा[10] च थोकिका॥
आवासिका चातुद्दस[11] लिङ्गसवासका उभो। B 264
गन्तब्ब न निसिन्नाय छन्ददाने पवारणा॥

---

१ समनुग्गाहित्वा–रो०, स्या०, समनुगाहित्वा समनुभासित्वा–सी०। २ पवारणक्खन्धक निट्ठित–सी०, पवारणक्खन्धक–रो०, पवारणाक्खन्धको चतुत्थो–म०। ३ वस्स–वुत्था–सी०, स्या०, रो०। ४ आगम्म–सी०, स्या०। ५ अफासुपसुसवास–रो०, स्या०, सी०। ६ पवारेन्तासने द्वे च–स्या०, सी०, पवारेन्तापना द्वे च–रो०। ७ कम्मगिलानञातका–स्या०। ८ वेमति–सी०, रो०। ९ सरी–सी०, स्या०। १० बहुसमा–स्या०। ११ चातुद्दसो–सी०, चतुद्दसा–स्या०, चातुद्दसा–रो०।

सवरेहि[1] खेपिता मेघो अन्तरा च पवारणा ।
न इच्छन्ति[2] पुरम्हाक अट्ठपिता च भिक्खुनो ॥
किम्हि वा ति[3] कतम च दिट्ठेन सुतसङ्काय[4] ।
चोदको चुदितको च थुल्लच्चय वत्थु भण्डन[5] ।
पवारणासङ्गहो च[6] अनिस्सरो पवारये ति ॥

इमम्हि खन्धके वत्थूनि छचत्तारीसा ति ।

पवारणाक्खन्धक निट्ठित ।

---

१ सञ्चरेहि–स्या० । २ न करोन्ति–सी०, स्या०, रो० । ३ चा ति–सी०, स्या० । ४ सुतसङ्कया–सी० । ५ थुल्लच्चयवत्थुभण्डन–सी०, रो०, थुल्लवत्थु च भण्डन–स्या० । ६ पवारणस्स सङ्गहो–स्या० ।

५. चम्मक्खन्धकं

§ १. सोणकोळिविसवत्थु

१ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पब्बते । तेन खो B 265 पन समयेन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो असीतिया गामसहस्सेसु इस्सरियाधिपच्च रज्ज R 179 कारेति । तेन खो पन समयेन चम्पाय सोणो नाम कोळिविसो[१] सेट्ठिपुत्तो सुखुमालो[२] होति । तस्स पादतलेसु लोमानि जातानि होन्ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तानि असीति[३] गामिकसहस्सानि सन्निपातापेत्वा केनचिदेव करणीयेन सोणस्स कोळिविसस्स सन्तिके दूत पाहेसि – आगच्छतु सोणो, इच्छामि सोणस्स आगत ति । अथ खो सोणस्स कोळिविसस्स मातापितरो सोण कोळिविस एतदवोचु – "राजा ते, तात सोण, पादे दक्खितुकामो । मा खो त्व, तात सोण, येन राजा तेन पादे अभिप्पसारेय्यासि । रञ्ञो पुरतो पल्लङ्केन निसीद । निसिन्नस्स ते राजा पादे दक्खिस्सती" ति । अथ खो सोण कोळिविस सिविकाय आनेसु । अथ खो सोणो कोळिविसो येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजान मागध सेनिय बिम्बिसार अभिवादेत्वा रञ्ञो पुरतो पल्लङ्केन निसीदि । अद्दसा खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो सोणस्स कोळिविसस्स पादतलेसु लोमानि जातानि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तानि असीति गामिकसहस्सानि दिट्ठधम्मिके अत्थे अनुसासित्वा उय्योजेसि – "तुम्हे ख्वत्थ, भणे, मया दिट्ठधम्मिके अत्थे अनुसासिता,[४] गच्छथ, त भगवन्त पयिरुपासथ, सो नो भगवा सम्परायिके अत्थे अनुसासिस्सती" ति ।

२ अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि येन गिज्झकूटो पब्बतो तेनुपसङ्कमिसु । तेन खो पन समयेन आयस्मा सागतो भगवतो उपट्ठाको होति । अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि येनायस्मा सागतो तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त सागत B 266 एतदवोचु – "इमानि, भन्ते, असीति गामिकसहस्सानि इधूपसङ्कन्तानि भगवन्त दस्सनाय, R 180 साधु मय, भन्ते, लभेय्याम भगवन्त दस्सनाया"ति । तेन हि तुम्हे आयस्मन्तो मुहुत्त इधेव ताव होथ, यावाह भगवन्त पटिवेदेमी ति । अथ खो आयस्मा सागतो तेस असीतिया गामिकसहस्सान पुरतो पेक्खमानान पाटिकाय निमुज्जित्वा भगवतो पुरतो उम्मुज्जित्वा भगवन्त एतदवोच – "इमानि, भन्ते, असीति गामिकसहस्सानि इधूपसङ्कन्तानि भगवन्त दस्सनाय, यस्स दानि, भन्ते, भगवा काल मञ्ञती"ति । तेन हि त्व, सागत, विहारपच्छायाय[५] आसन पञ्ञपेही[६] ति । एव, भन्ते, ति खो आयस्मा सागतो भगवतो पटिस्सुणित्वा पीठ गहेत्वा भगवतो पुरतो निमुज्जित्वा तेस असीतिया गामिकसहस्सान पुरतो पेक्खमानान पाटिकाय उम्मुज्जित्वा विहारपच्छायाय आसन पञ्ञपेसि । अथ खो भगवा विहारा निक्खमित्वा

---

१ कोळिवीसो–सी०, स्या० । २ सुखुमाळो–सी० । ३ असीति–सी०, म०, रो० । ४ अनुसिट्ठा–सी० । ५ विहारप्पच्छायाय–स्या० । ६ पञ्ञपेही–म० ।

विहारपच्छायाय पञ्ञत्ते आसने निसीदि। अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु। अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि आयस्मन्त येव सागत समन्नाहरन्ति, नो तथा भगवन्त। अथ खो भगवा तेस असीतिया गामिकसहस्सान चेतसा चेतोपरिवितक्क अञ्ञाय आयस्मन्त सागत आमन्तेसि – "तेन हि त्व, सागत, भिय्योसोमत्ताय[1] उत्तरिमनुस्सधम्म[2] इद्धिपाटिहारिय दस्सेही" ति। एव, भन्ते, ति खो आयस्मा सागतो भगवतो पटिस्सुणित्वा[3] वेहास अब्भुग्गन्त्वा आकासे अन्तलिक्खे चङ्कमति पि, तिट्ठति पि, निसीदति पि, सेय्य पि कप्पेति, धूमायति[4] पि, पज्जलति पि, अन्तरधायति पि। अथ खो आयस्मा सागतो आकासे अन्तलिक्खे अनेकविहित उत्तरिमनुस्सधम्म इद्धिपाटिहारिय दस्सेत्वा भगवतो पादेसु[5] सिरसा निपतित्वा भगवन्त एतदवोच – "सत्था मे, भन्ते, भगवा, सावकोहमस्मि। सत्था मे, भन्ते, भगवा, सावकोहमस्मी" ति। अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि – अच्छरिय वत भो, अब्भुत वत भो, सावको पि[6] नाम एव महिद्धिको भविस्सति, एव महानुभावो, अहो नून सत्था ति – भगवन्त येव समन्नाहरन्ति, नो तथा आयस्मन्त सागत।

B 267 ३ अथ खो भगवा तेस असीतिया गामिकसहस्सान चेतसा चेतोपरिवितक्क अञ्ञाय
R 181 अनुपुब्बि कथ[7] कथेसि, सेय्यथीद[8] – दानकथ सीलकथ सग्गकथं, कामान आदीनवं ओकार सङ्किलेस, नेक्खम्मे आनिसस पकासेसि। यदा ते भगवा अञ्ञासि कल्लचित्ते, मुदुचित्ते, विनीवरणचित्ते, उदग्गचित्ते, पसन्नचित्ते, अथ या बुद्धान सामुक्कसिका धम्मदेसना, त पकासेसि – दुक्ख, समुदय, निरोध, मग्ग। सेय्यथापि नाम सुद्ध वत्थ अपगतकाळक सम्मदेव रजन पटिग्गण्हेय्य,[9] एवमेव तेस असीतिया गामिकसहस्सान तस्मि येव आसने विरज वीतमल धम्मचक्खु उदपादि – य किञ्चि समुदयधम्म, सब्ब त निरोधधम्म ति। ते दिट्ठधम्मा पत्तधम्मा विदितधम्मा परियोगाळ्हधम्मा तिण्णविचिकिच्छा विगतकथङ्कथा वेसारज्जप्पत्ता अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्त एतदवोचु – "अभिक्कन्त, भन्ते, अभिक्कन्त, भन्ते। सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुज्जित वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्न वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्ग आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोत धारेय्य – चक्खुमन्तो रूपानि दक्खिन्ती ति,[10] एवमेव भगवता अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो। एते मय, भन्ते, भगवन्त सरण गच्छाम। धम्मं च, भिक्खुसङ्घ च। उपासके नो भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेते सरण गते" ति।

§ २. सोणस्स पब्बज्जा

४ अथ खो सोणस्स कोळिविसस्स एतदहोसि – "यथा यथा खो अह भगवता

---

१ भीय्योसोमत्ताय–सी०। २ उत्तरिमनुस्सधम्मा–सी०। ३ पटिसुणित्वा–रो०। ४ धूपायति–सी०, रो०, पधूपायति–स्या०। ५ पादे–स्या०। ६ सावको हि–सी०, स्या०। ७ आनुपुब्बीकथ–सी०, अनुपुब्बिकथ–स्या०। ८ सेय्यधिद–म०। ९ पतिगण्हेय्य–सी०, रो०। १० दक्खन्ती ति–म०, स्या०।

धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं, यन्नूनाहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजेय्य" न्ति । अथ खो तानि असीति गामिकसहस्सानि भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कमिंसु । अथ खो सोणो कोळिविसो अचिरप्पक्कन्तेसु तेसु असीतिया गामिकसहस्सेसु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सोणो कोळिविसो भगवन्तं एतदवोच – "यथा यथाहं, भन्ते, भगवता धम्मं देसितं आजानामि, नयिदं सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलिखितं ब्रह्मचरियं चरितुं । इच्छामहं, भन्ते, केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि B 268 अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितुं । पब्बाजेतु मं, भन्ते, भगवा" ति । अलत्थ खो सोणो कोळिविसो भगवतो सन्तिके पब्बज्जं, अलत्थ उपसम्पदं । अचिरुपसम्पन्नो[1] च R 182 पनायस्मा सोणो सीतवने विहरति । तस्स अच्चारद्धवीरियस्स[2] चङ्कमतो पादा भिज्जिंसु । चङ्कमो लोहितेन फुटो[3] होति, सेय्यथापि गवाघातनं । अथ खो आयस्मतो सोणस्स रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – "ये खो केचि भगवतो सावका आरद्धवीरिया विहरन्ति, अहं तेसं अञ्ञतरो । अथ च पन मे नानुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चति । संविज्जन्ति खो पन मे कुले भोगा, सक्का भोगे च भुञ्जितुं, पुञ्ञानि च कातुं । यन्नूनाहं हीनायावत्तित्वा भोगे च भुञ्जेय्यं, पुञ्ञानि च करेय्य" न्ति । अथ खो भगवा आयस्मतो सोणस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कं अञ्ञाय – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं[4] वा बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं सम्मिञ्जेय्य[5] एवमेवं[6] – गिज्झकूटे पब्बते अन्तरहितो सीतवने पातुरहोसि । अथ खो भगवा सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धिं सेनासनचारिकं आहिण्डन्तो येनायस्मतो सोणस्स चङ्कमो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो भगवा आयस्मतो सोणस्स चङ्कमं लोहितेन फुटं, दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि – "कस्स न्वायं,[7] भिक्खवे, चङ्कमो लोहितेन फुटो, सेय्यथापि गवाघातन" न्ति ? आयस्मतो, भन्ते, सोणस्स अच्चारद्धवीरियस्स चङ्कमतो पादा भिज्जिंसु । तस्सायं चङ्कमो लोहितेन फुटो, सेय्यथापि गवाघातनं ति ।

५ अथ खो भगवा येनायस्मतो सोणस्स विहारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । आयस्मा पि खो सोणो भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं सोणं भगवा एतदवोच – "ननु ते, सोण, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – "ये खो केचि भगवतो सावका आरद्धवीरिया विहरन्ति, अहं तेसं अञ्ञतरो । अथ च पन मे नानुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चति । संविज्जन्ति खो पन मे कुले भोगा, सक्का भोगे च भुञ्जितुं, पुञ्ञानि च कातुं । यन्नूनाहं हीनायावत्तित्वा

१ अचिरूपसम्पन्नो-सी०, रो० । २ अच्चारद्धविरियस्स-स्या०, रो०, सी० । ३ फुट्ठो-सी०, स्या० । ४ समिञ्जितं-म० । ५ समिञ्जेय्य-म० । ६ एवमेव-सी० । ७ ख्वायं-सी० ।

B 269 भोगे च भुञ्जेय्य, पुञ्ञानि च करेय्य" ति ? एवं, भन्ते, ति । तं किं मञ्ञसि, सोण,
कुसलो त्वं पुब्बे अगारिकभूतो वीणाय तन्तिस्सरे ति ? एवं, भन्ते, ति । तं किं मञ्ञसि,
सोण, यदा ते वीणाय तन्तियो अच्चायता होन्ति, अपि नु ते वीणा तस्मिं समये सरवती वा
होति, कम्मञ्ञा वा ति ? नो हेतं, भन्ते, ति । तं किं मञ्ञसि, सोण, यदा ते वीणाय
तन्तियो अतिसिथिला होन्ति, अपि नु ते वीणा तस्मिं समये सरवती वा होति, कम्मञ्ञा वा
ति ? नो हेतं, भन्ते, ति । तं किं मञ्ञसि, सोण, यदा ते वीणाय तन्तियो नेव अच्चायता
होन्ति नातिसिथिला, समे गुणे पतिट्ठिता, अपि नु ते वीणा तस्मिं समये सरवती वा होति,
कम्मञ्ञा वा ति ? एवं, भन्ते, ति । एवमेव खो, सोण, अच्चारद्धवीरियं उद्धच्चाय संवत्तति,
R 183 अतिलीनवीरियं कोसज्जाय संवत्तति । तस्मातिह त्वं, सोण, वीरियसमतं अधिट्ठह, इन्द्रियानं
च समतं पटिविज्झ, तत्थ च निमित्तं गण्हाही ति । "एवं, भन्ते" ति खो आयस्मा सोणो
भगवतो पच्चस्सोसि । अथ खो भगवा आयस्मन्तं सोणं इमिना ओवादेन ओवदित्वा–
सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं वा बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं सम्मिञ्जेय्य
एवमेव–सीतवने आयस्मतो सोणस्स सम्मुखे[1] अन्तरहितो गिज्झकूटे पब्बते पातुरहोसि ।
अथ खो आयस्मा सोणो अपरेन समयेन वीरियसमतं अधिट्ठासि, इन्द्रियानं च समतं
पटिविज्झि, तत्थ च निमित्तं अग्गहेसि । अथ खो आयस्मा सोणो, एको वूपकट्ठो अप्पमत्तो
आतापी पहितत्तो विहरन्तो, न चिरस्सेव–यस्सत्थाय कुलपुत्ता सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं
पब्बजन्ति–तदनुत्तरं ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा
उपसम्पज्ज विहासि । 'खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया'
ति अभिञ्ञासि[2] । अञ्ञतरो च पनायस्मा सोणो अरहतं अहोसि ।

६ अथ खो आयस्मतो सोणस्स अरहत्तप्पत्तस्स[3] एतदहोसि–"यन्नूनाहं भगवतो
सन्तिके अञ्ञं ब्याकरेय्यं" ति । अथ खो आयस्मा सोणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि,
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा
सोणो भगवन्तं एतदवोच–"यो सो, भन्ते, भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो
B 270 ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिक्खीणभवसंयोजनो[4] सम्मदञ्ञा-विमुत्तो, सो छ ठानानि
अधिमुत्तो होति–नेक्खम्माधिमुत्तो होति, पविवेकाधिमुत्तो होति, अब्यापज्जाधिमुत्तो होति,
उपादानक्खयाधिमुत्तो होति, तण्हक्खयाधिमुत्तो होति, असम्मोहाधिमुत्तो होति ।

"सिया खो पन, भन्ते, इधेकच्चस्स आयस्मतो एवमस्स–'केवलं सद्धामत्तकं नून अयं आयस्मा निस्साय नेक्खम्माधिमुत्तो' ति, न खो पनेतं, भन्ते, एवं दट्ठब्बं । खीणासवो, भन्ते, भिक्खु, वुसितवा, कतकरणीयो, करणीयमत्तानं असमनुपस्सन्तो कतस्स वा पटिचयं[5]

---

१ पमुखे-सी०, स्या० । २ अब्भञ्ञासि-सी०, स्या०, रो० । ३ अरहत्त पत्तस्स-सी०, स्या०, रो० । ४ परिक्खीणभवसञ्ञोजनो-म०, सी० । ५ पतिचयं-सी० ।

खया रागस्स वीतरागत्ता नेक्खम्माधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता नेक्खम्माधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता नेक्खम्माधिमुत्तो होति ।

"सिया खो पन, भन्ते, इधेकच्चस्स आयस्मतो एवमस्स – 'लाभसक्कारसिलोक नून अयमायस्मा निकामयमानो पविवेकाधिमुत्तो' ति । न खो पनेत, भन्ते, एव दट्ठब्ब । R 184
खीणासवो, भन्ते, भिक्खु, वुसितवा, कतकरणीयो, करणीयमत्तान असमनुपस्सन्तो कतस्स वा पटिचय, खया रागस्स वीतरागत्ता पविवेकाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता पविवेकाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता पविवेकाधिमुत्तो होति ।

"सिया खो पन, भन्ते, इधेकच्चस्स आयस्मतो एवमस्स – 'सीलब्बतपरामास नून अयमायस्मा सारतो पच्चागच्छन्तो अब्यापज्जाधिमुत्तो[1]' ति । न खो पनेत, भन्ते, एव दट्ठब्ब । खीणासवो, भन्ते, भिक्खु, वुसितवा, कतकरणीयो, करणीयमत्तान असमनुपस्सन्तो कतस्स वा पटिचय, खया रागस्स वीतरागत्ता अब्यापज्जाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता अब्यापज्जाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता अब्यापज्जाधिमुत्तो होति ।

"खया रागस्स वीतरागत्ता उपादानक्खयाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता B 271
उपादानक्खयाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता उपादानक्खयाधिमुत्तो होति ।

"खया रागस्स वीतरागत्ता तण्हक्खयाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता तण्हक्खयाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता तण्हक्खयाधिमुत्तो होति ।

"खया रागस्स वीतरागत्ता असम्मोहाधिमुत्तो होति, खया दोसस्स वीतदोसत्ता असम्मोहाधिमुत्तो होति, खया मोहस्स वीतमोहत्ता असम्मोहाधिमुत्तो होति ।

"एव सम्माविमुत्तचित्तस्स, भन्ते, भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविञ्ञेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथ आगच्छन्ति, नेवस्स चित्त परियादियन्ति । अमिस्सीकतमेवस्स चित्त होति, ठित, आनेञ्जप्पत्त,[2] वय चस्सानुपस्सति । भुसा चे पि सोतविञ्ञेय्या सद्दा पे० घानविञ्ञेय्या गन्धा जिव्हाविञ्ञेय्या रसा कायविञ्ञेय्या फोट्ठब्बा मनोविञ्ञेय्या धम्मा मनस्स आपाथ आगच्छन्ति, नेवस्स चित्त परियादियन्ति, अमिस्सीकतमेवस्स चित्त होति, ठित, आनेञ्जप्पत्त, वय चस्सानुपस्सति । सेय्यथापि, भन्ते, सेलो पब्बतो अच्छिद्दो असुसिरो एकग्घनो, पुरत्थिमाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव न सङ्कम्पेय्य न सम्पकम्पेय्य न सम्पवेधेय्य, पच्छिमाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि पे० उत्तराय चे पि दिसाय पे० दक्खिणाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव न सङ्कम्पेय्य न सम्पकम्पेय्य न सम्पवेधेय्य, एवमेव खो, भन्ते, एव सम्माविमुत्तचित्तस्स भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविञ्ञेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथ आगच्छन्ति, नेवस्स चित्त परियादियन्ति, अमिस्सीकतमेवस्स चित्त होति, ठित, आनेञ्जप्पत्त, वय चस्सानुपस्सति ।

---

१ अब्यापज्झाधिमुत्तो–रो०, अब्यापज्झाधिमुत्तो–सी०, स्या० । २ आनेज्जप्पत्त–सी०, रो० ।

भुसा चे पि सोतविञ्ञेय्या सद्दा पे० घानविञ्ञेय्या गन्धा जिव्हाविञ्ञेय्या रसा कायविञ्ञेय्या फोट्ठब्बा मनोविञ्ञेय्या धम्मा मनस्स आपाथ आगच्छन्ति, नेवस्स चित्त परियादियन्ति, अमिस्सीकतमेवस्स चित्त होति, ठित, आनेञ्जप्पत्त, वय चस्सानुपस्सती" ति ।

नेक्खम्म अधिमुत्तस्स पविवेक च चेतसो ।
अब्यापज्जाधिमुत्तस्स उपादानक्खयस्स च ॥
R 185 तण्हक्खयाधिमुत्तस्स असम्मोह च चेतसो ।
दिस्वा आयतनुप्पाद सम्मा चित्त विमुच्चति ॥
B 272 तस्स सम्मा-विमुत्तस्स सन्तचित्तस्स भिक्खुनो ।
कतस्स पटिचयो नत्थि करणीय न विज्जति ॥
सेलो यथा एकग्घनो वातेन न समीरति ।
एव रूपा रसा सद्दा गन्धा फस्सा च केवला ॥
इट्ठा धम्मा अनिट्ठा च न पवेधेन्ति तादिनो ।
ठित चित्त विप्पमुत्त वय चस्सानुपस्सती ति ॥

§ ३. दिगुणादिउपाहनपटिक्खेपो

७ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि—"एव खो, भिक्खवे, कुलपुत्ता अञ्ञ ब्याकरोन्ति, अत्थो च वुत्तो, अत्ता च अनुपनीतो । अथ च, पनिधेकच्चे मोघपुरिसा हसमानका[१], मञ्ञे, अञ्ञ ब्याकरोन्ति, ते पच्छा विघात आपज्जन्ती" ति । अथ खो भगवा आयस्मन्त सोण आमन्तेसि—"त्व खोसि, सोण, सुखुमालो[२] । अनुजानामि ते, सोण, एकपलासिक उपाहन" ति । अह खो, भन्ते, असीतिसकटवाहे हिरञ्ञ[३] ओहाय अगारस्मा अनगारिय पब्बजितो, सत्तहत्थिक च अनीक[४] । अथाह भन्ते एकपलासिक चे परिहरिस्सामि, तस्स मे भविस्सन्ति वत्तारो 'सोणो कोळिविसो असीतिसकटवाहे हिरञ्ञ ओहाय अगारस्मा अनगारिय पब्बजितो, सत्तहत्थिक च अनीक । सो दानाय एकपलासिकासु उपाहनासु सत्तो' ति । सचे भगवा भिक्खुसङ्घस्स अनुजानिस्सति अह पि परिभुञ्जिस्सामि, नो चे भगवा भिक्खुसङ्घस्स अनुजानिस्सति, अह पि न परिभुञ्जिस्सामी ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि—"अनुजानामि, भिक्खवे, एकपलासिक उपाहन । न, भिक्खवे, दिगुणा उपाहना धारेतब्बा । न तिगुणा उपाहना धारेतब्बा । न गणङ्गणुपाहना[५] धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ ४. सब्बनीलिकादिपटिक्खेपो

८ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सब्बनीलिका उपाहनायो धारेन्ति

---

१ हसमानक–स्या०, रो०, म० । २ सुखुमाळो–सी० । ३ असीतिसकटवाहेहि रञ्ञ–रो० । ४ अणीक–सी० । ५ गणङ्गणूपाहना–सी०, रो०, गुणङ्गुणूपाहना–म० ।

पे० सब्बपीतिका उपाहनायो धारेन्ति सब्बलोहितिका उपाहनायो धारेन्ति सब्बमञ्जिट्ठिका[1] उपाहनायो धारेन्ति सब्बकण्हा उपाहनायो धारेन्ति सब्बमहारङ्गरत्ता B 273 उपाहनायो धारेन्ति सब्बमहानामरत्ता उपाहनायो धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सब्बनीलिका उपाहना धारेतब्बा, न सब्बपीतिका उपाहना धारेतब्बा, न सब्बलोहितिका उपाहना धारेतब्बा, न सबमञ्जिट्ठिका उपाहना धारेतब्बा, न सब्बकण्हा उपाहना धारेतब्बा, न सब्बमहारङ्गरत्ता उपाहना धारेतब्बा, न सब्बमहानामरत्ता उपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

९ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू नीलकवद्धिका[2] उपाहनायो धारेन्ति, R 186 पीतकवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति, लोहितकवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति, मञ्जिट्ठिकवद्धिका[3] उपाहनायो धारेन्ति, कण्हवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति, महारङ्गरत्तवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति, महानामरत्तवद्धिका उपाहनायो धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, नीलकवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न पीतकवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न लोहितकवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न मञ्जिट्ठिकवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न कण्हवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न महारङ्गरत्तवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न महानामरत्तवद्धिका उपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

१० तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू खल्लकबद्धा[4] उपाहनायो धारेन्ति, पुटबद्धा[5] उपाहनायो धारेन्ति, पालिगुण्ठिमा उपाहनायो धारेन्ति, तूलपुण्णिका उपाहनायो धारेन्ति, तित्तिरपत्तिका उपाहनायो धारेन्ति, मेण्डविसाणवद्धिका[6] उपाहनायो धारेन्ति, अजविसाणवद्धिका[7] उपाहनायो धारेन्ति, विच्छिकाळिका[8] उपाहनायो धारेन्ति, मोरपिञ्छ[9]-परिसिब्बिता उपाहनायो धारेन्ति, चित्रा उपाहनायो धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति—सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, खल्लकबद्धा उपाहना धारेतब्बा, न पुटबद्धा उपाहना धारेतब्बा, न पालिगुण्ठिमा B 274 उपाहना धारेतब्बा, न तूलपुण्णिका उपाहना धारेतब्बा, न तित्तिरपत्तिका उपाहना धारेतब्बा, न मेण्डविसाणवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न अजविसाणवद्धिका उपाहना धारेतब्बा, न विच्छिकाळिका उपाहना धारेतब्बा, न मोरपिञ्छपरिसिब्बिता उपाहना धारेतब्बा, न चित्रा उपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

११ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सीहचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति,

---

१ मञ्जेट्ठिका–स्या०, रो०। २ नीलकवट्टिका–सी०, रो०। ३ मञ्जेट्ठिकवट्टिका–सी०, मञ्जेट्ठकवट्टिका–रो०। ४ खल्लकबन्धा–म०। ५ पुटबन्धा–म०। ६ मेण्डविसाणबन्धिका–रो०। ७ अज विसाणबन्धिका–रो०। ८ विच्छिकातिका–सी०, रो०। ९ मोरपिच्छ–रो०, मोरपिञ्ज–स्या०।

ब्यग्घचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, दीपिचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, अजिनचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, उद्दचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, मज्जारचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, काळकचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति, उलूकचम्मपरिक्खटा उपाहनायो धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, सीहचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा पे० न ब्यग्घचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न दीपिचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न अजिनचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न उद्दचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न मज्जारचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न काळकचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा, न उलूकचम्मपरिक्खटा उपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ ५. ओमुक्कगणङ्गणुपाहनानुजानना

१२ अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगहं पिण्डाय पाविसि, अञ्ञतरेन भिक्खुना पच्छासमणेन। अथ खो सो भिक्खु खञ्जमानो भगवन्तं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि। अद्दसा खो अञ्ञतरो उपासको गणङ्गणुपाहनं[1] आरोहित्वा भगवन्तं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वान[2] उपाहना ओरोहित्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा तं भिक्खुं अभिवादेत्वा

B 275 एतदवोच – "किस्स, भन्ते, अय्यो खञ्जती" ति? पादा मे, आवुसो, फालिता[3] ति। गण्ह,[4]

R 187 भन्ते, उपाहनायो ति। अलं, आवुसो, पटिक्खित्ता भगवता गणङ्गणुपाहना ति। गण्हाहेता, भिक्खु, उपाहनायो ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, ओमुक्कं गणङ्गणुपाहनं। न, भिक्खवे, नवा गणङ्गणूपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

§ ६ अज्झारामे उपाहनपटिक्खेपो

१३ तेन खो पन समयेन भगवा अज्झोकासे अनुपाहनो चङ्कमति। सत्था अनुपाहनो चङ्कमती ति, थेरा पि भिक्खू अनुपाहना चङ्कमन्ति। छब्बग्गिया भिक्खू, सत्थरि अनुपाहने चङ्कममाने, थेरेसु पि भिक्खूसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु, सउपाहना चङ्कमन्ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू, सत्थरि अनुपाहने चङ्कममाने, थेरेसु पि भिक्खूसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु, सउपाहना चङ्कमिस्सन्ती" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। पे० सच्चं किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू, सत्थरि अनुपाहने चङ्कममाने, थेरेसु पि भिक्खूसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु, सउपाहना चङ्कमन्ती ति? सच्चं भगवा ति। विगरहि बुद्धो

१ गुणङ्गुणूपाहना–म०। २ दिस्वा–रो०, म०। ३ फलिता–म०। ४ हन्द–सी०, रो०, म०।

भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा, सत्थरि अनुपाहने चङ्कममाने, थेरेसु पि भिक्खूसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु, सउपाहना चङ्कमिस्सन्ति। इमे हि नाम, भिक्खवे, गिही[1] ओदातवसना[2] अभिजीवनिकस्स सिप्पस्स कारणा आचरियेसु सगारवा सप्पतिस्सा[3] सभागवुत्तिका विहरिस्सन्ति । इध खो त, भिक्खवे, सोभेथ, य तुम्हे एव स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजिता समाना आचरियेसु आचरियमत्तेसु उपज्झायेसु उपज्झायमत्तेसु सगारवा[4] सप्पतिस्सा[5] सभागवुत्तिका[6] विहरेय्याथ । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, आचरियेसु आचरियमत्तेसु उपज्झायेसु उपज्झायमत्तेसु अनुपाहनेसु चङ्कममानेसु सउपाहनेन चङ्कमितब्ब। यो चङ्कमेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न च, भिक्खवे, अज्झारामे उपाहना धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

१४ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पादखीलाबाधो[7] होति। भिक्खू B 276
त भिक्खु[8] परिग्गहेत्वा उच्चारं पि[9] पस्साव पि निक्खामेन्ति। अद्दसा[10] खो भगवा सेनासन-
चारिक आहिण्डन्तो ते भिक्खू त भिक्खु परिग्गहेत्वा उच्चारं पि पस्साव पि निक्खामेन्ते, R 188
दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – "कि इमस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो" ति? इमस्स, भन्ते, आयस्मतो पादखीलाबाधो, इम मय परिग्गहेत्वा उच्चारं पि पस्साव पि निक्खामेमा ति। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे[11] धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, यस्स पादा वा दुक्खा, पादा वा फालिता,[12] पादखीलाबाधो वा,[13] उपाहन धारेतुं" ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अधोतेहि पादेहि मञ्च पि पीठ पि अभिरुहन्ति,[14] चीवर पि सेनासन पि दुस्सति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, 'इदानि मञ्च वा पीठ वा अभिरुहिस्सामी' ति उपाहन धारेतु ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू रत्तिया उपोसथग्ग पि सन्निसज्ज पि गच्छन्ता अन्धकारे खाणु[15] पि कण्टक पि अक्कमन्ति, पादा दुक्खा होन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, अज्झारामे उपाहन धारेतु, उक्क, पदीप, कत्तरदण्ड ति।

§ ७. कट्ठपादुकादिपटिक्खेपो

१५ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय कट्ठपादुकायो अभिरुहित्वा अज्झोकासे चङ्कमन्ति, उच्चासद्दा महासद्दा खटखटसद्दा, अनेकविहित

---

१ गिहिनो–स्या० । २ ओदातवत्थवसनका–म० । ३ सप्पतिस्सवा–सी० । ४ अगारवा–सी०, म० । ५ अप्पतिस्सवा–सी०, अप्पतिस्सा–म० । ६ असभागवुत्तिका–म०, सी० । ७ पादखिलाबाधो–म० । ८ त भिक्खु–रो०, त भिक्खू–म० । ९ उच्चारम्पि–सी०, रो०, म० । १० अद्दस–रो० । ११ 'एतस्मिं पकरणे' ति पाठो रो० पोत्थके नत्थि । १२ फलिता म० । १३ पादखीला वा आबाधो–रो०, पादखीलो वा आबाधो–सी० । १४ अभिरूहन्ति–स्या०, रो० । १५ खानु–सी०, रो० ।

तिरच्छानकथ कथेन्ता, सेय्यथिद[1] – राजकथ, चोरकथ, महामत्तकथ, सेनाकथ, भयकथ, युद्धकथ, अन्नकथ, पानकथ, वत्थकथ, सयनकथ, मालाकथ, गन्धकथ, ञातिकथ, यानकथ, गामकथ, निगमकथ, नगरकथ, जनपदकथ, इत्थिकथ, पुरिसकथ, सूरकथ, विसिखाकथ, कुम्भट्ठानकथ, पुब्बपेतकथ, नानत्तकथ, लोकक्खायिक, समुद्दक्खायिक, इति भवाभवकथ B 277 इति वा, कीटक पि अक्कमित्वा मारेन्ति, भिक्खू पि समाधिम्हा चावेन्ति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[2] विपाचेन्ति – "कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय कट्ठपादुकायो अभिरुहित्वा अज्झोकासे चङ्कमिस्सन्ति, उच्चासद्दा महासद्दा खटखटसद्दा अनेकविहित तिरच्छानकथ कथेन्ता, सेय्यथिद – राजकथ, चोरकथ पे० इति भवाभवकथ इति वा, कीटकं पि अक्कमित्वा मारेस्सन्ति, भिक्खू पि समाधिम्हा चावेस्सन्ती" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । पे० सच्च किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय कट्ठपादुकायो अभिरुहित्वा अज्झोकासे चङ्कमन्ति, उच्चासद्दा महासद्दा खटखटसद्दा, अनेकविहित तिरच्छानकथ कथेन्ता, सेय्यथिद, – राजकथ, चोरकथ पे० इति भवाभवकथ R 189 इति वा, कीटक पि अक्कमित्वा मारेन्ति, भिक्खू पि समाधिम्हा चावेन्ती ति ? सच्च भगवा ति पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, कट्ठपादुका धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

१६ अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्त[3] विहरित्वा येन बाराणसी तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन बाराणसी तदवसरि । तत्र सुद भगवा बाराणसिय विहरति इसिपतने मिगदाये । तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता कट्ठपादुका पटिक्खित्ता ति – तालतरुणे छेदापेत्वा तालपत्तपादुकायो धारेन्ति, तानि तालतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया तालतरुणे छेदापेत्वा तालपत्तपादुकायो धारेस्सन्ति, तानि तालतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ति, एकिन्द्रिय समणा सक्यपुत्तिया जीव विहेठेन्ती" ति । अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपचेन्तान । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । पे० सच्च किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू तालतरुणे छेदापेत्वा तालपत्तपादुकायो धारेन्ति, तानि तालतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ती ति ? सच्च भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा तालतरुणे छेदापेत्वा तालपत्तपादुकायो धारेस्सन्ति, तानि तालतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ति । B 278 जीवसञ्ञिनो हि, भिक्खवे, मनुस्सा रुक्खस्मि । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, तालपत्तपादुका धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

---

१ सेय्यथीदं–सी०, स्या०, रो० । २. खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० । ३ यथाभिरत्त–सी० ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू 'भगवता तालपत्तपादुका पटिक्खित्ता' ति वेळुतरुणे छेदापेत्वा वेळुपत्तपादुकायो धारेन्ति। तानि वेळुतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–"कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया वेळुतरुणे छेदापेत्वा वेळुपत्तपादुकायो धारेस्सन्ति। तानि वेळुतरुणानि छिन्नानि मिलायन्ति। एकिन्द्रिय समणा सक्यपुत्तिया जीव विहेठेन्ती" ति। अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। पे०· जीवसञ्ञिनो हि, भिक्खवे, मनुस्सा रुक्खस्मि पे० न, भिक्खवे, वेळुपत्तपादुका धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

१७ अथ खो भगवा बाराणसिय यथाभिरन्त विहरित्वा येन भद्दिय तेन चारिक पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन भद्दिय तदवसरि। तत्र सुद भगवा भद्दिये विहरति जातिया वने। तेन खो पन समयेन भद्दिया भिक्खू अनेकविहित पादुकमण्डनानु- R 190
योगमनुयुत्ता विहरन्ति, तिणपादुक करोन्ति पि कारापेन्ति पि, मुञ्जपादुक करोन्ति पि कारापेन्ति पि, बब्बजपादुक[1] करोन्ति पि कारापेन्ति पि, हिन्तालपादुक करोन्ति पि कारापेन्ति पि, कमलपादुक करोन्ति पि कारापेन्ति पि, कम्बलपादुक करोन्ति पि कारापेन्ति पि, रिञ्चन्ति उद्देस परिपुच्छ अधिसील अधिचित्त अधिपञ्ञ। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा · पे०···ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–"कथ हि नाम भद्दिया भिक्खू अनेकविहित पादुकमण्डनानुयोगमनुयुत्ता विहरिस्सन्ति, तिणपादुक करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, मुञ्जपादुक करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, बब्बजपादुक करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, हिन्तालपादुक करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, कमलपादुक करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, कम्बलपादुक करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि, रिञ्चिस्सन्ति उद्देस परिपुच्छ अधिसील अधिचित्त अधिपञ्ञ" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर, भिक्खवे, भद्दिया भिक्खू अनेकविहित पादुकमण्डनानुयोगमनुयुत्ता विहरन्ति, तिणपादुक करोन्ति पि कारापेन्ति पि पे० रिञ्चन्ति उद्देस परिपुच्छ अधिसील अधिचित्त अधिपञ्ञ" ति[2] सच्च भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा B 279
पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा अनेकविहित पादुकमण्डनानुयोगमनुयुत्ता विहरिस्सन्ति, तिणपादुक करिस्सन्ति पि कारापेस्सन्ति पि · पे० रिञ्चिस्सन्ति उद्देस परिपुच्छ अधिसील अधिचित्त अधिपञ्ञ। नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय ·पे० ·· विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि–"न, भिक्खवे, तिणपादुका धारेतब्बा, न मुञ्जपादुका धारेतब्बा, न बब्बजपादुका धारेतब्बा, न हिन्तालपादुका धारेतब्बा, न कमलपादुका धारेतब्बा, न कम्बलपादुका धारेतब्बा, न सोवण्णमया पादुका धारेतब्बा, न रूपियमया[2]

१ पब्बजपादुक–म०, स्या०। २ रूपिमया–सी०।

पादुका धारेतब्बा, न मणिमया पादुका धारेतब्बा, न वेळुरियमया पादुका धारेतब्बा, न फलिकमया पादुका धारेतब्बा, न कसमया पादुका धारेतब्बा, न काचमया पादुका धारेतब्बा, न तिपुमया पादुका धारेतब्बा, न सीसमया पादुका धारेतब्बा, न तम्बलोहमया पादुका धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न च, भिक्खवे, काचि सङ्कमनिया पादुका धारेतब्बा। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, तिस्सो पादुका[१] धुवट्ठानिया असङ्कमनियायो – वच्चपादुकं, पस्सावपादुकं, आचमनपादुकं" ति।

१८ अथ खो भगवा भद्दिये यथाभिरन्तं विहरित्वा येन सावत्थि तेन चारिकं पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन सावत्थि तदवसरि। तत्र सुदं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू R 191 अचिरवतिया नदिया गावीनं तरन्तीनं विसाणेसु पि गण्हन्ति, कण्णेसु पि गण्हन्ति, गीवाय पि गण्हन्ति, छेप्पाय पि[२] गण्हन्ति, पिट्ठिं पि अभिरूहन्ति, रत्तचित्ता पि अङ्गजातं छुपन्ति, वच्छतरिं पि[३] ओगाहेत्वा मारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम समणा सक्यपुत्तिया गावीनं तरन्तीनं विसाणेसु पि गहेस्सन्ति पे० सेय्यथापि गिही कामभोगिनो" ति। अस्सोसुं खो भिक्खू तेसं मनुस्सानं उज्झायन्तानं खिय्यन्तानं विपाचेन्तानं। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं पे० सच्चं किर, भिक्खवे, पे० सच्चं भगवा ति पे० विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, गावीनं विसाणेसु गहेतब्बं, न कण्णेसु गहेतब्बं, न गीवाय B 280 गहेतब्बं, न छेप्पाय गहेतब्बं, न पिट्ठिं अभिरुहितब्बा। यो अभिरुहेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न च, भिक्खवे, रत्तचित्तेन अङ्गजातं छुपितब्बं। यो छुपेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्स। न वच्छतरी मारेतब्बा। यो मारेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति।

§ ८. यानादिपटिक्खेपो

१९ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू यानेन यायन्ति, इत्थियुत्तेन पि पुरिसन्तरेन, पुरिसयुत्तेन पि इत्थन्तरेन। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गङ्गामहियाया ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, यानेन यायितब्बं। यो यायेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कोसलेसु जनपदे सावत्थिं गच्छन्तो भगवन्तं दस्सनाय अन्तरामग्गे गिलानो होति। अथ खो सो भिक्खु मग्गा ओक्कम्म अञ्ञतरस्मिं रुक्खमूले निसीदि। मनुस्सा तं भिक्खुं दिस्वा[४] एतदवोचुं – "कहं, भन्ते, अय्यो गमिस्सती" ति? सावत्थिं खो अहं, आवुसो, गमिस्सामि भगवन्तं दस्सनाया ति। एहि, भन्ते, गमिस्सामा ति। नाहं, आवुसो, सक्कोमि, गिलानोम्ही ति। एहि, भन्ते, यानं

१ पादुकायो–सी०, स्या०, रो०। २ छेप्पा पि–म०। ३ वच्छतरी पि–रो०, स्या०। ४ पस्सित्वा–सी०, स्या०।

अभिरुहा ति । 'अल, आवुसो, पटिक्खित्त भगवता यान' ति कुक्कुच्चायन्तो यान नाभिरुहि । अथ खो सो भिक्खु सावत्थि गन्त्वा भिक्खून एतमत्थ आरोचेसि । भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स यान ति । अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "इत्थियुत्त नु खो पुरिसयुत्त नु खो" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, R 192 भिक्खवे, पुरिसयुत्त हत्थवट्टक ति । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो यानुग्घातेन बाळ्हतरं अफासु अहोसि । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सिविक पाटङ्कि ति ।

§ ९. उच्चासयनमहासयनपटिक्खेपो

२० तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चासयनमहासयनानि धारेन्ति, सेय्यथिद – आसन्दि, पल्लङ्क, गोनक, चित्तक, पटिक, पटलिक, तूलिक, विकतिक, उद्धलोमि, एकन्तलोमि, कट्टिस्स, कोसेय्य, कुत्तक, हत्थत्थरं, अस्सत्थरं, रथत्थर, अजिनप्पवेणि, B 281 कदलिमिगपवरपच्चत्थरण, सउत्तरच्छद, उभतोलोहितकूपधान ति । मनुस्सा विहारचारिक आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, उच्चासयनमहासयनानि धारेतब्बानि, सेय्यथिद – आसन्दि, पल्लङ्को, गोनको, चित्तको, पटिका, पटलिका, तूलिका, विकतिका, उद्धलोमि, एकन्तलोमि, कट्टिस्स, कोसेय्य, कुत्तक, हत्थत्थरं, अस्सत्थर, रथत्थर, अजिनप्पवेणि,[1] कदलिमिगपवरपच्चत्थरण, सउत्तरच्छद, उभतोलोहितकूपधान । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

§ १०. सब्बचम्मपटिक्खेपो

२१ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता उच्चासयनमहासयनानि पटिक्खित्तानी ति – महाचम्मानि धारेन्ति, सीहचम्म ब्यग्घचम्म दीपिचम्म । तानि मञ्चप्पमाणेन पि छिन्नानि होन्ति, पीठप्पमाणेन पि छिन्नानि होन्ति, अन्तो पि मञ्चे पञ्ञत्तानि होन्ति, बहि पि मञ्चे पञ्ञत्तानि होन्ति, अन्तो पि पीठे पञ्ञत्तानि होन्ति, बहि पि पीठे पञ्ञत्तानि होन्ति । मनुस्सा विहारचारिक आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, महाचम्मानि धारेतब्बानि, सीहचम्म ब्यग्घचम्म दीपिचम्म । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता महाचम्मानि पटिक्खित्तानी ति – गोचम्मानि धारेन्ति । तानि मञ्चप्पमाणेन पि छिन्नानि होन्ति, पीठप्पमाणेन पि छिन्नानि होन्ति, अन्तो पि मञ्चे पञ्ञत्तानि होन्ति, बहि पि मञ्चे पञ्ञत्तानि होन्ति, अन्तो पि पीठे पञ्ञत्तानि होन्ति, बहि पि पीठे पञ्ञत्तानि होन्ति ।

अञ्ञतरो पि पापभिक्खु अञ्ञतरस्स पापुपासकस्स[2] कुलूपको होति । अथ खो सो

---

१ अजिनपवेणिं–म० । २ पापूपासकस्स–सी० ।

पापभिक्खु पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्स पापुपासकस्स निवेसन तेनुप-
R 193 सङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि। अथ खो सो पापुपासको येन सो पापभिक्खु
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त पापभिक्खु अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। तेन खो पन
B 282 समयेन तस्स पापुपासकस्स वच्छको होति तरुणको[1] अभिरूपो दस्सनीयो पासादिको चित्रो,
सेय्यथापि दीपिच्छापो। अथ खो सो पापभिक्खु त वच्छक सक्कच्च उपनिज्झायति। अथ
खो सो पापुपासको त पापभिक्खु एतदवोच – "किस्स, भन्ते, अय्यो इम वच्छक सक्कच्च
उपनिज्झायती" ति ? अत्थो मे, आवुसो, इमस्स वच्छकस्स चम्मेना ति। अथ खो सो
पापुपासको त वच्छक वधित्वा चम्म विधुनित्वा तस्स पापभिक्खुनो पादासि। अथ खो सो
पापभिक्खु त चम्म सङ्घाटिया पटिच्छादेत्वा अगमासि। अथ खो सा गावी वच्छगिद्धिनी
त पापभिक्खु पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धि। भिक्खू एवमाहसु – "किस्स त्याय, आवुसो,
गावी पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबद्धा[2]" ति ? अह पि खो, आवुसो, न जानामि केन म्याय गावी
पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबद्धा ति। तेन खो पन समयेन तस्स पापभिक्खुनो सङ्घाटि लोहितेन
मक्खिता होति। भिक्खू एवमाहसु – "अय पन ते, आवुसो, सङ्घाटि कि कता" ति ? अथ
खो सो पापभिक्खु भिक्खून एतमत्थ आरोचेसि। कि पन त्व, आवुसो, पाणातिपाते समादपेसी
ति ? एवमावुसो ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ
हि नाम भिक्खु पाणातिपाते समादपेस्सति, ननु भगवता अनेकपरियायेन पाणातिपातो गरहितो,
पाणातिपाता वेरमणी पसत्था" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु।
अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा त
पापभिक्खु पटिपुच्छि – "सच्च किर त्व, भिक्खु, पाणातिपाते समादपेसी" ति ? सच्च भगवा ति
पे० कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, पाणातिपाते समादपेस्ससि, ननु मया, मोघपुरिस,
अनेकपरियायेन पाणातिपातो गरहितो, पाणातिपाता वेरमणी पसत्था। नेत, मोघपुरिस,
अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न,
भिक्खवे, पाणातिपाते समादपेतब्ब। यो समादपेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो। न, भिक्खवे,
गोचम्म धारेतब्ब। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न च, भिक्खवे, किञ्चि चम्म धारेतब्ब।
यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

§ ११. गिहिविकतानुञ्ञातादि

B 283, R 194 २२ तेन खो पन समयेन मनुस्सान मञ्च पि पीठ पि चम्मोनद्धानि होन्ति,
चम्मविनद्धानि। भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता नाभिनिसीदन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु।
अनुजानामि, भिक्खवे, गिहिविकत अभिनिसीदितु, न त्वेव अभिनिपज्जितु ति।

तेन खो पन समयेन विहारा चम्मबन्धेहि[3] ओगुम्फियन्ति[4]। भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता

१ तरुणो–स्या०। २ अनुबन्धा–सी०, अनुबन्धी–म०। ३. चम्मबद्धेहि–म०, चम्मवद्धेहि–सी०। ४ ओगुम्बियन्ति–सी०, स्या०।

नाभिनिसीदन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, बन्धनमत्त अभिनिसीदितु ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सउपाहना गाम पविसन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सउपाहनेन गामो पविसितब्बो । यो पविसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति, न सक्कोति विना उपाहनेन गाम पविसितु । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानेन भिक्खुना सउपाहनेन गाम पविसितु ति ।

§ १२. सोणकुटिकण्णवत्थु

२३ तेन खो पन समयेन आयस्मा महाकच्चानो[1] अवन्तीसु विहरति कुररघरे[2] पपाते[3] पब्बते । तेन खो पन समयेन सोणो उपासको कुटिकण्णो आयस्मतो महाकच्चानस्स उपट्ठाको होति । अथ खो सोणो उपासको कुटिकण्णो येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त महाकच्चान अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सोणो उपासको कुटिकण्णो आयस्मन्त महाकच्चान एतदवोच – "यथा यथाह, भन्ते, अय्येन महाकच्चानेन धम्म देसित आजानामि, नयिद सुकर अगार अज्झावसता एकन्तपरिपुण्ण एकन्तपरिसुद्ध सङ्खलिखित ब्रह्मचरिय चरितु । इच्छामह, भन्ते, केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितु । पब्बाजेतु म, भन्ते, B 284
अय्यो महाकच्चानो" ति[4] । दुक्करं खो, सोण, यावजीव एकसेय्य एकभत्त ब्रह्मचरिय चरितु[5] । इङ्घ, त्व, सोण, तत्थेव अगारिकभूतो बुद्धान सासन अनुयुञ्ज, कालयुत्त एकसेय्य एकभत्त ब्रह्मचरिय ति । अथ खो सोणस्स उपासकस्स कुटिकण्णस्स यो अहोसि पब्बज्जाभिसङ्खारो सो पटिप्पस्सम्भि । दुतिय पि खो सोणो उपासको कुटिकण्णो पे० · ततिय पि खो सोणो R 195
उपासको कुटिकण्णो येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त महाकच्चान अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सोणो उपासको कुटिकण्णो आयस्मन्त महाकच्चान एतदवोच – "यथा यथाह, भन्ते, अय्येन महाकच्चानेन धम्म देसित आजानामि, नयिद सुकरं अगारं अज्झावसता एकन्तपरिपुण्ण एकन्तपरिसुद्ध सङ्खलिखित ब्रह्मचरिय चरितु । इच्छामह, भन्ते, केसमस्सु ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पब्बजितु । पब्बाजेतु म, भन्ते, अय्यो महाकच्चानो" ति । अथ खो

---

१ महाकच्चायनो–सी० । २ कुररघरे–सी०, स्या०, रो० । ३ पपतके–म० । ४ एव वुत्ते आयस्मा महाकच्चानो सोण उपासक कुटिकण्ण एतदवोच' इति अधिको पाठो स्या० पोत्थके दिस्सति । ५ 'चरितु' ति सी० रो० पोत्थकेसु नत्थि ।

आयस्मा महाकच्चानो सोण उपासक कुटिकण्ण पब्बाजेसि । तेन खो पन समयेन अवन्तिदक्खिणापथो अप्पभिक्खुको होति । अथ खो आयस्मा महाकच्चानो तिण्ण वस्सान अच्चयेन किच्छेन कसिरेन ततो ततो दसवग्ग भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा आयस्मन्त सोण उपसम्पादेसि ।

§ १३ महाकच्चानस्स पञ्चवरपरिदस्सना

२४ अथ खो आयस्मतो सोणस्स वस्सवुट्ठस्स[1] रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – "सुतो येव[2] खो मे सो भगवा एदिसो च एदिसो चा ति, न च मया सम्मुखा दिट्ठो, गच्छेय्याह त भगवन्त दस्सनाय अरहन्त सम्मासम्बुद्ध, सचे म उपज्झायो अनुजानेय्या" ति । अथ खो आयस्मा सोणो सायण्हसमय पटिसल्लाना वुट्ठितो येनायस्मा महाकच्चानो[3] तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त महाकच्चान अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा सोणो आयस्मन्त महाकच्चान एतदवोच – "इध
P 285 मय्ह, भन्ते, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[4] एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – 'सुतो येव खो मे सो भगवा एदिसो च एदिसो चा ति, न च मया सम्मुखा दिट्ठो, गच्छेय्याह त भगवन्त दस्सनाय अरहन्त सम्मासम्बुद्ध, सचे म उपज्झायो अनुजानेय्या' ति, गच्छेय्याह, भन्ते, त भगवन्त दस्सनाय अरहन्त सम्मासम्बुद्ध, सचे म उपज्झायो अनुजानाती" ति । साधु, साधु, सोण । गच्छ त्व, सोण, त भगवन्त दस्सनाय अरहन्त सम्मासम्बुद्ध । दक्खिस्सति त्व, सोण, त भगवन्त पासादिक पसादनीय सन्तिन्द्रिय सन्तमानस उत्तमदमथसमथमनुप्पत्त दन्त गुत्त यतिन्द्रिय नाग । तेन हि त्व, सोण, मम वचनेन भगवतो पादे सिरसा वन्द – उपज्झायो मे, भन्ते, आयस्मा महाकच्चानो भगवतो पादे सिरसा वन्दती ति । एव च वदेहि – "अवन्तिदक्खिणापथो, भन्ते, अप्पभिक्खुको, तिण्ण मे वस्सान अच्चयेन किच्छेन कसिरेन ततो ततो दसवग्ग भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा उपसम्पद अलत्थ, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे अप्पतरेन गणेन उपसम्पद अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते,
R 196 कण्हुत्तरा भूमि खरा गोकण्टकहता, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे गणङ्गणुपाहन[5] अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, नहानगरुका मनुस्सा उदकसुद्धिका, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे धुवनहान अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्म अजचम्म मिगचम्म । सेय्यथापि, भन्ते, मज्झिमेसु जनपदेसु एरगु[6] मोरगु[7] मज्जारु[8] जन्तु,[9] एवमेव खो, भन्ते, अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्म अजचम्म मिगचम्म, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि अनुजानेय्य, एळकचम्म अजचम्म मिगचम्म । एतरहि, भन्ते, मनुस्सा निस्सीमगतान भिक्खून चीवर देन्ति – इम चीवर इत्थन्नामस्स देमा ति ।

---

१ वस्सवुत्थस्स–सी०, स्या०, रो० । २ मेव–सी० रो० । ३ महाकच्चायनो–सी० । ४ पतिसल्लीनस्स–सी० । ५ गुणङ्गुणूपाहन–म०, गणङ्गणूपाहन–रो० । ६ एरगू–म० । ७ मोरगू–म० । ८ मज्झारु–रो०, मज्जारू–म० । ९ जन्तू–म० ।

ते आगन्त्वा आरोचेन्ति – "इत्थन्नामेहि ते, आवुसो, मनुस्सेहि चीवरं दिन्न" ति ते कुक्कुच्चायन्ता न सादियन्ति – मा नो निस्सग्गियं अहोसी ति, अप्पेवनाम भगवा चीवरे परियाय आचिक्खेय्या" ति । एव, भन्ते, ति खो आयस्मा सोणो आयस्मतो महाकच्चानस्स[1] पटिस्सुत्वा[2] उट्ठायासना आयस्मन्त महाकच्चान अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा सेनासन ससामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सावत्थि तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन सावत्थि जेतवन अनाथपिण्डिकस्स B 286
आरामो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । अथ खो भगवा आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "इमस्स, आनन्द, आगन्तुकस्स भिक्खुनो सेनासन पञ्ञापेही" ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो – यस्स खो म भगवा आणापेति, इमस्स, आनन्द, आगन्तुकस्स भिक्खुनो सेनासन पञ्ञापेही ति, इच्छति भगवा तेन भिक्खुना सद्धि एकविहारे वत्थु, इच्छति भगवा आयस्मता सोणेन सद्धि एकविहारे वत्थु ति – यस्मि विहारे भगवा विहरति तस्मि विहारे आयस्मतो सोणस्स सेनासन पञ्ञापेसि ।

२५ अथ खो भगवा बहुदेव रत्ति अज्झोकासे वीतिनामेत्वा विहार पाविसि । आयस्मा पि खो सोणो बहुदेव रत्ति अज्झोकासे वीतिनामेत्वा विहारं पाविसि । अथ खो भगवा रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय आयस्मन्त सोण अज्झेसि – "पटिभातु त, भिक्खु, धम्मो भासितु" ति । एव, भन्ते, ति खो आयस्मा सोणो भगवतो पटिस्सुत्वा सब्बानेव अट्ठकवग्गिकानि सरेन अभासि । अथ खो भगवा आयस्मतो सोणस्स सरभञ्ञपरियोसाने
अब्भनुमोदि[3] – "साधु, साधु, भिक्खु । सुग्गहितानि[4] खो ते, भिक्खु, अट्ठकवग्गिकानि, R 197
सुमनसिकतानि सूपधारितानि । कल्याणियासि[5] वाचाय समन्नागतो, विस्सट्ठाय, अनेळगलाय[6], अत्थस्स विञ्ञापनिया । कतिवस्सोसि त्व, भिक्खू" ति ? एकवस्सोह, भगवा ति । किस्स पन त्व, भिक्खु, एव चिर अकासी ति ? चिर दिट्ठो[7] मे, भन्ते, कामेसु आदीनवो, अपि च सम्बाधा[8] घरावासा[9] बहुकिच्चा[10] बहुकरणीया ति[11] । अथ खो भगवा एतमत्थ विदित्वा ताय वेलाय इम उदान उदानेसि —

"दिस्वा आदीनव लोके ञत्वा धम्म निरूपधि ।
अरियो न रमती पापे पापे न[12] रमती सुची" ति ॥

अथ खो आयस्मा सोणो – पटिसम्मोदति खो म भगवा, अय ख्वस्स कालो य मे उपज्झायो परिदस्सी ति – उट्ठायासना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा भगवतो पादेसु सिरसा
निपतित्वा भगवन्त एतदवोच – "उपज्झायो मे, भन्ते, आयस्मा महाकच्चानो[13] भगवतो पादे B 287

१ महाकच्चायनस्स–सी० । २ पटिस्सुणित्वा–स्या० म०, पटिसुणित्वा–रो० । ३ अब्भानुमोदि–म०, स्या० । ४ सुग्गहीतानि–सी० । ५ कल्याणिया पि–म०, कल्याणिया पि सि–स्या० । ६ अनेलगलाय–म० । ७ चिरदिट्ठो–सी० । ८ सम्बाधो–सी० । ९ घरावासो–सी० । १० बहुकि–च्चो–सी० । ११ बहुकरणीयो–सी० । १२ सासने–रो० । १३ महाकच्चायनो–सी० ।

सिरसा वन्दति, एव च वदेति[१] 'अवन्तिदक्खिणापथो, भन्ते, अप्पभिक्खुको । तिण्ण मे वस्सान अच्चयेन किच्छेन कसिरेन ततो ततो दसवग्ग भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा उपसम्पद अलत्थ, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे अप्पतरेन गणेन उपसम्पद अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, कण्हुत्तरा भूमि खरा गोकण्टकहता, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे गणङ्गणुपाहन अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, नहानगरुका मनुस्सा उदकसुद्धिका, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे धुवनहान अनुजानेय्य । अवन्तिदक्खिणापथे, भन्ते, चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्म अजचम्म मिगचम्म । सेय्यथापि, भन्ते, मज्झिमेसु जनपदेसु एरगु मोरगु मज्जारु जन्तु, एवमेव खो, भन्ते, अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्म अजचम्म मिगचम्म, अप्पेव नाम भगवा अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि अनुजानेय्य, एळकचम्म अजचम्म मिगचम्म । एतरहि, भन्ते, मनुस्सा निस्सीमगतान भिक्खून चीवरं देन्ति – इम चीवर इत्थन्नामस्स देमा ति । ते आगन्त्वा आरोचेन्ति – इत्थन्नामेहि ते, आवुसो, मनुस्सेहि चीवर दिन्न ति । ते कुक्कुच्चायन्ता न सादियन्ति – मा नो निस्सग्गिय अहोसी' ति, अप्पेव नाम भगवा चीवरे परियाय आचिक्खेय्या ति ।

२६ अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ[२] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अवन्तिदक्खिणापथो, भिक्खवे, अप्पभिक्खुको । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बपच्चन्तिमेसु जनपदेसु विनयधरपञ्चमेन गणेन उपसम्पद । तत्रिमे पच्चन्तिमा जनपदा – पुरत्थिमाय दिसाय कजङ्गल[३] नाम निगमो, तस्स परेन[४] महासाला, ततो परा पच्चन्तिमा जनपदा, ओरतो मज्झे, पुरत्थिमदक्खिणाय दिसाय सल्लवती[५] नाम नदी, ततो परा पच्चन्तिमा जनपदा, ओरतो मज्झे, दक्खिणाय दिसाय सेतकण्णिक नाम निगमो, ततो परा पच्चन्तिमा जनपदा, ओरतो मज्झे, पच्छिमाय दिसाय थूण नाम ब्राह्मणगामो, ततो परा पच्चन्तिमा
B 288 जनपदा, ओरतो मज्झे, उत्तराय दिसाय उसीरद्धजो नाम पब्बतो, ततो परा पच्चन्तिमा जनपदा, ओरतो मज्झे । अनुजानामि, भिक्खवे, एवरूपेसु पच्चन्तिमेसु जनपदेसु विनयधर-पञ्चमेन गणेन उपसम्पद । अवन्तिदक्खिणापथे, भिक्खवे, कण्हुत्तरा भूमि खरा गोकण्टकहता । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बपच्चन्तिमेसु जनपदेसु गणङ्गणुपाहन । अवन्तिदक्खिणापथे, भिक्खवे, नहानगरुका मनुस्सा उदकसुद्धिका । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बपच्चन्तिमेसु जनपदेसु धुवनहान । अवन्तिदक्खिणापथे, भिक्खवे, चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्म
R. 198 अजचम्म मिगचम्म । सेय्यथापि, भिक्खवे, मज्झिमेसु जनपदेसु एरगु मोरगु मज्जारु जन्तु, एवमेव खो, भिक्खवे, अवन्तिदक्खिणापथे चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्म अजचम्म मिगचम्म । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बपच्चन्तिमेसु जनपदेसु चम्मानि अत्थरणानि, एळकचम्मं अजचम्म मिगचम्म । इध पन, भिक्खवे, मनुस्सा निस्सीमगतान भिक्खून चीवरं देन्ति –

१ वदति-रो० । २ धम्मिकथ-रो० । ३ गजङ्गल-म० । ४ तस्सापरेन-सी० । ५ सललवती-सी० ।

इम चीवर इत्थन्नामस्स देमा ति । अनुजानामि, भिक्खवे, सादियितु,[1] न ताव त गणनूपग[2] याव न हत्थ गच्छती" ति ।

चम्मक्खन्धक[3] पञ्चम[4] ।

§ १४. तस्सुद्दानं

राजा च मागधो सोणो असीतिसहस्सिस्सरो ।
सागतो गिज्झकूटस्मि बहु दस्सेसि[5] उत्तरि ॥
पब्बज्जारद्ध भिज्जिसु वीण एकपलासिक ।
नीला पीता लोहितिका मञ्जिट्ठा[6] कण्हमेव च ॥
महारङ्गमहानामा[7] वद्धिका[8] च पटिक्खिपि ।
खल्लका[9] पुटपालि[10] च तूलतित्तिरमेण्डजा ॥
विच्छिका मोरचित्रा च[11] सीहब्यग्घा च दीपिका ।
अजिनुद्दा मज्जारी च काळोलूकपरिक्खटा[12] ।
फालितुपाहना खीला[13] धोतखाणुखटखटा[14] ।
तालवेळुतिण चेव मुञ्जबब्बजहिन्तला[15] ॥
कमलकम्बलसोवण्णा रूपिका मणि वेळुरिया[16] । B 289
फलिका कसकाचा च तिपुसीस च तम्बका ॥
गावी यान गिलानो च पुरिसायुत्तसिविका[17] ।
सयनानि महाचम्मा गोचम्मेहि च पापको ॥
गिहीन चम्मवद्धेहि पविसन्ति गिलायनो[18] ।
महाकच्चायनो सोणो सरेन अट्ठकवग्गिक ।
उपसम्पद पञ्चहि[19] गणङ्गणा[20] धुवसिनापना[21]
चम्मत्थरणानुञ्ञासि न ताव गणनूपग ।
अदासि[22] मे वरे पञ्च सोणत्थेरस्स नायको ति ।

इमम्हि खन्धके वत्थूनि तेसट्ठि ।

चम्मक्खन्धक निट्ठित ।[23]

—o—

१ सादितु–म०, स्या, रो० । २ गणनुपग–स्या० । ३ चम्मक्खन्धको–म० । ४ पञ्चमो–म० । ५ दस्सेति-म० । ६ मञ्जेट्ठा–सी०, स्या०, रो० । ७ महारङ्गा महानामा–सी०, स्या० । ८ वट्टिका–सी०, रो० । ९ खल्लिका–सी० । १० पुटपाली–सी०, रो०, पूटपाली–स्या० । ११ मोरचित्रञ्च–स्या० । १२ काळलुवकपरिक्खटा–म०, काळलुवपरिक्खटा । १३ फलितुपाहना खिला–म० । १४ धोतखानु खटखटा–रो०, धोतखानुखटखटा–सी० । १५ मुञ्जपब्बजहिन्ताला–म० । १६ वेळुरी–सी०, स्या० । १७ पुरिसयुत्तसिविका–सी०, स्या०, रो० । १८ गिलानका–सी० । १९ पञ्चगण–रो० । २० गुणङ्गुणा–म० । २१ धुवसिना–रो०, म० । २२ अदासी–स्या० । २३ चम्मक्खन्धको निट्ठितो–म० ।

६. भेसज्जक्खन्धकं

§ १. पञ्चभेसज्जकथा

B 290, R 199 १ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन भिक्खून सारदिकेन आबाधेन फुट्ठान यागु पि पीता उग्गच्छति, भत्त पि भुत्त उग्गच्छति। ते तेन किसा होन्ति, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता। अद्दसा[1] खो भगवा ते भिक्खू किसे लूखे दुब्बण्णे उप्पण्डुप्पण्डुकजाते धमनिसन्थतगत्ते, दिस्वान आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "कि नु खो, आनन्द, एतरहि भिक्खू किसा, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता" ति? एतरहि, भन्ते, भिक्खून सारदिकेन आबाधेन फुट्ठान यागु पि पीता उग्गच्छति, भत्त पि भुत्त उग्गच्छति। ते तेन किसा होन्ति[2], लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता ति। अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[3] एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – "एतरहि खो भिक्खून सारदिकेन आबाधेन फुट्ठान यागु पि पीता उग्गच्छति, भत्त पि भुत्त उग्गच्छति। ते तेन किसा होन्ति[4], लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता। कि नु खो अह भिक्खून भेसज्ज अनुजानेय्य, य भेसज्जञ्चेव अस्स भेसज्जसम्मतञ्च लोकस्स, आहारत्थञ्च[5] फरेय्य, न च ओळारिको आहारो पञ्ञायेय्या" ति? अथ खो भगवतो एतदहोसि – "इमानि खो पञ्च भेसज्जानि, सेय्यथीद[6] – सप्पि, नवनीत, तेल, मधु, फाणित, भेसज्जानि चेव भेसज्जसम्मतानि च लोकस्स, आहारत्थञ्च फरन्ति, न च ओळारिको आहारो पञ्ञायति। यन्नूनाह[7] भिक्खून इमानि पञ्च भेसज्जानि अनुजानेय्य, काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जितु" ति। अथ खो भगवा सायण्हसमय[8] पटिसल्लाना वुट्ठितो एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "इध मय्ह, भिक्खवे, रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[9] एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – 'एतरहि खो भिक्खून सारदिकेन आबाधेन फुट्ठान यागु पि पीता उग्गच्छति, भत्त पि भुत्त उग्गच्छति। ते तेन किसा होन्ति[10], लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता। कि नु खो अह भिक्खून भेसज्ज अनुजानेय्य, य भेसज्जञ्चेव अस्स भेसज्जसम्मतञ्च लोकस्स, आहारत्थञ्च फरेय्य, न च ओळारिको आहारो पञ्ञायेय्या' ति। तस्स मय्ह, भिक्खवे, एतद-
B 291, R 200 होसि 'इमानि खो पञ्च भेसज्जानि, सेय्यथीद – सप्पि, नवनीत, तेल, मधु, फाणित, भेसज्जानि चेव भेसज्जसम्मतानि च लोकस्स, आहारत्थञ्च फरन्ति, न च ओळारिको आहारो पञ्ञायति। यन्नूनाह भिक्खून इमानि पञ्च भेसज्जानि अनुजानेय्य, काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जितु' ति। अनुजानामि, भिक्खवे, तानि पञ्च भेसज्जानि काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जितु" ति।

---

१ अद्दस–रो०। २ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ३ पतिसल्लीनस्स–सी०। ४ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ५ आहारत्तञ्च–रो०। ६ सेय्यथिद–म०। ७ यन्नूनाह–म०, रो०। ८ सायन्हसमय। ९ पतिसल्लीनस्स–सी०। १० 'होन्ति' ति सी० स्या० रो० पोत्थकेसु नत्थि।

२ तेन खो पन समयेन भिक्खू तानि पञ्च भेसज्जानि काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जन्ति। तेस यानि पि तानि पाकतिकानि लूखानि भोजनानि तानि पि नच्छादेन्ति, पगेव सेनेसिकानि[1]। ते तेन चेव सारदिकेन आबाधेन फुट्ठा, इमिना च भत्ताच्छादकेन,[2] तदुभयेन भिय्योसोमत्ताय[3] किसा होन्ति, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता। अद्दसा[4] खो भगवा ते भिक्खू भिय्योसोमत्ताय किसे लूखे दुब्बण्णे उप्पण्डुप्पण्डुकजाते धमनिसन्थतगत्ते, दिस्वान आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "किं नु खो, आनन्द, एतरहि भिक्खू भिय्योसोमत्ताय किसा, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता" ति? एतरहि, भन्ते, भिक्खू तानि च[5] पञ्च भेसज्जानि काले पटिग्गहेत्वा काले परिभुञ्जन्ति। तेस यानि पि तानि पाकतिकानि लूखानि भोजनानि तानि पि नच्छादेन्ति, पगेव सेनेसिकानि। ते तेन चेव सारदिकेन आबाधेन फुट्ठा, इमिना च भत्ताच्छादकेन, तदुभयेन भिय्योसोमत्ताय किसा, लूखा, दुब्बण्णा, उप्पण्डुप्पण्डुकजाता, धमनिसन्थतगत्ता ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, तानि पञ्च भेसज्जानि पटिग्गहेत्वा काले पि विकाले पि परिभुञ्जितु" ति।

३ तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खून वसेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, वसानि भेसज्जानि – अच्छवस, मच्छवस, B 292 सुसुकावस, सूकरवस, गद्रभवस – काले पटिग्गहित काले निप्पक्क[6] काले ससट्ठ[7] तेलपरिभोगेन परिभुञ्जितु। विकाले चे, भिक्खवे, पटिग्गहित विकाले निप्पक्क विकाले ससट्ठ, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति तिण्ण दुक्कटान। काले चे, भिक्खवे, पटिग्गहित विकाले निप्पक्क विकाले ससट्ठ, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान। काले चे, भिक्खवे, पटिग्गहित काले निप्पक्क विकाले ससट्ठ, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। काले चे, भिक्खवे, पटिग्गहित काले निप्पक्क काले ससट्ठ, त चे परिभुञ्जेय्य, अनापत्ती ति।

§ २. मूलादिभेसज्जकथा

४ तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खून मूलेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, मूलानि भेसज्जानि – हलिद्दि,[8] सिङ्गिवेरं, R 201 वच, वचत्थ,[9] अतिविस, कटुकरोहिणि, उसीरं, भद्दमुत्तक, यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि मूलानि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थ[10] फरन्ति, न भोजनीये भोजनीयत्थ[11] फरन्ति, तानि – पटिग्गहेत्वा यावजीव परिहरितु, सति पच्चये परिभुञ्जितु। असति पच्चये परिभुञ्जन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

१ सेनेसितानि–म०। २ भत्ताच्छन्दकेन–रो०। ३ भिय्योसो मत्ताय–म०, स्या०, भीयोसोमत्ताय–सी०। ४ अद्दस–रो०। ५ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ६ निपक्क–स्या०, रो०। ७ ससत्त–सी०। ८ हलिद्द–स्या०, रो०। ९ वचत्त–म०। १० खादनियत्त रो०। ११ भोजनियत्त–रो०।

तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खून मूलेहि भेसज्जेहि पिट्ठेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, निसद निसदपोतक[1] ति।

तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खून कसावेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, कसावानि भेसज्जानि – निम्बकसाव, कुटजकसाव, पटोलकसाव,[2] पग्गवकसाव,[3] नत्तमालकसाव, यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि कसावभेसज्जानि[4] नेव खादनीये[5] खादनीयत्थ फरन्ति, न भोजनीये[6] भोजनीयत्थ फरन्ति, तानि – पटिग्गहेत्वा यावजीव परिहरितु, सति पच्चये परिभुञ्जितु। असति पच्चये परिभुञ्जन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खून पण्णेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो B 293 एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, पण्णानि भेसज्जानि – निम्बपण्ण, कुटजपण्ण, पटोलपण्ण, सुलसिपण्ण, कप्पासपण्ण,[7] यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि पण्णानि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थ फरन्ति, न भोजनीये भोजनीयत्थ फरन्ति पे० ।

तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खून फलेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, फलानि भेसज्जानि – विलङ्ग, पिप्पलि,[8] मरिच, हरीतक,[9] विभीतक,[10] आमलक, गोट्ठफल,[11] यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि फलानि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थ फरन्ति, न भोजनीये भोजनीयत्थ फरन्ति पे० ।

तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खून जतूहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, जतूनि भेसज्जानि – हिङ्गु,[12] हिङ्गुजतु,[13] हिङ्गुसि- R. 202 पाटिक, तक, तकपत्ति, तकपण्णि, सज्जुलस, यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि जतूनि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थ फरन्ति · पे० ।

तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खूनं लोणेहि भेसज्जेहि अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, लोणानि भेसज्जानि – सामुद्द, काळलोण, सिन्धव, उब्भिद, बिल,[14] यानि वा पनञ्ञानि पि अत्थि लोणानि भेसज्जानि, नेव खादनीये खादनीयत्थ फरन्ति, न भोजनीये भोजनीयत्थ फरन्ति, तानि – पटिग्गहेत्वा यावजीव परिहरितु, सति पच्चये परिभुञ्जितु। असति पच्चये परिभुञ्जन्तस्स आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

५ तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स उपज्झायस्स आयस्मतो बेलट्ठसीसस्स[15] थुल्लकच्छाबाधो होति। तस्स लसिकाय चीवरानि काये लग्गन्ति, तानि भिक्खू उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढन्ति । अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिक

१ निसदपोत–स्या, रो०। २ रो० पोत्थके न दिस्सति। ३ पक्कवकसाव–रो०, फग्गवकसाव–म०। ४ कसावानि भेसज्जानि–सी०, स्या०। ५ खादनिये–रो०। ६ भोजनिये–रो०। ७ कप्पासिकपण्ण–रो०, कप्पासिपण्ण–सी०, स्या०। ८ पिप्पल–रो०, पिप्फलिं–सी०, स्या०। ९ हरीटक–सी०। १० विभीटक–सी०। ११ गोठफल–स्या०। १२ हिङ्गु–सी०, रो०। १३ हिङ्गुजतु–सी०, रो०। १४ बिळाल–सी०। १५ बेलट्ठिसीसस्स–सी०, वेलट्ठसीसस्स–स्या०।

आहिण्डन्तो ते भिक्खू तानि चीवरानि उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढन्ते, दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – "कि इमस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो" ति ? इमस्स, भन्ते, आयस्मतो थुल्लकच्छाबाधो, लसिकाय चीवरानि काये लग्गन्ति, तानि मय उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढामा ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि B 294
पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, यस्स कण्डु वा, पिळका वा, अस्सावो वा, थुल्लकच्छु[1] वा आबाधो, कायो वा दुग्गन्धो, चुण्णानि भेसज्जानि, अगिलानस्स छकण मत्तिक रजननिप्पक्क[2] । अनुजानामि, भिक्खवे, उदुक्खल मुसल" ति ।

तेन खो पन समयेन गिलानान भिक्खून चुण्णेहि भेसज्जेहि चालितेहि अत्थो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, चुण्णचालिनि[3] ति । सण्हेहि अत्थो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, दुस्सचालिनि ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो अमनुस्सिकाबाधो होति । त आचरियुपज्झाया उपट्ठहन्ता नासक्खिसु अरोग कातु । सो सूकरसून गन्त्वा आमकमस खादि, आमकलोहित पिवि । तस्स सो अमनुस्सिकाबाधो पटिप्पस्सम्भि । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, R 203
भिक्खवे, अमनुस्सिकाबाधे आमकमस आमकलोहित ति ।

६ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो चक्खुरोगाबाधो होति । त भिक्खू परिग्गहेत्वा उच्चार पि पस्साव पि निक्खामेन्ति । अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिक आहिण्डन्तो ते भिक्खू त भिक्खु परिग्गहेत्वा उच्चार पि पस्साव पि निक्खामेन्ते, दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – "कि इमस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो" ति ? इमस्स, भन्ते, आयस्मतो चक्खुरोगाबाधो । इम मय परिग्गहेत्वा उच्चार पि पस्सावं पि निक्खामेमा ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, अञ्जन – काळञ्जन, रसञ्जन, सोतञ्जन, गेरुक, कपल्ल"[4] ति । अञ्जनूपपिसनेहि[5] अत्थो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, चन्दन, तगरं, काळानुसारिय, तालीस, भद्दमुत्तक ति । तेन खो पन समयेन भिक्खू पिट्ठानि अञ्जनानि थालकेसु[6] पि सरावकेसु पि निक्खिपन्ति, तिणचुण्णेहि पि पसुकेहि पि ओकिरियन्ति[7] । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, अञ्जनि ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चावचा अञ्जनियो[8] धारेन्ति – सोवण्णमय, B 295
रूपियमय । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[9] विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, उच्चावचा अञ्जनियो[8] धारेतब्बा । यो

१ थुल्लकच्छा–स्या०, रो० । २ रजननिपक्क–स्या०, रो० । ३ चालनि–स्या०, रो० । ४ कपल्लक–सी० । ५ अञ्जनुपसिसनेहि–रो०, अञ्जनूपपिसनेहि–म० । ६ चस्केसु–म०, थालिकेसु–रो० । ७, ओकीरियन्ति–सी० । ८ अञ्जनी–म० । रो०, स्या० । ९ खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० ।

धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठिमय, दन्तमय, विसाणमय, नळमय, वेळुमय, कट्ठमय, जतुमय, फलमय, लोहमय, सङ्खनाभिमय ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्जनियो अपारुता होन्ति, तिणचुण्णेहि पि पंसुकेहि पि ओकिरियन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, अपिधान ति । अपिधान निपतति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सुत्तकेन बन्धित्वा अञ्जनिया बन्धितु ति । अञ्जनी फलति[1] । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सुत्तकेन सिब्बेतु ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अङ्गुलिया अञ्जन्ति, अक्खीनि दुक्खानि होन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, अञ्जनिसलाक ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चावचा अञ्जनिसलाकायो[2] धारेन्ति– R 204 सोवण्णमय रूपियमय । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, उच्चावचा अञ्जनिसलाका धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठिमय पे० सङ्खनाभिमय ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्जनिसलाका भूमिय पतिता[3] फरुसा होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सलाकोधानिय[4] ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू अञ्जनि पि अञ्जनिसलाक पि हत्थेन परिहरन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, अञ्जनित्थविक ति । असबन्धको[5] न होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, असबन्धक बन्धनसुत्तक[6] ति ।

B 296 ७ तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स[7] सीसाभितापो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, मुद्धनि तेलक ति । नक्खमनीयो[8] होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, नत्थुकम्म ति । नत्थु गलति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, नत्थुकरणि ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चावचा नत्थुकरणियो धारेन्ति– सोवण्णमय रूपियमय । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, उच्चावचा नत्थुकरणी धारेतब्बा । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स । अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठिमय पे०·· सङ्खनाभिमय ति । नत्थु विसम आसिञ्चन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि,

---

१ निपतति–रो० । २ अञ्जनीसलाकायो–स्या० । ३ पतति–स्या० । ४ सलाकठानियं–म० । ५ असबद्धको–म०, असवट्टको–सी० । ६ बन्धनसुत्त–सी० । ७ पिलिन्दिवच्छस्स–सी० । ८ नक्खमनियो–म० ।

भिक्खवे, यमकनत्थुकरणि ति। नक्खमनीयो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, धूम पातु ति। तञ्ञेव वट्टि आलिम्पेत्वा पिवन्ति, कण्ठो[१] दहति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, धूमनेत्त ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू उच्चावचानि धूमनेत्तानि धारेन्ति – सोवण्णमय रूपियमय। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – सेय्यथापि गिही कामभोगिनो ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, उच्चावचानि धूमनेत्तानि धारेतब्बानि। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठिमय पे० सङ्खनाभिमय ति।

तेन खो पन समयेन धूमनेत्तानि अपारुतानि होन्ति, पाणका पविसन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, अपिधान ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू धूमनेत्तानि हत्थेन परिहरन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, धूमनेत्तथविक ति। एकतो घसियन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, यमकथविक ति। असबन्धको न होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, असबन्धक बन्धनसुत्तक ति।

८ तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स वाताबाधो होति। वेज्जा B 297,
एवमाहसु – "तेल पचितब्ब" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, R 205
तेलपाक ति। तस्मि खो पन तेलपाके मज्ज पक्खिपितब्ब होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, तेलपाके मज्ज पक्खिपितु ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू अतिपक्खित्तमज्जानि तेलानि पचन्ति, तानि पिवित्वा मज्जन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, अतिपक्खित्तमज्ज तेल पातब्ब। यो पिवेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो। अनुजानामि, भिक्खवे, यस्मि तेलपाके मज्जस्स न[२] वण्णो न गन्धो न रसो पञ्ञायति, एवरूप मज्जपक्खित्त तेल पातु ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खून बहु अतिपक्खित्तमज्ज तेल पक्क होति। अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कथ नु खो अतिपक्खित्तमज्जे तेले पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, अब्भञ्जन अधिट्ठातु ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स बहुतर[३] तेल पक्क होति, तेलभाजन न विज्जति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, तीणि तुम्बानि – लोहतुम्ब, कट्ठतुम्ब, फलतुम्ब ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स अङ्गवातो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, सेदकम्म ति। नक्खमनीयो होति। भगवतो एतमत्थ

---

१ कण्ठ–रो०। २ इमस्मि ठाने सीहळपोत्थके 'न च वण्णो न च गन्धो न च रसो' ति पाठो दिस्सति। ३ बहु–सी०, स्या०।

आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सम्भारसेदं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, महासेदं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, भङ्गोदकं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उदककोट्ठकं ति ।

B 298 तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पब्बवातो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, लोहितं मोचेतुं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, लोहितं मोचेत्वा विसाणेन गहेतुं[1] ति ।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पादा फालिता[2] होन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पादब्भञ्जनं ति । नक्खमनीयो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पज्जं अभिसङ्खरितुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो गण्डाबाधो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सत्थकम्मं ति । कसावोदकेन अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, कसावोदकं ति । तिलकक्केन अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, तिलकक्कं ति । कबळिकाय अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, कबळिकं ति । वणबन्धनचोलेन[3] अत्थो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, वणबन्धनचोलं ति । वणो कण्डुवति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सासपकुड्डेन[4] फोसितुं R 206 ति । वणो किलिज्जित्थ । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, धूमं कातुं ति । वणमंसं[5] वुट्ठाति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, लोणसक्खरिकाय छिन्दितुं ति । वणो न रूहति[6] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, वणतेलं ति । तेलं गलति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, विकासिकं सब्बं वणपटिकम्मं ति ।

९. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अहिना दट्ठो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, चत्तारि महाविकटानि दातुं – गूथं, मुत्तं, छारिकं, मत्तिकं ति । अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "अप्पटिग्गहितानि नु खो उदाहु पटिग्गहेतब्बानी" ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सति कप्पियकारके पटिग्गहापेतुं, असति कप्पियकारके सामं गहेत्वा परिभुञ्जितुं ति ।

B 299 तेन खो पन समयेन अञ्ञतरेन भिक्खुना विसं पीतं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, गूथं पायेतुं ति । अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि –

---

१ गाहेतुं–म० । २ फलिता०–म० । ३ वणबन्धनचोलकेन–सी०, वणबन्धनचोळेन–म० । ४ सासपकुट्टेन–रो०, म० । ५ वड्ढमंसं–सी०, स्या०, म० । ६ रूहति–स्या०, रो० ।

“अप्पटिग्गहित[1] नु खो उदाहु पटिग्गहेतब्बो[2]” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, य करोन्तो पटिग्गण्हाति, स्वेव पटिग्गहो कतो, न पुन पुटिग्गहेतब्बो ति।

१० तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो घरदिन्नकाबाधो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, सीतालोळि पायेतु ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु दुट्ठगहणिको होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, आमिसखार पायेतु ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो पण्डुरोगाबाधो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, मुत्तहरीतक[3] पायेतु ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो छविदोसाबाधो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, गन्धालेप कातु ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अभिसन्नकायो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, विरेचन पातु ति। अच्छकञ्जिया अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, अच्छकञ्जि[4] ति। अकटयूसेन अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, अकटयूस ति। कटाकटेन अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, कटाकट ति। पटिच्छादनीयेन अत्थो होति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, पटिच्छादनीय ति।

§ ३. पिलिन्दवच्छवत्थु

११ तेन खो पन समयेन आयस्मा पिलिन्दवच्छो[5] राजगहे पब्भारं सोधापेति लेण कत्तुकामो। अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो B 300
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयसन्त पिलिन्दवच्छ अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। R 207
एकमन्त निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयसन्त पिलिन्दवच्छ एतदवोच – “कि, भन्ते, थेरो कारापेती” ति ? पब्भारं, महाराज, सोधापेमि, लेण कत्तुकामो ति। अत्थो, भन्ते, अय्यस्स आरामिकेना ति ? न खो, महाराज, भगवता आरामिको अनुञ्ञातो ति। तेन हि, भन्ते, भगवन्त पटिपुच्छित्वा मम आरोचेय्याथा ति। ‘एव, महाराजा’ ति खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चस्सोसि।

अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो राजान मागध सेनिय बिम्बिसारं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि, समादपेसि, समुत्तेजेसि, सम्पहसेसि। अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मता पिलिन्दवच्छेन धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो उट्ठायासना आयसन्त पिलिन्दवच्छ अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि। अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो भगवतो सन्तिके दूत पाहेसि – “राजा, भन्ते, मागधो सेनियो

१ अप्पटिग्गहितो–सी०, स्या०, रो०। २ पटिग्गहापेतब्बो–रो०। ३ मुत्तहरीटक–सी०। ४. अत्थकञ्जिक–स्या०, रो०। ५ पिलिन्दिवच्छो–सी०।

बिम्बिसारो आरामिक दातुकामो। कथ नु खो, भन्ते, मया[1] पटिपज्जितब्ब" ति ? अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, आरामिक" ति।

दुतिय पि खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त पिलिन्दवच्छ अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्नो खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मन्त पिलिन्दवच्छ एतदवोच – "अनुञ्ञातो, भन्ते, भगवता आरामिको" ति ? एव, महाराजा ति। तेन हि, भन्ते, अय्यस्स आरामिक दम्मी ति। अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स आरामिक पटिस्सुत्वा,[2] विस्सरित्वा, चिरेन सति पटिलभित्वा, अञ्ञतरं सब्बत्थक महामत्त आमन्तेसि – "यो मया, भणे, अय्यस्स आरामिको पटिस्सुतो, दिन्नो सो आरामिको" ति ? न खो, देव, अय्यस्स आरामिको दिन्नो ति। कीव चिरं नु खो, भणे, इतो हि त[3] होती ति ? अथ खो
B 301 सो महामत्तो रत्तियो विगणेत्वा[4] राजान मागध सेनिय बिम्बिसार एतदवोच – "पञ्च, देव,
रत्तिसतानी" ति। तेन हि, भणे, अय्यस्स पञ्च आरामिकसतानि देही ति। "एव, देवा" ति
खो सो महामत्तो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुत्वा आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स
पञ्च आरामिकसतानि पादासि,[5] पाटियेक्को गामो निविसि। आरामिकगामो[6] ति पि न
R 208 आहसु, पिलिन्दगामो[7] ति पि न आहसु।

१२ तेन खो पन समयेन आयस्मा पिलिन्दवच्छो तस्मि गामके कुलूपको होति। अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय पिलिन्दगाम पिण्डाय पाविसि। तेन खो पन समयेन तस्मि गामके उस्सवो होति। दारका[8] अलङ्कता[9] मालाकिता कीळन्ति[10]। अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पिलिन्दगामके सपदान पिण्डाय चरमानो येन अञ्ञतरस्स आरामिकस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि। तेन खो पन समयेन तस्सा आरामिकिनिया धीता अञ्ञे दारके अलङ्कते[11] मालाकिते पस्सित्वा रोदति – 'माल मे देथ, अलङ्कार मे देथा' ति। अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो त आरामिकिनि एतदवोच – "किस्साय दारिका रोदती" ति ? अय, भन्ते, दारिका अञ्ञे दारके अलङ्कते मालाकिते पस्सित्वा रोदति – 'माल मे देथ, अलङ्कारं मे देथा' ति। कुतो अम्हाक दुग्गतान माला, कुतो अलङ्कारो ति ? अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो अञ्ञतर तिणण्डुपक[12] गहेत्वा त आरामिकिनि एतदवोच – "हन्दिम

१ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। २ पटिस्सुणित्वा-स्या०, पटिसुणित्वा-रो०। ३ हित-रो०, रत्ति-स्या०, इतोहि त-सी०। ४ गणेत्वा-स्या०, म०। ५ अदासि-स्या०। ६ आरामिकगामको-स्या०, म०। ७ पिलिन्दगामको-म०, पिलिन्दवच्छगामको-स्या०। ८ दारिका-रो०। ९ अलङ्किता-सी०। १० कीलन्ति-सी०। ११ अलङ्किते-सी०। १२ तिणण्डूपक-सी०, स्या०।

तिणण्डुपक तस्सा दारिकाय सीसे पटिमुञ्चा[1]" ति । अथ खो सा आरामिकिनी त तिणण्डुपक गहेत्वा तस्सा दारिकाय सीसे पटिमुञ्चि । सा अहोसि सुवण्णमाला अभिरूपा, दस्सनीया, पासादिका, नत्थि तादिसा रञ्ञो पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला । मनुस्सा रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स आरोचेसु – "अमुकस्स, देव, आरामिकस्स घरे सुवण्णमाला अभिरूपा, दस्सनीया, पासादिका, नत्थि तादिसा देवस्स पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला, कुतो तस्स दुग्गतस्स ? निस्ससय चोरिकाय आभता" ति ।

अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो त आरामिककुल बन्धापेसि । दुतिय B 302
पि खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय पिलिन्दगाम[2] पिण्डाय पाविसि । पिलिन्दगामके सपदान पिण्डाय चरमानो येन तस्स आरमिकस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पटिविस्सके पुच्छि – "कह इम[3] आरामिककुल गत" ति ? एतिस्सा, भन्ते, सुवण्णमालाय कारणा रञ्ञा बन्धापित ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो येन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो येनायस्मा पिलिन्दवच्छो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त पिलिन्दवच्छ अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्न खो राजान मागध सेनिय बिम्बिसारं आयस्मा पिलिन्दवच्छो एतदवोच – "किस्स, R. 209
महाराज, आरामिककुल बन्धापित" ति ? तस्स, भन्ते, आरामिकस्स घरे सुवण्णमाला अभिरूपा, दस्सनीया, पासादिका, नत्थि तादिसा अम्हाक पि अन्तेपुरे सुवण्णमाला, कुतो तस्स दुग्गतस्स ? निस्ससय चोरिकाय आभता ति । अथ खो आयस्मा पिलिन्दवच्छो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पासाद सुवण्ण ति अधिमुच्चि, सो अहोसि सब्बसोवण्णमयो[4] । इद पन ते, महाराज, ताव बहु सुवण्ण कुतो ति ? 'अञ्ञात, भन्ते, अय्यस्सेवेसो[5] इद्धानुभावो' ति त आरामिककुल मुञ्चापेसि ।

मनुस्सा – अय्येन किर पिलिन्दवच्छेन सराजिकाय परिसाय उत्तरिमनुस्सधम्म इद्धिपाटिहारिय दस्सित ति – अत्तमना अभिप्पसन्ना आयस्मतो पिलिन्दवच्छस्स पञ्च भेसज्जानि अभिहरिसु, सेय्यथिद – सप्पि, नवनीत, तेल, मधु, फाणित । पकतिया पि च आयस्मा पिलिन्दवच्छो लाभी होति पञ्चन्न भेसज्जान, लद्ध लद्ध परिसाय विस्सज्जेति[6] । परिसा चस्स होति बाहुल्लिका[7], लद्ध लद्ध कोलम्बे पि, घटे पि, पूरेत्वा पटिसामेति, परिस्सावनानि पि, थविकायो पि, पूरेत्वा वातपानेसु लग्गेति[8] । तानि ओलीनविलीनानि तिट्ठन्ति । उन्दूरेहि[9] पि विहारा ओकिण्णविकिण्णा होन्ति । मनुस्सा विहारचारिक आहिण्डन्ता पस्सित्वा उज्झायन्ति
खिय्यन्ति[10] विपाचेन्ति – "अन्तो-कोट्ठागारिका इमे समणा सक्यपुत्तिया, सेय्यथापि राजा B 303

१ पटिमुञ्चाही–स्या० । २ पिलिन्दवच्छगाम–स्या० । ३ इद–स्या० । ४ सब्बो सोवण्णमयो–रो० । ५ अय्यस्स एसो–सी०, रो० । ६ विस्सज्जेसि–रो० । ७ बाहुलिका–सी० । ८ लग्गन्ति–रो० । ९ उन्दुरेहि–स्या०, रो० । १० खीयन्ति–सी०, स्या०, रो० ।

मागधो सेनियो बिम्बिसारो" ति। अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तानं खिय्यन्तान[१] विपाचेन्तान। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम भिक्खू एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेस्सन्ती" ति।

अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेन्ती[२] ति ? सच्च भगवा ति ··पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "यानि खो पन तानि गिलानान भिक्खून पटिसायनीयानि भेसज्जानि, सेय्यथिद – सप्पि, नवनीत, तेल, मधु, फाणित, तानि पटिग्गहेत्वा सत्ताहपरम सन्निधिकारक परिभुञ्जितब्बानि। त अतिक्कामयतो यथाधम्मो कारेतब्बो" ति।

भेसज्जानुञ्ञातभाणवार पठमं निट्ठितं।

---

§ ४. गुळादिअनुजानना

R 210 १३ अथ खो भगवा सावत्थिय यथाभिरन्त[३] विहरित्वा येन राजगह तेन चारिक पक्कामि। अद्दसा खो आयस्मा कङ्खारेवतो अन्तरामग्गे गुळकरण, ओक्कमित्वा गुळे पिट्ठ पि छारिक पि पक्खिपन्ते, दिस्वान – अकप्पियो गुळो सामिसो, न कप्पति गुळो विकाले परिभुञ्जितु ति – कुक्कुच्चायन्तो सपरिसो गुळ न परिभुञ्जति। ये पिस्स सोतब्ब मञ्ञन्ति, ते पि गुळं न परिभुञ्जन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। किमत्थाय,[४] भिक्खवे, गुळे पिट्ठ[५] पि छारिक पि पक्खिपन्ती ति ? थद्धत्थाय[६] भगवा ति। सचे, भिक्खवे, थद्धत्थाय गुळे पिट्ठ पि छारिक पि पक्खिपन्ति, सो च गुळो त्वेव सङ्ख[७] गच्छति। अनुजानामि, भिक्खवे, यथासुख गुळ परिभुञ्जितु ति।

अद्दसा खो आयस्मा कङ्खारेवतो अन्तरामग्गे वच्चे मुग्ग जात, पस्सित्वा – अकप्पिया मुग्गा, पक्का पि मुग्गा जायन्ती ति – कुक्कुच्चायन्तो सपरिसो मुग्ग न परिभुञ्जति। ये पिस्स सोतब्ब मञ्ञन्ति, ते पि मुग्ग न परिभुञ्जन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। सचे, भिक्खवे, पक्का पि मुग्गा जायन्ति, अनुजानामि, भिक्खवे, यथासुख मुग्ग परिभुञ्जितु ति।

B 304 १४ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो उदरवाताबाधो होति। सो लोणसोवीरक[८] अपायि। तस्स सो उदरवाताबाधो पटिप्पस्सम्भि। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स[९] लोणसोवीरक, अगिलानस्स उदकसम्भिन्न पानपरिभोगेन परिभुञ्जितु ति।

---

१ खीयन्तान–सी०, स्या०, रो०। २ चेतेस्सन्ती–सी०, स्या०। ३ यथाभिरत्त–सी०। ४ किमत्थिया–रो०। ५ पिट्ठक–सी०। ६ थद्धनत्थाय–रो०, बन्धनत्थाय–सी०, स्या०। ७ सङ्खय–स्या०। ८ लोणसोचिरक–स्या०। ९ 'यथासुख गिलानस्स' ति पाठो स्या० पोत्थके दिस्सति।

§ ५. अन्तोवुत्थादिपटिक्खेपकथा

१५ अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन राजगह तदवसरि। तत्र सुद भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। तेन खो पन समयेन भगवतो उदरवाताबाधो होति। अथ खो आयस्मा आनन्दो – पुब्बे पि भगवतो उदरवाताबाधो तेकटुलयागुया[१] फासु होती ति – साम तिल पि, तण्डुल पि, मुग्ग पि विञ्ञापेत्वा[२], अन्तो वासेत्वा, अन्तो साम पचित्वा भगवतो उपनामेसि – "पिवतु भगवा तेकटुलयागु" ति। जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति, जानन्ता पि न पुच्छन्ति, काल विदित्वा पुच्छन्ति, काल विदित्वा न पुच्छन्ति, अत्थसहित तथागता पुच्छन्ति, नो अनत्थसहित। अनत्थसहिते सेतुघातो तथागतान। द्वीहि आकारेहि बुद्धा भगवन्तो भिक्खू पटिपुच्छन्ति – धम्म वा देसेस्साम, सावकान वा सिक्खापद पञ्ञापेस्सामा[३] ति। अथ खो भगवा आयसन्त आनन्द आमन्तेसि – R 211
"कुताय, आनन्द, यागू" ति? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थ आरोचेसि। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविक[४], आनन्द, अननुलोमिक, अप्पतिरूप[५], अस्सामणक, अकप्पिय, अकरणीय। कथ हि नाम त्व, आनन्द, एवरूपाय बाहुल्लाय चेतेस्ससि। यदपि, आनन्द, अन्तो वुत्थ तदपि अकप्पिय, यदपि अन्तो पक्क तदपि अकप्पिय, यदपि साम पक्क, तदपि अकप्पिय। नेत, आनन्द, अप्पसन्नान वा पसादाय· पे०··· विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अन्तो वुत्थ[६], अन्तो पक्क, साम पक्क परिभुञ्जितब्ब। यो परिभुञ्जेय, आपत्ति दुक्कटस्स। अन्तो चे, भिक्खवे, वुत्थ, अन्तो पक्क, साम पक्क त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति तिण्ण दुक्कटान। अन्तो चे, भिक्खवे, वुत्थ, अन्तो पक्क, अञ्ञेहि पक्क, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान। अन्तो चे, भिक्खवे, वुत्थ, बहि पक्क, साम पक्क, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान। बहि चे, भिक्खवे, वुत्थ, अन्तो पक्क, साम पक्क, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति द्विन्न दुक्कटान। अन्तो चे, भिक्खवे, वुत्थ, बहि पक्क, अञ्ञेहि पक्क, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। बहि चे, भिक्खवे, वुत्थ, अन्तो B 305
पक्क, अञ्ञेहि पक्क, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। बहि चे, भिक्खवे, वुत्थ, बहि पक्क, साम पक्क, त चे परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। बहि चे, भिक्खवे, वुत्थ, बहि पक्क, अञ्ञेहि पक्क, त चे परिभुञ्जेय्य, अनापत्ती" ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू – भगवता साम पाको[७] पटिक्खित्तो ति – पुन पाके कुक्कुच्चायन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, पुन पाक पचितु ति।

तेन खो पन समयेन राजगह दुब्भिक्ख होति। मनुस्सा लोण पि, तेल पि, तण्डुल पि, खादनीय पि आराम आहरन्ति। तानि भिक्खू बहि वासेन्ति, उक्कपिण्डका पि खादन्ति,

---

१ तेकटुलाय यागुया–सी०, स्या०, रो०। २ पञ्ञापेत्वा–रो०। ३ पञ्ञपेस्सामा–म०। ४ अननुच्छविय-सी०, रो०। ५ अप्पटिरूप–स्या०, रो०। ६ वुट्ठ–म०। ७ सामपाको-म०, रो०, सामपाकों–स्या०।

चोरा पि हरन्ति[1] । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, अन्तो वासेतु ति । अन्तो वासेत्वा बहि पाचेन्ति । दमका परिवारेन्ति । भिक्खू अविस्सट्ठा[2] परिभुञ्जन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, अन्तो पचितु ति । दुब्भिक्खे कप्पियकारका
R 212 बहुतर हरन्ति, अप्पतर भिक्खून देन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, साम पचितु । अनुजानामि, भिक्खवे, अन्तो वुत्थ, अन्तो पक्क, साम पक्क ति ।

§ ६. उग्गहितपटिग्गहणा

१६ तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कासीसु वस्स वुत्था[3] राजगह गच्छन्ता भगवन्त दस्सनाय अन्तरामग्गे न लभिसु लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि, बहु च फलखादनीय अहोसि, कप्पियकारको च न अहोसि । अथ खो ते भिक्खू किलन्तरूपा येन राजगह वेळुवन कलन्दकनिवापो, येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । आचिण्ण खो पनेत बुद्धान भगवन्तान आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धि पटिसम्मोदितु । अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच–
B 306 "कच्चि, भिक्खवे, खमनीय, कच्चि यापनीय, कच्चित्थ अप्पकिलमथेन अद्धान आगता, कुतो च तुम्हे, भिक्खवे, आगच्छथा" ति ? खमनीय भगवा, यापनीय भगवा । इध मय, भन्ते, कासीसु वस्स वुत्था राजगह आगच्छन्ता भगवन्त दस्सनाय अन्तरामग्गे न लभिम्हा लूखस्स वा पणीतस्स वा भोजनस्स यावदत्थ पारिपूरि, बहु च फलखादनीय अहोसि, कप्पियकारको च न अहोसि, तेन मय किलन्तरूपा अद्धान आगता ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, यत्थ फलखादनीय पस्सति, कप्पियकारको च न होति, साम गहेत्वा, हरित्वा, कप्पियकारक[4] पस्सित्वा, भूमिय निक्खिपित्वा, पटिग्गहापेत्वा परिभुञ्जितु । अनुजानामि, भिक्खवे, उग्गहितपटिग्गहित"[5] ति ।

१७ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स ब्राह्मणस्स नवा च तिला नव च मधु[6] उप्पन्ना होन्ति । अथ खो तस्स ब्राह्मणस्स एतदहोसि – "यन्नूनाह नवे च तिले नव च मधु बुद्धप्पमुखस्स[7] भिक्खुसङ्घस्स ददेय्य" ति । अथ खो सो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि[8], सम्मोदनीय कथ सारणीय[9] वीतिसारेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठितो खो सो ब्राह्मणो भगवन्त एतदवोच – "अधिवासेतु मे
R 213 भव[10] गोतमो स्वातनाय भत्त, सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो सो ब्राह्मणो भगवतो अधिवासन विदित्वा पक्कामि । अथ खो सो ब्राह्मणो तस्सा

१ 'दमका पि हरन्ती ति' पाठो एत्थ सीहळपोत्थके दिस्सति । २ अविस्सत्था–सी०, स्या०, रो० । ३ वस्स वुट्ठा–म० । ४ कप्पियकारके–म० । ५ पटिग्गहेतु–स्या० । ६ मधु–रो० । ७ बुद्धपमुखस्स–सी०, रो० । ८ पटिसम्मोदि–म० । ९ साराणीय–सी०, स्या० । १० भन्ते भव–स्या०, रो० ।

रत्तिया अच्चयेन पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भो गोतम, निट्ठितं भत्तं" ति। अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्स ब्राह्मणस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, सद्धिं भिक्खुसङ्घेन। अथ खो सो ब्राह्मणो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नं खो तं ब्राह्मणं भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा, समादपेत्वा, समुत्तेजेत्वा, सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि।

अथ खो तस्स ब्राह्मणस्स अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि – "येसं खो मया B 307 अत्थाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो, 'नवे च तिले नवं च मधुं दस्सामी' ति, ते मया पमुट्ठा[1] दातुं। यन्नूनाहं नवे च तिले नवं च मधुं कोलम्बेहि च घटेहि च आरामं हारापेय्यं[2]" ति। अथ खो सो ब्राह्मणो नवे च तिले नवं च मधुं कोलम्बेहि च घटेहि च आरामं हरापेत्वा[3] येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा एकमन्तं अट्ठासि। एकमन्तं ठितो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच – "येसं खो मया, भो गोतम, अत्थाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो, 'नवे च तिले नवं च मधुं दस्सामी' ति, ते मया पमुट्ठा दातुं। पटिग्गण्हातु[4] मे भवं गोतमो नवे च तिले नवं च मधुं" ति। तेन हि, ब्राह्मण, भिक्खूनं देही ति। तेन खो पन समयेन भिक्खू दुब्भिक्खे अप्पमत्तके पि पवारेन्ति, पटिसङ्खा पि पटिक्खिपन्ति, सब्बो च सङ्घो पवारितो होति। भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति। पटिग्गण्हथ, भिक्खवे, परिभुञ्जथ। अनुजानामि, भिक्खवे, ततो नीहटं भुत्ताविना पवारितेन अनतिरित्तं परिभुञ्जितुं ति।

§ ७. पटिग्गहितादिअनुजानना

१८ तेन खो पन समयेन आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स उपट्ठाककुलं सङ्घस्सत्थाय खादनीयं पाहेसि – अय्यस्स[5] उपनन्दस्स दस्सेत्वा सङ्घस्स दातब्बं ति। तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो गामं पिण्डाय पविट्ठो होति। अथ खो ते R 214 मनुस्सा आरामं गन्त्वा भिक्खू पुच्छिंसु – "कहं, भन्ते, अय्यो उपनन्दो" ति? एसावुसो, आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो गामं पिण्डाय पविट्ठो ति। इदं, भन्ते, खादनीयं[6] अय्यस्स उपनन्दस्स दस्सेत्वा सङ्घस्स दातब्बं ति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। तेन हि, भिक्खवे, पटिग्गहेत्वा निक्खिपथ याव उपनन्दो आगच्छती ति। अथ खो आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो पुरेभत्तं कुलानि पयिरुपासित्वा दिवा आगच्छति। तेन खो पन समयेन भिक्खू दुब्भिक्खे अप्पमत्तके पि पवारेन्ति, पटिसङ्खा पि पटिक्खिपन्ति, सब्बो च सङ्घो पवारितो होति, भिक्खू

---

१ पम्मुट्ठा–सी०। २ आहरापेय्यं–सी०। ३ आहरापेत्वा–सी०, रो०। ४ पतिगण्हातु–सी०, पटिगण्हातु–रो०। ५ 'इदं खादनीयं अय्यस्सा' ति पाठो सी० पोत्थके दिस्सति। ६ खादनियं–रो०।

कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति[१] । पटिग्गण्हथ[२], भिक्खवे, परिभुञ्जथ । अनुजानामि, भिक्खवे, पुरेभत्त पटिग्गहित भुत्ताविना पवारितेन अनतिरित्त परिभुञ्जितु ति ।

B 308 १९ अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्त[३] विहरित्वा येन सावत्थि तेन चारिक पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन सावत्थि तदवसरि । तत्र सुद भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मतो सारिपुत्तस्स कायडाहाबाधो[४] होति । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त सारिपुत्त एतदवोच – "पुब्बे ते, आवुसो सारिपुत्त, कायडाहाबाधो केन फासु होती" ति ? भिसेहि च मे, आवुसो, मुळालिकाहि[५] चा ति । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित[६] वा बाह पसारेय्य, पसारित वा बाह सम्मिञ्जेय्य[७], एवमेव[८] – जेतवने अन्तरहितो मन्दाकिनिया पोक्खरणिया तीरे पातुरहोसि । अद्दसा खो अञ्ञतरो नागो आयस्मन्त महामोग्गल्लान दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान आयस्मन्त महामोग्गल्लान एतदवोच – "एतु खो, भन्ते, अय्यो महामोग्गल्लानो । स्वागत, भन्ते, अय्यस्स महामोग्गल्लानस्स । केन, भन्ते, अय्यस्स अत्थो, कि दम्मी" ति ? भिसेहि च मे, आवुसो, अत्थो, मुळालिकाहि चा ति । अथ खो सो नागो अञ्ञतर नाग आणापेसि – "तेन हि, भणे, अय्यस्स भिसे च मुळालिकायो च यावदत्थ देही" ति । अथ खो सो नागो मन्दाकिनि पोक्खरणि ओगाहेत्वा, सोण्डाय भिस च मुळालिक च[९] अब्बाहित्वा, R 215 सुविक्खालित विक्खालेत्वा, भण्डित बन्धित्वा येनायस्मा महामोग्गल्लानो तेनुपसङ्कमि । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाह पसारेय्य, पसारित वा बाह सम्मिञ्जेय्य, एवमेव – मन्दाकिनिया पोक्खरणिया तीरे अन्तरहितो जेतवने पातुरहोसि । सो पि खो नागो मन्दाकिनिया पोक्खरणिया तीरे अन्तरहितो जेतवने पातुरहोसि । अथ खो सो नागो आयस्मतो महामोग्गल्लानस्स भिसे च मुळालिकायो च पटिग्गहापेत्वा जेतवने अन्तरहितो मन्दाकिनिया पोक्खरणिया तीरे पातुरहोसि । अथ खो आयस्मा महामोग्गल्लानो आयस्मतो सारिपुत्तस्स भिसे च मुळालिकायो च उपनामेसि । अथ खो आयस्मतो सारिपुत्तस्स B 309 भिसे च मुळालिकायो च परिभुत्तस्स[१०] कायडाहाबाधो पटिप्पस्सम्भि । बहू भिसा च मुळालिकायो च अवसिट्ठा होन्ति । तेन खो पन समयेन भिक्खू दुब्भिक्खे अप्पमत्तके पि पवारेन्ति, पटिसङ्खा पि पटिक्खिपन्ति, सब्बो च सङ्घो पवारितो होति । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति[११] । पटिग्गण्हथ, भिक्खवे, परिभुञ्जथ । अनुजानामि, भिक्खवे, वनट्ठ पोक्खरट्ठ भुत्ताविना पवारितेन अनतिरित्त परिभुञ्जितु ति ।

---

१ पटिग्गण्हाथ-सी०, स्या० । २ पटिगण्हथ-रो० । ३ यथाभिरत्त-सी० । ४ कायदाहाबाधो-स्या० । ५ मूलालिकाहि-स्या० । ६ समिञ्जित-म० । ७ समिञ्जेय्य-म० । ८ एवमेव-सी० । ९ भिसमूलालिकायो-स्या०, भिसमुळालि-सी०, भिसञ्च मुळालिञ्च-रो० । १० भुत्तस्स-म० । ११ पतिगण्हन्ति-सी०, पट्टिगण्हन्ति-रो० ।

तेन खो पन समयेन सावत्थिय बहु फलखादनीय उस्सन्न[1] होति, कप्पियकारको च न होति। भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता फल न परिभुञ्जन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। "अनुजानामि, भिक्खवे, अबीज निब्बत्तबीज[2] अकतकप्प फल परिभुञ्जितु ति।

§ ८. सत्थकम्मपटिक्खेपकथा

२० अथ खो भगवा सावत्थिय यथाभिरन्त[3] विहरित्वा येन राजगह तेन चारिक पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन राजगह तदवसरि। तत्र सुद भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो भगन्दलाबाधो होति। आकासगोत्तो वेज्जो सत्थकम्म करोति। अथ खो भगवा सेनासनचारिक आहिण्डन्तो येन तस्स भिक्खुनो विहारो तेनुपसङ्कमि। अद्दसा खो आकासगोत्तो वेज्जो भगवन्त दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान भगवन्त एतदवोच – "आगच्छतु भव गोतमो, इमस्स भिक्खुनो वच्चमग्ग पस्सतु, सेय्यथापि गोधामुख" ति। अथ खो भगवा – मम[4] ख्वाय R. 216
मोघपुरिसो उप्पण्डेती ति – ततो व[5] पटिनिवत्तित्वा, एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा, भिक्खू पटिपुच्छि – "अत्थि किर,[6] भिक्खवे, अमुकस्मि विहारे भिक्खु गिलानो" ति? अत्थि भगवा ति। कि तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो ति? तस्स, भन्ते, आयस्मतो भगन्दलाबाधो, आकासगोत्तो वेज्जो सत्थकम्म करोती ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविक[7], भिक्खवे, तस्स मोघपुरिसस्स, अननुलोमिक, अप्पतिरूप,[8] अस्सामणक, अकप्पिय, अकरणीय। कथ हि नाम सो, भिक्खवे, मोघपुरिसो सम्बाधे सत्थकम्म कारापेस्सति। सम्बाधे, भिक्खवे, सुखुमा छवि, दुरोपयो वणो, दुप्परिहार सत्थ। नेत, भिक्खवे, B 310
अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, सम्बाधे सत्थकम्म कारापेतब्ब। यो कारापेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू – भगवता सत्थकम्म पटिक्खित्त ति – वत्थिकम्म कारापेन्ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा, ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[9] विपाचेन्ति – "कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू वत्थिकम्म कारापेस्सन्ती" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। सच्च किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू वत्थिकम्म कारापेन्ती ति? सच्च भगवा ति पे०· विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, सम्बाधस्स सामन्ता द्वङ्गुला सत्थकम्म वा वत्थिकम्म वा कारापेतब्ब। यो कारापेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

§ ९. मनुस्समंसपटिक्खेपकथा

२१ अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्त विहरित्वा येन बाराणसी तेन चारिक

१ उप्पन्न–म०। २ निब्बट्टबीज–सी०, निब्बटबीज–स्या०। ३ यथाभिरत्त–सी०। ४ सो म–म०। ५ तुण्हिभुतो व–रो०। ६ सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि। ७ अननुच्छविय–स्या०, रो०। ८ अप्पटिरूपं–स्या०, रो०। ९ खीयन्ति–सी०, स्या०, रो०।

पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन बाराणसी तदवसरि । तत्र सुद भगवा बाराणसिय
विहरति इसिपतने मिगदाये । तेन खो पन समयेन बाराणसिय सुप्पियो च उपासको
सुप्पिया च उपासिका उभतोपसन्ना[1] होन्ति, दायका, कारका, सङ्घुपट्ठाका । अथ खो सुप्पिया
उपासिका आराम गन्त्वा विहारेन विहार परिवेणेन परिवेण उपसङ्कमित्वा भिक्खू पुच्छति –
"को, भन्ते, गिलानो, कस्स कि आहरीयतू[2]" ति ? तेन खो पन समयेन अञ्ञतरेन भिक्खुना
R 217 विरेचन पीत होति । अथ खो सो भिक्खु सुप्पिय उपासिक एतदवोच – "मया खो,
भगिनि, विरेचन पीत । अत्थो मे पटिच्छादनीयेना[3]" ति । सुट्ठु, अय्य, आहरियिस्सति ति
घर गन्त्वा अन्तेवासि आणापेसि – "गच्छ, भणे, पवत्तमस जानाही" ति । एव, अय्ये, ति
खो सो पुरिसो सुप्पियाय उपासिकाय पटिस्सुणित्वा[4] केवलकप्प बाराणसि आहिण्डन्तो न
अद्दस पवत्तमस । अथ खो सो पुरिसो येन सुप्पिया उपासिका तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
सुप्पिय उपासिक एतदवोच – "नत्थय्ये पवत्तमस । मा-घातो[5] अज्जा" ति । अथ खो
B 311 सुप्पियाय उपासिकाय एतदहोसि – "तस्स खो गिलानस्स भिक्खुनो पटिच्छादनीय[6]
अलभन्तस्स आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया[7] वा भविस्सति । न खो मेत पतिरूप[8]
याह पटिस्सुणित्वा न हरापेय्य" ति । पोत्थनिक गहेत्वा ऊरुमस उक्कन्तित्वा दासिया अदासि –
"हन्द, जे, इम मस सम्पादेत्वा अमुकस्मि विहारे भिक्खु गिलानो, तस्स दज्जाहि[9] । यो च म
पुच्छति, 'गिलाना' ति पटिवेदेही" ति । उत्तरासङ्गेन ऊरु वेठेत्वा[10] ओवरक पविसित्वा मञ्चके
निपज्जि । अथ खो सुप्पियो उपासको घर गन्त्वा दासि पुच्छि – "कह सुप्पिया" ति ?
एसाय्य ओवरके निपन्ना ति । अथ खो सुप्पियो उपासको येन सुप्पिया उपासिका
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सुप्पिय उपासिक एतदवोच – "किस्स निपन्नासी" ति ? गिलानाम्ही
ति । कि ते आबाधो ति ? अथ खो सुप्पिया उपासिका सुप्पियस्स उपासकस्स एतमत्थ
आरोचेसि । अथ खो सुप्पियो उपासको – अच्छरिय वत भो, अब्भुत वत भो, याव
सद्धाय सुप्पिया पसन्ना, यत्र हि नाम अत्तनो पि मसानि परिच्चत्तानि, कि पनिमाय[11] अञ्ञ
किञ्चि अदेय्य भविस्सती ति – हट्ठो उदग्गो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त
अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो सुप्पियो उपासको भगवन्त एतदवोच –
"अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्त, सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा
तुण्हीभावेन[12] । अथ खो सुप्पियो उपासको भगवतो अधिवासन विदित्वा उट्ठायासना भगवन्त
अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो सुप्पियो उपासको तस्सा रत्तिया अच्चयेन
पणीत खादनीय[13] भोजनीय[14] पटियादापेत्वा भगवतो काल आरोचापेसि – "कालो, भन्ते,

---

१ उभो पसन्ना–सी०, स्या० । २ आहरिय्यतू–रो०, आहरियतू–स्या०, म० । ३ पटिच्छादनियेना–रो० । ४ पटिस्सुत्वा–सी०, पटिसुणित्वा–रो० । ५ माघातो–स्या०, रो०, म० । ६ पटिच्छादनिय–रो० । ७ कालकिरिया–सी०, स्या० । ८ पटिरूप–स्या०, रो० । ९ दज्जेहि–सी०, स्या०, रो० । १० पवेठेत्वा–सी० । ११ कि पिमाय–म० । १२ तुण्हिभावेन–सी०, रो० । १३ खादनिय–रो० । १४ भोजनिय–रो० ।

निट्ठित भत्त" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सुप्पियस्स R 218
उपासकस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, सद्धि भिक्खुसङ्घेन ।
अथ खो सुप्पियो उपासको येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा
एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठित खो सुप्पिय उपासक भगवा एतदवोच – "कह सुप्पिया"
ति ? गिलाना भगवा ति । तेन हि आगच्छतू ति । न भगवा उस्सहती ति । तेन हि
परिग्गहेत्वा पि आनेथा ति । अथ खो सुप्पियो उपासको सुप्पिय उपासिक परिग्गहेत्वा B 312
आनेसि । तस्सा, सह दस्सनेन भगवतो, ताव महावणो[1] रुळ्हो[2] अहोसि, सुच्छवि लोमजातो[3] ।
अथ खो सुप्पियो च उपासको सुप्पिया च उपासिका – अच्छरिय वत भो, अब्भुत वत भो,
तथागतस्स महिद्धिकता महानुभावता, यत्र हि नाम सह दस्सनेन भगवतो ताव महावणो
रुळ्हो भविस्सति, सुच्छवि लोमजातो ति – हट्ठा उदग्गा बुद्धप्पमुख[4] भिक्खुसङ्घ पणीतेन
खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्त भुत्तावि ओनीतपत्तपाणि
एकमन्त निसीदिसु । अथ खो भगवा सुप्पिय च उपासक सुप्पिय च उपासिक धम्मिया कथाय
सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा भिक्खू
पटिपुच्छि – "को, भिक्खवे, सुप्पिय उपासिक मस विञ्ञापेसी" ति ? एव वुत्ते सो भिक्खु
भगवन्त एतदवोच – "अह खो, भन्ते, सुप्पिय उपासिक मस विञ्ञापेसि" ति ।
आहरियित्थ भिक्खू ति ? आहरियित्थ भगवा ति । परिभुञ्जि त्व भिक्खू ति ? परिभुञ्जाह[5]
भगवा ति । पटिवेक्खि त्व भिक्खू ति ? नाह भगवा पटिवेक्खि ति । विगरहि बुद्धो
भगवा पे० कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, अप्पटिवेक्खित्वा मस परिभुञ्जिस्ससि ।
मनुस्समस[6] खो तया, मोघपुरिस, परिभुत्त । नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय
पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्ति, भिक्खवे, मनुस्सा
सद्धा पसन्ना, तेहि अत्तनो पि मसानि परिच्चत्तानि । न, भिक्खवे, मनुस्समस परिभुञ्जितब्ब ।
यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्स । न च, भिक्खवे, अप्पटिवेक्खित्वा मस परिभुञ्जितब्ब ।
यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

§ १०. हत्थिमंसादिपटिक्खेपकथा

२२ तेन खो पन समयेन रञ्ञो हत्थी मरन्ति । मनुस्सा दुब्भिक्खे हत्थिमस परि- R 219
भुञ्जन्ति, भिक्खून पिण्डाय चरन्तान हत्थिमस देन्ति । भिक्खू हत्थिमस परिभुञ्जन्ति । मनुस्सा
उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया हत्थिमस
परिभुञ्जिस्सन्ति । राजङ्ग हत्थी । सचे राजा जानेय्य, न नेस[7] अत्तमनो अस्सा" ति । भगवतो
एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, हत्थिमस परिभुञ्जितब्ब । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति । B 313

---

१ तावमहा वणो-स्या०, रो० । २ रूळ्हो-सी०, स्या०, रो० । ३ सुच्छविलोमजातो-म० ।
४ बुद्धपमुख-सी०, रो० । ५ परिभुञ्जामह-म० । ६ मनुस्स मस-सी० । ७ तेस-सी०, स्या० ।

तेन खो पन समयेन रञ्ञो अस्सा मरन्ति । मनुस्सा दुब्भिक्खे अस्समंस परिभुञ्जन्ति, भिक्खून पिण्डाय चरन्तान अस्समस देन्ति । भिक्खू अस्समस परिभुञ्जन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया अस्समस परिभुञ्जिस्सन्ति, राजङ्ग अस्सा । सचे राजा जानेय्य, न नेस अत्तमनो अस्सा" ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, अस्समस परिभुञ्जितब्ब । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन मनुस्सा दुब्भिक्खे सुनखमस परिभुञ्जन्ति, भिक्खून पिण्डाय चरन्तान सुनखमस देन्ति । भिक्खू सुनखमस परिभुञ्जन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया सुनखमस परिभुञ्जिस्सन्ति, जेगुच्छो सुनखो पटिक्कूलो"[1] ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सुनखमस परिभुञ्जितब्ब । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन मनुस्सा दुब्भिक्खे अहिमस परिभुञ्जन्ति, भिक्खून पिण्डाय चरन्तान अहिमस देन्ति । भिक्खू अहिमस परिभुञ्जन्ति । मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया अहिमस परिभुञ्जिस्सन्ति, जेगुच्छो अहि पटिक्कूलो" ति । सुपस्सो[2] पि नागराजा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठितो खो सुपस्सो नागराजा भगवन्त एतदवोच – "सन्ति, भन्ते, नागा अस्सद्धा अप्पसन्ना । ते अप्पमत्तकेहि[3] पि भिक्खू विहेठेय्यु । साधु भन्ते, अय्या अहिमस न परिभुञ्जेय्यु" ति । अथ खो भगवा सुपस्स नागराजान धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि पे० पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने
R 220 एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अहिमस परिभुञ्जितब्ब । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

B. 314 तेन खो पन समयेन लुद्दका[4] सीह हन्त्वा सीहमस[5] परिभुञ्जन्ति, भिक्खून पिण्डाय चरन्तान सीहमस देन्ति । भिक्खू सीहमस परिभुञ्जित्वा अरञ्ञे विहरन्ति । सीहा सीहमसगन्धेन भिक्खू परिपातेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सीहमस परिभुञ्जितब्ब । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन लुद्दका ब्यग्घ हन्त्वा · पे०··· दीपि हन्त्वा ·· पे० अच्छ हन्त्वा पे० · तरच्छ हन्त्वा तरच्छमस परिभुञ्जन्ति, भिक्खून पिण्डाय चरन्तान तरच्छमस देन्ति । भिक्खू तरच्छमस परिभुञ्जित्वा अरञ्ञे विहरन्ति । तरच्छा तरच्छमस-गन्धेन भिक्खू परिपातेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, तरच्छमस परिभुञ्जितब्ब । यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

सुप्पियभाणवार निट्ठित दुतिय ।[6]

———o———

१ पटिकूलो–म० । २ सुफस्सो–सी० । ३ अपमत्तके–स्या०, रो० । ४ लुद्दका–स्या० । ५ मस–रो० । ६ सुप्पिय भाणवारो निट्ठितो दुतियो–म० ।

§ ११. यागुमधुगोळकानुजानना

२३ अथ खो भगवा बाराणसिय यथाभिरन्त विहरित्वा येन अन्धकविन्द तेन चारिक पक्कामि, महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं, अड्ढतेळसेहि भिक्खुसतेहि । तेन खो पन समयेन जानपदा मनुस्सा बहु लोण पि, तेल पि, तण्डुल पि, खादनीय पि सकटेसु आरोपेत्वा बुद्धप्पमुखस्स[1] भिक्खुसङ्घस्स पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धा[2] होन्ति – यदा पटिपाटि लभिस्साम तदा भत्त करिस्सामा ति, पञ्चमत्तानि च विघासादसतानि । अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन अन्धकविन्द तदवसरि । अथ खो अञ्ञतरस्स ब्राह्मणस्स पटिपाटि अलभन्तस्स एतदहोसि – "अतीतानि[3] खो मे द्वे मासानि बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ अनुबन्धन्तस्स[4] 'यदा-पटिपाटि लभिस्सामि तदा भत्त करिस्सामी' ति, न च मे पटिपाटि लब्भति, अह चम्हि एकको,[5] बहु च मे घरावासत्थो हायति । यन्नूनाह भत्तग्ग ओलोकेय्य, य भत्तग्गे नास्स,[6] त पटियादेय्य" ति । अथ खो सो ब्राह्मणो भत्तग्ग ओलोकेन्तो द्वे नाद्दस – यागु च मधुगोळक च । B 315 अथ खो सो ब्राह्मणो येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त आनन्द एतदवोच — "इध मे, भो आनन्द, पटिपाटि अलभन्तस्स एतदहोसि 'अतीतानि खो मे R 221 द्वे मासानि बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ अनुबन्धन्तस्स, यदा पटिपाटि लभिस्सामि तदा भत्त करिस्सामी ति । न च मे पटिपाटि लब्भति, अह चम्हि एकको, बहु च मे घरावासत्थो हायति । यन्नूनाह भत्तग्ग ओलोकेय्य, य भत्तग्गे नास्स, त पटियादेय्य' ति । सो खो अह, भो आनन्द, भत्तग्ग ओलोकेन्तो द्वे नाद्दस – यागु च मधुगोळक च । सचाह, भो आनन्द, पटियादेय्य यागु च मधुगोळक च, पटिग्गण्हेय्य[7] मे भव गोतमो" ति ? तेन हि, ब्राह्मण, भगवन्त पटिपुच्छिस्सामी ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थ आरोचेसि । तेन हानन्द, पटियादेतू ति । तेन हि, ब्राह्मण, पटियादेही ति । अथ खो सो ब्राह्मणो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पहूत यागु च मधुगोळक च पटियादापेत्वा भगवतो उपनामेसि – पटिग्गण्हातु मे भव गोतमो यागु च मधुगोळक चा ति । तेन हि, ब्राह्मण, भिक्खून देही ति । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति । पटिग्गण्हथ,[8] भिक्खवे, परिभुञ्जथा ति । अथ खो सो ब्राह्मणो बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पहूताय यागुया च मधुगोळकेन च सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्त धोतहत्थ ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो त ब्राह्मण भगवा एतदवोच —

"दसयिमे, ब्राह्मण, आनिससा यागुया । कतमे दस ? यागु देन्तो आयु देति, वण्ण देति, सुख देति, बल देति, पटिभान देति, यागु पीता खुद[9] पटिहनति,[10] पिपास

---

१ बुद्धपमुखस्स–सी०, रो० । २ अनुबद्धा–स्या०, रो० । ३ अधिकानि–सी०, स्या० । ४ अनुबद्धस्स–स्या०, रो० । ५ एकत्तको–म० । ६ न अद्दस–रो० । ७ पतिगण्हेय्य–सी०, पटिगण्हेय्य–रो० । ८ पटिग्गण्हाथ–स्या०, पटिगण्हथ–रो० । ९ खुद्द–म० । १० पटिहन्ति–सी० ।

विनेति[१], वात अनुलोमेति, वत्थि सोधेति, आमावसेस पाचेति – इमे खो, ब्राह्मण, दसानिससा यागुया" ति ।

योे सञ्ञतान परदत्तभोजिन
कालेन सक्कच्च[२] ददाति यागु ।
दसस्स ठानानि अनुप्पवेच्छति
आयु च वण्ण च सुख बल च ॥
B 316 पटिभानमस्स उपजायते[३] ततो
खुद पिपास च[४] ब्यपनेति वात ।
सोधेति वत्थि परिणामेति भुत्त[५]
भेसज्जमेत सुगतेन वण्णित ॥
तस्मा हि यागु अलमेव दातु
निच्च मनुस्सेन सुखत्थिकेन ।
दिब्बानि वा पत्थयता सुखानि
मनुस्ससोभग्यतमिच्छता[६] वा ति ॥

R 222 अथ खो भगवा त ब्राह्मण इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, यागु च मधुगोळक चा" ति ।

§ १२. तरुणपसन्नमहामत्तवत्थु

२४ अस्सोसु खो मनुस्सा भगवता किर यागु अनुञ्ञाता मधुगोळक चा ति । ते कालस्सेव भोज्जयागु पटियादेन्ति मधुगोळक च । भिक्खू[७] कालस्सेव भोज्जयागुया धाता मधुगोळकेन च भत्तग्गे न चित्तरूप परिभुञ्जन्ति[८] । तेन खो पन समयेन अञ्ञतरेन तरुणप्पसन्नेन[९] महामत्तेन स्वातनाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो होति । अथ खो तस्स तरुणप्पसन्नस्स महामत्तस्स एतदहोसि – "यन्नूनाह अड्ढतेलसन्न भिक्खुसतान अड्ढतेलसानि मसपातिसतानि[१०] पटियादेय्य, एकमेकस्स भिक्खुनो एकमेक मसपाति उपनामेय्य" ति । अथ खो तरुणप्पसन्नो महामत्तो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेत्वा अड्ढतेलसानि च मसपातिसतानि, भगवतो काल आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्स तरुणप्पसन्नस्स महामत्तस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, सद्धि भिक्खुसङ्घेन ।

---

१ विनोदेति–रो०, पटिविनोदेति–स्या०, पटिविनेति–सी० । २ सक्कच्च–रो० । ३ 'उपाजयति–' रो० । ४ पिपास–सी० स्या० । ५ भत्त–स्या०, रो०, म० । ६ सोभाग्यत इच्छता–रो० । ७ भिक्खून ति पाठो एत्थ सी०, स्या० पोत्थकेसु दिस्सति । ८ भुञ्जन्ति–सी०, स्या०, रो० । ९ तरुणपसन्नेन–रो०, म० । १० मसपातीसतानि–सी०, स्या०, रो० ।

अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो भत्तग्गे भिक्खू परिविसति । भिक्खू एवमाहसु –
"थोक, आवुसो, देहि, थोक, आवुसो, देही" ति । मा खो तुम्हे, भन्ते, – अय तरुणप्पसन्नो
महामत्तो ति – थोक थोक पटिग्गण्हथ[1] । बहु मे खादनीय भोजनीय पटियत्त, अड्ढतेलसानि B 317
च मसपातिसतानि । एकमेकस्स भिक्खुनो एकमेक मसपाति उपनामेस्सामी ति । पटिग्गण्हथ,[2]
भन्ते, यावदत्थ ति । न खो मय, आवुसो, एतङ्कारणा[3] थोक थोक पटिग्गण्हाम, अपि च
मय कालस्सेव भोज्जयागुया धाता मधुगोळकेन च । तेन मय थोक थोक पटिग्गण्हामा ति ।
अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो उज्झायति खिय्यति[4] विपाचेति – "कथ हि नाम भदन्ता[5]
मया निमन्तिता अञ्ञस्स भोज्जयागु परिभुञ्जिस्सन्ति, न चाह पटिबलो यावदत्थ दातु" ति
कुपितो अनत्तमनो आसादनापेक्खो भिक्खून पत्ते पूरेन्तो अगमासि – भुञ्जथ वा हरथ वा ति ।
अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन R 223
सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्त भुत्तावि ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि । एकमन्त
निसिन्न खो त तरुणप्पसन्न महामत्त भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा
समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

अथ खो तस्स तरुणप्पसन्नस्स महामत्तस्स अचिरपक्कन्तस्स भगवतो अहुदेव कुक्कुच्च,
अहु विप्पटिसारो – "अलाभा वत मे, न वत मे लाभा, दुल्लद्ध वत मे, न वत मे सुलद्ध,
योह कुपितो अनत्तमनो आसादनापेक्खो भिक्खून पत्ते पूरेन्तो अगमासि – 'भुञ्जथ वा हरथ
वा' ति । कि नु खो मया बहु पसुत[6] पुञ्ञ वा अपुञ्ञ वा" ति ? अथ खो सो तरुणप्पसन्नो
महामत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि ।
एकमन्त निसिन्नो खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो भगवन्त एतदवोच – "इध मय्ह, भन्ते,
अचिरपक्कन्तस्स भगवतो अहुदेव कुक्कुच्च, अहु विप्पटिसारो 'अलाभा वत मे, न वत
मे लाभा, दुल्लद्ध वत मे, न वत मे सुलद्ध, योह कुपितो अनत्तमनो आसादनापेक्खो भिक्खून
पत्ते पूरेन्तो अगमासि – भुञ्जथ वा हरथ वा ति । कि नु खो मया बहु पसुत, पुञ्ञ वा
अपुञ्ञ वा' ति । कि नु खो मया, भन्ते, बहु पसुत, पुञ्ञ वा अपुञ्ञ वा" ति ? यदग्गेन
तया, आवुसो, स्वातनाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो तदग्गेन ते बहु पुञ्ञ
पसुत । यदग्गेन ते एकमेकेन भिक्खुना एकमेक सित्थं पटिग्गहित तदग्गेन ते बहु पुञ्ञ B 318
पसुत, सग्गा ते आरद्धा ति । अथ खो सो तरुणप्पसन्नो महामत्तो – लाभा किर मे, सुलद्ध
किर मे, बहु किर मया पुञ्ञ पसुत, सग्गा किर मे आरद्धा ति – हट्ठो उदग्गो उट्ठायासना
भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि
पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू

१ पतिगण्हित्थ–सी०, पटिग्गण्हाथ–स्या०, पटिग्गण्हथ–रो० । २ पतिगण्हाथ–सी०, पटिग्गण्हाथ–स्या०, पटिग्गण्हथ–रो० । ३ एत कारणा–सी० । ४ खीयति–सी०, स्या०, रो० । ५ भद्दन्ता–स्या०, रो० । ६ पसूत–रो० ।

अञ्ञत्र निमन्तिता अञ्ञस्स भोज्जयागु परिभुञ्जन्ती" ति ? सच्च भगवा ति । विगरहि बुद्धो भगवा पे० कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा अञ्ञत्र निमन्तिता अञ्ञस्स भोज्जयागु परिभुञ्जिस्सन्ति । नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगरहित्वा
R 224 धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अञ्ञत्र निमन्तितेन अञ्ञस्स भोज्जयागु परिभुञ्जितब्बा । यो परिभुञ्जेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति ।

§ १३. बेलट्ठकच्चानवत्थु

२५ अथ खो भगवा अन्धकविन्दे यथाभिरन्त[1] विहरित्वा येन राजगह तेन चारिक पक्कामि, महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि, अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि । तेन खो पन समयेन बेलट्ठो कच्चानो राजगहा अन्धकविन्द अद्धानमग्गपटिपन्नो[2] होति, पञ्चमत्तेहि सकटसतेहि, सब्बेहेव गुळकुम्भपूरेहि । अद्दसा[3] खो भगवा बेलट्ठ कच्चान दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान मग्गा ओक्कम्म अञ्ञतरस्मि रुक्खमूले निसीदि । अथ खो बेलट्ठो कच्चानो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठितो खो बेलट्ठो कच्चानो भगवन्त एतदवोच – "इच्छामह, भन्ते, एकमेकस्स भिक्खुनो एकमेक गुळकुम्भ दातु" ति । तेन हि त्व, कच्चान, एक येव गुळकुम्भ आहरा ति । एव, भन्ते, ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा[4] एक येव गुळकुम्भ आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच – "आभतो,[5] भन्ते, गुळकुम्भो, कथाह, भन्ते, पटिपज्जामी" ति ? तेन हि त्व, कच्चान, भिक्खून गुळ देही ति । "एव, भन्ते" ति
B 319 खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा भिक्खून गुळ दत्वा भगवन्त एतदवोच – "दिन्नो, भन्ते, भिक्खून गुळो, बहु चाय गुळो अवसिट्ठो । कथाह, भन्ते, पटिपज्जामी" ति ? तेन हि त्व, कच्चान, भिक्खून गुळ यावदत्थ देही ति । "एव, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा भिक्खून गुळ यावदत्थ दत्वा भगवन्त एतदवोच – "दिन्नो, भन्ते, भिक्खून गुळो यावदत्थो, बहु चाय गुळो अवसिट्ठो । कथाह, भन्ते, पटिपज्जामी" ति ? तेन हि त्व, कच्चान, भिक्खू गुळेहि सन्तप्पेही ति । "एव, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा भिक्खू गुळेहि सन्तप्पेसि । एकच्चे भिक्खू पत्ते पि पूरेसु परिस्सावनानि पि थविकायो पि पूरेसु । अथ खो बेलट्ठो कच्चानो भिक्खू गुळेहि सन्तप्पेत्वा भगवन्त एतदवोच – "सन्तप्पिता, भन्ते, भिक्खू गुळेहि, बहु चाय गुळो
R 225 अवसिट्ठो । कथाह, भन्ते, पटिपज्जामी" ति ? तेन हि त्व, कच्चान, विघासादान गुळ देही ति । "एव, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा विघासादान गुळ दत्वा भगवन्त एतदवोच – "दिन्नो, भन्ते, विघासादान गुळो, बहु चाय गुळो अवसिट्ठो ।

---

१ यथाभिरत्त–सी० । २ अद्धानमग्गप्पटिपन्नो–म० । ३ अद्दस–रो० । ४ पटिस्सुत्वा–सी०, पटिसुणित्वा–रो० । ५ आहटो–सी०, स्या०, रो० ।

कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति ? तेन हि त्वं, कच्चान, विघासादानं गुळं यावदत्थं देही ति । "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा विघासादानं गुळं यावदत्थं दत्वा भगवन्तं एतदवोच – "दिन्नो, भन्ते, विघासादानं गुळो यावदत्थो, बहु चायं गुळो अवसिट्ठो । कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति ? तेन हि त्वं, कच्चान, विघासादे गुळेहि सन्तप्पेही ति । "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा विघासादे गुळेहि सन्तप्पेसि । एकच्चे विघासादा कोलम्बे पि घटे पि पूरेसुं, पिटकानि पि उच्छङ्गे पि पूरेसुं । अथ खो बेलट्ठो कच्चानो विघासादे गुळेहि सन्तप्पेत्वा भगवन्तं एतदवोच – "सन्तप्पिता, भन्ते, विघासादा गुळेहि, बहु चायं गुळो अवसिट्ठो । कथाहं, भन्ते, पटिपज्जामी" ति ? नाहं तं, कच्चान, पस्सामि सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय यस्स सो[1] गुळो परिभुत्तो सम्मा परिणामं गच्छेय्य, अञ्ञत्र तथागतस्स वा तथागतसावकस्स वा । तेन हि त्वं, कच्चान, तं गुळं अप्पहरिते[2] वा छड्डेहि, अप्पाणके वा उदके ओपिलापेही ति । "एवं, भन्ते" ति खो बेलट्ठो कच्चानो भगवतो पटिस्सुणित्वा तं गुळं अप्पाणके उदके ओपिलापेसि[3] । अथ खो सो गुळो उदके पक्खित्तो चिच्चिटायति B 320
चिटिचिटायति सन्धूपायति[4] सम्पधूपायति । सेय्यथापि नाम फालो दिवससन्तत्तो[5] उदके पक्खित्तो चिच्चिटायति चिटिचिटायति सन्धूपायति सम्पधूपायति, एवमेव सो गुळो उदके पक्खित्तो चिच्चिटायति चिटिचिटायति सन्धूपायति सम्पधूपायति ।

अथ खो बेलट्ठो कच्चानो संविग्गो लोमहट्ठजातो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नस्स खो बेलट्ठस्स कच्चानस्स भगवा अनुपुब्बिं कथं[6] कथेसि, सेय्यथिदं[7] – "दानकथं सीलकथं सग्गकथं, कामानं आदीनवं ओकारं संकिलेसं, नेक्खम्मे आनिसंसं पकासेसि । यदा भगवा अञ्ञासि बेलट्ठं कच्चानं कल्लचित्तं, मुदुचित्तं, विनीवरणचित्तं, उदग्गचित्तं, पसन्नचित्तं, अथ या बुद्धानं सामुक्कंसिका धम्मदेसना, तं पकासेसि पे० एवमेव बेलट्ठस्स कच्चानस्स तस्मिं येव आसने विरजं R 226
वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि – यं किञ्चि समुदयधम्मं सब्बं तं निरोधधम्मं ति । अथ खो बेलट्ठो कच्चानो दिट्ठधम्मो पत्तधम्मो विदितधम्मो परियोगाळ्हधम्मो तिण्णविचिकिच्छो विगतकथङ्कथो वेसारज्जप्पत्तो अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच – "अभिक्कन्तं, भन्ते । अभिक्कन्तं, भन्ते । सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूळ्हस्स वा मग्गं आचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य, चक्खुमन्तो रूपानि दक्खिन्ती[8] ति, एवमेव खो भगवता अनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाहं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छामि, धम्मं च, भिक्खुसङ्घं च । उपासकं मं भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणगतं" ति ।

१ यस्सेसो-सी० । २ अप्पहरिते-सी०, म०, रो० । ३ ओपिलापेति-म० । ४ पधूपायति-म० । ५ दिवस सन्तत्तो-स्या०, रो०, दिवससन्तत्तो-म० । ६ अनुपुब्बिं कथं-स्या०, रो०, आनुपुब्बिकथं-सी० । ७ सेय्यथीदं-सी०, स्या०, रो० । ८ दक्खन्ती ति-स्या० ।

अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन राजगहं तदवसरि। तत्र सुदं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। तेन खो पन समयेन राजगहे गुळो उस्सन्नो होति। भिक्खू – गिलानस्सेव भगवता गुळो अनुञ्ञातो, न अगिलानस्सा ति – कुक्कुच्चायन्ता गुळं न भुञ्जन्ति[1]। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानस्स गुळं, अगिलानस्स गुळोदकं ति।

§ १४. पाटलिगामवत्थु

B 321 २६ अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं[2] विहरित्वा येन पाटलिगामो तेन चारिकं पक्कामि, महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं, अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि। अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन पाटलिगामो तदवसरि। अस्सोसुं खो पाटलिगामिका उपासका – "भगवा किर पाटलिगामं अनुप्पत्तो" ति। अथ खो पाटलिगामिका उपासका येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिंसु। एकमन्तं निसिन्ने खो पाटलिगामिके उपासके भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि, समादपेसि, समुत्तेजेसि, सम्पहंसेसि। अथ खो पाटलिगामिका उपासका भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहंसिता भगवन्तं एतदवोचुं – "अधिवासेतु नो, भन्ते, भगवा आवसथागारं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[3]। अथ खो पाटलिगामिका उपासका भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा
R 227 पदक्खिणं कत्वा येन आवसथागारं तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा सब्बसन्थरिं आवसथागारं सन्थरित्वा, आसनानि पञ्ञापेत्वा,[4] उदकमणिकं पतिट्ठापेत्वा, तेलपदीपं[5] आरोपेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु। एकमन्तं ठिता खो पाटलिगामिका उपासका भगवन्तं एतदवोचुं – "सब्बसन्थरिसन्थतं[6], भन्ते, आवसथागारं। आसनानि पञ्ञत्तानि। उदकमणिको पतिट्ठापितो। तेलपदीपो आरोपितो। यस्स दानि, भन्ते, भगवा कालं मञ्ञती" ति।

अथ खो भगवा निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय सद्धिं भिक्खुसङ्घेन येनावसथागारं तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पादे पक्खालेत्वा आवसथागारं पविसित्वा मज्झिमं थम्भं निस्साय पुरत्थाभिमुखो[7] निसीदि। भिक्खुसङ्घो पि खो पादे पक्खालेत्वा आवसथागारं पविसित्वा पच्छिमं भित्तिं निस्साय पुरत्थाभिमुखो निसीदि, भगवन्तं येव पुरक्खत्वा। पाटलिगामिका पि खो उपासका पादे पक्खालेत्वा आवसथागारं पविसित्वा पुरत्थिमं भित्तिं निस्साय पच्छिमाभिमुखा[8] निसीदिंसु, भगवन्तं येव पुरक्खत्वा। अथ खो भगवा पाटलिगामिके उपासके आमन्तेसि –

१ परिभुञ्जन्ति–सी०, स्या०। २ यथाभिरन्तं–सी०। ३ तुण्हिभावेन–रो०। ४ पञ्ञपेत्वा–म०। ५ तेलप्पदीपं–सी०, स्या०। ६ सब्बसन्थरिं सन्थतं–सी०, स्या०, रो०। ७ एत्थ 'पुरत्थिमाभिमुखो' ति पाठो रो० पोत्थके दिस्सति। ८ म० पोत्थके नत्थि।

“पञ्चिमे, गहपतयो, आदीनवा दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । कतमे पञ्च ? इध, B 322
गहपतयो, दुस्सीलो सीलविपन्नो पमादाधिकरण महति भोगजानि निगच्छति । अय पठमो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । पुन च पर, गहपतयो, दुस्सीलस्स पापको कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति । अय दुतियो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । पुन च पर, गहपतयो, दुस्सीलो सीलविपन्नो यञ्ञदेव परिस उपसङ्कमति, यदि खत्तियपरिस, यदि ब्राह्मणपरिस, यदि गहपतिपरिस, यदि समणपरिस, अविसारदो उपसङ्कमति मङ्कुभूतो । अय ततियो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । पुन च पर, गहपतयो, दुस्सीलो सीलविपन्नो सम्मूळ्हो काल करोति । अय चतुत्थो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । पुन च परं, गहपतयो, दुस्सीलो सीलविपन्नो कायस्स भेदा परं मरणा[1] अपाय दुग्गति विनिपात निरय उपपज्जति । अय पञ्चमो आदीनवो दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया । इमे खो, गहपतयो, पञ्च आदीनवा दुस्सीलस्स सीलविपत्तिया ।

पञ्चिमे, गहपतयो, आनिससा सीलवतो सीलसम्पदाय । कतमे पञ्च ? इध, गहपतयो, R 228
सीलवा सीलसम्पन्नो अप्पमादाधिकरण महन्त भोगक्खन्ध अधिगच्छति । अय पठमो आनिससो सीलवतो सीलसम्पदाय । पुन च पर, गहपतयो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गच्छति । अयं दुतियो आनिससो सीलवतो सीलसम्पदाय । पुन च परं, गहपतयो, सीलवा सीलसम्पन्नो यञ्ञदेव परिस उपसङ्कमति, यदि खत्तियपरिस, यदि ब्राह्मणपरिस, यदि गहपतिपरिस, यदि समणपरिस, विसारदो उपसङ्कमति अमङ्कुभूतो । अय ततियो आनिससो सीलवतो सीलसम्पदाय । पुन च पर, गहपतयो, सीलवा सीलसम्पन्नो असम्मूळ्हो काल करोति । अय चतुत्थो आनिससो सीलवतो सीलसम्पदाय । पुन च परं, गहपतयो, सीलवा सीलसम्पन्नो कायस्स भेदा पर मरणा सुगति सग्ग लोक उपपज्जति । अय पञ्चमो आनिससो सीलवतो सीलसम्पदाय । इमे खो, गहपतयो, पञ्च आनिससा सीलवतो सीलसम्पदाया ति ।

अथ खो भगवा पाटलिगामिके उपासके बहुदेव रत्ति धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा
समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उय्योजेसि – “अभिक्कन्ता खो, गहपतयो, रत्ति । B 323
यस्सदानि तुम्हे[2] काल मञ्ञथा” ति । “एव, भन्ते”, ति, खो पाटलिगामिका उपासका भगवतो पटिस्सुणित्वा[3] उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कमिंसु । अथ खो भगवा अचिरपक्कन्तेसु पाटलिगामिकेसु उपासकेसु सुञ्ञागार पाविसि ।

§ १५. सुनीधवस्सकारवत्थु

२७ तेन खो पन समयेन सुनीधवस्सकारा[4] मगधमहामत्ता पाटलिगामे नगरं मापेन्ति वज्जीनं पटिबाहाय । अद्दसा खो भगवा रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय दिब्बेन चक्खुना

१ परमरणा–म०, परम्मरणा–सी०, स्या० । २ रो० पोत्थके नत्थि । ३ पटिस्सुत्वा–सी०, पटिसुणित्वा–रो० । ४ सुनिधवस्सकारा–म०, रो० ।

विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सम्बहुला देवतायो पाटलिगामे वत्थूनि परिग्गण्हन्तियो[1] । यस्मि पदेसे महेसक्खा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, महेसक्खान तत्थ राजून राजमहामत्तान चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतु । यस्मि पदेसे मज्झिमा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, मज्झिमान तत्थ राजून राजमहामत्तान चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतु । यस्मि पदेसे नीचा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, नीचान तत्थ राजून राजमहामहत्तान चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतु । अथ खो भगवा आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "के नु खो ते,
R 229 आनन्द, पाटलिगामे नगरं मापेन्ती" ति ? सुनीधवस्सकारा, भन्ते, मगधमहामत्ता पाटलिगामे नगर मापेन्ति वज्जीन पटिबाहाया ति । सेय्यथापि, आनन्द,[2] देवेहि तावतिसेहि सद्धि मन्तेत्वा, एवमेव खो, आनन्द, सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता पाटलिगामे नगर मापेन्ति वज्जीन पटिबाहाय । इधाह, आनन्द, रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय अद्दस दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सम्बहुला देवतायो पाटलिगामे वत्थूनि परिग्गण्हन्तियो । यस्मि पदेसे महेसक्खा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, महेसक्खान तत्थ राजून राजमहामत्तान चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतु । यस्मि पदेसे मज्झिमा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, मज्झिमान तत्थ राजून राजमहामत्तान चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतु । यस्मि पदेसे नीचा देवता वत्थूनि परिग्गण्हन्ति, नीचान तत्थ राजून राजमहामत्तान चित्तानि नमन्ति निवेसनानि मापेतु । यावता, आनन्द, अरिय[3] आयतन, यावता वणिप्पथो[4], इद अग्गनगरं
B 324 भविस्सति पाटलिपुत्त पुटभेदन । पाटलिपुत्तस्स खो, आनन्द, तयो अन्तराया भविस्सन्ति – अग्गितो वा उदकतो वा अब्भन्तरतो वा मिथुभेदा ति ।

अथ खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदिसु, सम्मोदनीय कथ सारणीय[5] वीतिसारेत्वा एकमन्त अट्ठसु । एकमन्त ठिता खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता भगवन्त एतदवोचु – "अधिवासेतु नो भव गोतमो अज्जतनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता भगवतो अधिवासन विदित्वा[6] पक्कमिसु । अथ खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेत्वा भगवतो काल आरोचापेसु – "कालो, भो गोतम, निट्ठित भत्त" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सुनीधवस्सकारान मगधमहामत्तान परिवेसना तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धि भिक्खुसङ्घेन । अथ खो सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता बुद्धप्पमुख[7] भिक्खुसङ्घ पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा

१ परिग्गण्हन्तियो–सी०, रो० । २ नाम आनन्द–स्या० । ३ अरियान–स्या० । ४ वणिज्जपथो–स्या० । ५ साराणीय–सी०, स्या० । ६ 'विदित्वा उट्ठायासना' ति पाठो एत्थ स्या० पोत्थके दिस्सति । ७ बुद्धपमुख–सी०, रो० ।

सम्पवारेत्वा भगवन्त भुत्तावि ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त निसिन्ने खो सुनीधवस्सकारे मगधमहामत्ते भगवा इमाहि गाथाहि अनुमोदि —

"यस्मि पदेसे कप्पेति वास पण्डितजातियो ।
सीलवन्तेत्थ भोजेत्वा सञ्ञते ब्रह्मचारयो[१] ॥
या तत्थ देवता आसु तास दक्खिणमादिसे ।
ता पूजिता पूजयन्ति मानिता मानयन्ति न ॥
ततो न अनुकम्पन्ति माता पुत्त व ओरस । R 230
देवतानुकम्पितो पोसो सदा भद्रानि पस्सती" ति ॥

अथ खो भगवा सुनीधवस्सकारे मगधमहामत्ते इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि । तेन खो पन समयेन सुनीधवस्सकारा मगधमहामत्ता भगवन्त पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धा[२] होन्ति – येनज्ज समणो गोतमो द्वारेन निक्खमिस्सति, त गोतमद्वार नाम भविस्सति, येन तित्थेन गङ्ग नदि उत्तरिस्सति, त गोतमतित्थ नाम भविस्सती ति । अथ B 325
खो भगवा येन द्वारेन निक्खमि, त गोतमद्वार नाम अहोसि ।

अथ खो भगवा येन गङ्गा नदी तेनुपसङ्कमि । तेन खो पन समयेन गङ्गा नदी पूरा होति समतित्थिका[३] काकपेय्या । मनुस्सा अञ्ञे नाव परियेसन्ति, अञ्ञे उळुम्प परियेसन्ति, अञ्ञे कुल्ल बन्धन्ति ओरा पार गन्तुकामा । अद्दसा खो भगवा ते मनुस्से अञ्ञे नाव परियेसन्ते, अञ्ञे उळुम्प परियेसन्ते, अञ्ञे कुल्ल बन्धन्ते ओरा पारं गन्तुकामे, दिस्वान – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाह पसारेय्य, पसारित वा बाह सम्मिञ्जेय्य, एवमेव[४] – गङ्गाय नदिया ओरिमतीरे[५] अन्तरहितो पारिमतीरे[६] पच्चुट्ठासि सद्धि भिक्खुसङ्घेन । अथ खो भगवा एतमत्थ विदित्वा ताय वेलाय इम उदान उदानेसि —

"ये तरन्ति अण्णव सरं
सेतु कत्वान विसज्ज पल्ललानि ।
कुल्ल हि जनो पबन्धति[७]
तिण्णा मेधाविनो जना" ति ॥

§ १६. कोटिगामे सच्चकथा

२८ अथ खो भगवा येन कोटिगामो तेनुपसङ्कमि । तत्र सुद भगवा कोटिगामे विहरति । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "चतुन्न, भिक्खवे, अरियसच्चान अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिद दीघमद्धान सन्धावित ससरित मम चेव तुम्हाकं च । कतमेस चतुन्न ?

---

१ ब्रह्मचारिनो–स्या०, ब्रह्मचरिये–रो० । २ अनुबद्धा–स्या०, रो० । ३ समतित्तिका–सी०, स्या०, म० । ४ एवमेव भगवा–सी०, एवमेव भगवा–स्या०, एवमेव खो–म० । ५ ओरिमे तीरे–स्या० । ६ पारिमे तीरे–स्या० । ७ बन्धति–म०, रो० ।

दुक्खस्स, भिक्खवे, अरियसच्चस्स अननुबोधा अप्पटिवेधा एवमिद दीघमद्धान सन्धावित ससरित मम चेव तुम्हाक च। दुक्खसमुदयस्स अरियसच्चस्स पे० दुक्खनिरोधस्स अरियसच्चस्स पे० दुक्खनिरोधगामिनिया पटिपदाय अरियसच्चस्स अननुबोधा अप्पटि-वेधा एवमिद दीघमद्धान सन्धावित ससरित मम चेव तुम्हाक च। तयिद, भिक्खवे, दुक्ख
B 231 अरियसच्च अनुबुद्ध पटिविद्ध, दुक्खसमुदय[1] अरियसच्च अनुबुद्ध पटिविद्ध, दुक्खनिरोध[2] अरियसच्च अनुबुद्ध पटिविद्ध, दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्च अनुबुद्ध पटिविद्ध, उच्छिन्ना भवतण्हा, खीणा भवनेत्ति, नत्थिदानि पुनब्भवो" ति।

B 326 चतुन्न अरियसच्चान यथाभूत अदस्सना।
ससित दीघमद्धान तासु तास्वेव जातिसु ॥
तानि एतानि दिट्ठानि भवनेत्ति समूहता।
उच्छिन्न मूल दुक्खस्स नत्थिदानि पुनब्भवो ति ॥

§ १७. अम्बपालीवत्थु

२९ अस्सोसि खो अम्बपाली गणिका – भगवा किर कोटिगाम अनुप्पत्तो ति। अथ खो अम्बपाली गणिका भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेत्वा भद्र भद्र यान अभिरुहित्वा[3] भद्रेहि भद्रेहि यानेहि वेसालिया निय्यासि भगवन्त दस्सनाय। यावतिका यानस्स भूमि, यानेन गन्त्वा, याना पच्चोरोहित्वा, पत्तिका व येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्न खो अम्बपालि गणिक भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि। अथ खो अम्बपाली गणिका भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहसिता भगवन्त एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[4]। अथ खो अम्बपाली गणिका भगवतो अधिवासन विदित्वा उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि।

§ १८. लिच्छवीवत्थु

३० अस्सोसु खो वेसालिका लिच्छवी – भगवा किर कोटिगाम अनुप्पत्तो ति। अथ खो वेसालिका लिच्छवी भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेत्वा भद्र भद्र यान अभिरुहित्वा भद्रेहि भद्रेहि यानेहि वेसालिया निय्यासु[5] भगवन्त दस्सनाय। अप्पेकच्चे लिच्छवी नीला होन्ति नीलवण्णा नीलवत्था नीलालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी पीता होन्ति पीतवण्णा पीतवत्था पीतालङ्कारा, अप्पेकच्चे लिच्छवी लोहितका होन्ति लोहितवण्णा[6] लोहितवत्था[7]

---

१ दुक्खसमुदयो–स्या०। २ दुक्खनिरोधो–स्या०। ३ अभिरूहित्वा–स्या०, रो०। ४ तुण्हि-भावेन–रो०। ५ नीयिंसु–सी०, स्या०। ६ लोहितकवण्णा–सी०, स्या०। ७ लोहितकवत्था–सी०, स्या०।

लोहितालङ्कारा[1], अप्पेकच्चे लिच्छवी ओदाता होन्ति ओदातवण्णा ओदातवत्था ओदातालङ्कारा। अथ खो अम्बपाली गणिका दहरान दहरान लिच्छवीन ईसाय ईस युगेन युग चक्केन चक्क अक्खेन अक्ख पटिवत्तेसि[2]। अथ खो ते लिच्छवी अम्बपालि गणिक एतदवोचु— B 327
R 232
"किस्स, जे अम्बपालि, दहरान दहरान[3] लिच्छवीन ईसाय ईस युगेन युग चक्केन चक्क अक्खेन अक्ख पटिवत्तेसी" ति? तथा हि पन मया, अय्यपुत्ता, स्वातनाय बुद्धप्पमुखो[4] भिक्खुसङ्घो निमन्तितो ति। देहि, जे अम्बपालि, अम्हाक एत भत्त सतसहस्सेना ति। सचे पि मे[5], अय्यपुत्ता, वेसालि साहार दज्जेय्याथ, नेव दज्जाह त भत्त ति। अथ खो ते लिच्छवी अङ्गुलि[6] पोठेसु[7]—जितम्हा[8] वत, भो, अम्बकाय, पराजितम्हा वत, भो, अम्बकाया ति। अथ खो ते लिच्छवी येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु। अद्दसा[9] खो भगवा ते लिच्छवी दूरतो व आगच्छन्ते, दिस्वान भिक्खू आमन्तेसि—"येहि, भिक्खवे, भिक्खूहि देवा तावतिसा अदिट्ठपुब्बा, ओलोकेथ, भिक्खवे, लिच्छविपरिस[10], अपलोकेथ, भिक्खवे, लिच्छविपरिस, उपसहरथ, भिक्खवे, लिच्छविपरिस तावतिसपरिस" ति। अथ खो ते लिच्छवी यावतिका यानस्स भूमि, यानेन गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिका व येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु। एकमन्त निसिन्ने खो ते लिच्छवी भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि। अथ खो ते लिच्छवी, भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहसिता भगवन्त एतदवोचु—"अधिवासेतु नो, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवुत्थोम्हि, लिच्छवी, स्वातनाय अम्बपालिया गणिकाय भत्त ति। अथ खो ते लिच्छवी अङ्गुलि पोठेसु—जितम्हा वत, भो, अम्बकाय, पराजितम्हा वत, भो, अम्बकाया ति। अथ खो ते लिच्छवी भगवतो भासित अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कमिसु।

अथ खो भगवा कोटिगामे यथाभिरन्त[11] विहरित्वा येन नातिका[12] तेनुपसङ्कमि। तत्र सुद भगवा नातिके विहरति गिञ्जकावसथे। अथ खो अम्बपाली गणिका तस्सा रत्तिया अच्चयेन सके आरामे पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेत्वा भगवतो काल आरोचापेसि—"कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति। अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय P 328
येन अम्बपालिया गणिकाय परिवेसना तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धि भिक्खुसङ्घेन। अथ खो अम्बपाली गणिका बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पणीतेन खादनीयेन R 233
भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्त भुत्तावि ओनीतपत्तपाणि एकमन्त

---

१ लोहितकालङ्कारा–सी०, स्या०। २ पतिवट्टेसि–सी०, पटिवट्टेसि–रो०। ३ अम्हाक दहरान दहरान लिच्छवीन–सी०, स्या०। ४ बुद्धपमुखो–सी०, रो०। ५ रो० पोत्थके नत्थि। ६ अङ्गुली–रो०। ७ फोटेसु–म०। ८ जितम्ह–म०, पराजितम्ह–सी०, स्या०। ९ अद्दस–रो०। १० लिच्छवीपरिस–म०। ११ यथाभिरत्त–सी०। १२ नादिका–सी०, स्या०, ञातिका–रो०।

निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो अम्बपाली गणिका भगवन्तं एतदवोच – "इमाहं, भन्ते, अम्बवनं[1] बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स दम्मी" ति । पटिग्गहेसि भगवा आरामं । अथ खो भगवा अम्बपालिं गणिकं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना येन महावनं तेनुपसङ्कमि । तत्र सुदं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागारसालायं ।

लिच्छविभाणवारं निट्ठितं ततियं ।

---o---

§ १९ सीहसेनापतिवत्थु

३१ तेन खो पन समयेन अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे[2] सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं भासन्ति । तेन खो पन समयेन सीहो सेनापति निगण्ठसावको तस्सं परिसायं निसिन्नो होति । अथ खो सीहस्स सेनापतिस्स एतदहोसि – "निस्संसयं खो सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, तथा हिमे अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं भासन्ति । यन्नूनाहं तं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमेय्यं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं" ति । अथ खो सीहो सेनापति येन निगण्ठो नातपुत्तो[3] तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा निगण्ठं नातपुत्तं[4] एतदवोच – "इच्छामहं, भन्ते, समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमितुं" ति । किं पन त्वं, सीह, किरियवादो समानो अकिरियवादं समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमिस्ससि ? समणो हि, सीह, गोतमो अकिरियवादो अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति ।
B 329 अथ खो सीहस्स सेनापतिस्स यो अहोसि गमिकाभिसङ्खारो भगवन्तं दस्सनाय, सो पटिप्पस्सम्भि । दुतियं पि खो अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियानेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं भासन्ति । दुतियं पि खो सीहस्स सेनापतिस्स एतदहोसि – "निस्संसयं खो सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, तथा हिमे अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्णं भासन्ति, धम्मस्स वण्णं भासन्ति, सङ्घस्स वण्णं भासन्ति । यन्नूनाहं तं भगवन्तं दस्सनाय उपसङ्कमेय्यं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं" ति । दुतियं पि
R 234 खो सीहो सेनापति येन निगण्ठो नातपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा निगण्ठं नातपुत्तं एतदवोच – "इच्छामहं, भन्ते, समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमितुं" ति । किं पन त्वं, सीह, किरियवादो समानो अकिरियवादं समणं गोतमं दस्सनाय उपसङ्कमिस्ससि ? समणो हि, सीह, गोतमो अकिरियवादो अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेति । दुतियं पि

---

१ अम्बपालिवनं–स्या०, रो० । २ सन्धागारे–म० । ३ नाथपुत्तो–सी०, नाटपुत्तो–स्या०, म० । ४ 'अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सीहो सेनापति निगण्ठं नाथपुत्तं (=नाटपुत्तं–स्या० ।)' ति पाठो एत्थ सी०, स्या० पोत्थकेसु दिस्सति ।

खो सीहस्स सेनापतिस्स यो अहोसि गमिकाभिसङ्खारो भगवन्त दस्सनाय, सो पटिप्पस्सम्भि। ततिय पि खो अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्ण भासन्ति, धम्मस्स वण्ण भासन्ति, सङ्घस्स वण्ण भासन्ति। ततिय पि खो सीहस्स सेनापतिस्स एतदहोसि – "निस्ससय खो सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, तथा हिमे अभिञ्ञाता अभिञ्ञाता लिच्छवी सन्थागारे सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकपरियायेन बुद्धस्स वण्ण भासन्ति, धम्मस्स वण्ण भासन्ति, सङ्घस्स वण्ण भासन्ति। कि हि मे करिस्सन्ति निगण्ठा अपलोकिता वा अनपलोकिता वा ? यन्नूनाह अनपलोकेत्वा व निगण्ठे त भगवन्त दस्सनाय उपसङ्कमेय्य अरहन्त सम्मासम्बुद्ध" ति।

अथ खो सीहो सेनापत्ति पञ्चहि रथसतेहि दिवा दिवस्स वेसालिया निय्यासि भगवन्त दस्सनाय। यावतिका यानस्स भूमि, यानेन गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिको व येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्नो खो सीहो सेनापति भगवन्त एतदवोच – "सुत मेत, भन्ते, 'अकिरियवादो समणो गोतमो अकिरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' ति। ये ते, भन्ते, एवमाहसु 'अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती' B 330
ति। कच्चि ते, भन्ते, भगवतो वुत्तवादिनो, न च भगवन्त अभूतेन अब्भाचिक्खन्ति, धम्मस्स च अनुधम्मं ब्याकरोन्ति, न च कोचि सहधम्मिको वादानुवादो[1] गारय्ह ठान आगच्छति ? अनब्भक्खातुकामा हि मय, भन्ते, भगवन्त" ति।

३२ अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य–अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – किरियवादो समणो गोतमो किरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – उच्छेदवादो समणो गोतमो उच्छेदाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – जेगुच्छी समणो गोतमो, जेगुच्छिताय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – वेनयिको समणो गोतमो, विनयाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – तपस्सी समणो गोतमो, तपस्सिताय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अपगब्भो समणो गोतमो, अपगब्भताय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अत्थि, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य– अस्सत्थो समणो गोतमो, अस्सासाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

---

१ वादानुपातो–सी०।

३३ कतमो च, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य –
R 235 अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं
हि, सीह, अकिरियं वदामि कायदुच्चरितस्स वचीदुच्चरितस्स मनोदुच्चरितस्स, अनेकविहितानं
B 331 पापकानं अकुसलानं धम्मानं अकिरियं वदामि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन
सम्मा वदमानो वदेय्य – अकिरियवादो समणो गोतमो, अकिरियाय धम्मं देसेति, तेन च
सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – किरियवादो समणो गोतमो, किरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, किरियं वदामि कायसुचरितस्स वचीसुचरितस्स मनोसुचरितस्स, अनेकविहितानं कुसलानं धम्मानं किरियं वदामि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – किरियवादो समणो गोतमो, किरियाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – उच्छेदवादो समणो गोतमो, उच्छेदाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, उच्छेदं वदामि रागस्स दोसस्स मोहस्स, अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं उच्छेदं वदामि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – उच्छेदवादो समणो गोतमो उच्छेदाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – जेगुच्छी समणो गोतमो, जेगुच्छिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, जिगुच्छामि कायदुच्चरितेन वचीदुच्चरितेन मनोदुच्चरितेन, अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया जिगुच्छामि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – जेगुच्छी समणो गोतमो, जेगुच्छिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – वेनयिको
समणो गोतमो, विनयाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अहं हि, सीह, विनयाय
B 332 धम्मं देसेमि रागस्स दोसस्स मोहस्स, अनेकविहितानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं विनयाय
धम्मं देसेमि। अयं खो, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य –
वेनयिको समणो गोतमो, विनयाय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – तपस्सी समणो गोतमो, तपस्सिताय धम्मं देसेति, तेन च सावके विनेती ति? तपनीयाहं, सीह, पापके अकुसले धम्मे वदामि – कायदुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं। यस्स खो, सीह, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्थुकता अनभावङ्कता[1] आयतिं

---

१. अनभावकता-म०, अनभावकता-सी०।

अनुप्पादधम्मा, तमह तपस्सी ति वदामि। तथागतस्स खो, सीह, तपनीया पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालवत्थुकता अनभावङ्कता आयति अनुप्पादधम्मा। अय खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – तपस्सी समणो गोतमो तपस्सिताय R 236 धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अपगब्भो समणो गोतमो अपगब्भताय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति? यस्स खो, सीह, आयति गब्भसेय्या पुनब्भवाभिनिब्बत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तालवत्थुकता अनभावङ्कता आयति अनुप्पादधम्मा, तमह अपगब्भो ति वदामि। तथागतस्स खो, सीह, आयति गब्भसेय्या पुनब्भवाभिनिब्बत्ति पहीना उच्छिन्नमूला तालवत्थुकता अनभावङ्कता आयति अनुप्पादधम्मा। अय खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य–अपगब्भो समणो गोतमो, अपगब्भताय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

कतमो च, सीह, परियायो, येन मं परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अस्सत्थो समणो गोतमो अस्सासाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति? अह हि, सीह, अस्सत्थो परमेन अस्सासेन, अस्सासाय च[1] धम्म देसेमि, तेन च सावके विनेमि। अय खो, सीह, परियायो, येन म परियायेन सम्मा वदमानो वदेय्य – अस्सत्थो समणो गोतमो अस्सासाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति।

३४ एव वुत्ते सीहो सेनापति भगवन्त एतदवोच – अभिक्कन्त, भन्ते, पे० B 333 उपासक म भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत[2] ति। अनुविच्चकारं[3] खो, सीह, करोहि, अनुविच्चकारो तुम्हादिसान आतमनुस्सान साधु होती ति। इमिनापाह, भन्ते, भगवतो वचनेन[4] भिय्योसोमत्ताय[5] अत्तमनो अभिरद्धो, य म भगवा एवमाह – "अनुविच्चकारं खो, सीह, करोहि, अनुविच्चकारो तुम्हादिसान आतमनुस्सान साधु होती" ति। मम[6] हि, भन्ते, अञ्ञतित्थिया सावक लभित्वा केवलकप्प वेसालिं पटाक[7] परिहरेय्यु – सीहो खो[8] अम्हाक सेनापति सावकत्त उपगतो ति। अथ च पन म भगवा एवमाह – "अनुविच्चकारं खो, सीह, करोहि, अनुविच्चकारो तुम्हादिसान आतमनुस्सान साधु होती" ति। एसाह, भन्ते, दुतिय पि भगवन्त सरण गच्छामि धम्म च भिक्खुसङ्घ च। उपासक म भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत ति। दीघरत्त खो ते, सीह, निगण्ठान ओपानभूत कुल, येन नेस उपगतान पिण्डक दातब्ब मञ्ञेय्यासी ति। इमिनापाह, भन्ते, भगवतो वचनेन भिय्योसोमत्ताय अत्तमनो अभिरद्धो, य म भगवा एवमाह – "दीघरत्त खो ते, सीह, निगण्ठान ओपानभूत कुल, येन नेस उपगतान पिण्डक दातब्ब मञ्ञेय्यासी" ति।

---

१ म० पोत्थके नत्थि। २ सरणगत–म०। ३ अनुविज्जकार–रो०। ४ रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि। ५ भिय्योसो मत्ताय–म०। ६ म–स्या०। ७ पताक–रो०। ८ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

सुत मेत,[1] भन्ते, समणो गोतमो एवमाह – "मय्हमेव दान दातब्ब, न अञ्ञेस दान R 237 दातब्ब, मय्हमेव सावकान दान दातब्ब, न अञ्ञेस सावकान दान दातब्ब, मय्हमेव दिन्न महप्फल, न अञ्ञेस दिन्न महप्फल, मय्हमेव सावकान दिन्न महप्फल, न अञ्ञेस सावकान दिन्न महप्फल" ति। अथ च पन म भगवा निगण्ठेसु पि दाने समादपेति। अपि च, भन्ते, मयमेत्थ काल जानिस्साम। एसाह, भन्ते, ततिय पि भगवन्त सरण गच्छामि धम्म च भिक्खुसङ्घ च। उपासक म भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत ति।

अथ खो भगवा सीहस्स सेनापतिस्स अनुपुब्बि कथ कथेसि, सेय्यथिद[2] – दानकथ • पे० अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्त एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा B 334 स्वातनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[3]। अथ खो सीहो सेनापति भगवतो अधिवासन विदित्वा उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि।

३५ अथ खो सीहो सेनापति अञ्ञतर पुरिस आणापेसि – "गच्छ, भणे, पवत्तमस जानाही" ति। अथ खो सीहो सेनापति तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेत्वा भगवतो काल आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति। अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सीहस्स सेनापतिस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धि भिक्खुसङ्घेन।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला निगण्ठा वेसालिय रथिकाय[4] रथिक[5] सिङ्घाटकेन सिङ्घाटक बाहा पग्गय्ह कन्दन्ति – "अज्ज सीहेन सेनापतिना थूल[6] पसु वधित्वा समणस्स गोतमस्स भत्त कत, त समणो गोतमो जान उद्दिस्स-कत[7] मस परिभुञ्जति पटिच्चकम्मं" ति। अथ खो अञ्ञतरो पुरिसो येन सीहो सेनापति तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सीहस्स सेनापतिस्स उपकण्णके आरोचेसि – यग्घे, भन्ते, जानेय्यासि, एते सम्बहुला निगण्ठा वेसालिय रथिकाय रथिक सिङ्घाटकेन सिङ्घाटक बाहा पग्गय्ह कन्दन्ति – "अज्ज सीहेन सेनापतिना थूल पसु वधित्वा समणस्स गोतमस्स भत्त कत, त समणो गोतमो जान उद्दिस्स-कत मस परिभुञ्जति पटिच्चकम्म" ति। अल अय्यो[8], दीघरत्त पि ते आयसन्ता अवण्णकामा बुद्धस्स, अवण्णकामा धम्मस्स, अवण्णकामा सङ्घस्स, न च पन ते आयसन्ता जीरन्ति[9] त भगवन्त असता तुच्छा मुसा अभूतेन अब्भाचिक्खन्ता, न च मय जीवितहेतु पि सञ्चिच्च पाण जीविता वोरोपेय्यामा ति। अथ खो सीहो सेनापति बुद्धप्पमुख[10] भिक्खुसङ्घ पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन R 238 सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्त भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि।

---

१ सुतम्मेत–स्या०। २ सेय्यथीद–सी०, स्या०, रो०। ३ तुण्हिभावेन–रो०। ४ रथियाय–स्या०, रो०, रथिया–सी०। ५ रथिय–सी०, स्या०, रो०। ६ थुल्ल–सी०, स्या०, रो०। ७ उद्दिस्स-कट–सी०। ८ अय्य–स्या०। ९ जिरिदन्ति–म०, कीरन्ति–स्या०। १० बुद्धपमुख–रो०, सी०।

एकमन्त निसिन्न खो सीह सेनापति भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, जान उद्दिस्स-कत मस परिभुञ्जितब्ब। यो B 335 परिभुञ्जेय्य आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, तिकोटिपरिसुद्ध मच्छमस – अदिट्ठ असुत अपरिसङ्कित" ति।

§ २०. कप्पियभूमिअनुजानना

३६ तेन खो पन समयेन वेसाली सुभिक्खा होति सुसस्सा सुलभपिण्डा, सुकरा उञ्छेन पग्गहेन यापेतु। अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[1] एव चेतसो परिवितक्को उदपादि – "यानि तानि मया भिक्खून अनुञ्ञातानि दुब्भिक्खे दुस्सस्से दुल्लभपिण्डे अन्तो वुत्थ[2] अन्तो पक्क सामं पक्क उग्गहितपटिग्गहितक ततो नीहट पुरेभत्त पटिग्गहित वनट्ठ पोक्खरट्ठ, अज्जा पि नु खो तानि भिक्खू परिभुञ्जन्ती" ति। अथ खो भगवा सायण्हसमय पटिसल्लाना[3] वुट्ठितो आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "यानि तानि, आनन्द, मया भिक्खून अनुञ्ञातानि दुब्भिक्खे दुस्सस्से दुल्लभपिण्डे अन्तो वुत्थ अन्तो पक्क साम पक्क उग्गहित-पटिग्गहितक ततो नीहट पुरेभत्त पटिग्गहित वनट्ठ पोक्खरट्ठ, अज्जा पि नु खो तानि भिक्खू परिभुञ्जन्ती" ति? परिभुञ्जन्ति भगवा ति। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "यानि तानि, भिक्खवे, मया भिक्खून अनुञ्ञातानि दुब्भिक्खे दुस्सस्से दुल्लभपिण्डे अन्तो वुत्थ अन्तो पक्क साम पक्क उग्गहितपटिग्गहितक ततो नीहट पुरेभत्त पटिग्गहित वनट्ठ पोक्खरट्ठ, तानाह अज्जतग्गे पटिक्खिपामि। न, भिक्खवे, अन्तो वुत्थ अन्तो पक्क साम पक्क उग्गहितपटिग्गहितक परिभुञ्जितब्ब। यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न च, भिक्खवे, ततो नीहट पुरेभत्त पटिग्गहित वनट्ठ पोक्खरट्ठ भुत्ताविना पवारितेन अनतिरित्त परिभुञ्जितब्ब। यो परिभुञ्जेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति।

तेन खो पन समयेन जानपदा मनुस्सा बहु लोण पि, तेल पि, तण्डुल पि, खादनीय पि सकटेसु आरोपेत्वा बहारामकोट्ठके सकटपरिवट्ट[4] करित्वा अच्छन्ति – यदा पटिपाटि लभिस्साम, तदा भत्त करिस्सामा ति। महा च मेघो उग्गतो होति। अथ खो ते मनुस्सा R 239 येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा आयसन्त आनन्द एतदवोचु – "इध, भन्ते आनन्द, बहु लोण पि, तेल पि, तण्डुल पि, खादनीय पि सकटेसु आरोपिता[5] तिट्ठन्ति, महा च मेघो उग्गतो, कथ नु खो, भन्ते, पटिपज्जितब्ब" ति? अथ खो आयस्मा आनन्दो B 336 भगवतो एतमत्थ आरोचेसि। तेन हानन्द, सङ्घो पच्चन्तिम विहार कप्पियभूमि सम्मन्नित्वा तत्थ वासेतु, य सङ्घो आकङ्खति विहार वा अड्ढयोग वा पासाद वा हम्मिय वा गुह वा। एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बा[6]। ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

---

१ पतिसल्लीनस्स–सी०। २ वुट्ठ–म०। ३ पतिसल्लाना–सी०। ४ सकटपरिवत्त–सी०, स्या०। ५. आरोपेत्वा–सी०, रो०। ६ सम्मन्नितब्बो–सी०, स्या०, रो०।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं विहारं कप्पियभूमिं सम्मन्नेय्य, एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। सङ्घो इत्थन्नामं विहारं कप्पियभूमिं सम्मन्नति। यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स विहारस्स कप्पियभूमिया सम्मुति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य।

"सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो विहारो कप्पियभूमि। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही एवमेतं धारयामी" ति।

तेन खो पन समयेन मनुस्सा तत्थेव सम्मुतिया[1] कप्पियभूमिया यागुयो पचन्ति भत्तानि पचन्ति, सूपानि सम्पादेन्ति, मंसानि कोट्टेन्ति, कट्ठानि फालेन्ति[2]। अस्सोसि खो भगवा रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय उच्चासद्दं महासद्दं काकोरवसद्दं, सुत्वान आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "किं नु खो सो, आनन्द, उच्चासद्दो महासद्दो काकोरवसद्दो" ति? एतरहि, भन्ते, मनुस्सा तत्थेव सम्मुतिया कप्पियभूमिया यागुयो पचन्ति, भत्तानि पचन्ति, सूपानि सम्पादेन्ति, मंसानि कोट्टेन्ति, कट्ठानि फालेन्ति। सो एसो, भगवा, उच्चासद्दो महासद्दो काकोरवसद्दो ति। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, सम्मुति[3] कप्पियभूमि परिभुञ्जितब्बा। यो परिभुञ्जेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। अनुजानामि, भिक्खवे, तिस्सो कप्पियभूमियो – उस्सावनन्तिकं गोनिसादिकं गहपति[4]" ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मा यसोजो गिलानो होति। तस्सत्थाय भेसज्जानि आहरीयन्ति[5]। तानि भिक्खू बहि वासेन्ति[6]। उक्कपिण्डका पि खादन्ति, चोरा पि हरन्ति। B 337, भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सम्मुतिं कप्पियभूमिं परिभुञ्जितुं। R. 240 अनुजानामि, भिक्खवे, चतस्सो कप्पियभूमियो – उस्सावनन्तिकं गोनिसादिकं गहपतिं सम्मुतिं ति।

सीहभाणवारं निट्ठितं चतुत्थं[7]।

---

§ २१. मेण्डकगहपतिवत्थु

३७ तेन खो पन समयेन भद्दियनगरे[8] मेण्डको गहपति पटिवसति। तस्स एवरूपो इद्धानुभावो होति – सीसं नहायित्वा धञ्ञागारं सम्मज्जापेत्वा बहिद्वारे निसीदति, अन्तलिक्खा धञ्ञस्स धारा ओपतित्वा धञ्ञागारं पूरेति। भरियाय एवरूपो इद्धानुभावो होति – एकञ्ञेव[9]

---

१ सम्मतिकाय-स्या०। २ एत्थ 'उच्चासद्दं महासद्दं करोन्ती' ति अधिको पाठो स्या० पोत्थके अत्थि। ३ सम्मतिका-स्या०, सम्मुती-रो०। ४ गहपतिकं-स्या०। ५ आहरिय्यन्ति-रो०, आहरियन्ति-स्या०, म०। ६ ठपेन्ति-रो०। उक्कपिण्डिका-म०। ७ सीहभाणवारो निट्ठितो चतुत्थो-म०, चतुवीसतिभाणवारं निट्ठितं-रो०। ८ भद्दिये नगरे-स्या०। ९ एकं येव-स्या०, म०।

आळ्हकथालिक उपनिसीदित्वा एक च सूपव्यञ्जनक[1] दासकम्मकरपोरिस भत्तेन परिविसति, न ताव त खिय्यति[2] याव सा न वुट्ठाति । पुत्तस्स एवरूपो इद्धानुभावो होति – एक येव सहस्सथविक गहेत्वा दासकम्मकरपोरिसस्स छम्मासिक[3] वेतन देति, न ताव त खिय्यति यावस्स हत्थगता । सुणिसाय एवरूपो इद्धानुभावो होति – एक येव चतुदोणिक पिटक उपनिसीदित्वा दासकम्मकरपोरिसस्स छम्मासिक भत्त देति, न ताव त खिय्यति याव सा न वुट्ठाति । दासस्स एवरूपो इद्धानुभावो होति – एकेन नङ्गलेन कसन्तस्स सत्त सीतायो गच्छन्ति ।

३८ अस्सोसि खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो – "अम्हाक किर विजिते भद्दियनगरे मेण्डको गहपति पटिवसति । तस्स एवरूपो इद्धानुभावो – सीस नहायित्वा धञ्ञागार सम्मज्जापेत्वा बहिद्वारे निसीदति, अन्तलिक्खा धञ्ञस्स धारा ओपतित्वा धञ्ञागारं पूरेति । भरियाय एवरूपो इद्धानुभावो – एक येव आळ्हकथालिक उपनिसीदित्वा एक च सूपव्यञ्जनक दासकम्मकरपोरिस भत्तेन परिविसति, न ताव त खिय्यति याव सा न वुट्ठाति । पुत्तस्स एवरूपो इद्धानुभावो – एक येव सहस्सथविक गहेत्वा दासकम्मकरपोरिसस्स छम्मासिक वेतन देति, न ताव त खिय्यति यावस्स हत्थगता । सुणिसाय एवरूपो इद्धानुभावो – एक येव B 338
चतुदोणिक पिटक उपनिसीदित्वा दासकम्मकरपोरिसस्स छम्मासिक भत्त देति, न ताव त खिय्यति याव सा न वुट्ठाति । दासस्स एवरूपो इद्धानुभावो – एकेन नङ्गलेन कसन्तस्स सत्त सीतायो गच्छन्ती" ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो अञ्ञतरं सब्बत्थक महामत्त आमन्तेसि – "अम्हाक किर, भणे, विजिते भद्दियनगरे मेण्डको गहपति पटिवसति । तस्स एवरूपो इद्धानुभावो – सीस नहायित्वा धञ्ञागारं सम्मज्जापेत्वा बहिद्वारे निसीदति, R 241
अन्तलिक्खा धञ्ञस्स धारा ओपतित्वा धञ्ञागारं पूरेति । भरियाय पे० पुत्तस्स पे० सुणिसाय · पे० दासस्स पे० गच्छ, भणे, जानाहि । यथा मया साम दिट्ठो, एव तव दिट्ठो भविस्सती" ति ।

३९ एव, देवा, ति खो सो महामत्तो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुणित्वा चतुरङ्गिनिया सेनाय येन भद्दिय तेन पायासि । अनुपुब्बेन येन भद्दिय येन मेण्डको गहपति तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मेण्डक गहपति एतदवोच – "अह हि, गहपति, रञ्ञा आणत्तो 'अम्हाक किर, भणे, विजिते भद्दियनगरे मेण्डको गहपति पटिवसति, तस्स एवरूपो इद्धानुभावो पे० भरियाय·· पे० पुत्तस्स· पे० सुणिसाय · पे०···दासस्स पे० गच्छ, भणे, जानाहि । यथा मया साम दिट्ठो, एव तव दिट्ठो भविस्सती' ति । पस्साम ते, गहपति, इद्धानुभाव" ति । अथ खो मेण्डको गहपति सीस नहायित्वा धञ्ञागार सम्मज्जापेत्वा बहिद्वारे निसीदि, अन्तलिक्खा धञ्ञस्स धारा

---

१ सूपभिञ्जनक–म०, सूपगिञ्जरक–स्या०, सूपभिञ्जरक–सी० । २ खीयति–सी०, स्या०, रो० । ३, छमासिक–म० ।

ओपतित्वा धञ्ञागारं पूरेसि। दिट्ठो ते, गहपति, इद्धानुभावो। भरियाय ते इद्धानुभाव पस्सिस्सामा[1] ति। अथ खो मेण्डको गहपति भरिय आणापेसि – "तेन हि चतुरङ्गिनि सेन भत्तेन परिविसा" ति। अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स भरिया एक येव आळ्हकथालिक उपनिसीदित्वा एक च सूपब्यञ्जनक चतुरङ्गिनि सेन भत्तेन परिविसि, न ताव त खीयि[2] याव सा न वुट्ठासि[3]। दिट्ठो ते, गहपति, भरियाय पि इद्धानुभावो। पुत्तस्स ते इद्धानुभाव पस्सिस्सामा ति। अथ खो मेण्डको गहपति पुत्त आणापेसि – "तेन हि चतुरङ्गिनिया सेनाय
B 339 छम्मासिक वेतन देही" ति। अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स पुत्तो एक येव सहस्सथविक गहेत्वा चतुरङ्गिनिया सेनाय छम्मासिक वेतन अदासि, न ताव त खीयि यावस्स हत्थगता। दिट्ठो ते, गहपति, पुत्तस्स पि इद्धानुभावो। सुणिसाय ते इद्धानुभाव पस्सिस्सामा ति। अथ खो मेण्डको गहपति सुणिस आणापेसि – "तेन हि चतुरङ्गिनिया सेनाय छम्मासिक भत्त देही" ति। अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स सुणिसा एक येव चतुदोणिक पिटक उपनिसीदित्वा चतुरङ्गिनिया सेनाय छम्मासिक भत्त अदासि, न ताव त खीयि याव सा न वुट्ठासि। दिट्ठो ते, गहपति, सुणिसाय पि इद्धानुभावो। दासस्स ते इद्धानुभाव पस्सिस्सामा ति। मय्ह खो, सामि, दासस्स इद्धानुभावो खेत्ते पस्सितब्बो ति। अल, गहपति, दिट्ठो ते दासस्स पि इद्धानुभावो ति। अथ खो सो महामत्तो चतुरङ्गिनिया सेनाय पुनदेव राजगह पच्चागञ्छि[4]। येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतमत्थ आरोचेसि।

R 242 ४० अथ खो भगवा वेसालिय यथाभिरन्त[5] विहरित्वा येन भद्दिय तेन चारिक पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेळसेहि भिक्खुसतेहि। अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन भद्दिय तदवसरि। तत्र सुद भगवा भद्दिये विहरति जातिया वने। अस्सोसि खो मेण्डको गहपति – "समणो खलु भो गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो भद्दिय अनुप्पत्तो भद्दिये विहरति जातिया वने। त खो पन भगवन्त गोतम एव कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो – 'इति पि सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथी[6] सत्था देवमनुस्सान बुद्धो भगवा' ति। सो इम लोक सदेवक समारक सब्रह्मक सस्समणब्राह्मणि पज सदेवमनुस्स सय अभिञ्ञा सच्छिकत्वा पवेदेति। सो धम्म देसेति आदिकल्याण मज्झेकल्याण परियोसानकल्याण सात्थ[7] सब्यञ्जन केवलपरिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचरिय पकासेति। साधु खो पन तथारूपान अरहत दस्सन होती" ति। अथ खो मेण्डको गहपति भद्रानि भद्रानि यानानि योजापेत्वा भद्र
B 340 भद्र यान अभिरुहित्वा[8] भद्रेहि भद्रेहि यानेहि भद्दिया निय्यासि भगवन्त दस्सनाय।

---

१ पस्सामा ति–सी०, स्या०। २ खिय्यति–म०, खीयति–स्या०, रो०। ३ वुट्ठाति–स्या०, रो०, म०। ४ पच्चागच्छि–स्या०, रो०। ५ यथाभिरत्त–सी०। ६ पुरिसदम्मसारथि–स्या०, रो०, म०। ७ सत्थ–रो०। ८. अभिरूहित्वा–स्या०, रो०।

अद्दससु खो सम्बहुला तित्थिया मेण्डक गहपति दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान मेण्डक गहपति एतदवोचु – "कह त्व, गहपति, गच्छसी" ति? गच्छामह, भन्ते, समण गोतम दस्सनाया ति। कि पन त्व, गहपति, किरियवादो समानो अकिरियवाद समण गोतम दस्सनाय उपसङ्कमिस्ससि? समणो हि, गहपति, गोतमो अकिरियवादो अकिरियाय धम्म देसेति, तेन च सावके विनेती ति। अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स एतदहोसि – "निस्ससय, खो सो भगवा अरह सम्मासम्बुद्धो भविस्सति, यथयिमे[1] तित्थिया उसूयन्ती" ति। यावतिका यानस्स भूमि, यानेन गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिको व येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्नस्स खो मेण्डकस्स गहपतिस्स भगवा अनुपुब्बि कथ कथेसि, सेय्यथिद – दानकथ पे० अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्त एतदवोच – "अभिक्कन्त, भन्ते पे० उपासक म भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेत सरण गत ति। अधिवासेतु च मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन। अथ खो मेण्डको गहपति भगवतो अधिवासन विदित्वा उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि। R 243

अथ खो मेण्डको गहपति तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेत्वा भगवतो काल आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति। अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन मेण्डकस्स गहपतिस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धि भिक्खुसङ्घेन। अथ खो मेण्डकस्स गहपतिस्स भरिया च पुत्तो च सुणिसा च दासो च येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु। तेस भगवा अनुपुब्बि कथ कथेसि, सेय्यथिद – दानकथ ·· पे० अपरप्पच्चया सत्थुसासने भगवन्त एतदवोचु – "अभिक्कन्त, भन्ते पे० · एते मय, भन्ते, भगवन्त सरण गच्छाम धम्म च भिक्खुसङ्घ च। उपासके नो भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेते सरण गते" ति। अथ खो मेण्डको गहपति बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घ B 341
पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्तावि ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्नो खो मेण्डको गहपति भगवन्त एतदवोच – "याव, भन्ते, भगवा भद्दिये विहरति ताव[2] अह बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स धुवभत्तेना" ति। अथ खो भगवा मेण्डक गहपति धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि।

§ २२. पञ्चगोरसादिअनुजानना

४१ अथ खो भगवा भद्दिये यथाभिरन्त विहरित्वा मेण्डक गहपति अनापुच्छा येन अङ्गुत्तरापो तेन चारिक पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि।

---

१ यथायिमे–स्या०, यथापि मे–सी०, यथा यिमे–रो०। २ सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि।

अस्सोसि खो मेण्डको गहपति – "भगवा किर येन अङ्गुत्तरापो तेन चारिक पक्कन्तो महता भिक्खु सङ्घेन सद्धि अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेही" ति । अथ खो मेण्डको गहपति दासे च कम्मकरे च आणापेसि – "तेन हि, भणे, बहु लोण पि, तेल पि,[1] तण्डुल पि, खादनीय पि सकटेसु आरोपेत्वा आगच्छथ, अड्ढतेलसानि च गोपालकसतानि अड्ढतेलसानि च[2] धेनुसतानि आदाय आगच्छन्तु, यत्थ भगवन्त पस्सिस्साम तत्थ धारुण्हेन[3] खीरेन भोजेस्सामा" ति । R 244 अथ खो मेण्डको गहपति भगवन्त अन्तरामग्गे कन्तारे सम्भावेसि । अथ खो मेण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठितो खो मेण्डको गहपति भगवन्त एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो मेण्डको गहपति भगवतो अधिवासन विदित्वा[4] भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि ।

अथ खो मेण्डको गहपति तस्सा रत्तिया अच्चयेन पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेत्वा भगवतो काल आरोचापेसि – "कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन मेण्डकस्स गहपतिस्स परिवेसना B 342 तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धि भिक्खुसङ्घेन । अथ खो मेण्डको गहपति अड्ढतेलसानि गोपालकसतानि आणापेसि – "तेन हि, भणे, एकमेक धेनु गहेत्वा एकमेकस्स भिक्खुनो उपतिट्ठथ धारुण्हेन खीरेन भोजेस्सामा" ति । अथ खो मेण्डको गहपति बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेसि सम्पवारेसि, धारुण्हेन च खीरेन । भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता खीर न पटिग्गण्हन्ति । पटिग्गण्हथ, भिक्खवे, परिभुञ्जथा ति । अथ खो मेण्डको गहपति बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा धारुण्हेन च खीरेन भगवन्त भुत्तावि ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो मेण्डको गहपति भगवन्त एतदवोच – "सन्ति, भन्ते, मग्गा कन्तारा, अप्पोदका अप्पभक्खा, न सुकरा अपाथेय्येन गन्तु । साधु, भन्ते, भगवा भिक्खून पाथेय्य अनुजानातू" ति । अथ खो भगवा मेण्डक गहपति धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ[5] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्च गोरसे – खीर, दधि, तक्क, नवनीत, सप्पि । सन्ति, भिक्खवे, मग्गा कन्तारा अप्पोदका अप्पभक्खा, न सुकरा अपाथेय्येन गन्तु । अनुजानामि, भिक्खवे, पाथेय्य परियेसितु तण्डुलो R 245 तण्डुलत्थिकेन, मुग्गो मुग्गत्थिकेन, मासो मासत्थिकेन, लोण लोणत्थिकेन, गुळो गुळत्थिकेन, तेल तेलत्थिकेन, सप्पि सप्पित्थिकेन । सन्ति, भिक्खवे, मनुस्सा, सद्धा पसन्ना, ते कप्पिय-

१ 'मधु पी' ति• अधिको पाठो एत्थ सी० पोत्थके अत्थि । २ स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३ तरुणेन-म०, रो० । ४ 'उट्ठायासना' ति अधिको पाठो स्या० पोत्थके दिस्सति । ५ धम्मिकथ-रो० ।

कारकान हत्थे हिरञ्ञ[1] उपनिक्खिपन्ति – 'इमिना अय्यस्स य कप्पिय त देथा' ति। अनुजानामि, भिक्खवे, य ततो कप्पिय त सादितु,[2] न त्वेवाह, भिक्खवे, केनचि परियायेन जातरूपरजत सादितब्ब[3] परियेसितब्ब ति वदामी" ति।

§ २३. केणियजटिलवत्थु

४२ अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन आपण तदवसरि। अस्सोसि खो केणियो[4] जटिलो – "समणो खलु भो गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो आपण अनुप्पत्तो[5], त खो पन भवन्त[6] गोतम एव कल्याणो कित्तिसद्दो अब्भुग्गतो पे० साधु खो पन तथारूपान अरहत दस्सन होती" ति। अथ खो केणियस्स जटिलस्स B 343
एतदहोसि – "कि नु खो अह समणस्स गोतमस्स हरापेय्य" ति। अथ खो केणियस्स जटिलस्स एतदहोसि – "ये पि खो ते ब्राह्मणान पुब्बका इसयो मन्तान कत्तारो मन्तान पवत्तारो, येसमिद एतरहि ब्राह्मणा पोराण मन्तपद गीत पवुत्त समिहित, तदनुगायन्ति तदनुभासन्ति, भासितमनुभासन्ति, वाचितमनुवाचेन्ति, सेय्यथिद – अट्ठको[7] वामको वामदेवो वेस्सामित्तो यमतग्गि अङ्गीरसो[8] भारद्वाजो वासेट्ठो कस्सपो भगु, रत्तूपरता विरता विकालभोजना, ते एवरूपानि पानानि सादियिसु। समणो पि गोतमो रत्तूपरतो विरतो विकालभोजना, अरहति समणो पि गोतमो एवरूपानि पानानि सादियितु" ति पहूत पान पटियादापेत्वा काजेहि गाहापेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि, सम्मोदनीय कथ सारणीय[9] वीतिसारेत्वा एकमन्त अट्ठासि। एकमन्त ठितो खो केणियो जटिलो भगवन्त एतदवोच – "पटिग्गण्हातु[10] मे भव गोतमो पान" ति। तेन हि, केणिय, भिक्खून देही ति। अथ खो केणियो जटिलो भिक्खून देति[11]। भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न पटिग्गण्हन्ति। पटिग्गण्हथ,[12] भिक्खवे, परिभुञ्जथा ति। अथ खो केणियो जटिलो बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पहूतेहि पानेहि सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्त धोतहत्थ ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्न खो केणिय जटिल भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि। अथ R 246
खो केणियो जटिलो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो भगवन्त एतदवोच – "अधिवासेतु मे भव गोतमो स्वातनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति। महा खो, केणिय, भिक्खुसङ्घो अड्ढतेलसानि भिक्खुसतानि, त्व च ब्राह्मणेसु अभिप्पसन्नो ति। दुतिय पि खो केणियो जटिलो भगवन्त एतदवोच – "किञ्चा पि खो, भो गोतम, महा

१ हिरञ्ञसुवण्ण–स्या०। २ सादियितु–सी०। ३ सादियितब्ब–सी०। ४ केनियो–सी०, रो०। ५ एत्थ 'आपणे विहरती' ति पाठो सी०, रो० पोत्थकेसु अत्थि। ६ भगवन्त–सी०, रो०। ७ अट्ठको–सी०। ८ अङ्गिरसो–स्या०, रो०। ९ साराणीय–सी०, स्या०। १० पटिगण्हातु–रो०, पतिगण्हातु–सी०। ११ इद वाक्य सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। १२ पटिग्गण्हाथ–स्या०, पतिगण्हाथ–सी०, पटिगण्हथ–रो०।

B. 344 भिक्खुसङ्घो अड्ढतेळसानि भिक्खुसतानि, अहं च ब्राह्मणेसु अभिप्पसन्नो, अधिवासेतु मे भवं गोतमो स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । महा खो, केणिय, भिक्खुसङ्घो अड्ढतेळसानि भिक्खुसतानि, त्वं च ब्राह्मणेसु अभिप्पसन्नो ति । ततियं पि खो केणियो जटिलो भगवन्तं एतदवोच – "किञ्चा पि खो, भो गोतम, महा भिक्खुसङ्घो अड्ढतेळसानि भिक्खुसतानि, अहं च ब्राह्मणेसु अभिप्पसन्नो, अधिवासेतु भवं गोतमो स्वातनाय भत्तं सद्धिं भिक्खुसङ्घेना" ति । अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन । अथ खो केणियो जटिलो भगवतो अधिवासनं विदित्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठ पानानि – अम्बपानं जम्बुपानं चोचपानं मोचपानं मधुपानं[1] मुद्दिकपानं[2] सालुकपानं[3] फारुसकपानं । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बं फलरसं ठपेत्वा धञ्ञफलरसं । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बं पत्तरसं ठपेत्वा डाकरसं[4] । अनुजानामि, भिक्खवे, सब्बं पुप्फरसं ठपेत्वा मधुकपुप्फरसं[5] । अनुजानामि, भिक्खवे, उच्छुरसं" ति ।

अथ खो केणियो जटिलो तस्सा रत्तिया अच्चयेन सके अस्समे पणीतं खादनीयं भोजनीयं पटियादापेत्वा भगवतो कालं आरोचापेसि – "कालो, भो गोतम, निट्ठितं भत्तं" ति । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन केणियस्स जटिलस्स अस्समो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि सद्धिं भिक्खुसङ्घेन । अथ खो केणियो जटिलो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्तं भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणिं एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो केणियं जटिलं भगवा इमाहि गाथाहि अनुमोदि —

"अग्गिहुत्तमुखा यञ्ञा सावित्ती[6] छन्दसो मुखं ।
राजा मुखं मनुस्सानं नदीनं सागरो मुखं ॥
नक्खत्तानं मुखं चन्दो आदिच्चो तपतं मुखं ।
R 247 पुञ्ञं आकङ्खमानानं सङ्घो वे यजतं[7] मुखं ति ॥

अथ खो भगवा केणियं जटिलं इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

§ २४. रोजमल्लवत्थु

B 345 ४३ अथ खो भगवा आपणे यथाभिरन्तं[8] विहरित्वा येन कुसिनारा तेन चारिकं पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेळसेहि भिक्खुसतेहि । अस्सोसुं खो कोसिनारका मल्ला – "भगवा किर कुसिनारं आगच्छति महता भिक्खुसङ्घेन सद्धिं अड्ढतेळसेहि भिक्खुसतेही" ति । ते सङ्गरं अकंसु – "यो भगवतो पच्चुग्गमनं न करिस्सति, पञ्चसतानिस्स[9] दण्डो" ति । तेन खो पन समयेन रोजो मल्लो आयस्मतो आनन्दस्स सहायो होति । अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन कुसिनारा तदवसरि । अथ खो कोसिनारका

१ मधूकपान-म० । २ मुद्दिकापान-रो० । ३ सालूकपान-म० । ४ पक्कडाकरस-स्या० । ५ मधूकपुप्फरस-म० । ६ सावित्थी-रो० । ७ जयत-रो० । ८ यथाभिरत्त-सी० । ९ पञ्चसतानि-स्या०, रो० ।

मल्ला भगवतो पच्चुग्गमन अकंसु । अथ खो रोजो मल्लो भगवतो पच्चुग्गमन करित्वा येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त आनन्द अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि । एकमन्त ठित खो रोज मल्ल आयस्मा आनन्दो एतदवोच – "उळारं खो ते इद,[१] आवुसो रोज, य त्व भगवतो पच्चुग्गमन अकासी" ति । नाह, भन्ते आनन्द, बहुकतो बुद्धेन वा धम्मेन वा सङ्घेन[२] वा, अपि च ञातीहि सङ्गरो कतो – "यो भगवतो पच्चुग्गमन न करिस्सति, पञ्चसतानिस्स दण्डो" ति, सो खो अह, भन्ते आनन्द, ञातीन दण्डभया एवाह भगवतो पच्चुग्गमन अकासि ति । अथ खो आयस्मा आनन्दो अनत्तमनो अहोसि – कथ हि नाम रोजो मल्लो एव वक्खती ति ? अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदवोच – "अय, भन्ते, रोजो मल्लो अभिञ्ञातो ञातमनुस्सो । महत्थिको[३] खो पन एवरूपान ञातमनुस्सान इमस्मि धम्मविनये पसादो । साधु, भन्ते, भगवा तथा करोतु, यथा रोजो मल्लो इमस्मि धम्मविनये पसीदेय्या" ति । न खो त, आनन्द, दुक्कर तथागतेन, यथा रोजो मल्लो इमस्मि धम्मविनये पसीदेय्या ति ।

अथ खो भगवा रोज मल्ल मेत्तेन चित्तेन फरित्वा उट्ठायासना विहार पाविसि । अथ खो रोजो मल्लो भगवता[४] मेत्तेन चित्तेन फुट्ठो, सेय्यथापि नाम गावी तरुणवच्छा,[५] एवमेव, विहारेन विहार परिवेणेन परिवेण उपसङ्कमित्वा भिक्खू पुच्छति – "कहं नु खो, भन्ते, B 346 एतरहि सो भगवा विहरति अरह सम्मासम्बुद्धो, दस्सनकामा हि मय त भगवन्त अरहन्त सम्मासम्बुद्ध" ति । एसावुसो रोज, विहारो सवुतद्वारो, तेन अप्पसद्दो उपसङ्कमित्वा R 248 अतरमानो आलिन्द[६] पविसित्वा उक्कासित्वा अग्गळ आकोटेहि, विवरिस्सति ते भगवा द्वार ति । अथ खो रोजो मल्लो येन सो विहारो सवुतद्वारो, तेन अप्पसद्दो उपसङ्कमित्वा अतरमानो आलिन्द पविसित्वा उक्कासित्वा अग्गळ आकोटेसि । विवरि भगवा द्वार । अथ खो रोजो मल्लो विहार पविसित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नस्स खो रोजस्स मल्लस्स भगवा अनुपुब्बि कथ[७] कथेसि, सेय्यथिद – दानकथ पे० अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्त एतदवोच – "साधु, भन्ते, अय्या मम येव पटिग्गण्हेय्यु चीवरपिण्डपातसेनासन-गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं, नो अञ्ञेस" ति । येस खो, रोज, सेखेन[८] ञाणेन सेखेन दस्सनेन धम्मो दिट्ठो सेय्यथापि तया, तेस पि एव होति – "अहो नून अय्या अम्हाक येव पटिग्गण्हेय्यु चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारं, नो अञ्ञेस" ति । तेन हि, रोज, तव चेव पटिग्गहिस्सन्ति[९] अञ्ञेस चा ति ।

---

१ इम–सी० । २ बुद्धे वा धम्मे वा सङ्घे वा–म० । ३ महिद्धियो–सी०, रो०, महिद्धिको–स्या० । ४ भगवतो–म०, स्या० । ५ गाविं तरुणवच्छो–म० । ६ आळिन्द–म० । ७ आनुपुब्बीकथ–सी०, अनुपुब्बिकथ–स्या०, रो० । ८ सेक्खेन–स्या०, म० । ९ पटिग्गण्हिस्सन्ति–स्या०, पटिगण्हिस्सन्ति–रो० ।

४४ तेन खो पन समयेन कुसिनाराय पणीतान भत्तान भत्तपटिपाटि अधिट्ठिता[1] होति। अथ खो रोजस्स मल्लस्स पटिपाटि अलभन्तस्स एतदहोसि – "यन्नूनाह भत्तग्ग ओलोकेय्य, य भत्तग्गे नास्स[2], त पटियादेय्य" ति। अथ खो रोजो मल्लो भत्तग्ग ओलोकेन्तो द्वे नाद्दस – डाक च पिट्ठखादनीय च। अथ खो रोजो मल्लो येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयस्मन्त आनन्द एतदवोच – "इध मे, भन्ते आनन्द, पटिपाटि अलभन्तस्स एतदहोसि – 'यन्नूनाह भत्तग्ग ओलोकेय्य, य भत्तग्गे नास्स, त पटियादेय्य' ति। सो खो अह, भन्ते आनन्द भत्तग्ग ओलोकेन्तो द्वे नाद्दस – डाक च पिट्ठखादनीय च। सचाह, भन्ते आनन्द, पटियादेय्य डाक च पिट्ठखादनीय च, पटिग्गण्हेय्य मे भगवा" ति? तेन हि, रोज, भगवन्त पटिपुच्छिस्सामी ति। अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थ आरोचेसि। तेन हानन्द, पटियादेतू ति। तेन हि, रोज, पटियादेही ति। अथ खो रोजो
L 347 मल्लो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पहूत डाक च पिट्ठखादनीय च पटियादापेत्वा भगवतो उपनामेसि – पटिग्गण्हातु मे, भन्ते, भगवा डाक च पिट्ठखादनीय चा ति। तेन हि, रोज, भिक्खून देही ति। अथ खो रोजो मल्लो भिक्खून देति। भिक्खू कुक्कुच्चायन्ता न
P 249 पटिग्गण्हन्ति। पटिग्गण्हथ, भिक्खवे, परिभुञ्जथा ति। अथ खो रोजो मल्लो बुद्धप्पमुख भिक्खुसङ्घ पहूतेहि डाकेहि च पिट्ठखादनीयेहि च सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्त धोतहत्थ ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्न खो रोज मल्ल भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना पक्कामि। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, सब्ब च डाक सब्ब च पिट्ठखादनीय" ति।

§ २५. वुड्ढपब्बजितवत्थु

४५ अथ खो भगवा कुसिनाराय यथाभिरन्त विहरित्वा येन आतुमा तेन चारिक पक्कामि महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि। तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो[3] वुड्ढपब्बजितो[4] आतुमाय पटिवसति नहापितपुब्बो। तस्स द्वे दारका होन्ति, मञ्जुका पटिभानेय्यका,[5] दक्खा परियोदातसिप्पा सके आचरियके नहापितकम्मे। अस्सोसि खो सो वुड्ढपब्बजितो – "भगवा किर आतुम आगच्छति महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेही" ति। अथ खो सो वुड्ढपब्बजितो ते दारके एतदवोच – "भगवा किर, ताता,[6] आतुम आगच्छति महता भिक्खुसङ्घेन सद्धि अड्ढतेलसेहि भिक्खुसतेहि। गच्छथ तुम्हे, ताता, खुरभण्ड आदाय नाळियावापकेन अनुघरक अनुघरक आहिण्डथ, लोण पि, तेल पि, तण्डुल पि, खादनीय पि सहरथ, भगवतो आगतस्स यागुपान[7] करिस्सामा" ति।

---

१ अट्ठिता–स्या०, रो०, म०। २ नाद्दस–रो०। ३ अञ्ञतरो नहापितपुब्बो–स्या०। ४ बुड्ढपब्बजितो–सी०। ५ पटिभाणेय्यका–सी०, स्या०। ६ तात–रो०। ७ यागुदान–सी०।

"एव, ताता" ति खो ते दारका तस्स वुड्ढपब्बजितस्स पटिस्सुणित्वा[1] खुरभण्ड आदाय नाळियावापकेन अनुघरक अनुघरक आहिण्डन्ति, लोण पि, तेल पि, तण्डुल पि, खादनीय पि सहरन्ता। मनुस्सा ते दारके मञ्जुके पटिभानेय्यके पस्सित्वा ये पि न कारापेतुकामा ते पि कारापेन्ति, कारापेत्वा पि बहु देन्ति। अथ खो ते दारका बहु लोण पि, तेल पि, तण्डुल पि, खादनीय पि सहरिसु।

अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन आतुमा तदवसरि। तत्र B 348 सुद भगवा आतुमाय विहरति भुसागारे[2]। अथ खो सो वुड्ढपब्बजितो तस्सा रत्तिया अच्चयेन पहूत यागु पटियादापेत्वा भगवतो उपनामेसि – "पटिग्गण्हातु मे, भन्ते, भगवा यागु" ति। जानन्ता पि तथागता पुच्छन्ति पे० सावकान वा सिक्खापद पञ्ञापेस्सामा R 250 ति[3]। अथ खो भगवा त वुड्ढपब्बजित एतदवोच – "कुताय, भिक्खु यागू" ति? अथ खो सो वुड्ढपब्बजितो भगवतो एतमत्थ आरोचेसि। विगरहि बुद्धो भगवा, अननुच्छविक,[4] मोघपुरिस, अननुलोमिक अप्पतिरूप[5] अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय। कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, पब्बजितो[6] अकप्पिये समादपेसि[7]। नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, पब्बजितेन[8] अकप्पिये समादपेतब्ब,[9] यो समादपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। न च, भिक्खवे, नहापितपुब्बेन खुरभण्ड परिहरितब्ब। यो परिहरेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ २६. फलखादनीयानुजानना

४६ अथ खो भगवा आतुमाय यथाभिरन्त विहरित्वा येन सावत्थि तेन चारिक पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन सावत्थि तदवसरि। तत्र सुद भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन सावत्थिय बहु फलखादनीय उप्पन्न[10] होति। अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कि नु खो भगवता फलखादनीय अनुञ्ञात, कि अननुञ्ञात" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, सब्ब फलखादनीय ति।

§ २७. सङ्घिकबीजानि

४७ तेन खो पन समयेन सङ्घिकानि बीजानि पुग्गलिकाय भूमिया रोपियन्ति, पुग्गलिकानि बीजानि सङ्घिकाय भूमिया रोपियन्ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। सङ्घिकानि, भिक्खवे, बीजानि पुग्गलिकाय भूमिया रोपितानि भाग दत्वा परिभुञ्जितब्बानि। पुग्गलिकानि बीजानि सङ्घिकाय भूमिया रोपितानि भाग दत्वा परिभुञ्जितब्बानी ति।

§ २८. चतुमहापदेसकथा

४८ तेन खो पन समयेन भिक्खून किस्मि चि किस्मि चि ठाने कुक्कुच्च उप्पज्जति –

---

१ पटिस्सुत्वा–सी०, पटिसुणित्वा–रो०। २ भूसागारे–स्या०, रो०। ३ पञ्ञपेस्सामा ति-म०। ४ अननुच्छविय–सी०, रो०। ५ अप्पटिरूप–स्या०। ६ पब्बजिते–सी०। ७ समादपेस्ससि-सी०, स्या०, रो०। ८ पब्बजिते–सी०। ९ समादपेतब्बा–सी०। १० उस्सन्न–सी०, स्या०, रो०।

कि नु खो भगवता अनुञ्ञात, कि अननुञ्ञात ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । य,
R 251, भिक्खवे, मया 'इद न कप्पती' ति अप्पटिक्खित्त[1] त चे अकप्पिय अनुलोमेति, कप्पिय
B 349 पटिबाहति, त वो न कप्पति । य, भिक्खवे, मया 'इद न कप्पती' ति अप्पटिक्खित्त त चे
कप्पिय अनुलोमेति, अकप्पिय पटिबाहति, त वो कप्पति । य,[2] भिक्खवे, मया 'इद कप्पती' ति अननुञ्ञात त चे अकप्पिय अनुलोमेति, कप्पिय पटिबाहति, त वो न कप्पति । य, भिक्खवे, मया 'इद कप्पती' ति अननुञ्ञात, त चे कप्पिय अनुलोमेति, अकप्पिय पटिबाहति, त वो कप्पती" ति ।

अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कप्पति नु खो यावकालिकेन यामकालिक" न नु[3] खो कप्पति ? कप्पति नु खो यावकालिकेन सत्ताहकालिक, न नु खो कप्पति ? कप्पति नु खो यावकालिकेन यावजीविक, न नु खो कप्पति ? कप्पति नु खो यामकालिकेन सत्ताहकालिक, न नु खो कप्पति ? कप्पति नु खो यामकालिकेन यावजीविक, न नु खो कप्पति ? कप्पति नु खो सत्ताहकालिकेन यावजीविक, न नु खो कप्पती" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । यावकालिकेन, भिक्खवे, यामकालिक, तदहु पटिग्गहित काले कप्पति, विकाले न कप्पति । यावकालिकेन, भिक्खवे, सत्ताहकालिक, तदहु पटिग्गहित काले कप्पति, विकाले न कप्पति । यावकालिकेन, भिक्खवे, यावजीविक, तदहु पटिग्गहित काले कप्पति, विकाले न कप्पति । यामकालिकेन, भिक्खवे, सत्ताहकालिक, तदहु पटिग्गहित यामे कप्पति, यामातिक्कन्ते न कप्पति । यामकालिकेन, भिक्खवे, यावजीविक, तदहु पटिग्गहित यामे कप्पति, यामातिक्कन्ते न कप्पति । सत्ताहकालिकेन, भिक्खवे, यावजीविक पटिग्गहित[4], सत्ताह कप्पति, सत्ताहातिक्कन्ते न कप्पती" ति ।

भेसज्जक्खन्धक छट्ठं[5] ।

§ २९. तस्सुद्दानं

सारदिके विकाले पि वस मूले पिट्ठेहि च ।
कसावेहि पण्ण फल जतु लोण छकण च ॥
चुण्ण चालिनि[6] मस च अञ्जन[7] उपपिसनी[8] ।
अञ्जनी उच्चा पारुता[9] सलाका सलाकठानि[10] ॥
B 350 थविक सम्बद्धक सुत्त मुद्धनि तेलनत्थु च ।
नत्थुकरणी धूम च नेत्तञ्चापिधनत्थवि[11] ॥

---

१ अपटिक्खित्त-सी० । २ य च-रो० । ३ यमकालिक नुनु-सी० । ४ एत्थ 'तदहु पटिग्गहित' ति पाठो सी०, स्या० पोत्थकेसु दिस्सति । ५ भेस्सज्जक्खन्धको छट्ठो-म० । ६ चालिनी-सी०, स्या०, रो० । ७ अञ्जनी-सी० । ८ उपपिंसनि-सी०, उपपिंसन-स्या०, रो० । ९ उच्चपारुता-सी०, रो० । १० सलाकोधनी-सी०, स्या०, रो० । ११ नेत्तञ्च पिधानयमकत्थवि-सी०, नेत्त चापिधान थवि-रो० ।

तेल पाकेसु मज्ज च अतिक्खित्त अब्भञ्जन ।
तुम्ब सेद सम्भारं च महाभङ्गोदक तथा ॥
दककोट्ठ लोहित च विसाण पादब्भञ्जन ।
पज्ज सत्थ कसाव च तिलकक्क कबळिक ॥ R 252
चोळ सासपकुट्ट च[1] धूमसक्खरिकाय च ।
वणतेल विकासिक[2] विकट च पटिग्गह ॥
गूथ करोन्तो लोळि च खार मुत्तहरीतक ।
गन्धा विरेचन चेव अच्छाकट कटाकट ॥
पटिच्छादनि पब्भारा आराम[3] सत्ताहेन च[4] ।
गुळ मुग्ग सोवीर च सामपाका पुनापचे ॥
पुनानुञ्ञासि दुब्भिक्खे फल च तिलखादनी[5] ।
पुरेभत्त कायडाहो निब्बत्त च भगन्दल ॥
वत्थिकम्म च सुप्पि च[6] मनुस्समससेव च ।
हत्थि अस्सा सुनखो च[7] अहि सीहब्यग्घ दीपिक[8] ॥
अच्छतरच्छमस च पटिपाटि च यागु च ।
तरुण अञ्ञत्र गुळ सुनिधावसथागार ॥
गङ्गा कोटिसच्चकथा अम्बपाली च लिच्छवी ।
उद्दिस्स कत[9] सुभिक्ख पुनदेव पटिक्खिपि ॥
मेघो यसो यो[10] मेण्डको च गोरस पाथेय्यकेन च ।
केणि[11] अम्बो जम्बु चोच मोचमधुमुद्दिकसालुक ॥
फारुसका डाकपिट्ठ आतुमाय नहापितो ।
सावत्थिय फल बीज[12] किस्मि ठाने च कालिके ति[13] ॥

इमम्हि खन्धके वत्थूनि एकसत छवत्थु ।

भेसज्जक्खन्धकं निट्ठित ।

---

१ सासपकुड्डञ्च–सी०, स्या० । २ विकासाय–स्या० । ३ आरामि–रो०, आरामी–स्या०, आरामा–सी० । ४ सत्तहेन च–स्या०, रो०, सता पञ्चहि–सी० । ५ तिलखादनि–रो० । ६ सुप्पि च–स्या०, सी०, रो० । ७ सुनखाहि–सी० । ८ सीहञ्चदीपक–म० । ९ कट–सी० । १० सी०, स्या०, म० पोत्थकेसु नत्थि । ११ केनी–स्या०, रो० । १२ फलबीज–रो० । १३ कालिको ति–रो० ।

७. कठिनक्खन्धकं

§ १. कठिनानुजानना

B 351, R 253 १ तेन समयेन बुद्धो भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। तेन खो पन समयेन तिसमत्ता पावेय्यका[1] भिक्खू, सब्बे आरञ्ञका[2] सब्बे पिण्डपातिका सब्बे पसुकूलिका सब्बे तेचीवरिका सावत्थि गच्छन्ता[3] भगवन्त दस्सनाय उपकट्ठाय वस्सूपनायिकाय नासक्खिसु सावत्थिय वस्सूपनायिक सम्भावेतु, अन्तरा मग्गे साकेते वस्स उपगच्छिसु। ते उक्कण्ठितरूपा वस्स वसिसु – आसन्नेव नो भगवा विहरति इतो छसु योजनेसु, न च मय लभाम भगवन्त दस्सनाया ति। अथ खो ते भिक्खू वस्सवुट्ठा,[4] तेमासच्चयेन कताय पवारणाय, देवे वस्सन्ते, उदकसङ्गहे उदकचिक्खल्ले ओकपुण्णेहि चीवरेहि किलन्तरूपा येन सावत्थि[5] जेतवन अनाथपिण्डिकस्स आरामो, येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु।

आचिण्ण खो पनेत बुद्धान भगवन्तान आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धि पटिसम्मोदितु। अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – "कच्चि, भिक्खवे, खमनीय, कच्चि यापनीय, कच्चि समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना फासुक वस्स वसित्थ, न च पिण्डकेन किलमित्था" ति? खमनीय, भगवा, यापनीय, भगवा, समग्गा च मय, भन्ते, सम्मोदमाना अविवदमाना वस्स वसिम्हा, न च पिण्डकेन किलमिम्हा। इध मय, भन्ते, तिसमत्ता पावेय्यका भिक्खू सावत्थि आगच्छन्ता भगवन्त दस्सनाय उपकट्ठाय वस्सूपनायिकाय नासक्खिम्हा सावत्थिय वस्सूपनायिक सम्भावेतु, अन्तरामग्गे साकेते वस्स उपगच्छिम्हा। ते मय, भन्ते, उक्कण्ठितरूपा
R 254 वस्स वसिम्हा – आसन्नेव नो भगवा विहरति इतो छसु योजनेसु, न च मय लभाम भगवन्त दस्सनाया" ति। अथ खो मय, भन्ते, वस्सवुट्ठा, तेमासच्चयेन कताय पवारणाय, देवे वस्सन्ते, उदकसङ्गहे उदकचिक्खल्ले ओकपुण्णेहि चीवरेहि किलन्तरूपा अद्धान आगता ति। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ[6] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि –
B 352 "अनुजानामि, भिक्खवे, वस्सवुट्ठान भिक्खून कठिन[7] अत्थरितु। अत्थतकठिनान वो, भिक्खवे, पञ्च कप्पिस्सन्ति – अनामन्तचारो, असमादानचारो, गणभोजन, यावदत्थचीवर, यो च तत्थ चीवरुप्पादो सो नेस भविस्सती ति। अत्थतकठिनान वो, भिक्खवे, इमानि पञ्च कप्पिस्सन्ति।

२ एव च पन, भिक्खवे, कठिन अत्थरितब्ब। ब्यत्तेन[8] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो – "सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। इद सङ्घस्स कठिनदुस्स उप्पन्न। यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इम कठिनदुस्स इत्थन्नामस्स भिक्खुनो ददेय्य कठिन अत्थरितु। एसा ञत्ति।

---

१ पाठेय्यका-स्या०, रो०। २ आरञ्ञिका-म०। ३ आगच्छन्ता-म०। ४ वस्स वुत्था-सी०, स्या०, रो०। ५ सावत्थी-स्या०। ६ धम्मिकथ-रो०। ७ कथिन-म०। ८ व्यत्तेन-सी०, रो०।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इद सङ्घस्स कठिनदुस्स उप्पन्न । सङ्घो इम कठिनदुस्स इत्थन्नामस्स भिक्खुनो देति कठिन अत्थरितु । यस्सायस्मतो खमति इमस्स कठिनदुस्सस्स इत्थन्नामस्स भिक्खुनो दान कठिन अत्थरितु, सो तुण्हस्स यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

"दिन्न इद सङ्घेन कठिनदुस्स इत्थन्नामस्स भिक्खुनो कठिन अत्थरितु । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति ।

३ एव खो, भिक्खवे, अत्थत होति कठिन, एव अनत्थत । कथ च पन[1], भिक्खवे, अनत्थत होति कठिन ? न उल्लिखितमत्तेन अत्थत होति कठिन, न धोवनमत्तेन अत्थत होति कठिन, न चीवरविचारणमत्तेन अत्थत होति कठिन, न छेदनमत्तेन अत्थत होति कठिन, न बन्धनमत्तेन अत्थत होति कठिन, न ओवट्टिकरणमत्तेन[2] अत्थत होति कठिन, न कण्डुसकरणमत्तेन अत्थत होति कठिन, न दळ्हिकम्मकरणमत्तेन अत्थत होति कठिन, न अनुवातकरणमत्तेन अत्थत होति कठिन, न परिभण्डकरणमत्तेन अत्थत होति कठिन, न ओवद्धेय्यकरणमत्तेन[3] अत्थत होति कठिन, न कम्बलमद्दनमत्तेन अत्थत होति कठिन, न निमित्तकतेन अत्थत होति कठिन, न परिकथाकतेन अत्थत होति कठिन, न कुक्कुकतेन अत्थत होति कठिन, न सन्निधिकतेन अत्थत होति कठिन, न निस्सग्गियेन अत्थत होति कठिन, न अकप्पकतेन अत्थत होति कठिन, न अञ्ञत्र सङ्घाटिया अत्थत होति कठिन, न अञ्ञत्र B 353, P 255 उत्तरासङ्गेन अत्थत होति कठिन, न अञ्ञत्र अन्तरवासकेन अत्थत होति कठिन, न अञ्ञत्र पञ्चकेन वा अतिरेकपञ्चकेन वा तदहेव सञ्छिन्नेन समण्डलीकतेन अत्थत होति कठिन, न अञ्ञत्र पुग्गलस्स अत्थारा अत्थत होति कठिन, सम्मा चेव[4] अत्थत होति कठिन, त चे निस्सीमट्ठो अनुमोदति, एव पि अनत्थत होति कठिन । एव खो, भिक्खवे, अनत्थत होति कठिन ।

४ कथ च, भिक्खवे, अत्थत होति कठिन ? अहतेन अत्थत होति कठिन, अहतकप्पेन अत्थत होति कठिन, पिलोतिकाय अत्थत होति कठिन, पसुकूलेन अत्थत होति कठिन, पापणिकेन अत्थत होति कठिन, अनिमित्तकतेन अत्थत होति कठिन, अपरिकथाकतेन अत्थत होति कठिन, अकुक्कुकतेन अत्थत होति कठिन, असन्निधिकतेन अत्थत होति कठिन, अनिस्सग्गियेन अत्थत होति कठिन, कप्पकतेन अत्थत होति कठिन, सङ्घाटिया अत्थत होति कठिन, उत्तरासङ्गेन अत्थत होति कठिन, अन्तरवासकेन अत्थत होति कठिन, पञ्चकेन वा अतिरेकपञ्चकेन वा तदहेव सञ्छिन्नेन समण्डलीकतेन अत्थत होति कठिन, पुग्गलस्स अत्थारा अत्थत होति कठिन, सम्मा चेव अत्थत होति कठिन, त चे सीमट्ठो अनुमोदति, एव पि अत्थत होति कठिन । एव खो, भिक्खवे, अत्थत होति कठिन ।

५ कथ च, भिक्खवे, उब्भत होति कठिन ? अट्ठिमा, भिक्खवे, मातिका कठिनस्स

---

१ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २ ओवट्टियकरणमत्तेन–म०, ओवट्टिककरेण-मत्तेन–स्या०, रो० । ३ ओवट्टेय्यकरणमत्तेन–सी०, स्या० । ४ चे–म० ।

उब्भाराय – पक्कमनन्तिका, निट्ठानन्तिका, सन्निट्ठानन्तिका, नासनन्तिका, सवनन्तिका, आसावच्छेदिका, सीमातिक्कन्तिका, सहुब्भारा ति ।

§ २. आदायसत्तकं

६ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो कतचीवरं आदाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । तस्स भिक्खुनो पक्कमनन्तिको कठिनुद्धारो ।

B 354 (२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "नेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरं कारेति । तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो
R. 256 त चीवर कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – उब्भत किर तस्मि आवासे कठिन ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्स पच्चेस्स ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरं कारेति । सो कत चीवरो – पच्चेस्स पच्चेस्स ति – सम्भुणाति कठिनुद्धार । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

आदायसत्तकं निट्ठित ।

§ ३. समादायसत्तकं

७ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो कतचीवरं समादाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । तस्स भिक्खुनो पक्कमनन्तिको कठिनुद्धारो ।

B 355 (२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स[1] त चीवर कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। सो बहिसीमगतो त चीवरं कारेति। सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भत किर तस्मि आवासे कठिन" ति। तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। सो बहिसीमगतो त चीवर कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्स पच्चेस्स ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति। तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर समादाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। सो बहिसीमगतो त चीवरं कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्स पच्चेस्स ति – सम्भुणाति कठिनुद्धार। तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो।

समादायसत्तक दुतिय निट्ठित[2]।

§ ४. आदायछक्कं

८ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति। तस्स बहिसीम- R. 257
गतस्स एव होति – "इधेविमं चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स B 356
एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। सो बहिसीमगतो त चीवरं कारेति। सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भत किर तस्मि आवासे कठिन" ति। तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। सो बहिसीमगतो त चीवर कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्स पच्चेस्स ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति। तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो।

---

१ तस्स भिक्खुनो–स्या०। २ समादायसत्तक निट्ठित दुतिय–स्या०, समादाय सत्तक निट्ठित–सी०, रो०।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति। सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं। तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो।

आदायछक्कं निट्ठितं[1]।

§ ५. समादायछक्कं

९ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

B 357 (३) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति। सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति। सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति। तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति। सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति। तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति। सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं। तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो।

समादायछक्कं[2]।

§ ६. आदायपन्नरसकं

१० (१) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति। सो तं चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

---

१ आदायछक्कं निट्ठितं ततियं – स्या०। २ समादायछक्कं निट्ठितं चतुत्थं – स्या०, समादाय छक्कं निट्ठितं – सी०।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति– "नेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – " इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स त चीवर B 358
कयिरमान नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

तिक ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स R 258
त चीवर कयिरमान नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

तिक ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स त चीवर कयिरमान नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

तिक ।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीम- B. 359
गतस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "नेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स त चीवर कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

(१३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। सो बहिसीमगतो त चीवरं कारेति। सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भत किर तस्मि आवासे कठिन" ति। तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो।

(१४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। सो बहिसीमगतो त चीवर कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्स पच्चेस्स ति – बहिद्धा कठिनुद्धार वीतिनामेति। तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो।

(१५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरं आदाय पक्कमति – पच्चेस्स ति। सो बहिसीमगतो
R 259 त चीवरं कारेति। सो कतचीवरो – पच्चेस्स पच्चेस्स ति सम्भुणाति कठिनुद्धार। तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो।

छक्क *आदायपन्नरसक।*

§ ७. समादायपन्नरसकादि

B 360 ११ भिक्खु अत्थतकठिनो चीवर समादाय पक्कमति पे० ।

(आदायवारसदिस[1] एव वित्थारेतब्ब।)

भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवर आदाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो पे० ।

(समादायवारसदिस[2] एवं वित्थारेतब्ब।)

§ ८. विप्पकतसमादायपन्नरसकं

१२ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

---

१ आदायपक्कमनवारसदिस–सी०, रो०। २ समादायपक्कमनवारसदिस–रो०।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति–"इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स त चीवर कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

तिक।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति–न पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति–"इधेविम चीवरं कारेस्स" ति। सो त चीवर कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवर समादाय पक्कमति–न पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति–"नेविम चीवर कारेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति–न पच्चेस्स ति। B 361
तस्स बहिसीमगतस्स एव होति–"इधेविम चीवरं कारेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

तिक।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति–पच्चेस्स ति, न पनस्स होति–न पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति–"इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति–पच्चेस्स ति, न पनस्स होति–न पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति–"नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति–पच्चेस्स ति, न पनस्स होति–न पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति–"इधेविमं चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

तिक।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति–पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति–"इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति–पच्चेस्स ति।

तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति ।

B 362 तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१३) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१४) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१५) भिक्खु अत्थतकठिनो विप्पकतचीवरं समादाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

छक्कं ।

समादाय पन्नरसकं

आदाय भाणवारं निट्ठितं[1] ।

---

§ ९. अनासादोळसकं

१३ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविम चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "नेविम चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

B 363 (३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविम चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

---

१ आदायभाणवारो–म० ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविम चीवरास पयिरुपासिस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरास पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स" ति । सो त चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स" ति । सो त चीवरं कारेति । तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवरास पयिरुपासिस्स" ति । सो त चीवरास R 260 पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स, न B 364 पच्चेस्स" ति । सो तं चीवर कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासायं पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवरास पयिरुपासिस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरास पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

अनासादोळसकं[1] निट्ठितं ।

§ १०. आसादोळसकं

१४ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

B 365 (२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एव होति – "नेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरास पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरं कारेति । तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविम चीवरास पयिरुपासिस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरास पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो
R 261 सुणाति – "उब्भत किर तस्मि आवासे कठिन" ति । तस्स एव होति – "यतो तस्मि आवासे उब्भत कठिन, इधेविम चीवरास पयिरुपासिस्स" ति । सो त चीवरास पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो सुणाति – "उब्भत किर तस्मि आवासे कठिन" ति । तस्स एव होति – "यतो तस्मि आवासे उब्भत कठिन, इधेविम चीवरास पयिरुपासिस्स" ति । सो त चीवरास पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

---

1. अनासाद्वादसक-सी० ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स एवं होति – "यतो तस्मिं आवासे उब्भतं कठिनं, इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं" ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । B 366 आसाय लभति, अनासाय न लभति । तस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स एवं होति – "यतो तस्मिं आवासे उब्भतं कठिनं, इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । सो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो सुणाति – "उब्भतं किर तस्मिं आवासे कठिनं" ति । तस्स भिक्खुनो सवनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स एवं होति – "इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं" ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । सो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – बहिद्धा कठिनुद्धारं वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो चीवरासाय पक्कमति – पच्चेस्सं ति । सो बहिसीमगतो तं चीवरासं पयिरुपासति । आसाय लभति, अनासाय न लभति । सो तं चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्सं पच्चेस्सं ति – सम्भुणाति कठिनुद्धारं । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

आसादोळसकं[1] निट्ठितं ।

§ ११. करणीयदोळसकं

१५ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स B. 367,
चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । R 262

१ आसाद्वादसकं–सी० ।

तस्स एव होति – “इधेविम चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – “नेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं, न पच्चेस्सं” ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(६) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति,
B 368 आसाय न लभति । तस्स एवं होति – “नेविमं चीवरं कारेस्सं” ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(७) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरं कारेस्सं” ति । सो तं चीवरं कारेति । तस्स तं चीवरं कयिरमानं नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति – न पच्चेस्सं ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । तस्स एवं होति – “इधेविमं चीवरासं पयिरुपासिस्सं” ति । सो तं चीवरासं पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स

होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१०) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "नेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो । R 263

(११) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति – न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । सो त चीवरास पयिरुपासति । अनासाय लभति, आसाय न लभति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवर कारेति । तस्स त चीवर कयिरमान B 369
नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(१२) भिक्खु अत्थतकठिनो केनचिदेव करणीयेन पक्कमति अनधिट्ठितेन, नेवस्स होति – पच्चेस्स ति, न पनस्स होति–न पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स चीवरासा उप्पज्जति । तस्स एव होति – "इधेविम चीवरास पयिरुपासिस्स, न पच्चेस्स" ति । सो त चीवरास पयिरुपासति । तस्स सा चीवरासा उपच्छिज्जति । तस्स भिक्खुनो आसावच्छेदिको कठिनुद्धारो ।

करणीयदोळसक[1] निट्ठित ।

§ १२. अ-पविलायननवकं

१६ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति चीवरपटिवीस[2] अ-पविलायमानो[3] । तमेन दिसङ्गत भिक्खू पुच्छन्ति – "कहं त्व, आवुसो, वस्स वुट्ठो,[4] कत्थ च ते चीवरपटिवीसो" ति ? सो एव वदेति – "अमुकस्मि आवासे वस्स वुट्ठोम्हि । तत्थ च मे चीवरपटिवीसो" ति । ते एव वदन्ति[5] – "गच्छावुसो, त चीवरं आहर, मय ते इध चीवर करिस्सामा" ति । सो त आवास गन्त्वा भिक्खू पुच्छति – "कहं मे, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति ? ते एव वदन्ति – "अय ते, आवुसो, चीवरपटिवीसो, कहं[6] गमिस्ससी" ति ? सो एव वदेति – "अमुक नाम[7] आवास गमिस्सामि, तत्थ मे भिक्खू चीवर करिस्सन्ती" ति । ते एव वदन्ति – "अल, आवुसो, मा अगमासि । मय ते इध चीवर करिस्सामा" ति । तस्स

---

१ करणीयद्वादसकं–सी० । २ चीवरपटिविंसं–सी०, चीवरपटिविस–स्या०, रो० । ३ अपविनयमानो–सी०, अपच्चिनयमानो–रो० । ४ वुत्थो–सी०, स्या०, रो० । ५ वदेन्ति–स्या० । ६ कहं त्वं–सी० । ७ अमुकञ्च–म० ।

एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवर कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति पे० "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

B 370 (३) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति पे० "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवर कारेति। तस्स त चीवर कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

१७ (४) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति चीवरपटिवीस अपविलायमानो। तमेन दिसङ्गत भिक्खू पुच्छन्ति – "कह त्व, आवुसो, वस्स वुट्ठो, कत्थ च ते चीवरपटिवीसो" ति? सो एव वदेति – अमुकस्मि आवासे वस्स वुट्ठोम्हि, तत्थ च मे चीवरपटिवीसो" ति। ते एव वदन्ति – "गच्छावुसो, त चीवरं आहर, मयं ते इध चीवरं करिस्सामा" ति। सो त आवास गन्त्वा भिक्खू पुच्छति – "कह मे, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति? ते एव वदन्ति – "अय ते, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति। सो त चीवरं आदाय त आवास गच्छति। तमेन अन्तरामग्गे भिक्खू पुच्छन्ति – "आवुसो, कह गमिस्ससी" ति? सो एव वदेति – अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे भिक्खू चीवरं करिस्सन्ती" ति। ते एव वदन्ति – "अल, आवुसो, मा अगमासि, मय ते इध चीवरं करिस्सामा" ति। तस्स एव होति – "इधेविमं चीवरं कारेस्स न पच्चेस्स" ति। सो तं
R. 264 चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(५) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति चीवरपटिवीस अ-पविलायमानो। तमेन दिसङ्गत भिक्खू पुच्छन्ति – "कह त्व, आवुसो, वस्स वुट्ठो, कत्थ च ते चीवरपटिवीसो" ति? सो एव वदेति – "अमुकस्मि आवासे वस्स वुट्ठोम्हि, तत्थ च मे चीवरपटिवीसो" ति। ते एव वदन्ति – "गच्छावुसो, त चीवरं आहर, मय ते इध चीवरं करिस्सामा" ति। सो त आवास गन्त्वा भिक्खू पुच्छति – "कह मे, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति? ते एव वदन्ति – "अय ते, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति। सो त चीवरं आदाय त आवास गच्छति। तमेन अन्तरामग्गे भिक्खू पुच्छन्ति – "आवुसो, कह गमिस्ससी" ति? सो एव वदेति – "अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे भिक्खू चीवरं करिस्सन्ती" ति। ते एव वदन्ति – "अल, आवुसो, मा अगमासि, मय ते इध चीवरं करिस्सामा" ति। तस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

B 371 (६) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति पे० "इधेविम चीवर कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

१८ (७) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति चीवरपटिवीस अ-पविलायमानो। तमेन दिसङ्गत भिक्खू पुच्छन्ति – "कह त्व, आवुसो, वस्स वुट्ठो, कत्थ च ते चीवरपटिवीसो" ति? सो एव वदेति – "अमुकस्मि आवासे वस्स वुट्ठोम्हि, तत्थ च मे चीवरपटिवीसो" ति। ते एव वदन्ति – "गच्छावुसो, त चीवर आहर, मय ते इध चीवर करिस्सामा" ति। सो त आवास गन्त्वा भिक्खू पुच्छति – "कह मे, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति? ते एव वदन्ति – "अय ते, आवुसो, चीवरपटिवीसो" ति। सो त चीवरं आदाय त आवास गच्छति। तस्स त आवास गतस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(८) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति पे० "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(९) भिक्खु अत्थतकठिनो दिसङ्गमिको पक्कमति पे० "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स त चीवर कयिरमान नस्सति। तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो।

अ-पविलायननवक[१] निट्ठित।

§ १३. फासुविहारपञ्चकं

१९ (१) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवरं आदाय पक्कमति – अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ[२] मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे B 372 मे फासु भविस्सति, पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। सो त चीवरं कारेति। तस्स भिक्खुनो निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(२) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवर आदाय पक्कमति – अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, पच्चेस्स ति। तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – "नेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स" ति। तस्स भिक्खुनो सन्निट्ठानन्तिको कठिनुद्धारो।

(३) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवरं आदाय पक्कमति – अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवासं गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु

१ अपविनयनवक-सी०, अपन्विनयनवक-रो०। २ तत्थ चे-स्या०, तत्थ च-सी०।

भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, पच्चेस्स ति । तस्स बहिसीमगतस्स एव होति – “इधेविम चीवरं कारेस्स, न पच्चेस्स” ति । सो त चीवर कारेति । तस्स त चीवरं कयिरमान नस्सति । तस्स भिक्खुनो नासनन्तिको कठिनुद्धारो ।

(४) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवरं आदाय पक्कमति – अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – R 265 पच्चेस्स पच्चेस्स ति – बहिद्धा कठिनुद्धार वीतिनामेति । तस्स भिक्खुनो सीमातिक्कन्तिको कठिनुद्धारो ।

B 373 (५) भिक्खु अत्थतकठिनो फासुविहारिको चीवर आदाय पक्कमति – अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, अमुक नाम आवास गमिस्सामि, तत्थ मे फासु भविस्सति वसिस्सामि, नो चे मे फासु भविस्सति, पच्चेस्स ति । सो बहिसीमगतो त चीवरं कारेति । सो कतचीवरो – पच्चेस्स पच्चेस्स ति – सम्भुणाति कठिनुद्धार । तस्स भिक्खुनो सह भिक्खूहि कठिनुद्धारो ।

फासुविहारपञ्चक निट्ठित ।

§ १४. पलिबोधापलिबोधकथा

२० द्वेमे, भिक्खवे, कठिनस्स पलिबोधा, द्वे अपलिबोधा । कतमे च, भिक्खवे, द्वे कठिनस्स पलिबोधा ? आवासपलिबोधो च चीवरपलिबोधो च । कथ च, भिक्खवे, आवासपलिबोधो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु वसति[1] वा तस्मि आवासे, सापेक्खो वा पक्कमति – पच्चेस्स ति । एव खो, भिक्खवे, आवासपलिबोधो होति । कथ च, भिक्खवे, चीवरपलिबोधो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो चीवर अकत वा होति विप्पकत वा, चीवरासा वा अनुपच्छिन्ना । एव खो, भिक्खवे, चीवरपलिबोधो होति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे कठिनस्स पलिबोधा ।

कतमे च, भिक्खवे, द्वे कठिनस्स अपलिबोधा ? आवासअपलिबोधो च चीवरअपलिबोधो च । कथ च, भिक्खवे, आवासअपलिबोधो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पक्कमति तम्हा आवासा चत्तेन वन्तेन मुत्तेन अनपेक्खो[2] – न पच्चेस्स ति । एव खो, भिक्खवे, आवासअपलिबोधो होति । कथ च, भिक्खवे, चीवरअपलिबोधो होति ? इध, भिक्खवे,

१ वस्सति–रो० । २ अनपेक्खेन–स्या०, रो० ।

क्खुनो चीवरं कत वा होति, नट्ठ वा विनट्ठ वा दड्ढ वा, चीवरासा वा उपच्छिन्ना । एव B 374
, भिक्खवे, चीवरअपलिबोधो होति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे कठिनस्स अपलिबोधा ति ।

कठिनक्खन्धक निट्ठित सत्तम ।

§ १५. तस्सुद्दानं

तिस पाठेय्यका[१] भिक्खू साकेतुक्कण्ठिता वसु ।
वस्सवुट्ठोकपुण्णेहि अगमु[२] जिनदस्सन ॥
इद वत्थु कठिनस्स कप्पिस्सन्ति[३] च पञ्चका ।
अनामन्ता असमाचारा[४] तथेव गणभोजन ॥
यावदत्थ च उप्पादो अत्थतान भविस्सति ।
ञत्ति एवत्थत चेव एव चेव अनत्थत ॥
उल्लिखि[५] धोवना चेव विचारण च छेदन ।
बन्धनो वट्टि कण्डूस[६] दळ्हीकम्मानुवातिका[७] ॥
परिभण्ड ओवद्धेय्य[८] मद्दना निमित्त कथा । R 266
कुक्कु सन्निधि निस्सग्गि न कप्पञ्ञत्र ते तयो ॥
अञ्ञत्र पञ्चातिरेके सञ्छिन्नेन समण्डली ।
नाञ्ञत्र पुग्गला सम्मा निस्सीमट्ठोनुमोदति ॥
कठिनानत्थत होति एव बुद्धेन देसित ।
अहताकप्पपिलोति[९] पसु पापणिकाय च ॥
अनिमित्ता परिकथा तथा अकुक्कु च असन्निधि ।
अनिस्सग्गि कप्पकते[१०] तिचीवरेन च ॥
पञ्चके वातिरेके वा छिन्ने समण्डलीकते ।
पुग्गलस्सत्थारा सम्मा सीमट्ठो अनुमोदति ॥
एव कठिनत्थरण उब्भारस्सट्ठमातिका ।
पक्कमनन्ति निट्ठान सन्निट्ठान च नासन ॥
सवन आसावच्छेदि सीमा सहुब्भारट्ठमी[११] । B 375
कतचीवरमादाय "न पच्चेस्स" ति गच्छति ॥
तस्स त कठिनुद्धारो होति पक्कमनन्तिको ।
आदाय चीवर याति निस्सीमे इद[१२] चिन्तयि ॥

---

१ पावेय्यका–म०, सी० । २ आगमु-सी०, स्या० । ३ कप्पियन्ति–रो० । ४ समादान-सी० । उल्लिखा–सी० । ६ कण्डु च–रो०, कण्डुस–म० । ७ दळिहकम्मानुवातिका–स्या०, रो०, दळही मानुवातका–सी० । ८ ओवट्टेय्य–सी०, स्या० । ९ अहतकप्पपिलोति–स्या० । १० कप्पकतो– ० । ११ सउब्भारट्ठमी–सी०, स्या०, रो० । १२ इध–स्या०, रो० ।

"कारेस्स न पच्चेस्स" ति निट्ठाने कठिनुद्धारो[1] ।
आदाय निस्सीम "नेव न पच्चेस्स" इति मानसो ॥
तस्स त कठिनुद्धारो सन्निट्ठानन्तिको भवे ।
आदाय चीवर याति निस्सीमे इद चिन्तयि ॥
"कारेस्स न पच्चेस्स" ति कयिरं तस्स नस्सति ।
तस्स त कठिनुद्धारो भवति नासनन्तिको ॥
आदाय याति "पच्चेस्स" बहि कारेति चीवरं ।
कतचीवरो[2] सुणाति उब्भतं कठिन तहि ॥
तस्स तं कठिनुद्धारो भवति सवनन्तिको ।
आदाय याति "पच्चेस्स" बहि कारेति चीवरं ॥
कतचीवरो बहिद्धा नामेति कठिनुद्धारं[3] ।
तस्स त कठिनुद्धारो सीमातिक्कन्तिको भवे ॥
आदाय याति "पच्चेस्स" बहि कारेति चीवरं ।
कतचीवरो पच्चेस्स सम्भोति कठिनुद्धार ॥
तस्स त कठिनुद्धारो सह भिक्खूहि जायति ।
आदाय च समादाय सत्त-सत्तविधा[4] गति ॥
पक्कमनन्तिका नत्थि छक्के विप्पकते[5] गति ।
आदाय निस्सीमगत "कारेस्स" इति जायति ॥
निट्ठान सन्निट्ठान च नासन च इमे तयो ।
आदाय "न पच्चेस्स" ति बहिसीमे करोमि ति ॥
निट्ठान सन्निट्ठान पि नासन पि इद तयो ।
अनधिट्ठितेन नेवस्स हेट्ठा तीणि[6] नयाविधि ॥
B 376, R. 267 आदाय याति "पच्चेस्स" बहिसीमे करोमि ति ।
"न पच्चेस्स" ति कारेति निट्ठाने कठिनुद्धारो ॥
सन्निट्ठान नासन च सवनसीमातिक्कमा ।
सह भिक्खूहि जायेथ एव पन्नरस[7] गति ॥
समादाय विप्पकता समादाय पुना तथा ।
इमे ते चतुरो वारा सब्बे पन्नरस विधि ॥

१ कठिनुद्धरो–सी०, स्या० । २ चीवरकतो–रो० । ३ कठिनुद्धरं-सी०, स्या० । ४ विधी–सी०, स्या०, सत्तसत्तविधि–रो० । ५ छक्के विप्पकता–सी०, छक्का विप्पकता–रो० । ६ तिणि–रो० । ७. पण्णरसा–सी० ।

अनासाय च आसाय करणीयो च ते तयो ।
नयतो त विजानेय्य तयो द्वादस द्वादस ॥
अ-पविलाना नवेत्थ[1] फासु पञ्चविधा तहिं ।
पलिबोधापलिबोधा उद्दान नयतो कत ति ॥

इमम्हि खन्धके वत्थूनि दोळसकपेय्यालमुखानि[2] एकसत अट्ठारस ।

कठिनक्खन्धक निट्ठितं ।

१ अपविलायमानेव–स्या०, अपविना नव चेत्थ–सी०, अपच्चिनना नवेत्थ–रो० । २ द्वादस पेय्यालमुखानि–सी०, दोळस पेय्यालमुखानि–स्या०, रो० ।

८. चीवरक्खन्धकं

§ १. जीवकवत्थु

B 377, १ तेन समयेन बुद्धो भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे। तेन खो R 268 पन समयेन वेसाली इद्धा चेव होति फीता[१] च बहुजना च आकिण्णमनुस्सा च सुभिक्खा च; सत्त च पासादसहस्सानि सत्त च पासादसतानि सत्त च पासादा, सत्त च कूटागारसहस्सानि सत्त च कूटागारसतानि सत्त च कूटागारानि, सत्त च आरामसहस्सानि सत्त च आरामसतानि सत्त च आरामा, सत्त च पोक्खरणीसहस्सानि सत्त च पोक्खरणीसतानि सत्त च पोक्खरणियो, अम्बपाली[२] च गणिका अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागता, पदक्खा[३] नच्चे च गीते च वादिते च, अभिसटा अत्थिकान[४] अत्थिकान मनुस्सान पञ्ञासाय च रत्ति गच्छति, ताय च वेसाली भिय्योसोमत्ताय उपसोभति। अथ खो राजगहको[५] नेगमो वेसालि अगमासि केनचिदेव करणीयेन। अद्दसा खो राजगहको नेगमो वेसालि इद्ध चेव फीत च बहुजन च आकिण्णमनुस्स च सुभिक्ख च, सत्त च पासादसहस्सानि सत्त च पासादसतानि सत्त च पासादे, सत्त च कूटागारसहस्सानि सत्त च कूटागारसतानि सत्त च कूटागारानि सत्त च आरामसहस्सानि सत्त च आरामसतानि सत्त च आरामे, सत्त च पोक्खरणीसहस्सानि सत्त च पोक्खरणीसतानि सत्त च पोक्खरणियो, अम्बपालि च गणिक अभिरूप दस्सनीय पासादिक परमाय वण्णपोक्खरताय समन्नागत, पदक्ख नच्चे च गीते च वादिते च, अभिसट अत्थिकान अत्थिकान मनुस्सान पञ्ञासाय च रत्ति गच्छन्ति, ताय च वेसालि भिय्योसोमत्ताय उपसोभन्ति[६]।

२ अथ खो राजगहको नेगमो वेसालिय त करणीय तीरेत्वा पुनदेव राजगह पच्चागच्छि[७]। येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजान B 378 मागध सेनिय बिम्बिसारं एतदवोच – "वेसाली, देव, इद्धा चेव फीता च बहुजना च आकिण्णमनुस्सा च सुभिक्खा च, सत्त च पासादसहस्सानि पे० ताय च वेसाली भिय्योसोमत्ताय उपसोभति। साधु, देव, मय पि गणिक वुट्ठापेय्यामा"[८] ति। तेन हि, भणे, तादिसि कुमारि जानाथ[९] य तुम्हे गणिक[१०] वुट्ठापेय्याथा ति। तेन खो पन समयेन राजगहे सालवती नाम कुमारी[११] अभिरूपा होति दस्सनीया पासादिका परमाय वण्णपोक्खरताय R 269 समन्नागता। अथ खो राजगहको नेगमो सालवति कुमारि गणिक वुट्ठापेसि। अथ खो सालवती गणिका नचिरस्सेव पदक्खा[१२] अहोसि नच्चे च गीते च वादिते च, अभिसटा

१ फिता–म०। २ अम्बपालिका–रो०। ३ पदक्खिणा–सी०, म०, रो०। ४ अड्ढिकान–सी०। ५ राजगहिको–सी०। ६ उपसोभित–सी०, उपसोभित ति–रो०। ७ पच्चागच्छि–स्या०, रो०। ८ वुट्ठापेस्सामा–म०। ९ जानाही–रो०। १० गणिक तादिस–सी०। ११ कुमारिका–सी०। १२ पदक्खिणा–म०, सी०, रो०।

अत्थिकान अत्थिकान मनुस्सान पटिसतेन च रत्ति गच्छति । अथ खो सालवती गणिका नचिरस्सेव गब्भिनी अहोसि । अथ खो सालवतिया गणिकाय एतदहोसि – "इत्थी खो गब्भिनी पुरिसान अमनापा[१] । सचे म कोचि जानिस्सति सालवती गणिका गब्भिनी ति, सब्बो मे सक्कारो परिहायिस्सति[२] । यन्नूनाह गिलान[३] पटिवेदेय्य ति । अथ खो सालवती गणिका दोवारिक आणापेसि – "मा, भणे दोवारिक, कोचि पुरिसो पाविसि । यो च म पुच्छति, 'गिलाना' ति पटिवेदेही" ति । एव, अय्ये, ति खो सो दोवारिको सालवतिया गणिकाय पच्चस्सोसि । अथ खो सालवती गणिका तस्स गब्भस्स परिपाकमन्वाय पुत्त विजायि । अथ खो सालवती गणिका दासि आणापेसि – "हन्द, जे, इम दारक कत्तरसुप्पे पक्खिपित्वा नीहरित्वा सङ्कारकूटे छड्डेही" ति । एव, अय्ये, ति खो सा दासी सालवतिया गणिकाय पटिस्सुत्वा त दारक कत्तरसुप्पे पक्खिपित्वा नीहरित्वा सङ्कारकूटे छड्डेसि ।

३ तेन खो पन समयेन अभयो नाम[४] राजकुमारो कालस्सेव राजुपट्ठान गच्छन्तो अद्दस त दारक काकेहि सम्परिकिण्ण, दिस्वान मनुस्से पुच्छि – "कि एत, भणे, काकेहि सम्परिकिण्ण" ति ? दारको, देवा ति । जीवति, भणे, ति ? जीवति, देवा ति । तेन हि, भणे, त दारक अम्हाक अन्तेपुरं नेत्वा धातीनं देथ पोसेतु ति । एव, देवा, ति खो ते मनुस्सा अभयस्स राजकुमारस्स पटिस्सुत्वा त दारक अभयस्स राजकुमारस्स अन्तेपुरं नेत्वा B 270
धातीन अदसु – पोसेथा ति । तस्स जीवती ति 'जीवको' ति नाम अकसु । कुमारेन पोसापितो ति 'कोमारभच्चो' ति नाम अकसु । अथ खो जीवको कोमारभच्चो नचिरस्सेव विञ्ञुत पापुणि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन अभयो राजकुमारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा अभय राजकुमारं एतदवोच – "का मे, देव, माता, को पिता" ति ? अह पि खो ते, भणे जीवक, मातरं न जानामि, अपि चाह ते पिता, मयासि[५] पोसापितो ति । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "इमानि खो राजकुलानि न सुकरानि असिप्पेन उपजीवितु । यन्नूनाह सिप्प सिक्खेय्य" ति ।

४ तेन खो पन समयेन तक्कसिलाय दिसापामोक्खो वेज्जो पटिवसति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो अभयं राजकुमारं अनापुच्छा येन तक्कसिला[६] (तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन R 270
येन तक्कसिला), येन सो वेज्जो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त वेज्ज एतदवोच – "इच्छामह, आचरिय, सिप्प सिक्खितु" ति । तेन हि, भणे जीवक, सिक्खस्सू ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो बहु च गण्हाति लहु च गण्हाति सुट्ठु च उपधारेति, गहित चस्स न सम्मुस्सति[७] । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स सत्तन्न वस्सानं अच्चयेन एतदहोसि – "अह खो बहु च गण्हामि लहु च गण्हामि सुट्ठु च उपधारेमि, गहित च मे न सम्मुस्सति, सत्त च मे

१ अमनापा होति–सी० । २ भञ्जिस्सति–म० । ३ गिलाना ति–रो० । ४ अय पाठो सी० पोत्थके नत्थि । ५ मयापि–स्या०, रो० । ६ तक्कसीला–म० । ( ) सी० पोत्थके नत्थि । ७ पमुस्सति–सी०, स्या०, रो० ।

वस्सानि अधीयन्तस्स, नयिमस्स सिप्पस्स अन्तो पञ्ञायति। कदा इमस्स सिप्पस्स अन्तो
पञ्ञायिस्सती" ति। अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन सो वेज्जो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा
त वेज्ज एतदवोच–"अह खो, आचरिय, बहु च गण्हामि लहु च गण्हामि सुट्ठु च
उपधारेमि, गहित च मे न सम्मुस्सति, सत्त च मे वस्सानि अधीयन्तस्स, नयिमस्स सिप्पस्स
अन्तो पञ्ञायति। कदा इमस्स सिप्पस्स अन्तो पञ्ञायिस्सती" ति? तेन हि, भणे जीवक,
B 380 खणित्ति आदाय तक्कसिलाय समन्ता योजन आहिण्डित्वा[1] य किञ्चि अभेसज्ज पस्सेय्यासि
त आहरा ति। एव, आचरिया, ति खो जीवको कोमारभच्चो तस्स वेज्जस्स पटिस्सुत्वा
खणित्ति आदाय तक्कसिलाय समन्ता योजन आहिण्डन्तो न किञ्चि अभेसज्ज अद्दस। अथ
खो जीवको कोमारभच्चो येन सो वेज्जो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त वेज्ज एतदवोच–
"आहिण्डन्तोम्हि[2], आचरिय, तक्कसिलाय समन्ता योजन, न किञ्चि अभेसज्ज अद्दस" ति।
सुसिक्खितोसि[3], भणे जीवक। अल ते एत्तक जीविकाया ति[4] जीवकस्स कोमारभच्चस्स
परित्त पाथेय्य पादासि। अथ खो जीवको कोमारभच्चो त परित्त पाथेय्य आदाय येन राजगह
तेन पक्कामि। अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स त परित्त पाथेय्य अन्तरामग्गे साकेते
परिक्खय अगमासि। अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि–"इमे खो मग्गा
कन्तारा अप्पोदका अप्पभक्खा, न सुकरा अपाथेय्येन गन्तु। यन्नूनाहं पाथेय्य परियेसेय्य" ति।

§ २. सेट्ठिभरियावत्थु

५ तेन खो पन समयेन साकेते सेट्ठिभरियाय सत्तवस्सिको सीसाबाधो होति।
बहू महन्ता महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा आगन्त्वा नासक्खिसु अरोग कातु। बहु हिरञ्ञ
आदाय अगमसु। अथ खो जीवको कोमारभच्चो साकेत पविसित्वा मनुस्से पुच्छि–"को,
R 271 भणे, गिलानो, क तिकिच्छामी" ति? एतिस्सा, आचरिय, सेट्ठिभरियाय सत्तवस्सिको
सीसाबाधो, गच्छ, आचरिय, सेट्ठिभरिय तिकिच्छाही ति। अथ खो जीवको कोमारभच्चो
येन सेट्ठिस्स गहपतिस्स निवेसन तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा दोवारिक आणापेसि–"गच्छ,
भणे दोवारिक, सेट्ठिभरियाय पावद–वेज्जो, अय्ये, आगतो, सो त दट्ठुकामो" ति। एव,
आचरिया, ति खो सो दोवारिको जीवकस्स कोमारभच्चस्स पटिस्सुत्वा येन सेट्ठिभरिया
तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिभरिय एतदवोच–"वेज्जो, अय्ये, आगतो, सो त दट्ठुकामो"
ति। कीदिसो, भणे दोवारिक, वेज्जो ति? दहरको, अय्ये, ति। अलं, भणे दोवारिक,
B 381 किं मे दहरको वेज्जो करिस्सति? बहू महन्ता महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा पि आगन्त्वा[5]
नासक्खिसु अरोग[6] कातु। बहु हिरञ्ञ आदाय अगमसू ति। अथ खो सो दोवारिको येन
जीवको कोमारभच्चो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा जीवक कोमारभच्च एतदवोच–"सेट्ठिभरिया,
आचरिय, एवमाह–अल, भणे दोवारिक, कि मे दहरको वेज्जो करिस्सति? बहू महन्ता

---

१ आहिण्डन्तो-रो०। २ आहिण्डितोम्हि-सी०। ३ सिक्खितोसि-सी०, स्या०, रो०।
४ ति तस्स-सी०। ५. आगन्त्वा तिकिच्छन्ता-स्या०। ६ आरोग-सी०, रो०।

महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा पि आगन्त्वा नासक्खिसु अरोग कातु । बहु हिरञ्ञ आदाय अगमसू" ति । गच्छ, भणे दोवारिक, सेट्ठिभरियाय पावद् – "वेज्जो, अय्ये, एवमाह् – मा किर, अय्ये, पुरे किञ्चि अदासि । यदा अरोगा होसि तदा य इच्छेय्यासि त दज्जेय्यासी" ति । एव, आचरिया, ति खो सो दोवारिको जीवकस्स कोमारभच्चस्स पटिस्सुत्वा[1] येन सेट्ठिभरिया तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिभरिय एतदवोच – "वेज्जो, अय्ये, एवमाह् – मा किर, अय्ये, पुरे किञ्चि अदासि । यदा अरोगा होसि तदा य इच्छेय्यासि त दज्जेय्यासी" ति । तेन हि, भणे दोवारिक, वेज्जो आगच्छतू ति । एव, अय्ये, ति खो सो दोवारिको सेट्ठिभरियाय पटिस्सुत्वा येन जीवको कोमारभच्चो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा जीवक कोमारभच्च एतदवोच – "सेट्ठिभरिया त, आचरिय, पक्कोसती" ति ।

अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन सेट्ठिभरिया तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिभरियाय विकारं सल्लक्खेत्वा सेट्ठिभरिय एतदवोच – "पसतेन मे,[2] अय्ये, सप्पिना अत्थो" ति । अथ खो सेट्ठिभरिया जीवकस्स कोमारभच्चस्स पसत सप्पि दापेसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो त पसत सप्पि नानाभेसज्जेहि निप्पचित्वा सेट्ठिभरिय मञ्चके उत्तान निपज्जापेत्वा[3] नत्थुतो अदासि । अथ खो त सप्पि नत्थुतो दिन्न मुखतो उग्गञ्छि[4] । अथ खो सेट्ठिभरिया पटिग्गहे निट्ठुभित्वा[5] दासि आणापेसि – "हन्द, जे, इम सप्पि पिचुना गण्हाही" ति । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "अच्छरिय याव लूखाय घरणी, यत्र हि नाम इम छड्डनीयधम्म सप्पि पिचुना गाहापेस्सति । बहुकानि च मे महग्घानि महग्घानि[6] R 272
भेसज्जानि[7] उपगतानि । कि पि माय किञ्चि[8] देय्यधम्म दस्सती" ति । अथ खो सेट्ठि-भरिया[9] जीवकस्स कोमारभच्चस्स विकार सल्लक्खेत्वा जीवक कोमारभच्च एतदवोच – "किस्स B 382
त्व, आचरिय, विमनोसी" ति ? इध मे एतदहोसि – "अच्छरिय याव लूखाय घरणी, यत्र हि नाम इम छड्डनीयधम्म सप्पि पिचुना गाहापेस्सति । बहुकानि च मे महग्घानि महग्घानि भेसज्जानि उपगतानि । कि पि माय किञ्चि देय्यधम्म दस्सती" ति । मय खो, आचरिय, अगारिका[10] नाम उपजानामेतस्स सयमस्स[11] । वरमेत सप्पि दासान वा कम्मकरान वा पादब्भञ्जन वा पदीपकरणे वा आसित्त । मा त्वं[12] आचरिय, विमनो अहोसि । न ते देय्यधम्मो हायिस्सती ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो सेट्ठिभरियाय सत्तवस्सिक सीसाबाध एकेनेव नत्थुकम्मेन अपकड्ढि । अथ खो सेट्ठिभरिया अरोगा[13] समाना जीवकस्स कोमारभच्चस्स चत्तारि सहस्सानि पादासि । पुत्तो – माता मे अरोगा ठिता ति चत्तारि सहस्सानि पादासि । सुणिसा – सस्सु मे अरोगा ठिता ति चत्तारि सहस्सानि पादासि ।

---

१ पटिसुणित्वा–रो०, पटिस्सुणित्वा–स्या० । २ रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि । ३ निपातेत्वा–म० । ४ उग्गच्छि–स्या०, रो० । ५ नुट्ठुहित्वा–स्या०, रो० । ६ महग्घानि–स्या० । ७ महग्घानि भेसज्जानि–म० । ८ कञ्चि–स्या० । ९ सा सेट्ठिभरिया–सी० । १० आगारिका–स्या०, म० । ११ सञ्ञमस्स–स्या० । १२ मा खो त्व–म० । १३ आरोगा–सी०, रो० ।

सेट्ठि गहपति – भरिया मे अरोगा ठिता ति चत्तारि सहस्सानि पादासि दासं च दासिं च अस्सरथं च।

अथ खो जीवको कोमारभच्चो तानि सोळससहस्सानि आदाय दासं च दासिं च अस्सरथं च येन राजगहं तेन पक्कामि। अनुपुब्बेन येन राजगहं येन अभयो राजकुमारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा अभयं राजकुमारं एतदवोच – "इदं मे, देव, पठमकम्मं सोळससहस्सानि दासो च दासी च अस्सरथो च। पटिग्गण्हातु[1] मे देवो पोसावनिकं" ति। अलं, भणे जीवक, तुय्हमेव[2] होतु। अम्हाकं येव अन्तेपुरे निवेसनं मापेही ति। एवं, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो अभयस्स राजकुमारस्स पटिस्सुत्वा अभयस्स राजकुमारस्स[3] अन्तेपुरे निवेसनं मापेसि।

§ ३ बिम्बिसारराजवत्थु

६. तेन खो पन समयेन रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स भगन्दलाबाधो होति। साटका लोहितेन मक्खियन्ति[4]। देवियो दिस्वा उप्पण्डेन्ति[5] – "उतुनी दानि देवो, पुप्फं देवस्स उप्पन्नं, नचिरं[6] देवो विजायिस्सती" ति। तेन राजा मङ्कु होति। अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो अभयं राजकुमारं एतदवोच – "मय्हं खो, भणे अभय, तादिसो आबाधो, साटका लोहितेन मक्खियन्ति, देवियो मं[7] दिस्वा उप्पण्डेन्ति – 'उतुनी दानि देवो, पुप्फं देवस्स उप्पन्नं, नचिरं देवो विजायिस्सती' ति। इङ्घ, भणे अभय, तादिसं वेज्जं जानाहि यो मं तिकिच्छेय्या" ति। अयं, देव, अम्हाकं जीवको वेज्जो तरुणो भद्रको। सो देवं तिकिच्छिस्सती ति। तेन हि, भणे अभय, जीवकं वेज्जं आणापेहि, सो मं तिकिच्छिस्सती ति। अथ खो अभयो राजकुमारो जीवकं कोमारभच्चं आणापेसि – "गच्छ, भणे जीवक, राजानं तिकिच्छाही" ति। एवं, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो अभयस्स राजकुमारस्स पटिस्सुत्वा नखेन भेसज्जं आदाय येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजानं मागधं सेनियं बिम्बिसारं एतदवोच – "आबाधं ते,[8] देव, पस्सामा" ति। अथ खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स भगन्दलाबाधं एकेनेव आलेपेन अपकड्ढि। अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो अरोगो[9] समानो पञ्च इत्थिसतानि सब्बालङ्कारं विभूसापेत्वा[10] ओमुञ्चापेत्वा पुञ्जं[11] कारापेत्वा जीवकं कोमारभच्चं एतदवोच – "एतं, भणे जीवक, पञ्चन्नं इत्थिसतानं सब्बालङ्कारं तुय्हं होतू" ति। अलं, देव, अधिकारं मे देवो सरतू ति। तेन हि, भणे जीवक, मं उपट्ठह, इत्थागारं च,

B 383 R 273

---

१ पतिगण्हातु–सी०, पटिगण्हातु–रो०। २ तुम्हेव–सी०, रो०। ३ सी० पोत्थके नत्थि। ४ मक्खीयन्ति–सी०। ५ उप्फण्डेन्ति–स्या०। ६ नचिरस्सेव–स्या०, रो०। ७ सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि। ८ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ९ आरोगो–सी०, रो०। १० भूसापेत्वा–सी०, रो०, म०। ११ पुञ्जक–सी०।

बुद्धप्पमुख[1] च भिक्खुसङ्घ[2] ति । एव, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पच्चस्सोसि ।

§ ४. राजगहसेट्ठिवत्थु

७ तेन खो पन समयेन राजगहकस्स[3] सेट्ठिस्स सत्तवस्सिको सीसाबाधो होति । बहू महन्ता महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा आगन्त्वा[4] नासक्खिसु अरोग कातु । बहु हिरञ्ञ आदाय अगमसु । अपि च, वेज्जेहि पच्चक्खातो होति । एकच्चे वेज्जा एवमाहसु – "पञ्चम दिवस सेट्ठि[5] गहपति काल करिस्सती" ति । एकच्चे वेज्जा एवमाहसु – "सत्तम दिवस सेट्ठि गहपति काल करिस्सती" ति । अथ खो राजगहकस्स नेगमस्स एतदहोसि – "अय खो सेट्ठि B 384 गहपति बहूपकारो[6] रञ्ञो चेव नेगमस्स च । अपि च, वेज्जेहि पच्चक्खातो । एकच्चे वेज्जा एवमाहसु – 'पञ्चम दिवस सेट्ठि गहपति काल करिस्सती' ति । एकच्चे वेज्जा एवमाहसु – 'सत्तम दिवस सेट्ठि गहपति काल करिस्सती' ति । अय च रञ्ञो जीवको वेज्जो तरुणो भद्रको । यन्नून मय राजान जीवक वेज्ज याचेय्याम सेट्ठि गहपति तिकिच्छितु" ति । अथ खो राजगहको नेगमो येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजान मागध सेनिय बिम्बिसारं एतदवोच – "अय, देव, सेट्ठि गहपति बहूपकारो देवस्स चेव नेगमस्स च, अपि च, वेज्जेहि पच्चक्खातो । एकच्चे वेज्जा एवमाहसु – पञ्चम दिवस सेट्ठि गहपति काल करिस्सती ति । एकच्चे वेज्जा एवमाहसु – सत्तम दिवस सेट्ठि गहपति काल करिस्सती ति । साधु देवो जीवक वेज्ज आणापेतु सेट्ठि गहपति तिकिच्छितु" ति । R 274

अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो जीवक कोमारभच्च आणापेसि – "गच्छ, भणे जीवक, सेट्ठि गहपति तिकिच्छाही" ति । एव, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुत्वा[7] येन सेट्ठि गहपति तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सेट्ठिस्स गहपतिस्स विकार सल्लक्खेत्वा सेट्ठि गहपति एतदवोच – "सचे त्व, गहपति, अरोगो भवेय्यासि[8] कि मे अस्स देय्यधम्मो" ति ? सब्ब सापतेय्य च ते, आचरिय, होतु, अह च ते दासो ति । सक्खिस्ससि[9] पन त्व, गहपति, एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु ति ? सक्कोमह, आचरिय, एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु ति । सक्खिस्ससि पन त्व, गहपति, दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु ति ? सक्कोमह, आचरिय, दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु ति । सक्खिस्ससि पन त्व, गहपति, उत्तानो सत्तमासे निपज्जितु ति ? सक्कोमह, आचरिय, उत्तानो सत्तमासे निपज्जितु ति ।

अथ खो जीवको कोमारभच्चो सेट्ठि गहपति मञ्चके निपज्जापेत्वा[10] मञ्चके[11] सम्बन्धित्वा

१ बुद्धपमुख–सी०, रो० । २ भिक्खुमङ्घ चा ति–स्या०, रो० । ३ राजगहिकस्स–सी० । ४ आगन्त्वा तिकिच्छन्ता–स्या० । ५ सेट्ठी–स्या० । ६ बहुकारो–सी० । ७ पटिसुणित्वा–रो०, पटिस्सुणित्वा–स्या० । ८ सचाह त गहपति आरोगापेय्य–सी०, रो०, सचाह त गहपति आरोग करेय्य–स्या० । ९ सक्खसि–स्या० । १० निपातेत्वा–म० । ११ मञ्चकेन–सी० ।

B 385 सीसच्छवि उप्पाटेत्वा[1] सिब्बिनि[2] विनामेत्वा द्वे पाणके नीहरित्वा महाजनस्स[3] दस्सेसि –
पस्सेय्याथ[4] इमे द्वे पाणके, एक खुद्दक एक महल्लक। ये ते आचरिया एवमाहसु – पञ्चम
दिवस सेट्ठि गहपति काल करिस्सती ति – तेहाय महल्लको पाणको दिट्ठो। पञ्चम दिवस
सेट्ठिस्स गहपतिस्स मत्थलुङ्ग परियादियिस्सति[5]। मत्थलुङ्गस्स परियादाना सेट्ठि गहपति काल
करिस्सति। सुदिट्ठो तेहि आचरियेहि। ये[6] ते आचरिया एवमाहसु – सत्तम दिवस सेट्ठि
गहपति काल करिस्सती ति – तेहाय खुद्दको पाणको दिट्ठो। सत्तम दिवस सेट्ठिस्स गहपतिस्स
मत्थलुङ्ग परियादियिस्सति। मत्थलुङ्गस्स परियादाना सेट्ठि गहपति काल करिस्सति। सुदिट्ठो
तेहि आचरियेही" ति। सिब्बिनि[7] सम्पटिच्छादेत्वा[8] सीसच्छवि सिब्बेत्वा[9] आलेप अदासि।
अथ खो सेट्ठि गहपति सत्ताहस्स अच्चयेन जीवक कोमारभच्च एतदवोच – "नाह, आचरिय,
सक्कोमि एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु" ति। ननु मे त्व, गहपति, पटिस्सुणि[10] –
सक्कोमह, आचरिय, एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु ति? सच्चाह, आचरिय, पटिस्सुणि,
अपाह मरिस्सामि, नाह सक्कोमि एकेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु ति। तेन हि त्व, गहपति,
दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जाही ति। अथ खो सेट्ठि गहपति सत्ताहस्स अच्चयेन जीवक
R. 275 कोमारभच्च एतदवोच – "नाह, आचरिय, सक्कोमि दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु" ति।
ननु मे त्व, गहपति, पटिस्सुणि – सक्कोमह, आचरिय, दुतियेन पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु
ति? सच्चाह, आचरिय, पटिस्सुणिं, अपाह मरिस्सामि, नाह, आचरिय, सक्कोमि दुतियेन
पस्सेन सत्तमासे निपज्जितु ति। तेन हि त्व, गहपति, उत्तानो सत्तमासे निपज्जाही ति। अथ
खो सेट्ठि गहपति सत्ताहस्स अच्चयेन जीवक कोमारभच्च एतदवोच – "नाह, आचरिय,
सक्कोमि उत्तानो सत्तमासे निपज्जितु" ति। ननु मे त्व, गहपति, पटिस्सुणि – सक्कोमह,
आचरिय, उत्तानो सत्तमासे निपज्जितु ति? सच्चाह, आचरिय, पटिस्सुणि, अपाह मरिस्सामि,
नाह सक्कोमि उत्तानो सत्तमासे निपज्जितु ति। अह चे त, गहपति, न वदेय्य, एत्तक पि
त्व न निपज्जेय्यासि, अपि च पटिकच्चेव[11] मया ञातो – तीहि सत्ताहेहि सेट्ठि गहपति अरोगो[12]
B 386 भविस्सती ति। उट्ठेहि, गहपति, अरोगोसि। जानासि[13] कि मे देय्यधम्मो ति? सब्ब
सापतेय्य च ते, आचरिय, होतु, अह च ते दासो ति। अल, गहपति, मा मे त्व सब्ब
सापतेय्य अदासि, मा च मे दासो। रञ्ञो सतसहस्स देहि, मय्ह सतसहस्स ति। अथ
खो सेट्ठि गहपति अरोगो समानो रञ्ञो सतसहस्स अदासि, जीवकस्स कोमारभच्चस्स सतसहस्स।

§ ५. सेट्ठिपुत्तवत्थु

८ तेन खो पन समयेन बाराणसेय्यकस्स सेट्ठिपुत्तस्स मोक्खचिकाय कीळन्तस्स

---

१ उप्फालेत्वा-रो०, फालेत्वा-सी०। २ सिब्बनिं-सी०। ३ जनस्स-सी०, स्या०, रो०। ४ पस्सथय्ये-म०, पस्सथ-स्या०, पस्सथय्यो-रो०। ५ परियादयिस्सति-स्या०। ६ ये पि-सी०, स्या०। ७ सिब्बनिं-सी०। ८ सम्पटिपादेत्वा-सी०, रो०, सम्पटिपाटेत्वा-म०। ९ सिब्बित्वा-म०। १० पटिसुणि-रो०। ११ पटिगच्चेव-रो०, पटिगच्चेवासि-सी०, पटिकच्चेवासि-स्या०। १२ आरोगो-सी०, रो०। १३ जानाहि-सी०, स्या०, रो०।

अन्तगण्ठाबाधो[१] होति, येन[२] यागु पि पीता न सम्मा परिणाम गच्छति, भत्त पि भुत्त न सम्मा परिणाम गच्छति, उच्चारो पि पस्सावो पि न पगुणो। सो तेन किसो होति लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो। अथ खो बाराणसेय्यकस्स सेट्ठिस्स एतदहोसि – "मय्ह खो पुत्तस्स तादिसो[३] आबाधो, येन[४] यागु पि पीता न सम्मा परिणाम गच्छति, भत्त पि भुत्त न सम्मा परिणाम गच्छति, उच्चारो पि पस्सावो पि न पगुणो। सो तेन किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो। यन्नूनाह राजगह गन्त्वा राजान जीवक वेज्ज याचेय्य पुत्त मे तिकिच्छितु" ति। अथ खो बाराणसेय्यको सेट्ठि राजगह गन्त्वा येन राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजान मागध सेनिय बिम्बिसार एतदवोच – "मय्ह खो, देव, पुत्तस्स तादिसो आबाधो, येन यागु पि पीता न सम्मा परिणाम गच्छति, भत्त पि भुत्त न सम्मा परिणाम गच्छति, उच्चारो पि पस्सावो पि न पगुणो। सो तेन किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो। साधु देवो जीवक वेज्ज आणापेतु पुत्त मे तिकिच्छितु" ति। R 276

अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो जीवक कोमारभच्च आणापेसि – "गच्छ, भणे जीवक, बाराणसि गन्त्वा बाराणसेय्यक सेट्ठिपुत्त तिकिच्छाही" ति। एव, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुत्वा बाराणसि गन्त्वा येन बाराणसेय्यको सेट्ठिपुत्तो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा बाराणसेय्यकस्स सेट्ठिपुत्तस्स विकार B 387 सल्लक्खेत्वा जन उस्सारेत्वा तिरोकरणिय[५] परिक्खिपित्वा[६] थम्भे उब्बन्धित्वा[७] भरिय पुरतो ठपेत्वा उदरच्छवि उप्पाटेत्वा[८] अन्तगण्ठि नीहरित्वा भरियाय दस्सेसि – पस्स ते सामिकस्स आबाध, इमिना यागु पि पीता न सम्मा परिणाम गच्छति, भत्त पि भुत्त न सम्मा परिणाम गच्छति, उच्चारो पि पस्सावो पि न पगुणो, इमिनाय किसो लूखो दुब्बण्णो उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगत्तो ति। अन्तगण्ठि विनिवेठेत्वा अन्तानि पटिपवेसेत्वा उदरच्छवि सिब्बेत्वा[९] आलेप अदासि। अथ खो बाराणसेय्यको सेट्ठिपुत्तो नचिरस्सेव अरोगो अहोसि। अथ खो बाराणसेय्यको सेट्ठि 'पुत्तो मे अरोगो ठितो'[१०] ति जीवकस्स कोमारभच्चस्स सोळससहस्सानि पादासि। अथ खो जीवको कोमारभच्चो तानि सोळससहस्सानि आदाय पुनदेव राजगह पच्चागञ्छि।

§ ६. पज्जोतराजवत्थु

९ तेन खो पन समयेन उज्जेनिय[११] रञ्ञो पज्जोतस्स पण्डुरोगाबाधो होति। बहू महन्ता महन्ता दिसापामोक्खा वेज्जा आगन्त्वा[१२] नासक्खिसु अरोग कातु। बहु हिरञ्ञ आदाय

१ अन्तगण्डाबाधो–सी०। २ तेन–स्या०। ३ कीदिसो–रो०। ४ अय पाठो स्या० पोत्थके नत्थि। ५ तिरोकरणिं–सी०, स्या०। ६ परिक्खिपेत्वा–म०। ७ उपनिबन्धित्वा–सी०, स्या०। ८ उप्फालेत्वा–रो०। ९ सिब्बित्वा–म०। १० आरोगापितो–सी०। ११ अय पाठो सी०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि। १२ आगन्त्वा तिकिच्छन्ता–स्या०।

अगमसु । अथ खो राजा पज्जोतो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स सन्तिके दूत पाहेसि – मय्ह खो तादिसो आबाधो, साधु देवो जीवक वेज्ज आणापेतु, सो म तिकिच्छिस्सती ति । अथ खो राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो जीवक कोमारभच्च आणापेसि – "गच्छ, भणे जीवक, उज्जेनि गन्त्वा राजान पज्जोत तिकिच्छाही" ति । एव, देवा, ति खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स पटिस्सुत्वा उज्जेनि गन्त्वा येन राजा पज्जोतो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा रञ्ञो पज्जोतस्स विकार सल्लक्खेत्वा राजान पज्जोत एतदवोच – "सप्पि,[1] देव, निप्पचिस्सामि । त देवो पिविस्सती" ति । अल, भणे जीवक, य ते सक्का विना सप्पिना अरोग कातु त करोहि । जेगुच्छ मे
R 277 सप्पि, पटिक्कूल[2] ति । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "इमस्स खो रञ्ञो
B 388 तादिसो आबाधो, न सक्का[3] विना सप्पिना अरोग कातु । यन्नूनाह सप्पि निप्पचेय्य कसाववण्ण कसावगन्ध कसावरस" ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो नानाभेसज्जेहि सप्पि निप्पचि कसाववण्ण कसावगन्ध कसावरस । अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "इमस्स खो रञ्ञो सप्पि पीत परिणामेन्त उद्देक दस्सति । चण्डोय[4] राजा घातापेय्यापि[5] म । यन्नूनाह पटिकच्चेव आपुच्छेय्य" ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन राजा पज्जोतो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा राजान पज्जोत एतदवोच – "मय खो, देव, वेज्जा नाम तादिसेन मुहुत्तेन मूलानि उद्धराम भेसज्जानि सहराम । साधु[6] देवो वाहनागारेसु च द्वारेसु च आणापेतु – येन वाहनेन जीवको इच्छति तेन वाहनेन गच्छतु, येन द्वारेन इच्छति तेन द्वारेन गच्छतु, य काल इच्छति त काल गच्छतु, य काल इच्छति त काल पविसतू" ति । अथ खो राजा पज्जोतो वाहनागारेसु च द्वारेसु च आणापेसि – "येन वाहनेन जीवको इच्छति तेन वाहनेन गच्छतु, येन द्वारेन इच्छति तेन द्वारेन गच्छतु, य काल इच्छति त काल गच्छतु, य काल इच्छति त काल पविसतू" ति ।

तेन खो पन समयेन रञ्ञो पज्जोतस्स भद्दवतिका नाम हत्थिनिका पञ्ञासयोजनिका होति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो रञ्ञो पज्जोतस्स[7] सप्पि उपनामेसि – कसाव देवो पिवतू ति । अथ खो जीवको कोमारभच्चो राजान पज्जोत सप्पि पायेत्वा हत्थिसाल गन्त्वा भद्दवतिकाय हत्थिनिकाय नगरम्हा निप्पति ।

अथ खो रञ्ञो पज्जोतस्स त सप्पि पीत परिणामेन्त उद्देक अदासि । अथ खो राजा पज्जोतो मनुस्से एतदवोच – "दुट्ठेन, भणे, जीवकेन सप्पि पायितोम्हि । तेन हि, भणे, जीवक वेज्ज विचिनथा[8]" ति । भद्दवतिकाय, देव, हत्थिनिकाय नगरम्हा निप्पतितो ति । तेन खो पन समयेन रञ्ञो पज्जोतस्स काको नाम दासो सट्ठियोजनिको होति, अमनुस्सेन पटिच्च[9] जातो । अथ खो राजा पज्जोतो काक दास आणापेसि – "गच्छ, भणे काक, जीवक

१ सप्पिं देहि, सप्पिं–म० । २ पटिकूल–म० । ३ सक्का मया–स्या० । ४ चण्डाय–स्या०, रो० । ५ घातापेय्यासि–रो० । ६ साधु मे–सी० । ७ पज्जोतस्स त–स्या० । ८ विचिनाथा–स्या० । ९ सी० पोत्थके नत्थि ।

वेज्ज निवत्तेहि – राजा त, आचरिय, निवत्तापेती ति। एते खो, भणे काक, वेज्जा नाम B 389 बहुमाया। मा चस्स किञ्चि पटिग्गहेसी” ति।

अथ खो काको दासो जीवक कोमारभच्च अन्तरामग्गे कोसम्बिय सम्भावेसि पातरास करोन्त। अथ खो काको दासो जीवक कोमारभच्च एतदवोच – “राजा त, आचरिय, R 278 निवत्तापेती” ति। आगमेहि, भणे काक, याव भुञ्जामि[1]। हन्द, भणे काक, भुञ्जस्सू ति। अल, आचरिय, रञ्ञाम्हि[2] आणत्तो – एते खो, भणे काक, वेज्जा नाम बहुमाया, मा चस्स किञ्चि पटिग्गहेसी ति। तेन खो पन समयेन जीवको कोमारभच्चो नखेन भेसज्ज ओलुम्पेत्वा आमलक च खादति पानीय च पिवति। अथ खो जीवको कोमारभच्चो काक दासं एतदवोच – “हन्द, भणे काक, आमलक च खाद पानीय च पिवस्सू” ति। अथ खो काको दासो – अय खो वेज्जो आमलक च खादति पानीय च पिवति, न अरहति किञ्चि पापक होतु ति – उपड्ढामलक च खादि पानीय च अपायि। तस्स त उपड्ढामलक खादित तत्थेव निच्छारेसि। अथ खो काको दासो जीवक कोमारभच्च एतदवोच – “अत्थि मे, आचरिय, जीवित” ति? मा, भणे काक, भायि, त्व चेव अरोगो भविस्ससि राजा च। चण्डो सो राजा घातापेय्या पि म, तेनाह न निवत्तामी ति भद्दवतिक हत्थिनिक काकस्स निय्यादेत्वा येन राजगह तेन पक्कामि। अनुपुब्बेन येन[3] राजा मागधो सेनियो बिम्बिसारो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा रञ्ञो मागधस्स सेनियस्स बिम्बिसारस्स एतमत्थ आरोचेसि। सुट्ठु, भणे जीवक, अकासि य पि[4] न निवत्तो, चण्डो सो राजा घातापेय्या पि त ति। अथ खो राजा पज्जोतो अरोगो समानो जीवकस्स कोमारभच्चस्स सन्तिके दूत पाहेसि – आगच्छतु जीवको, वर दस्सामी ति। अल, अय्यो[5], अधिकार मे देवो सरतू ति।

१० तेन खो पन समयेन रञ्ञो पज्जोतस्स सीवेय्यक[6] दुस्सयुग उप्पन्न होति – बहून[7] दुस्सान बहून दुस्सयुगान बहून दुस्सयुगसतान बहून दुस्सयुगसहस्सान बहून दुस्सयुगसतसहस्सान अग्ग च सेट्ठ च पामोक्ख च[8] उत्तम च पवर च। अथ खो राजा B 390 पज्जोतो त सीवेय्यक दुस्सयुग जीवकस्स कोमारभच्चस्स पाहेसि। अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – “इद खो मे सीवेय्यक दुस्सयुग रञ्ञा पज्जोतेन पहित – बहून दुस्सान बहून दुस्सयुगान बहून दुस्सयुगसतान बहून दुस्सयुगसहस्सान बहून दुस्सयुगसतसहस्सान अग्ग च सेट्ठ च पामोक्ख च उत्तम च पवरं च। नयिद अञ्ञो कोचि पच्चारहति परिभुञ्जितु[9] अञ्ञत्र तेन भगवता अरहता सम्मासम्बुद्धेन, रञ्ञा वा मागधेन सेनियेन बिम्बिसारेना” ति।

---

१ भुञ्जाम–म०। २ रञ्ञम्हि–रो०। ३ एत्थ ‘येन राजगह’ ति पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु दिस्सति। ४ यसि–सी०। ५ अल देव–स्या०। ६ सिवेय्यक–स्या०, म०, रो०। ७ बहुन्न–सी०, स्या०, रो०। ८ मोक्खञ्च–सी०, रो०, म०। ९ सी०, रो०, म० पोत्थकेसु नत्थि।

§ ७. समतिंसविरेचनकथा

११ तेन खो पन समयेन भगवतो कायो दोसाभिसन्नो होति। अथ खो भगवा R 279 आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "दोसाभिसन्नो खो, आनन्द, तथागतस्स कायो। इच्छति तथागतो विरेचन पातु" ति। अथ खो आयस्मा आनन्दो येन जीवको कोमारभच्चो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा जीवक कोमारभच्च एतदवोच – "दोसाभिसन्नो खो, आवुसो जीवक, तथागतस्स कायो। इच्छति तथागतो विरेचन पातु" ति। तेन हि, भन्ते आनन्द, भगवतो काय कतिपाह सिनेहेथा ति। अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो काय कतिपाह सिनेहेत्वा येन जीवको कोमारभच्चो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा जीवक कोमारभच्च एतदवोच – "सिनिद्धो खो, आवुसो जीवक, तथागतस्स कायो। यस्स दानि काल मञ्ञसी" ति। अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स एतदहोसि – "न खो मेत पतिरूप[१] योह भगवतो ओळारिक विरेचन ददेय्य"[२] ति। तीणि[३] उप्पलहत्थानि नानाभेसज्जेहि परिभावेत्वा[४] येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा एक उप्पलहत्थ भगवतो उपनामेसि – इम, भन्ते, भगवा पठम उप्पलहत्थ उपसिङ्घतु। इद भगवन्त दसक्खत्तु विरेचेस्सती ति। दुतिय उप्पलहत्थ भगवतो उपनामेसि – इम, भन्ते, भगवा दुतिय उप्पलहत्थ उपसिङ्घतु। इद भगवन्त दसक्खत्तु विरेचेस्सती ति। ततिय उप्पलहत्थ भगवतो उपनामेसि – इम, भन्ते, भगवा ततिय B 391 उप्पलहत्थ उपसिङ्घतु। इद भगवन्त दसक्खत्तु विरेचेस्सती ति। एव भगवतो समतिसाय[५] विरेचन भविस्सती ति। अथ खो जीवको कोमारभच्चो भगवतो समतिसाय विरेचन दत्वा भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि। अथ खो जीवकस्स कोमारभच्चस्स बहि द्वारकोट्ठका निक्खन्तस्स एतदहोसि – "मया खो भगवतो समतिसाय विरेचन दिन्न। दोसाभिसन्नो तथागतस्स कायो। न भगवन्त समतिसक्खत्तु विरेचेस्सति, एकूनतिसक्खत्तु भगवन्त विरेचेस्सति। अपि च, भगवा विरित्तो नहायिस्सति। नहात भगवन्त सकि विरेचेस्सति। एव भगवतो समतिसाय विरेचन भविस्सती" ति।

अथ[६] खो भगवा जीवकस्स कोमारभच्चस्स चेतसा चेतोपरिवितक्कमञ्ञाय आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "इधानन्द, जीवकस्स कोमारभच्चस्स बहि द्वारकोट्ठका निक्खन्तस्स एतदहोसि – 'मया खो भगवतो समतिसाय विरेचन दिन्न। दोसाभिसन्नो तथागतस्स कायो। न भगवन्त समतिसक्खत्तु विरेचेस्सति, एकूनतिसक्खत्तु भगवन्त विरेचेस्सति। अपि च, भगवा विरित्तो नहायिस्सति। नहात भगवन्त सकि विरेचेस्सति। एव भगवतो समतिसाय विरेचन भविस्सती' ति। तेन हानन्द, उण्होदक पटियादेही"[७] ति। एव, भन्ते, ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुणित्वा उण्होदक पटियादेसि।

---

१ पटिरूप–स्या०, रो०। २ ददेय्य यन्नूनाहं–स्या०। ३ तिणि–रो०। ४ परिभावेत्वा तथागतस्स उपनामेय्य–स्या०। ५ समत्तिसाय–म०। ६ यथा–स्या०। ७ पटियादेथा–रो०।

अथ खो जीवको कोमारभच्चो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्त एतदवोच – "विरित्तो, भन्ते, भगवा" ति ? विरित्तोम्हि, जीवका ति । इध मय्ह, भन्ते, बहि द्वारकोट्ठका निक्खन्तस्स एतदहोसि – "मया खो भगवतो समतिसाय विरेचन दिन्न । दोसाभिसन्नो तथागतस्स कायो । न भगवन्त समतिसक्खत्तु विरेचेस्सति, एकूनतिसक्खत्तु भगवन्त विरेचेस्सति । अपि च, भगवा विरित्तो नहायिस्सति । नहात भगवन्त सकि विरेचेस्सति । एव भगवतो समतिसाय विरेचन भविस्सती" ति । नहायतु, भन्ते, भगवा, नहायतु सुगतो ति । अथ खो भगवा उण्होदक नहायि । नहात भगवन्त सकि विरेचेसि । एव भगवतो समतिसाय विरेचन अहोसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्त एतदवोच – "याव, भन्ते, भगवतो कायो पकतत्तो होति, अल यूसपिण्डपातेना[1]" ति । R 280 B 392

§ ८. वरयाचनाकथा

१२ अथ खो भगवतो कायो नचिरस्सेव पकतत्तो अहोसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो त सीवेय्यक दुस्सयुग आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्त एतदवोच – "एकाह, भन्ते, भगवन्त वरं याचामी" ति । अतिक्कन्तवरा खो, जीवक, तथागता ति । य च, भन्ते, कप्पति य च अनवज्ज ति । वदेहि, जीवका ति । भगवा, भन्ते, पसुकूलिको, भिक्खुसङ्घो च । इद मे, भन्ते, सीवेय्यक दुस्सयुग रञ्ञा पज्जोतेन पहित – बहून[2] दुस्सान बहून दुस्सयुगान बहून दुस्सयुगसतान बहून दुस्सयुगसहस्सान बहून दुस्सयुगसतसहस्सान अग्ग च सेट्ठ च पामोक्ख च उत्तम च पवरं च । पटिग्गण्हातु[3] मे, भन्ते, भगवा सीवेय्यक दुस्सयुग, भिक्खुसङ्घस्स च गहपतिचीवर अनुजानातू ति । पटिग्गहेसि भगवा सीवेय्यक दुस्सयुग । अथ खो भगवा जीवक कोमारभच्च धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो जीवको कोमारभच्चो भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहसितो उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, गहपतिचीवर । यो इच्छति, पसुकूलिको होतु । यो इच्छति, गहपतिचीवरं सादियतु । इतरीतरेनपाह[4], भिक्खवे, सन्तुट्ठि वण्णेमी" ति ।

अस्सोसु खो राजगहे मनुस्सा – भगवता किर भिक्खून गहपतिचीवरं अनुञ्ञात ति । R 281
ते च मनुस्सा हट्ठा अहेसु उदग्गा – इदानि खो मय दानानि दस्साम पुञ्ञानि करिस्साम,

---

१ यूसपिण्डकेना-स्या० । २ बहुन्न-सी०, स्या०, रो० । ३ पतिगण्हातु-सी०, पटिगण्हातु-रो० । ४ इतरितरेन चाह-स्या० ।

यतो भगवता भिक्खून गहपतिचीवरं अनुञ्ञात ति । एकाहेनेव राजगहे बहूनि चीवर-सहस्सानि उप्पज्जिसु ।

B 393 अस्सोसु खो जानपदा मनुस्सा – भगवता किर भिक्खून गहपतिचीवरं अनुञ्ञात ति । ते च मनुस्सा हट्ठा अहेसु उदग्गा – इदानि खो मय दानानि दस्साम पुञ्ञानि करिस्साम, यतो भगवता भिक्खून गहपतिचीवर अनुञ्ञात ति । जनपदे पि एकाहेनेव बहूनि चीवरसहस्सानि उप्पज्जिसु ।

तेन खो पन समयेन सङ्घस्स पावारो उप्पन्नो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, पावार ति । कोसेय्यपावारो उप्पन्नो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, कोसेय्यपावार ति । कोजव उप्पन्न होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, कोजव ति ।

पठमभाणवार[1] निट्ठित ।

---

§ ९. कम्बलानुजाननादिकथा

१३ तेन खो पन समयेन कासिराजा[2] जीवकस्स कोमारभच्चस्स अड्ढकासिक[3] कम्बल पाहेसि उपड्ढकासिन खममान[4] । अथ खो जीवको कोमारभच्चो त अड्ढकासिक कम्बल आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो जीवको कोमारभच्चो भगवन्त एतदवोच – "अय मे, भन्ते, अड्ढकासिको कम्बलो कासिरञ्ञा पहितो उपड्ढकासिन खममानो । पटिग्गण्हातु मे, भन्ते, भगवा कम्बल, य मम अस्स दीघरत्त हिताय सुखाया" ति । पटिग्गहेसि भगवा कम्बल । अथ खो भगवा जीवक कोमारभच्च धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि पे० पदक्खिण कत्वा पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, कम्बल" ति ।

१४ तेन खो पन समयेन सङ्घस्स उच्चावचानि चीवरानि उप्पज्जन्ति[5] । अथ खो
B 394 भिक्खून एतदहोसि – "कि नु खो भगवता चीवरं अनुञ्ञात, कि अननुञ्ञात" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, छ चीवरानि – खोम कप्पासिक कोसेय्य कम्बल साण[6] भङ्ग ति ।

R 282 १५ तेन खो पन समयेन ये ते भिक्खू गहपतिचीवरं सादियन्ति ते कुक्कुच्चायन्ता पसुकूल न सादियन्ति – एक येव भगवता चीवरं अनुञ्ञात, न द्वे ति । भगवतो एतमत्थ

---

१ पठमकभाणवारं–सी०, रो०, पठमभाणवारो–म० । २ कासिकराजा–रो० । ३ अड्ढकासिय–सी०, स्या० । ४ उपमान–स्या० । ५ उप्पन्नानि होन्ति–म० । ६ सान–सी० ।

आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, गहपतिचीवरं सादियन्तेन पसुकूल पि सादियितु, तदुभयेनपाह, भिक्खवे, सन्तुट्ठि वण्णेमी ति ।

§ १०. पंसुकूलपरियेसनकथा

१६ तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु[1] अद्धानमग्गप्पटिपन्ना[2] होन्ति । एकच्चे भिक्खू सुसान ओक्कमिसु पसुकूलाय, एकच्चे भिक्खू नागमेसु । ये ते भिक्खू सुसान ओक्कमिसु पसुकूलाय ते पसुकूलानि लभिसु । ये ते भिक्खू नागमेसु ते एवमाहसु – "अम्हाक पि, आवुसो, भाग देथा" ति । ते एवमाहसु – "न मय, आवुसो, तुम्हाक भाग दस्साम । किस्स तुम्हे नागमित्था" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, नागमेन्तान नाकामा भाग दातु ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । एकच्चे भिक्खू सुसान ओक्कमिसु पसुकूलाय, एकच्चे भिक्खू आगमेसु । ये ते भिक्खू सुसान ओक्कमिसु पसुकूलाय ते पसुकूलानि लभिसु । ये ते भिक्खू आगमेसु ते एवमाहसु – "अम्हाक पि, आवुसो, भाग देथा" ति । ते एवमाहसु – "न मय, आवुसो, तुम्हाक भाग दस्साम । किस्स तुम्हे न ओक्कमित्था" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, आगमेन्तान अकामा भाग दातु ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । एकच्चे भिक्खू पठम सुसान ओक्कमिसु पसुकूलाय, एकच्चे भिक्खू पच्छा ओक्कमिसु । ये ते भिक्खू पठम सुसान ओक्कमिसु पसुकूलाय ते पसुकूलानि लभिसु । ये ते भिक्खू B 395
पच्छा ओक्कमिसु ते न लभिसु । ते एवमाहसु – "अम्हाक पि, आवुसो, भाग देथा" ति । ते एवमाहसु – "न मय, आवुसो, तुम्हाक भाग दस्साम । किस्स तुम्हे पच्छा ओक्कमित्था" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, पच्छा ओक्कमन्तान[3] नाकामा भाग दातु ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । ते सदिसा सुसान ओक्कमिसु पसुकूलाय । एकच्चे भिक्खू पसुकूलानि लभिसु, एकच्चे भिक्खू न लभिसु । ये ते भिक्खू न लभिसु, ते एवमाहसु – "अम्हाक पि, आवुसो, भाग R 283
देथा" ति । ते एवमाहसु – "न मय, आवुसो, तुम्हाक भाग दस्साम । किस्स तुम्हे न लभित्था" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सदिसान ओक्कमन्तान अकामा भाग दातु ति ।

तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कोसलेसु जनपदेसु अद्धानमग्गप्पटिपन्ना होन्ति । ते कतिक कत्वा सुसान ओक्कमिसु पसुकूलाय । एकच्चे भिक्खू पसुकूलानि लभिसु,

---

१ जनपदे-म० । २ अद्धानमग्गपटिपन्ना-सी०, स्या०, रो० । ३ ओक्कन्तान-म०, रो० ।

एकच्चे भिक्खू न लभिंसु । ये ते भिक्खू न लभिंसु ते एवमाहंसु – "अम्हाकं पि, आवुसो, भागं देथा" ति । ते एवमाहंसु – "न मयं, आवुसो, तुम्हाकं भागं दस्साम । किस्स तुम्हे न लभित्था" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, कतिकं कत्वा ओक्कमन्तानं अकामा भागं दातुं ति ।

§ ११. चीवरपटिग्गाहकसम्मुतिकथा

१७ तेन खो पन समयेन मनुस्सा चीवरं आदाय आरामं आगच्छन्ति । ते पटिग्गाहकं अलभमाना पटिहरन्ति । चीवरं परित्तं उप्पज्जति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं भिक्खुं चीवरपटिग्गाहकं सम्मन्नितुं – यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, गहितागहितं च जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो, याचित्वा ब्यत्तेन[१] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवर-
B 396 पटिग्गाहकं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरपटिग्गाहकं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो चीवरपटिग्गाहकस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु चीवरपटिग्गाहको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

तेन खो पन समयेन चीवरपटिग्गाहका भिक्खू चीवरं पटिग्गहेत्वा तत्थेव उज्झित्वा
R 284 पक्कमन्ति । चीवरं नस्सति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतं भिक्खुं चीवरनिदहकं[२] सम्मन्नितुं – यो न छन्दागतिं गच्छेय्य, न दोसागतिं गच्छेय्य, न मोहागतिं गच्छेय्य, न भयागतिं गच्छेय्य, निहितानिहितं च[३] जानेय्य । एवं च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठमं भिक्खु याचितब्बो, याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरनिदहकं सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नामं भिक्खुं चीवरनिदहकं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो चीवरनिदहकस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु चीवरनिदहको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

§ १२. भण्डागारसम्मुतिआदिकथा

१८ तेन खो पन समयेन चीवरनिदहका भिक्खू मण्डपे पि रुक्खमूले पि निम्बकोसे पि[४] चीवरं[५] निदहन्ति । उन्दूरेहि पि उपचिकाहि पि खज्जन्ति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं ।

---

१ व्यत्तेन–रो० । २ चीवरनिदाहक–स्या०, रो० । ३ निदहितानिदहितञ्च–स्या० । ४ निब्बकोसे पि–म० । ५ अज्झोकासे पि चीवरं–स्या० ।

अनुजानामि, भिक्खवे, भण्डागारं सम्मन्नितु, य सङ्घो आकङ्खति विहारं वा अड्डयोग वा पासाद वा हम्मिय वा गुह वा । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल, सङ्घो इत्थन्नाम विहार भण्डागार सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नाम विहार भण्डागारं सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स विहारस्स भण्डागारस्स सम्मुति[1], सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो विहारो भण्डागार । खमति सङ्घस्स, B 397 तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति ।

तेन खो पन समयेन सङ्घस्स भण्डागारे चीवर अगुत्त होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागत भिक्खु भण्डागारिक सम्मन्नितु — यो न छन्दागति गच्छेय्य, न दोसागति गच्छेय्य, न मोहागति गच्छेय्य, न भयागति गच्छेय्य, गुत्तागुत्त च जानेय्य । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठम भिक्खु याचितब्बो, याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु भण्डागारिक सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु भण्डागारिक सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो भण्डागारिकस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु भण्डागारिको । खमति R 285 सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी" ति ।

तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू भण्डागारिक वुट्ठापेन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, भण्डागारिको वुट्ठापेतब्बो । यो वुट्ठापेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन सङ्घस्स भण्डागारे चीवर उस्सन्न होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, सम्मुखीभूतेन सङ्घेन भाजेतु ति ।

तेन खो पन समयेन सङ्घो[2] चीवरं भाजेन्तो कोलाहल अकासि । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागत भिक्खु चीवरभाजक सम्मन्नितु — यो न छन्दागति गच्छेय्य, न दोसागति गच्छेय्य, न मोहागति गच्छेय्य, न भयागति गच्छेय्य, भाजिताभाजित च जानेय्य । एव च पन, भिक्खवे, सम्मन्नितब्बो । पठम भिक्खु याचितब्बो, याचित्वा ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो आपेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु चीवरभाजक B 398 सम्मन्नेय्य । एसा ञत्ति । सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । सङ्घो इत्थन्नाम भिक्खु चीवरभाजक सम्मन्नति । यस्सायस्मतो खमति इत्थन्नामस्स भिक्खुनो चीवरभाजकस्स सम्मुति, सो तुण्हस्स,

१ सम्मति–स्या० । २ सब्बो सङ्घो–सी०, स्या०, रो० ।

यस्स नक्खमति, सो भासेय्य । सम्मतो सङ्घेन इत्थन्नामो भिक्खु चीवरभाजको । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति ।

अथ खो चीवरभाजकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "कथं नु खो चीवरं भाजेतब्बं" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, पठमं उच्चिनित्वा तुलयित्वा वण्णावण्णं कत्वा भिक्खू गणेत्वा वग्गं बन्धित्वा चीवरपटिवीसं[1] ठपेतुं ति ।

अथ खो चीवरभाजकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "कथं नु खो सामणेरानं चीवरपटिवीसो दातब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, सामणेरानं उपड्ढपटिवीसं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु सकेन भागेन उत्तरितुकामो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उत्तरन्तस्स सकं भागं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अतिरेकभागेन उत्तरितुकामो होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, अनुक्खेपे दिन्ने अतिरेकभागं दातुं ति ।

अथ खो चीवरभाजकानं भिक्खूनं एतदहोसि – "कथं नु खो चीवरपटिवीसो दातब्बो, आगतपटिपाटिया नु खो उदाहु यथावुड्ढं"[2] ति ? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, विकलके तोसेत्वा कुसपातं कातुं ति ।

§ १३. चीवररजनकथा

R. 286 १९. तेन खो पन समयेन भिक्खू छकणेन पि[3] पण्डुमत्तिकाय पि चीवरं रजन्ति[4] ।
B 399 चीवरं दुब्बण्णं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, छ रजनानि – मूलरजनं, खन्धरजनं, तचरजनं, पत्तरजनं, पुप्फरजनं, फलरजनं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू सीतुदकाय[5] चीवरं रजन्ति । चीवरं दुग्गन्धं होति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, रजनं पचितुं चुल्लं[6] रजनकुम्भिं ति । रजनं उत्तरियति[7] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उत्तराळुम्पं[8] बन्धितुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू न जानन्ति रजनं पक्कं वा अपक्कं वा । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, उदके वा नखपिट्ठिकाय वा थेवकं दातुं ति ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू रजनं ओरोपेन्ता कुम्भिं आविञ्छन्ति[9] । कुम्भी भिज्जति[10] । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, रजनुळुङ्कं दण्डकथालकं ति[11] ।

तेन खो पन समयेन भिक्खूनं रजनभाजनं न संविज्जति । भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं । अनुजानामि, भिक्खवे, रजनकोलम्बं[12] रजनघटं ति ।

---

१ चीवरपटिविंसं–सी०, चीवरपटिविसं–रो०, स्या० । २ यथाबुड्ढं–सी० । ३ छकनेन–रो० । ४ रजेन्ति–सी०, स्या० । ५ सीतुन्नकाय–रो, सीतूदकाय–स्या, सीतुन्दिकाय–सी० । ६ चुळ्ळं–स्या० । ७ उत्तरीयति–सी० । ८ उत्तराळुवं–स्या० । ९ आवट्टन्ति–स्या०, आवज्जन्ति–रो० । १० पभिज्जति–सी० । ११ दण्डकथालिकन्ति–सी०, स्या०, रो० । १२ रजनकोळुम्पं–सी० ।

तेन खो पन समयेन भिक्खू पातिया पि पत्ते पि चीवरं ओमद्दन्ति[१]। चीवरं परिभिज्जति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, रजनदोणिक ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खू छमाय[२] चीवरं पत्थरन्ति। चीवरं पसुकितं होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, तिणसन्थारक ति।

तिणसन्थारको उपचिकाहि खज्जति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, चीवरवंसं चीवररज्जुं ति।

मज्झेन लग्गेन्ति। रजनं उभतो गळति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, कण्णे बन्धितुं ति।

कण्णो जीरति[३]। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, कण्णसुत्तक ति। B 400

रजनं एकतो गळति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सम्परिवत्तकं सम्परिवत्तकं रजेतुं, न च अच्छिन्ने थेवे पक्कमितुं ति।

तेन खो पन समयेन चीवरं पत्थिन्नं होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, उदके ओसारेतुं[४] ति।

तेन खो पन समयेन चीवरं फरुसं होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, पाणिना आकोटेतुं ति। R 287

तेन खो पन समयेन भिक्खू[५] अच्छिन्नकानि चीवरानि[६] धारेन्ति दन्तकासावानि[७]। [मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[८] विपाचेन्ति – (सेय्यथापि नाम[९] गिही कामभोगिनो ति)। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। न, भिक्खवे, अच्छिन्नकानि चीवरानि धारेतब्बानि। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति]।

§ १४. छिन्नकचीवरानुजानना

२० अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्तं[१०] विहरित्वा येन दक्खिणागिरि तेन चारिकं पक्कामि। अद्दसा खो भगवा मगधखेत्तं[११] अच्छिबन्धं[१२] पाळिबन्धं[१३] मरियादबन्धं[१४] सिङ्घाटकबन्धं,[१५] दिस्वान आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि – "पस्ससि नो त्वं, आनन्द, मगधखेत्तं अच्छिबन्धं पाळिबन्धं मरियादबन्धं सिङ्घाटकबन्धं" ति? एवं, भन्ते, ति। उस्सहसि त्वं, आनन्द, भिक्खूनं एवरूपानि चीवरानि संविदहितुं ति? उस्सहामि, भगवा ति। अथ खो भगवा दक्खिणागिरिस्मिं यथाभिरन्तं विहरित्वा पुनदेव राजगहं पच्चागञ्छि[१६]। अथ खो

१ सम्मद्दन्ति–सी०, रो०, मद्दन्ति–स्या०। २ छमाय–स्या०। ३ जिरति–रो०। ४ ओसादेतु–सी०, स्या०। ५ छब्बग्गिया भिक्खू–स्या०। ६ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ७ दन्तकसावानि–स्या०। ८ खीयन्ति–रो०, सी०, स्या०। ९ रो० पोत्थके नत्थि। [ ] सी० पोत्थके नत्थि। ( ) स्या० पोत्थके नत्थि। १० यथाभिरत्त–सी०। ११ मगधक्खेत्त–सी०, मागधक्खेत्त–स्या०। १२ अच्चिबद्ध–सी०, स्या०। १३ पालिबन्ध–रो०, स्या०, पाळिबद्ध–सी०। १४ मरियादबद्ध–सी०, मरियाबन्ध–म०। १५ सिङ्घाटकबद्ध–सी०, स्या०। १६ पच्छागच्छि–स्या०, रो०।

आयस्मा आनन्दो सम्बहुलान भिक्खून चीवरानि सविदहित्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच – "पस्सतु मे, भन्ते, भगवा चीवरानि सविदहितानी" ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ[1] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "पण्डितो, भिक्खवे, आनन्दो, महापञ्ञो, भिक्खवे, आनन्दो, यत्र हि नाम मया सङ्खित्तेन भासितस्स वित्थारेन अत्थ आजानिस्सति, कुसि पि नाम करिस्सति, अड्ढकुसि पि नाम
B 401 करिस्सति, मण्डल पि नाम करिस्सति, अड्ढमण्डलं पि नाम करिस्सति, विवट्ट पि नाम करिस्सति, अनुविवट्ट पि नाम करिस्सति, गीवेय्यक पि नाम करिस्सति, जङ्घेय्यक पि नाम करिस्सति, बाहन्त पि नाम करिस्सति, छिन्नक च भविस्सति, सत्थलूख[2] समणसारुप्प पच्चत्थिकान च अनभिच्छित । अनुजानामि, भिक्खवे, छिन्नक सङ्घाटि छिन्नक उत्तरासङ्ग छिन्नक अन्तरवासक" ति ।

§ १५. तिचीवरानुजानना

२१ अथ खो भगवा राजगहे यथाभिरन्त विहरित्वा येन वेसाली तेन चारिक पक्कामि । अद्दसा[3] खो भगवा अन्तरा च राजगह अन्तरा च वेसालि अद्धानमग्गप्पटिपन्नो[4] सम्बहुले भिक्खू चीवरेहि उब्भण्डिते[5] सीसे पि चीवरभिसि करित्वा खन्धे पि चीवरभिसि करित्वा कटिया पि चीवरभिसि करित्वा आगच्छन्ते, दिस्वान भगवतो एतदहोसि – "अतिलहु
R 288 खो इमे मोघपुरिसा चीवरे बाहुल्लाय[6] आवत्ता । यन्नूनाह भिक्खून चीवरे सीम बन्धेय्य, मरियाद ठपेय्य" ति । अथ खो भगवा अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन वेसाली तदवसरि । तत्र सुद भगवा वेसालिय विहरति गोतमके चेतिये । तेन खो पन समयेन भगवा सीतासु हेमन्तिकासु रत्तीसु अन्तरट्ठकासु हिमपातसमये रत्ति अज्झोकासे एकचीवरो निसीदि । न भगवन्त सीत अहोसि । निक्खन्ते पठमे यामे सीत भगवन्त अहोसि । दुतिय भगवा चीवर पारुपि । न भगवन्त सीत अहोसि । निक्खन्ते मज्झिमे यामे सीत भगवन्त अहोसि । ततिय भगवा चीवर पारुपि । न भगवन्त सीत अहोसि । निक्खन्ते पच्छिमे यामे उद्धस्ते[7] अरुणे नन्दिमुखिया रत्तिया सीत भगवन्त अहोसि । चतुत्थ भगवा चीवर पारुपि । न भगवन्त सीत अहोसि । अथ खो भगवतो एतदहोसि – "ये पि खो ते कुलपुत्ता इमस्मि धम्मविनये सीतालुका सीतभीरुका ते पि सक्कोन्ति तिचीवरेन यापेतु । यन्नूनाह भिक्खून चीवरे सीम बन्धेय्य, मरियाद ठपेय्य, तिचीवरं अनुजानेय्य" ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "इधाह, भिक्खवे, अन्तरा च
B 402 राजगह अन्तरा च वेसालि अद्धानमग्गप्पटिपन्नो अद्दस सम्बहुले भिक्खू चीवरेहि उब्भण्डिते सीसे पि चीवरभिसि करित्वा खन्धे पि चीवरभिसि करित्वा कटिया पि चीवरभिसि करित्वा आगच्छन्ते, दिस्वान मे एतदहोसि – 'अतिलहु खो इमे मोघपुरिसा चीवरे बाहुल्लाय आवत्ता ।

---

१ धम्मिकथ–रो० । २ सत्तलूख–रो० । ३ अद्दस–म०, अद्दस खो–रो० । ४ अद्धानमग्ग पटिपन्नो–सी०, स्या०, रो० । ५. उब्भण्डीकते–स्या० । ६ चीवरबाहुल्लाय–सी० । ७ उद्धते–स्या०, रो० ।

यन्नूनाह भिक्खून चीवरे सीम बन्धेय्य, मरियाद ठपेय्य ति। इधाह, भिक्खवे, सीतासु हेमन्तिकासु रत्तीसु अन्तरट्ठकासु हिमपातसमये रत्ति अज्झोकासे एकचीवरो निसीदि। न म सीत अहोसि। निक्खन्ते पठमे यामे सीत म अहोसि। दुतियाह चीवर पारुपि। न म सीत अहोसि। निक्खन्ते मज्झिमे यामे सीत म अहोसि। ततियाह चीवरं पारुपि। न म सीत अहोसि। निक्खन्ते पच्छिमे यामे उद्धस्ते अरुणे नन्दिमुखिया रत्तिया सीत म अहोसि। चतुत्थाह चीवरं पारुपि। न म सीत अहोसि। तस्स मय्ह, भिक्खवे, एतदहोसि – "ये पि खो ते कुलपुत्ता इमस्मि धम्मविनये[1] सीतालुका सीतभीरुका ते पि सक्कोन्ति तिचीवरेन यापेतु। यन्नूनाह भिक्खून चीवरे सीम बन्धेय्य, मरियाद ठपेय्य, तिचीवरं अनुजानेय्य' R 289 ति। अनुजानामि, भिक्खवे, तिचीवर – दिगुण सङ्घाटि, एकच्चिय उत्तरासङ्ग, एकच्चिय अन्तरवासक" ति।

§ १६. अतिरेकचीवरकथा

२२ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू भगवता तिचीवर अनुञ्ञात ति अञ्ञेनेव तिचीवरेन गाम पविसन्ति, अञ्ञेन[2] तिचीवरेन आरामे अच्छन्ति, अञ्ञेन तिचीवरेन नहान ओतरन्ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – कथ हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू अतिरेकचीवरं धारेस्सन्ती ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अतिरेकचीवरं धारेतब्ब। यो धारेय्य, यथाधम्मो कारेतब्बो" ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स अतिरेकचीवरं उप्पन्न होति। आयस्मा च आनन्दो त चीवर आयस्मतो सारिपुत्तस्स दातुकामो होति। आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति। अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि – "भगवता सिक्खापद[3] पञ्ञत्त 'न अतिरेकचीवरं धारेतब्ब' ति। इद च मे अतिरेकचीवर उप्पन्न। अह चिम चीवर आयस्मतो B 403 सारिपुत्तस्स दातुकामो। आयस्मा च सारिपुत्तो साकेते विहरति। कथ नु खो मया पटिपज्जितब्ब" ति? अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो एतमत्थ आरोचेसि। कीवचिर पनानन्द, सारिपुत्तो आगच्छिस्सती ति? नवम वा, भगवा, दिवस, दसम वा ति। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, दसाहपरम अतिरेकचीवरं धारेतु" ति।

तेन खो पन समयेन भिक्खून अतिरेकचीवर उप्पन्न होति[4]। अथ खो भिक्खून एतदहोसि – "कथ नु खो अम्हेहि[5] अतिरेकचीवरे पटिपज्जितब्ब" ति? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, अतिरेकचीवर विकप्पेतु ति।

१ धम्मविनये पब्बजिता–सी०। २ अञ्ञेनेव–सी०, स्या०। ३ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ४ उप्पज्जति–सी०, रो०। ५ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

२३ अथ खो भगवा वेसालिय यथाभिरन्त विहरित्वा येन बाराणसी तेन चारिक पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन बाराणसी तदवसरि। तत्र सुद भगवा बाराणसिय विहरति इसिपतने मिगदाये। तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो अन्तरवासको छिद्दो होति। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता तिचीवर अनुञ्ञात –
R 290 दिगुणा सङ्घाटि, एकच्चियो उत्तरासङ्गो, एकच्चियो अन्तरवासको। अय च मे अन्तरवासको छिद्दो। यन्नूनाह अग्गळ अच्छुपेय्य, समन्ततो दुपट्ट भविस्सति, मज्झे एकच्चिय" ति। अथ खो सो भिक्खु अग्गळ अच्छुपेसि। अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिक आहिण्डन्तो त भिक्खु अग्गळ अच्छुपेन्त, दिस्वान येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त भिक्खु एतदवोच – "कि त्व, भिक्खु, करोसी" ति? अग्गळ, भगवा, अच्छुपेमी ति। साधु साधु, भिक्खु, साधु खो त्व, भिक्खु, अग्गळ अच्छुपेसी ति। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, अहतान दुस्सान अहतकप्पान दिगुण सङ्घाटि, एकच्चिय उत्तरासङ्ग, एकच्चिय अन्तरवासक, उतुद्धटान दुस्सान चतुग्गुण
B 404 सङ्घाटि, दिगुण उत्तरासङ्ग, दिगुण अन्तरवासक, पसुकूले यावदत्थ, पापणिके उस्साहो करणीयो। अनुजानामि, भिक्खवे, अग्गळ तुन्न ओवट्टिक कण्डूसक दळ्हीकम्म[1]" ति।

§ १७. विसाखावत्थु

२४ अथ खो भगवा बाराणसिय यथाभिरन्त विहरित्वा येन सावत्थि तेन चारिक पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन सावत्थि तदवसरि। तत्र सुद भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। अथ खो विसाखा मिगारमाता येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्न खो
R 291 विसाख मिगारमातर भगवा धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि। अथ खो विसाखा मिगारमाता, भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता समुत्तेजिता सम्पहसिता, भगवन्त एतदवोच – "अधिवासेतु मे, भन्ते, भगवा स्वातनाय भत्त सद्धि भिक्खुसङ्घेना" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[2]। अथ खो विसाखा मिगारमाता भगवतो अधिवासन विदित्वा उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा पक्कामि।

तेन खो पन समयेन तस्सा रत्तिया अच्चयेन चातुद्दीपिको महामेघो पावस्सि। अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "यथा, भिक्खवे, जेतवने वस्सति एव चतूसु[3] दीपेसु वस्सति। ओवस्सापेथ, भिक्खवे, काय। अय पच्छिमको चातुद्दीपिको महामेघो" ति। एव, भन्ते, ति खो ते भिक्खू भगवतो पटिस्सुणित्वा[4] निक्खित्तचीवरा काय ओवस्सापेन्ति। अथ खो विसाखा मिगारमाता पणीत खादनीय भोजनीय पटियादापेत्वा दासि आणापेसि – "गच्छ, जे। आराम गन्त्वा काल आरोचेहि – कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति। एव, अय्ये, ति खो सा

---

१ दळ्हिकम्म–रो०। २ तुण्हिभावेन–रो०। ३ चतुसु–सी०। ४ पटिस्सुत्वा–सी०, पटिसुणित्वा–रो०।

दासी विसाखाय मिगारमातुया पटिस्सुणित्वा आराम गन्त्वा अद्दस भिक्खू निक्खित्तचीवरे काय ओवस्सापेन्ते, दिस्वान 'नत्थि आरामे भिक्खू, आजीवका काय ओवस्सापेन्ती' ति येन विसाखा मिगारमाता तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा विसाख मिगारमातरं एतदवोच – "नत्थय्ये, आरामे भिक्खू, आजीवका काय ओवस्सापेन्ती" ति । अथ खो विसाखाय मिगारमातुया पण्डिताय वियत्ताय मेधाविनिया एतदहोसि – "निस्ससय खो अय्या निक्खित्तचीवरा काय ओवस्सापेन्ति । साय बाला मञ्ञित्थ – नत्थि आरामे भिक्खू, आजीवका B 405 काय ओवस्सापेन्ती" ति, पुन[1] दासि आणापेसि – "गच्छ, जे । आराम गन्त्वा काल आरोचेहि – कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति । अथ खो ते भिक्खू गत्तानि सीति[2] करित्वा कल्लकाया चीवरानि गहेत्वा यथाविहार पविसिसु । अथ खो सा दासी आराम गन्त्वा भिक्खू अपस्सन्ती 'नत्थि आरामे भिक्खू, सुञ्ञो आरामो' ति येन विसाखामिगारमाता तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा विसाख मिगारमातर एतदवोच – "नत्थय्ये, आरामे भिक्खू, सुञ्ञो आरामो" ति । अथ खो विसाखाय मिगारमातुया पण्डिताय वियत्ताय मेधाविनिया एतदहोसि – "निस्ससय खो अय्या गत्तानि सीति करित्वा कल्लकाया चीवरानि गहेत्वा यथाविहार पविट्ठा । साय बाला मञ्ञित्थ – नत्थि आरामे भिक्खू, सुञ्ञो आरामो" ति, पुन दासि आणापेसि – "गच्छ, जे । आराम गन्त्वा काल आरोचेहि – कालो, भन्ते, निट्ठितं भत्त" ति ।

२५ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "सन्दहथ[3], भिक्खवे, पत्तचीवर, कालो भत्तस्सा" ति । एव, भन्ते, ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय – सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित[4] वा बाह पसारेय्य, पसारित वा बाह सम्मिञ्जेय्य, एवमेव – जेतवने अन्तरहितो विसाखाय मिगारमातुया कोट्ठके पातुरहोसि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने सद्धि भिक्खुसङ्घेन । अथ खो विसाखा मिगारमाता – अच्छरिय वत भो अब्भुत वत भो तथागतस्स महिद्धिकता महानुभावता, यत्र हि नाम जण्णुकमत्तेसु[5] पि ओघेसु पवत्तमानेसु[6], कटिमत्तेसु पि ओघेसु पवत्तमानेसु, न हि नाम एकभिक्खुस्स पि[7] पादा[8] वा चीवरानि वा अल्लानि भविस्सन्ती R 292 ति – हट्ठा उदग्गा बुद्धप्पमुख[9] भिक्खुसङ्घ पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेत्वा सम्पवारेत्वा भगवन्त भुत्ताविं ओनीतपत्तपाणि एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्ना खो विसाखा मिगारमाता भगवन्त एतदवोच – "अट्ठाह, भन्ते, भगवन्त वरानि याचामी" ति । अतिक्कन्तवरा खो, विसाखे, तथागता ति । यानि च, भन्ते, कप्पियानि[10] यानि च B 406 अनवज्जानी ति । वदेहि, विसाखे, ति । इच्छामह, भन्ते, सङ्घस्स यावजीव वस्सिकसाटिक

१ स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । २ सीती–स्या०, सीति–रो० । ३ सन्नहथ–सी०, स्या०, रो० । ४ समिञ्जित–म० । ५ जन्नुकमत्तेसु–स्या०, रो० । ६ वत्तमानेसु–सी०, स्या० । ७ एकभिक्खुस्सा पि–स्या० । ८ पादानि–सी० । ९ बुद्धपमुख–सी०, रो० । १० कप्पन्ति–स्या० ।

दातु, आगन्तुकभत्त दातु, गमिकभत्त दातु, गिलानभत्त दातु, गिलानुपट्ठाकभत्त दातु, गिलानभेसज्ज दातु, धुवयागु दातु, भिक्खुनीसङ्घस्स[1] उदकसाटिक दातु ति। कि पन त्व, विसाखे, अत्थवस सम्पस्समाना तथागत अट्ठ वरानि याचसी ति ?

इधाह, भन्ते, दासि आणापेसि – "गच्छ, जे। आराम गन्त्वा काल आरोचेहि – कालो, भन्ते, निट्ठित भत्त" ति। अथ खो सा, भन्ते, दासी आराम गन्त्वा अद्दस भिक्खू निक्खित्तचीवरे काय ओवस्सापेन्ते, दिस्वान 'नत्थि आरामे भिक्खू, आजीवका काय ओवस्सापेन्ती' ति येनाह तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा म एतदवोच – "नत्थय्ये, आरामे भिक्खू, आजीवका काय ओवस्सापेन्ती" ति। असुचि, भन्ते, नग्गिय जेगुच्छ[2] पटिकूल[3]। इमाह, भन्ते, अत्थवस सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीव वस्सिकसाटिक दातु।

पुन च पर, भन्ते, आगन्तुको भिक्खु न वीथिकुसलो न गोचरकुसलो किलन्तो पिण्डाय चरति। सो मे आगन्तुकभत्त भुञ्जित्वा वीथिकुसलो गोचरकुसलो अकिलन्तो पिण्डाय चरिस्सति। इमाह, भन्ते, अत्थवस सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीव आगन्तुकभत्त दातु।

पुन च परं, भन्ते, गमिको भिक्खु अत्तनो भत्त परियेसमानो सत्था वा विहायिस्सति, यत्थ वा वास गन्तुकामो भविस्सति तत्थ विकाले उपगच्छिस्सति, किलन्तो अद्धान गमिस्सति। सो मे गमिकभत्त भुञ्जित्वा सत्था न विहायिस्सति, यत्थ वास गन्तुकामो भविस्सति तत्थ काले[4] उपगच्छिस्सति,[5] अकिलन्तो अद्धान गमिस्सति। इमाह, भन्ते, अत्थवस सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीव गमिकभत्त दातु।

पुन च परं, भन्ते, गिलानस्स भिक्खुनो सप्पायानि भोजनानि अलभन्तस्स आबाधो
R 293 वा अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया[6] वा भविस्सति। तस्स मे गिलानभत्त भुत्तस्स आबाधो न अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया न भविस्सति। इमाह, भन्ते, अत्थवस सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीव गिलानभत्त दातु।

B 407 पुन च पर, भन्ते, गिलानुपट्ठाको भिक्खु अत्तनो भत्त परियेसमानो गिलानस्स उस्सूरे भत्त नीहरिस्सति, भत्तच्छेद करिस्सति। सो मे गिलानुपट्ठाकभत्त भुञ्जित्वा गिलानस्स कालेन भत्त नीहरिस्सति, भत्तच्छेद न करिस्सति। इमाह, भन्ते, अत्थवस सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीव गिलानुपट्ठाकभत्त दातु।

पुन च परं, भन्ते, गिलानस्स भिक्खुनो सप्पायानि भेसज्जानि अलभन्तस्स आबाधो वा अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया वा भविस्सति। तस्स मे गिलानभेसज्ज परिभुत्तस्स आबाधो न अभिवड्ढिस्सति, कालङ्किरिया न भविस्सति। इमाह, भन्ते, अत्थवस सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीव गिलानभेसज्ज दातु।

---

१ भिक्खुनिसङ्घस्स–म०। २ रो० पोत्थके नत्थि। ३ पटिक्कूल–सी०, रो०। ४ कालेन–सी०, रो०, विकाले–स्या०। ५. न उपगच्छिस्सति–स्या०। ६ कालकिरिया–स्या०।

पुन च परं, भन्ते, भगवता अन्धकविन्दे दसानिससे सम्पस्समानेन यागु अनुञ्ञाता । त्याहं, भन्ते, आनिससे सम्पस्समाना इच्छामि सङ्घस्स यावजीवं धुवयागुं दातुं ।

इध, भन्ते, भिक्खुनियो अचिरवतिया नदिया वेसियाहि सद्धिं नग्गा एकतित्थे नहायन्ति । ता, भन्ते, वेसियो[1] भिक्खुनियो उप्पण्डेसु – "किं नु खो नाम तुम्हाकं, अय्ये, दहरानं[2] ब्रह्मचरियं चिण्णेन[3], ननु नाम कामा परिभुञ्जितब्बा, यदा जिण्णा भविस्सथ[4] तदा ब्रह्मचरियं चरिस्सथ । एवं तुम्हाकं उभो अत्था[5] परिग्गहिता भविस्सन्ती" ति । ता, भन्ते, भिक्खुनियो वेसियाहि उप्पण्डियमाना मङ्कू अहेसुं । असुचि, भन्ते, मातुगामस्स नग्गियं जेगुच्छं पटिकूलं । इमाहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समाना इच्छामि भिक्खुनीसङ्घस्स यावजीवं उदकसाटिकं दातुं ति ।

२६ किं पन त्वं, विसाखे, आनिसंसं सम्पस्समाना तथागतं अट्ठ वरानि याचसी ति ? इध, भन्ते, दिसासु वस्सवुट्ठा[6] भिक्खू सावत्थिं आगच्छिस्सन्ति भगवन्तं दस्सनाय । ते भगवन्तं उपसङ्कमित्वा पुच्छिस्सन्ति – "इत्थन्नामो, भन्ते, भिक्खु कालङ्कतो,[7] तस्स का गति को अभिसम्परायो" ति ? तं भगवा ब्याकरिस्सति[8] सोतापत्तिफले वा सकदागामिफले वा अनागामिफले वा अरहत्ते[9] वा । त्याहं उपसङ्कमित्वा पुच्छिस्सामि – "आगतपुब्बा नु खो, भन्ते, तेन अय्येन सावत्थी" ति ? सचे मे वक्खन्ति – "आगतपुब्बा तेन भिक्खुना सावत्थी" ति B 408
निट्ठमेत्थ गच्छिस्सामि – निस्संसयं मे[10] परिभुत्तं[11] तेन अय्येन वस्सिकसाटिका वा आगन्तुकभत्तं R. 294
वा गमिकभत्तं वा गिलानभत्तं वा गिलानुपट्ठाकभत्तं वा गिलानभेसज्जं वा धुवयागु वा ति । तस्सा मे तदनुस्सरन्तिया पामुज्जं जायिस्सति, पमुदिताय पीति जायिस्सति, पीतिमनाय कायो पस्सम्भिस्सति, पस्सद्धकाया सुखं वेदियिस्सामि,[12] सुखिनिया चित्तं समाधियिस्सति । सा मे भविस्सति इन्द्रियभावना बलभावना बोज्झङ्गभावना । इमाहं, भन्ते, आनिसंसं सम्पस्समाना तथागतं अट्ठ वरानि याचामी ति । साधु साधु, विसाखे, साधु खो त्वं, विसाखे, इमं आनिसंसं सम्पस्समाना तथागतं अट्ठ वरानि याचसि । अनुजानामि ते, विसाखे, अट्ठ वरानी ति । अथ खो भगवा विसाखं मिगारमातरं इमाहि गाथाहि अनुमोदि –

"या अन्नपानं ददतिप्पमोदिता[13] ।
सीलूपपन्ना सुगतस्स साविका ॥
ददाति दानं अभिभुय्य मच्छरं ।
सोवग्गिकं सोकनुदं सुखावहं ॥

---

१ वेसिया–म० । २ दहरानं दहरानं–सी० । ३ चिण्णे–स्या०, रो० । ४ भविस्सन्ति–रो० । ५ अन्ता–स्या०, रो० । ६ वस्सं वुत्था–सी०, स्या०, रो० । ७ कालकतो–सी०, रो० । ८ ब्याकरिस्सति–सी०, रो० । ९ अरहत्तफले–रो० । १० सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ११ परिभुत्ता–स्या० । १२ वेदयिस्सामि–स्या०, रो० । १३ ददती पमोदिता–सी०, स्या०, अतिपमोदिता–रो० ।

"दिब्ब सा लभते आयु[1] ।
आगम्म मग्ग विरज अनङ्गण ॥
सा पुञ्ञकामा सुखिनी अनामया ।
सग्गम्हि कायम्हि चिर पमोदती" ति ॥

२७ अथ खो भगवा विसाख मिगारमातर इमाहि गाथाहि अनुमोदित्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, वस्सिकसाटिक, आगन्तुकभत्त, गमिकभत्त, गिलानभत्त, गिलानुपट्ठाकभत्त, गिलानभेसज्ज, धुवयागु, भिक्खुनीसङ्घस्स उदकसाटिक" ति ।

विसाखाभाणवार निट्ठित ।

---

§ १८ निसीदनादिअनुजानना

B. 409 २८ तेन खो पन समयेन भिक्खू पणीतानि भोजनानि भुञ्जित्वा मुट्ठस्सती असम्पजाना निद्द ओक्कमन्ति[2] । तेस मुट्ठस्सतीन असम्पजानान निद्द ओक्कमन्तान सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति, सेनासन असुचिना मक्खियति । अथ खो भगवा आयस्मता आनन्देन पच्छासमणेन सेनासनचारिक आहिण्डन्तो अद्दस सेनासन असुचिना मक्खित, दिस्वान आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "कि एत, आनन्द, सेनासन मक्खित" ति ? एतरहि, R. 295 भन्ते, भिक्खू पणीतानि भोजनानि भुञ्जित्वा मुट्ठस्सती असम्पजाना निद्द ओक्कमन्ति । तेस मुट्ठस्सतीन असम्पजानान निद्द ओक्कमन्तान सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति, तयिद, भगवा, सेनासन असुचिना मक्खित ति । एवमेत, आनन्द, एवमेत, आनन्द । मुच्चति हि, आनन्द[3], मुट्ठस्सतीन असम्पजानान निद्द ओक्कमन्तान सुपिनन्तेन असुचि । ये ते, आनन्द, भिक्खू उपट्ठितस्सती[4] सम्पजाना निद्द ओक्कमन्ति, तेस असुचि न मुच्चति । ये पि ते, आनन्द, पुथुज्जना कामेसु वीतरागा, तेस पि असुचि न मुच्चति । अट्ठानमेत, आनन्द, अनवकासो य अरहतो असुचि मुच्चेय्या ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "इधाह, भिक्खवे, आनन्देन पच्छासमणेन सेनासनचारिक आहिण्डन्तो अद्दस सेनासन असुचिना मक्खित, दिस्वान आनन्द आमन्तेसि[5] 'कि एत, आनन्द, सेनासन मक्खित' ति ? एतरहि, भन्ते, भिक्खू पणीतानि भोजनानि भुञ्जित्वा मुट्ठस्सती असम्पजाना निद्द ओक्कमन्ति । तेस मुट्ठस्सतीन असम्पजानान निद्द ओक्कमन्तान सुपिनन्तेन असुचि मुच्चति, तयिद, भगवा, सेनासन असुचिना मक्खित ति । एवमेत, आनन्द, एवमेत, आनन्द, मुच्चति हि, आनन्द, मुट्ठस्सतीन असम्पजानान निद्द

---

१ दिब्ब बल सा लभते च आयु–स्या० । २ ओक्कमयतो–रो० । ३ आनन्द तेस–स्या० । ४ उपट्ठितसती–रो०, सी० । ५ आमन्तेसि–स्या० ।

ओक्कमन्तान सुपिनन्तेन असुचि । ये ते, आनन्द, भिक्खू उपट्ठितस्सती सम्पजाना निद्द ओक्कमन्ति, तेस असुचि न मुच्चति । ये पि ते, आनन्द, पुथुज्जना कामेसु वीतरागा तेस पि असुचि न मुच्चति । अट्ठानमेत, आनन्द, अनवकासो य अरहतो असुचि मुच्चेय्या ति ।

"पञ्चिमे, भिक्खवे, आदीनवा मुट्ठस्सतिस्स असम्पजानस्स निद्द ओक्कमतो[1] – दुक्ख सुपति, दुक्ख पटिबुज्झति, पापक सुपिन पस्सति, देवता न रक्खन्ति, असुचि मुच्चति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आदीनवा मुट्ठस्सतिस्स असम्पजानस्स निद्द ओक्कमतो ।

"पञ्चिमे, भिक्खवे, आनिसंसा उपट्ठितस्सतिस्स सम्पजानस्स निद्द ओक्कमतो – सुख सुपति, सुख पटिबुज्झति, न पापक सुपिन पस्सति, देवता रक्खन्ति, असुचि न मुच्चति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च आनिसंसा उपट्ठितस्सतिस्स सम्पजानस्स निद्द ओक्कमतो । B 410

"अनुजानामि, भिक्खवे, कायगुत्तिया चीवरगुत्तिया सेनासनगुत्तिया निसीदन" ति ।

तेन खो पन समयेन अतिखुद्दक निसीदन न सब्ब सेनासन गोपेति[2] । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, यावमहन्त पच्चत्थरण आकङ्खति तावमहन्त पच्चत्थरण कातु ति ।

२९ तेन खो पन समयेन आयस्मतो आनन्दस्स उपज्झायस्स आयस्मतो बेलट्ठसीसस्स[3] थुल्लकच्छाबाधो होति । तस्स लसिकाय चीवरानि काये लग्गन्ति । तानि भिक्खू उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढन्ति । अद्दसा खो भगवा सेनासनचारिक आहिण्डन्तो ते भिक्खू तानि चीवरानि उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढन्ते, दिस्वान येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू एतदवोच – "किं इमस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो" ति ? इमस्स, भन्ते, आयस्मतो थुल्लकच्छाबाधो । लसिकाय चीवरानि काये लग्गन्ति । तानि मय उदकेन तेमेत्वा तेमेत्वा अपकड्ढामा ति । अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, यस्स कण्डु वा पिळका वा अस्सावो वा थुल्लकच्छु वा[4] आबाधो कण्डुपटिच्छादि[5]" ति । R 296

३० अथ खो विसाखा मिगारमाता मुखपुञ्छनचोळक[6] आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्ना खो विसाखा मिगारमाता भगवन्त एतदवोच – "पटिग्गण्हातु[7] मे, भन्ते, भगवा[8] मुखपुञ्छनचोळक, य मम अस्स दीघरत्त हिताय सुखाया" ति । पटिग्गहेसि भगवा मुखपुञ्छनचोळक । अथ खो भगवा विसाख मिगारमातरं धम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहसेसि । अथ खो विसाखा मिगारमाता भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सिता समादपिता B 411

१ ओक्कमयतो–रो० । २ सङ्गोपेति–म० । ३ बेलट्ठिसीसस्स–सी०, वेलट्ठसीसस्स–स्या० । ४ थुल्लकच्छा–स्या०, रो० । ५ कण्डुप्पटिच्छादिं–म० । ६ मुखपुञ्छनचोल–स्या०, मुखपुञ्छनचोळ–म०, मुखपुञ्छनचोलक–रो० । ७ पतिगण्हातु–सी०, पटिगण्हातु–रो० । ८ अय पाठो स्या० पोत्थके नत्थि ।

समुत्तेजिता सम्पहंसिता उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि। अथ खो भगवा एतस्मिं निदाने एतस्मिं पकरणे धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "अनुजानामि, भिक्खवे, मुखपुञ्छनचोळक" ति।

३१ तेन खो पन समयेन रोजो मल्लो आयस्मतो आनन्दस्स सहायो होति। रोजस्स मल्लस्स खोमपिलोतिका आयस्मतो आनन्दस्स हत्थे निक्खित्ता होति। आयस्मतो च आनन्दस्स खोमपिलोतिकाय अत्थो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतस्स विस्सासं गहेतुं – सन्दिट्ठो च होति, सम्भत्तो च, आलपितो च, जीवति च, जानाति च, गहिते मे अत्तमनो भविस्सती ति। अनुजानामि, भिक्खवे, इमेहि पञ्चहङ्गेहि समन्नागतस्स विस्सासं गहेतुं ति।

३२ तेन खो पन समयेन भिक्खून परिपुण्णं होति तिचीवरं। अत्थो च होति परिस्सावनेहि पि थविकाहि पि। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, परिक्खारचोळक[1] ति।

§ १९. पच्छिमविकप्पनुपगचीवरादिकथा

३३ अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "यानि तानि भगवता अनुञ्ञातानि तिचीवरं
R 297 ति वा वस्सिकसाटिका ति वा निसीदनं ति वा पच्चत्थरणं ति वा कण्डुप्पटिच्छादी ति वा मुखपुञ्छनचोळकं ति वा परिक्खारचोळकं ति वा, सब्बानि तानि अधिट्ठातब्बानि नु खो, उदाहु, विकप्पेतब्बानी" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, तिचीवरं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं, वस्सिकसाटिकं वस्सानं चातुमासं अधिट्ठातुं, ततो परं विकप्पेतुं, निसीदनं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं, पच्चत्थरणं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं, कण्डुप्पटिच्छादिं याव आबाधा अधिट्ठातुं ततो परं विकप्पेतुं, मुखपुञ्छनचोळकं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं, परिक्खारचोळकं अधिट्ठातुं न विकप्पेतुं ति।

B 412 अथ खो भिक्खूनं एतदहोसि – "कित्तकं पच्छिमं नु खो चीवरं विकप्पेतब्बं" ति? भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, आयामेन अट्ठङ्गुलं सुगतङ्गुलेन चतुरङ्गुलवित्थतं पच्छिमं चीवरं विकप्पेतुं ति।

३४ तेन खो पन समयेन आयस्मतो महाकस्सपस्स पंसुकूलकतो[2] गरुको होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, सुत्तलूखं कातुं ति। विकण्णो होति। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, विकण्णं उद्धरितुं ति। सुत्ता ओकिरियन्ति[3]। भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं। अनुजानामि, भिक्खवे, अनुवातं परिभण्डं आरोपेतुं ति।

---

१ परिक्खारचोल–स्या०, परिक्खारचोळकं–रो०। २ पंसुकूलिकतो–स्या०। ३ ओकिरीयन्ति–सी०।

३५ तेन खो पन समयेन सङ्घाटिया पत्ता लुज्जन्ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, अट्ठपदक कातु ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो तिचीवरे[1] कयिरमाने सब्ब छिन्नक नप्पहोति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वे छिन्नकानि एक अच्छिन्नक ति ।

द्वे छिन्नकानि एक अच्छिन्नक नप्पहोति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, द्वे अच्छिन्नकानि एक[2] छिन्नक ति ।

द्वे अच्छिन्नकानि एक छिन्नक नप्पहोति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, अन्वाधिक पि आरोपेतु, न च, भिक्खवे, सब्ब अच्छिन्नक धारेतब्ब । यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

३६ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो बहु चीवर उप्पन्न होति । सो च त चीवर मातापितून[3] दातुकामो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । मातापितरो ति[4] खो, भिक्खवे, ददमाने[5] किं वदेय्याम[6] ? अनुजानामि, भिक्खवे, मातापितून दातु । न च, R 298
भिक्खवे, सद्धादेय्य विनिपातेतब्ब । यो विनिपातेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

३७ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अन्धवने चीवर निक्खिपित्वा सन्तरुत्तरेन B 413
गाम पिण्डाय पाविसि । चोरा त चीवर अवहरिंसु । सो भिक्खु दुच्चोळो होति लूखचीवरो । भिक्खू एवमाहसु – "किस्स त्व, आवुसो, दुच्चोळो लूखचीवरोसी"[7] ति ? इधाह, आवुसो, अन्धवने चीवर निक्खिपित्वा सन्तरुत्तरेन गाम पिण्डाय पाविसि । चोरा त चीवरं अवहरिंसु । तेनाह दुच्चोळो लूखचीवरो ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । न, भिक्खवे, सन्तरुत्तरेन गामो पविसितब्बो । यो पविसेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

तेन खो पन समयेन आयस्मा आनन्दो असतिया[8] सन्तरुत्तरेन गाम पिण्डाय पाविसि । भिक्खू आयस्मन्त आनन्द एतदवोचु – "ननु खो, आवुसो आनन्द, भगवता पञ्ञत्त – 'न सन्तरुत्तरेन गामो पविसितब्बो' ति ? किस्स त्व, आवुसो आनन्द,[9] सन्तरुत्तरेन गाम पविट्ठो" ति ? सच्च, आवुसो, भगवता पञ्ञत्त – 'न सन्तरुत्तरेन गामो पविसितब्बो' ति । अपि चाह असतिया पविट्ठो ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

पञ्चिमे, भिक्खवे, पच्चया सङ्घाटिया निक्खेपाय – गिलानो वा होति, वस्सिकसङ्केत वा होति, नदीपारं गन्तु[10] वा होति, अग्गळगुत्तिविहारो वा होति, अत्थतकठिन[11] वा होति । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पच्चया सङ्घाटिया निक्खेपाय ।

---

१ चीवरे–स्या० । २ रो० पोत्थके नत्थि । ३ मातापितुन्न–सी०, रो० । ४ हि–रो० । ५ वदमानो–सी० । ६ वदेय्यामि–सी० । ७ लूखचीवरो–रो०, सी० । ८ अस्सतिया–म० । ९ अय पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । १० नदीपारगत–सी० । ११ कथिन–म० ।

पञ्चिमे, भिक्खवे, पच्चया उत्तरासङ्गस्स निक्खेपाय पे० अन्तरवासकस्स निक्खेपाय – गिलानो वा होति, वस्सिकसङ्केत वा होति, नदीपारं गन्तु वा होति, अग्गळ-गुत्तिविहारो वा होति, अत्थतकठिन वा होति। इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पच्चया उत्तरासङ्गस्स अन्तरवासकस्स निक्खेपाय।

पञ्चिमे, भिक्खवे, पच्चया वस्सिकसाटिकाय निक्खेपाय – गिलानो वा होति, निस्सीम गन्तु वा होति, नदीपारं गन्तु वा होति, अग्गळगुत्तिविहारो वा होति, वस्सिकसाटिका अकता वा होति विप्पकता वा। इमे खो, भिक्खवे, पञ्च पच्चया वस्सिकसाटिकाय निक्खेपाया ति।

§ २०. सङ्घिकचीवरुप्पादकथा

B 414 ३८ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु एको वस्स वसि। तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि अदंसु। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'चतुवग्गो
R. 299 पच्छिमो सङ्घो' ति। अहं चम्हि एकको। इमे च मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि अदंसु। यन्नूनाहं इमानि सङ्घिकानि चीवरानि सावत्थि हरेय्य" ति। अथ खो सो भिक्खु तानि चीवरानि आदाय सावत्थि गन्त्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसि। तुय्हेव, भिक्खु, तानि चीवरानि याव कठिनस्स उब्भाराया ति। इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एको वस्स वसति। तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि देन्ति। अनुजानामि, भिक्खवे, तस्सेव तानि चीवरानि याव कठिनस्स उब्भाराया ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु उतुकाल एको वसि। तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि अदंसु। अथ खो तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "भगवता पञ्ञत्त 'चतुवग्गो पच्छिमो सङ्घो' ति। अहं चम्हि एकको। इमे च मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि अदंसु। यन्नूनाहं इमानि सङ्घिकानि चीवरानि सावत्थि हरेय्य" ति। अथ खो सो भिक्खु तानि चीवरानि आदाय सावत्थि गन्त्वा भिक्खून एतमत्थ आरोचेसि। भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। अनुजानामि, भिक्खवे, सम्मुखीभूतेन सङ्घेन भाजेतु। इध पन, भिक्खवे, भिक्खु उतुकाल एको[1] वसति। तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि देन्ति। अनुजानामि, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तानि चीवरानि अधिट्ठातु – मय्हिमानि चीवरानी ति। तस्स चे, भिक्खवे, भिक्खुनो त चीवर अनधिट्ठिते[2] अञ्ञो भिक्खु आगच्छति, समको दातब्बो भागो। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि त चीवर भाजियमाने, अपातिते कुसे, अञ्ञो भिक्खु आगच्छति, समको दातब्बो भागो। तेहि चे, भिक्खवे, भिक्खूहि त चीवर भाजियमाने, पातिते कुसे, अञ्ञो भिक्खु आगच्छति, नाकामा दातब्बो भागो ति।

तेन खो पन समयेन द्वे भातिका[3] थेरा, आयस्मा च इसिदासो आयस्मा च इसिभद्दो[4],

---

१ एकको–सी०। २ अनधिट्ठितेन–रो०। ३ भातुका–सी०, स्या०, रो०। ४ इसिभटो–म०, इसिभत्तो–स्या०, रो०।

सावत्थियं वस्संवुट्ठा[1] अञ्ञतरं गामकावासं अगमंसु। मनुस्सा चिरस्सा पि थेरा आगता ति
सचीवरानि भत्तानि अदंसु[2]। आवासिका भिक्खू थेरे पुच्छिंसु – “इमानि, भन्ते, सङ्घिकानि B 415
चीवरानि थेरे आगम्म उप्पन्नानि, सादियिस्सन्ति थेरा भागं” ति। थेरा एवमाहंसु – “यथा
खो मयं, आवुसो, भगवता धम्मं देसितं आजानाम, तुम्हाकं येव तानि चीवरानि याव
कठिनस्स उब्भाराया” ति।

तेन खो पन समयेन तयो भिक्खू राजगहे वस्सं वसन्ति। तत्थ मनुस्सा सङ्घस्स
देमा ति चीवरानि देन्ति। अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि – “भगवता पञ्ञत्तं ‘चतुवग्गो R 300
पच्छिमो सङ्घो’ ति। मयं चम्हा[3] तयो जना। इमे च मनुस्सा सङ्घस्स देमा ति चीवरानि
देन्ति। कथं नु खो अम्हेहि पटिपज्जितब्बं” ति? तेन खो पन समयेन सम्बहुला थेरा,
आयस्मा च नीलवासी[4] आयस्मा च साणवासी आयस्मा च गोपको[5] आयस्मा च भगु आयस्मा
च फळिकसन्दानो[6], पाटलिपुत्ते विहरन्ति कुक्कुटारामे। अथ खो ते भिक्खू पाटलिपुत्तं गन्त्वा
थेरे पुच्छिंसु। थेरा एवमाहंसु – “यथा खो मयं आवुसो भगवता धम्मं देसितं आजानाम,
तुम्हाकं येव तानि चीवरानि याव कठिनस्स उब्भाराया” ति।

§ २१. उपनन्दसक्यपुत्तवत्थु

३९. तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो सावत्थियं वस्संवुट्ठो अञ्ञतरं
गामकावासं अगमासि। तत्थ च भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु। ते एवमाहंसु –
“इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भागं” ति?
आमावुसो, सादियिस्सामी ति। ततो चीवरभागं गहेत्वा अञ्ञं आवासं अगमासि। तत्थ पि
भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु। ते पि एवमाहंसु – “इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि
चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भागं” ति? आमावुसो, सादियिस्सामी ति। ततो
पि चीवरभागं गहेत्वा अञ्ञं आवासं अगमासि। तत्थ पि भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा
सन्निपतिंसु। ते पि एवमाहंसु – “इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति,
सादियिस्ससि भागं” ति? आमावुसो, सादियिस्सामी ति। ततो पि चीवरभागं गहेत्वा महन्तं
चीवरभण्डिकं[7] आदाय पुनदेव सावत्थिं पच्चागञ्छि। भिक्खू एवमाहंसु – “महापुञ्ञोसि त्वं,
आवुसो उपनन्द, बहुं ते चीवरं उप्पन्नं” ति। कुतो मे, आवुसो, पुञ्ञं? इधाहं, आवुसो, B 416
सावत्थियं वस्संवुट्ठो अञ्ञतरं गामकावासं अगमासिं। तत्थ भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा
सन्निपतिंसु। ते मं एवमाहंसु – “इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति,
सादियिस्ससि भागं” ति? आमावुसो, सादियिस्सामी ति। ततो चीवरभागं गहेत्वा अञ्ञं
आवासं अगमासिं। तत्थ पि भिक्खू चीवरं भाजेतुकामा सन्निपतिंसु। ते पि मं एवमाहंसु – R 301

---

१. वस्सवुत्था – सी०, रो०, स्या०। २. अकंसु – सी०। ३. मयञ्चम्ह – सी०। ४. निलवासि – रो०, म०। ५. गोतको – म०। ६. फलिक्सन्दानो – स्या०, रो०, फळिकसन्तानो – म०। ७. चीवरभण्डियं – सी०।

'इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भाग" ति ? आमावुसो, सादियिस्सामी ति। ततो पि चीवरभागं गहेत्वा अञ्ञ आवास अगमासि। तत्थ पि भिक्खू चीवर भाजेतुकामा सन्निपतिसु। ते पि म एवमाहसु—"इमानि खो, आवुसो, सङ्घिकानि चीवरानि भाजियिस्सन्ति, सादियिस्ससि भाग" ति ? आमावुसो, सादियिस्सामी ति। ततो पि चीवरभाग अग्गहेसि। एव मे बहु चीवर उप्पन्न ति। कि पन त्व, आवुसो उपनन्द, अञ्ञत्र वस्सवुट्ठो अञ्ञत्र चीवरभाग सादियी ति[1] ? एवमावुसो ति। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे० ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[2] विपाचेन्ति—"कथ हि नाम आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो अञ्ञत्र वस्सवुट्ठो अञ्ञत्र चीवरभाग सादियिस्सती" ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर त्व, उपनन्द, अञ्ञत्र वस्सवुट्ठो अञ्ञत्र चीवरभाग सादियी ति ? सच्च भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा ··पे० कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, अञ्ञत्र वस्सवुट्ठो अञ्ञत्र चीवरभाग सादियिस्ससि। नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय···पे० विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि—"न, भिक्खवे, अञ्ञत्र वस्सवुट्ठेन अञ्ञत्र चीवरभागो सादितब्बो[3]। यो सादियेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति।

तेन खो पन समयेन आयस्मा उपनन्दो सक्यपुत्तो एको द्वीसु आवासेसु वस्स वसि—एव मे बहु चीवर उप्पज्जिस्सती ति। अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि—"कथ नु खो आयस्मतो उपनन्दस्स सक्यपुत्तस्स चीवरपटिवीसो[4] दातब्बो" ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। देथ, भिक्खवे, मोघपुरिसस्स एकाधिप्पाय। इध पन, भिक्खवे, भिक्खु एको द्वीसु आवासेसु वस्स वसति—एव मे बहु चीवरं उप्पज्जिस्सती ति। सचे अमुत्र उपड्ढ अमुत्र उपड्ढ वसति, अमुत्र उपड्ढो अमुत्र उपड्ढो चीवरपटिवीसो दातब्बो। यत्थ वा पन बहुतर वसति, ततो चीवरपटिवीसो दातब्बो ति।

§ २२. गिलानवत्थुकथा

B 417 ४०. तेन खो पन समयेन अञ्ञतरस्स भिक्खुनो कुच्छिविकाराबाधो होति। सो सके मुत्तकरीसे पलिपन्नो सेति। अथ खो भगवा आयस्मता आनन्देन पच्छासमणेन सेनासनचारिक आहिण्डन्तो येन तस्स भिक्खुनो विहारो तेनुपसङ्कमि। अद्दसा खो भगवा त भिक्खु सके मुत्तकरीसे पलिपन्न सयमान,[5] दिस्वान येन सो भिक्खु तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा त भिक्खु एतदवोच—"कि ते, भिक्खु, आबाधो" ति ? कुच्छिविकारो मे, भगवा, ति।
R 302 अत्थि पन ते, भिक्खु, उपट्ठाको ति ? नत्थि, भगवा, ति। किस्स त भिक्खू न उपट्ठहन्ती ति[6] ? अह खो, भन्ते, भिक्खून अकारको, तेन म भिक्खू न उपट्ठेन्ती ति। अथ खो

१ सादियिस्ससी ति-रो०, सादियिस्सती ति-सी०। २ खीयन्ति-सी०, स्या०, रो०। ३ सादियितब्बो-सी०। ४ पटिविसो-सी०, पटिविसो-रो०, स्या०। ५ सेमान-सी०। ६ उपट्ठेन्ती ति-सी०, स्या०, रो०।

भगवा आयस्मन्त आनन्द आमन्तेसि – "गच्छानन्द, उदक आहर, इम भिक्खु नहापेस्सामा" ति। एव, भन्ते, ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पटिस्सुणित्वा उदक आहरि[1]। भगवा उदक आसिञ्चि। आयस्मा आनन्दो परिधोवि। भगवा सीसतो अग्गहेसि। आयस्मा आनन्दो पादतो उच्चारेत्वा मञ्चके निपातेसु। अथ खो भगवा एतस्मि निदाने एतस्मि पकरणे भिक्खुसङ्घ सन्निपातापेत्वा भिक्खू पटिपुच्छि – "अत्थि, भिक्खवे, अमुकस्मि विहारे भिक्खु गिलानो" ति? अत्थि, भगवा, ति। कि तस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो आबाधो ति? तस्स, भन्ते, आयस्मतो कुच्छिविकाराबाधो ति। अत्थि पन, भिक्खवे, तस्स भिक्खुनो उपट्ठाको ति? नत्थि, भगवा, ति। किस्स त भिक्खू न उपट्ठेन्ती ति? एसो, भन्ते, भिक्खु भिक्खून अकारको, तेन त भिक्खू न उपट्ठेन्ती ति। नत्थि वो[2], भिक्खवे, माता, नत्थि पिता, ये वो उपट्ठहेय्यु। तुम्हे चे, भिक्खवे, अञ्ञमञ्ञ न उपट्ठहिस्सथ, अथ को चरहि उपट्ठहिस्सति? यो, भिक्खवे, म उपट्ठहेय्य सो गिलान उपट्ठहेय्य। सचे उपज्झायो होति, उपज्झायेन यावजीव उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स[3] आगमेतब्ब। सचे आचरियो होति, आचरियेन यावजीव उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्ब। सचे सद्धिविहारिको होति, सद्धिविहारिकेन यावजीव उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्ब। सचे अन्तेवासिको होति, अन्तेवासिकेन यावजीव उपट्ठापेतब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्ब। सचे समानुपज्झायको होति, समानुपज्झायकेन यावजीव उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्ब। सचे समानाचरियको होति, समानाचरियकेन यावजीव उपट्ठातब्बो, वुट्ठानमस्स आगमेतब्ब। सचे न होति उपज्झायो वा आचरियो वा सद्धिविहारिको वा अन्तेवासिको वा समानुपज्झायको वा समानाचरियको वा सङ्घेन उपट्ठातब्बो। नो चे उपट्ठहेय्य, आपत्ति दुक्कटस्स। B 418

४१ पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गिलानो दूपट्ठो[4] होति – असप्पायकारी होति, सप्पाये मत्त न जानाति, भेसज्ज न पटिसेविता होति, अत्थकामस्स गिलानुपट्ठाकस्स यथाभूत आबाध नाविकत्ता होति 'अभिक्कमन्त वा अभिक्कमती ति, पटिक्कमन्त वा पटिक्कमती ति, ठित वा ठितो' ति, उप्पन्नान सारीरिकान वेदनान दुक्खान तिब्बान[5] खरान कटुकान असातान अमनापान पाणहरान अनधिवासकजातिको होति। इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो गिलानो दूपट्ठो होति।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गिलानो सूपट्ठो होति – सप्पायकारी होति, R 303
सप्पाये मत्त जानाति, भेसज्ज पटिसेविता होति, अत्थकामस्स गिलानुपट्ठाकस्स यथाभूत आबाध आविकत्ता होति 'अभिक्कमन्त वा अभिक्कमती ति, पटिक्कमन्त वा पटिक्कमती ति, ठित वा ठितो' ति, उप्पन्नान सारीरिकान वेदनान दुक्खान तिब्बान खरान कटुकान

१ आहरित्वा–रो०। २. ते–रो०। ३ वुट्ठानस्स–सी०, स्या०, रो०। ४ दूपट्ठाको–स्या०, दुपट्ठाको–रो०। ५ तिप्पानं–सी०।

असातान अमनापान पाणहरान अधिवासकजातिको होति । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो गिलानो सूपट्ठो होति ।

पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको नाल गिलान उपट्ठातु – न पटिबलो होति भेसज्ज सविधातु,[1] सप्पायासप्पाय न जानाति असप्पाय उपनामेति सप्पाय अपनामेति, आमिसन्तरो गिलान उपट्ठाति नो मेत्तचित्तो, जेगुच्छी होति उच्चार वा पस्साव वा खेळ वा वन्त वा नीहातु, न पटिबलो होति गिलान कालेन काल धम्मिया कथाय सन्दस्सेतु समादपेतु समुत्तेजेतु सम्पहसेतु । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको नाल गिलान उपट्ठातु ।

B 419 पञ्चहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको अल गिलान उपट्ठातु – पटिबलो होति भेसज्ज सविधातु, सप्पायासप्पाय जानाति असप्पाय अपनामेति सप्पाय उपनामेति, मेत्तचित्तो गिलान उपट्ठाति[2] नो आमिसन्तरो, अजेगुच्छी होति उच्चार वा पस्साव वा खेळ वा वन्त वा नीहातु, पटिबलो होति गिलान कालेन काल धम्मिया कथाय सन्दस्सेतु समादपेतु समुत्तेजेतु सम्पहसेतु । इमेहि खो, भिक्खवे, पञ्चहङ्गेहि समन्नागतो गिलानुपट्ठाको अल गिलान उपट्ठातु ति ।

§ २३. मतसन्तककथा

४२ तेन खो पन समयेन द्वे भिक्खू कोसलेसु जनपदे[3] अद्धानमग्गप्पटिपन्ना[4] होन्ति । ते अञ्ञतरं आवास उपगच्छिसु । तत्थ अञ्ञतरो भिक्खु गिलानो होति । अथ खो तेस भिक्खून एतदहोसि – "भगवता खो, आवुसो, गिलानुपट्ठान वण्णित । हन्द, मय, आवुसो, इम भिक्खु उपट्ठहेमा" ति[5] । ते त उपट्ठहिसु । सो तेहि उपट्ठहियमानो[6] कालमकासि । अथ खो ते भिक्खू तस्स भिक्खुनो पत्तचीवरं आदाय सावत्थि गन्त्वा भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । "भिक्खुस्स, भिक्खवे, कालङ्कते[7] सङ्घो सामी पत्तचीवरे, अपि च गिलानुपट्ठाका R 304 बहूपकारा[8] । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घेन तिचीवरं च पत्त च गिलानुपट्ठाकान दातु । एव च पन, भिक्खवे, दातब्ब । तेन गिलानुपट्ठाकेन भिक्खुना सङ्घ उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – "इत्थन्नामो, भन्ते, भिक्खु कालङ्कतो । इद तस्स तिचीवरं च पत्तो चा" ति । ब्यत्तेन[9] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो भिक्खु कालङ्कतो । इद तस्स तिचीवरं च पत्तो च । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इम तिचीवर च पत्त च गिलानुपट्ठकान ददेय्य । एसा ञत्ति ।

१ विधातु–रो० । २ उपट्ठेति–स्या० । ३ जनपदेसु–सी०, स्या०, रो० । ४ अद्धानमग्गपटिपन्ना–रो०, सी०, स्या० । ५ उपट्ठेमाति–सी०, स्या० । ६ उपट्ठियमानो–सी०, स्या० । ७ कालकते–सी०, स्या०, रो० । ८ बहुकारा–सी० । ९ व्यत्तेन–सी०, रो० ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो भिक्खु कालङ्कतो । इद तस्स तिचीवर च पत्तो च । सङ्घो इम तिचीवर च पत्त च गिलानुपट्ठाकान देति । यस्सायस्मतो खमति इमस्स तिचीवरस्स च पत्तस्स च गिलानुपट्ठाकान दान, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“दिन्न इद सङ्घेन तिचीवर च पत्तो च गिलानुपट्ठाकान । खमति सङ्घस्स, तस्मा B 420
तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

४३ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो सामणेरो कालङ्कतो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । सामणेरस्स, भिक्खवे, कालङ्कते सङ्घो सामी पत्तचीवरे, अपि च गिलानुपट्ठाका बहूपकारा । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घेन चीवर च पत्त च गिलानुपट्ठाकान दातु । एव च पन, भिक्खवे, दातब्ब । तेन गिलानुपट्ठाकेन भिक्खुना सङ्घ उपसङ्कमित्वा एवमस्स वचनीयो – “इत्थन्नामो, भन्ते, सामणेरो कालङ्कतो, इद तस्स चीवर च पत्तो चा” ति । ब्यत्तेन भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो –

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो सामणेरो कालङ्कतो । इद तस्स चीवर च पत्तो च । यदि सङ्घस्स पत्तकल्ल, सङ्घो इम चीवरं च पत्त च गिलानुपट्ठाकान ददेय्य । एसा ञत्ति ।

“सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो । इत्थन्नामो सामणेरो कालङ्कतो । इद तस्स चीवर च पत्तो च । सङ्घो इम चीवरं च पत्त च गिलानुपट्ठाकान देति । यस्सायस्मतो खमति इमस्स चीवरस्स च पत्तस्स च गिलानुपट्ठाकान दान, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति, सो भासेय्य ।

“दिन्न इद सङ्घेन चीवरं च पत्तो च गिलानुपट्ठाकान । खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेत धारयामी” ति ।

४४ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु च सामणेरो च गिलान उपट्ठहिसु । सो
तेहि उपट्ठहियमानो कालमकासि । अथ खो तस्स गिलानुपट्ठाकस्स भिक्खुनो एतदहोसि – R 305
“कथ नु खो गिलानुपट्ठाकस्स सामणेरस्स चीवरपटिवीसो दातब्बो” ति ? भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । अनुजानामि, भिक्खवे, गिलानुपट्ठाकस्स सामणेरस्स समक पटिवीस दातु ति ।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु बहुभण्डो बहुपरिक्खारो कालङ्कतो होति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु । भिक्खुस्स, भिक्खवे, कालङ्कते सङ्घो सामी पत्तचीवरे, अपि च
गिलानुपट्ठाका बहूपकारा । अनुजानामि, भिक्खवे, सङ्घेन तिचीवर च पत्त च गिलानुपट्ठाकान B 421
दातु । य तत्थ लहुभण्ड लहुपरिक्खार त सम्मुखीभूतेन सङ्घेन भाजेतु । य तत्थ गरुभण्ड गरुपरिक्खारं त आगतानागतस्स चातुद्दिसस्स सङ्घस्स अविस्सज्जिक अवेभङ्गिक ति ।

§ २४. नग्गिकपटिक्खेपकथा

४५ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु नग्गो हुत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि,

उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच – "भगवा,[1] भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स वण्णवादी। इद, भन्ते, नग्गिय अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिताय[2] सल्लेखाय धुतत्ताय[3] पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय सवत्तति। साधु, भन्ते, भगवा भिक्खून नग्गिय अनुजानातू" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविक,[4] मोघपुरिस, अननुलोमिक अप्पतिरूप अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय। कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, नग्गिय तित्थियसमादान समादियिस्ससि। नेत मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० "विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, नग्गिय तित्थियसमादान समादियितब्बं। यो समादियेय्य,
R 306 आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

§ २५. कुसचीरादिपटिक्खेपकथा

४६ तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु कुसचीर निवासेत्वा पे० वाकचीर निवासेत्वा पे० फलकचीर निवासेत्वा पे० केसकम्बल निवासेत्वा पे० वाळकम्बल[5] निवासेत्वा पे० उलूकपक्ख निवासेत्वा पे० अजिनक्खिप निवासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच – "भगवा, भन्ते, अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स वण्णवादी। इद, भन्ते, अजिनक्खिप अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिताय सल्लेखाय
B 422 धुतत्ताय पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय सवत्तति। साधु, भन्ते, भगवा भिक्खून अजिनक्खिप अनुजानातू" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविक, मोघपुरिस अननुलोमिक अप्पतिरूप अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय। कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस अजिनक्खिप तित्थियधज धारेस्ससि। नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० ' विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, अजिनक्खिप तित्थियधज धारेतब्ब। यो धारेय्य, आपत्ति थुल्लच्चयस्सा" ति।

तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु अक्कनाळ[6] निवासेत्वा पे० पोत्थक निवासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त एतदवोच – "भगवा, भन्ते अनेकपरियायेन अप्पिच्छस्स सन्तुट्ठस्स सल्लेखस्स धुतस्स पासादिकस्स अपचयस्स विरियारम्भस्स वण्णवादी। अय, भन्ते, पोत्थको अनेकपरियायेन अप्पिच्छताय सन्तुट्ठिताय सल्लेखाय धुतत्ताय पासादिकताय अपचयाय विरियारम्भाय सवत्तति। साधु, भन्ते, भगवा भिक्खून पोत्थक अनुजानातू" ति। विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविक, मोघपुरिस, अननुलोमिक अप्पतिरूप अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय। कथ हि नाम त्व, मोघपुरिस, पोत्थक

१ भगवा हि–रो०। २ सन्तुट्ठिया–सी०, रो, सन्तुट्ठताय–स्या०। ३ धुतताय–म०
४ अननुच्छविय–सी०, रो०। ५ वालकम्बल–सी०, स्या०, रो०। ६ अक्कनाल–सी०, स्या०, रो०

निवासेस्ससि। नेत, मोघपुरिस, अप्पसन्नान वा पसादाय पे०…” विगरहित्वा धम्मि कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि–“न, भिक्खवे, पोत्थको निवासेतब्बो। यो निवासेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा” ति।

§ २६. सब्बनीलकादिपटिक्खेपकथा

४७ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू सब्बनीलकानि चीवरानि धारेन्ति …पे० ·सब्बपीतकानि चीवरानि धारेन्ति पे० · सब्बलोहितकानि चीवरानि धारेन्ति पे०·· सब्बमञ्जिट्ठकानि[1] चीवरानि धारेन्ति पे० सब्बकण्हानि चीवरानि धारेन्ति पे० सब्बमहारङ्गरत्तानि चीवरानि धारेन्ति पे० · सब्बमहानामरत्तानि चीवरानि धारेन्ति पे० · अच्छिन्नदसानि चीवरानि धारेन्ति · पे० दीघदसानि चीवरानि धारेन्ति पे० पुप्फदसानि चीवरानि धारेन्ति पे०…फणदसानि चीवरानि धारेन्ति पे०·· कञ्चुक धारेन्ति पे० ··तिरीटक धारेन्ति पे० · वेठन धारेन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति–“कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया वेठन धारेस्सन्ति, सेय्यथापि गिही कामभोगिनो” ति। भगवतो एतमत्थ आरोचेसु। न, भिक्खवे, सब्बनीलकानि B 423 चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बपीतकानि चीवरानि धारेतब्बानि,[2] न सब्बलोहितकानि चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बमञ्जिट्ठकानि चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बकण्हानि चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बमहारङ्गरत्तानि चीवरानि धारेतब्बानि, न सब्बमहानामरत्तानि चीवरानि धारेतब्बानि, न अच्छिन्नदसानि चीवरानि धारेतब्बानि, न दीघदसानि चीवरानि धारेतब्बानि, न पुप्फदसानि चीवरानि धारेतब्बानि, न फणदसानि चीवरानि धारेतब्बानि, न कञ्चुक धारेतब्ब, न तिरीटक धारेतब्ब, न वेठन धारेतब्ब। यो धारेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति।

§ २७. वस्संवुट्ठानं अनुप्पन्नचीवरकथा

४८ तेन खो पन समयेन वस्सवुट्ठा[3] भिक्खू अनुप्पन्ने चीवरे पक्कमन्ति पि, विब्भमन्ति पि, R 307 काल पि करोन्ति, सामणेरा पि पटिजानन्ति, सिक्ख पच्चक्खातका पि पटिजानन्ति, अन्तिमवत्थु अज्झापन्नका पि पटिजानन्ति, उम्मत्तका पि पटिजानन्ति, खित्तचित्ता पि पटिजानन्ति, वेदनाट्टा पि[4] पटिजानन्ति, आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तका पि पटिजानन्ति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तका पि पटिजानन्ति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तका पि पटिजानन्ति, पण्डका पि पटिजानन्ति, थेय्यसवासका पि पटिजानन्ति, तित्थियपक्कन्तका पि पटिजानन्ति, तिरच्छानगता पि पटिजानन्ति, मातुघातका पि पटिजानन्ति, पितुघातका पि पटिजानन्ति, अरहन्तघातका पि पटिजानन्ति, भिक्खुनिदूसका पि[5] पटिजानन्ति, सङ्घभेदका पि

१ मञ्जेट्ठिकानि–सी०, मञ्जेट्ठकानि–स्या०, रो०। २ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ३ वस्स वुत्था–सी०, स्या०, रो०। ४ वेदनट्टापि–सी०, स्या०, रो०। ५ भिक्खुनीदूसकापि–सी०, स्या०, रो०।

पटिजानन्ति, लोहितुप्पादका पि पटिजानन्ति, उभतोब्यञ्जनका पि पटिजानन्ति । भगवते एतमत्थ आरोचेसु ।

४९ इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठो भिक्खु अनुप्पन्ने चीवरे पक्कमति, सन्ते पतिरूपे गाहके दातब्ब ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठो भिक्खु अनुप्पन्ने चीवरे विब्भमति, काल करोति सामणेरो पटिजानाति, सिक्ख पच्चक्खातको पटिजानाति, अन्तिमवत्थु अज्झापन्नकं पटिजानाति, सङ्घो सामी ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठो भिक्खु अनुप्पन्ने चीवरे उम्मत्तको पटिजानाति
B 424 खित्तचित्तो पटिजानाति, वेदनाट्टो पटिजानाति, आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तको पटिजानाति, सन्ते पतिरूपे गाहके दातब्ब ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठो भिक्खु अनुप्पन्ने चीवरे पण्डको पटिजानाति थेय्यसवासको पटिजानाति, तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति, तिरच्छानगतो पटिजानाति मातुघातको पटिजानाति, पितुघातको पटिजानाति, अरहन्तघातको पटिजानाति, भिक्खुनिदूसकं पटिजानाति, सङ्घभेदको पटिजानाति, लोहितुप्पादको पटिजानाति, उभतोब्यञ्जनकं पटिजानाति, सङ्घो सामी ।

५० इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठो भिक्खु उप्पन्ने चीवरे अभाजिते पक्कमति, सन्ते पतिरूपे गाहके दातब्ब ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठो भिक्खु उप्पन्ने चीवरे अभाजिते विब्भमति, काल करोति, सामणेरो पटिजानाति, सिक्ख पच्चक्खातको पटिजानाति, अन्तिमवत्थु अज्झापन्नक पटिजानाति, सङ्घो सामी ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठो भिक्खु उप्पन्ने चीवरे अभाजिते उम्मत्तको पटिजानाति खित्तचित्तो पटिजानाति, वेदनाट्टो पटिजानाति, आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तको पटिजानाति आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तको पटिजानाति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तक पटिजानाति, सन्ते पतिरूपे गाहके दातब्ब ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठो भिक्खु उप्पन्ने चीवरे अभाजिते पण्डको पटिजानाति थेय्यसवासको पटिपजानाति, तित्थियपक्कन्तको पटिजानाति, तिरच्छानगतो पटिजानाति मातुघातको पटिजानाति, पितुघातको पटिजानाति, अरहन्तघातको पटिजानाति, भिक्खुनिदूसको पटिजानाति, सङ्घभेदको पटिजानाति, लोहितुप्पादको पटिजानाति, उभतोब्यञ्जनक पटिजानाति, सङ्घो सामी ।

§ २८. सङ्घे भिन्ने चीवरुप्पादकथा

५१ इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठान भिक्खून अनुप्पन्ने चीवरे सङ्घो भिज्जति । B 425
तत्थ मनुस्सा एकस्मि पक्खे उदक देन्ति, एकस्मि पक्खे चीवरं देन्ति – सङ्घस्स देमा ति । सङ्घस्सेवेत ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठान भिक्खून अनुप्पन्ने चीवरे सङ्घो भिज्जति । तत्थ मनुस्सा एकस्मि पक्खे उदक देन्ति, तस्मि येव पक्खे चीवरं देन्ति – सङ्घस्स देमा R 308
ति । सङ्घस्सेवेत ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठान भिक्खून अनुप्पन्ने चीवरे सङ्घो भिज्जति । तत्थ मनुस्सा एकस्मि पक्खे उदक देन्ति, एकस्मि पक्खे चीवरं देन्ति – पक्खस्स देमा ति । पक्खस्सेवेत ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठान भिक्खून अनुप्पन्ने चीवरे सङ्घो भिज्जति । तत्थ मनुस्सा एकस्मि पक्खे उदक देन्ति, तस्मि येव पक्खे चीवर देन्ति – पक्खस्स देमा ति । पक्खस्सेवेत ।

इध पन, भिक्खवे, वस्सवुट्ठान भिक्खून उप्पन्ने चीवरे अभाजिते सङ्घो भिज्जति । सब्बेस समक भाजेतब्ब ति ।

§ २९. दुग्गहितसुग्गहितादिकथा

५२ तेन खो पन समयेन आयस्मा रेवतो अञ्ञतरस्स भिक्खुनो हत्थे आयस्मतो सारिपुत्तस्स चीवरं पाहेसि – इम चीवरं थेरस्स देही ति । अथ खो सो भिक्खु अन्तरामग्गे आयस्मतो रेवतस्स विस्सासा त चीवर अग्गहेसि । अथ खो आयस्मा रेवतो आयस्मता सारिपुत्तेन समागन्त्वा पुच्छि – "अह, भन्ते, थेरस्स चीवरं पाहेसि । सम्पत्त त चीवर ति" ? नाह त, आवुसो, चीवर पस्सामी ति । अथ खो आयस्मा रेवतो त भिक्खु एतदवोच – "अह, आवुसो, आयस्मतो हत्थे थेरस्स चीवरं पाहेसि । कह त चीवर ति ? अह, भन्ते, आयस्मतो विस्सासा त चीवर अग्गहेसि ति । भगवतो एतमत्थ आरोचेसु ।

५३ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति[1] – इम चीवर B 426
इत्थन्नामस्स देही ति । सो अन्तरामग्गे यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहित । यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहित[2] ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स देही ति । सो अन्तरामग्गे यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहित । यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहित[3] ।

---

१ पहिणाति-सी० । २ दुग्गहीत-सी० । ३ सुग्गहीत-सी० ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस देही ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – यो पहिणति सो कालङ्कतो ति[1] । तस्स मतकचीव अधिट्ठाति । स्वाधिट्ठितं । यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस देही ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – यस्स पहिय्यति सो कालङ्कतो ति । तस्स मतकचीव अधिट्ठाति । द्वाधिट्ठितं । यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस
R 309 देही ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – उभो कालङ्कता ति । यो पहिणति तस्स मतकच
अधिट्ठाति । स्वाधिट्ठितं । यस्स पहिय्यति तस्स मतकचीवरं अधिट्ठाति । द्वाधिट्ठितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं । यस पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं । पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस
B 427 दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – यो पहिणति सो कालङ्कतो ति । तस्स मतकची
अधिट्ठाति । द्वाधिट्ठितं । यस्स पहिय्यति तस्स विस्सासा गण्हाति । सुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – यस्स पहिय्यति सो कालङ्कतो ति । तस्स मतकचीव अधिट्ठाति । स्वाधिट्ठितं । यो पहिणति तस्स विस्सासा गण्हाति । दुग्गहितं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भिक्खुस्स हत्थे चीवरं पहिणति – इमं चीवरं इत्थन्नामस दम्मी ति । सो अन्तरामग्गे सुणाति – उभो कालङ्कता ति । यो पहिणति तस्स मतकचीव अधिट्ठाति । द्वाधिट्ठितं । यस्स पहिय्यति तस्स मतकचीवरं अधिट्ठाति । स्वाधिट्ठितं ।

§ ३०. अट्ठचीवरमातिका

५४ अट्ठिमा, भिक्खवे, मातिका चीवरस्स उप्पादाय – सीमाय देति, कतिका देति, भिक्खापञ्ञत्तिया देति, सङ्घस्स देति, उभतो-सङ्घस्स देति, वस्संवुट्ठसङ्घस्स दे आदिस्स देति, पुग्गलस्स देति ।

सीमाय देति – यावतिका भिक्खू अन्तोसीमगता तेहि भाजेतब्बं । कतिकाय देति सम्बहुला आवासा समानलाभा होन्ति एकस्मिं आवासे दिन्ने सब्बत्थ दिन्नं होति

---

१ कालकतोति-सी०, स्या० ।

भिक्खापञ्ञत्तिया देति – यत्थ सङ्घस्स धुवकारा करिय्यन्ति तत्थ देति । सङ्घस्स देति – सम्मुखीभूतेन सङ्घेन भाजेतब्बं । उभतो-सङ्घस्स देति – बहुका पि भिक्खू होन्ति एका भिक्खुनी होति, उपड्ढं दातब्बं, बहुका पि भिक्खुनियो होन्ति एको भिक्खु होति, उपड्ढं दातब्बं । वस्संवुट्ठसङ्घस्स देति – यावतिका भिक्खू तस्मिं आवासे वस्संवुट्ठा तेहि भाजेतब्बं । आदिस्स देति – यागुया वा भत्ते वा खादनीये वा चीवरे वा सेनासने वा भेसज्जे वा । पुग्गलस्स देति – इमं चीवरं इत्थन्नामस्स दम्मी ति । R 310

चीवरक्खन्धकं[1] अट्ठमं[2] ।

§ ३१. तस्सुद्दानं

राजगहको नेगमो दिस्वा वेसालियं गणिं । B 428
पुन राजगहं गन्त्वा रञ्ञो तं पटिवेदयि ॥
पुत्तो सालवतिकाय अभयस्स हि अत्रजो ।
जीवती ति कुमारेन सङ्खातो जीवको इति ॥
सो हि तक्कसिलं गन्त्वा उग्गहेत्वा महाभिसो ।
सत्तवस्सिकआबाधं नत्थुकम्मेन नासयि ॥
रञ्ञो भगन्दलाबाधं आलेपेन अपाकड्ढि[3] ।
ममं च इत्थागारं च बुद्धसङ्घं चुपट्ठहं[4] ॥
राजगहिको च सेट्ठि अन्तगण्ठिं[5] तिकिच्छितं ।
पज्जोतस्स महारोगं घतपानेन नासयि ॥
अधिकारं च सीवेय्यं अभिसन्नं सिनेहति[6] ।
तीहि[7] उप्पलहत्थेहि[8] समत्तिंसविरेचनं ॥
पकतत्तं वरं याचि सीवेय्यं च पटिग्गहि ।
चीवरं च गिहिदानं अनुञ्ञासि तथागतो ॥
राजगहे जनपदे बहुं उप्पज्जि चीवरं ।
पावारो कोसियं चेव[9] कोजवो अड्ढकासिकं[10] ॥
उच्चावचा च सन्तुट्ठि नागमे सागमेसु[11] च ।
पठमं पच्छा सदिसा कतिका च पटीहरुं[12] ॥
भण्डागारं अगुत्तं च वुट्ठापेन्ति तथेव च ।
उस्सन्नं कोलाहलं च कथं भाजे कथं ददे ॥

---

१ चीवरक्खन्धको–म० । २ अट्ठमो–म० । ३ अपाकरि–सी०, अपाकढि–स्या० । ४ चुपट्ठहि–म० । ५ अन्तगण्ठि–सी० । ६ सिनेहयि–सी०, स्या० । ७ तीणि–रो० । ८ उप्पलहत्थेन–रो० । ९ कोसियकञ्चेव–सी०, रो० । १० अड्ढकासियं–सी० । ११ नागमेसागमेसु–म० । १२ पटिहरु–स्या०, म०, रो० ।

सकातिरेकभागेन पटिवीसो[1] कथ ददे ।
छकणेन[2] सीतुदका[3] उत्तरितु[4] न जानरे ॥
ओरोपेन्ता[5] भाजन च पातिया च छमाय च ।
उपचिकामज्झे जीरन्ति[6] एकतो पत्थिन्नेन च ॥
B 429 फरुसाच्छिन्नच्छिबन्धा अद्दसासि उब्भण्डिते ।
वीमसित्वा सक्यमुनि अनुञ्ञासि तिचीवर ॥
अञ्ञेन अतिरेकेन उप्पज्जि छिद्दमेव च ।
चातुद्दीपो वर याचि दातु वस्सिकसाटिक ॥
आगन्तुगमिगिलान उपट्ठाक च भेसज्ज[7] ।
धुव उदकसाटि च पणीत अतिखुद्दक ॥
थुल्लकच्छुमुख खोम परिपुण्ण अधिट्ठान[8] ।
पच्छिम कतो गरुको विकण्णो सुत्तमोकिरि ॥
R 311 लुज्जन्ति नप्पहोन्ति च अन्वाधिक बहूनि च ।
अन्धवने अस्सतिया[9] एको वस्स उतुम्हि च ॥
द्वे भातुका राजगहे उपनन्दो पुन द्विसु ।
कुच्छिविकारो गिलानो उभो चेव गिलानका[10] ॥
नग्गा कुसा वाकचीर फलक[11] केसकम्बल ।
वाळउलूकपक्ख च अजिन अक्कनाळक[12] ॥
पोत्थक नीलपीत च लोहित मञ्जिट्ठेन[13] च ।
कण्हा महारङ्गनामा अच्छिन्नदसिका तथा ॥
दीघपुप्फफणदसा कञ्चुतिरीटवेठन ।
अनुप्पन्ने पक्कमति सङ्घो भिज्जति तावदे ॥
पक्खे ददन्ति सङ्घस्स आयस्मा रेवतो पहि ।
विस्सासगाहाधिट्ठाति अट्ठ चीवरमातिका ति ॥
इमम्हि खन्धके वत्थू छन्नवुति ।
चीवरक्खन्धक निट्ठित[14] ।

———o———

१ पटिविसो–स्या०, रो०, पटिविंसो–सी० । २ छकनेन-रो० । ३ सीतुण्हि च–रो०, सीतुण्ह च–स्या०, सीतुन्दी च–सी० । ४ उत्तरितु–सी०, स्या०, रो० । ५ ओरोपेन्तो–रो० । ६ जिरन्ति–रो० । ७ भेसज–सी० । ८ अधिट्ठन–सी०, स्या० । ९ असतिया–सी०, स्या०, रो० । १० गिलायना–स्या०, रो० । ११ फलको–म०, रो०, सी० । १२ अक्कनाल च–रो०, अक्कनालक–स्या०, अक्कनाल–सी० । १३ मञ्जेट्ठेन–स्या०, सी०, रो० । १४ चीवरक्खन्धको निट्ठितो–म० ।

९. चम्पेय्यक्खन्धकं

§ १ कस्सपगोत्तभिक्खुवत्थु

१ तेन[१] समयेन बुद्धो भगवा चम्पाय विहरति गग्गराय पोक्खरणिया तीरे । तेन B 430, R 312
खो पन समयेन कासीसु जनपदे[२] वासभगामो नाम होति । तत्थ कस्सपगोत्तो नाम भिक्खु आवासिको होति तन्तिबद्धो उस्सुक्क आपन्नो – कि ति अनागता च पेसला भिक्खू आगच्छेय्यु, आगता च पेसला भिक्खू फासु[३] विहरेय्यु, अय च आवासो वुद्धि विरुळ्हि[४] वेपुल्ल आपज्जेय्या ति । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू कासीसु चारिक चरमाना येन वासभगामो तदवसरु[५] । अद्दसा[६] खो कस्सपगोत्तो भिक्खु ते भिक्खू दूरतो व आगच्छन्ते, दिस्वान आसन पञ्ञापेसि[७], पादोदक पादपीठ पादकथलिक उपनिक्खिपि, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवर पटिग्गहेसि, पानीयेन आपुच्छि, नहाने उस्सुक्क अकासि, उस्सुक्क पि अकासि यागुया खादनीये[८] भत्तस्मि । अथ खो तेस आगन्तुकान भिक्खून एतदहोसि – "भद्दको खो अय, आवुसो, आवासिको भिक्खु नहाने उस्सुक्क करोति, उस्सुक्क पि करोति यागुया खादनीये भत्तस्मि । हन्द, मय, आवुसो, इधेव वासभगामे निवास कप्पेमा" ति । अथ खो ते आगन्तुका भिक्खू तत्थेव वासभगामे निवास कप्पेसु ।

अथ खो कस्सपगोत्तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "यो खो इमेस आगन्तुकान भिक्खून आगन्तुककिलमथो सो पटिप्पस्सद्धो । ये पि मे गोचरे अप्पकतञ्ञुनो ते दानि मे गोचरे पकतञ्ञुनो । दुक्कर खो पन परकुलेसु यावजीव उस्सुक्क कातु, विञ्ञत्ति च मनुस्सान अमनापा । यन्नूनाह[९] न उस्सुक्क करेय्य यागुया खादनीये भत्तस्मि" ति । सो न उस्सुक्क अकासि
यागुया खादनीये भत्तस्मि । अथ खो तेस आगन्तुकान भिक्खून एतदहोसि – "पुब्बे ख्वाय, R 313
आवुसो, आवासिको भिक्खु नहाने उस्सुक्क अकासि,[१०] उस्सुक्क पि अकासि[११] यागुया खादनीये भत्तस्मि । सो दानाय न उस्सुक्क करोति यागुया खादनीये भत्तस्मि । दुट्ठो दानाय,[१२] आवुसो,
आवासिको भिक्खु । हन्द, मय, आवुसो, आवासिक[१३] भिक्खु उक्खिपामा" ति । अथ खो ते B 431
आगन्तुका भिक्खू सन्निपतित्वा कस्सपगोत्त भिक्खु एतदवोचु – "पुब्बे खो त्व, आवुसो, नहाने उस्सुक्क करोसि, उस्सुक्क पि करोसि यागुया खादनीये भत्तस्मि । सो दानि त्व न उस्सुक्क करोसि यागुया खादनीये भत्तस्मि । आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो । पस्ससेत आपत्ति" ति ? नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमह पस्सेय्य ति । अथ खो ते आगन्तुका भिक्खू कस्सपगोत्त भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिसु ।

---

१ तेन खो पन–सी० । २ जनपदेसु–सी०, स्या०, रो० । ३ फासु–सी०, स्या० । ४ विरूळ्हि–सी०, रो० । ५ तदवसरिसु–स्या० । ६ अद्दस–रो० । ७ पञ्ञपेसि–म० । ८ खादनिये–रो० । ९ य नूनाह–रो०, कन्नूनाह–म० । १० करोति–स्या० । ११ करोति–स्या० । १२ दुत्थोदानाय–स्या० । १३ इमं आवासिक–स्या० ।

अथ खो कस्सपगोत्तस्स भिक्खुनो एतदहोसि – "अह खो एत न जानामि 'आपत्ति वा एसा अनापत्ति वा, आपन्नो चम्हि अनापन्नो वा, उक्खित्तो चम्हि अनुक्खित्तो वा, धम्मिकेन वा अधम्मिकेन वा, कुप्पेन वा अकुप्पेन वा, ठानारहेन वा अट्ठानारहेन वा' । यन्नूनाह चम्प गन्त्वा भगवन्त एतमत्थ पुच्छेय्य" ति । अथ खो कस्सपगोत्तो भिक्खु सेनासन ससामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन चम्पा तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन चम्पा येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । आचिण्ण खो पनेत बुद्धान भगवन्तान आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धि पटिसम्मोदितु । अथ खो भगवा कस्सपगोत्त भिक्खु एतदवोच – "कच्चि, भिक्खु, खमनीय, कच्चि यापनीय, कच्चि[1] अप्पकिलमथेन अद्धान आगतो, कुतो च त्व, भिक्खु, आगच्छसी" ति ? खमनीय, भगवा, यापनीय, भगवा, अप्पकिलमथेन चाह, भन्ते, अद्धान आगतो । अत्थि, भन्ते, कासीसु जनपदे[2] वासभगामो नाम । तत्थाह, भगवा,[3] आवासिको तन्तिबद्धो उस्सुक्क आपन्नो – कि ति अनागता च पेसला भिक्खू आगच्छेय्यु, आगता च पेसला भिक्खू फासु विहरेय्यु, अय च आवासो वुद्धि विरुळ्हि[4] वेपुल्ल आपज्जेय्या ति । अथ खो, भन्ते, सम्बहुला भिक्खू कासीसु चारिक चरमाना येन वासभगामो तदवसरु[5] । अद्दस खो अह, भन्ते, ते[6] भिक्खू दूरतो व आगच्छन्ते, दिस्वान आसन पञ्ञापेसि,[7] पादोदक पादपीठ पादकथलिक उपनिक्खिपि, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेसि, पानीयेन अपुच्छि, नहाने उस्सुक्क अकासि, उस्सुक पि अकासि यागुया खादनीये भत्तस्मि । अथ
B 432 खो तेस, भन्ते, आगन्तुकान भिक्खून एतदहोसि – "भद्दको खो अय आवासिको भिक्खु नहाने उस्सुक्क करोति, उसुक्क पि करोति यागुया खादनीये भत्तस्मि । हन्द, मयं, आवुसो,
R 314 इधेव वासभगामे निवास कप्पेमा" ति । अथ खो ते, भन्ते, आगन्तुका भिक्खू तत्थेव वासभगामे निवास कप्पेसु । तस्स मय्ह, भन्ते, एतदहोसि – यो खो इमेस आगन्तुकान भिक्खून आगन्तुककिलमथो सो पटिप्पस्सद्धो । ये पि मे गोचरे अप्पकतञ्ञुनो ते दानि मे गोचरे पकतञ्ञुनो । दुक्करं खो पन परकुलेसु यावजीव उस्सुक्क कातु, विञ्ञत्ति च मनुस्सान अमनापा । यन्नूनाह न उस्सुक्क करेय्य यागुया खादनीये भत्तस्मि" ति[8] । सो खो अह, भन्ते, न उस्सुक्क अकासि यागुया खादनीये भत्तस्मि[9] । अथ खो तेस, भन्ते, आगन्तुकान भिक्खून एतदहोसि – "पुब्बे ख्वाय, आवुसो, आवासिको भिक्खु नहाने उस्सुक्क करोति, उस्सुक्क पि करोति यागुया खादनीये भत्तस्मि । सो दानाय न उस्सुक्क करोति यागुया खादनीये भत्तस्मि । दुट्ठो दानाय, आवुसो, आवासिको भिक्खु । हन्द, मय, आवुसो, आवासिक[10] भिक्खु

१ कच्चिसि–सी०, स्या० । २ जनपदेसु–सी०, स्या०, रो० । ३ सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ४ विरूळ्हि–सी०, रो० । ५ तदवसरिंसु–स्या० । ६ रो० पोत्थके नत्थि । ७ पञ्ञपेसिं–म० । ८ स्या० पोत्थके नत्थि । ९ भत्तस्मिं ति–स्या० । १० इमं आवासिकं भिक्खु–स्या० ।

उक्खिपामा" ति । अथ खो ते, भन्ते, आगन्तुका भिक्खू सन्निपतित्वा म एतदवोचु – "पुब्बे खो त्व, आवुसो, नहाने उस्सुक्क करोसि, उस्सुक्क पि करोसि यागुया खादनीये भत्तस्मि । सो दानि त्व न उस्सुक्क करोसि यागुया खादनीये भत्तस्मि । आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो । पस्ससेत आपत्ति" ति ? नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति यमह पस्सेय्य ति । अथ खो ते, भन्ते, आगन्तुका भिक्खू म आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिसु । तस्स मय्ह, भन्ते, एतदहोसि – "अह खो एत न जानामि 'आपत्ति वा एसा अनापत्ति वा, अपन्नो चम्हि अनापन्नो वा, उक्खित्तो चम्हि अनुक्खित्तो वा, धम्मिकेन वा अधम्मिकेन वा, कुप्पेन वा अकुप्पेन वा, ठानारहेन वा अट्ठानारहेन वा' । यन्नूनाह चम्प गन्त्वा भगवन्त एतमत्थ पुच्छेय्य" ति । ततो अह,[1] भगवा, आगच्छामी ति । अनापत्ति एसा, भिक्खु, नेसा आपत्ति । अनापन्नोसि, नसि आपन्नो । अनुक्खित्तोसि, नसि उक्खित्तो । अधम्मिकेनासि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन । गच्छ त्व, भिक्खु, तत्थेव वासभगामे निवास कप्पेही ति । एव, भन्ते, ति खो कस्सपगोत्तो भिक्खु भगवतो पटिस्सुणित्वा[2] उट्ठायासना भगवन्त अभिवादेत्वा पदक्खिण कत्वा येन वासभगामो तेन पक्कामि ।

२ अथ खो तेस आगन्तुकान भिक्खून अहुदेव कुक्कुच्च, अहु विप्पटिसारो – B 433
"अलाभा वत नो, न वत नो लाभा, दुल्लद्ध वत नो, न वत नो सुलद्ध, ये मय सुद्ध भिक्खु अनापत्तिक अवत्थुस्मि अकारणे उक्खिपिम्हा[3] । हन्द, मय, आवुसो, चम्प गन्त्वा भगवतो सन्तिके अच्चय अच्चयतो देसेमा"ति । अथ खो ते आगन्तुका भिक्खू सेनासन ससामेत्वा पत्तचीवरमादाय[4] येन चम्पा तेन पक्कमिसु । अनुपुब्बेन येन चम्पा येन भगवा तेनुपक्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । आचिण्ण खो पनेत बुद्धान भगवन्तान आगन्तुकेहि भिक्खूहि सद्धि पटिसम्मोदितु । अथ खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – "कच्चि, भिक्खवे, खमनीय, कच्चि यापनीय, कच्चित्थ[5] अप्पकिलमथेन अद्धान आगता, कुतो च तुम्हे, भिक्खवे, आगच्छथा" ति ? खमनीय, भगवा, यापनीय, भगवा, अप्पकिलमथेन च मय, भन्ते, अद्धान आगता । अत्थि, भन्ते, कासीसु जनपदे[6] वासभगामो नाम । ततो मय, भगवा, आगच्छामा ति । तुम्हे, भिक्खवे, आवासिक भिक्खु उक्खिपित्था ति ? एव, भन्ते, ति । किस्मि, भिक्खवे, वत्थुस्मि कारणे ति ? अवत्थुस्मि, भगवा, अकारणे
ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविक[7], मोघपुरिसा[8], अननुलोमिक अप्पटिरूप[9] R 315
अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय । कथ हि नाम तुम्हे, मोघपुरिसा, सुद्ध भिक्खु अनापत्तिक अवत्थुस्मि अकारणे उक्खिपिस्सथ । नेत, मोघपुरिसा, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० "

१, ततोह-सी० । २ पटिस्सुत्वा-सी० । ३ उक्खिपिम्ह-सी०, । ४ पत्तचीवर आदाय-रो०, सी० । ५ कच्चि-रो० । ६ जनपदेसु-सी०, स्या०, रो० । ७ अननुच्छविय-सी०, अननुच्छविक भिक्खवे-स्या० । ८ रो०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ९ अप्पतिरूप-म०, सी० ।

विगरहित्वा धम्मिं कथं[1] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – "न, भिक्खवे, सुद्धो भिक्खु अनापत्तिको अवत्थुस्मिं अकारणे उक्खिपितब्बो । यो उक्खिपेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा" ति ।

अथ खो ते भिक्खू उट्ठायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोचुं – "अच्चयो नो, भन्ते, अच्चगमा यथाबाले यथामूळ्हे[2] यथाअकुसले, ये मयं सुद्धं भिक्खुं अनापत्तिकं अवत्थुस्मिं अकारणे उक्खिपिम्हा[3]। तेसं नो, भन्ते, भगवा अच्चयं अच्चयतो पटिग्गण्हातु[4] आयतिं संवराया" ति । तग्घ, तुम्हे, भिक्खवे, अच्चयो अच्चगमा यथाबाले यथामूळ्हे यथाअकुसले,[5] ये तुम्हे सुद्धं भिक्खुं अनापत्तिकं अवत्थुस्मिं अकारणे उक्खिपित्थ । यतो च खो तुम्हे, भिक्खवे, अच्चयं अच्चयतो दिस्वा
B 434 यथाधम्मं पटिकरोथ, तं वो मयं पटिग्गण्हाम[6] । वुद्धि हेसा, भिक्खवे, अरियस्स विनये यो अच्चयं अच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोति, आयतिं[7] संवरं आपज्जती ति ।

§ २ अधम्मेन वग्गादिकम्मकथा

३. तेन खो पन समयेन चम्पायं भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करोन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति, अधम्मेन समग्गकम्मं करोन्ति, धम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति, धम्मपतिरूपकेन[8] वग्गकम्मं करोन्ति, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं करोन्ति, एको पि एकं उक्खिपति, एको पि द्वे उक्खिपति, एको पि सम्बहुले उक्खिपति, एको पि सङ्घं उक्खिपति, द्वे पि एकं उक्खिपन्ति, द्वे पि द्वे उक्खिपन्ति, द्वे पि सम्बहुले उक्खिपन्ति, द्वे पि सङ्घं उक्खिपन्ति, सम्बहुला पि एकं उक्खिपन्ति, सम्बहुला पि द्वे उक्खिपन्ति, सम्बहुला पि सम्बहुले उक्खिपन्ति, सम्बहुला पि सङ्घं उक्खिपन्ति, सङ्घो पि सङ्घं उक्खिपति । ये ते भिक्खू अप्पिच्छा　पे०　ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथं हि नाम चम्पायं भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करिस्सन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, अधम्मेन समग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं करिस्सन्ति, एको पि एकं उक्खिपिस्सति, एको पि द्वे उक्खिपिस्सति, एको पि सम्बहुले उक्खिपिस्सति, एको पि सङ्घं उक्खिपिस्सति, द्वे पि एकं उक्खिपिस्सन्ति, द्वे पि द्वे उक्खिपिस्सन्ति, द्वे पि सम्बहुले उक्खिपिस्सन्ति, द्वे पि सङ्घं उक्खिपिस्सन्ति, सम्बहुला पि एकं उक्खिपिस्सन्ति, सम्बहुला पि द्वे उक्खिपिस्सन्ति, सम्बहुला पि सम्बहुले उक्खिपिस्सन्ति, सम्बहुला पि सङ्घं उक्खिपिस्सन्ति, सङ्घो पि सङ्घं उक्खिपिस्सती" ति । अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं　पे०　सच्चं किर, भिक्खवे, चम्पायं भिक्खू एवरूपानि
R 316 कम्मानि करोन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति　पे०　सङ्घो पि सङ्घं उक्खिपती ति ? सच्चं, भगवा, ति । विगरहि बुद्धो भगवा – "अननुच्छविकं[9], भिक्खवे, तेसं मोघपुरिसानं

---

१ धम्मिकथं–रो० । २ यथा बाले यथा मूळ्हे–सी०, रो० । ३ उक्खिपिम्ह–सी० । ४ पतिगण्हातु–सी० । ५ यथा अकुसले–सी०, रो० । ६ पतिगण्हाम–सी० । ७ आयतिञ्च–सी० । ८ धम्म-पटिरूपकेन–रो० । ९ अननुच्छवियं–सी०, रो० ।

अननुलोमिक अप्पतिरूप अस्सामणक अकप्पिय अकरणीय। कथ हि नाम ते, भिक्खवे, मोघपुरिसा एवरूपानि कम्मानि करिस्सन्ति – अधम्मेन वग्गकम्म करिस्सन्ति पे० सङ्घो पि सङ्घ उक्खिपिस्सति। नेत, भिक्खवे, अप्पसन्नान वा पसादाय पे० ” विगरहित्वा धम्मिं कथ कत्वा भिक्खू आमन्तेसि —

४ “अधम्मेन[1] चे, भिक्खवे, वग्गकम्म अकम्म न च करणीय, अधम्मेन[2] समग्ग- B 430 कम्म अकम्म न च करणीय, धम्मेन वग्गकम्म अकम्म न च करणीय, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म अकम्म न च करणीय, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म अकम्म न च करणीय, एको पि एक उक्खिपति अकम्म न च करणीय, एको पि द्वे उक्खिपति अकम्म न च करणीय, एको पि सम्बहुले उक्खिपति अकम्म न च करणीय, एको पि सङ्घ उक्खिपति अकम्म न च करणीय, द्वे पि एक उक्खिपन्ति अकम्म न च करणीय, द्वे पि द्वे उक्खिपन्ति अकम्म न च करणीय, द्वे पि सम्बहुले उक्खिपन्ति अकम्म न च करणीय, द्वे पि सङ्घ उक्खिपन्ति अकम्म न च करणीय, सम्बहुला पि एक उक्खिपन्ति अकम्म न च करणीय, सम्बहुला पि द्वे उक्खिपन्ति अकम्म न च करणीय, सम्बहुला पि सम्बहुले उक्खिपन्ति अकम्म न च करणीय, सम्बहुला पि सङ्घ उक्खिपन्ति अकम्म न च करणीय, सङ्घो पि सङ्घ उक्खिपति अकम्म न च करणीय।

५ “चत्तारिमानि, भिक्खवे, कम्मानि – अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मेन समग्गकम्म। तत्र, भिक्खवे, यदिद[3] अधम्मेन वग्गकम्म, इद, भिक्खवे, कम्म अधम्मत्ता वग्गत्ता कुप्प अट्ठानारह, न, भिक्खवे, एवरूप कम्म कातब्ब, न च मया एवरूप कम्म अनुञ्ञात। तत्र, भिक्खवे, यदिद अधम्मेन समग्गकम्म, इद, भिक्खवे, कम्म अधम्मत्ता कुप्प अट्ठानारह, न, भिक्खवे, एवरूप कम्म कातब्ब, न च मया एवरूप कम्म अनुञ्ञात। तत्र, भिक्खवे, यदिद धम्मेन वग्गकम्म, इद, भिक्खवे, कम्म वग्गत्ता कुप्प अट्ठानारह, न, भिक्खवे, एवरूप कम्म कातब्ब, न च मया एवरूप कम्म अनुञ्ञात। तत्र, भिक्खवे, यदिद धम्मेन समग्गकम्म, इद, भिक्खवे, कम्म धम्मत्ता समग्गत्ता अकुप्प ठानारह, एवरूप, भिक्खवे, कम्म कातब्ब, एवरूप च मया कम्म अनुञ्ञात। तस्मातिह, भिक्खवे, एवरूप कम्म करिस्साम यदिद धम्मेन समग्ग ति – एव हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्ब” ति।

§ ३. अत्तिविपन्नकम्मादिकथा

६ तेन खो पन समयेन छब्बग्गिया भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करोन्ति – अधम्मेन वग्गकम्म करोन्ति, अधम्मेन समग्गकम्म करोन्ति, धम्मेन वग्गकम्म करोन्ति, B 436 धम्मपतिरूपकेन[4] वग्गकम्म करोन्ति, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म करोन्ति, अत्तिविपन्न

१ वम्मेन–स्या०। २ एत्थ स्या० पोत्थके ‘चे भिक्खवे’ ति पाठो अत्थि। ३ यमिद–सी०, रो०। ४ धम्मपटिरूपकेन–रो०।

R 317 पि कम्मं करोन्ति अनुस्सावनसम्पन्नं,[1] अनुस्सावनविपन्नं पि कम्मं करोन्ति ञत्तिसम्पन्नं, ञत्तिविपन्नं पि अनुस्सावनविपन्नं पि कम्मं करोन्ति, अञ्ञत्रा पि धम्मा कम्मं करोन्ति, अञ्ञत्रा पि विनया कम्मं करोन्ति, अञ्ञत्रा पि सत्थुसासना कम्मं करोन्ति, पटिकुट्ठकतं[2] पि कम्मं करोन्ति अधम्मिकं कुप्पं अट्ठानारहं। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा पे॰ ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति[3] विपाचेन्ति – "कथं हि नाम छब्बग्गिया भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करिस्सन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, अधम्मेन समग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं करिस्सन्ति, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं करिस्सन्ति, ञत्तिविपन्नं पि कम्मं करिस्सन्ति अनुस्सावनसम्पन्नं, अनुस्सावनविपन्नं पि कम्मं करिस्सन्ति ञत्तिसम्पन्नं, ञत्तिविपन्नं पि अनुस्सावनविपन्नं पि कम्मं करिस्सन्ति, अञ्ञत्रा पि धम्मा कम्मं करिस्सन्ति, अञ्ञत्रा पि विनया कम्मं करिस्सन्ति, अञ्ञत्रा पि सत्थुसासना कम्मं करिस्सन्ति, पटिकुट्ठकतं पि कम्मं करिस्सन्ति अधम्मिकं[4] कुप्पं अट्ठानारहं" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थं आरोचेसुं पे॰· [5]सच्चं किर, भिक्खवे, छब्बग्गिया भिक्खू एवरूपानि कम्मानि करोन्ति – अधम्मेन वग्गकम्मं करोन्ति· पे॰ पटिकुट्ठकतं पि कम्मं करोन्ति अधम्मिकं कुप्पं अट्ठानारहं ति? सच्चं, भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा पे॰ विगरहित्वा धम्मिं कथं कत्वा भिक्खू आमन्तेसि —

७ "अधम्मेन चे, भिक्खवे, वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, अधम्मेन[6] समग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, धम्मेन वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं अकम्मं न च करणीयं, ञत्तिविपन्नं चे, भिक्खवे, कम्मं अनुस्सावनसम्पन्नं अकम्मं न च करणीयं, अनुस्सावनविपन्नं चे, भिक्खवे, कम्मं ञत्तिसम्पन्नं अकम्मं न च करणीयं, ञत्तिविपन्नं चे, भिक्खवे, कम्मं अनुस्सावनविपन्नं अकम्मं न च करणीयं, अञ्ञत्रा पि[7] धम्मा कम्मं अकम्मं न च करणीयं, अञ्ञत्रा पि विनया कम्मं अकम्मं न च करणीयं, अञ्ञत्रा पि सत्थुसासना कम्मं अकम्मं न च करणीयं, पटिकुट्ठकतं चे, भिक्खवे, कम्मं अधम्मिकं कुप्पं अट्ठानारहं अकम्मं न च करणीयं।

८ छयिमानि, भिक्खवे, कम्मानि – अधम्मकम्मं, वग्गकम्मं, समग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, धम्मेन समग्गकम्मं।

B 437 (१) कतमं च, भिक्खवे, अधम्मकम्मं? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे एकाय ञत्तिया कम्मं करोति, न च कम्मवाचं अनुस्सावेति[8] – अधम्मकम्मं। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे द्वीहि ञत्तीहि कम्मं करोति, न च कम्मवाचं अनुस्सावेति – अधम्मकम्मं। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे एकाय कम्मवाचाय कम्मं करोति, न च ञत्तिं ठपेति – अधम्मकम्मं। ञत्ति

---

१ अनुसावनसम्पन्नं–सी॰। २ पटिकुट्ठकटं–सी॰। ३ खीयन्ति–सी॰, स्या॰, रो॰। ४ रो॰ पोत्थके नत्थि। ५ सी॰, स्या॰, रो॰ पोत्थकेसु पेय्यालो न दिस्सति। ६ एत्थ स्या॰ पोत्थके 'चे भिक्खवे' ति पाठो अत्थि। ७ एत्थ 'भिक्खवे' ति पाठो स्या॰ पोत्थके अत्थि। ८ अनुसावेति–सी॰।

दुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे द्वीहि कम्मवाचाहि कम्म करोति, न च ञत्ति ठपेति – अधम्मकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे एकाय ञत्तिया कम्म करोति, न च कम्मवाच अनुस्सावेति – अधम्मकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे द्वीहि ञत्तीहि कम्म करोति, न च कम्मवाच R 318 अनुस्सावेति – अधम्मकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे तीहि ञत्तीहि कम्म करोति, न च कम्मवाच अनुस्सावेति – अधम्मकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे चतूहि ञत्तीहि कम्म करोति, न च कम्मवाच अनुस्सावेति – अधम्मकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे एकाय कम्मवाचाय कम्म करोति, न च ञत्ति ठपेति – अधम्मकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे द्वीहि कम्मवाचाहि कम्म करोति, न च ञत्ति ठपेति – अधम्मकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे तीहि कम्मवाचाहि कम्म करोति, न च ञत्ति ठपेति – अधम्मकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे चतूहि कम्मवाचाहि कम्म करोति, न च ञत्ति ठपेति – अधम्मकम्म। इद वुच्चति, भिक्खवे, अधम्मकम्म।

(२) कतम च, भिक्खवे, वग्गकम्म? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते अनागता होन्ति, छन्दारहान छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्म। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्म। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते अनागता होन्ति, छन्दारहान छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू B 438 कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – वग्गकम्म। इद वुच्चति, भिक्खवे, वग्गकम्म।

(३) कतम च, भिक्खवे, समग्गकम्म? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता, ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – समग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता, ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – समग्गकम्म। इद वुच्चति, भिक्खवे, समग्गकम्म।

(४) कतमं च, भिक्खवे, धम्मपतिरूपकेन[1] वग्गकम्म? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठम कम्मवाच अनुस्सावेति, पच्छा ञत्ति ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते

१ धम्मपटिरूपकेन–रो०।

अनागता होन्ति, छन्दारहान छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठम कम्मवाच अनुस्सावेति, पच्छा ञत्ति ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म। ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठम कम्मवाच अनुस्सावेति,[1] पच्छा ञत्ति ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति,
R 319 छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठम कम्मवाच अनुस्सावेति, पच्छा ञत्ति ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते अनागता होन्ति, छन्दारहान छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठम कम्मवाच अनुस्सावेति, पच्छा ञत्ति ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो अनाहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठम कम्मवाच अनुस्सावेति, पच्छा ञत्ति ठपेति, यावतिका
B 439 भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म। इदं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म।

(५) कतम च, भिक्खवे, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठम कम्मवाच अनुस्सावेति, पच्छा ञत्ति ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता, ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठम कम्मवाच अनुस्सावेति, पच्छा ञत्ति ठपेति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म। इदं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म।

(६) कतम च, भिक्खवे, धम्मेन समग्गकम्म? ञत्तिदुतिये चे, भिक्खवे, कम्मे पठम ञत्ति ठपेति, पच्छा एकाय कम्मवाचाय कम्म करोति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति – धम्मेन समग्गकम्म। ञत्तिचतुत्थे चे, भिक्खवे, कम्मे पठम ञत्ति ठपेति, पच्छा तीहि कम्मवाचाहि कम्म करोति, यावतिका भिक्खू कम्मप्पत्ता, ते आगता होन्ति, छन्दारहान छन्दो आहटो होति, सम्मुखीभूता न पटिक्कोसन्ति, धम्मेन समग्गकम्म। (इदं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मेन समग्गकम्म)।

§ ४. चतुवग्गकरणादिकथा

९. पञ्च सङ्घा – चतुवग्गो भिक्खुसङ्घो पञ्चवग्गो भिक्खुसङ्घो, दसवग्गो भिक्खुसङ्घो, वीसतिवग्गो भिक्खुसङ्घो, अतिरेकवीसतिवग्गो भिक्खुसङ्घो। तत्र, भिक्खवे, य्वाय

---

१ अनुसावेति–सी०। ( ) अय पाठो रो० पोत्थके नत्थि।

चतुवग्गो भिक्खुसङ्घो, ठपेत्वा तीणि कम्मानि – उपसम्पद पवारण अब्भान, धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। तत्र, भिक्खवे, य्वाय पञ्चवग्गो भिक्खुसङ्घो, ठपेत्वा द्वे कम्मानि – मज्झिमेसु जनपदेसु उपसम्पद अब्भान, धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। तत्र, भिक्खवे, य्वाय दसवग्गो भिक्खुसङ्घो, ठपेत्वा एक कम्म – अब्भान, धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। तत्र, भिक्खवे, य्वाय वीसतिवग्गो भिक्खुसङ्घो धम्मेन समग्गो B 440, R 320 सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो। तत्र, भिक्खवे, य्वाय अतिरेकवीसतिवग्गो भिक्खुसङ्घो धम्मेन समग्गो सब्बकम्मेसु कम्मप्पत्तो।

१० चतुवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्म भिक्खुनिचतुत्थो[1] कम्म करेय्य – अकम्म न च करणीय। चतुवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्म सिक्खमानचतुत्थो[2] कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय पे० । सामणेरचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। सामणेरिचतुत्थो[3] कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। सिक्ख पच्चक्खातकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। अन्तिमवत्थु अज्झापन्नकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। पण्डकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। थेय्यसवासकचतुत्थो कम्म करेय्य · अकम्म न च करणीय। तित्थियपक्कन्तकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। तिरच्छानगतचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। मातुघातकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। पितुघातकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। अरहन्तघातकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। भिक्खुनिदूसकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। सङ्घभेदकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। लोहितुप्पादकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। उभतोब्यञ्जनकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। नानासवासकचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। नानासीमाय ठितचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। इद्धिया वेहासे ठितचतुत्थो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। यस्स सङ्घो कम्म करोति, त – चतुत्थो[4] कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय।

चतुवग्गकरण।

११ पञ्चवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्म भिक्खुनिपञ्चमो कम्म करेय्य अकम्म न च करणीय। पञ्चवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्म सिक्खमानपञ्चमो[5] कम्म करेय्य · पे० ।

१ भिक्खुनीचतुत्थो-स्या०, रो०, भिक्खुनी चतुत्थो–सी०। २ सिक्खमानाचतुत्थो–सी०, स्या०, रो०। ३ सामणेरीचतुत्थो–स्या०, रो०, सामणेरी चतुत्थो-सी०। ४ त चतुत्थो–सी०। ५ सिक्खमानापञ्चमो–सी०, स्या०, रो०।

B 441 सामणेरपञ्चमो कम्म करेय्य 'सामणेरिपञ्चमो कम्म करेय्य सिक्ख पच्चक्खातकपञ्चमो कम्म करेय्य अन्तिमवत्थु अज्झापन्नकपञ्चमो कम्म करेय्य आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकपञ्चमो कम्म करेय्य आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकपञ्चमो कम्म करेय्य पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकपञ्चमो कम्म करेय्य पण्डकपञ्चमो कम्म करेय्य थेय्यसवासकपञ्चमो कम्म करेय्य तित्थियपक्कन्तकपञ्चमो कम्म करेय्य तिरच्छानगतपञ्चमो कम्म करेय्य मातुघातकपञ्चमो कम्म करेय्य पितुघातकपञ्चमो कम्म करेय्य अरहन्तघातकपञ्चमो कम्म करेय्य भिक्खुनिदूसकपञ्चमो कम्म करेय्य सङ्घभेदकपञ्चमो कम्म करेय्य लोहितुप्पादकपञ्चमो कम्म करेय्य उभतोब्यञ्जनकपञ्चमो कम्म करेय्य नानासवासकपञ्चमो कम्म करेय्य नानासीमाय ठितपञ्चमो कम्म करेय्य' इद्धिया वेहासे ठितपञ्चमो कम्म करेय्य यस्स सङ्घो कम्म करोति, त-पञ्चमो कम्म करेय्य – अकम्म न च करणीय ।

पञ्चवग्गकरण ।

१२ दसवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्म भिक्खुनिदसमो[1] कम्म करेय्य, अकम्म न च करणीय । दसवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्म सिक्खमानदसमो कम्म करेय्य, अकम्म न च करणीय पे० । दसवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्म यस्स सङ्घो कम्म करोति, त-दसमो[2] कम्म करेय्य – अकम्म न च करणीय ।

दसवग्गकरण ।

१३ वीसतिवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्मं भिक्खुनिवीसो कम्म करेय्य – अकम्म न च करणीय । वीसतिवग्गकरण चे, भिक्खवे, कम्म सिक्खमानवीसो कम्म करेय्य पे०...। सामणेरवीसो कम्म करेय्य सामणेरिवीसो कम्म करेय्य सिक्ख पच्चक्खातकवीसो कम्म करेय्य अन्तिमवत्थु अज्झापन्नकवीसो कम्म करेय्य आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकवीसो कम्म करेय्य आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकवीसो कम्म करेय्य पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकवीसो कम्म करेय्य · पण्डकवीसो कम्म करेय्य थेय्यसवासकवीसो कम्म करेय्य तित्थियपक्कन्तकवीसो कम्म करेय्य तिरच्छानगतवीसो कम्म करेय्य
B 442 मातुघातकवीसो कम्म करेय्य पितुघातकवीसो कम्म करेय्य अरहन्तघातकवीसो कम्म करेय्य भिक्खुनिदूसकवीसो कम्म करेय्य सङ्घभेदकवीसो कम्म करेय्य लोहितुप्पादकवीसो कम्म करेय्य उभतोब्यञ्जनकवीसो कम्म करेय्य नानासवासकवीसो कम्म करेय्य नानासीमाय ठितवीसो कम्म करेय्य इद्धिया वेहासे ठितवीसो कम्म करेय्य[3] यस्स सङ्घो कम्म करोति, त-वीसो[4] कम्म करेय्य – अकम्म न च करणीय ।

वीसतिवग्गकरण ।

---

१ भिक्खुनीदसमो–सी०, स्या०, रो० । २ त दसमो–सी० । ३ स्या० पोत्थके 'इद्धिया वेहासे ठितवीसो कम्मं करेय्या' ति पाठो नत्थि । ४ त वीसो–सी० ।

§ ५. पारिवासिकादिकथा

१४ पारिवासिकचतुत्थो चे, भिक्खवे, परिवास ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्त ददेय्य, त-वीसो[1] अब्भेय्य – अकम्म न च करणीय । मूलाय पटिकस्सनारहचतुत्थो चे, R 321 भिक्खवे, परिवास ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्त ददेय्य, त-वीसो[1] अब्भेय्य – अकम्म न च करणीय । मानत्तारहचतुत्थो चे, भिक्खवे, परिवास ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्त ददेय्य, त-वीसो अब्भेय्य – अकम्म न च करणीय । मानत्तचारिकचतुत्थो चे, भिक्खवे, परिवास ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्त ददेय्य, त-वीसो अब्भेय्य – अकम्म न च करणीय । अब्भानारहचतुत्थो चे, भिक्खवे, परिवास ददेय्य, मूलाय पटिकस्सेय्य, मानत्त ददेय्य, त-वीसो अब्भेय्य – अकम्म न च करणीय ।

१५ एकच्चस्स, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना रुहति,[2] एकच्चस्स न रुहति । कस्स च, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना न रुहति ? भिक्खुनिया, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना न रुहति । सिक्खमानाय, भिक्खवे पे० सामणेरस्स, भिक्खवे सामणेरिया,[3] भिक्खवे सिक्खापच्चक्खातकस्स[4] भिक्खवे अन्तिमवत्थु अज्झापन्नकस्स, भिक्खवे·· उम्मत्तकस्स, भिक्खवे खित्तचित्तस्स, भिक्खवे वेदनाट्टस्स,[5] भिक्खवे आपत्तिया अदस्सने उक्खित्तकस्स, भिक्खवे···आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खित्तकस्स, भिक्खवे पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खित्तकस्स, भिक्खवे पण्डकस्स, भिक्खवे थेय्यसवासकस्स, भिक्खवे · तित्थियपक्कन्तकस्स, भिक्खवे · तिरच्छानगतस्स भिक्खवे मातुघातकस्स, B 443 भिक्खवे पितुघातकस्स, भिक्खवे अरहन्तघातकस्स, भिक्खवे भिक्खुनिदूसकस्स,[6] भिक्खवे ·सङ्घभेदकस्स, भिक्खवे लोहितुप्पादकस्स, भिक्खवे उभतोब्यञ्जनकस्स, भिक्खवे · नानासवासकस्स, भिक्खवे नानासीमाय ठितस्स, भिक्खवे इद्धिया वेहासे ठितस्स, भिक्खवे, यस्स सङ्घो कम्म करोति, तस्स च[7], भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना न रुहति । इमेस खो, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना न रुहति ।

कस्स च, भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना रुहति ? भिक्खुस्स, भिक्खवे, पकतत्तस्स समानसवासकस्स समानसीमाय ठितस्स अन्तमसो आनन्तरिकस्सा पि भिक्खुनो विञ्ञापेन्तस्स सङ्घमज्झे पटिक्कोसना रुहति । इमस्स खो,[8] भिक्खवे, सङ्घमज्झे पटिक्कोसना रुहति ।

§ ६. द्वे-निस्सारणादिकथा

१६ द्वेमा, भिक्खवे, निस्सारणा । अत्थि, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारण । त चे सङ्घो निस्सारेति, एकच्चो सुनिस्सारितो, एकच्चो दुन्निस्सारितो । कतमो च, भिक्खवे,

१ वीसो–सी० । २ रुहति–सी०, स्या०, रो० । ३ सामणेराय–सी० । ४ सिक्ख पच्चक्खातकस्स–सी०, स्या०, रो० । ५ वेदनट्टस्स–सी०, स्या०, रो० । ६ भिक्खुनीदूसकस्स–सी०, स्या०, रो० । ७ स्या० पोत्थके नत्थि । ८ म० पोत्थके नत्थि ।

पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं, तं चे सङ्घो निस्सारेति – दुन्निस्सारितो ? इध पन[1], भिक्खवे, भिक्खु सुद्धो होति अनापत्तिको । तं चे सङ्घो निस्सारेति – दुन्निस्सारितो । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं, तं चे सङ्घो निस्सारेति – दुन्निस्सारितो ।

कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं, तं चे सङ्घो निस्सारेति – सुनिस्सारितो ? इध पन, भिक्खवे, भिक्खु बालो होति अब्यत्तो[2] आपत्तिबहुलो अनपदानो, R 322 गिहिसंसट्ठो[3] विहरति अननुलोमिकेहि गिहिसंसग्गेहि, तं चे सङ्घो निस्सारेति – सुनिस्सारितो । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो निस्सारणं, तं चे सङ्घो निस्सारेति – सुनिस्सारितो ।

१७ द्वेमा, भिक्खवे, ओसारणा । अत्थि, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं B 444 तं चे सङ्घो ओसारेति, एकच्चो सोसारितो, एकच्चो दोसारितो । कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो ? पण्डको, भिक्खवे, अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो । थेय्यसंवासको, भिक्खवे, अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो । तित्थियपक्कन्तको, भिक्खवे पे० तिरच्छानगतो, भिक्खवे · मातुघातको, भिक्खवे पितुघातको, भिक्खवे अरहन्तघातको, भिक्खवे··· भिक्खुनिदूसको,[4] भिक्खवे सङ्घभेदको, भिक्खवे लोहितुप्पादको, भिक्खवे · उभतो-ब्यञ्जनको, भिक्खवे, अप्पत्तो, ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – दोसारितो । [5]इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, पुग्गला अप्पत्ता ओसारणं, ते चे सङ्घो ओसारेति – दोसारिता[5] ।

कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – सोसारितो ? हत्थच्छिन्नो, भिक्खवे, अप्पत्तो[1] ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति, सोसारितो । पादच्छिन्नो, भिक्खवे पे० हत्थपादच्छिन्नो, भिक्खवे कण्णच्छिन्नो, भिक्खवे नासच्छिन्नो, भिक्खवे कण्णनासच्छिन्नो, भिक्खवे अङ्गुलिच्छिन्नो, भिक्खवे अळच्छिन्नो, भिक्खवे कण्डरच्छिन्नो, भिक्खवे फणहत्थको, भिक्खवे खुज्जो, भिक्खवे वामनो, भिक्खवे गलगण्डी, भिक्खवे···लक्खणाहतो,[6] भिक्खवे कसाहतो, भिक्खवे लिखितको, भिक्खवे · सीपदिको,[7] भिक्खवे पापरोगी, भिक्खवे परिसदूसको, भिक्खवे काणो, भिक्खवे कुणी, भिक्खवे खञ्जो, भिक्खवे पक्खहतो, भिक्खवे छिन्निरियापथो, भिक्खवे जरादुब्बलो, भिक्खवे ··अन्धो, भिक्खवे मूगो, भिक्खवे बधिरो, भिक्खवे · अन्धमूगो, भिक्खवे अन्धबधिरो, भिक्खवे मूगबधिरो, भिक्खवे अन्धमूगबधिरो, भिक्खवे, अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – सोसारितो । अयं वुच्चति, भिक्खवे,

---

१ स्या० पोत्थके नत्थि । २ अब्यत्तो–रो० । ३ गिहीसंसट्ठो–सी० । ४ भिक्खुनीदूसको–सी०, स्या०, रो० । ५-५ स्या० पोत्थके नत्थि । ६ लक्खणहतो–म० । ७. सीपदि–स्या० ।

पुग्गलो अप्पत्तो ओसारणं, तं चे सङ्घो ओसारेति – सोसारितो । (इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, पुग्गला अप्पत्ता ओसारणं, ते चे[1] सङ्घो ओसारेति – सोसारिता ।)

वासभगामभाणवारं निट्ठितं पठमं ।

---

§ ७. अधम्मकम्मादिकथा

१८ इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति दट्ठब्बा । तमेनं चोदेति सङ्घो B 445
वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं" ति ॰ सो एवं वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं" ति । तं सङ्घो आपत्तिया अदस्सने उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति पटिकातब्बा । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पटिकरोहि तं आपत्तिं" ति । सो एवं वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पटिकरेय्यं" ति । तं सङ्घो आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता[2] । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "पापिका ते, आवुसो, दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं" ति । सो एवं वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्यं"
ति । तं सङ्घो पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खिपति – अधम्मकम्मं । R 323

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति दट्ठब्बा, न होति आपत्ति पटिकातब्बा । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं ॰ पटिकरोहि तं आपत्तिं" ति । सो एवं वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं । नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पटिकरेय्यं" ति । तं सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति दट्ठब्बा, न होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं ॰ पापिका ते दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेतं पापिकं दिट्ठिं" ति । सो एवं वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्यं, नत्थि मे, आवुसो,[3] पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्यं" ति । तं सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – अधम्मकम्मं ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति पटिकातब्बा, न होति पापिका B 446
दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेनं चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्तिं

---

१ त चे–रो० । ( ) स्या० पोत्थके नत्थि । २ पटिनिस्सजेता–सी० । ३ सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि ।

त्व, आवुसो, आपन्नो, पटिकरोहि त[1] आपत्ति, पापिका ते दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेत पापिक दिट्ठि" ति । सो एव वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमह पटिकरेय्य । नत्थि मे, आवुसो[2], पापिका दिट्ठि, यमह पटिनिस्सज्जेय्य" ति । त सङ्घो अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – अधम्मकम्म ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स न होति आपत्ति दट्ठब्बा, न होति आपत्ति पटिकातब्बा,
R 324 न होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेन चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेत आपत्ति[2] पटिकरोहि त आपत्ति, पापिका ते दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेत पापिक दिट्ठि" ति । सो एव वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमह पस्सेय्य । नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमह पटिकरेय्य । नत्थि मे, आवुसो, पापिका दिट्ठि, यमह पटिनिस्सज्जेय्य" ति[3] । त सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – अधम्मकम्म ।

१९ इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति दट्ठब्बा । तमेन चोदेति । सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेत आपत्ति" ति[2] सो एव वदेति – "आमावुसो, पस्सामी" ति । त सङ्घो आपत्तिया अदस्सने उक्खिपति – अधम्मकम्म ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति पटिकातब्बा । तमेन चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो, पटिकरोहि त आपत्ति" ति । सो एव वदेति – "आमावुसो, पटिकरिस्सामी" ति । त सङ्घो आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खिपति – अधम्मकम्म ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेन चोदेति
B 447 सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "पापिका ते, आवुसो, दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेत पापिक दिट्ठि" ति । सो एव वदेति – "आमावुसो, पटिनिस्सज्जिस्सामी" ति । त सङ्घो पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खिपति – अधम्मकम्म ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति आपत्ति पटिकातब्बा पे० होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता पे० होति आपत्ति पटिकातब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता पे० होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति आपत्ति पटिकातब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेन चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेत आपत्ति[2] पटिकरोहि त आपत्ति, पापिका ते दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेत पापिक दिट्ठि" ति । सो एव वदेति –

---

१ पटिकरोहेत–रो० । २ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि पटिनिस्सज्जेय ति–सी० ।

"आमावुसो, पस्सामि, आम पटिकरिस्सामि, आम पटिनिस्सज्जिस्सामी" ति । त सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – अधम्मकम्म ।

२० इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति दट्ठब्बा । तमेन चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेत आपत्ति" ति ? सो एव वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्य" ति । त सङ्घो आपत्तिया[1] अदस्सने उक्खिपति – धम्मकम्म । B 325

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति पटिकातब्बा । तमेन चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो, पटिकरोहि त आपत्ति" ति । सो एव वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पटिकरेय्य" ति । त सङ्घो आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खिपति – धम्मकम्म ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता[2] । तमेन चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "पापिका ते, आवुसो, दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेत पापिक दिट्ठि" ति । सो एव वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्य" ति । त सङ्घो पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खिपति – धम्मकम्म ।

इध पन, भिक्खवे, भिक्खुस्स होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति आपत्ति पटिकातब्बा, • पे० होति आपत्ति दट्ठब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता पे० •होति आपत्ति पटिकातब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता पे० होति आपत्ति दट्ठब्बा, B 448 होति आपत्ति पटिकातब्बा, होति पापिका दिट्ठि पटिनिस्सज्जेता । तमेन चोदेति सङ्घो वा सम्बहुला वा एकपुग्गलो वा – "आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेत आपत्ति ? पटिकरोहि त आपत्ति । पापिका ते[3] दिट्ठि, पटिनिस्सज्जेत पापिक दिट्ठि" ति । सो एव वदेति – "नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति, यमहं पस्सेय्य । नत्थि मे, आवुसो,[4] आपत्ति यमहं पटिकरेय्य । नत्थि मे, आवुसो, पापिका दिट्ठि, यमहं पटिनिस्सज्जेय्य" ति । त सङ्घो अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा उक्खिपति – धम्मकम्म ति ।

§ ८. उपालिपुच्छाकथा

२१ अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्त एतदवोच – "यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो सम्मुखाकरणीय कम्म असम्मुखा करोति, धम्मकम्म नु खो त, भन्ते, विनयकम्म" ति ? अधम्मकम्म त, उपालि, अविनयकम्म । यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो पटिपुच्छाकरणीय कम्म अप्पटिपुच्छा[5] करोति पे० पटिञ्ञायकरणीय कम्म

---

१ रो० पोत्थके नत्थि । २ पटिनिस्सजेता–सी० । ३ एत्थ स्या० पोत्थके 'आवुसो' ति पाठो दिस्सति । ४ सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि । ५ अपटिपुच्छा–सी० ।

अप्पटिञ्ञाय करोति सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति अमूळ्हविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म[1] करोति तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति R 326 तज्जनीयकम्मारहस्स[2] नियस्सकम्म[3] करोति नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म[4] करोति पब्बाजनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति पटिसारणीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवास देति परिवासारह मूलाय पटिकस्सति मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्त देति मानत्तारह अब्भेति अब्भानारह उपसम्पादेति, धम्मकम्म नु खो त, भन्ते, विनयकम्म ति? अधम्मकम्म त, उपालि, अविनयकम्म।

यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो सम्मुखाकरणीय कम्म असम्मुखा करोति, एव खो, उपालि, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म, एव च पन सङ्घो सातिसारो होति। यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो पटिपुच्छाकरणीय कम्म अप्पटिपुच्छा करोति पे० पटिञ्ञायकरणीय B 449 कम्म अप्पटिञ्ञाय करोति सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति अमूळ्हविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति तज्जनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्म करोति नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति पब्बाजनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति पटिसारणीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवास देति परिवासारह मूलाय पटिकस्सति मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्त देति मानत्तारह अब्भेति अब्भानारह उपसम्पादेति, एव खो, उपालि, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म। एव च पन सङ्घो सातिसारो होती ति।

२२ यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो सम्मुखाकरणीय कम्म सम्मुखा करोति, धम्मकम्म नु खो त, भन्ते, विनयकम्म ति? धम्मकम्म त, उपालि, विनयकम्म। यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो पटिपुच्छाकरणीय कम्म पटिपुच्छा करोति पे० पटिञ्ञायकरणीय कम्म पटिञ्ञाय करोति सतिविनयारहस्स सतिविनय देति अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति· तज्जनीयकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति नियस्सकम्मारहस्स नियस्सकम्म करोति पब्बाजनीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति पटिसारणीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति उक्खेपनीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति परिवासारहस्स परिवास देति मूलायपटिकस्सनारह मूलाय पटिकस्सति मानत्तारहस्स मानत्त देति· अब्भानारह अब्भेति उपसम्पदारह उपसम्पादेति, धम्मकम्म नु खो त, भन्ते, विनयकम्म ति? धम्मकम्म त, उपालि, विनयकम्म।

यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो सम्मुखाकरणीय कम्म सम्मुखा करोति, एव खो, उपालि, धम्मकम्म होति विनयकम्म। एव च पन सङ्घो अनतिसारो होति। यो खो,

१ तस्सपापियसिकाकम्म–स्या०, म०। २ तजनियकम्मारहस्स–रो०। ३ निस्सयकम्म–रो०। ४. पब्बाजनियकम्म–रो०।

उपालि, समग्गो सङ्घो पटिपुच्छाकरणीय कम्म पटिपुच्छा करोति पटिञ्ञायकरणीय कम्म पटिञ्ञाय करोति सतिविनयारहस्स सतिविनय देति अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स[1] तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति तज्जनीयकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति नियस्सकम्मारहस्स नियस्सकम्म करोति पब्बाजनीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति पटिसारणीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति उक्खेपनीय- B 450
कम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति· परिवासारहस्स परिवास देति मूलायपटिकस्सनारह मूलाय पटिकस्सति मानत्तारहस्स मानत्त देति अब्भानारह अब्भेति उपसम्पदारह उपसम्पादेति, एव खो, उपालि, धम्मकम्म होति विनयकम्म । एव च पन सङ्घो अनतिसारो होती ति ।

२३ यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति, अमूळ्हविनयारहस्स सतिविनय देति, धम्मकम्म नु खो त, भन्ते, विनयकम्म ति ? अधम्मकम्म त, उपालि, अविनयकम्म । यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति, तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स अमूळ्हविनय देति पे० तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म[2] करोति, तज्जनीयकम्मारहस्स तस्सपापिय्यसिका- R. 327
कम्म करोति तज्जनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्म[3] करोति, नियस्सकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति, पब्बाजनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्म करोति पब्बाजनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति, पटिसारणीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति पटिसारणीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति, उक्खेपनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवास देति, परिवासारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति परिवासारह मूलाय पटिकस्सति, मूलायपटिकस्सनारहस्स परिवास देति मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्त देति, मानत्तारह मूलाय पटिकस्सति मानत्तारह अब्भेति, अब्भानारहस्स मानत्त देति अब्भानारह उपसम्पादेति, उपसम्पदारह अब्भेति, धम्मकम्म नु खो त, भन्ते, विनयकम्म ति ? अधम्मकम्म त, उपालि, अविनयकम्म ।

यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति, अमूळ्हविनयारहस्स सतिविनय देति, एव खो, उपालि, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म । एव च पन सङ्घो सातिसारो होति । यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति, तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स अमूळ्हविनय देति पे० तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति, तज्जनीयकम्मारहस्स तस्सपापिय्यसिका-
कम्म करोति तज्जनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्म करोति, नियस्सकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म B. 451
करोति नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति, पब्बाजनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्म

१ तस्सपापियसिकाकम्मारहस्स–म० । २ तज्जनियकम्म–रो० । ३ निस्सयकम्म–रो० ।

करोति पब्बाजनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति, पटिसारणीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति पटिसारणीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति, उक्खेपनीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवास देति, परिवासारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति परिवासारह मूलाय पटिकस्सति, मूलायपटिकस्सनारहस्स परिवास देति मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्त देति, मानत्तारह मूलाय पटिकस्सति – मानत्तारह अब्भेति, अब्भानारहस्स मानत्त देति अब्भानारह उपसम्पादेति, उपसम्पदारह अब्भेति, एव खो, उपालि, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म । एव च पन सङ्घो सातिसारो होती ति ।

२४ यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स सतिविनय देति, अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति, धम्मकम्म नु खो त, भन्ते, विनयकम्म ति? धम्मकम्म त, उपालि, विनयकम्म । यो नु खो, भन्ते, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति[1] पे० तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स[2] तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति •••पे० तज्जनीयकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति पे० नियस्सकम्मारहस्स नियस्सकम्म करोति पे० पब्बाजनीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति पे० पटिसारणीयकम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति पे० उक्खेपनीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति पे० परिवासारहस्स परिवास देति पे० मूलायपटिकस्सनारह मूलाय पटिकस्सति पे० मानत्तारहस्स मानत्त देति पे० अब्भानारह अब्भेति, उपसम्पदारह उपसम्पादेति, धम्मकम्म नु खो त, भन्ते, विनयकम्म ति? धम्मकम्म त, उपालि, विनयकम्म ।

यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स सतिविनय देति, अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति, एव खो, उपालि, धम्मकम्म होति विनयकम्म । एव च पन सङ्घो
R 328 अनतिसारो होति । यो खो, उपालि, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स अमूळ्हविनयं देति पे०•••तस्सपापिय्यसिका कम्मारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति पे० तज्जनीयकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति पे०•• नियस्सकम्मारहस्स नियस्सकम्म करोति पे०•••पब्बाजनीयकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति पे० पटिसारणीय-
B 452 कम्मारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति• पे० उक्खेपनीयकम्मारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति पे० • परिवासारहस्स परिवास देति पे० मूलाय पटिकस्सनारह मूलायपटिकस्सति पे० मानत्तारहस्स मानत्त देति•••पे०•••अब्भानारह अब्भेति, उपसम्पदारह उपसम्पादेति, एव खो, उपालि, धम्मकम्म होति विनयकम्म । एव च पन सङ्घो अनतिसारो होती ति ।

२५ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो

---

१ एत्थ सी०, स्या० पोत्थकेसु पेय्यालो न दिस्सति । २ तस्सपापियसिकाकम्मारहस्स–म० ।

सतिविनयारहस्स अमूळ्हविनय देति, एव खो, भिक्खवे, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म । एव च पन सङ्घो सातिसारो होति । यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो सतिविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति पे० सतिविनयारहस्स तज्जनीयकम्म करोति सतिविनयारहस्स नियस्सकम्म करोति सतिविनयारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति सतिविनयारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति सतिविनयारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति सतिविनयारहस्स परिवास देति सतिविनयारह मूलाय पटिकस्सति सतिविनयारहस्स मानत्त देति सतिविनयारह अब्भेति सतिविनयारह उपसम्पादेति, एव खो, भिक्खवे, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म । एव च पन सङ्घो सातिसारो होति ।

२६ यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति, एव खो, भिक्खवे, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म । एव च पन सङ्घो सातिसारो होति । यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो अमूळ्हविनयारहस्स तज्जनीयकम्म करोति पे० अमूळ्हविनयारहस्स नियस्सकम्म करोति अमूळ्हविनयारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति अमूळ्हविनयारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति अमूळ्हविनयारहस्स उक्खेपनीयकम्मं करोति अमूळ्हविनयारहस्स परिवास देति अमूळ्हविनयारह मूलाय पटिकस्सति अमूळ्हविनयारहस्स मानत्तदेति अमूळ्हविनयारह अब्भेति अमूळ्हविनयारह उपसम्पादेति अमूळ्हविनयारहस्स सतिविनय देति, एव खो, भिक्खवे, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म । एव च पन सङ्घो सातिसारो होति ।

२७ यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो तस्सपापिय्यसिकाकम्मारहस्स तज्जनीयकम्म करोति B 403
··पे० तज्जनीयकम्मारहस्स नियस्सकम्मारहस्स पब्बाजनीयकम्मारहस्स···पटिसारणीयकम्मारहस्स · उक्खेपनीयकम्मारहस्स परिवासारह मूलायपटिकस्सनारहस्स मानत्तारह अब्भानारह उपसम्पदारहस्स सतिविनय देति, एव खो, भिक्खवे, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म । एव च पन सङ्घो सातिसारो होति । यो खो, भिक्खवे, समग्गो सङ्घो उपसम्पदारहस्स अमूळ्हविनय देति पे० उपसम्पदारहस्स तस्सपापिय्यसिकाकम्म करोति उपसम्पदारहस्स तज्जनीयकम्म करोति उपसम्पदारहस्स नियस्सकम्म करोति · उपसम्पदारहस्स पब्बाजनीयकम्म करोति उपसम्पदारहस्स पटिसारणीयकम्म करोति उपसम्पदारहस्स उक्खेपनीयकम्म करोति · उपसम्पदारहस्स परिवास देति उपसम्पदारह मूलाय पटिकस्सति ··उपसम्पदारहस्स मानत्त देति ··उपसम्पदारह अब्भेति, एव खो, भिक्खवे, अधम्मकम्म होति अविनयकम्म । एव च पन सङ्घो सातिसारो होती ति ।

उपालिपुच्छाभाणवार निट्ठित दुतिय ।

———o———

§ ९. तज्जनीयकम्मकथा

२८ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको। तत्र चे भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं[1] आवासं गच्छति। तत्थ पि[2] भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[3] अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु
R 329 सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन समग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति।
B 454 ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति -- धम्मपतिरूपकेन समग्गा।

२९ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको। तत्र चे भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[4] अधम्मेन समग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन[5] वग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा। सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो

१ अञ्ञं पि – स्या०। २ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ३ तज्जनियनम्मकतो – रो०। ४ तज्जनियकम्मं कतो – रो०। ५ वम्मपटिरूपकेन – रो०।

धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा ।

३० इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । B 455 हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन समग्गा ।

३१ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन B समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति –

"अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[1] अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मेन वग्गा ।

३२ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । B 330 हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा ।

§ १०. नियस्सकम्मकथा

३३ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु बालो होति अब्यत्तो[2] आपत्तिबहुलो अनपदानो, B 457 गिहिससट्ठो[3] विहरति अननुलोमिकेहि गिहिससग्गेहि[4] । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु बालो अब्यत्तो आपत्तिबहुलो अनपदानो, गिहिससट्ठो विहरति अननुलोमिकेहि गिहिससग्गेहि । हन्दस्स मय नियस्सकम्म[5] करोमा" ति । ते तस्स नियस्सकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय नियस्सकम्म करोमा" ति । ते तस्स नियस्सकम्म करोन्ति – अधम्मेन समग्गा · पे०·· धम्मेन वग्गा ··धम्मपतिरूपकेन[6] वग्गा·· धम्मपतिरूपकेन समग्गा···पे० ।

यथा हेट्ठा, तथा चक्क कातब्ब ।

---

१ तजनियकम्मकतो–रो० । २ अव्यत्तो–सी०, रो० । ३ गिहीससट्ठो–सी० । ४ गिहीससग्गेहि–सी० । ५ निस्सयकम्म–रो० । ६ धम्मपटिरूपकेन–रो० ।

§ ११. पब्बाजनीयकम्मकथा

३४ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु कुलदूसको होति पापसमाचारो । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु कुलदूसको पापसमाचारो । हन्दस्स मय पब्बाजनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स पब्बाजनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय पब्बाजनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स पब्बाजनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० ।

चक्क कातब्ब ।

§ १२. पटिसारणीयकम्मकथा

३५ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु गिही अक्कोसति परिभासति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु गिही अक्कोसति परिभासति । हन्दस्स मय पटिसारणीयकम्म[1] करोमा" ति । ते तस्स पटिसारणीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय पटिसारणीयकम्म B 458
करोमा" ति । ते तस्स पटिसारणीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन समग्गा • पे० धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० ।

चक्क कातब्ब ।

१३. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकथा

३६ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्ति आपज्जित्वा न इच्छति आपत्ति पस्सितु । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु आपत्ति आपज्जित्वा न इच्छति आपत्ति पस्सितु । हन्दस्स मय आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्म करोमा" ति । ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा • धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० ।

चक्क कातब्ब ।

---

१. पटिसारणियकम्म–रो० ।

§ १४. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकथा

३७ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्ति आपज्जित्वा न इच्छति आपत्ति पटिकातु। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु आपत्ति आपज्जित्वा न इच्छति
R 331 आपत्ति पटिकातु। हन्दस्स मय आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्म करोमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मय आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्म करोमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा•••धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० ।

चक्क कातब्ब ।

§ १५. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकथा

B 459 ३८ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु न इच्छति पापिक दिट्ठि पटिनिस्सज्जितु। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु न इच्छति पापिक दिट्ठि पटिनिस्सज्जितु। हन्दस्स मय पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्म करोमा" ति। ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति। तत्थ पि भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो[1] अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मय पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्म करोमा" ति। ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्म करोन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० ।

चक्क कातब्ब ।

§ १६. तज्जनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

३९ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[2] सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स[3] पटिप्पस्सद्धि याचति। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति। हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति। तत्थ पि[4] भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो,

१ उक्खेपनियकम्मकतो–रो०। २ तज्जनियकम्मकतो–रो०। ३ तज्जनीयकम्मस्स–स्या०। ४ सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पसद्ध अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पम्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म B 460
पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा ।

४० इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा ।

४१ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खून एवं B. 461

होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति -- धम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि[1] आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म[2] पटिप्पस्सद्ध अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिम्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा ।

४२ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मपतिरूपकेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन
B 462 समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति –

---

१. रो० पोत्थके नत्थि । २ तज्जनियकम्म-रो० ।

अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा ।

४३ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मपतिरूपकेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन समग्गेहि । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । सो तम्हा पि आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं धम्मेन वग्गेहि । B 463 हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा ।

§ १७. नियस्सकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४४ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो[1] सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, नियस्सस्स कम्मस्स[2] पटिप्पस्सद्धिं याचति । तत्र चे भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, नियस्सस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन नियस्सकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं नियस्सकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति ।

१ निस्सयकम्मकतो–रो० । २ नियस्सकम्मस्स–सी०, स्या०, निस्सयस्स कम्मस्स–रो० ।

ते तस्स नियस्सकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा·· धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० · ।

चक्क कातब्ब ।

§ १८. पब्बाजनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४५ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, पब्बाजनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, पब्बाजनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । हन्दस्स मय पब्बाजनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पब्बाजनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खून एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन पब्बाजनीयकम्म पटिप्पस्सद्ध अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय पब्बाजनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पब्बाजनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा · धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० ।

चक्क कातब्ब ।

§ १९. पटिसारणीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

B 464 ४६ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, पटिसारणीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, पटिसारणीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । हन्दस्स मय पटिसारणीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पटिसारणीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञ आवास गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एव होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन पटिसारणीयकम्म पटिप्पस्सद्ध अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मय पटिसारणीयकम्म पटिप्पसम्भेमा" ति । ते तस्स पटिसारणीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा ··धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० ।

चक्क कातब्ब

§ २०. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४७ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन

आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अदस्सने[1] उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं B 465
पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे०।

चक्कं कातब्बं।

§ २१. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४८ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा। सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति। तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं – अधम्मेन वग्गेहि। हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा पे० धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे०।

चक्कं कातब्बं।

§ २२. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

४९ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स

1 स्या० पोत्थके नत्थि।

R 332 पटिप्पस्सद्धिं याचति । हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं
B 466 पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्प-
स्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । सो तम्हा आवासा अञ्ञं आवासं गच्छति । तत्थ पि भिक्खूनं एवं होति – "इमस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सद्धं – अधम्मेन वग्गेहि । हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं पटिप्पस्सम्भेन्ति अधम्मेन समग्गा पे० · धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा पे० ।

चक्कं कातब्बं ।

§ २३. तज्जनीयकम्मविवादकथा

५० इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति कलहकारको विवादकारको भस्सकारको सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको पे० सङ्घे अधिकरणकारको । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं[1] करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन[2] वग्गकम्मं,[2] धम्मपतिरूपकेन[3] वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं[4] कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "अधम्मेन वग्गकम्मं" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

५१ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति पे० सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको पे० सङ्घे अधिकरणकारको । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "अधम्मेन समग्गकम्मं" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

B 467 ५२ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति पे० सङ्घे अधिकरणकारको । तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको पे० सङ्घे अधिकरणकारको हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं करोमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्मं करोन्ति – धम्मेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं,

---

१ तज्जनियकम्मं–रो० । २–२ स्या० पोत्थके नत्थि । ३ धम्मपटिरूपकेन–रो० । ४ दुक्कतं–सी० ।

धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेनवग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "धम्मेन वग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

५३ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति पे०•••सङ्घे अधिकरणकारको। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको पे० सङ्घे अधिकरणकारको। हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म"[1] ति, ये च ते भिक्खू एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

५४ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु भण्डनकारको होति•••पे०• सङ्घे अधिकरणकारको। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु भण्डनकारको होति पे० सङ्घे अधिकरणकारको। हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म करोमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्म करोन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

§ २४. नियस्सकम्मविवादकथा

५५ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु बालो होति अब्यत्तो[2] आपत्तिबहुलो अनपदानो, B 468
गिहिससट्ठो[3] विहरति अननुलोमिकेहि गिहिससग्गेहि। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु बालो अब्यत्तो आपत्तिबहुलो अनपदानो, गिहिससट्ठो विहरति अननुलोमिकेहि गिहिससग्गेहि। हन्दस्स मय नियस्सकम्म करोमा" ति। ते तस्स नियस्सकम्म करोन्ति – अधम्मेन वग्गा • पे० अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु –

---

१ समग्गकम्म–म०। २ अव्यत्तो-सी०, रो०। ३ गिहीससट्ठो–सी०।

"धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा सखित्ता।

§ २५. पब्बाजनीयकम्मविवादकथा

५६ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु कुलदूसको होति पापसमाचारो। तत्र चे भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु कुलदूसको पापसमाचारो। हन्दस्स मयं पब्बाजनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स पब्बाजनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा पे० अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं" ति ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा सखित्ता।

§ २६. पटिसारणीयकम्मविवादकथा

B 469 ५७ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु गिही अक्कोसति परिभासति। तत्र चे भिक्खून
R. 333 एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु गिही अक्कोसति परिभासति। हन्दस्स मयं पटिसारणीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स पटिसारणीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा पे०... अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा... धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा सखित्ता।

§ २७. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मविवादकथा

५८ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पस्सितुं। तत्र चे भिक्खून एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पस्सितुं। हन्दस्स मयं आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं[1] करोमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा पे० अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा · धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्मं" ति। तत्र, भिक्खवे,

१ उक्खेपनियकम्मं–रो०।

ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा संखित्ता।

§ २८. अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मविवादकथा

५९ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पटिकातुं। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु आपत्तिं आपज्जित्वा न इच्छति आपत्तिं पटिकातुं। हन्दस्स मयं आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा पे० • अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन B 470 वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा संखित्ता।

§ २९. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मविवादकथा

६० इध पन, भिक्खवे, भिक्खु न इच्छति पापिकं दिट्ठिं पटिनिस्सज्जितुं। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु न इच्छति पापिकं दिट्ठिं पटिनिस्सज्जितुं। हन्दस्स मयं पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं करोमा" ति। ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मं करोन्ति – अधम्मेन वग्गा पे० अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्मं, अधम्मेन समग्गकम्मं, धम्मेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्मं, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्मं, अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकतं कम्मं दुक्कटं कम्मं पुन कातब्बं कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पञ्च वारा संखित्ता।

§ ३०. तज्जनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६१ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स[1] पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खूनं एवं होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो[2] सम्मा वत्तति, लोमं पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्मं

१ तज्जनीयकम्मस्स–स्या०। २ तज्जनियकम्मकतो–रो०।

पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट[1] कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "अधम्मेन वग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू B 471 एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

६२ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "अधम्मेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

६३ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "धम्मेन[2] वग्गकम्म" ति ये च ते भिक्खू एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो ।

६४ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं B 472 वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । हन्दस्स मयं तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन वग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म,

१ दुक्कत–सी० । २ अधम्मेन–स्या० ।

धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

६५ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन तज्जनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, तज्जनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति। हन्दस्स मय तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स तज्जनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो।

§ ३१. नियस्सकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६६ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, नियस्सस्स कम्मस्स[1] पटिप्पस्सद्धि याचति। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन नियस्सकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, नियस्सस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति। हन्दस्स मय नियस्सकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स नियस्सकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा • पे० अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू B 473
एवमाहसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता।

§ ३२. पब्बाजनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६७ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, पब्बाजनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पब्बाजनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, पब्बाजनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति। हन्दस्स मय

---

१ नियस्सकम्मस्स–सी०, स्या०, निस्सयकम्मस्स–रो०।

पब्बाजनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स पब्बाजनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा पे० अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पि[1] पञ्च वारा सङ्खित्ता।

§ ३३ पटिसारणीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६८ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, पटिसारणीयस्स कम्मस्स[2] पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पटिसारणीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, पटिसारणीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मय पटिसारणीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स पटिसारणीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा पे०··· अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन
B 474 वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो। इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता।

§ ३४. अदस्सने उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

६९ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयस्स कम्मस्स[3] पटिप्पस्सद्धिं याचति। तत्र चे भिक्खून एव होति – "अयं खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थारं वत्तति, आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धिं याचति। हन्दस्स मय आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति। ते तस्स आपत्तिया अदस्सने उक्खेपनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा पे० अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा। तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति। तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु –

१ सी०, स्या० पोत्थकेसु नत्थि। २ पटिसारणीयकम्मस्स–स्या०। ३ उक्खेपनीयकम्मस्स–स्या०।

धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता ।

§ ३५ अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

७० इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । हन्दस्स मय आपत्तिया अप्पटिकम्मे उक्खेपनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स आपत्तिया अप्पटिकम्मे B 475
उक्खेपनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा पे० अधम्मेन समग्गा धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता ।

§ ३६. अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मपटिप्पस्सद्धिकथा

७१ इध पन, भिक्खवे, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । तत्र चे भिक्खून एव होति – "अय खो, आवुसो, भिक्खु सङ्घेन पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्मकतो सम्मा वत्तति, लोम पातेति, नेत्थार वत्तति, पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयस्स कम्मस्स पटिप्पस्सद्धि याचति । हन्दस्स मय पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेमा" ति । ते तस्स पापिकाय दिट्ठिया अप्पटिनिस्सग्गे उक्खेपनीयकम्म पटिप्पस्सम्भेन्ति – अधम्मेन वग्गा पे० अधम्मेन समग्गा • धम्मेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन वग्गा धम्मपतिरूपकेन समग्गा । तत्रट्ठो सङ्घो विवदति – "अधम्मेन वग्गकम्म, अधम्मेन समग्गकम्म, धम्मेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन वग्गकम्म, धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म, अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति । तत्र, भिक्खवे, ये ते भिक्खू एवमाहंसु – "धम्मपतिरूपकेन समग्गकम्म" ति, ये च ते भिक्खू एवमाहंसु – "अकत कम्म दुक्कट कम्म पुन कातब्ब कम्म" ति, इमे तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो । इमे पि पञ्च वारा सङ्खित्ता ।

चम्पेय्यक्खन्धक नवम ।

§ ३७. तस्सुद्दानं

B 476 चम्पाय भगवा आसि वत्थु वासभगामके ।
आगन्तुकानमुस्सुक्कं[1] अकासि इच्छितब्बके[2] ॥
पकतञ्ञुनो ति ञत्वा उस्सुक्कं न करी[3] तदा ।
R 334 उक्खित्तो न करोती ति सागमा[4] जिनसन्तिके ॥
अधम्मेन वग्गकम्मं समग्गं अधम्मेन च ।
धम्मेन वग्गकम्मं च पतिरूपकेन[5] वग्गिकं ॥
पतिरूपकेन समग्गं एको उक्खिपतेककं ।
एको च द्वे सम्बहुले सङ्घं उक्खिपतेकको[6] ॥
दुवे पि सम्बहुला पि सङ्घो सङ्घं च उक्खिपि ।
सब्बञ्ञुपवरो सुत्वा अधम्मं ति पटिक्खिपि ॥
ञत्तिविपन्नं यं कम्मं सम्पन्नं अनुसावनं[7] ।
अनुसावनविपन्नं सम्पन्नं ञत्तिया च यं ॥
उभयेन विपन्नं च अञ्ञत्र धम्ममेव च ।
विनया[8] सत्थु पटिकुट्ठं कुप्पं अट्ठानारहिकं[9] ॥
अधम्मवग्गं समग्गं[10] धम्मं[11] पतिरूपानि[12] ये दुवे ।
धम्मेनेव च सामग्गिं अनुञ्ञासि तथागतो ॥
चतुवग्गो पञ्चवग्गो दसवग्गो च वीसति ।
परोवीसतिवग्गो[13] च[14] सङ्घो पञ्चविधो तथा ॥
ठपेत्वा उपसम्पदं यं च कम्मं पवारणं ।
अब्भानकम्मेन सह चतुवग्गेहि कम्मिको ॥
दुवे कम्मे ठपेत्वान मज्झदेसूपसम्पदं[15] ।
अब्भानं पञ्चवग्गिको सब्बकम्मेसु कम्मिको ।
अब्भानेकं ठपेत्वान ये भिक्खू दसवग्गिका ।
सब्बकम्मकरो सङ्घो वीसो सब्बत्थ कम्मिको ॥
B 477 भिक्खुनी सिक्खमाना च सामणेरो सामणेरी[16] ।

---

१ आगन्तुकानं उस्सुक्कं–सी०, स्या०, रो० । २ इच्छित्तब्बके–स्या०, इच्छितब्बको–सी० । ३ करि–रो० । ४ अगमा–स्या०, रो० । ५ पटिरूपकेन–स्या०, रो० । ६ उक्खिपतेकतो–स्या०, रो० । ७ अनुस्सावनं–रो० । ८ विनय–स्या०, विना–सी०, रो० । ९ अट्ठानाराहिकं–सी०, अट्ठानरूपकं–स्या० । १० सामग्गं–सी० । ११ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । १२ पटिरूपेन–स्या० । १३ अतिरेकवीसतिवग्गो–स्या० । १४ स्या० पोत्थके नत्थि । १५ मज्झदेसुपसम्पदा–स्या०, रो० । १६ सामणेरिका–सी०, स्या०, रो० ।

पच्चक्खातन्तिमवत्थू[1] उक्खित्तापत्तिदस्सने[2] ॥
अप्पटिकम्मे दिट्ठिया पण्डको थेय्यसवासक[3] ।
तित्थिया तिरच्छानगत[4] मातु पितु च घातक ॥
अरह भिक्खुनीदूसि[5] भेदक लोहितुप्पाद[6] ।
ब्यञ्जन नानासवास[7] नानासीमाय इद्धिया ॥
यस्स सङ्घो करे कम्म होन्तेते[8] चतुवीसति ।
सम्बुद्धेन पटिक्खित्ता न हेते गणपूरका ॥
पारिवासिकचतुत्थो परिवास ददेय्य वा ।
मूला-मानत्तमब्भेय्य[9] अकम्म न च करण[10] ॥
मूला-अरहमानत्ता[11] अब्भानारहमेव च ।
न कम्मकारका[12] पञ्च सम्बुद्धेन पकासिता ।
भिक्खुनी सिक्खमाना च सामणेरो सामणेरिका ।
पच्चक्खन्तिमउम्मत्ता खित्तावेदनदस्सने[13] ।
अप्पटिकम्मे[14] दिट्ठिया[15] पण्डका पि च[16] ब्यञ्जना[17] ।
नानासवासका सीमा[18] वेहास यस्स कम्म च ॥
अट्ठारसन्नमेतेस[19] पटिक्कोस[20] न रुहति[21] । R 335
भिक्खुस्स पकतत्तस्स रुहति पटिक्कोसना ॥
सुद्धस्स दुन्निसारितो[22] बालो हि सुनिस्सारितो[23] ।
पण्डको थेय्यसवासो[24] पक्कन्तो तिरच्छानगतो[25] ॥
मातु पितु अरहन्त[26] दूसको सङ्घभेदको ।
लोहितुप्पादको चेव उभतो ब्यञ्जनो च यो ॥
एकादसन्न एतेस ओसारण न युज्जति ।

---

१ पच्चक्खातन्तिमवत्थु–रो०, पच्चक्खातन्तिमवत्थु–सी० । २ उक्खित्तापत्तादस्सने–रो० । ३ पण्डकथेय्यसवासक–सी०, स्या०, रो० । ४ तित्थियतिरच्छानगत्त–सी०, स्या०, रो० । ५ भिक्खुनी दूसिं–सी०, स्या०, रो० । ६ लोहितुप्पादक–सी०, लोहितुपादक–स्या० । ७ नानासवासको चेव–रो० । ८ होन्ति ते–स्या० । ९ मूलमानत्तमब्भेय्य–स्या०, मूलामानत्त अब्भेय्य–रो० । १० कारण–सी० । ११ मूलअरहमानत्त–स्या० । १२ कम्मकारणा-सी० । १३ खित्तवेदनदस्सने–सी०, स्या०, रो० । १४ "तित्थियतिरच्छानगत माता पीतु च घातक अरह भिक्खुनीदूसिं भेदक लोहितुपादक उभतोब्यञ्जनञ्चेव नानासवासकपिच" इमा गाथायो अतिरेकवसेन स्या० पोत्थके दिस्सति । १५ अप्पटिकम्मदिट्ठिया–स्या० । १६ पण्डका चेव–सी०, पण्डकथेय्यसवासक–स्या० । १७ स्या० पोत्थके नत्थि । १८ नानासीमाय ठितक–स्या० । १९ सत्तवीसानमेतेस–स्या० । २० पटिकोस–स्या०, पटिक्कोस–रो० । २१ रूहति–सी०, स्या०, रो० । २२ दुन्निस्सारितो–सी० । २३. सुनिसारितो–स्या० । २४ थेय्यसवास–रो० । २५ तिरच्छानगो–स्या० । २६. मातापितुअरहन्तो–स्या० ।

हत्थपाद[1] तदुभय कण्णनास[2] तदूभय[3] ॥
अङ्गुलि[4] अळकण्डरं फण खुज्जो च वामनो ।
गण्डी[5] लक्खणकसा[6] च लिखितको च सीपदी[7] ॥
B 478 पापा परिसकाणो[8] च कुणी[9] खञ्जो हतो पि च ।
इरियापथदुब्बलो अन्धो मूगो च बधिरो[10] ॥
अन्धमूगन्धबधिरो[11] मूगबधिरमेव[12] च ।
अन्धमूगबधिरो[13] च द्वत्तिसेते अनूनका ॥
तेस ओसारण होति सम्बुद्धेन पकासित ।
दट्ठब्बा पटिकातब्बा निस्सज्जेता[14] न विज्जति ॥
तस्स उक्खेपना कम्मा सत्त होन्ति अधम्मिका ।
आपन्न अनुवत्तन्त[15] सत्त ते पि अधम्मिका ॥
आपन्न नानुवत्तन्त[16] सत्त कम्मा[17] सुधम्मिका ।
सम्मुखा पटिपुच्छा च पटिञ्ञाय च कारणा[18] ॥
सति अमूळ्हपापिका तज्जनीनियस्सेन[19] च ।
पब्बाजनीय पटिसारो[20] उक्खेपपरिवास च ॥
मूला मानत्तअब्भाना[21] तथेव उपसम्पदा ।
अञ्ञ करेय्य अञ्ञस्स सोळसेते अधम्मिका ॥
त त करेय्य त तस्स सोळसेते सुधम्मिका ।
पच्चारोपेय्य अञ्ञञ्ञ[22] सोळसेते अधम्मिका ॥
द्वे द्वे तम्मूलक[23] तस्स ते पि सोळस धम्मिका ।
एकेकमूलक चक्क अधम्म ति जिनोब्रवि ॥
अकासि तज्जनीय कम्म सङ्घो भण्डनकारको ।
अधम्मेन वग्गकम्म अञ्ञ आवास[24] गच्छि[25] सो ॥

---

१ हत्थपादा–स्या०, रो० । २ कण्णनासा–स्या०, रो० । ३ तदुभया-रो०, तदुभय–सी०, तदुब्भय–स्या० । ४ अङ्गुली–सी०, स्या० । ५ गण्डि–रो० । ६ लक्खणकासा–स्या० । ७ सीपदि–रो० । ८ पापपरिसकाणो–सी०, रो० । ९ कुणि–रो० । १० बाधिरो–स्या०, सी० । ११ अन्धमूगो अन्धबधिरो–सी०, अन्वमूगन्धबाधिरो–स्या०, अन्वमूगबधिरो–रो० । १२ मूगबाधिरमेव–स्या० । १३ अन्धबधिरमूगो–रो० । १४ निस्सज्जेत–रो०, निस्सजेता–सी० । १५ अनुवत्तन्ति–स्या० । १६ अनुवत्तन्ति–स्या० । १७ सत्तकम्मेसु–रो० । १८ कारका–स्या०, रो० । १९ तज्जननियस्सेन–स्या०, तज्जनियवसेन-रो०, तज्जनिय नियस्सेन–सी० । २० पब्बाजनीयपटिसारा–स्या०, पब्बाजनियपटिसारो–रो० । २१ मूलामानत्तअब्भाना–स्या०, मूलमानत्तअब्भाना–सी० । २२ अञ्ञोञ्ञ–स्या०, अञ्ञञ्ञो–रो०, अञ्ञमञ्ञ–सी० । २३ तमूलक–रो०, मूला कता–स्या०, तम्मुलक–सी० । २४ आवास–स्या० । २५. गच्छि–सी० ।

तत्थाधम्मेन[1] समग्गा तस्स तज्जनीयं करुं ।
अञ्ञत्थ वग्गाधम्मेन[2] तस्स तज्जनीयं करुं ॥
पतिरूपेन[3] वग्गा पि समग्गा पि तथा करुं ।
अधम्मेन समग्गा च धम्मेन वग्गमेव च ॥
पतिरूपकेन[4] वग्गा च समग्गा च इमे पदा ।
एकेकमूलकं[5] कत्वा चक्कं[6] बन्धे विचक्खणो ॥
बालं ब्यत्तस्स[7] नियस्सं[8] पब्बाजे कुलदूसकं । B 479
पटिसारणीयं कम्मं[9] करे अक्कोसकस्स च ॥
अदस्सनाप्पटिकम्मे[10] यो च दिट्ठिं न निस्सज्जे[11] । R 336
तेसं उक्खेपनीयकम्मं[12] सत्थवाहेन भासितं ॥
उपरि नयकम्मानं[13] पञ्ञो[14] तज्जनीयं[15] नये ।
तेसं येव अनुलोमं सम्मा वत्तति याचिते[16] ॥
पस्सद्धि[17] तेसं कम्मानं हेट्ठा कम्मनयेन च ।
तस्मिं तस्मिं तु कम्मेसु तत्रट्ठो च विवदति[18] ॥
अकतं दुक्कटं[19] चेव पुन-कातब्बकं ति च ।
कम्मे पस्सद्धिया चा पि ते भिक्खू धम्मवादिनो ॥
विपत्तिब्याधिते[20] दिस्वा कम्मप्पत्ते महामुनि ।
पटिप्पस्सद्धिमक्खासि सल्लकत्तो व ओसधं ति ॥
इमम्हि खन्धके वत्थूनि छत्तिंसा ति ।

चम्पेय्यक्खन्धकं[21] *निट्ठितं*[22] ।

---

१ तत्थधम्मेन–रो० । २ वग्गवम्मेन–स्या०, रो० । ३ पटिरूपकेन–रो० । ४ पटिरूपकेन–रो० । ५ एकेक मूलक–स्या०, एकेक मूल–सी० । ६ चक्क–रो० । ७ ब्यत्तस्स–सी०, रो० । ८ निस्सय–रो० । ९ पटिसारणियकम्म–रो० । १० अदस्सनापटिकम्मे–स्या० । ११ निस्सजे–सी०, स्या०, रो० । १२ उक्खेपन कम्म–सी०, स्या०, उक्खेपनियकम्म–रो० । १३ उपविनयकम्मान–स्या०, उक्खेपनियकम्मान–रो० । १४ पञ्हे–सी० । १५ तज्जनिय-स्या०, रो० । १६ सम्मावत्ततयाचिते–रो०, सम्मा वत्तति याचितो–सी०, सम्मा वत्तति याचति–स्या० । १७ पस्सद्धिं–सी०, स्या० । १८ विवादति–सी०, स्या० । १९ दुक्कत–सी० । २०, विपत्तिव्याधिते–रो० । २१ चम्पेय्यक्खन्धको–म० । २२ निट्ठितो–म० ।

१०. कोसम्बकक्खन्धकं

§ १. कोसम्बकविवादकथा

B 480, R 337 १ तेन समयेन बुद्धो भगवा कोसम्बियं विहरति घोसितारामे। तेन खो पन समयेन अञ्ञतरो भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति। सो तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठिनो होन्ति। सो अपरेन समयेन तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति। अथ खो ते भिक्खू तं भिक्खुं एतदवोचुं – "आपत्तिं त्वं, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेतं आपत्तिं" ति ? नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति यमहं पस्सेय्यं ति। अथ खो ते भिक्खू सामग्गिं लभित्वा तं भिक्खुं आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिंसु। सो च भिक्खु बहुस्सुतो होति आगतागमो धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो[1] मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो। अथ खो सो भिक्खु सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू उपसङ्कमित्वा एतदवोच – "अनापत्ति एसा, आवुसो, नेसा आपत्ति। अनापन्नोम्हि, नम्हि आपन्नो। अनुक्खित्तोम्हि, नम्हि उक्खित्तो। अधम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन। होथ मे आयस्मन्तो धम्मतो विनयतो पक्खा" ति। अलभि खो सो भिक्खु सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू पक्खे। जानपदानं पि[2] सन्दिट्ठानं सम्भत्तानं भिक्खूनं सन्तिके दूतं पाहेसि – अनापत्ति एसा, आवुसो, नेसा आपत्ति। अनापन्नोम्हि, नम्हि आपन्नो। अनुक्खित्तोम्हि, नम्हि उक्खित्तो। अधम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन। होन्तु मे आयस्मन्तो धम्मतो विनयतो पक्खा" ति। अलभि खो सो भिक्खु जानपदे पि सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू पक्खे। अथ खो ते उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू येन उक्खेपका भिक्खू तेनुपसङ्कमिंसु, उपसङ्कमित्वा उक्खेपके भिक्खू एतदवोचुं – "अनापत्ति एसा, आवुसो, नेसा आपत्ति। अनापन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु आपन्नो। B 481, R 338 अनुक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु उक्खित्तो। अधम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेना" ति। एवं वुत्ते उक्खेपका भिक्खू उक्खित्तानुवत्तके भिक्खू एतदवोचुं – "आपत्ति एसा आवुसो, नेसा अनापत्ति। आपन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनापन्नो। उक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनुक्खित्तो। धम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेन। मा खो तुम्हे आयस्मन्तो एतं उक्खित्तकं भिक्खुं अनुवत्तित्थ अनुपरिवारेथा" ति। एवं पि खो ते उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू उक्खेपकेहि भिक्खूहि वुच्चमाना तथेव तं उक्खित्तकं भिक्खुं अनुवत्तिंसु अनुपरिवारेसुं।

२ अथ खो अञ्ञतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच – "इध, भन्ते, अञ्ञतरो भिक्खु आपत्तिं आपन्नो अहोसि। सो तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठि

---

१. व्यत्तो-सी०, रो०। २ च-स्या०।

अहोसि, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठिनो अहेसु। सो अपरेन समयेन तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि अहोसि, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो अहेसु। अथ खो ते, भन्ते, भिक्खू त भिक्खु एतदवोचु – 'आपत्ति त्व, आवुसो, आपन्नो, पस्ससेत आपत्ति' ति? नत्थि मे, आवुसो, आपत्ति यमह पस्सेय्य ति। अथ खो ते, भन्ते, भिक्खू सामग्गि लभित्वा त भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिसु। सो च, भन्ते, भिक्खु बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो। अथ खो सो, भन्ते, भिक्खु सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू उपसङ्कमित्वा एतदवोच – 'अनापत्ति एसा, आवुसो, नेसा आपत्ति। अनापन्नोम्हि, नम्हि आपन्नो। अनुक्खित्तोम्हि, नम्हि उक्खित्तो। अधम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन। होथ मे आयस्मन्तो धम्मतो विनयतो पक्खा' ति। अलभि खो सो, भन्ते, भिक्खु सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू पक्खे। जानपदान पि सन्दिट्ठान सम्भत्तान भिक्खून[1] सन्तिके दूत पाहेसि – 'अनापत्ति एसा, आवुसो, नेसा आपत्ति। अनापन्नोम्हि, नम्हि आपन्नो। अनुक्खित्तोम्हि, नम्हि उक्खित्तो। अधम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेन। होन्तु मे आयस्मन्तो धम्मतो विनयतो पक्खा' ति। अलभि खो सो, भन्ते, भिक्खु जानपदे पि सन्दिट्ठे सम्भत्ते भिक्खू पक्खे। B 482
अथ खो ते, भन्ते, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू येन उक्खेपका भिक्खू तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा उक्खेपके भिक्खू एतदवोचु – 'अनापत्ति एसा, आवुसो, नेसा आपत्ति। अनापन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु आपन्नो। अनुक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु उक्खित्तो। अधम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो कुप्पेन अट्ठानारहेना' ति। एव वुत्ते ते, भन्ते, उक्खेपका भिक्खू उक्खित्तानुवत्तके भिक्खू एतदवोचु – 'आपत्ति एसा, आवुसो, नेसा अनापत्ति। आपन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनापन्नो। उक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनुक्खित्तो। धम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेन। मा खो तुम्हे आयस्मन्तो एत उक्खित्तक भिक्खु अनुवत्तित्थ अनुपरिवारेथा' ति। एव पि खो ते, भन्ते, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू उक्खेपकेहि भिक्खूहि वुच्चमाना तथेव त उक्खित्तक भिक्खु अनुवत्तन्ति अनुपरिवारेन्ती" ति।

३ अथ खो भगवा 'भिन्नो भिक्खुसङ्घो, भिन्नो भिक्खुसङ्घो' ति – उट्ठायासना येन उक्खेपका भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, निसज्ज खो भगवा उक्खेपके भिक्खू एतदवोच – "मा खो तुम्हे, भिक्खवे, 'पटिभाति नो, पटिभाति नो' ति यस्मि वा तस्मि वा भिक्खु उक्खिपितब्ब मञ्ञित्थ।

"इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्ति आपन्नो होति। सो तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू त भिक्खु एव जानन्ति – 'अय खो आयस्मा बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो

१ स्या० पोत्थके नत्थि।

मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो। सचे मयं इमं भिक्खुं R 339 आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिस्साम, न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं उपोसथं करिस्साम, विना इमिना भिक्खुना उपोसथं करिस्साम, भविस्सति सङ्घस्स ततोनिदानं भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरण' न्ति, भेदगरुकेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि न सो भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खिपितब्बो।

"इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति। सो तस्सा आपत्तिया B 483 अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति। ते चे, भिक्खवे, भिक्खू तं भिक्खुं एवं जानन्ति – 'अयं खो आयस्मा बहुस्सुतो आगतागमो धम्मधरो विनयधरो मातिकाधरो पण्डितो ब्यत्तो मेधावी लज्जी कुक्कुच्चको सिक्खाकामो। सचे मयं इमं भिक्खुं आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिस्साम, न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं पवारेस्साम, विना इमिना भिक्खुना पवारेस्साम। न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं सङ्घकम्मं करिस्साम, विना इमिना भिक्खुना सङ्घकम्मं करिस्साम। न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं आसने निसीदिस्साम, विना इमिना भिक्खुना आसने निसीदिस्साम। मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं यागुपाने निसीदिस्साम, विना इमिना भिक्खुना यागुपाने निसीदिस्साम। न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं भत्तग्गे निसीदिस्साम, विना इमिना भिक्खुना भत्तग्गे निसीदिस्साम। न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं एकच्छन्ने वसिस्साम, विना इमिना भिक्खुना एकच्छन्ने वसिस्साम। न मयं इमिना भिक्खुना सद्धिं यथावुड्ढं अभिवादनं पच्चुट्ठानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करिस्साम, विना इमिना भिक्खुना यथावुड्ढं अभिवादनं पच्चुट्ठानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करिस्साम। भविस्सति सङ्घस्स ततोनिदानं भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं' ति, भेदगरुकेहि, भिक्खवे, भिक्खूहि न सो भिक्खु आपत्तिया अदस्सने उक्खिपितब्बो" ति।

४ अथ खो भगवा उक्खेपकानं भिक्खूनं एतमत्थं भासित्वा उट्ठायासना येन उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, निसज्ज खो भगवा उक्खित्तानुवत्तके भिक्खू एतदवोच – "मा खो तुम्हे, भिक्खवे, आपत्तिं आपज्जित्वा 'नाम्ह[1] आपन्ना, नाम्ह आपन्ना' ति आपत्तिं न पटिकातब्बं मञ्ञित्थ।

"इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति। सो तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति। सो चे, भिक्खवे, भिक्खु ते भिक्खू एवं जानाति – 'इमे खो आयसन्तो[2] बहुस्सुता आगतागमा, धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा पण्डिता ब्यत्ता मेधाविनो लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा, B. 484 नालं ममं वा कारणा अञ्ञेसं वा कारणा छन्दा दोसा मोहा भया अगतिं गन्तुं। सचे मं

१ नम्ह–सी०, स्या०, नम्हा–रो०। २ आयस्मन्ता–सी०, रो०।

इमे भिक्खू आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिस्सन्ति, न मया सद्धिं उपोसथं करिस्सन्ति, विना R. 340 मया उपोसथं करिस्सन्ति, भविस्सति सङ्घस्स ततोनिदानं भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं' ति, भेदगरुकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परेसं पि सद्धाय[1] सा[2] आपत्ति देसेतब्बा।

"इध पन, भिक्खवे, भिक्खु आपत्तिं आपन्नो होति। सो तस्सा आपत्तिया अनापत्तिदिट्ठि होति, अञ्ञे भिक्खू तस्सा आपत्तिया आपत्तिदिट्ठिनो होन्ति। सो चे, भिक्खवे, भिक्खु ते भिक्खू एवं जानाति – 'इमे खो आयस्मन्तो[3] बहुस्सुता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा पण्डिता ब्यत्ता मेधाविनो लज्जिनो कुक्कुच्चका सिक्खाकामा, नालं मम वा कारणा अञ्ञेसं वा कारणा छन्दा दोसा मोहा भया अगतिं गन्तुं। सचे मं इमे भिक्खू आपत्तिया अदस्सने उक्खिपिस्सन्ति, न मया सद्धिं पवारेस्सन्ति, विना मया पवारेस्सन्ति। न मया सद्धिं सङ्घकम्मं करिस्सन्ति, विना मया सङ्घकम्मं करिस्सन्ति। न मया सद्धिं आसने निसीदिस्सन्ति, विना मया आसने निसीदिस्सन्ति। न मया सद्धिं यागुपाने निसीदिस्सन्ति, विना मया यागुपाने निसीदिस्सन्ति। न मया सद्धिं भत्तग्गे निसीदिस्सन्ति विना मया भत्तग्गे निसीदिस्सन्ति। न मया सद्धिं एकच्छन्ने वसिस्सन्ति, विना मया एकच्छन्ने वसिस्सन्ति। न मया सद्धिं यथावुड्ढं अभिवादनं पच्चुट्ठानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करिस्सन्ति, विना मया यथावुड्ढं अभिवादनं पच्चुट्ठानं अञ्जलिकम्मं सामीचिकम्मं करिस्सन्ति, भविस्सति सङ्घस्स ततोनिदानं भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं' ति, भेदगरुकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परेसं पि सद्धाय सा आपत्ति देसेतब्बा" ति। अथ खो भगवा उक्खित्तानुवत्तकानं भिक्खूनं एतमत्थं भासित्वा उट्ठायासना पक्कामि।

५ तेन खो पन समयेन उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तत्थेव अन्तोसीमाय[4] उपोसथं करोन्ति, सङ्घकम्मं करोन्ति। उक्खेपका पन भिक्खू निस्सीमं गन्त्वा उपोसथं करोन्ति, सङ्घकम्मं करोन्ति। अथ खो अञ्ञतरो उक्खेपको भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु B 485 भगवन्तं एतदवोच – "ते,[5] भन्ते, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तत्थेव अन्तोसीमाय उपोसथं करोन्ति, सङ्घकम्मं करोन्ति। मयं पन उक्खेपका[6] भिक्खू निस्सीमं गन्त्वा उपोसथं करोम, सङ्घकम्मं करोमा" ति। ते चे, भिक्खु, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तत्थेव अन्तोसीमाय उपोसथं करिस्सन्ति, सङ्घकम्मं करिस्सन्ति, यथा मया ञत्ति च अनुस्सावना च पञ्ञत्ता, तेसं तानि कम्मानि धम्मिकानि कम्मानि[7] भविस्सन्ति अकुप्पानि ठानारहानि। तुम्हे चे, भिक्खु, उक्खेपका भिक्खू तत्थेव अन्तोसीमाय उपोसथं करिस्सथ, सङ्घकम्मं करिस्सथ,

---

१ सन्धाय–रो०। २ म०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ३ आयस्मन्ता–सी०। ४ अन्तोसीमाय–सी०। ५ एते–सी०। ६ उक्खेपका भन्ते–सी०, स्या०। ७ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

यथा मया ञत्ति च अनुस्सावना च पञ्ञत्ता, तुम्हाक पि तानि कम्मानि धम्मिकानि कम्मानि भविस्सन्ति अकुप्पानि ठानारहानि। त किस्स हेतु? नानासवासका एते[1] भिक्खू तुम्हेहि, तुम्हे च तेहि नानासवासका।

द्वेमा, भिक्खु, नानासवासकभूमियो – अत्तना वा अत्तान नानासवासक करोति, समग्गो वा न सङ्घो उक्खिपति अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा। इमा खो, भिक्खु, द्वे नानासवासकभूमियो। द्वेमा, भिक्खु, समानसवासकभूमियो – अत्तना वा अत्तान समानसवास[2] करोति, समग्गो वा न सङ्घो उक्खित्त ओसारेति अदस्सने वा अप्पटिकम्मे वा अप्पटिनिस्सग्गे वा। इमा खो, भिक्खु, द्वे समानसवासकभूमियो ति।

R 341 ६ तेन खो पन समयेन भिक्खू भत्तग्गे अन्तरघरे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञ अननुलोमिक कायकम्म वचीकम्म उपदसेन्ति, हत्थपरामास करोन्ति। मनुस्सा उज्झायन्ति खिय्यन्ति[3] विपाचेन्ति – "कथ हि नाम समणा सक्यपुत्तिया भत्तग्गे अन्तरघरे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञ अननुलोमिक कायकम्म वचीकम्म उपदसेस्सन्ति, हत्थपरामास करिस्सन्ती" ति। अस्सोसु खो भिक्खू तेस मनुस्सान उज्झायन्तान खिय्यन्तान विपाचेन्तान। ये ते भिक्खू अप्पिच्छा ते उज्झायन्ति खिय्यन्ति विपाचेन्ति – "कथ हि नाम भिक्खू भत्तग्गे अन्तरघरे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञ
B 486 अननुलोमिक कायकम्म वचीकम्म उपदसेस्सन्ति, हत्थपरामास करिस्सन्ती" ति। अथ खो ते भिक्खू भगवतो एतमत्थ आरोचेसु पे० सच्च किर, भिक्खवे, भिक्खू भत्तग्गे अन्तरघरे भण्डनजाता·· पे० ·हत्थपरामास करोन्ती ति? सच्च, भगवा ति। विगरहि बुद्धो भगवा· पे० विगरहित्वा धम्मि कथ[4] कत्वा भिक्खू आमन्तेसि – भिन्ने, भिक्खवे, सङ्घे अधम्मियायमाने[5] असम्मोदिकाय वत्तमानाय 'एत्तावता न अञ्ञमञ्ञ अननुलोमिक कायकम्म वचीकम्म उपदसेस्साम, हत्थपरामास करिस्सामा' ति आसने निसीदितब्ब। भिन्ने, भिक्खवे, सङ्घे धम्मियायमाने सम्मोदिकाय वत्तमानाय आसनन्तरिकाय निसीदितब्ब" ति।

७ तेन खो पन समयेन भिक्खू सङ्घमज्झे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञ मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति। ते न सक्कोन्ति त अधिकरण वूपसमेतु। अथ खो अञ्ञतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त अट्ठासि। एकमन्त ठितो खो सो भिक्खु भगवन्त एतदवोच – "इध, भन्ते, भिक्खू सङ्घमज्झे भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना अञ्ञमञ्ञ मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति। ते न सक्कोन्ति त अधिकरण वूपसमेतु। साधु, भन्ते, भगवा येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमतु अनुकम्प उपादाया" ति। अधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन[6]। अथ खो भगवा येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा पञ्ञत्ते आसने निसीदि, निसज्ज खो भगवा ते भिक्खू

१ ते-स्या०। २ समानसवासक-सी०, स्या०, रो०। ३ खीयन्ति-सी०, स्या०, रो०। ४, धम्मिकथ-रो०। ५ अधम्मियमाने-सी०, स्या०, रो०। ६ तुण्हिभावेन-रो०।

एतदवोच – "अल, भिक्खवे, मा भण्डन मा कलह मा विग्गह मा विवाद" ति । एव वुत्ते अञ्ञतरो अधम्मवादी भिक्खु भगवन्त एतदवोच – "आगमेतु, भन्ते, भगवा धम्मस्सामी[1] अप्पोस्सुक्को, भन्ते, भगवा दिट्ठधम्मसुखविहारमनुयुत्तो विहरतु । मयमेतेन भण्डनेन कलहेन विग्गहेन विवादेन पञ्ञायिस्सामा" ति । दुतिय पि खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – "अल, भिक्खवे, मा भण्डन मा कलह मा विग्गह मा विवाद" ति । दुतिय पि खो सो अधम्मवादी भिक्खु भगवन्त एतदवोच – "आगमेतु, भन्ते, भगवा धम्मस्सामी, अप्पोस्सुक्को, भन्ते, P 342 भगवा दिट्ठधम्मसुखविहारमनुयुत्तो विहरतु । मयमेतेन भण्डनेन कलहेन विग्गहेन विवादेन B 487 पञ्ञायिस्सामा" ति ।

§ २ दीघावुवत्थु

८ अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि – "भूतपुब्ब, भिक्खवे, बाराणसिय ब्रह्मदत्तो नाम कासिराजा अहोसि अड्ढो महद्धनो महाभोगो महब्बलो महावाहनो महाविजितो परिपुण्णकोसकोट्ठागारो । दीघीति नाम कोसलराजा अहोसि दलिद्दो अप्पधनो अप्पभोगो अप्पबलो अप्पवाहनो अप्पविजितो अपरिपुण्णकोसकोट्ठागारो । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा चतुरङ्गिनि सेन सन्नय्हित्वा दीघीति कोसलराजान अब्भुय्यासि । अस्सोसि खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा – ब्रह्मदत्तो किर कासिराजा चतुरङ्गिनि सेन सन्नय्हित्वा मम[2] अब्भुय्यातो ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो एतदहोसि – "ब्रह्मदत्तो खो कासिराजा अड्ढो महद्धनो महाभोगो महब्बलो महावाहनो महाविजितो परिपुण्णकोसकोट्ठागारो, अह पनम्हि दलिद्दो अप्पधनो अप्पभोगो अप्पबलो अप्पवाहनो अप्पविजितो अपरिपुण्णकोसकोट्ठागारो, नाह पटिबलो ब्रह्मदत्तेन कासिरञ्ञा एकसङ्घात पि सहितु । यन्नूनाह[3] पटिगच्चेव[4] नगरम्हा निप्पतेय्य" ति ।

अथ खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा महेसि आदाय पटिगच्चेव नगरम्हा निप्पति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो बल च वाहन च जनपद च कोस च कोट्ठागार च अभिविजिय अज्झावसति[5] । अथ खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा सपजापतिको येन बाराणसी तेन पक्कामि । अनुपुब्बेन येन बाराणसी तदवसरि । तत्र सुद, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा सपजापतिको बाराणसिय अञ्ञतरस्मि पच्चन्तिमे ओकासे कुम्भकारनिवेसने अञ्ञातकवेसेन परिब्बाजकच्छन्नेन पटिवसति । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी नचिरस्सेव गब्भिनी अहोसि । तस्सा एवरूपो दोहळो उप्पन्नो[6] होति – इच्छति सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनि सेन सन्नद्ध वम्मिक[7] सुभूमिय[8] ठित पस्सितु, खग्गान च धोवन[9] पातु । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स B 488

१ धम्मसामी–स्या०, रो० । २ म–स्या० । ३ यनूनाह–म० । ४ पटिकच्चेव–म० । ५ अज्झावसि–सी० । ६ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु न दिस्सति । ७ वम्मित–सी० । ८ सुभूमे–म०, सुभुम्मिय–रो० । ९ धोपन–सी० ।

कोसलरञ्ञो महेसी दीघीति कोसलराजान एतदवोच – "गब्भिनीम्हि[1], देव । तस्सा मे एवरूपो दोहळो उप्पन्नो – इच्छामि सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनि सेन सन्नद्ध वम्मिक सुभूमिय ठित पस्सितु, खग्गान च धोवन पातु ति । कुतो, देवि, अम्हाक दुग्गतान चतुरङ्गिनी सेना सन्नद्धा वम्मिका सुभूमिय ठिता, खग्गान च धोवन पातु[2] ति । सचाह, देव, न लभिस्सामि, मरिस्सामी ति ।

९ तेन खो पन समयेन, भिक्खवे,[3] ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो
R 343 दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो सहायो होति । अथ खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा येन ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहित ब्राह्मण एतदवोच – "सखी[4] ते, सम्म, गब्भिनी । तस्सा एवरूपो दोहळो उप्पन्नो – इच्छति सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनि सेन सन्नद्ध वम्मिक सुभूमिय ठित पस्सितु, खग्गान च धोवन पातु" ति । तेन हि, देव, मय पि देवि पस्सामा ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी येन ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा[5] खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसि दूरतोव आगच्छन्तिं, दिस्वान उट्ठायासना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा येन दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी तेनञ्जलि पणामेत्वा तिक्खत्तु उदान उदानेसि – "कोसलराजा वत भो कुच्छिगतो, कोसलराजा वत भो कुच्छिगतो" ति । अत्तमना[6], देवि, होहि । लच्छसि सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनि सेन सन्नद्ध वम्मिक सुभूमिय[7] ठित पस्सितु, खग्गान च धोवन पातु ति ।

अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पुरोहितो ब्राह्मणो येन ब्रह्मदत्तो कासिराजा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ब्रह्मदत्त कासिराजान एतदवोच – "तथा, देव, निमित्तानि[8] दिस्सन्ति[9], स्वे[10] सुरियुग्गमनकाले[11] चतुरङ्गिनी सेना सन्नद्धा वम्मिका सुभूमिय तिट्ठतु, खग्गा
B 489 च धोवियन्तू" ति[12] । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा मनुस्से आणापेसि – "यथा, भणे, पुरोहितो ब्राह्मणो आह तथा करोथा" ति । अलभि खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी सुरियस्स उग्गमनकाले चतुरङ्गिनि सेन सन्नद्ध वम्मिक सुभूमे ठित पस्सितु, खग्गान च धोवन[13] पातु । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो महेसी तस्स गब्भस्स परिपाकमन्वाय पुत्त विजायि । तस्स दीघावू ति नाम अकसु । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो नचिरस्सेव विञ्ञुत पापुणि । अथ खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो एतदहोसि – "अय खो ब्रह्मदत्तो कासिराजा बहुनो अम्हाक अनत्थस्स कारको, इमिना अम्हाक बल च

---

१ गब्भिनिम्हि–स्या०, रो० । २ पातु ति पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३ म० पोत्थके नत्थि । ४ सखिनी–सी० । ५ अद्दस–रो० । ६ अविमना–सी०, स्या०, रो० । ७ सुभूमे–म०, सुभुम्मिय–रो० । ८ निमित्तो–सी० । ९ दिस्सति–सी० । १० सुवे–सी० । ११ सूरियस्स उग्गमनकाले–म० । १२ धोपियन्तू ति–सी० । १३ धोपन–सी० ।

वाहन च जनपदो च कोसो च कोट्ठागार च अच्छिन्न । सचाय अम्हे जानिस्सति, सब्बेव तयो घातापेस्सति । यन्नूनाह दीघावु कुमार बहिनगरे वासेय्य" ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा दीघावु कुमार बहिनगरे वासेसि । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो P 344 बहिनगरे पटिवसन्तो नचिरस्सेव सब्बसिप्पानि सिक्खि ।

१०. तेन खो पन समयेन दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो कप्पको ब्रह्मदत्ते कासिरञ्ञे पटिवसति । अद्दसा[1] खो, भिक्खवे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो कप्पको दीघीति कोसलराजान सपजापतिक बाराणसिय अञ्ञतरस्मि पच्चन्तिमे ओकासे कुम्भकारनिवेसने अञ्ञातकवेसेन परिब्बाजकच्छन्नेन पटिवसन्त, दिस्वान येन ब्रह्मदत्तो कासिराजा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा ब्रह्मदत्त कासिराजान एतदवोच – "दीघीति, देव, कोसलराजा सपजापतिको बाराणसिय अञ्ञतरस्मि पच्चन्तिमे ओकासे कुम्भकारनिवेसने अञ्ञातकवेसेन परिब्बाजकच्छन्नेन पटिवसती" ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा मनुस्से आणापेसि – "तेन हि, भणे, दीघीति कोसलराजान सपजापतिक आनेथा" ति । एव, देवा, ति खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा[2] दीघीति कोसलराजान सपजापतिक आनेसु । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा मनुस्से आणापेसि – "तेन हि, भणे, दीघीति कोसलराजान सपजापतिक दळ्हाय रज्जुया पच्छाबाह गाळ्हबन्धन बन्धित्वा खुरमुण्ड करित्वा खरस्सरेन पणवेन रथिकाय[3] रथिक[4] सिङ्घाटकेन सिङ्घाटक परिनेत्वा दक्खिणेन द्वारेन निक्खामेत्वा दक्खिणतो नगरस्स चतुधा छिन्दित्वा चतुद्दिसा बिलानि निक्खिपथा" ति । एव, देवा, ति B 490 खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा दीघीति कोसलराजान सपजापतिक दळ्हाय रज्जुया पच्छाबाह गाळ्हबन्धन बन्धित्वा खुरमुण्ड करित्वा खरस्सरेन पणवेन रथिकाय रथिक सिङ्घाटकेन सिङ्घाटक परिनेन्ति ।

अथ खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि – "चिरदिट्ठा[5] खो मे मातापितरो । यन्नूनाह मातापितरो पस्सेय्य" ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो बाराणसि पविसित्वा अद्दस मातापितरो दळ्हाय रज्जुया पच्छाबाह गाळ्हबन्धन बन्धित्वा खुरमुण्ड करित्वा खरस्सरेन पणवेन रथिकाय रथिक सिङ्घाटकेन सिङ्घाटक परिनेन्ते, दिस्वान येन मातापितरो तेनुपसङ्कमि । अद्दसा खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा दीघावु कुमार दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान दीघावु कुमार एतदवोच – "मा खो त्व, तात दीघावु, दीघ पस्स, मा रस्स । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती" ति । एव R 345 वुत्ते, भिक्खवे, ते मनुस्सा दीघीति कोसलराजान एतदवोचु – "उम्मत्तको अय दीघीति कोसलराजा विप्पलपति । को इमस्स दीघावु ? क अय एवमाह – मा खो त्व, तात दीघावु, दीघ पस्स, मा रस्स । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु,

१ अद्दस–रो० । २ पटिस्सुणित्वा–स्या० । ३ रथियाय–स्या०, रो०, रथिया–सी० । ४ रथिय–सी०, स्या०, रो० । ५ चिरदिट्ठा–म०, चिर दिट्ठा–स्या० ।

वेरा सम्मन्ती" ति । नाहं, भणे, उम्मत्तको विप्पलपामि[1], अपि च यो विञ्ञू सो विभावेस्सती ति । दुतियं पि खो, भिक्खवे पे० ततियं पि खो, भिक्खवे, दीघीति कोसलराजा दीघावुं कुमारं एतदवोच – "मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती" ति । ततियं पि खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा दीघीतिं कोसलराजानं एतदवोचुं – "उम्मत्तको अयं दीघीति कोसलराजा विप्पलपति । को इमस्स दीघावु ? कं अयं एवमाह – मा खो त्वं, तात दीघावु, दीघं पस्स, मा रस्सं । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती" ति । नाहं, भणे, उम्मत्तको विप्पलपामि, अपि च यो विञ्ञू सो विभावेस्सती ति । अथ खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा दीघीतिं कोसलराजानं सपजापतिकं रथिकाय रथिकं B 491 सिङ्घाटकेन सिङ्घाटकं परिनेत्वा दक्खिणेन द्वारेन निक्खामेत्वा दक्खिणतो नगरस्स चतुधा छिन्दित्वा चतुद्दिसा बिलानि निक्खिपित्वा गुम्बं ठपेत्वा पक्कमिंसु । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो बाराणसिं पविसित्वा सुरं नीहरित्वा गुम्बिये पायेसि । यदा ते मत्ता अहेसुं पतिता, अथ कट्ठानि सङ्कड्ढित्वा चितकं[2] करित्वा मातापितूनं[3] सरीरं चितकं आरोपेत्वा अग्गिं दत्वा पञ्जलिको तिक्खत्तुं चितकं पदक्खिणं अकासि ।

११ तेन खो पन समयेन[4] ब्रह्मदत्तो कासिराजा[5] उपरिपासादवरगतो होति । अद्दसा[6] खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावुं कुमारं[7] पञ्जलिकं तिक्खत्तुं चितकं पदक्खिणं करोन्तं, दिस्वानस्स एतदहोसि – "निस्संसयं खो सो मनुस्सो दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो ञाति वा सालोहितो वा, अहो मे अनत्थतो,[8] न हि नाम मे कोचि आरोचेस्सती" ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो[9] अरञ्ञं गन्त्वा यावदत्थं कन्दित्वा रोदित्वा वप्पं[10] पुञ्छित्वा बाराणसिं पविसित्वा अन्तेपुरस्स सामन्ता हत्थिसालं गन्त्वा हत्थाचरियं एतदवोच – "इच्छामहं, आचरिय, सिप्पं सिक्खितुं" ति । तेन हि, भणे माणवक,[11] सिक्खस्सू ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं मञ्जुना सरेन गायि, वीणं च वादेसि । अस्सोसि खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं मञ्जुना सरेन गीतं वीणं च वादितं, R 346 सुत्वान मनुस्से पुच्छि – "को, भणे, रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं मञ्जुना सरेन गायि, वीणं च वादेसी" ति ? अमुकस्स, देव, हत्थाचरियस्स अन्तेवासी माणवको रत्तिया पच्चूससमयं पच्चुट्ठाय हत्थिसालायं मञ्जुना सरेन गायि, वीणं च वादेसी ति । तेन हि, भणे, तं माणवकं आनेथा ति । एवं, देवा, ति खो, भिक्खवे, ते मनुस्सा ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो[12]

---

१ न विप्पलपामि–सी० । २ स्या० पोत्थके नत्थि । ३ मातापितुन्नं–सी०, रो० । ४ भिक्खवे समयेन–स्या०, समयेन भिक्खवे–रो०, सी० । ५ कासीराजा–स्या० । ६ अद्दस–रो० । ७ दीघावु-कुमारं–रो० । ८ अनत्थतो–सी०, म० । ९ दीघावुकुमारो–रो०, सी० । १० बप्पं–सी०, खप्पं–म० । ११ मानवक–सी० । १२ कासीरञ्ञो–स्या० ।

पटिस्सुत्वा[1] दीघावु कुमार आनेसु[2] । त्व भणे माणवक[3], रत्तिया पच्चूससमय पच्चुट्ठाय हत्थि-
सालाय मञ्जुना सरेन गायि, वीण च वादेसी ति ? एव, देवा ति । तेन हि त्व, भणे माणवक,
गायस्सु, वीण च वादेही ति । एव, देवा, ति खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स
कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा आराधापेक्खो[4] मञ्जुना सरेन गायि, वीण च वादेसि । त्व, भणे B 492
माणवक, म उपट्ठहा ति । एव, देवा, ति खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स
कासिरञ्ञो पच्चस्सोसि । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो
पुब्बुट्ठायी अहोसि पच्छानिपाती किङ्कारपटिस्सावी मनापचारी पियवादी । अथ खो, भिक्खवे,
ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावु कुमार नचिरस्सेव अब्भन्तरिके[5] विस्सासिकट्ठाने ठपेसि ।

१२ अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावु कुमार एतदवोच – "तेन
हि, भणे माणवक, रथ योजेहि, मिगव गमिस्सामा" ति । एव, देवा, ति खो, भिक्खवे,
दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा रथ योजेत्वा ब्रह्मदत्त कासिराजान एतद-
वोच – युत्तो खो ते, देव, रथो, यस्स दानि काल मञ्ञसी" ति । अथ खो, भिक्खवे,
ब्रह्मदत्तो कासिराजा रथ अभिरुहि[6] । दीघावु कुमारो रथ पेसेसि । तथा तथा रथ पेसेसि
यथा यथा अञ्ञेनेव सेना अगमासि अञ्ञेनेव रथो । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा
दूर गन्त्वा दीघावु कुमार एतदवोच – "तेन हि, भणे माणवक, रथ मुञ्चस्सु, किलन्तोम्हि,
निपज्जिस्सामी" ति । एव, देवा, ति खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो
पटिस्सुत्वा रथ मुञ्चित्वा पथविय[7] पल्लङ्केन निसीदि । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा
दीघावुस्स कुमारस्स[8] उच्छङ्गे सीस कत्वा सेय्य कप्पेसि । तस्स किलन्तस्स मुहुत्तकेनेव[9] निद्दा[10]
ओक्कमि । अथ खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि – "अय खो ब्रह्मदत्तो कासि-
राजा बहुनो अम्हाक अनत्थस्स कारको । इमिना अम्हाक बल च वाहन च जनपदो च कोसो R 347
च कोट्ठागार च अच्छिन्न । इमिना च मे मातापितरो हता । अय ख्वस्स कालो योह[11] वेर
अप्पेय्य" ति कोसिया खग्ग निब्बाहि । अथ खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि –
"पिता खो म[12] मरणकाले अवच 'मा खो त्व, तात दीघावु, दीघ पस्स, मा रस्स । न हि, तात
दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती' ति । न खो मेत पतिरूप,[13]
य्वाह पितुवचन अतिक्कमेय्य" ति कोसिया खग्ग पवेसेसि । दुतिय पि खो, भिक्खवे, दीघा-
वुस्स कुमारस्स एतदहोसि – "अय खो ब्रह्मदत्तो ··पे० निब्बाहि । दुतिय पि खो, B 493
भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि – "पिता खो म· पे० पुनदेव कोसिया खग्ग

---

१ पटिस्सुणित्वा–स्या० । २ एत्थ 'अथ खो भिक्खवे ब्रह्मदत्तो कासीराजा दीघावु कुमार एतदवोच ।' ति पाठो स्या०, रो० पोत्थकेसु अत्थि । ३ सी० पोत्थके नत्थि । ४ आराधापेखो–रो०, आराधनापेखो–सी० । ५ अब्भन्तरिमे–म० । ६ अभिरुहि–रो०, स्या० । ७ पठविय–स्या०, सी०, रो० । ८ दीघावुकुमारस्स–रो० । ९ मुहुत्तेनेव–सी० । १० निद्द–रो०, स्या० । ११ य्वाह–सी० । १२ मे म–सी० । १३ पटिरूप–स्या०, रो० ।

पवेसेसि । ततिय पि खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि – “अय खो ब्रह्मदत्तो कासिराजा बहुनो अम्हाक अनत्थस्स कारको । इमिना अम्हाक बल च वाहन च जनपदो च कोसो च कोट्ठागार च अच्छिन्न । इमिना च मे मातापितरो हता । अय स्वस्स कालो योह वेर अप्पेय्य” ति कोसिया खग्ग निब्बाहि । ततिय पि खो, भिक्खवे, दीघावुस्स कुमारस्स एतदहोसि – “पिता खो म मरणकाले अवच ‘मा खो त्व, तात दीघावु, दीघ पस्स, मा रस्स । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती’ ति । न खो मेत पतिरूप[1], य्वाह पितुवचन अतिक्कमेय्य’ ति पुनदेव कोसिया खग्ग पवेसेसि । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा भीतो उब्बिग्गो उस्सङ्की उत्रस्तो[2] सहसा वुट्ठासि[3] । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्त कासिराजान एतदवोच – “किस्स त्व, देव, भीतो उब्बिग्गो उस्सङ्की उत्रस्तो सहसा वुट्ठासी” ति ? इध म, भणे माणवक, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो पुत्तो दीघावु कुमारो सुपिनन्तेन खग्गेन परिपातेसि । तेनाह भीतो उब्बिग्गो उस्सङ्की उत्रस्तो सहसा वुट्ठासि ति । अथ खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो वामेन हत्थेन ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो सीस परामसित्वा दक्खिणेन हत्थेन खग्ग निब्बाहेत्वा ब्रह्मदत्त कासिराजान एतदवोच – “अह खो सो, देव, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो पुत्तो दीघावु कुमारो । बहुनो त्व अम्हाक अनत्थस्स कारको । तया अम्हाक बल च वाहन च जनपदो च कोसो च कोट्ठागार च अच्छिन्न । तया च मे मातापितरो हता । अय स्वस्स कालो य्वाह[4] वेर अप्पेय्य” ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावुस्स कुमारस्स पादेसु सिरसा निपतित्वा दीघावु कुमार एतदवोच – जीवित मे, तात दीघावु, देहि । जीवित मे, तात दीघावु, देही” ति । क्याह उस्सहामि देवस्स जीवित
B 494 दातु ? देवो खो मे जीवित ददेय्या ति । तेन हि, तात दीघावु, त्व चेव मे जीवित देहि, अह च ते जीवित दम्मी ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो च कासिराजा दीघावु च कुमारो अञ्ञमञ्ञस्स जीवित अदसु, पाणि च अग्गहेसु, सपथ च अकसु अद्दुभाय[5] ।

R 348 अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावु कुमार एतदवोच – “तेन हि, तात दीघावु, रथ योजेहि, गमिस्सामा” ति । एव, देवा, ति खो, भिक्खवे, दीघावु कुमारो ब्रह्मदत्तस्स कासिरञ्ञो पटिस्सुत्वा रथ योजेत्वा ब्रह्मदत्त कासिराजान एतदवोच – “युत्तो खो ते, देव, रथो, यस्स दानि काल मञ्ञसी” ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा रथ अभिरुहि[6] । दीघावु कुमारो रथ पेसेसि । तथा तथा रथ पेसेसि यथा यथा नचिरस्सेव सेनाय समागञ्छि[7] । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा बाराणसि पविसित्वा अमच्चे पारिसज्जे सन्निपातापेत्वा एवदवोच – “सचे, भणे, दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो पुत्त दीघावु

१ पटिरूप–स्या०, रो० । २ उत्रस्सो–रो० । ३ उट्ठासि–सी० । ४ योह–स्या० । ५ अदुभाय–सी०, अदूहाय–स्या०, अद्रूभाय–रो० । ६ अभिरूहि–रो०, स्या० । ७ समागच्छि–सी०, स्या०, रो० ।

कुमार पस्सेय्याथ, कि ति न[1] करेय्याथा" ति ? एकच्चे एवमाहंसु – "मय, देव, हत्थे छिन्देय्याम । मय, देव, पादे छिन्देय्याम । मय, देव, हत्थपादे छिन्देय्याम । मय, देव, कण्णे छिन्देय्याम । मय, देव, नास छिन्देय्याम । मय, देव, कण्णनास छिन्देय्याम । मय, देव, सीस छिन्देय्यामा" ति । अय खो, भणे,[2] दीघीतिस्स कोसलरञ्ञो पुत्तो दीघावु कुमारो । नाय लब्भा किञ्चि कातु । इमिना च मे जीवित दिन्न, मया च इमस्स जीवित दिन्न ति ।

१३ अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा दीघावु कुमारं एतदवोच – "य खो ते, तात दीघावु, पिता मरणकाले अवच 'मा खो त्व, तात दीघावु, दीघ पस्स, मा रस्स । न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती' ति, कि ते पिता सन्धाय अवचा" ति ? य खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच 'मा दीघ' ति मा चिर वेर अकासी ति । इम खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच मा दीघ ति । य खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच 'मा रस्स' ति मा खिप्प मित्तेहि भिज्जित्था ति । इम खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच मा रस्स ति । य खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच "न B 495 हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती" ति देवेन मे मातापितरो हता ति । सचाह देव जीविता वोरोपेय्य, ये देवस्स अत्थकामा ते म जीविता वोरोपेय्यु, ये मे अत्थकामा ते ते जीविता वोरोपेय्यु – एव त वेर वेरेन न वूपसमेय्य । इदानि च पन मे देवेन जीवित दिन्न, मया च देवस्स जीवित दिन्न । एव त वेर अवेरेन वूपसन्त । इम खो मे, देव, पिता मरणकाले अवच – न हि, तात दीघावु, वेरेन वेरा सम्मन्ति, अवेरेन हि, तात दीघावु, वेरा सम्मन्ती ति । अथ खो, भिक्खवे, ब्रह्मदत्तो कासिराजा – अच्छरिय वत भो, अब्भुत वत भो, याव पण्डितो अय दीघावु कुमारो, यत्र R 349 हि नाम पितुनो सङ्खित्तेन भासितस्स वित्थारेन अत्थ आजानिस्सती ति पेत्तिक बल च वाहन च जनपद च कोस च कोट्ठागार च पटिपादेसि, धीतर च अदासि । तेस हि नाम, भिक्खवे, राजून आदिन्नदण्डान आदिन्नसत्थान एवरूप खन्तिसोरच्च भविस्सति । इध खो पन त, भिक्खवे, सोभेथ य तुम्हे एव स्वाक्खाते धम्मविनये पब्बजिता समाना खमा च भवेय्याथ सोरता चा ति ? ततिय पि खो भगवा ते भिक्खू एतदवोच – "अल, भिक्खवे, मा भण्डन मा कलह मा विग्गह मा विवाद" ति । ततिय पि खो सो अधम्मवादी भिक्खु भगवन्त एतदवोच – "आगमेतु, भन्ते, भगवा धम्मस्सामी[3], अप्पोस्सुक्को, भन्ते, भगवा दिट्ठधम्मसुखविहारमनुयुत्तो विहरतु । मयमेतेन भण्डनेन कलहेन विग्गहेन विवादेन पञ्ञायिस्सामा" ति । अथ खो भगवा – परियादिन्नरूपा खो इमे मोघपुरिसा, नयिमे सुकरा सञ्ञापेतु ति – उट्ठायासना पक्कामि ।

दीघावुभाणवार निट्ठित पठम ।

———o———

१ त–स्या० । २ सो भणे–सी०, स्या० । ३ धम्मसामी–स्या०, रो० ।

१४ अथ खो भगवा पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय कोसम्बि पिण्डाय पाविसि । कोसम्बिय पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्त पिण्डपातपटिक्कन्तो सेनासन ससामेत्वा पत्तचीवरमादाय सङ्घमज्झे ठितको व इमा गाथायो अभासि —

B 496 “पुथुसद्दो समजनो न बालो कोचि मञ्ञथ ।
सङ्घस्मि भिज्जमानस्मि नाञ्ञ भिय्यो[1] अमञ्ञरु ॥
“परिमुट्ठा पण्डिता भासा वाचागोचरभाणिनो ।
याविच्छन्ति मुखायाम येन नीता न त विदू ॥
“अक्कोच्छि म अवधि म अजिनि म अहासि मे ।
ये च त उपनय्हन्ति वेर तेस न सम्मति ॥
“अक्कोच्छि म अवधि म अजिनि म अहासि मे ।
ये च[2] त नुपनय्हन्ति वेर तेसूपसम्मति ॥
“न हि वेरेन वेरानि सम्मन्तीध[3] कुदाचन ।
अवेरेन च सम्मन्ति एस धम्मो सनन्तनो ॥
“परे च न विजानन्ति मयमेत्थ यमामसे ।
ये च तत्थ विजानन्ति ततो सम्मन्ति मेधगा ॥
R 350 “अट्ठिच्छिन्ना[4] पाणहरा गवास्सधनहारिनो ।
रट्ठ विलुम्पमानान तेस पि होति सङ्गति ॥
“कस्मा तुम्हाक नो सिया—
“सचे लभेथ निपक सहाय
सद्धि चर साधुविहारि धीर ।
अभिभुय्य सब्बानि परिस्सयानि
चरेय्य तेनत्तमनो सतीमा ॥
“नो चे लभेथ निपक सहाय
सद्धि चर साधुविहारि-धीर ।
राजा व रट्ठ विजित पहाय
एको चरे मातङ्गरञ्ञेव नागो ॥
“एकस्स चरित सेय्यो
नत्थि बाले सहायता ।
एको चरे न च पापानि कयिरा
अप्पोस्सुक्को मातङ्गरञ्ञेव नागो” ति ॥

१ भीय्यो–सी० । २ स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ३ सम्मन्तिध–रो० । ४ अट्ठिच्छिदा–सी०, अट्ठिच्छिद्दा–स्या० ।

§ ३. बालकलोणकगमनकथा

१५ अथ खो भगवा सङ्घमज्झे ठितको व इमा गाथायो भासित्वा येन बालक- [B 497] लोणकगामो[1] तेनुपसङ्कमि । तेन खो पन समयेन आयस्मा भगु बालकलोणकगामे विहरति । अद्दसा खो आयस्मा भगु भगवन्त दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान आसन पञ्ञापेसि,[2] पादोदक पादपीठ पादकथलिक[3] उपनिक्खिपि, पच्चुग्गन्त्वा पत्तचीवर पटिग्गहेसि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने, निसज्ज खो भगवा[4] पादे पक्खालेसि । आयस्मा पि खो भगु भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्त निसिन्न खो आयसन्त भगु भगवा एतदवोच – "कच्चि, भिक्खु, खमनीय कच्चि यापनीय, कच्चि पिण्डकेन न किलमसी" ति ? खमनीय, भगवा, यापनीय, भगवा, न चाह, भन्ते, पिण्डकेन किलमामी" ति । अथ खो भगवा आयसन्त भगु धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहसेत्वा उट्ठायासना येन पाचीनवसदायो[5] तेनुपसङ्कमि ।

§ ४. पाचीनवंसदायगमनकथा

१६ तेन खो पन समयेन आयस्मा च अनुरुद्धो आयस्मा च नन्दियो आयस्मा च किम्बिलो[6] पाचीनवसदाये विहरन्ति । अद्दसा खो दायपालो भगवन्त दूरतो व आगच्छन्त, दिस्वान भगवन्त एतदवोच – "मा, समण, एत दाय पाविसि । सन्तेत्थ तयो कुलपुत्ता अत्तकामरूपा विहरन्ति । मा तेस अफासुमकासी" ति । अस्सोसि खो आयस्मा अनुरुद्धो दायपालस्स भगवता सद्धि मन्तयमानस्स, सुत्वान[7] दायपाल एतदवोच – "मावुसो, दायपाल, भगवन्त वारेसि । सत्था नो भगवा अनुप्पत्तो" ति । अथ खो आयस्मा अनुरुद्धो येनायस्मा च [R 351] नन्दियो आयस्मा च किम्बिलो तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा आयसन्त च नन्दिय आयसन्त च किम्बिल एतदवोच – "अभिक्कमथायसन्तो अभिक्कमथायसन्तो, सत्था नो भगवा अनुप्पत्तो" ति । अथ खो आयस्मा च अनुरुद्धो आयस्मा च नन्दियो आयस्मा च किम्बिलो भगवन्त पच्चुग्गन्त्वा एको भगवतो पत्तचीवर पटिग्गहेसि, एको आसन पञ्ञापेसि, एको पादोदक पादपीठ पादकथलिक उपनिक्खिपि । निसीदि भगवा पञ्ञत्ते आसने, निसज्ज खो [B 498] भगवा[8] पादे पक्खालेसि । ते पि खो आयसन्तो[9] भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त निसिन्न खो आयसन्त अनुरुद्ध भगवा एतदवोच – "कच्चि वो, अनुरुद्धा, खमनीय, कच्चि यापनीय, कच्चि पिण्डकेन न किलमथा" ति ? खमनीय भगवा, यापनीय भगवा, न च मय, भन्ते, पिण्डकेन किलमामा ति ।

१ बालकलोणकारगामो-सी०, स्या०, रो० । २ पञ्ञपेसि-म० । ३ पादकठलिक-सी० । ४ 'खो भगवा' ति पाठो सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ५ पाचिनवसदायो-म० । ६ किमिलो-म० । ७ सुत्वा-रो० । ८ 'खो भगवा' ति पाठो सी०,स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि । ९ आयस्मन्ता-सी०, रो० ।

कच्चि पन वो अनुरुद्धा समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अञ्ञमञ्ञ पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरथा ति ? तग्घ मय,[1] भन्ते, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अञ्ञमञ्ञ पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरामा ति। यथा कथ पन तुम्हे, अनुरुद्धा, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता अञ्ञमञ्ञ पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरथा ति ? इध मय्ह, भन्ते, एव होति – "लाभा वत मे, सुलद्ध वत मे, योह एवरूपेहि सब्रह्मचारीहि सद्धि विहरामी" ति । तस्स मय्ह, भन्ते, इमेसु आयस्मन्तेसु मेत्त कायकम्म पच्चुपट्ठित आवि चेव[2] रहो च, मेत्त वचीकम्म मेत्त मनोकम्म पच्चुपट्ठित आवि चेव रहो च। तस्स मय्ह, भन्ते, एव होति – "यन्नूनाह सक चित्त निक्खिपित्वा इमेस येव आयस्मन्तान चित्तस्स वसेन वत्तेय्य" ति । सो खो अह, भन्ते, सक चित्त निक्खिपित्वा इमेस येव आयस्मन्तान चित्तस्स वसेन वत्तामि । नाना हि खो नो, भन्ते, काया, एक च पन मञ्ञे चित्त ति ।

आयस्मा पि खो नन्दियो पे० आयस्मा पि खो किम्बिलो भगवन्त एतदवोच – "मय्ह पि खो, भन्ते, एव होति – 'लाभा वत मे, सुलद्ध वत मे, योह एवरूपेहि सब्रह्मचारीहि सद्धि विहरामी' ति । तस्स मय्ह, भन्ते, इमेसु आयस्मन्तेसु मेत्त कायकम्म पच्चुपट्ठित आवि चेव रहो च, मेत्त वचीकम्म मेत्त मनोकम्म पच्चुपट्ठित आवि चेव रहो च । तस्स मय्ह, भन्ते, एव होति 'यन्नूनाह सक चित्त निक्खिपित्वा इमेस येव आयस्मन्तान चित्तस्स वसेन वत्तेय्य' ति । सो खो अह, भन्ते, सक चित्त निक्खिपित्वा इमेस येव आयस्मन्तान चित्तस्स वसेन वत्तामि । नाना हि खो नो, भन्ते, काया, एक च पन मञ्ञे चित्त ति । एव खो मय, भन्ते, समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना खीरोदकीभूता[3] अञ्ञमञ्ञ पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरामा" ति ।

B 499, R 352 कच्चि पन वो, अनुरुद्धा, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरथा ति ? तग्घ मय, भन्ते, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरामा ति । यथा कथ पन तुम्हे, अनुरुद्धा, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरथा ति ? इध, भन्ते, अम्हाक यो पठम गामतो पिण्डाय पटिक्कमति सो आसन पञ्ञापेति,[4] पादोदक पादपीठ पादकथलिक[5] उपनिक्खिपति, अवक्कारपाति धोवित्वा उपट्ठापेति, पानीय परिभोजनीय[6] उपट्ठापेति । यो पच्छा गामतो पिण्डाय पटिक्कमति, सचे होति भुत्तावसेसो, सचे आकङ्खति भुञ्जति, नो चे आकङ्खति अपहरिते[7] वा छड्डेति । अप्पाणके वा उदके ओपिलापेति । सो आसन उद्धरति, पादोदक पादपीठ पादकथलिक पटिसामेति, अवक्कारपाति धोवित्वा पटिसामेति, पानीय परिभोजनीय पटिसामेति, भत्तग्ग सम्मज्जति । यो पस्सति पानीयघट[8] वा परिभोजनीयघट[9] वा वच्चघट

१ ते मय–स्या० । २ आविचेव–सी० । ३ खीरोदकिभूता–रो० । ४ पञ्ञपेति–म० । ५ पादकठलिक–सी० । ६ पानिय परिभोजनिय–रो० । ७ अप्पहरिते–सी०, रो०, म० । ८ पानिय-घट–रो० । ९ परिभोजनियघट–रो० ।

वा रित्त तुच्छ सो उपट्ठापेति । सचस्स होति अविसय्हं, हत्थविकारेन दुतियं[1] आमन्तेत्वा हत्थविलङ्घकेन उपट्ठापेम,[2] न त्वेव मयं, भन्ते, तप्पच्चया वाचं भिन्दाम । पञ्चाहिकं खो पन मयं, भन्ते, सब्बरत्तिं[3] धम्मिया कथाय सन्निसीदाम । एवं खो मयं, भन्ते, अप्पमत्ता आतापिनो पहितत्ता विहरामा ति ।

§ ५ पालिलेय्यकगमनकथा

१७ अथ खो भगवा आयस्मन्तं च अनुरुद्धं आयस्मन्तं च नन्दियं आयस्मन्तं च किम्बिलं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा उट्ठायासना येन पालिलेय्यकं[4] तेन चारिकं पक्कामि । अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो येन पालिलेय्यकं तदवसरि । तत्र सुदं भगवा पालिलेय्यके विहरति रक्खितवनसण्डे भद्दसालमूले । अथ खो भगवतो रहोगतस्स पटिसल्लीनस्स[5] एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि – अहं खो पुब्बे आकिण्णो न फासु[6] विहासिं तेहि कोसम्बकेहि[7] भिक्खूहि भण्डनकारकेहि कलहकारकेहि विवादकारकेहि भस्सकारकेहि सङ्घे अधिकरणकारकेहि । सोम्हि एतरहि एको अदुतियो सुखं फासु विहरामि अञ्ञत्रेव तेहि कोसम्बकेहि भिक्खूहि भण्डनकारकेहि कलहकारकेहि विवादकारकेहि भस्सकारकेहि सङ्घे अधिकरणकारकेही” ति ।

अञ्ञतरो पि खो हत्थिनागो आकिण्णो विहरति हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि[8] B 500
हत्थिच्छापेहि,[9] छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादति, ओभग्गोभग्गं चस्स साखाभङ्गं खादन्ति, आविलानि च पानीयानि[10] पिवति, ओगाहा चस्स[11] उत्तिण्णस्स[12] हत्थिनियो कायं उपनिघसन्तियो गच्छन्ति । अथ खो तस्स हत्थिनागस्स एतदहोसि – “अहं खो आकिण्णो विहरामि P 353
हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि हत्थिच्छापेहि, छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादामि, ओभग्गोभग्गं च मे साखाभङ्गं खादन्ति, आविलानि च पानीयानि पिवामि, ओगाहा च मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिघसन्तियो गच्छन्ति । यन्नूनाहं एको व गणस्मा वूपकट्ठो विहरेय्य” ति । अथ खो सो हत्थिनागो यूथा अपक्कम्म येन पालिलेय्यकं रक्खितवनसण्डो भद्दसालमूलं येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा सोण्डाय भगवतो पानीयं परिभोजनीयं उपट्ठापेति, अपहरितं[13] च करोति । अथ खो तस्स हत्थिनागस्स एतदहोसि – “अहं खो पुब्बे आकिण्णो न फासु[14] विहासिं हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि हत्थिच्छापेहि, छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादिं, ओभग्गोभग्गं च मे साखाभङ्गं खादिंसु, आविलानि च पानीयानि अपायिं ओगाहा च[15] मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनि-

१ दुतियं पि–स्या० । २ उपट्ठापेति–सी० । ३ सब्बरत्तिया–सी०, स्या०, रो० । ४ पारिलेय्यकं–सी०, स्या०, रो० । ५ पतिसल्लीनस्स सी० । ६ फासु–सी० स्या० । ७ कोसम्बिकेहि–स्या० । ८ हत्थिकळभेहि–रो०, म० । ९ हत्थिच्छापकेहि–रो० । १० पानियानि–रो० । ११ ओगाहञ्चस्स–स्या०, ओगाहन्तस्स–रो० । १२ ओतिण्णस्स–म०, स्या०, रो० । १३ अप्पहरितं सी०, रो०, म० । १४, फासु–सी०, स्या० । १५ ओगाहञ्च–स्या०, ओगाहन्तस्स–रो० ।

घसन्तियो अगमसु। सोम्हि एतरहि एको अदुतियो सुख फासु विहरामि अञ्जत्रेव हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थिकलभेहि हत्थिच्छापेही” ति।

अथ खो भगवा अत्तनो च पविवेक विदित्वा तस्स च हत्थिनागस्स चेतसा चेतोपरिवितक्क अञ्ञाय ताय वेलाय इम उदान उदानेसि —

“एत[1] नागस्स नागेन ईसादन्तस्स हत्थिनो।
समेति चित्त चित्तेन यदेको रमती वने” ति॥

अथ खो भगवा पालिलेय्यके यथाभिरन्त[2] विहरित्वा येन सावत्थि[3] तेन चारिक पक्कामि। अनुपुब्बेन चारिक चरमानो येन सावत्थि तदवसरि। तत्र सुद भगवा सावत्थिय विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे। अथ खो कोसम्बिकान उपासकान एतदहोसि[4] — B 501 “इमे खो अय्या कोसम्बका भिक्खू बहुनो अम्हाक अनत्थस्स कारका। इमेहि उब्बाळ्हो भगवा पक्कन्तो। हन्द मय अय्ये कोसम्बके भिक्खू नेव अभिवादेय्याम, न पच्चुट्ठेय्याम, न अञ्जलिकम्म सामीचिकम्म करेय्याम, न सक्करेय्याम, न गरु[5] करेय्याम, न मानेय्याम, न भजेय्याम[6], न पूजेय्याम, उपगतान पि[7] पिण्डक[8] न दज्जेय्याम[9] — एव इमे अम्हेहि असक्करियमाना अगरुकरियमाना अमानियमाना अभजियमाना[10] अपूजियमाना असक्कारपकता पक्कमिस्सन्ति वा विब्भमिस्सन्ति वा भगवन्त वा पसादेस्सन्ती” ति। अथ खो कोसम्बका[11] उपासका कोसम्बके भिक्खू नेव अभिवादेसु, न पच्चुट्ठेसु, न अञ्जलिकम्म सामीचिकम्म R 354 अकसु, न सक्करिसु, न गरु करिसु, न मानेसु, न भजेसु न पूजेसु, उपगतान पि पिण्डक न अदसु। अथ खो कोसम्बका भिक्खू कोसम्बकेहि उपासकेहि असक्करियमाना अगरुकरियमाना अमानियमाना अभजियमाना अपूजियमाना असक्कारपकता एवमाहसु — “हन्द मय, आवुसो, सावत्थि गन्त्वा भगवतो सन्तिके इम अधिकरण वूपसमेय्यामा[12]” ति।

§ ६. अट्ठारसवत्थुकथा

१८ अथ खो कोसम्बका भिक्खू सेनासन ससामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन सावत्थि[13] तेनुपसङ्कमिसु। अस्सोसि खो आयस्मा सारिपुत्तो — “ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थि आगच्छन्ती” ति। अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्त एतदवोच — “ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थि आगच्छन्ति। कथाह, भन्ते, तेसु भिक्खूसु पटिपज्जामी” ति?

१ एव–रो०। २ यथाभिरत्त–सी०। ३ सावत्थी–स्या०। ४ अथ खो कोसम्बका उपासका–सी०, रो०, म०। ५ गरु–सी०, स्या०, रो०। ६ सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ७ स्या०, रो० म० पोत्थकेसु नत्थि। ८ पिण्डपात–रो०। ९ ददेय्याम–सी०। १० सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नत्थि। ११, कोसम्बिका–स्या०। १२ वूपसमेमा ति–रो०। १३ सावत्थी–स्या०।

तेन हि त्व, सारिपुत्त, यथा धम्मो तथा तिट्ठाही[१] ति । कथाहं, भन्ते, जानेय्य धम्म वा अधम्म वा ति ?

अट्ठारसहि खो, सारिपुत्त, वत्थूहि अधम्मवादी जानितब्बो । इध, सारिपुत्त, भिक्खु अधम्म धम्मो ति दीपेति, धम्म अधम्मो ति दीपेति, अविनय विनयो ति दीपेति, विनय अविनयो ति दीपेति, अभासित अलपित तथागतेन भासित लपित तथागतेना ति दीपेति, B 502 भासित लपित तथागतेन अभासित अलपित तथागतेना ति दीपेति, अनाचिण्ण तथागतेन आचिण्ण तथागतेना ति दीपेति, आचिण्ण तथागतेन अनाचिण्ण तथागतेना ति दीपेति, अप्पञ्ञत्त[२] तथागतेन पञ्ञत्त तथागतेना ति दीपेति, पञ्ञत्त तथागतेन अप्पञ्ञत्त तथागतेना ति दीपेति, अनापत्ति आपत्ती ति दीपेति, आपत्ति अनापत्ती ति दीपेति, लहुक आपत्ति गरुका आपत्ती ति दीपेति, गरुक आपत्ति लहुका आपत्ती ति दीपेति, सावसेस आपत्ति अनवसेसा आपत्ती ति दीपेति, अनवसेस आपत्ति सावसेसा आपत्ती ति दीपेति, दुट्ठुल्ल आपत्ति अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति, अदुट्ठुल्ल आपत्ति दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति – इमेहि खो, सारिपुत्त, अट्ठारसहि वत्थूहि अधम्मवादी जानितब्बो ।

अट्ठारसहि च खो, सारिपुत्त, वत्थूहि धम्मवादी जानितब्बो । इध, सारिपुत्त, भिक्खु अधम्म अधम्मो ति दीपेति, धम्म धम्मो ति दीपेति, अविनय अविनयो ति दीपेति, विनय विनयो ति दीपेति, अभासित अलपित तथागतेन अभासित अलपित तथागतेना ति R. 355 दीपेति, भासित लपित तथागतेन भासित लपित तथागतेना ति दीपेति, अनाचिण्ण तथागतेन अनाचिण्ण तथागतेना ति दीपेति, आचिण्ण तथागतेन आचिण्ण तथागतेना ति दीपेति, अप्पञ्ञत्त तथागतेन अप्पञ्ञत्त तथागतेना ति दीपेति, पञ्ञत्त तथागतेन पञ्ञत्त तथागतेना ति दीपेति, अनापत्ति अनापत्ती ति दीपेति, आपत्ति आपत्ती ति दीपेति, लहुक आपत्ति लहुका आपत्ती ति दीपेति, गरुक आपत्ति गरुका आपत्ती ति दीपेति, सावसेस आपत्ति सावसेसा आपत्ती ति दीपेति, अनवसेस आपत्ति अनवसेसा आपत्ती ति दीपेति, दुट्ठुल्ल आपत्ति दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति, अदुट्ठुल्ल आपत्ति अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति – इमेहि खो, सारिपुत्त, अट्ठारसहि वत्थूहि धम्मवादी जानितब्बो ति ।

१९ अस्सोसि खो आयस्मा महामोग्गल्लानो पे० अस्सोसि खो आयस्मा महाकस्सपो • अस्सोसि खो आयस्मा महाकच्चानो • अस्सोसि खो आयस्मा महाकोट्ठिको[३]••• अस्सोसि खो आयस्मा महाकप्पिनो अस्सोसि खो आयस्मा महाचुन्दो अस्सोसि खो आयस्मा अनुरुद्धो अस्सोसि खो आयस्मा रेवतो अस्सोसि खो आयस्मा उपालि अस्सोसि B. 503 खो आयस्मा आनन्दो अस्सोसि खो आयस्मा राहुलो – "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थि आगच्छन्ती"

१ पतिट्ठाही–स्या० । २ अपञ्ञत्त–म० । ३ महाकोट्ठितो–स्या०, रो०, सी० ।

ति । अथ खो आयस्मा राहुलो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा राहुलो भगवन्तं एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ति । कथाहं, भन्ते, तेसु भिक्खूसु पटिपज्जामी" ति ? तेन हि त्वं, राहुल, यथा धम्मो तथा तिट्ठाही[1] ति । कथाहं, भन्ते, जानेय्यं धम्मं वा अधम्मं वा ति ?

अट्ठारसहि खो, राहुल, वत्थूहि अधम्मवादी जानितब्बो । इध, राहुल, भिक्खु अधम्मं धम्मो ति दीपेति, धम्मं अधम्मो ति दीपेति, अविनयं विनयो ति दीपेति, विनयं अविनयो ति दीपेति, अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेति, भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेति, अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेति, अप्पञ्ञत्तं[2] तथागतेन पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति, पञ्ञत्तं तथागतेन अप्पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति, अनापत्तिं आपत्ती ति दीपेति, आपत्तिं अनापत्ती ति दीपेति, लहुकं आपत्तिं गरुका आपत्ती ति दीपेति, गरुकं आपत्तिं लहुका आपत्ती ति दीपेति, सावसेसं आपत्तिं अनवसेसा आपत्ती ति दीपेति, अनवसेसं आपत्तिं सावसेसा आपत्ती ति दीपेति, दुट्ठुल्लं आपत्तिं अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति, अदुट्ठुल्लं आपत्तिं दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति – इमेहि खो, राहुल, अट्ठारसहि वत्थूहि अधम्मवादी जानितब्बो ।

अट्ठारसहि च खो, राहुल, वत्थूहि धम्मवादी जानितब्बो । इध, राहुल, भिक्खु अधम्मं अधम्मो ति दीपेति, धम्मं धम्मो ति दीपेति, अविनयं अविनयो ति दीपेति, विनयं विनयो ति दीपेति, अभासितं अलपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेति, भासितं लपितं
B 504 तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेति, अनाचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेति, आचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेति, अप्पञ्ञत्तं तथागतेन अप्पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति, पञ्ञत्तं तथागतेन पञ्ञत्तं तथागतेना ति दीपेति, अनापत्तिं अनापत्ती ति दीपेति, आपत्तिं आपत्ती ति दीपेति, लहुकं आपत्तिं लहुका आपत्ती ति दीपेति, गरुकं आपत्तिं गरुका आपत्ती ति दीपेति, सावसेसं आपत्तिं सावसेसा आपत्ती ति दीपेति, अनवसेसं आपत्तिं अनवसेसा आपत्ती ति दीपेति, दुट्ठुल्लं आपत्तिं दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति, अदुट्ठुल्लं आपत्तिं अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेति – इमेहि खो, राहुल, अट्ठारसहि वत्थूहि धम्मवादी जानितब्बो ति ।

२०. अस्सोसि खो महापजापति[3] गोतमी – "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ती" ति । अथ खो महापजापति गोतमी येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा

१ पतिट्ठाही–स्या० । २ अपञ्ञत्तं–म० । ३ महापजापती–सी०, स्या०, रो० ।

एकमन्त अट्ठासि। एकमन्त ठिता खो महापजापति गोतमी भगवन्त एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थिं आगच्छन्ति। कथाह, भन्ते, तेसु भिक्खूसु पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्व, गोतमि, उभयत्थ धम्म सुण। उभयत्थ धम्म सुत्वा ये तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो तेस दिट्ठि च खन्ति च रुचि च आदाय च रोचेहि। य किञ्चि भिक्खुनिसङ्घेन[१] भिक्खुसङ्घतो पच्चासीसितब्ब[२] सब्ब त धम्मवादितो व पच्चासीसितब्ब ति।

२१ अस्सोसि खो अनाथपिण्डिको गहपति – "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थि आगच्छन्ती" ति। अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्नो खो अनाथपिण्डिको गहपति भगवन्त एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थि आगच्छन्ति। कथाह, भन्ते, तेसु भिक्खूसु B 505
पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्व, गहपति, उभयत्थ दान देहि। उभयत्थ दान दत्वा उभयत्थ धम्म सुण। उभयत्थ धम्म सुत्वा ये तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो तेस दिट्ठि च खन्ति च रुचि च आदाय च रोचेही ति।

२२ अस्सोसि खो विसाखा मिगारमाता – "ते किर कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका R 356
कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थि आगच्छन्ती" ति। अथ खो विसाखा मिगारमाता येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्ना खो विसाखा मिगारमाता भगवन्त एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थि आगच्छन्ति। कथाह, भन्ते, तेसु भिक्खूसु पटिपज्जामी" ति? तेन हि त्व, विसाखे, उभयत्थ दान देहि। उभयत्थ दान दत्वा उभयत्थ धम्म सुण। उभयत्थ धम्म सुत्वा ये तत्थ भिक्खू धम्मवादिनो तेस दिट्ठि च खन्ति च रुचि च आदाय च रोचेही ति।

२३ अथ खो कोसम्बका भिक्खू अनुपुब्बेन येन सावत्थि[३] तदवसरु[४]। अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि। एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्त एतदवोच – "ते किर, भन्ते, कोसम्बका भिक्खू भण्डनकारका कलहकारका विवादकारका भस्सकारका सङ्घे अधिकरणकारका सावत्थि अनुप्पत्ता। कथ नु खो, भन्ते, तेसु भिक्खूसु सेनासने[५] पटिपज्जितब्ब" ति? तेन हि,[६] सारिपुत्त, विवित्त सेनासन दातब्ब ति। सचे पन, भन्ते, विवित्त न

१ भिक्खुनीसङ्घेन–सी०, स्या०, रो०। २ पच्चासिंसितब्ब–सी०, स्या०, रो०। ३ सावत्थी–स्या०। ४, तदवसरिंसु–स्या०। ५ सेनासन–स्या०। ६ तेन हि तया–स्या०।

होति, कथ पटिपज्जितब्ब ति ? तेन हि, सारिपुत्त, विवित्त कत्वा पि दातब्ब, न त्वेवाह, सारिपुत्त, केनचि परियायेन वुड्ढतरस्स भिक्खुनो सेनासन पटिबाहितब्ब ति वदामि । यो पटिबाहेय्य, आपत्ति दुक्कटस्सा ति ।

आमिसे पन, भन्ते, कथ पटिपज्जितब्ब ति ? आमिस खो, सारिपुत्त, सब्बेस समक भाजेतब्ब ति ।

§ ७ ओसारणानुजानना

B 506 २४ अथ खो तस्स उक्खित्तकस्स भिक्खुनो धम्म च विनय च पच्चवेक्खन्तस्स एतदहोसि – "आपत्ति एसा, नेसा अनापत्ति । आपन्नोम्हि, नम्हि अनापन्नो । उक्खित्तोम्हि, नम्हि अनुक्खित्तो । धम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेना" ति । अथ खो सो उक्खित्तको भिक्खु येन उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा उक्खित्तानुवत्तके भिक्खू एतदवोच – "आपत्ति एसा, आवुसो, नेसा अनापत्ति । आपन्नोम्हि, नम्हि अनापन्नो । उक्खित्तोम्हि, नम्हि अनुक्खित्तो । धम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेन । एथ म आयस्मन्तो ओसारेथा ति । अथ खो ते उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू त उक्खित्तक भिक्खु आदाय येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिसु । एकमन्त निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्त एतदवोचु – "अय, भन्ते, उक्खित्तको भिक्खु एवमाह – 'आपत्ति एसा, आवुसो, नेसा अनापत्ति । आपन्नोम्हि, नम्हि अनापन्नो । उक्खित्तोम्हि, नम्हि अनुक्खित्तो । धम्मिकेनम्हि कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेन । एथ म आयस्मन्तो ओसारेथा' ति । कथ नु खो, भन्ते, पटिपज्जितब्ब" ति ? आपत्ति एसा, भिक्खवे, नेसा अनापत्ति । आपन्नो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनापन्नो ।
R 357 उक्खित्तो एसो भिक्खु, नेसो भिक्खु अनुक्खित्तो । धम्मिकेन कम्मेन उक्खित्तो अकुप्पेन ठानारहेन । यतो च खो सो, भिक्खवे, भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सति च, तेन हि, भिक्खवे, त भिक्खु ओसारेथा ति ।

§ ८. सङ्घसामग्गीकथा

२५ अथ खो ते उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू त उक्खित्तक भिक्खु ओसारेत्वा येन उक्खेपका भिक्खू तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा उक्खेपके भिक्खू एतदवोचु – "यस्मि, आवुसो, वत्थुस्मि अहोसि सङ्घस्स भण्डन कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थान सङ्घनानाकरण, सो एसो भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च । हन्द मय, आवुसो, तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गि करोमा" ति ।

B 507 अथ खो ते उक्खेपका भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु, उपसङ्कमित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्त निसिन्ना खो ते भिक्खू[1] भगवन्त एतदवोचु –

१. उक्खेपका भिक्खू–सी०, स्या० ।

"ते, भन्ते, उक्खित्तानुवत्तका भिक्खू एवमाहंसु – 'यस्मिं, आवुसो, वत्थुस्मिं अहोसि सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सो एसो भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च। हन्द मयं, आवुसो, तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करोमा' ति। कथं नु खो, भन्ते, पटिपज्जितब्ब" ति? यतो च खो सो, भिक्खवे, भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च, तेन हि, भिक्खवे, सङ्घो तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करोतु। एवं च पन, भिक्खवे, कातब्बा। सब्बेहेव एकज्झं सन्निपतितब्बं गिलानेहि च अगिलानेहि च। न केहिचि छन्दो दातब्बो। सन्निपतित्वा ब्यत्तेन[1] भिक्खुना पटिबलेन सङ्घो ञापेतब्बो —

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यस्मिं वत्थुस्मिं अहोसि सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सो एसो भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च। यदि सङ्घस्स पत्तकल्लं, सङ्घो तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करेय्य। एसा ञत्ति।

"सुणातु मे, भन्ते, सङ्घो। यस्मिं वत्थुस्मिं अहोसि सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सो एसो भिक्खु आपन्नो च उक्खित्तो च पस्सि च ओसारितो च। सङ्घो तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिं करोति। यस्सायस्मतो खमति तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गिया करणं, सो तुण्हस्स, यस्स नक्खमति सो भासेय्य।

"कता सङ्घेन तस्स वत्थुस्स वूपसमाय सङ्घसामग्गी। निहतो सङ्घभेदो, निहता सङ्घराजि, निहतं सङ्घववत्थानं, निहतं सङ्घनानाकरणं[2]। खमति सङ्घस्स, तस्मा तुण्ही, एवमेतं धारयामी" ति।

तावदेव उपोसथो कातब्बो, पातिमोक्खं उद्दिसितब्बं ति।

§ ९. उपालिसङ्घसामग्गीपुच्छा

२६ अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच – "यस्मिं, भन्ते, वत्थुस्मिं होति सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थानं सङ्घनानाकरणं, सङ्घो तं वत्थुं अविनिच्छिनित्वा अमूला मूलं गन्त्वा सङ्घसामग्गिं करोति, धम्मिका नु खो सा, भन्ते, सङ्घसामग्गी" ति? यस्मिं, उपालि, वत्थुस्मिं होति सङ्घस्स भण्डनं कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि　B 508, R 358

१ ब्यत्तेन–सी०, रो०। २ 'निहतं सङ्घववत्थानं निहतं सङ्घनानाकरणं' ति पाठो सी०, रो० पोत्थकेसु नत्थि।

सङ्घववत्थान सङ्घनानाकरण, सङ्घो त वत्थु अविनिच्छिनित्वा अमूला मूल गन्त्वा सङ्घसामग्गि करोति, अधम्मिका सा, उपालि, सङ्घसामग्गी ति ।

यस्मि पन, भन्ते, वत्थुस्मि होति सङ्घस्स भण्डन कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थान सङ्घनानाकरण, सङ्घो त वत्थु विनिच्छिनित्वा मूला मूल गन्त्वा सङ्घसामग्गि करोति, धम्मिका नु खो सा, भन्ते, सङ्घसामग्गी ति ? यस्मि, उपालि, वत्थुस्मि होति सङ्घस्स भण्डन कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थान सङ्घनानाकरण, सङ्घो त वत्थु विनिच्छिनित्वा मूला मूल गन्त्वा सङ्घसामग्गि करोति, धम्मिका सा, उपालि, सङ्घसामग्गी ति ।

कति नु खो, भन्ते, सङ्घसामग्गियो ति ? द्वेमा, उपालि, सङ्घसामग्गियो – अत्थुपालि, सङ्घसामग्गी अत्थापेता ब्यञ्जनुपेता,[1] अत्थुपालि, सङ्घसामग्गी अत्थुपेता च ब्यञ्जनुपेता च । कतमा च, उपालि, सङ्घसामग्गी अत्थापेता ब्यञ्जनुपेता ? यस्मि, उपालि, वत्थुस्मि होति सङ्घस्स भण्डन कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थान सङ्घनानाकरण, सङ्घो त वत्थु अविनिच्छिनित्वा अमूला मूल गन्त्वा सङ्घसामग्गि करोति, अय वुच्चति, उपालि, सङ्घसामग्गी अत्थापेता ब्यञ्जनुपेता । कतमा च, उपालि, सङ्घसामग्गी अत्थुपेता[2] च ब्यञ्जनुपेता च ? यस्मि, उपालि, वत्थुस्मि होति सङ्घस्स भण्डन कलहो विग्गहो विवादो सङ्घभेदो सङ्घराजि सङ्घववत्थान सङ्घनानाकरण, सङ्घो त वत्थु विनिच्छिनित्वा मूला मूल गन्त्वा सङ्घसामग्गि करोति, अय वुच्चति, उपालि, सङ्घसामग्गी अत्थुपेता च ब्यञ्जनुपेता च । इमा खो, उपालि, द्वे सङ्घसामग्गियो ति ।

B 509 २७ अथ खो आयस्मा उपालि उट्ठायासना एकस उत्तरासङ्ग करित्वा येन भगवा तेनञ्जलि पणामेत्वा भगवन्त गाथाय अज्झभासि –

"सङ्घस्स किच्चेसु च मन्तनासु च
अत्थेसु जातेसु विनिच्छयेसु च ।
कथपकारोध नरो महत्थिको
भिक्खु कथ होतिध पग्गहारहो ति ॥

R 359 "अनानुवज्जो पठमेन सीलतो
अवेक्खिताचारसुसवुतिन्द्रियो[3] ।
पच्चत्थिका नूपवदन्ति[4] धम्मतो
न हिस्स त होति वदेय्यु[5] येन न ॥

१ ब्यञ्जनुपेता-रो०, ब्यञ्जनूपेता-सी० । २ अत्थूपेता-सी० । ३ अवेक्खिताचारो सुसवुतिन्द्रियो-सी०, रो०, म० । ४ नोपवदन्ति-सी०, स्या०, न उपवदन्ति-रो० । ५. वदेय्यु-रो० ।

"सो तादिसो सीलविसुद्धिया ठितो
विसारदो होति विसय्ह भासति ।
नच्छम्भति परिसगतो न वेधति
अत्थ न हापेति अनुय्युत भण ॥

"तथेव पञ्ह परिसासु पुच्छितो
न चेव[1] पज्झायति न मङ्कु होति ।
सो कालगत ब्याकरणारह[2] वचो
रञ्जेति विञ्ञूपरिस विचक्खणो ॥

"सगारवो वुड्ढतरेसु भिक्खुसु आचेरकम्हि च सके विसारदो ।
अल पमेतु पगुणो कथेतवे पच्चत्थिकान च विरद्धिकोविदो[3] ॥

"पच्चत्थिका येन वजन्ति निग्गह महाजनो सञ्ञपन[4] च गच्छति ।
सक च आदायमय न रिञ्चति वियाकरं[5] पञ्हमनूपघातिक ॥

"दूतेय्यकम्मेसु अल समुग्गहो सङ्घस्स किच्चेसु च आहु न यथा । B 510
कर वचो भिक्खुगणेन पेसितो अह करोमी ति न तेन मञ्ञति ॥

"आपज्जति[6] यावतकेसु वत्थुसु
आपत्तिया होति यथा च वुट्ठिति[7] ।
एते विभङ्गा उभयस्स स्वागता[8]
आपत्ति वुट्ठानपदस्स कोविदो ॥

"निस्सारण गच्छति यानि चाचरं
निस्सारितो होति यथा च वत्तना[9] ।
ओसारण त वुसितस्स[10] जन्तुनो
एत पि जानाति विभङ्गकोविदो ॥

"सगारवो वुड्ढतरेसु भिक्खुसु
नवेसु थेरेसु च मज्झिमेसु च[11] ।
महाजनस्सत्थचरोध पण्डितो
सो तादिसो भिक्खु इध पग्गहारहो ति ॥

कोसम्बक्खन्धक निट्ठित दसमं ।

---

१ चापि–स्या० । २ व्याकरणारह–रो० । ३ विसन्धिकोविदो–सी० । ४ पञ्ञापनं–रो०, स्या० । ५ वेय्याकर–स्या०, व्याकरं–रो०, सो ब्याकर–सी० । ६ आपज्जते–सी० । ७ वुट्ठाति–रो० । ८ सागता–सी०, स्या०, रो० । ९ वत्थुना–सी०, स्या०, रो० । १० त वुसितस्स–सी० । ११ सी० पोत्थके नत्थि ।

§ १०. तस्सुद्दानं

कोसम्बिय जिनवरो विवादापत्तिदस्सने ।
नुक्खिपेय्य[1] यस्मि तस्मि सद्धायापत्ति[2] देसये ॥
अन्तोसीमाय[3] तत्थेव बालक चेव वसदा[4] ।
पालिलेय्या च[5] सावत्थि[6] सारिपुत्तो च कोलितो ॥
महाकस्सपकच्चाना[7] कोट्ठिको[8] कप्पिनेन च ।
महाचुन्दो च[9] अनुरुद्धो रेवतो उपालि चुभो[10] ॥
B 511 आनन्दो राहुलो चेव गोतमीनाथपिण्डिको[11] ।
सेनासन विवित्त च आमिस समक पि च[12] ॥
न केहि[13] छन्दो दातब्बो उपालिपरिपुच्छितो ।
अनानुवज्जो सीलेन[14] सामग्गी जिनसासने ति ॥

———o———

महावग्गपालि निट्ठिता ।

---

१ उक्खिपेय्य–सी०, स्या०, रो०। २ तस्स यापत्ति–स्या०, रो०। ३ अन्तोसीमाय–सी०, स्या०। ४ पञ्च एकञ्चेव सम्पदा–रो०। ५ पारिलेय्यञ्च–सी०, पारिलेय्या च–रो०, स्या०। ६ सावत्थी–स्या०। ७ महाकस्सपक्चानो–रो०, स्या०। ८ कोट्ठितो–सी०, स्या०, रो०। ९ महाचुन्दो–म०। १० चूभये–सी०, उपालिव्हयो–रो०, स्या०। ११ गोतमी सुदत्तेन च–सी०, गोतमीनाथपिण्डिको विसाखामिगारमाता च–रो०, स्या०। १२ समक ददे–सी०। १३ केन–रो०। १४ अननुवज्जोधि-सीलेन–सी०, अनुपवज्जि विसीलेन–रो०, अनुपवज्जो सीलेन–स्या०।

सूची

[सब्बा उपमायो सेय्यथासद्दस्स हेट्ठा दट्ठब्बा ।]

गाथायो

Library Acc. No. 2620
Central Institute of Tibetan Higher Studies
Sarnath Varanasi

Printed by Laxmibai Narayan Chaudhari, at the Nirnaya Sagar Press,
26-28, Kolbhat Street, Kalbadevi, Bombay
Published by J Kashyap, Secretary, Pāli Publication Board, Nalanda,
PATNA (INDIA)